

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 1

Openingshandelingen

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

DIENST VAN WOORD EN GEBED op vrijdagavond 14 maart 2008 aan de vooravond van de generale synode, belegd door de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Zuid.

De raad van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Zuid heeft de gemeente samengeroepen tot een dienst van Woord en gebed met het oog op het bijeenkomen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland op zaterdag 15 maart 2008.

De dienst wordt bijgewoond door de afgevaardigden vanuit de kerken naar de synode, door docenten aan de Theologische Universiteit te Kampen, door diverse generaal-synodale deputaten en een groot aantal broeders en zusters.

In een met zo'n 400 aanwezigen redelijk goed gevulde kerk gaat ds. P. Niemeijer voor, de preses van de laatstgehouden Generale Synode te Amersfoort-Centrum 2005. Hij bedient het Woord uit Openbaringen 22: 11 met als thema:

Kies consequent voor het evangelie

1. in de wereld van God;
2. als kerk van Christus;
3. door de werking van de Geest.

Hij besluit de bediening met het "verlangen dat onze synode, dat u samen, de kerken voorgaat in een consequent kiezen voor het evangelie".

In gebed wordt het werk van de generale synode aan onze Hemelse Vader opgedragen, gevraagd om zijn hulp en de leiding van de Heilige Geest en gebeden of Hij ook de kerken wil geven dat zij in echt christelijke liefde en vertrouwen de synode dragen in hun gebeden

Acta van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen te Zwolle-Zuid

Openingshandelingen

Artikel 1

15-03-2008

Opening

Namens de raad van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Zuid, door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 aangewezen als samenroepende kerk voor de volgende synode, opent ds. J. Hagg de vergadering van de generale synode. Hij laat zingen Gezang 133 *'Wilt Gij vandaag en tot het eind der dagen ons doen en laten zuiveren en dragen'*.

Aansluitend spreekt ds. Hagg de vergadering als volgt toe waarbij hij zijn woorden illustreert met diverse afbeeldingen op de beamer:

Broeders afgevaardigden,

Je zult maar gekozen zijn tot leden van deze synode. Degenen die dat deden hadden daar ongetwijfeld zo hun reden voor. U paste voor hen in het profiel van 'dit zal vast en zeker een goed synodelid zijn!'. Goed, maar wanneer ben je dat eigenlijk: 'een goed synodelid'? Wat voor beeld heb je daarbij?

Ik vraag het mijn catechisanten en die komen met bijvoorbeeld: 'een goed synodelid moet de Bijbel goed kennen'; 'en het prima vinden om een grote stapel rapporten door te nemen en ook nog doorhebben waar het om gaat en goede beslissingen nemen'; 'een goed synodelid moet weten wat er speelt in de kerken'; en hij moet alsjeblieft nú leven – niet in het verleden'; 'een goed synodelid moet goed kunnen discussiëren'; 'hij moet ook weten wat er vroeger is afgesproken en waarom dat dan was en of dat nog wel actueel is'; 'hij moet zich kunnen verplaatsen in ons'; 'hij moet een echte christen zijn'.

Het is duidelijk welk beeld ontstaat: je zult moeten beschikken over *kennis* en *vaardigheden*, zeker, maar daarmee ben je er niet. Het zit 'em vast op *je identiteit en je basisinstelling*: jij als christen in actie voor de Koning en zijn kerk.

'Hoe ben ik bruikbaar voor de Koning en zijn koninkrijk?' Bij die zelfreflectie komen we uit – daar wil ik ook een gedeelte uit het Evangelie bij lezen, passend bij de tijd van het kerkelijk jaar: Marcus 10:32-45.

Over leidinggevend en gaat het. Leiding geven op zich is geen verdacht begrip. Hoe zou dat kunnen als onze Heer zich ervan bedient binnen zijn kerk en koninkrijk! Hij laat plaatselijke gemeenten niet aan hun lot over, maar schenkt mensen die in goed overleg met elkaar leiding geven aan hetgeen hen is toevertrouwd. En zo ook in allerlei wijkgroepen, werkgroepen, commissies en verenigingen binnen een gemeente: er zijn wat leiderstalenten m/v nodig als je alles bij elkaar optelt!

Neem de kleinste cel: het gezin – ook daar is leiding nodig. En om meteen maar even de overstap te maken naar wat je zou kunnen noemen 'de grootste cel': van de synode wordt ook leiding verwacht. En de synode verwacht weer leiding van het moderamen dat straks gekozen gaat worden. En dat moderamen staat onder leiding van de preses.

En wat is nu het *hoofdwerkwoord* dat leiders bij het leidinggeven in praktijk hebben te brengen? Jezus noemt het: *de anderen dienen, ieders dienaar willen zijn*: zoals Jezus kwam om te dienen. Dat is de grote uitdaging: niet maar voor de preses van straks, maar voor ons allemaal. Alle mensen van de facilitaire dienstverlening inclusief!

Het klinkt zo eenvoudig, maar in werkelijkheid is het een hele opgave: hoe zuiver ben ik bezig? Minister van Christus mogen zijn is dienaar van de anderen willen zijn, ieders dienaar. Zoals Christus kwam om te dienen uit liefde en daar vorm en inhoud aan gaf op volstrekt unieke wijze, zo mogen wij ons geroepen weten om te dienen uit liefde voor alle anderen.

Hoe klinkt dat? Mooi? Ach, misschien klinkt het wel obligaats. Misschien denkt iemand nu wel: 'Ja, zoiets hoor je nu eenmaal te zeggen als er een synode begint'. Maar ik bedoel het werkelijk existentieel!

Ik stel me voor een moment voor wat zou Jezus doen om het ons te laten aanvoelen? Misschien zou Hij, net als ooit, een kind uit de klas halen en middenin onze kring zetten en zeggen: 'Kijk, daar doe je het allemaal voor, onthoud het goed'. Of zou Hij, om de waarheid van Psalm 8 weer eens te demonstreren, misschien wel de hele klas uitnodigen om hier het allernieuwste Paaslied te komen zingen: '*Wij vieren feest omdat Jezus weer leeft!*' En ik zou er niet vreemd van opkijken als Hij dan zou zeggen: 'Zing maar met ze mee!'

Is dit niet de houding die Christus van ons vraagt: 'Wat mag ik namens U voor al dezen betekenen?'.

Straks begraven we ons in de berg rapporten, zo gaat dat. Maar zie nou toch alsjeblieft, al lezend en overwegend, telkens de gezichten voor je van de 45.000 doopleden, van baby tot jongere: wat kan ik positief doen om hen bij Christus en zijn gemeente te houden?

In Engeland werd ik onderweg getroffen door dit waarschuwingsbord in de lammerentijd: '*Tek' care lambs ont road*'. Wat zijn ze kwetsbaar. Straks worden er van de synode beslissingen verwacht die hen tot zegen moeten zijn. Geen struikelblokken op hun weg, maar goede begeleiding: geef ze de ruimte, waar het maar kan.

En zie tegelijk de gezichten voor je van de 80.000 belijdende leden die de Gereformeerde Kerken rijk zijn. Al die mensen in al die levensomstandigheden, de goede strijd van het geloof strijdend. Wat hebben zij een veilig thuis nodig, een plek waar je de ruimte krijgt, waar je op adem mag komen bij God en elkaar mag ontmoeten, en nieuwelingen ontvangen. Al die 125.000 mag je dienen, een voor een. En allemaal samen. Hoe doe je dat als synode?

En vergeet daarbij vooral de christen-in-spe niet, de christen-in-hope: dat kan een ieder zijn die God op het pad van een medegemeentelid, een gemeente zet. Zo een die de weg helemaal kwijt was, maar aansluiting bij de kudde zoekt. Ook om hem of haar te dienen is de synode bij elkaar: en wat vergt het een cultuuromslag voor ons allemaal om werkelijk missionair geladen te zijn en niet alleen maar in onze mooie theorie, om voortdurend uit te zijn op het stimuleren van de ontmoeting met de wereld om ons heen.

En wat te denken van onze oecumenische gerichtheid: medechristenen zien staan, direct om ons heen, hier in Nederland, maar ook wereldwijd. Ik verheug me al op de laatste week van mei, wanneer de 'buitenlandweek' van de synode gepland staat. Zoveel gasten uit alle continenten: wat kan daar een wederzijdse bemoediging van uitgaan – een wederzijds 'wat mag ik voor je betekenen, broeders uit Kenia, uit Indonesië, uit Amerika, enz. enz.' Het doet me denken aan 1993 toen we hier gastkerk waren voor de ICRC.

Als ik dit zo bij elkaar optel wie je als synode allemaal mag dienen...: wat is het eigenlijk mooi, synodeafgevaardigde te mogen zijn!

Ook wel een hele opgave, zeker, en we bidden niet voor niets telkens om kracht en visie. Opgave, maar vooral: gaaf, zoals Christus je wil gebruiken voor zijn doel: zijn mensen dienen in zijn wereld van nu.

Dat herinnert me aan drie jaar geleden.

Drie jaar geleden in de zomer had de gemeente van Zwolle-Zuid net de uitnodiging ontvangen de volgende synode te huisvesten. Op vakantie aan zee in de Vendée (Fr.) gingen we toen een kerk even binnen. Een echte ouderwetse. Je zou er niet zo gemakkelijk een synode kunnen houden. Maar wat trof ik op het prikbord: een verrassende affiche, met daarop het embleem van de synode van de Vendée, die dat jaar vergaderde.

Ik was daarvan onder de indruk en wil hem daarom graag laten zien. Je ziet er de contouren van de Vendée, met daaraan alles wat de Vendée lief is: mensen, jong en oud, kerktorens, zonnebloemen – en centraal: het reddende kruis!

De missie stond er luid en duidelijk onder: en hij lijkt nogal op de missie van de Koningskerk: 'Avec le Christ, en marche.... au service de ce monde que Dieu aime!' - 'Met Christus op weg... ten dienste van deze wereld die God liefheeft!' Dat is toch precies waarvoor de kerk bestaat – als binnenstebuitenkerk.

Omdat Gods hart uitgaat naar deze wereld in nood – en hoe bewees Hij dat in Christus' lijden en sterven!- zo zal ook ons hart daarnaar uitgaan.

En dan daarboven die zin: 'Montre-nous le chemin...' - 'Wijs ons de weg...!'

Daar kun je twee goede kanten mee uit. Als eerste kan het een vraag zijn aan de synode: de hele Vendée vraagt als het ware aan de synode: 'Wijs ons de weg!' – wat is de weg die Christus met ons op wil? Maar (en dat is de verdieping in die zin), de synode kan het op zijn beurt ook vragen: 'Wijs ons de weg!' – als gebed aan Christus, die voorop gaat: 'Heer, wijs ons de weg!'

Laat dat gebed van Psalm 25 ook ons voortdurend gebed zijn.

Hierna gaat ds. Hagg voor in gebed en laat zingen Gezang 70.

Hij vervolgt zijn openingswoord als volgt:

Welkom in Zwolle, welkom in Zwolle-Zuid, welkom in de Koningskerk: de kerk met het vrolijke kroontje – daar is over nagedacht: kerk in beweging willen we zijn!

Ik wil zowel over Zwolle als over de Koningskerk wel wat vertellen. Misschien is dat ook wel een traditie en goede tradities moet je nooit wegdoen. Maar de geschiedenis is lang en breed en een A4-tje is zo vol. Daarom stel ik voor dat u Zwolle zelf verkent in de vrije uurtjes. Doe dat dan liefst per fiets, want Zwolle is fietsstad nummer 1. En let dan vooral ook op het groen de komende tijd, want Zwolle draagt het predicaat 'groenste stad van Europa 2007' niet voor niets.

Wie mee wil doen met de tijd waarin we leven maakt natuurlijk een 'powerwalk' in de pauze, om nieuwe vergaderkrachten op te doen. Langs de IJssel (met zicht op Hattem). Bij het Katerveer. Of ontdek de ijsvogel bij de Tichelgaten in Windesheim.

De stad in kan natuurlijk ook. Langs monumenten en standbeelden ontdek je vanzelf wie er allemaal in Zwolle gewoond hebben: Thomas a Kempis, die er zijn 'Navolging' schreef, Thorbecke, schrijver van de grondwet, Greijdanus, naar wie hier een bekend college genoemd is. Zij zijn er allemaal niet meer in Zwolle. Alleen als monument. Erben Wennemars en Arie Slob hebben nog geen standbeeld. Maar die kun je nog wèl *live* tegenkomen: op de markt b.v.

Die markt is er al meer dan 7 eeuwen, want Zwolle is een oude Hanzestad, met stadsrechten sinds 1230 en met een eigen gouden eeuw: de 15e. In 1407 had het een voor die tijd enorm inwonertal: 7000 – inmiddels zijn het er 117.000. Ieder die wil lezen over de geschiedenis van Zwolle: het interessante boek van Jan ten Hove ligt ter inzage de komende tijd.

Ik ben van mening dat historisch besef belangrijk is. Daarom is al gauw na de instituering van de Koningskerk, in 1989, in 25 afleveringen van ons kerkblad *de Klaroen* een 'flits uit de Zwolse kerkgeschiedenis' verschenen van de hand van de historica Joke Heijs, die hier gemeentelid is.

Van alle kanten uit Nederland vlogen nieuwe gemeenteleden de Koningskerk binnen. En dan is het niet verkeerd te weten waar je terecht gekomen bent: wat heeft Zwolle allemaal meegemaakt. Het handzame en flitsende boekje dat eruit voortkwam ligt ook ter inzage.

Voor wie de grote lijn wil weten en... de pikante details niet te vergeten!

Hoe Geert Grote de afwas deed b.v. En hoe Hendrik de Cock, als gevangene getransporteerd naar Zwolle en door de rechter wonderlijk vrijgesproken, reageerde toen deze aanbod met hem een glaasje madeira te drinken. En wie zou niet willen weten hoe het de dopersen verging die hier massaal langs kwamen varen op weg naar het Nieuw Jeruzalem. En natuurlijk waarom Zwollenaren 'blauwvingers' genoemd worden.

Vijf zelfstandige gereformeerde kerken kent Zwolle, een CG-zusterkerk en twee NG-zusterkerken in spe: in het zgn. Ichthusoverleg worden al jaren plannen en besluiten voorbereid om tot meerdere eenheid te komen. De resultaten zijn zeer hoopvol.

De Koningskerk groeide door van 800 tot ruim 1400 leden. Volgend jaar hopen we traditiegetrouw weer een lustrum te vieren: het vierde alweer.

Ik noemde al de buitenlandweek die deze synode houdt. Voor verscheidene gasten zal dat een weerzien worden, want, zoals gezegd: we ontvingen hier de afgevaardigden van de ICRC, waarmee we een goede tijd hadden. Boven het buffet in de hal is daar nog een blijvende herinnering in de vorm van een fotocollage.

We zijn bezig als gemeente met name de banden met twee zusterkerken in Kenia aan te halen. Ook zijn er contacten met de Evangelisch Lutherse gemeente in het Poolse Bielsko Biata. Dichtbij proberen we gestalte te geven aan onze missie in de wereld door meer en meer laagdrempelig kerk te worden, waar dit maar mogelijk is.

Ook voor ons blijft kerk-zijn een permanente gave én opgave. Het is niet een gemakkelijke opgave telkens opnieuw op zoveel fronten een goede koers te bepalen en als kerkschip voortvarend op weg te blijven. Ook hier zijn afhakers: mensen die het geloof de rug toe keren of menen het elders te moeten gaan zoeken. Het blijft een worsteling: hoe kun je ze bereiken? Tegelijk zijn er ook die de weg naar de kerk juist weten te vinden en zich er thuis voelen. Wat een feest als mensen dan op latere leeftijd nog van Godswege het teken van de doop mogen ontvangen en bij Christus ingelijfd worden!

Er valt veel meer te vertellen, want een 'kort openingswoord' mag niet al te lang worden. Daarom sluit ik af, maar niet zonder nog eens te benadrukken: hoe afhankelijk zijn we bij alles wat we mogen zijn en doen! Wij persoonlijk, wij als gemeente, wij als kerken samen, wij als verantwoordelijke synode.

Ik wens u namens de roepende Koningskerk van Zwolle-Zuid een levendige, voortvarende, creatieve, opbouwende, maar bovenal herderlijke synode toe, dienend en leidinggevend, tot zegen van de kerken en tot eer van God.

En verklaar daarmee, eindelijk maar dan toch, deze synode voor geopend.

Ter afsluiting van het openingswoord laat ds. Hagg Gezang 131: 1,3, 6 en 4 zingen:

*'Schenk door uw Geest, die sterke macht,
de krachten voor het werk dat wacht;
geef dat wij vurig keer op keer
bedacht zijn op uw grote eer'.*

Artikel 2

15-03-2008

Onderzoek van de geloofsbrieven

De samenroepende kerk onderzoekt de geloofsbrieven. Alle particuliere synoden blijken wettig vertegenwoordigd.

De afvaardiging ziet er als volgt uit:

Particuliere Synode Groningen

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>tertii</i>
ds. L.J. Joosse, Groningen	ds. H. Offereins, Schildwolde	ds. L.S.K. Hoogendoorn, Uithuizermeeden
ds. W.F. Wisselink, Leek	ds. A. van der Sloot, Bedum	
oud. H. de Groot, Grootegast	oud. H. Veldman, Zuidhorn	oud. J. van Wieringen, Zuidhorn
oud. J. Kooistra, Haren	oud. G. Zwarteveen, Groningen	

Particuliere Synode Fryslân

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>tertii</i>
ds. G.O. Sander, Frieschepalen	ds. R. Prins, Buitenpost	ds. A.J. Haak, Wouterswoude
ds. R. van Wijnen, Ureterp	ds. R.A. Schipper, Drachten	
oud. J.E. Greving, Leeuwarden	oud. H. Huisman, Drachten	oud. A.A. Alkema, Harlingen
oud. H. Jellema, Drachten	oud. R. Krol, Burgum	

Particuliere Synode Drenthe

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>tertii</i>
ds. H.J. Boersma, Haulerwijk	ds. K.P.A. Moedt, Stadskanaal	
ds. P.H. van der Laan, Meppel	ds. J. Plug, Hoogezand Sappemeer Noord	
oud. P.H. de Boer, Zuidlaren	oud. C. Kooij, Emmercompascuum	oud. A.P. Janssen, Veendam
oud. A. Pool, Assen	oud. G. de Leeuw, Oosterhesselen	oud. H.F. de Vries, Hoogeveen

Particuliere Synode Overijssel

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>tertii</i>
ds. J.W. van der Jagt, Dalfsen	ds. P.L. Voorberg, Emmeloord	ds. E. Woudt, Heemse
ds. B. Luiten, Zwolle	ds. K. van den Geest, Hengelo	ds. H.J. Messelink, Zwolle
oud. A.J. Kruizinga, Hardenberg	oud. P. Kaman, Heemse	oud. K. Bouma, Emmeloord
oud. M.E. Hoekzema, Dalfsen	oud. O. Westra, Zwolle	oud. J. Veenstra, Almelo

Particuliere Synode Gelderland

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>tertii</i>
ds. L.W. de Graaff, Hattem	ds. J. Holtland, Zeewolde	ds. H.D. Bondt, Nunspeet
ds. M.H. Oosterhuis, Ede	ds. J.H.F. Schaeffer, Wageningen	ds. A.M. de Hullu, Apeldoorn
oud. E. Feenstra, Elburg	oud. D.J. van der Horst, Zutphen	oud. A.J.G. Basoski, Wezep
oud. H.Th.Cramer, Nijmegen	oud. E.P. Oostdijk, Ede	oud. H. Sipkes, Apeldoorn

Particuliere Synode Utrecht

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>terti</i>
ds. G. Gunnink, Amersfoort	ds. R.Th. de Boer, Leusden	ds. J. Beekhuis, Amersfoort
ds. H. Hoksbergen, Spakenburg	ds. C.J. Mewe, Spakenburg	ds. J. Boersma, Amersfoort
oud. P. Jonkman, Amersfoort	oud. J. Bronsema, Amersfoort	oud. A. Knoester, Naarden
oud. J.A. Schelling, Spakenburg	oud. L.H. Olde, Doorn	oud. H. Luth, Leusden

Particuliere Synode Holland-Noord

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>terti</i>
ds. R. Heida, Monster	ds. J. Luiten, Alkmaar	ds. T. Dijkema, Zoetermeer
ds. A. de Snoo, Leiden	ds. G. Treurniet, Rijnsburg	ds. H. van Veen, Zuid-Scharwoude
oud. I.G. Mostert, Rijnsburg	oud. M. Reijnhoudt, Pijnacker	oud. W. Mateboer, Hoofddorp
oud. J.F. Walinga, Zoetermeer	oud. J. Voogt, Voorburg	oud. W. Parre, Gouda

Particuliere Synode Holland-Zuid

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>terti</i>
ds. W. Tiekstra, Berkel en Rodenrijs	ds. H. ten Brinke, Rotterdam	ds. J.W. Boerma, Rotterdam
ds. A.J. van Zijlekom, Dordrecht	ds. A. van Houdt, Vlaardingen	ds. W.H. de Groot, Nieuwerkerk aan den IJssel
oud. N.M. Kramer, Capelle aan den IJssel	oud. J.H.G. Douma, Rotterdam	oud. T. Buist, Krimpen aan den IJssel
oud. S.W.P. Verkade, Vlaardingen	oud. J. van de Wetering, Krimpen aan den IJssel	oud. P.J. Sterrenburg, Alblasserdam

Particuliere Synode Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

<i>primi</i>	<i>secundi</i>	<i>terti</i>
ds. J.J. Burger, Axel	ds. R.C. Janssen, Hoek	ds. D. Griffioen, Vrouwenpolder
ds. G. Zomer, 's-Hertogenbosch	ds. P.J. Trimp, Goes	ds. D.W.L. Krol, Terneuzen
oud. A. Bentschap Knook, Axel	oud. M. de Jonge, Hoek	oud. H. van den Berg, Terneuzen
oud. C.K. Kramer, Eindhoven	oud. P. van Oudheusden, Giessen	oud. J. Ensing, Bergen op Zoom

Artikel 3

15-03-2008

Verkiezing van het moderamen

Door schriftelijke verkiezing kiest de vergadering het volgende moderamen:

ds. A. de Snoo	preses
ds. B. Luiten	assessor
oud. P. Jonkman	scriba I
ds. W.F. Wisselink	scriba II

Artikel 4
Constituering

15-03-2008

Ds. J. Hagg verklaart namens de samenroepende kerk de 48ste generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor geconstitueerd en nodigt het moderamen uit zitting te nemen. Ds. A. de Snoo neemt de leiding van de vergadering over. Hij dankt ds. Hagg voor zijn openingswoord en de samenroepende kerk voor de gastvrijheid en het werk dat in de afgelopen maanden verzet is. Deze dank geldt ook deputaten voorbereiding generale synode.

Artikel 5
Belijdenis en belofte

15-03-2008

Door de preses daartoe uitgenodigd verklaren de beide pastores loci, ds. J. Hagg en ds. H.J. Messelink, zich bereid de synode als adviseur te dienen.

Hierna verzoekt de preses de leden van de synode – de primi ds. Burger en oud. Feenstra zijn vervangen door hun secundi, resp. ds. Janssen en oud. Van der Horst - en de aanwezige adviseurs door op te staan in te stemmen met de drie formulieren van eenheid en te verklaren dat zij hun werk op de synode in onderworpenheid aan de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk zullen doen. Prof. M. te Velde is, naast de predikanten van Zwolle-Zuid, als adviseur aanwezig. De preses wenst de leden kracht van de Here toe om deze belofte gestand te doen. Daarna wordt Gezang 90 gezongen: *Ontsluit, o Heer, voor U ons hart.*

Deze belofte is op later datum afgelegd door:

oud. E.P. Oostdijk, 4 april 2008	oud. J. van de Wetering, 28 mei	ds. H. ten Brinke, 19 september
oud. E. Feenstra, 4 april	ds. J.H.F. Schaeffer, 30 mei	ds. A. van Houdt, 19 september
ds. J.J. Burger, 4 april.	ds. G. Treurniet, 7 juni	ds. R. Prins, 27 september
Prof. dr. C.J. de Ruijter, 4 april	ds. K.P.A. Moedt, 14 juni	oud. M. de Jonge, 27 maart 2009
oud. J. Voogt, 5 april	oud. C. Kooij, 14 juni	
ds. R.A. Schipper, 11 april	ds. J. Beekhuis, 14 juni	
ds. J. Plug, 18 april	oud. L.H. Olde, 14 juni	
oud. H. Huisman, 19 april	oud. J. Bronsema, 20 juni	
ds. H. Offereins, 16 mei	ds. P. Trimp, 20 juni	
ds. R.Th. de Boer, 28 mei	oud. P. van Oudheusden, 5 september	Alle buitenlandse afgevaardigden, zie art. 121

Artikel 6
Huishoudelijke zaken

15-03-2008 e.a.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten:

- a. te benoemen tot ambtelijk secretaris van de synode zr. L. Postma-Douma.
- b. te benoemen tot notulist br. P.G.B. de Vries. De instructie van de notulist luidt:
  1. de notulist wordt geacht alle plenaire zittingen van de generale synode bij te wonen. Ten aanzien van de zittingen in comité neemt hij de vertrouwelijkheid in acht;

2. hij maakt aantekeningen van de bespreking van de agendapunten. Na de afhandeling van een agendapunt maakt hij daaruit een samenvatting, die bestemd is voor publicatie in de Acta onder het desbetreffende synodebesluit. Deze samenvatting van de bespreking zendt hij uiterlijk 10 dagen na afhandeling van een agendapunt aan de scriba;
  3. de generale synode stelt de samenvattingen vast. Zij kan dit delegeren aan het moderamen;
  4. bij verhindering van de notulist wordt hij vervangen door de eerste scriba.
- c. de hoogleraar kerkrecht aan de Theologische Universiteit te Kampen te benoemen tot vaste adviseur. Voor dit werk is hij door de TU gedetacheerd voor 1 dag per week.
  - d. de notulist van de synode, br. P.G.B. de Vries te benoemen tot adviseur van deze synode waar het de vergadertechniek en de vormgeving van de besluitteksten betreft en hem voor wat betreft deze onderwerpen tijdens de synodevergaderingen spreekrecht te verlenen; hij ontvangt hiervoor een uurvergoeding gerelateerd aan de vergoeding die de overige medewerkers van de synode ontvangen;
  - e. te benoemen tot webredacteur ds. P.H. van der Laan.
  - f. te benoemen tot synodaal verslaggever ds. W. Tiekstra
  - g. te benoemen tot communicatieadviseur zr. M.W. Oosten-De Jong.
  - h. de zittingsdagen van de synode vast te stellen op vrijdag en zaterdag: elke vrijdag van 9 tot 22 uur en elke zaterdag van 9 tot 16 uur; de pauzes te bepalen op 10.45-11.00 uur, 12.30- 13.30 uur, 15.30-15.45 uur, 17.30-19.00 uur en 20.30 tot 20.45 uur. De laatste zittingsdag voor een eventueel zomerreces wordt vastgesteld op 21 juni. Indien nodig worden de werkzaamheden hervat op 5 september.
  - i. de sluitingsdatum voor het indienen van stukken te bepalen op 12 april 2008, met dien verstande dat reacties op het rapport deputaten M/V in de kerk kunnen ingediend worden tot 30 april 2008.
  - j. aan het Nederlands Dagblad, het Reformatorisch Dagblad en Eén in Waarheid toestemming te verlenen om verslag te doen van de plenaire zittingen van de synode, met in achtneming van de daartoe in het Huishoudelijk reglement opgenomen bepalingen.

Het presidium licht kort toe waarom de sluitingsdatum voor het rapport van deputaten M/V in de kerk is verlengd. Het is dusdanig laat aan de kerken aangeboden, dat het nodig is de termijn te verlengen. Hiermee is overigens geen uitspraak gedaan of de synode het stuk (nog) ontvankelijk acht. Dit geldt ook andere rapporten die ver na de door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 gestelde termijn zijn ingediend.

Als grond onder de benoeming van de notulist tot adviseur wordt door het moderamen aangevoerd dat betrokkene vanuit zijn ervaring bij voorgaande synodes en zijn taak als notulist de aangewezen persoon is om de synode hierin te ondersteunen.

Artikel 7

15-03-2008 e.a.

Werkwijze generale synode

Comform de Huishoudelijke Regeling worden de volgende commissies uit de synode benoemd:

PS Groningen	Joosse, de Groot, Kooistra	D&R, Depin, A&D
PS Fryslân	Sander, van Wijnen, Greving, Jellema	Art. 11 KO, ASE, D&S, Bededagen
PS Drenthe	Boersma, van der Laan, de Boer, Pool	kerkmuziek, bijbelvertaling, eredienst, revisie koersbepaling, kerk en overheid
PS Overijssel	van der Jagt, Kruizinga, Hoekzema	DKE, RTV, BBK
PS Gelderland	de Graaff, Oosterhuis, Feenstra, Cramer	SGO, H&E, GDD, KR&KO
PS Utrecht	Gunnink, Hoksbergen, Schelling	gasten HA, ThUK, SMKR

PS Holland-Noord	Heida, Mostert, Walinga	M/V in de kerk, art. 19 KO, GSP
PS Holland-Zuid	Tiekstra, van Zuijlekom, Kramer, Verkade	appèlzaken, GVM, revisie 4 ^e gebod en zondag
PS Zeeland/NBr/Limburg	Burger, Zomer, Bentschap Knook, Kramer	DTEG, ZHT

Anders dan tijdens de GS Amersfoort-Centrum 2005 zijn alle deputaatschappen aan een commissie toegewezen. Daarbij is het van belang op te merken dat deze synodale commissies met name bedoeld zijn als procesbegeleiders.

Ds. Tiekstra is verder ingezet bij het onderwerp M/V in de kerk.

Naast de provinciale commissies zijn ook een aantal themacommissies samengesteld:

financiën	Verkade, Greving, Pool
organisatie	van der Laan, Cramer, van Zuijlekom, Mostert
voorbereiding en Huishoudelijke Regeling	moderamen

Artikel 8

23-05-2008

Vaststelling agenda

De agenda voor de generale synode wordt, na toevoeging van de nagekomen ingekomen stukken, vastgesteld volgens het concept van deputaten voorbereiding generale synode:

1. opening namens de samenroepende kerk;
2. onderzoek van de geloofsbriefen;
3. verkiezing van het moderamen;
4. constituering van de vergadering;
5. betuiging van instemming met de aangenomen belijdenis van de kerken;
6. vaststelling van de agenda van de synode;
7. behandeling van ingekomen stukken en rapporten;

De ingekomen stukken en rapporten zijn in de Acta in de thematische agenda en in de daarvoor bestemde hoofdstukken vermeld, vertrouwelijke stukken en rapporten in de Handelingen. Zie voor de vindplaats van zaken het register in de Acta, respectievelijk in de Handelingen.
8. benoemingen;
9. vaststelling van de Acta en de Handelingen;
10. aanwijzing van de samenroepende en ontvangende kerk voor, alsmede tijd en plaats van de volgende synode;
11. censuur naar art. 48 KO;
12. rondvraag;
13. evaluatie;
14. sluiting.

Artikel 9

05-04-2008 e.a.

Diversen

Website

Op 5 april meldt het moderamen de vergadering dat er een website in de lucht is met als adres: www.synodegkv.nl. Dat wijkt dus slechts op letterlijk één punt af van de officiële website van de synode. Op de site worden de besluiten van de GS kritisch onder de loep genomen. In overleg met mr. P.T. Pel is de beheerder per brief vriendelijk doch dringend verzocht dit adres te wijzigen.

Een week later blijkt dat de beheerder de naam wel aangepast heeft, maar nog steeds in zo'n richting dat het een officiële site van de GS lijkt: www.synodezwollezuid.nl. Namens het moderamen legt de preses hierover de volgende verklaring af:

Er is een antwoordbrief binnengekomen op ons vriendelijk maar dringend verzoek om deze site met die naam van het net te nemen. In dit antwoord wordt toegezegd dat op de site zal worden verwezen naar de officiële site. Tegelijk wordt als nieuwe naam gemeld: www.synodegkv.nl. Het moderamen stelt u voor hiervan met teleurstelling kennis te nemen. Wij blijven het – vooral naar de kerkleden toe – jammer vinden dat voor deze site een domeinnaam wordt gekozen die niet van de beheerder is, maar van een kerkelijke vergadering. Dat is op z'n minst verwarrend. We stellen u voor ons hierbij neer te leggen. Er is een Naam die belangrijker is dan die van een synode. Wel hechten we er aan publiek te verklaren, dat de synode geen ogenblik heeft willen tornen aan de journalistieke vrijheid. Ook aan *Een in waarheid*, waarvan minstens een redacteur genoemde website runt, zijn normale journalistieke faciliteiten geboden.

Artikel 10

05-04-2008 e.a.

Ingekomen stukken

1. Op de openingszitting van de synode wordt een brief voorgelezen van het moderamen van de laatstgehouden Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Daarin wordt de synode de zegen van de Here gewenst. De NG kerken zijn opgeroepen de vergaderingen van de synode in de eredienst aan de Here op te dragen.
2. Van de Vrije Universiteit komt een uitnodiging een conferentie bij te wonen over de rol van religie in de samenleving. Ds. de Snoo zal de kerken vertegenwoordigen.
3. De PKN stuurt een uitnodiging voor de afscheidsreceptie van dr. Bas Plaisier, de scheidend secretaris. De preses van de vorige synode, ds. P. Niemeijer, zal daar aanwezig zijn.
4. Op 7 juni verzoekt het blad *Opbouw* om aanwezig te mogen zijn bij de besprekingen. Aan de orde zijn dan de contacten met de NGK. Conform Acta, art. 6 wordt deze toestemming verleend.
5. Op 9 juni wordt gemeld dat er een brief binnengekomen is van een zestal predikanten met bezwaren tegen de uitlatingen van Prof. dr. G. Harinck in het Nederlands Dagblad. Aangezien de inzendingstermijn reeds lang verstreken is en er ook al geruime tijd verstreken is nadat de predikanten de beantwoording van hun bezwaren van het College van Toezicht hadden ontvangen wordt de brief terzijde gelegd.

Artikel 11

04-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten voorbereiding generale synode

Voorstel: deputaten voorbereiding generale synode

Materiaal:

rapport deputaten voorbereiding generale synode.

Besluit 1:

de HR volgens de voorstellen vast te stellen, inclusief de bijlagen en deze regeling toe te zenden aan de secundi-afgevaardigden.

Grond:

de nieuwe werkwijze die sinds de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 gehanteerd wordt en de ervaringen die daarmee zijn opgedaan tijdens de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, maakt een kleine aanpassing van de HR noodzakelijk.

Besluit 2:

de handelingen van deputaten voorbereiding generale synode goed te keuren en hen te déchargeren.

Bespreking

Bij de bespreking zijn de deputaten A.Joh. Kisjes, L. Postma-Douma, mevr. A. te Rietstap en P.G.B. de Vries aanwezig. Er wordt deputaten vanuit de vergadering veel lof toegezwaaid voor de grondige wijze waarop deze synode is voorbereid.

Kisjes geeft aan waarom deputaten op enkele punten een wijziging van de HR voorstellen. In Amersfoort is een evaluatie geweest van de nieuwe werkwijze. Uit die evaluatie kwam naar voren dat een aantal punten niet bracht wat ervan verwacht werd, bijvoorbeeld de presentaties van de deputaatschappen. Vandaar dat nu is gekozen voor een schriftelijke *informatieve* voorronde, en een termijn van twee weken tussen de eerste en de tweede ronde. De andere punten betreffen minimale aanpassingen.

Vanuit de vergadering komt de vraag naar voren of het werken in twee etappes met een tijdspanne van 14 dagen niet vertraagt. Er is toch ook een behoorlijk aantal zaken dat in één ronde afgehandeld kan worden. Deputaten wijzen op de vrijheid van handelen die het moderamen in de nieuwe regeling geboden wordt. De regel is: 14 dagen tussen ronde 1 en 2, maar als de vergadering in haar geheel akkoord is, kan het ook in een keer. Bedenk daarbij dat, nu de presentaties vervallen zijn, de onderwerpen eerst tot leven komen in de eerste ronde. Je beschermt met deze regel ook de eenling, die anders om uitstel moet vragen.

Ds. Luiten, die spreekt namens de commissie die met deputaten het onderwerp heeft voorbereid, toont zich niet overtuigd. Veel zaken kunnen in één keer gedaan worden, en dan is het vervelend als je steeds van een regel moet gaan afwijken. Hij stelt daarom per amendement voor om de regeling in deze zin aan te passen dat de regel is: beide ronden in dezelfde zitting, maar wanneer een goede besluitvorming dat vordert, uitstel van de tweede ronde. Dit amendement wordt met 26 stemmen voor, 5 tegen en 2 onthoudingen aanvaard.

Een tweede punt betreft het indienen van amendementen. Deputaten stellen: niet in de eerste ronde. Leidt dat niet onherroepelijk tot vertraging? Deputaten menen van niet. Over de vraag hoe de amendementen in de tweede ronde dienen te worden ingediend wordt immers geen uitspraak gedaan. Per amendement van ds. Van der Jagt (aangenomen met 19 voor, 8 tegen en 6 onthoudingen) besluit de vergadering de tekst in die zin te wijzigen dat amendementen vóór de tweede ronde zullen worden ingediend.

Tot slot de schriftelijke vragenronde. De Vries geeft aan dat, wanneer hij kijkt naar wat er tot op heden aan vragen is gesteld vanuit de vergadering, dit punt kennelijk wat opheldering behoeft. Het lijkt er nu op dat een deel van de discussie al op papier plaats vindt, en dat is zeker niet de bedoeling. Wat is dan informatief en wat inhoudelijk? Als vuistregel zou je kunnen stellen dat een vraag die van deputaten een mening verlangt niet onder informatief valt. De discussie zal echt plenair moeten plaats vinden, zodat ook de toeschouwer begrijpt hoe de synode van voorstel a naar besluit b komt.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen, waarbij moet aangetekend worden dat de besluiten aangaande de bijlagen over het communicatieplan, de rol van de communicatieadviseur en over de centrale administratieve ondersteuning zijn genomen na de gezamenlijke bespreking met deputaten generaal-synodale publicaties (zie Acta, art. 136 en 138) en de besluiten over de wijziging van de financiële paragraaf bij de behandeling van het rapport deputaten financiën en beheer (zie Acta art. 143)

Artikel 12
Communicatieplan

12-04-2008

Voorstel: moderamen

Materiaal:

1. rapport van deputaten voorbereiding generale synode, met daarin:
  - a. een ontwerp communicatieplan getiteld *Aanwijzingen voor de interne communicatie van de synode* en *Aanwijzingen voor de externe communicatie van de synode*;
  - b. wijzigingsvoorstellen ten aanzien van de communicatieadviseur in de Huishoudelijke Regeling;
2. rapport van deputaten generaal-synodale publicaties, hoofdstuk 6, met daarin een ander ontwerp communicatieplan getiteld *Aanwijzingen voor de interne communicatie van de synode* en *Aanwijzingen voor de externe communicatie van de synode*;
3. schrijven van deputaten generaal-synodale publicaties d.d. 1 maart 2008;
4. Acta Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, art. 173 besluit 5c, waarin aan deputaten generaal-synodale publicaties de opdracht wordt gegeven om in samenwerking met deputaten voorbereiding eerstvolgende generale synode en het dan te verkiezen moderamen het communicatiebeleid betreffende de volgende synode op te zetten en vorm te geven;
5. Acta Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, art. 192 besluit 4, waarin aan deputaten voorbereiding generale synode de opdracht wordt gegeven voor de volgende synode een advies voor te bereiden betreffende haar interne en externe communicatie;
6. Huishoudelijke Regeling generale synoden, art. 1.1.8, waarin aan deputaten voorbereiding generale synode de opdracht wordt gegeven om in overleg met deputaten generaal-synodale publicaties een communicatieplan op te stellen, dat door de synode moet worden vastgesteld;

Besluit 1:

het communicatieplan *De ramen open* te vervangen door *Aanwijzingen voor de interne communicatie van de synode* en *Aanwijzingen voor de externe communicatie van de synode*; de *Aanwijzingen voor de interne communicatie van de synode* vast te stellen als handreiking aan deputaten voorbereiding generale synode, volgens de tekst van hun eigen voorstel; de *Aanwijzingen voor de externe communicatie van de synode* vast te stellen als handreiking aan deputaten generaal-synodale publicaties, volgens de tekst van hun eigen voorstel.

Gronden:

1. goede samenwerking tussen beide deputaatschappen vraagt om een heldere onderscheiding in verantwoordelijkheden. Doordat de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 de ontwikkeling van de interne en de externe communicatie als één groot plan aan beide deputaatschappen toevertrouwde, kon de frictie ontstaan dat elk deputaatschap ging schrijven vanuit zijn eigen optiek;
2. de *Aanwijzingen voor de interne communicatie van de synode* bestrijken met name het terrein van deputaten voorbereiding generale synode. De *Aanwijzingen voor de externe communicatie van de synode* behoren vooral tot het werkkerrein van deputaten generaal-synodale publicaties;
3. de synode communiceert met de kerken, de deputaten generaal-synodale publicaties communiceren met de kerken, de kerkleden en de samenleving. Het is belangrijk dit onderscheid te bewaren;
4. de 'Aanwijzingen' zijn niet bedoeld als een opdracht waarvan alle delen volledig uitgevoerd moeten worden. Door ze te bestempelen als een handreiking wordt ruimte gelaten voor het maken van keuzes en het ontdekken van andere mogelijkheden.

Besluit 2:

een communicatieadviseur te benoemen met een beperkte opdracht.

Gronden:

1. de interne communicatie van de synode betreft alleen haar eigen functioneren, met name waar het gaat om de formulering en verdere vormgeving van besluitteksten. Het is van belang dat de synode van begin af aan rekening houdt met de latere externe doorvertaling van haar besluiten, niet alleen naar de kerken maar ook naar de kerkleden. Tegelijkertijd moet gezegd worden, dat dit belang per onderwerp heel verschillend kan zijn. Het is ondoenlijk dat de communicatieadviseur zich in gelijke mate bezighoudt met alle besluitteksten van de synode;
2. deputaten generaal-synodale publicaties hebben een communicatieadviseur in vaste dienst. Deze is ook tijdens de duur van de generale synode actief. De benoeming van een communicatieadviseur door de synode is alleen met het oog op haar eigen intern functioneren. Het is mogelijk dat één persoon beide taken vervult, maar dat hoeft niet.

Besluit 3:

de instructie voor de communicatieadviseur vast te stellen en op te nemen als bijlage bij de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden (HR). Hiermee tevens de wijzigingsvoorstellen over te nemen van deputaten voorbereiding generale synode ten aanzien van de communicatieadviseur in de HR.

Bespreking

Bij dit onderdeel zijn aanwezig van deputaten GSP D. van Dijk, M.A. Oosterhoff en ds. M. van Veelen, en van deputaten VGS A.Joh. Kisjes, L. Postma-Douma en P.G.B. de Vries.

Namens het moderamen licht ds. Luiten de voorstellen toe. Er lagen twee communicatieplannen – en beide deputaatschappen hadden overtuigende argumenten om deze in hun rapport op te nemen. In de afgelopen periode is het niet gelukt samen op één lijn te komen. De verwarring is deels veroorzaakt door de opdrachten die de GS Amersfoort-C 2005 aan deputaten had gegeven. Het moderamen kiest nu voor een duidelijke scheiding tussen de interne en de externe communicatie van de synode. De interne betreft voornamelijk het functioneren van de synode – en is daarmee het werkterrein van deputaten VGS. De externe betreft de communicatie van de besluiten die de synode genomen heeft naar de kerken en kerkleden toe. Uiteraard valt hier geen waterdicht schot tussen aan te brengen, maar op deze wijze kunnen de verantwoordelijkheden wel helder gemaakt worden en van elkaar onderscheiden.

Wat is dan de impact van de aangeboden *Aanwijzingen*? Zoals uit de besluittekst blijkt ziet het moderamen deze als een handreiking en niet als een opdracht deze volledig uit te voeren. Wie met name het externe plan ziet zal beseffen dat het onmogelijk allemaal tegelijk uitgevoerd kan worden.

Wat betreft de communicatieadviseur: zij/hij heeft een eigen dienstverband met GSP, maar zal, als de vergadering met de voorstellen instemt, voor de activiteiten ten behoeve van de GS in dienst zijn bij de synode. Dat is een open voorstel, waar de vergadering ja of nee tegen kan zeggen. Haar/zijn taak zal dan voornamelijk bestaan uit het adviseren bij de formulering van besluitteksten en bijbehorende gronden vanuit de optiek van heldere communicatie naar de kerken en kerkleden. Maar dat vraagt van de vergadering optimale medewerking. De taak wordt begrensd door de instructie die voorgesteld wordt. Alleen al vanuit beschikbaarheid zal een keuze gemaakt dienen te worden welke onderwerpen speciaal aan haar/hem voorgelegd worden ter advisering.

Aansluitend geeft ds. Van Veelen nogmaals het belang aan van een goede communicatie. Er bestaat een grote kloof tussen een synode en de kerkleden, terwijl de besluiten die genomen zijn wel moeten worden geïmplementeerd in de plaatselijke kerken. Wie een kloof constateert zal zelf in moeten zetten op overbrugging daarvan, ook al zou je vinden dat de verantwoordelijkheid elders ligt.

Vanuit de vergadering wordt de noodzaak van een zekere mate van communicatie wel gezien. Bovendien is dat een lijn die door Amersfoort-C is uitgezet, en die we niet zomaar om kunnen buigen. Vroegere kanalen, zoals bijvoorbeeld het *Nederlands Dagblad*, zijn niet meer beschikbaar voor het doorgeven van de besluiten. Integendeel. Juist de fricties die er zijn worden regelmatig uitgemeten,

terwijl het geheel van de besluiten niet of nauwelijks aan de orde komt, laat staan de fundering eronder.

Maar wordt een en ander met zo'n communicatieadviseur niet veel te omslachtig? En ligt hier niet in grote mate een verantwoordelijkheid bij de plaatselijke kerken? Zij brengen zaken op de agenda, zij krijgen ook antwoord. Bovendien wordt aan de kerken ook nu al vanuit de GS een lijst gezonden met besluiten die om plaatselijke implementatie vragen. Wat kan communicatie daaraan nog toevoegen? Namens deputaten VGS antwoordt Kisjes dat de rol van een adviseur niet bedoeld is om besluitvorming te vertragen. Wel zal, als het besluit wordt genomen, een goed overleg plaats moeten vinden tussen het moderamen en de adviseur. Anders leidt het te gemakkelijk tot teleurstelling aan weerszijden.

Niet iedereen ziet het voorstel zitten. Er wordt gesproken over een advies aan de synode, terwijl voortdurend de externe component een rol speelt. Als de vergadering besluiten neemt, zal ze zelf in de gronden de basis moeten leggen onder dat besluit. Niet alleen 'zakelijk', maar ook de geloofsovertuiging die erachter schuil gaat. Die inhoudelijke taak is niet iets voor een communicatieadviseur. Bovendien is de opdracht te open. Wanneer moet hij/zij optreden: staande de vergadering, eerder in het proces, bij welke besluiten? En op basis waarvan verwachten we dat communicatie de kloof die er ligt – als die er al ligt - overbrugt?

Besluit 1 wordt met algemene stemmen genomen, tegen de besluiten 2 en 3 stemmen 7 leden, bij 4 onthoudingen.

Artikel 13

13-06-2008

Brieven van algemene aard 1

voorstel: moderamen

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Sint-Jansklooster-Kadoelen d.d. 1 november 2006; de kerkenraad heeft een drietal besluiten van de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 alsnog geratificeerd; hij excuseert zich naar aanleiding van de vermaning van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 43 en art. 100, voor zijn eerdere opstelling;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Westeremden d.d. 15 mei 2006; de kerkenraad uit zijn zorg over toenemende verschillen binnen de kerken;
3. email van br. D.J. Moesker en zr. G.J. Moesker-Helmholt te Assen d.d. 23 februari 2008 met negen punten waarover ze ernstige zorgen hebben;
4. brief van ds. M.J. Arntzen te Bilthoven d.d. 8 maart 2008 waarin hij zijn bezwaren met betrekking tot uitspraken over het gezag en de onfeilbaarheid van de Heilige Schrift nog eens samenvat en in waarschuwendende zin verwijst naar de behandeling van H.M. Kuitert "op de synode van 1970/1971 door de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland";
5. brief van fam. J. Koops te Goutum d.d. 10 april 2008 met diverse vragen over de folder 'Werk in de kerk';
6. brief van de Particuliere Synode Utrecht 2007 d.d. 4 mei 2007 met de oproep tot het vervroegd bijeenroepen van de generale synode "uit pastorale bewogenheid ten aanzien van onze zusterkerk te Kampen-Noord";
7. brief van br. A. Dekker te Koekange d.d. 5 februari 2007 met als bijlage een brief aan de belijdende leden van zijn plaatselijke kerk over twee zaken;
8. brief van de werkgroep herdenking Calvijn 2009 d.d. 19 juni 2007 met informatie over de werkgroep binnen het Instituut voor Reformatieonderzoek;
9. brief van de stichting Tijd voor Actie d.d. 11 april 2008 met het verzoek om daadwerkelijke steun voor dit jongerenwerk.

Besluit 1:

met dankbaarheid kennis te nemen van de brief onder materiaal 1.

Grond:

het siert de GK te Sint-Jansklooster-Kadoelen dat zij zich de opmerkingen van de GS Amersfoort-C 2005 aangetrokken heeft en daar publiek melding van maakt.

Besluit 2:

de brieven onder materiaal 2, 3, 4, 5 en 6 voor kennisgeving aan te nemen.

Gronden:

1. de brieven genoemd onder materiaal 2, 3, 4 en 5 getuigen van liefde voor de Here en voor de kerk van de Here, maar zijn op zich niet door de synode te behandelen;
2. de brief genoemd onder materiaal 6 is achterhaald door de feiten.

Besluit 3:

de brieven onder materiaal 7, 8 en 9 onontvankelijk te verklaren.

Gronden:

1. de brief van br. Dekker is slechts een afschrift van een schrijven en niet gericht aan de synode;
2. de brieven genoemd onder materiaal 8 en 9 kunnen niet door de synode behandeld worden, want ze zijn niet volgens een kerkelijke route op de agenda geplaatst.

Bespreking

Er wordt gevraagd of de brief van ds. Arntzen niet meer tot zijn recht komt door deze te behandelen bij aanverwante onderwerpen, zoals de brief van ds. M. Nap en de adhesiebetuiging daaraan door de kerk te Leerdam.

Volgens ds. Wisselink is de brief echter de jure onontvankelijk. Terzijde leggen zou logisch zijn. Maar omdat we wel graag kennis nemen van wat hij schrijft is het verwoord zoals in grond 2 omschreven.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 14

27-09-2008

Brieven van algemene aard 2

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. schrijven van ds. M. Nap te Leusden, d.d. 15 februari 2008, waarin hij vraagt om nader onderwijs en instructie vanuit de TU te Kampen op het gebied van de gereformeerde hermeneutiek;
2. schrijven van de Gereformeerde Kerk te Leerdam, d.d. 16 februari 2008, waarin hij adhesie betuigt aan het schrijven van ds. Nap.

Besluit:

de brief ter hand te stellen van de Theologische Universiteit en haar in overweging te geven om te voldoen aan het verzoek om voorlichting.

Gronden:

1. ds. M. Nap en de GK Leerdam geven stem aan een breder in de kerken levende behoefte aan voorlichting over de hermeneutische bezinning;
2. de generale synode is niet het orgaan om deze voorlichting te geven, maar de Theologische Universiteit als de instelling waar deze bezinning plaats heeft;
3. de gevraagde voorlichting bevordert dat de wetenschappelijke bezinning en de kerkelijke gedachtevorming op elkaar betrokken blijven.

Bespreking

De bespreking wordt overschaduwd door het feit dat de eerste inzender, ds. M. Nap, enige tijd geleden overleed. De preses spreekt in dit verband zijn dankbaarheid uit voor wat ds. Nap voor de kerken betekend heeft en zijn deelneming met zr. Nap en de overige nabestaanden.

Ds. Hoksbergen leidt namens de commissie Utrecht het voorstel in. De commissie is van oordeel dat het punt wat aangesneden wordt wel verwoordt wat in de kerken leeft. Maar de concrete vraag die gesteld wordt gaat de bevoegdheid van de GS te boven.

Tijdens de bespreking wordt gevraagd of het stuk wel ontvankelijk is. Immers, het is niet via de reguliere kerkelijke weg aan de orde gesteld en de vergadering heeft eerder brieven van algemene aard afgewezen.

De commissie vindt het verdedigbaar het stuk wel te behandelen, maar de gekozen formulering van het besluit laat wel zien dat er voorzichtig opgetreden wordt. Er komt geen opdracht aan de TU, maar een verzoek. De synode doet de jure niet meer of minder dan de brief onder de aandacht van de TU brengen.

Het besluit wordt met 1 stem tegen en 1 onthouding genomen.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 2

De leer

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap Generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Artikel 15

13-06-2008

Revisieverzoeken verhouding vierde gebod en zondag

Voorstel: Commissie Holland-Zuid

Materiaal:

1. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005: artikelen 22, 25, 26 en 70;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 29 juni 2006 waarin zij verzoekt om revisie Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 25 en vraagt om alsnog een algemene uitspraak te doen over de verhouding tussen het vierde gebod en de zondagsviering;
3. brief van ds. J.M. Goedhart d.d. 8 januari 2008
  - a. waarin hij naar aanleiding van Acta GS Amersfoort-C 2005, art 26, vraagt uit te spreken het tweede deel van besluit 1 van artikel 26, luidende: "Dat deze regels wel officieel gezag hebben betekent overigens niet dat ze de kracht van een leeruitspraak hebben", weg te nemen, omdat dat deel ten onrechte aan het eerste deel van het besluit is toegevoegd.
Met als grond: de Handelingen en Acta van de Afscheiden Kerken van 1834 en de Verenigde Kerken van 1892 tonen duidelijk aan dat de bedoelde regels (de regels van de synode van Dordt 1618-1619, sessie 164) wel degelijk de kracht van een leeruitspraak hadden en hebben;
  - b. er verder bij de synode op aandringt de uitspraak van de Generale Synode van Leusden 1999, Acta art. 25, besluit 4.3, radicaal weg te doen, daar de 'beide' uitspraken van die synode met elkaar radicaal en vierkant in tegenspraak zijn, nl. dat het vierde gebod *wel* en *geen* Goddelijk gebod is;
4. brief van br. B. van der Hoeven d.d. 18 februari, waarin hij verzoekt Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 22, besluit 2, de punten 3.1 t/m 3.3 van paragraaf 3 te vervangen door de volgende tekst:
"Onder het 4^e gebod verstaan wij hier de tekst van Exodus 20 : 8 t/m 11 en Deuteronomium 5: 12 t/m 15, niets meer en niets minder. Dit gebod heeft God tot op heden nooit opgeheven of herroepen en geldt daarom vandaag de dag nog precies eender voor ons. Daarom is op dat gebod, en op niets anders, de rust gegrond, die wij nu op de zondag in acht nemen."
5. brief van br. en zr. D.J. Bolt d.d. 22 februari 2008 naar aanleiding van de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005, art. 70, besluit 5, waarin zij een tweetal verzoeken doen:
  - e. het door hen gegeven schriftbewijs alsnog naar de regel van art. 31 K.O. inhoudelijk te overwegen;
  - f. in het onderwijs van de Handreiking te verwerken dat het rusten van het dagelijks werk op onze wekelijkse rustdag gegrond is in het vierde gebod;
6. brief van br. J.P. Dwarshuis d.d. 23 februari 2008 naar aanleiding van de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005, Acta, art. 22, waarin hij bezwaar maakt tegen de handreiking "Zondag, HEERlijke dag" om reden dat
  - f. deze geen bindende status heeft ontvangen en
  - g. dat onduidelijk blijft of de rustdag een scheppingsinstelling is;
7. brief van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen d.d. 3 november 2005 naar aanleiding van de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005, art. 22, waarin zij uitspreekt te hopen, dat het rapport "Zondag, HEERlijke dag" als handreiking voldoende overtuigend zal blijken te zijn op het punt dat de kerk altijd heeft geleerd, dat de zondag als rustdag gegrond is op een menselijke instelling en op een goddelijk gebod en dat niet de mogelijkheid wordt opengelaten, dat beweerd kan en mag worden, dat de zondag slechts op een menselijke instelling is gegrond;
8. brief van de Gereformeerde Kerk te 's-Hertogenbosch d.d. 8 april 2008 naar aanleiding van de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005, art. 22, besluit 2, waarin zij vraagt met betrekking tot de handreiking "Zondag, HEERlijke dag" te overwegen of niet alsnog tot meer eenduidigheid is te komen.

Besluit 1:

niet te voldoen aan de verzoeken in de onder materiaal 2 tot en met 6 genoemde brieven.

Gronden:

1. het verzoek de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005 te herzien en alsnog een algemene uitspraak te doen over de verhouding tussen het vierde gebod en de zondagsviering, is in werkelijkheid een vraag om een interpretatie van HC Zondag 38 kerkelijk vast te leggen. De GS Amersfoort-C 2005 heeft daaraan terecht niet willen voldoen om niet boven Schrift en belijdenis uit te gaan;
2.
  - a. ten aanzien van de bewering dat de regels van de Nationale Synode te Dordrecht 1618-1619 de kracht van een leeruitspraak hebben, heeft de GS Amersfoort-C 2005 terecht uitgesproken, dat de regels van Dordt officieel gezag hebben, maar niet de kracht van een leeruitspraak (Acta art. 26 besluit 1). Dit blijkt uit het feit, dat de Dordtse Synode deze regels niet op één lijn heeft gesteld met de door haar aanvaarde drie formulieren van eenheid. Ondertekening van deze regels werd door Dordrecht niet gevraagd;
  - b. de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft terecht de uitspraak van de GS Leusden 1999 "dat de opvatting dat de zondag als rustdag niet gegrond is op een goddelijk gebod niet te veroordelen is" bevestigd en gehandhaafd als een uitspraak in appèl en niet als een leeruitspraak. De GS Amersfoort-C 2005 sprak in de inleiding op de handreiking uit: "het is mede krachtens dit (vierde) gebod dat wij de zondag vieren als de dag van de opstanding van onze Heer Jezus Christus." ;
3. de GS Amersfoort-C 2005 heeft - in overeenstemming met besluiten van eerdere synodes - geen expliciete uitspraak willen doen over de grond waarop de zondagsrust is gebaseerd. De GS heeft niet gezegd dat het vierde gebod als opdracht tot rusten voor de nieuw-testamentische gemeente vervallen is, maar heeft gewezen op de voorlopige, blijvende en nieuwe aspecten in de hantering van het vierde gebod van Gods wet. Br. Van der Hoeven confronteert zich niet met het hierbij geboden schriftbewijs;
4. het aangevoerde 'Schriftbewijs' voor de stelling, dat de zondagsrust is gegrond op het vierde gebod dat vanaf de schepping heeft gegolden, is naar artikel 31 K.O. gewogen, zoals blijkt uit het deputatenrapport "Zondag HEERlijke dag", dat ten grondslag ligt aan het besluit van de GS Amersfoort-C 2005, Acta, art. 22, besluit 2 en uit het commissierapport over de materie van sabbat en zondag van de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003, bijlage 3.11. Br. en zr. Bolt confronteren zich niet met de daarin gegeven behandeling van de genoemde Schriftgedeelten;
5. het bezwaar dat de handreiking "Zondag, HEERlijke dag" geen bindende status heeft en een onduidelijk besluit is, gaat er aan voorbij dat de GS Amersfoort-C 2005 bewust die handreiking niet als bindend besluit maar als getuigenis in deze tijd aan de kerken ter beschikking stelde.

Besluit 2:

de brieven onder materiaal 7 en 8 voor kennisgeving aan te nemen.

Grond:

deze brieven kunnen niet als revisieverzoek worden aangemerkt. Het ontbreekt de GS aan mogelijkheden de verwoorde hoop en verwachting te realiseren. Tot de handreiking "Zondag, HEERlijke dag" is juist besloten om de vrede in de kerken te dienen en die handreiking behoeft daarvoor geen belemmering te zijn.

Bespreking

De voorzitter van de commissie die de voorstellen heeft voorbereid, ds. W. Tiekstra, leidt de voorstellen kort in.

Hij wijst op het feit dat het nu 12 jaar geleden is dat er een preek naar aanleiding van zondag 38 is

gehouden die de kerken tot op heden bezighoudt en spreekt het diepe verlangen uit dat elke preek die gehouden wordt en waarin Christus wordt verkondigd een zodanige impact mag hebben. In die 12 jaar is door kerkenraden, classes, particuliere synoden en generale synoden diep nagedacht over de verhouding tussen 4^e gebod en zondag. Dat resulteerde in het rapport dat op de GS van AC gediend heeft: Zondag HEERlijke dag. Hij spreekt de wens uit dat de vier pagina's die nu voorliggen de laatste zullen zijn. Laten we niet langer praten over de HEERlijke dag, maar vooral over de Heer, totdat die in heerlijkheid verschijnt en de eeuwige sabbat aanbreekt.

De vergadering stelt zich in grote meerderheid achter de voorstellen op. Er wordt gevraagd naar de status van de uitspraken van Dordt. Hebben die niet meer als alleen moreel gezag? Hebben de kerken bij de vereniging in 1892 die uitspraken ook niet meegenomen? Ook vraagt een aantal leden zich af of er voldoende recht gedaan wordt aan de inzenders. Krijgen ze wel echt antwoord op hun vragen? Het lijkt erop dat de commissie slechts een selectie heeft gemaakt uit het materiaal. Vanuit de vergadering zelf komt een weerwoord tegen deze gedachten. Wie zich nog eens in de status van de uitspraken van Dordt verdiept raakt er gaandeweg steeds meer van overtuigd dat hier sprake is van een compromisformule. Meer als moreel gezag mag hier dan ook niet aan gegeven worden. Juist het onderzoek dat ds. Goedhart gedaan heeft bewijst dit. Terecht heeft AC dan ook een kleine correctie geplaatst bij de uitspraak van Zuidhorn. We hebben hier niet te maken met een soort vierde formulier van eenheid.

Voor wat betreft het recht doen aan de inzenders wordt gewezen op het feit dat in de eerste plaats de inzenders recht hebben te doen aan de uitspraken van de synode. Veel materiaal wat door de vorige synoden is aangedragen wordt in de brieven genegeerd. Zo wordt opnieuw een eigen verhaal neergelegd waar de synode dan maar weer nieuw bewijs tegen moet zoeken. Dat is niet de bedoeling. Het is aan de indieners van een revisieverzoek om zich te confronteren met het verleden. Dat is onvoldoende gebeurd. Er wordt in de verzoeken ook een gemis gevoeld om naar elkaar te luisteren en daadwerkelijk met elkaar in gesprek te gaan.

In haar antwoord sluit de commissie aan bij deze gedachte aangaande revisieverzoeken. Vandaar de gekozen bewoordingen, waarin de besluiten van AC marginaal getoetst zijn en de bezwaren gewogen. Dat heeft geen aanleiding gegeven om de besluiten van AC te herzien. Voor wat betreft Dordt ziet de commissie geen noodzaak om boven AC uit te gaan. Kerkelijk gezag gaat voor deze uitspraken echt een stap te ver. Daarmee zou je binden boven Schrift en Belijdenis.

Aan het begin van de tweede ronde komt de commissie met een op punten aangepaste tekst. Dat geldt een uitbreiding in grond 2, waarin nog helderder verwoord wordt dat de uitspraken van Dordt inderdaad gezag hebben, maar niet de kracht van een leeruitspraak. Ook is in grond 3 toegevoegd dat het bij de indiener van het verzoek ontbrak aan een confrontatie met het Schriftbewijs zoals dat aan de besluiten van de GS AC ten grondslag lag.

Ds. Van der Jagt betreurt het dat in besluit 1, grond 4 het commissierapport dat gediend heeft op de GS van Zuidhorn niet is opgenomen. Hij stelt daarom per amendement voor zulks alsnog te doen. De commissie acht het niet nodig. In de eerste gronden wordt Zuidhorn al genoemd.

Hierna wordt er gestemd. Het amendement van ds. Van der Jagt wordt met 20 stemmen voor en 10 tegen aangenomen. De leden van de GS Amersfoort blijven buiten stemming.

Het aldus geamendeerde voorstel wordt voor wat betreft besluit 1 aangenomen met algemene stemmen (AC buiten stemming). Besluit 2 wordt genomen met 1 onthouding.

Nadat de bespreking afgelopen is richt de preses zich nog eenmaal tot de vergadering: "Vier synodes spraken wij over de dag van de Heer. Ik zou ook kunnen zeggen: vier eeuwen al gebeurde dat. En geen wonder. Want het is de dag van de ontmoeting van de Heer en zijn bruid. Openb.12 vertelt ons over een jaloezse medeminnaar. Hij wil die vrouw voor zich. Hoe belangrijk voor haar zich de ontmoeting met haar Heer niet te laten afpakken. Ik hoop dat wij daar in onze kerken allemaal goed van overtuigd zijn!"

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk3

Kerkregering

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap Generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten kerkrecht en kerkorde

Artikel 16

05-09-2008

Algemene behandeling rapport deputaten kerkrecht en kerkorde

Voorstel: deputaten kerkrecht en kerkorde

Materiaal:

1. Acta Generale Synode van Amersfoort-C 2005, art. 27, *Besluit 3*, waarin de opdrachten staan voor de deputaten kerkrecht en kerkorde ten aanzien van (verkort weergegeven):
  - a. status en rechtseffect van generaal-synodale besluiten en dergelijke;
  - b. criteria voor revisieverzoeken (in overleg met deputaten appèlzaken);
  - c. de kerkelijk werker (toelating, opleiding);
  - d. regelingen voor samenwerkingsgemeenten en gemeentestichting over de grenzen van verschillende kerkverbanden (in overleg met deputaten kerkelijke eenheid en aanvullende steunverlening evangelisatiewerk);
  - e. criteria en regelingen preekbevoegdheid;
 alsmede de in negen onderdelen gespecificeerde opdracht om verder te werken aan de gehele herziening van de kerkorde;
2. rapport en aanvullend rapport van deputaten kerkrecht en kerkorde;
3. projectplan herziening Kerkorde (zie Bijlage 3.1).

Besluit 1a:

met dankbaarheid kennis te nemen:

- a. van de voortgang van de digitalisering van de Acta van de generale synoden sinds 1892;
- b. van de start van het project van inventarisering van generaal synodale besluiten om ze naar status en rechtseffect te kunnen rubriceren.

Besluit 1b:

voor het onder b genoemde een aanvullende financiering ter beschikking te stellen van € 16.000,--.

Grond:

deputaten hebben reeds bij deputaten financiën en beheer aannemelijk gemaakt dat in het laatste project niet kan worden volstaan met 'vrijwilligerswerk'.

Besluit 2:

- a. voor de behandeling van revisieverzoeken op generaal-synodaal niveau de volgende regels vast te stellen:
  1. revisie kan worden verzocht van besluiten van de synode, voor zover het niet betreft uitspraken in appèlzaken, waarvoor een eigen regeling bestaat (zie Acta art. 46); mindere kerkelijke vergaderingen kunnen revisieverzoeken met betrekking tot elk besluit van de synode;
  3. kerkleden kunnen revisie verzoeken terzake van besluiten van de synode waardoor zij rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen;
  4. revisieverzoeken met betrekking tot een materie die naar art. 30 KO vast onderdeel uitmaakt van de agenda van de synode kunnen niet worden ingediend zolang de mogelijkheid bestaat om via een door de synode vastgesteld inspraak- of inbrengetraject bezwaren en verzoeken tot wijziging ter kennis van de synode te brengen;
  5. indien met betrekking tot een materie die naar art. 30 KO vast onderdeel uitmaakt van

- de agenda van de synode een generaal deputaatschap is aangesteld, kan een revisieverzoek niet worden ingediend alvorens in overleg met bedoeld deputaatschap is geprobeerd tot overeenstemming te komen;
6. revisieverzoeken met betrekking tot generaal-synodale besluiten dienen rechtstreeks bij de generale synode te worden ingediend;
  7. revisie van generaal-synodale besluitvorming, ook al is die van oudere datum, dient niet als een 'nieuwe zaak' naar art. 30 KO te worden beschouwd.
- b. uit te spreken dat nadere bepalingen over de criteria waaraan een revisieverzoek moet voldoen niet nodig zijn; bewaking van de 'kwaliteit' moet niet zozeer worden gezocht in formele regels, maar in inhoudelijke en bestuurlijke kwaliteit;
  - c. uit te spreken dat differentiatie naar inhoud, soort en importantie van besluiten die onderwerp van een revisieverzoek kunnen zijn, niet gewenst is;
  - d. uit te spreken dat een synode die besluit tot wijziging van beleid in belangrijke en gevoelige zaken gebruik kan maken van een traject van besluitvorming in eerste en tweede lezing, parallel aan dat wat eerder is vastgesteld voor wijziging van de kerkorde (Acta GS Zuidhorn 2002, art. 19);
  - e. voor de voorbereiding van de behandeling van revisieverzoeken door de generale synode in het Huishoudelijk reglement van de synode als regel vast te stellen:
    1. bij het begin van de zittingen maakt een kleine commissie een globale inventarisatie van de binnengekomen revisieverzoeken;
    2. en doet vervolgens aan het moderamen c.q. de synode per onderwerp voorstellen voor een adequate behandeling en ook voor de bemensing van de behandelende synodecommissie;
    3. de synode besluit niet dan nadat de indiener van het revisieverzoek en - waar van toepassing - het deputaatschap dat het revisieverzoek regardeert, in de gelegenheid zijn gesteld namens de synode te worden gehoord.

Gronden:

1. de ervaring van de laatste decennia, met name op generaal-synodaal niveau, leert dat de huidige tekst van art. 30, 31 en 33 KO te weinig mogelijkheden biedt om te komen tot een consistent 'revisierecht';
2. aan het thans vastgestelde kader voor de behandeling van revisieverzoeken ligt een uitvoerige en diepgaande afweging van de problemen, de historie, de commentaren en oplossingen in andere kring ten grondslag;
3. de regeling voor revisie van synodebesluiten onderscheidt zich van de regeling van herziening van uitspraken in kerkelijke appèlzaken.

Bespreking

Bij de bespreking van het rapport zijn van deputaten aanwezig de brs. J.W. Boerma, prof. dr. S. Griffioen, ds. K. Harmannij, mr. P.T. Pel, ds. P. Schelling, prof. dr. M. te Velde en ds. R.J. Vreugdenhil. Ds. Schelling leidt de bespreking kort in. Vanwege persoonlijke omstandigheden heeft het deputaatschap niet alles kunnen doen wat in de opdracht stond. Het grootste probleem ontstond bij het punt herziening KO. Dat is opnieuw uitgesteld, met name omdat, gaandeweg het proces, steeds helderder werd dat een spade dieper moest worden gestoken. Het materiaal dat er is is nog niet rijp om naar de synode te zenden. Met de kerngroep die nu voorgesteld wordt met het bijbehorende projectplan hopen deputaten nu de volgende keer wel met resultaten te kunnen komen.

Er liggen voorstellen van zeer uiteenlopende aard. De bespreking vindt daarom per besluit plaats.

Bespreking Besluit 2

De vergadering is over het algemeen ingenomen met dit voorstel. Het wordt hoog tijd geacht dat aan de onduidelijkheden op dit thema en aan de verschillen in praktijk zoals die de afgelopen jaren tijdens synoden is zichtbaar geworden, een einde komt. Maar er zijn ook afgevaardigden die de bezwaren die door de GK Leiden geuit zijn, onderschrijven.

Er leven op onderdelen wel wat vragen. Het grootste vraagteken plaats de vergadering bij het begrip

'eigen belang' in punt 3 van de regeling. Dat punt komt verderop in dit verslag apart ter sprake. De kleinere punten uit de bespreking komen eerst aan de orde.

Er wordt opgemerkt dat de KO tot op heden een dun boekje is, dat kaders zet en slechts het meest noodzakelijke vastlegt. Gaan we dat spoor verlaten indien we dit soort regelingen opnemen? Het besluit zoals het er nu ligt kent onderscheidene onderdelen: deels rechtspraak, deels bepalingen die in een Huishoudelijke Regeling thuishoren. Dat zou wat beter gestroomlijnd moeten worden. Is het wel doenlijk om aanvragers van revisie eerst te gaan horen? Betekent dat dat de voorbereiding van dit soort verzoeken door een apart deputaatschap plaats moet vinden? Het zou een synodevergadering erg ophouden indien een GS dat moest doen.

Deputaten geven ten antwoord dat het niet de bedoeling is dit soort regelingen in de nieuwe KO op te nemen. Er wordt gewerkt aan een uitgave met alle generale bepalingen. Deze zal de zogenaamde 'klapper van Bouma' gaan vervangen. Daarin zullen nadere regelingen zoals deze een plaats krijgen. Er is behoefte aan een nader gespecificeerde regeling gezien ontwikkelingen in de afgelopen jaren. Zo werd door voorgaande synoden een traject ingesteld van toetsing door kerkleden. Denk aan de liederen. Dat heeft de suggestie gewekt dat ook elk individueel kerklid vervolgens in een nader traject van revisie zijn stem kon laten horen. Dat loopt ons als kerken over de schoenen en wekt de indruk alsof de kerken bestaan uit een soort bedrijf met 125.000 aandeelhouders. Individuele vragen gingen de hoofdmoot vormen tijdens synoden en vroegen meer tijd dan punten die door kerken werden aangedragen. Met deze regeling gaan we terug naar de basis: de GK zijn een verband van plaatselijke kerken. Individuen zullen dus met hun problemen naar hun kerkenraad moeten. Wanneer die de gevoelens niet deelt is het einde verhaal. Tenzij het punt van eigen belang in geding komt (zie onder).

Wat uitvoeriger wordt gesproken over art. 30 KO. Nieuwe zaken kunnen alleen in de weg van voorbereiding door een mindere vergadering aan de orde gesteld worden. De hantering hiervan is sinds 1978 rigide geweest, aldus deputaten. Pas op het allerlaatste moment is bij de herziening van de KO dit punt toegevoegd met de motivering. Sindsdien leven de kerken met de idee: als we niet onmiddellijk revisie aanvragen bij de eerstvolgende GS zitten we er aan vast en moeten we de hele kerkelijke weg bewandelen om de zaak weer generaal aan de orde te krijgen. Evenwel – dat is nooit de bedoeling geweest van art. 30 KO. Indien gesproken wordt over 'nieuwe zaken' worden punten bedoeld die tot dat moment niet op de agenda stonden van een meerdere vergadering, niet als 'gemeenschap-pelijk' waren geoormd. Smpel voorbeeld uit het verleden: tot 1999 hoorden zaken rondom evangelisatie niet tot de gemeenschappelijke agenda van de kerken. Zes PS'en kwamen met het voorstel zulks wel tot gemeenschappelijke taak te verklaren (de weg naar art. 30 KO). Nu het gemeenschappelijk is, kan een kerk rustig revisievragen in 2017 van een besluit uit 2002. Immers, het behoort tot de standaardagenda.

Eigen belang

In hun rapport geven deputaten al vrij uitvoerig aan wat met deze term wordt bedoeld. De term is ook bewust gekozen aangezien ze aansluit bij terminologie in het werelds recht. Het is gemakkelijker te omschrijven wat het niet is dan wat het exact wel is. Globaal kun je zeggen dat het een zaak moet zijn die de persoon die de revisie vraagt zelf treft. Dat zijn dus geen besluiten inzake liederen bijvoorbeeld. Immers, dat besluit geldt alle kerkleden. Je kunt dat wellicht samenvatten onder de term 'opiniebelang'. De individuele opinie van een kerklid over genomen besluiten is dus geen eigen belang. Een revisieverzoek van iemand met deze opinie zal dus niet-ontvankelijk zijn. Het betreft een opinie en raakt niet de kerkelijke verantwoordelijkheid van het individu. Maar stel dat er een besluit genomen wordt over bijvoorbeeld de doop aan adoptief kinderen en iemand heeft in zijn eigen gezin daarmee te maken en vindt dat aan zijn situatie geen recht gedaan wordt – dan is er sprake van een eigen belang.

Deputaten dringen er wel op aan ook deze bepaling niet rigide te hanteren. De synode zelf zal een afweging moeten maken in grensgevallen. Je mag het profetisch spreken van een minderheid niet op voorhand blokkeren.

Op advies van de technisch adviseur komen deputaten nog met een korte bijlage (zie Bijlage 3.2) bij dit artikel waarin de omschrijving van het begrip 'eigen belang' is opgenomen, zoals de synode dat geaccordeerd heeft. Dat kan latere interpretatieproblemen voorkomen. Immers, een synode stelt geen deputatenrapporten vast.

In de tweede ronde dient oud. Kooistra een tweetal amendementen in waarin: 1. punt 3 van de rege-

ling wordt geschrapt en 2. de klassieke interpretatie van art. 30 KO (vgl. punt 7) van kracht blijft. Deputaten handhaven hun voorstellen onder verwijzing naar de gegeven argumentatie: de positie van een kerklid moet daadwerkelijk onderscheiden worden van die van kerkenraden. Dat is een fundamentele overtuiging die nu kerkrechtelijk vorm krijgt.

Het amendement Kooistra 1 wordt in stemming gegeven en met 2 voor, 2 onthouding verworpen. Amendement twee mag zich verheugen in 1 stem voor en is daarmee ook verworpen.

Het voorstel van deputaten wordt vervolgens met 1 onthouding aanvaard.

Besluit 3:

in aansluiting aan wat de GS Amersfoort-C 2005 besloot (Acta, art. 36) met betrekking tot de kerkelijk werker:

1. op dit moment geen generale regeling rond de toelating van kerkelijk werkers binnen de kerken vast te stellen inclusief een kerkelijk registratiesysteem;
2. enkele deputaten, tenminste twee, van wie een met onderwijskundige en een met theologische deskundigheid, aan te wijzen binnen het deputaatschap steunpunt gemeenteopbouw met de volgende specifieke instructie:
  - a. zich door de Gereformeerde Hogeschool Zwolle (GHZ) en de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) te laten informeren over het curriculum van de opleiding, de aantallen studenten uit onze kerken en de gemeenten waarin zij inmiddels werken;
  - b. zich te verdiepen in de ontwikkelingen op het gebied van kerkelijk werk in de kerken, met gebruikmaking van de informatie van de GHZ en de CHE, de Theologische Universiteit Kampen en het Landelijk Platform Kerkelijk Werkers (LPKW) en zich hierover een zelfstandig oordeel te vormen;
  - c. de kerken desgevraagd te informeren over de verschillende opleidingen voor kerkelijk werker, met name aan de GHZ en de CHE, met betrekking tot het curriculum en zijn inhoud en de geestelijke vorming die in de opleidingen meekomt;
  - d. de kerken te informeren over relevante ontwikkelingen zoals genoemd onder b, waarbij ook andere kanalen dan de rapportage aan de synode gebruikt kunnen worden.

Gronden:

inzake regelingen rond toelating kerkelijk werkers:

1. uit de door deputaten ingewonnen informatie blijkt dat de kerken niet om een dergelijke generale regeling vragen en ook is niet gebleken dat de regeling, zoals door de GS Amersfoort-C 2005 vastgesteld, op dit moment niet voldoet;
2. een kerkelijk beroepsregistratiesysteem vraagt onevenredig veel menskracht in verhouding tot de baten op dit moment;
3. omdat de ontwikkelingen op dit gebied nog onduidelijk zijn, is het niet verstandig in deze zaken vergaande besluiten te nemen en zich op de invoering van een beroepsregistratiesysteem vast te leggen.

inzake contact met de opleidingen:

1. kerken en opleidingen zijn beide gediend met zelfstandige deskundigheid bij deputaten op het gebied van kerkelijk werkers, onafhankelijk van de specifieke deskundigheid van de opleidingen;
2. omdat de ontwikkelingen nog onduidelijk zijn, is het niet verstandig op dit punt vergaande besluiten te nemen en zich voor de toekomst al te zeer vast te leggen;
3. de uitvoering van de opdrachten kan worden toevertrouwd aan enkele terzake deskundige deputaten in de kring van het deputaatschap op het gebied van gemeenteopbouw.

Bespreking Besluit 3

Voor een nadere positiebepaling van de kerkelijk werker binnen de GK is het volgens deputaten nog iets te vroeg. Het aantal kw'ers is nog te beperkt. Het is daarom beter verdere besluiten hierover in

een later stadium te nemen wanneer een en ander zich meer uitgekristalliseerd heeft. Daar worden vanuit de vergadering wel wat vragen bij gesteld. Zijn er niet al behoorlijk wat mensen in dienst? Onderschatten daarom deputaten het probleem niet enigszins? Hebben ze voldoende oog voor de kw'ers die er wel zijn? Of laten we die een beetje voetballen op een veld zonder lijnen? Deputaten zijn niet overtuigd. Het terrein ontwikkelt zich in een dusdanig hoog tempo dat nu vastleggen van regels niet doenlijk is en wellicht dingen uitsluit die je helemaal niet uit wilt sluiten. Wel is het zinnig om de vinger aan de pols te houden en deze ontwikkelingen nauwkeurig te volgen. Vandaar het besluit om binnen het deputaatschap SGO (minimaal) twee mensen aan te wijzen die actief op dit terrein aan de slag gaan. Binnen SGO ligt reeds veel expertise.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Besluit 4:

inzake de regelingen die deputaten kerkrecht en kerkorde samen met deputaten kerkelijke eenheid hebben ontworpen voor situaties van eenheidsgemeenten en samenwerkingsgemeenten over de grenzen van het eigen kerkverband, te oordelen en te beslissen bij de behandeling van het rapport van deputaten kerkelijke eenheid.

Grond:

de behandeling van deze zaken past het beste in samenhang met het rapport van deputaten kerkelijke eenheid, die ook overigens zich met de andere kerkverbanden bezig houden.

Besluit 5:

1. de mogelijkheid te openen dat niet-predikanten een preekbevoegdheid ontvangen, indien zij voldoen aan de hierna genoemde voorwaarden;
2. met het oog daarop eerdere generaal-synodale besluiten en regelingen m.b.t. preekbevoegdheid voor niet-predikanten buiten werking te stellen;
3. de volgende regeling vast te stellen:

Generale regeling voor het verlenen van preekconsent

1. De verlening van preekconsent vindt plaats door de classis van de Gereformeerde Kerken waartoe de kerk behoort waarvan de aanvrager lid is.
2. Het preekconsent geeft alleen bevoegdheid om in een kerkdienst voor te gaan in het spreken van een stichtelijk woord en in de dienst van de gebeden. Het geeft geen bevoegdheid tot het bedienen van de sacramenten, het afnemen van belijdenis van het geloof, het bevestigen van ambtsdragers of het kerkelijk bevestigen van een huwelijk.
3. In aanmerking voor het ontvangen van preekconsent komen broeders die belijdend lid zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken en die:
  - a. in de studie aan de theologische universiteit van de kerken zover gevorderd zijn dat zij reeds de verplichte praktijkaantekening hebben verkregen; of
  - b. een doctoraal-studie of predikants-master aan de genoemde theologische universiteit hebben voltooid, maar geen beroepbaarstelling hebben gevraagd; of
  - c. als kerkelijk werker in één van de kerken functioneren en over aantoonbare capaciteiten beschikken krachtens hetzij theologische opleiding hetzij op andere wijze verworven competenties;
4. Het preekconsent dat door de classis wordt verleend, heeft voor de eerste twee in art. 3 genoemde categorieën geldigheid ook voor de gereformeerde kerken buiten de classis; voor de kerkelijk werker geldt dat hij alleen bevoegd is voor te gaan in de eigen gemeente(n) waaraan hij als kerkelijk werker is verbonden; eventueel is dat niet de gemeente waarvan hij lid is. Het consent wordt verleend voor een periode van twee jaar, waarna verlenging met telkens eenzelfde periode mogelijk is.
5. Hij die preekconsent wenst te ontvangen, zal bij zijn aanvraag aan de classis de volgende stukken overleggen:

- a. de documenten die aantonen dat hij voldoet aan de in art. 3 genoemde vereisten;
  - b. een positief getuigenis van zijn kerkenraad inzake zijn leer en leven en inzake zijn functioneren in de gemeente;
  - c. een motivatiebrief waarin de aanvrager schrijft over de betekenis van het geloof in God voor zijn persoonlijk leven en zijn motivatie om preekbevoegdheid aan te vragen;
  - d. de tekst van een drietal preekvoorstellen die niet eerder beoordeeld zijn door een docent en/of mentor, over door de kandidaat zelf gekozen teksten (één uit het Oude Testament, één uit het Nieuwe Testament, en één over een Catechismuszondag), voorzien van uitgewerkte orden van dienst.
6. Het onderzoek door de classis, dat in besloten zitting plaatsvindt, omvat de volgende onderdelen:
- voorlezing van een door de aanvrager zelf gekozen preekvoorstel;
  - een gesprek van maximaal drie kwartier over de motivatiebrief en het preekvoorstel waarbij eventueel ook de andere preekvoorstellen kunnen betrokken worden;
  - een gesprek van maximaal één uur over de leer van de Heilige Schrift en de betekenis en inhoud van de belijdenis.
- Uit het onderzoek moet blijken dat de aanvrager in staat is om Schriftgetrouw en confessioneel betrouwbaar op een opbouwende wijze in kerkdiensten voor te gaan. Daartoe beoordeelt de classis het geheel in afwezigheid van de aanvrager.
7. De aanvrager zal, voorafgaand aan de verlening van de preekbevoegdheid, een schriftelijke verklaring ondertekenen, waarin hij belooft zich in zijn optreden te houden aan de Heilige Schrift, de gereformeerde belijdenis en het geldende kerkrecht.
8. Het toezicht op en de verantwoordelijkheid voor de uitoefening van de preekbevoegdheid ligt bij de classis die onderzocht. De classis zal één van haar predikanten benoemen tot begeleider van de betreffende broeder. Jaarlijks zal de begeleider de preekarbeid met hem evalueren. Van deze evaluatie zal schriftelijk verslag gedaan worden aan de toezichthoudende classis.
9. Bij verhuizing van de broeder naar een van de kerken in een andere classis dan die de preekbevoegdheid heeft verleend, zal de classis haar toezicht en bevoegdheid over zijn optreden in de kerken overdragen aan de classis waaronder deze broeder na verhuizing zal ressorteren.
10. De classis kan besluiten tot opschorting of beëindiging van de preekbevoegdheid wanneer daarvoor gegronde redenen zijn.
Beëindiging zal in ieder geval met onmiddellijke ingang plaatsvinden wanneer er over leer of leven van de broeder door zijn kerkenraad geen positief getuigenis meer kan worden gegeven of wanneer hij zelfs censurabel blijkt te zijn.

Gronden:

1. in de loop van de geschiedenis hebben de kerken van de Reformatie steeds een, meer of minder strikt geformuleerde, beperkte ruimte gelaten voor het verlenen van preekbevoegdheid aan niet-predikanten naast de kring van reguliere voorgangers;
2. ook in andere kerken van gereformeerde signatuur bestaan regelingen voor de beperkte toekenning van preekbevoegdheid aan niet-predikanten;
3. zoals de GS Amersfoort-C 2005 terecht heeft gesignaleerd (*Acta Art. 45, Besluit 2, grond 2*), bestaan er in de huidige ontwikkeling van de kerkelijke praktijk diverse situaties die aanleiding geven tot een heroverweging van deze zaak. Daarbij is de koppeling met (beoogd) predikantschap niet zonder meer vanzelfsprekend, zoals in eerdere regelingen wel het geval was;
4. in de Heilige Schrift tekenen zich ook twee lijnen af: enerzijds de strikte ordening van wie in de dienst van het Woord werkzaam zijn (vgl. 1 Tim. 3:2, Titus 1:9, 1 Tim. 5:17, 2 Tim. 2:2, 2 Tim. 4:3, Jac. 3:1), anderzijds de gaven in de gemeente die zich niet in het ambt laten opsluiten (vgl. Num. 11:24-30, 1 Joh. 2:20, 1 Kor. 14:26vv);
5. de strikte uitgangspunten en criteria waarmee aan de zijde van de optredende voorganger en van de ontvangende kerk de dienst van het Woord is omgeven, sluiten niet uit dat ook buiten het ambt ruimte gegeven kan worden voor het voorgaan in het spreken van een stichtelijk woord en in de dienst van de gebeden, mits onder een goede vorm van onderzoek en toetsing en aanvaarding door de kerken, ter bescherming van de boodschap van het Woord en van de gemeente;

6. in het verleden aangevoerde bezwaren, ook in de besluitvorming van generale synodes, zijn niet zonder betekenis, maar wel mede door de tijd bepaald en van dien aard dat zij door goede regeling kunnen worden ondervangen;
7. het in de kerkelijke besluitvorming doorgaans gehanteerde onderscheid tussen de ambtelijke verkondiging van het evangelie en het spreken van een stichtelijk woord dient gehonoreerd te blijven. De ambtelijke prediking kent immers het extra element van het geestelijk *regeren* (vgl. Art. 30 NGB en Zondag 31 HC);
8. in verband met de eenheid en de zuiverheid in de leer en ook uit een oogpunt van rechtsgelijkheid van de betrokkenen is de regeling van de preekbevoegdheid naar art. 30 KO een zaak van de gezamenlijke kerken;
9. in de vastgestelde generale regeling zijn de ruimte en de beperkingen op evenwichtige wijze verdisconteerd en vormgegeven.

Bespreking Besluit 5

Het punt preekbevoegdheid voor niet predikanten heeft de kerken, aldus deputaten, al sinds 1836 met grote regelmaat bezig gehouden. Dan weer was het deels mogelijk, dan weer werd de mogelijkheid feitelijk afgesloten. Van meest recente datum zijn de discussies over preekbevoegdheid voor assistenten-in-opleiding aan de TUK. Tegelijkertijd moet je constateren dat er, ondanks de uitspraken die er liggen, feitelijk nooit echt studie naar gedaan is. De gronden onder de diverse besluiten blinken dan ook uit in magerheid. Het is dus een wat onontgonnen gebied. De voorbereiding van het voorstel dat nu voorligt heeft nogal wat tijd gekost derhalve.

Er worden drie groepen onderscheiden. Voor groep 1 en 2 ligt de zaak wel helder. Zij voldoen aan de voorwaarden die de kerken altijd gesteld hebben: voorgangers dienen een gedegen opleiding te hebben genoten. De toetsing is opgedragen aan de instantie die de kerken daarvoor hebben aangewezen. Voor groep 3 ligt de zaak anders. Centraal daarin staat een tweetal zaken: het *functioneren* in een gemeente en het beschikken over *aantoonbare kwaliteiten*. Op met name het eerste punt wordt door deputaten veel nadruk gelegd.

Deputaten wijzen er verder op dat zij niet zelf initieënd zijn op dit terrein. Er zijn classes waar aan niet-predikanten spreekconsent wordt verleend. En die kerkelijke vergaderingen hebben daar ook het recht toe! De studie die nu gedaan is en de voorstellen daaraan ontleend moeten binnen dat kader worden gelezen. Zoals vaker is ook hier het kerkrecht volgend en vervolgens sturend en begeleidend. Het geeft de kaders aan waar de plaatselijke kerken zelf verder invulling aan kunnen geven.

In het eerste concept van deputaten is deze groep 3 wat anders gedefinieerd. Er wordt daarin gesproken over het gevolgd hebben van een confessioneel betrouwbare opleiding. Maar dit kan tot rechtsongelijkheid leiden tegenover kw'ers die reeds aan de slag zijn, aldus de vergadering. Daarnaast is de vraag gerechtvaardigd – en wordt ook gesteld - waarom er per definitie een theologische opleiding genoten moet zijn. Daarbij is toch met name het HBO in beeld. En daar is binnen de opleiding geen enkele aandacht voor het maken van preken. Gehoord deze beide reacties is de groep door deputaten enigszins geherdefinieerd.

Het toezicht op en de toetsing van de kw'ers is een classistaak. Daarbij zijn deputaten art. 49 niet van node, aangezien het hier niet gaat om een route naar het predikantschap. Vanouds zijn voor het verlenen van enkel preekconsent nooit deputaten art. 49 ingeschakeld.

Deputaten laten zich niet verleiden tot een discussie over de vraag of ook vrouwen onder deze categorie zouden kunnen vallen. Zij verwijzen in dit verband naar de discussie naar aanleiding van het rapport van deputaten man/vrouw in de kerk.

De kans dat deze groep werkers en predikers op den duur in een concurrerende positie zou komen tegenover de predikanten, zoals gesuggereerd, achten deputaten klein. De eisen die gesteld zijn, zijn voldoende scherp. Tussen de regeling en de uitvoering ervan staan ook nog altijd de plaatselijke kerken. Zij zijn verantwoordelijk voor de preekvoorziening. Je mag ervan uitgaan dat de gemeenten voldoende in staat zijn om hier zelf richting te kunnen bepalen.

Naast de bovengenoemde punten wordt er stevig van gedachten gewisseld over het begrip 'stichtelijk woord'. Allereerst wordt het begrip als sterk verouderd beschouwd. Het wordt tijd om daar vriendelijk doch beslist afscheid van te nemen. Maar, wezenlijker, is er een verschil tussen het Woord dat door een niet-predikant wordt gesproken en de Woordbediening door een reguliere predikant? Krij-

gen we dan niet een vergelijkbare discussie als bij de zogenaamde 'zegenende' ouderling? Is er een verschil in geestelijke regering? Het is toch het Woord zelf dat regeert – en de dienaar is daaraan toch ondergeschikt?

Deputaten gaan niet mee in deze gedachte. Je kunt de bediening niet koppelen aan het gesproken woord. Dat Woord blijft gelijk. Vergelijk de aio die zijn preek houdt voor zijn bevestiging tot predikant en dezelfde preek erna. Het heeft te maken met het feit of degene die dat woord spreekt een erkende ambtelijke inbedding binnen de gemeente heeft. Met hetzelfde Woord waarmee de predikant op de kansel staat is hij bezig door de week in zijn ambtelijke taken binnen de gemeente. Verder is er de wisselwerking met zijn kerkenraad. Zo is er sprake van een gestructureerd geheel, wat iets anders is dan wanneer iemand om de zoveel tijd eens een preek houdt. Een moderner woord vinden voor dat stichtelijk woord is prima – vooralsnog is er geen betere terminologie voorhanden. Het is eigenlijk te beschouwen als een technische term. Afstand doen daarvan zou ons ook wat isoleren van de gereformeerde gezindte, waar de term ook in gebruik is.

Oud. Kruizinga stelt per amendement voor om aan 3c toe te voegen: en kennis. Deputaten achten dit overbodig. Dan haal je een onderdeel van de competenties er uit. Het amendement wordt verworpen met 10 stemmen voor, 20 tegen en 2 onthoudingen.

Het amendement van ds. Gunnink op onderdeel 2 van de generale regeling, waarin hij pleit voor een andere formulering voor 'stichtelijk woord', wordt verworpen met 9 stemmen voor, 18 tegen bij 3 onthoudingen.

Het voorstel van deputaten wordt vervolgens met algemene stemmen aanvaard.

Besluit 6:

deputaten kerkrecht en kerkorde van hun opdracht te ontslaan onder dank voor de door hen verrichte werkzaamheden.

Gronden:

1. deputaten hebben zich naar vermogen van hun taak gekweten;
2. over verschillende opdrachten hebben zij zulke voorstellen gedaan, dat de synode daarin een beslissing kon nemen.

Bespreking Besluit 6

Vanuit de vergadering wordt vrij algemeen betreurd dat er weinig schot in zit. De vraag is even hoe dat komt. Deputaten geven aan steeds tot de ontdekking te komen dat er nog een spade dieper gestoken moet worden. Maar is dat niet te diep? Kom je er op den duur dan nog wel uit? Is het wellicht niet beter om dan te volstaan met een aanpassing in plaats van met een heel nieuw concept? Een enkel lid geeft aan dat deze vraag des te meer klemt nu landelijk het draagvlak voor de kerkorde lijkt te eroderen. Hoe langer zo'n project duurt, hoe meer een loyaal uitvoeren van wat de huidige kerkorde bepaalt onder druk komt te staan

Een apart punt waar de aandacht voor gevraagd wordt is de taalkundige herziening van het ondertekeningsformulier. De formulering daarvan is echt aan snelle vervanging toe. Zit dat ook in het pakket van deputaten, dan wel de projectgroep? Zo ja, kan daar dan de hoogste prioriteit aan gegeven worden? Kan, een andere vraag, niet wat meer aangesloten worden bij de CGK?

Dat er nu te diep gestoken wordt en het een project zonder einde wordt achten deputaten onwaarschijnlijk. Er ligt nu al heel wat en dusdanig concreet dat degenen die er mee bezig gaan goed op het netvlies hebben wat er nog gebeuren moet. Daardoor zijn ze ook in staat om een vrij concreet tijdpad voor te stellen. Dat is een reële verwachting. Dat nog een spa dieper gestoken moet worden is geen hobbyisme van deputaten. De noodzaak daarvan ligt zowel in de ontwikkelingen op kerkelijk gebied (denk aan fenomenen als kerkelijk werker – maar dat is echt maar één voorbeeld) als ook op juridisch gebied. De KO functioneert binnen de Nederlandse rechtsorde. De kerken worden geregeerd door hun eigen statuut, dat is zo, maar de ontwikkelingen geven aan dat, als het bijvoorbeeld gaat over de rechtspositie van predikanten, de huidige regeling onvoldoende helder is. Willen we voorkomen dat rechters een eigen pad uit gaan zetten, dan zal de kerkorde op dit soort gebieden kraakhel-

der moeten zijn.

De stelling dat vanwege de duur van het project het draagvlak binnen de kerken voor de kerkorde wordt ondergraven durven deputaten niet voor hun rekening te nemen. Daar zullen andere factoren aan ten grondslag liggen, hoogstwaarschijnlijk. Denk aan de individualisering. Bovendien gaan allerlei ontwikkelingen gewoon door, op het gebied van kerkelijke eenheid, op het gebied van de kerkelijk werker enz. Dat de tekst in zich hiertoe aanleiding geeft valt echt te betwijfelen.

Aansluiting bij de CGK is niet echt mogelijk. Zij hebben eerst onlangs een herziening van de KO achter de rug, die in zijn resultaat te vergelijken is met wat de GK in 1978 hebben besloten. Dan is samenwerken niet echt zinvol. Wij kiezen er immers voor om tot een grondiger herziening te komen in plaats van tot een revisie van Dordt.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, inclusief de benoeming van een viertal broeders om dit plan ter hand te nemen (zie Acta art. 17). De financiële component is zoals bij alle besluiten onder voorbehoud van de finale afweging.

Besluit 7:

deputaten herziening kerkorde te benoemen met de opdracht om conform het projectplan herziening kerkorde tijdig voor de volgende synode een ontwerp herziene KO gereed te hebben.

Gronden:

1. het rapport van deputaten kerkrecht en kerkorde bevat op het punt van de herziening van de kerkorde een tussenrapportage. Er is veel tijd en energie gestoken in de voorbereidingen voor de totstandkoming van een nieuwe KO. De kerken zijn gediend met een concreet plan om tot een herziene KO te komen. Daarin voorziet het door deputaten voorgelegde projectplan herziening KO;
2. de benoeming van een klein deputaatschap met als uitsluitende opdracht om een nieuwe tekst voor de KO te ontwerpen kan bijdragen aan een goede voortgang van het project.

Bespreking overige besluiten

Er wordt gevraagd naar de digitalisering van de Acta. Dat is een goed project – maar als deputaten KR&KO ophouden te bestaan, waar wordt het dan aangehangen? Zou het geen taak zijn voor het ADC?

Deputaten melden dat het project nu een samenspel tussen ADC – TUK en deputaten KR&KO is. Het organiek onderbrengen bij het ADC is akkoord. Deputaten merken wel op dat er al aan gewerkt wordt en er zijn ook reeds financiële middelen voor gereserveerd zijn. Vanwege persoonlijke omstandigheden is er vertraging opgetreden. Het doel van het project is goed in beeld te krijgen welke generale bepalingen, ordinantiën en uitvoeringsbepalingen nog van kracht zijn in de kerken (zie ook wat hierboven vermeld staat aangaande de ‘klapper van Bouma’). Het eindresultaat moet een besluitenboekje zijn wat voor iedereen te raadplegen is.

De overige besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 17

10-10-2008

Benoeming deputaten herziening kerkorde

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten herziening kerkorde:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>
S. Griffioen, Loenen aan de Vecht	2011
K. Harmannij, Nijmegen	2011
P.T. Pel, Hattem	2011
M. te Velde, Hasselt	2011

Artikel 18

16-05-2008

Revisieverzoek geestelijke verzorging in zorginstellingen en justitiële inrichtingen

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 29 juni 2006, waarin revisie wordt gevraagd van de besluiten die de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 30, heeft genomen inzake de geestelijke verzorging in zorginstellingen en justitiële inrichtingen.

De bezwaren betreffen met name de besluiten 1b en 2b, omdat daarin ruimte wordt gegeven om 'het avondmaal te vieren in een instelling of verzorgingstehuis'. Ook vraagt de GK te Ten Boer om goede afspraken over de bediening van het Woord.

Besluit:

het verzoek om revisie af te wijzen.

Gronden:

1. de Gereformeerde Kerk te Ten Boer confronteert zich ten onrechte niet met het besluit van de Generale Synode Leeuwarden 1920, Acta art. 25, inzake het vieren van het avondmaal in 'stichtingen';
2. de GS Amersfoort-C 2005 benadrukt in de besluiten 1b en 2a het belang van goede afspraken over de bediening van Woord en sacramenten;
3. in de besluiten 1c en 2b is de bewaking van deze afspraken, naar art. 12 KO, bij de classis gelegd. In de gronden wordt toegelicht dat daar - en voor wat de zorg in justitiële inrichtingen betreft ook met inschakeling van daartoe door de synode aangewezen deputaten -op een goede wijze beoordeeld kan worden hoe in de concrete situatie eventuele knelpunten rond de bediening van Woord en sacramenten zijn opgelost.

Bespreking

Namens deputaten kerkrecht en kerkorde woont mr. P.T. Pel de vergadering bij. De vergadering is akkoord met het voorstel van de commissie, maar er is een praktisch punt wat enige opheldering vergt. De synode van Amersfoort-Centrum had het toezicht op de justitiële inrichtingen opgedragen aan deputaten geestelijke verzorging militairen. Bij de bespreking van hun rapport echter bleek dat er toch te weinig overeenkomsten lagen tussen hun werk en dat in deze instellingen. Daarom is er nu gekozen voor een open formulering: de daartoe door de synode aangewezen deputaten. Voor de komende periode zijn dat deputaten kerk en overheid die nog op zoek zijn naar een predikant voor de justitiële inrichtingen.

Het besluit is genomen met 1 onthouding. De leden van de GS Amersfoort-Centrum blijven buiten stemming.

Artikel 19

16-05-2008

Revisieverzoek besluit rechtseffect

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van br. A. Capellen te Rotterdam d.d. 23 augustus 2006, waarin hij revisie verzoekt van het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 37, met betrekking tot het rechtseffect van synodebesluiten en de regels daarvoor, omdat besluiten die in strijd zijn met Schrift en belijdenis geen enkele rechtsgeldigheid bezitten en daarom ongeacht termijnen uit het midden van de kerken weggenomen behoren te worden.

Besluit:

aan het verzoek niet te voldoen.

Grond:

de argumentatie van br. A. Capellen is ook al in de gronden bij het bestreden besluit weerlegd en berust op een misverstaan van het gewraakte besluit. Het gaat niet over de rechtsgeldigheid van een Synodebesluit, maar over een redelijke termijn waaraan gemeenteleden hun kerkenraad mogen houden, in die gevallen, waarin kerkenraden zich nog beraden op de effectuering van het betreffende synodebesluit in de eigen gemeente.

Bespreking

Namens deputaten kerkrecht en kerkorde woont mr. P.T. Pel de vergadering bij. De discussie naar aanleiding van dit revisieverzoek draait rond een bekend thema in kerkelijk Nederland: moet je het verzoek niet-ontvankelijk verklaren of moet je aan het verzoek gewoon niet voldoen. Er zijn geen nieuwe feiten of argumenten ter tafel en de indiener heeft zich niet geconfronteerd met hetgeen de synode van Amersfoort-Centrum uitsprak. Dat pleit voor een niet-ontvankelijk verklaren.

De commissie kan zich indenken dat sommige synodeleden de voorkeur geven aan niet-ontvankelijk. De commissie koos voor de formulering afwijzen omdat zodoende in de grond nog eens uiteengezet kon worden wat de bedoeling van de beide voorgaande synodes is geweest. Kennelijk is er, gezien de inbreng van br. Capellen, nog steeds sprake van een misverstand rond dit thema. Het leek de commissie daarom beter nog eens uiteen te zetten wat nu exact de bedoeling is van het besluit. De algemene vragen rondom revisie komen in een later stadium wel aan de orde.

Ds. Gunnink is niet overtuigd. Hij dient daarom een tegenvoorstel in waarin het stuk niet-ontvankelijk wordt verklaard. Hij geeft aan niet te houden van alleen-spraken. Bij indieners van revisieverzoeken berust de plicht te argumenteren – en niet andersom. Dat is duidelijkheid scheppen. De commissie kan met beide besluiten wel leven en laat het oordeel aan de vergadering.

Als eerste komt het voorstel van de commissie in stemming. Het wordt met drie onthoudingen aangenomen, waarmee het tegenvoorstel automatisch is komen te vervallen. De leden van de GS Amersfoort-Centrum blijven buiten stemming.

Artikel 20

05-09-2008

Revisieverzoek doop pleegkinderen 1

Voorstel: commissie Gelderland.

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Goes d.d. 24 november 2007, waarin zij bezwaar maakt tegen het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 49, met betrekking tot de doop van pleegkinderen en verzoekt dat besluit 'in te trekken' omdat het

- a. in strijd is met Schrift en belijdenis en het
- b. een oude zaak betreft die naar art. 33 KO niet opnieuw behandeld had mogen worden.

De GK Goes stelt dat de doop van niet-eigen kinderen alleen dan kan plaatsvinden, indien zij door een "officiële en (door de overheid erkende) wettige handeling definitief en onomkeerbaar in een wettelijke familieband (ouder <> kind) zijn komen te staan". Volgens de kerk te Goes is dat alleen bij een rechterlijke uitspraak het geval.

Besluit:

aan het verzoek om revisie niet te voldoen.

Gronden:

1. de kerkenraad te Goes gaat er ten onrechte van uit dat alleen een rechterlijke uitspraak voldoende is. Vaste lijn in de uitspraken van diverse Generale Synoden is steeds geweest de bestendige ouder-kind relatie. De vorm waarin die duurzaamheid gestalte kreeg, heeft zich in de loop van de jaren weliswaar ontwikkeld van een formeel gezagsgebonden criterium (de onherroepelijke rechterlijke uitspraak) naar andere, meer materiële duurzaamheidscriteria (een vaste plaats in het gezin, een hulpverleningsplan met een duurzaam toekomstperspectief, etc), maar daarmee is inhoudelijk geen andere beoordelingsgrond gegeven; de voorwaarden die de GS Amersfoort-C 2005 heeft gesteld aan de beoordeling van de duurzaamheid van pleegsituaties onderstrepen dit: het moet gaan om een naar Nederlands recht geregelde pleegsituatie en er moet een hulpverleningsplan zijn, waaruit een duurzaam perspectief blijkt, dat het pleegkind voor de opvoeding in dat betreffende pleeggezin een vaste plaats heeft ontvangen;
2. het gaat hier niet, zoals de kerk te Goes stelt, om een oude zaak, maar om een verzoek van de PS Gelderland 2004 met betrekking tot de doop in een situatie van duurzame pleegzorg. Dat is niet eerder aan de orde geweest.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij de leden van de GS Amersfoort-Centrum 2005 buiten stemming blijven.

Artikel 21

16-05-2008

Revisieverzoek doop pleegkinderen 2

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Oost d.d. 22 september 2006 met het verzoek de formulering van de besluiten van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 49, inzake de doop van pleegkinderen op twee punten te herzien:

- a. Drachten-Oost stelt voor de zinsnede in besluit 1 *' de doop aan kinderen in duurzame pleegsituaties op aanvraag van de pleegouders wordt bediend onder de daarbij gestelde voorwaarden '* minder strak te formuleren omdat pleegsituaties lang niet altijd zo duurzaam zijn;
- b. voorts besluit 2 zo te wijzigen dat wordt voorkomen dat ongewild situaties ontstaan waarin het onmogelijk is de doop te bedienen.

Besluit 1:

niet te voldoen aan het verzoek een wijziging aan te brengen in de tekst van besluit 1.

Grond:

de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 heeft in de voorwaarden, behorende bij besluit 1, aangegeven langs welke weg de duurzaamheid van de pleegsituatie moet worden beoordeeld. De tekst van het besluit is helder in zijn eenvoud en houdt voldoende rekening met de omstandigheden, die zich kunnen voordoen, zoals ze ook door de GK te Drachten-Oost bij wijze van voorbeeld beschreven worden.

Besluit 2:

wel te voldoen aan het verzoek een wijziging aan te brengen in de tekst van besluit 2 en dit besluit als volgt te formuleren:

'Indien de grootouder die door de rechter als voogd is aangewezen van het kind van zijn/haar minderjarige (ongehuwde) kind de doop voor zijn/haar kleinkind aanvraagt, zal de kerk dat

verzoek alleen inwilligen wanneer het minderjarige (ongehuwde) kind en, waar van toepassing, ook de andere natuurlijke ouder, daarmee instemt.'

Gronden:

1. de GK te Drachten-Oost heeft met de door haar omschreven casuïstiek overtuigend laten zien dat de tekst van het besluit, zoals genomen door de GS Amersfoort-C 2005, tot onwenselijke situaties kan leiden;
2. niet in alle gevallen zijn beide ouders bekend. In die situaties is de instemming van één ouder – dat zal in de praktijk de moeder zijn – voldoende.

Bespreking

Namens deputaten kerkrecht en kerkorde woont mr. P.T. Pel de vergadering bij. Stilgestaan wordt bij het eigenlijke verzoek van de kerk te Drachten-Oost. De aanpassing zoals nu verwoord in besluit 2 is correct, maar Drachten-Oost vraagt om een: daar waar mogelijk, terwijl nu geformuleerd is: waar van toepassing. Is dat geen essentieel verschil? Kan bovendien het geheel niet iets minder formeel geformuleerd. Dit moet je drie keer lezen voordat je begrijpt wat er staat.

Namens de commissie antwoordt br. Cramer dat de suggestie: daar waar mogelijk zowel taalkundig als rechtskundig geen verbetering is. Of de mogelijkheid zich voordoet is niet in eerste instantie aan de orde, maar de vraag of de situatie zich voordoet. Dit is scherper geformuleerd. Als er 'wanneer mogelijk' staat kan de vraag aan de orde zijn: is het nu mogelijk of niet. Nu er 'van toepassing' staat, dient het gewoon te gebeuren wanneer de situatie zich voor doet. De eenvoudiger formulering zou mogelijk zijn, maar bedenk dat het slechts een kleine correctie is op hetgeen Amersfoort-Centrum heeft geformuleerd. Een totaal andere wijze van formulering zou dan wat merkwaardig staan in het geheel van een regeling.

Br. Greving dient een amendement in om alsnog te formuleren: waar mogelijk. Dit amendement wordt eerst in stemming gegeven en verworpen met drie stemmen voor. Daarna wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aangenomen.

Artikel 22

05-09-2008

Revisieverzoeken Acta Amersfoort-C. art. 50

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 50 met het desbetreffende commissie-rapport;
2. ingekomen brieven: zie overzicht en korte samenvatting van ingekomen stukken in Bijlage 3.3.

Besluit 1:

- a. aan de verzoeken tot revisie niet te voldoen;
- b. de kerkenraden en kerkleden die bezwaren hebben ingediend op te roepen de uitspraak van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 te aanvaarden en te honoreren als een beslissing in een kwestie waarin binnen de kerken al langere tijd verschil van mening en verschil van beleid bestond en waarin niet licht een uitspraak is te doen die bij geen enkele kerkenraad of geen enkel kerklid meer op bezwaar zou stuiten.

Gronden:

1. ook al is er anders gewogen en beslist dan de indieners van de revisieverzoeken gewent hadden, alle in de stukken ingebrachte aspecten zijn bij de besluitvorming in de synode van 2005 – zoals blijkt uit de tekst in de Acta en de achterliggende stukken - aan de orde geweest

en in de overwegingen betrokken. Daarom voldoet geen van de verzoeken aan de belangrijke criteria voor revisie naar art. 33 KO die in de kerken gelden;

2. in een bestaand verschil van inzicht en beleid in de kerken heeft de synode van 2005 een uitspraak gedaan die op een breed draagvlak in de kerken kon rekenen. Het was ter synode al duidelijk en ook gezien de historie van de kerken in de 19^e en 20^e eeuw te verwachten dat de verschillen daarmee op een aantal punten nog niet uit de wereld zouden zijn, maar dat sommige kerkenraden geheel of gedeeltelijk een ander besluit hadden gewenst. In zo'n situatie mag krachtens de band die de kerken bindt worden verwacht dat de bezwaarde kerken zich zo veel mogelijk schikken naar wat met meerderheid van stemmen is besloten.

Besluit 2:

als resultaat van haar onderzoek van de overtuigingen en argumenten die in de revisieverzoeken naar voren worden gebracht en in antwoord daarop, ter wille van een goede acceptatie van het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 als haar oordeel het volgende uit te spreken:

Gronden:

1. het bezwaar, dat door de kerken niet om de door de GS Amersfoort-C 2005 gegeven kaders was gevraagd, gaat er aan voorbij, dat de Particuliere Synode Holland-Noord 2005 in haar quaestio de generale synode verzocht "de kerken te willen dienen met een nadere toelichting op of uitspraak over artikel 60 KO". De betreffende kaders dienen gelezen te worden als de gevraagde nadere toelichting bij art 60 KO;
2. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders inbreuk maken op de rechten van de plaatselijke kerkenraden, gaat aan twee belangrijke elementen voorbij: 1. De synode heeft in de vorm en de inhoud van haar besluit verdisconteerd dat zij antwoord had te geven op een quaestio uit een particuliere synode en niet had te besluiten over een voorstel om een algemene regeling voor toelating van gasten aan het avondmaal te formuleren. 2 In grond 2 bij het besluit is uitdrukkelijk vastgelegd: "voor de concrete toelating tot en afhouding van het avondmaal blijft de plaatselijke kerk, vertegenwoordigd in zijn ambtsdragers, verantwoordelijk; de gemeente ontvangt gasten in haar midden";
3. het bezwaar, dat de noodzaak van de door de synode gegeven kaders niet is aangetoond, gaat voorbij aan de vraag die in 2005 vanuit de PS Holland-Noord op wettige wijze op de agenda van de generale synode kwam en miskent het feit, dat ter synode de door de PS Holland-Noord gesignaleerde verschillen en onhelderheid in het omgaan met gasten aan het avondmaal breder in de kerken bleken te bestaan;
4. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders te kort doen aan het feit, dat de christelijke kerk geen toelatingsbeleid, maar een uitnodigingsbeleid behoort te hebben, creëert een onjuist dilemma. Toegestemd kan worden dat op het uitnodigen alle nadruk dient te liggen, maar dat neemt niet weg dat het adresseren van die uitnodiging en het toetsen van wie willen aangaan niet zonder criteria m.b.t. de toelating kunnen. De synode heeft in dezen gehandeld in overeenstemming met de benaderingswijze van 1 Kor.11, HC zondag 30 en 31, KO art. 60 en de avondmaalsformulieren;
5. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders geen recht doen aan wat de Bijbel leert over de heiligheid van de avondmaalstafel (zie zondag 30 H.C.) gaat er aan voorbij dat de afgesproken ijkpunten nu juist de heiligheid van de avondmaalstafel willen bewaken. De indieners tonen niet aan dat de kaders in het synodebesluit van 2005 te kort doen aan de heiligheid van de avondmaalstafel. Zij suggereren ten onrechte dat een beleid voor toelating van gasten van buiten eigen kerkverband met enkele eenvoudige verwijzingen naar de Schrift en de belijdenisgeschriften te onderbouwen of te veroordelen zijn. Bovendien blijft voor de concrete toelating tot en afhouding van het avondmaal en voor de handhaving van de heiligheid van de tafel, de plaatselijke kerk, vertegenwoordigd in zijn ambtsdragers, verantwoordelijk; zie grond 2, Acta art. 50 GS Amersfoort-C 2005;
6. het bezwaar dat de door de synode gegeven kaders geen recht doen aan wat de Bijbel leert over de kerk (zie art. 27 – 29, 35 N.G.B) gaat er aan voorbij, dat voorafgaande aan de besluitvorming het bijbelse spreken over de kerk uitvoerig in beeld is geweest, zoals blijkt uit het rap-

- port dat bij de Acta is gevoegd en uit de brede discussie die voorafging aan de besluitvorming. Er wordt niet aangetoond dat de kaders van 2005 te kort doen aan het bijbelse spreken over de kerk;
7. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders strijdig zijn met de tekst van artikel 60 KO gaat eraan voorbij, dat art. 60 KO niet direct en expliciet aanwijzingen geeft voor de toelating van gasten tot het avondmaal. De synode heeft haar kaders en criteria geformuleerd op basis van de principes die in art. 60 KO zijn verwoord. Er wordt niet overtuigend aangetoond, dat de kaders van de GS Amersfoort-C een onaanvaardbare uitwerking geven van art. 60 KO;
  8. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders een breuk vormen met het verleden, mist kent
    - a. dat het besluit tot stand kwam nadat uit onderzoek was gebleken dat er in de kerken al langere tijd verschillend werd omgegaan met gasten aan het avondmaal aan de hand van allerlei, al of niet door de classis geijkte, regelingen;
    - b. dat uit onderzoek bleek dat in de loop van de 19^e en 20^e eeuw in de gereformeerde kerken in Nederland een verschillende praktijk bestaan heeft en heden ten dage nog bestaat;
    - c. dat in het aangaan van kerkelijke relaties met kerken in binnen- en buitenland die een ruimere toelatingspraktijk hebben dan die er in de Gereformeerde Kerken doorgaans was, hieraan nooit zulk een zwaar gewicht is toegekend als nu door verschillende indieners van bezwaren gebeurt;
    - d. dat de GS Amersfoort-C 2005 zonder de praktijk in verleden of heden als maatstaf te stellen een nadere uitwerking heeft gegeven van wat in art. 60 KO besloten ligt;
  9. het bezwaar, dat de synode te kort doet aan de katholiciteit van de gereformeerde kerken door instemming te vragen met de gereformeerde leer, doet te kort aan het katholiek karakter van de gereformeerde leer. Voorzover met dit bezwaar een misverstand verbonden is over wat te verstaan is onder deze instemming, wordt hier verwezen naar besluit 3;
  10. het bezwaar dat het besluit onduidelijkheden bevat en praktisch onuitvoerbaar is gaat er ten onrechte vanuit, dat de GS Amersfoort-C 2005 een tot in de details uitgewerkte regeling aan de kerken heeft willen voorleggen;
  11. het voorstel tot instellen van een studiedeputaatschap gaat er aan voorbij, dat ter synode van 2005 reeds grondige bezinning plaatsvond en dat niet is aangetoond dat de kerkenraden met behulp van het resultaat daarvan niet in staat zijn in voorkomende gevallen op verantwoorde wijze over de toelating tot het avondmaal te beslissen.

Besluit 3:

te voldoen aan het verzoek in de brief van de Gereformeerde Kerk te Alkmaar, door uit te spreken, dat wanneer instemming gevraagd wordt met de gereformeerde leer niet meer of minder gevraagd wordt dan wanneer er instemming gevraagd wordt met 'de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk geleerd wordt.'

Grond:

de vraag die besproken wordt met degenen die als gasten het heilig avondmaal meevieren komt overeen met de vraag die gesteld wordt aan degenen die in de weg van openbare belijdenis van het geloof toegang vragen tot het heilig avondmaal.

Besluit 4:

niet te voldoen aan de beide verzoeken in de brief van de classis Midden-Holland.

Grond:

1. de Acta van de GS Amersfoort-C 2005 laten er reeds geen onduidelijkheid over bestaan hoe het besluit over toelating van gasten aan het avondmaal gelezen moet worden. Het gaat om

- kaders: geen uitgewerkte regels, maar wel ijkpunten aan de hand waarvan kerkenraden in eigen verantwoordelijkheid het pastorale gesprek kunnen aangaan en hun beslissingen kunnen nemen en verantwoorden. Een wijziging in de aanduiding van de status van het besluit door termen te gaan gebruiken als 'aandachtspunten', 'niet ... scherpe criteria' e.d. leidt tot uitholling van het besluit en verwarring in de kerken;
2. het verschil tussen een belijdend lid dat rechtens toegelaten wordt en een gast kan voldoende verdisconteerd worden in het gesprek met de betrokkene zonder dat daarvoor een wijziging in het algemene kader nodig is. Verder kan hier worden verwezen naar besluit 3.

Bespreking

Bij de bespreking zijn mr. P.T. Pel en prof. M. te Velde van het deputaatschap KR&KO aanwezig.

Na de beraadslagingen wordt er gestemd. Het amendement van de di. Tiekstra en Van Zuijlekom wordt met 3 stemmen voor verworpen. Het amendement De Graaff wordt met 21 stemmen voor, 7 tegen en 4 onthouding aangenomen. Het aldus geamendeerde voorstel wordt vervolgens met twee onthoudingen aangenomen. De leden van de GS Amersfoort-C 2005 blijven buiten stemming.

Artikel 23

13-09-2008/10-10-2008

Revisieverzoek Koersbepaling

Voorstel: commissie Drenthe

Materiaal:

1. brief van de classis Zwolle, d.d. 07-09-2006; de classis stelt voor om punt 4 van de koersbepaling liturgie te wijzigen, als volgt: "Naast de officiële uitgave van de aanvaarde psalmen en gezangen in boekvorm (en/of in een lijst) mogen kerken rekening houdend met de plaatselijke context andere gezangen en liederen in de eredienst gebruiken, mits die beantwoorden aan de generaal-synodaal vastgestelde criteria";
2. brief van A. van Herwijnen, d.d. 11-03-2008; de broeder verzoekt de brief van de classis Zwolle niet te behandelen omdat het geen revisieverzoek is; mocht de synode besluiten de brief wel in behandeling te nemen, dan verzoekt de broeder het verzoek af te wijzen;
3. Acta Generale Synode Zuidhorn 2002-2003, art. 39, Koersbepaling liturgie, en art. 93, materiaal 7, grond 3;
4. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art 42, grond 6;
5. rapport 2008 deputaten kerkmuziek.

Besluit 1:

Het verzoek van de classis Zwolle in behandeling te nemen.

Grond:

de generale synode heeft in haar zitting d.d. 5 september 2008 als één van de regels voor het vragen van revisie vastgesteld (zie Acta, art. 46): 'mindere kerkelijke vergaderingen kunnen revisie verzoeken met betrekking tot elk besluit van de synode (besluit 2.a.2) en 'revisie van generaal-synodale besluitvorming, ook al is die van oudere datum, dient niet als een 'nieuwe zaak' naar art 30 KO te worden beschouwd.' (2.a.7). Hoewel dit een nieuwe regel is die de classis Zwolle niet kende zou het formalistisch zijn het revisieverzoek op grond van art. 30 KO niet in behandeling te nemen, temeer daar een classis ook voor het besluit van 5 september krachtens bestaand recht rechtsingang bij de generale synode had.

Besluit 2:

niet over te gaan tot de gevraagde revisie.

Gronden:

1. de classis Zwolle vraagt om revisie van de Koersbepaling m.b.t. art. 65 en 67 zoals vastgesteld door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003. Ze gaat er echter aan voorbij dat de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 verschillende revisieverzoeken met betrekking tot de koersbepaling afwees met als eerste grond: 'De koersbepaling ... is een weloverwogen uitspraak over de verhouding tussen landelijk en plaatselijk beleid op liturgisch gebied; de synode hield rekening met kerkleden die veel plaatselijke ruimte vragen op dit punt en hen die juist die vrijheid niet aan de plaatselijke kerk willen toestaan.' (Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 42)
2. de spanning die de classis tussen verschillende bepalingen 1,2,3, 6 van de Koersbepaling enerzijds en bepaling 4 anderzijds constateert, is inherent aan een weloverwogen uitspraak die rekening houdt met verschillende meningen over de ruimte die er voor de plaatselijke kerk met betrekking tot de liturgie moet zijn;
3. het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 is temeer van belang omdat deze synode daarmee onder meer een revisieverzoek met ongeveer dezelfde strekking als dat van de classis Zwolle afwees.

Bespreking

Br. Pool (commissie Drenthe) leidt de bespreking in. De commissie stelt voor om het verzoek van de classis Zwolle niet in behandeling te nemen. De classis stelt geen zaken aan de orde die ook al niet op eerdere synodes aan de orde zijn geweest. Dat laat onverlet dat de door de classis aan de orde gestelde zaken bij de bespreking van *Opwekking* en *Psalmen voor Nu* aan de orde kunnen komen. In de bespreking moet daarom eerst aan de orde komen of dit verzoek in behandeling genomen kan worden. Na de besluitvorming over de nieuwe regels van de rechtsingang ter zake van revisie van synodebesluiten eerder deze synode is het de vraag of we dit kunnen weigeren. Een classis heeft als kerkelijke vergadering altijd rechtsingang bij de synode. Overigens was dit ook voor deze uitspraak wel het geval volgens adviseur prof. Te Velde, alleen was het meer gewoonrecht dan formeel kerkrecht.

Ds. Van der Jagt dient een tegenvoorstel in om het voorstel van de classis Zwolle wel in behandeling te nemen, maar vervolgens niet over te gaan tot de gevraagde revisie. Op voorstel van prof. Te Velde wordt in de gronden toegevoegd "temeer daar een classis ook voor het besluit van 5 september (2008) krachtens bestaand recht rechtsingang bij de generale synode had".

Dit tegenvoorstel wordt door de commissie overgenomen en wordt door de synode aanvaard met 1 stem tegen. De afgevaardigden die lid waren van de classis Zwolle en de GS A-C blijven buiten stemming.

Hierna komt het voorstel van de classis Zwolle inhoudelijk aan de orde. De commissie Drenthe, bij monde van br. Pool acht het ongewenst de koersbepaling in de voorgestelde zin te wijzigen. Hiermee wordt toegegeven aan het oprekken van de ruimte, die de Koersbepaling in bijzondere omstandigheden biedt. Je brengt hiermee de afspraak in art. 67 KO ter discussie. De liturgie krijgt kenmerken van 'vrijheid – blijheid'.

Onderkend wordt in de vergadering dat het bij Zwolle om meer gaat dan alleen *Opwekking* en *Psalmen voor Nu*. Ook gaven in de gemeente moeten tot klinken kunnen worden gebracht. En we kunnen de kerkraden het vertrouwen schenken dat ze hier verantwoord mee omgaan. Dat is heel wat anders dan vrijheid-blijheid, een typering die door meerderen als kwetsend wordt ervaren. Kerkraden gaan hier serieus mee om, maar we zitten in een tijd dat jongeren sommige liederen van harte zingen, maar dat ze die liederen in de kerk niet mogen zingen. Waar richten we ons op? Op het gemiddelde kerklid? Of op de ouderen **en** de lammeren? Elk zal op eigen niveau de lof van de Heer willen zingen. Dat kunnen we met generale afspraken niet keren. Anderen werpen tegen dat het leggen van de verantwoordelijkheid bij kerkraden de basis van de Koersbepaling wegneemt. De zijlijn (de ruimte voor plaatselijke invulling) komt dan op de plaats van de hoofdlijn (de gezamenlijkheid in de kerken ten aanzien van de liturgie).

Br. Pool antwoordt dat Zwolle inderdaad om meer vraagt dan toelating van *Opwekking* en *Psalmen voor Nu*. We hebben al zo'n uitgebreide bundel, waarin voor ieder wel wat te vinden is. Of vraagt Zwolle misschien om afschaffing van art. 67 KO? Het toevertrouwen van de toetsing aan de kerkraden zal ongetwijfeld leiden tot discussies, die dan toch weer op de meerdere vergaderingen komen.

In de tweede ronde wordt opgemerkt dat ook het geven van centrale kaders de lammeren ten goede komt. Ze hebben voorbeelden nodig. We moeten ze, waar mogelijk, de goede wegen wijzen. Ook deputaten, bij monde van zr. De Heer, wijzen op die dubbele spits van het pastoraat. Enerzijds het ruimte geven voor nieuw repertoire, maar anderzijds daarvoor ook de schriftuurlijke kaders bieden. Hierover bereiken deputaten regelmatig vragen. Ds. Schelling, voorzitter van deputaten, steunt de vraag om meer ruimte. Die sluit namelijk aan bij de huidige praktijk. Er is al veel verschil binnen de kerken. Dat kun je niet benaderen met een gezamenlijke 'afpraak is afspraak' regeling. Een dergelijke strikte benadering past zeker niet bij de steeds vaker voorkomende bijzondere diensten, wordt vanuit de vergadering aangevoerd. Dat leidt slechts tot vervreemding. Bovendien is het toch niet vreemd dat we binnen een kerkverband rekening houden met en ruimte geven aan plaatselijke verschillen?

De preses concludeert dat we twee heldere voorstellen op tafel hebben. We doen hiermee geen uitspraak over de nog komende discussie over Opwekking en Psalmen voor Nu. Het gaat nu om de vraag of we de ruimte bieden die de classis Zwolle vraagt.

Het voorstel van de Classis Zwolle komt in stemming en wordt verworpen met 22 stemmen tegen, 10 voor en 3 onthoudingen.

Het tegenvoorstel wordt aangenomen met 23 stemmen voor, 6 tegen en 6 onthoudingen.

Artikel 24

05-09-2008

Revisieverzoeken Acta GS Amersfoort-C. art. 31 – doop aspirant adoptief kinderen

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

1. brief van br. G. Aukema en zr. S. Aukema-Malda te Zwolle d.d. 9 februari 2008 namens de Gereformeerde Adoptie Vereniging, met verzoek om revisie van het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 31, besluit 1. Zij signaleren een ongelijkheid in hetgeen deze synode daarin heeft besloten inzake de mogelijkheid van doop van Nederlandse aspirant-adoptiefkinderen en het besluit van deze synode inzake de mogelijkheid van doop van pleegkinderen, zie Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 49, besluit 1. In het laatstgenoemde geval is de doop mogelijk op verzoek van pleegouders als sprake is van een duurzame pleegsituatie onder de door de synode genoemde voorwaarden. In het eerste geval hanteert de synode de eis van een onherroepelijke rechterlijke uitspraak betreffende de adoptie;
2. Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 31 en 49;
3. nota 'Pleegkinderen en de doop' – bijlage 3.1 bij Acta GS Amersfoort-C 2005;
4. Acta GS Arnhem 1981, art. 79.

Besluit:

1. aan het verzoek van br. en zr. Aukema-Malda te voldoen en Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 31 te herzien op de hierna in besluit 2 en 3 aangegeven wijze;
2. uit te spreken dat in geval van een adoptie van een Nederlands kind (zogenaamde binnenlandse adoptie) de doop op verzoek van de adoptiefouders wordt bediend nadat de rechterlijke uitspraak inzake de adoptie onherroepelijk is geworden;
3. als uitzondering op die regel te bepalen dat op verzoek van de aspirant-adoptiefouders de doopsbediening eerder kan plaats vinden als sprake is van een duurzame zorgsituatie en met inachtneming van de volgende bepalingen:
  - a. er is sprake van daadwerkelijke verzorging en opvoeding van het aspirant-adoptiefkind met een permanent karakter en met het toekomstperspectief van de adoptie;
  - b. de ouders dienen toestemming te geven. Indien de ouders geen ouderlijk gezag meer uitoefenen, hoeft de mening van ouders niet doorslaggevend te zijn, maar zal het oordeel van de instantie die het gezag uitoefent het zwaarst mogen wegen;
  - c. indien ouders zelf aan aspirant-adoptiefouders vragen hun kind te laten dopen, wordt de doop bediend zodra de doopaanvraag door de ouders -ter verificatie door de kerkenraad- schriftelijk wordt bevestigd;

- d. in het bepalen van de leeftijd tot welke kinderen kunnen worden gedoopt zullen de kerkenraden handelen naar het geldende kerkrecht en naar analogie van andere praktijksituaties waarbij zal worden aangesloten bij het in Nederland geldende recht;

Gronden:

1. dit besluit doet recht aan de opvatting dat de doop op verzoek van de (aspirant-)adoptiefouders wordt bediend in geval sprake is van een duurzame zorgsituatie voor het (aspirant-)adoptiefkind;
2. in geval de zogenaamde binnenlandse adoptie nog niet bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak tot stand gekomen is dient de duurzame zorgsituatie zo goed mogelijk te blijken uit de feitelijke omstandigheden;
3. een mogelijke ongelijkheid tussen de doop aan pleegkinderen en de doop aan (aspirant-)adoptiefkinderen wordt zo vermeden.

Bespreking

Namens de commissie Gelderland geeft oud. Cramer en korte toelichting. De casus zal zich niet vaak voordoen, maar dat hoeft de synode er niet van te weerhouden er een besluit over te nemen. Er is voor deze lijn gekozen omdat het in lijn ligt met de besluitvorming tijdens eerdere synodes. Daarbij is niet meer veranderd dan noodzakelijk is binnen de besluiten van AC.

Er wordt een klein probleem gesignaleerd in 3b. Een instantie zoals daar bedoeld, kan natuurlijk niet de doop aanvragen, dat kunnen alleen leden van de gemeente. Dat is, aldus de commissie, ook niet de bedoeling. Springende punt zit in c. Wanneer de adoptie nog niet definitief is kan de doop toch eerder worden bediend indien de biologische ouders zelf daarom vragen. Maar die vraag moet dan wel schriftelijk ter verificatie worden voorgelegd aan de raad.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij de leden van de GS Amersfoort-Centrum buiten stemming blijven.

Deputaten dienst en recht

Artikel 25

3-10-2008

Algemene behandeling rapport deputaten dienst en recht

Voorstel: deputaten dienst en recht

Materiaal:

1. rapport van deputaten dienst en recht;
2. aanvullend rapport van deputaten dienst en recht;
3. brief van de Vereniging van Predikanten bij de Gereformeerde Kerken in Nederland (PV), taakgroep 'Ambtsvisie' d.d. 3 april 2008;
4. verklaring van Theologische Universiteit en deputaten dienst en recht d.d. 10 april 2008 inzake nader overleg met betrekking tot de ontwikkeling van een predikantsprofiel;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Apeldoorn-Centrum d.d. 28 februari 2008 waarin gevraagd wordt om een onderzoek naar samenwerking van deputaten dienst en recht met SKB en VSE;
6. brief van de GK te Leiden d.d. 12 maart 2008 met commentaar op het rapport van deputaten dienst en recht uitmondend in het verzoek om geen waardering uit te spreken voor de analyse neergelegd in het "paradigmabetoog" van deputaten.

Besluit 1:

deputaten dienst en recht te dechargeren voor het gevoerde beleid onder dank voor de door hen verrichte arbeid.

Grond:

uit hun rapport is duidelijk dat deputaten zich hebben ingespannen de door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum gegeven opdrachten zorgvuldig te volbrengen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen met als opdrachten:

- a. preventie:
  - voortgaande bezinning op de factoren die vreugde en leed van het predikantsambt bepalen, waaronder de veranderende kerkelijke en maatschappelijke context van het predikantschap;
  - mobiliteitsbevordering, zolang overdracht naar een op te richten steunpunt nog niet mogelijk is;
  - permanente educatie, voor zover deze nog niet in een adequate vorm gaande is;
  - mentoraat;
  - meewerken aan de ontwikkeling van het Steunpunt Kerkelijke Beheerszaken;
- b. advisering en hulpverlening;
- c. actie rond artikel 13 KO.
- d. aan de volgende GS te rapporteren wanneer en onder welke voorwaarden het mogelijk is D&R te ontslaan van de in besluiten 3-9 genoemde preventieve taken.

Grond:

door de voortschrijdende ontwikkelingen op het gebied van predikantszaken en mogelijke overdracht van taken is het dienstig door een vernieuwde instructie duidelijkheid te scheppen inzake de taak van deputaten, ook in relatie tot de taak van andere instanties die zich bezighouden met het predikantsambt.

Besluit 3:

inzake visieontwikkeling ten aanzien van het predikantsambt:

- a. uit te spreken dat deputaten vanuit de ervaren probleemsituaties en hun voortgaande bezinning in overleg dienen te treden met de Theologische Universiteit en de Vereniging van Predikanten bij de Gereformeerde Kerken in Nederland (PV) als beroepsgroep voor de ontwikkeling van een toekomstig te hanteren predikantsprofiel;
- b. deputaten op te dragen zich geen permanente rol aan te meten, maar zulke initiatieven te ontplooiën dat de gevestigde organisaties in onderlinge samenhang de nodige preventieve maatregelen nemen; daaronder valt ook het ontwikkelen van een breed gedragen beroepscode voor predikanten;

Gronden:

1. deputaten hebben terecht vanuit de probleemsituaties aandacht gevraagd voor de eigentijdse eisen die aan het predikantschap dienen te worden gesteld en hebben voorts het belang van de veranderende kerkelijke en maatschappelijke context onderkend;
2. het is spijtig dat het overleg voor de ontwikkeling van een predikantsprofiel tussen deputaten, de theologische universiteit en de predikantenvereniging nog niet van de grond gekomen is; dit overleg is temeer van belang omdat dit de aangewezen instanties zijn die de kerken kunnen voorzien van een in onze samenleving noodzakelijk geachte beroepscode voor predikanten;

3. in het overleg met instanties die zich bezig houden met predikantszaken (opleiding, begeleiding en arbeidsrechtelijke aspecten) behoren deputaten dienst en recht zich ondanks hun taak als stimulator van ontwikkelingen terughoudend op te stellen om te voorkomen dat zij als oplosser van problemen worden beschouwd.

Besluit 4:

inzake mobiliteitsbevordering:

- a. uit te spreken dat de bevordering van mobiliteit van predikanten dient te worden losgekoppeld van de hulpverlening en dat deputaten gemachtigd zijn inzake eventuele overdracht van deze taak te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instanties;
- b. de kerken en de predikanten op te roepen blijvend mee te werken aan de bevordering van de mobiliteit van predikanten, doordat vacatures tijdig worden gemeld en wensen om van standplaats te veranderen worden doorgegeven – voorlopig nog bij deputaten dienst en recht;
- c. uit te spreken met belangstelling kennisgenomen te hebben van de notitie '*Dienst en recht en het plaatselijke beroepingswerk*'.

Gronden:

1. doordat de taken van hulpverlening en mobiliteitsbevordering door dezelfde mensen moesten worden uitgevoerd kan ongewenste beeldvorming ontstaan over de predikanten voor wie wordt bemiddeld bij het vinden van een nieuwe standplaats; overigens behoort de bevordering van de mobiliteit als onderdeel van een goed arbeidsklimaat bij de taak van kerkenraden;
2. de doorstroming van predikanten is een goed instrument gebleken om het ontstaan van probleemsituaties in sommige gemeenten te voorkomen;
3. deputaten hebben een goede eerste aanzet gegeven voor een set regels die dienst kan doen bij de bemiddeling tussen vacante gemeenten en predikanten die omzien naar een andere standplaats.

Besluit 5:

inzake permanente educatie:

- a. deputaten op te dragen zo lang dit nodig is te bevorderen dat in de samen met de TU en de PV te ontwikkelen programma's voor de permanente educatie predikanten (PEP) naast de behandeling van theologische thema's ook aandacht wordt geschonken aan de eigentijdse eisen en vaardigheden die aan predikanten gesteld dienen te worden om goed te kunnen functioneren;
- b. er bij de plaatselijke kerken op aan te dringen dat zij permanente educatie voor hun predikanten stimuleren en faciliteren en hun predikanten voldoende tijd en middelen bieden om onder andere aan PEP-cursussen deel te nemen;
- c. de theologische universiteit te stimuleren inhoudelijk te blijven bijdragen aan de PEP;
- d. deputaten op te dragen in het gesprek over de eindverantwoordelijkheid voor en acceptatie van de PEP te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instanties, de predikantenvereniging en de theologische universiteit.

Gronden:

1. het is wenselijk dat de volle breedte van het predikantsambt weerspiegeld wordt in de onderwerpen die binnen de PEP aan de orde komen;
2. voor het goed kunnen functioneren in de maatschappij is 'levenslang leren' normaal geworden; dat geldt in niet mindere mate voor de ambten in de kerk;
3. hoewel er meer theologische kennis en vaardigheden beschikbaar zijn dan alleen bij de docenten van de theologische universiteit, vraagt toch de spilfunctie van deze universiteit in ons kerkelijk leven om een stevige coördinerende inbreng bij de te geven cursussen;

4. de predikanten zelf lijken het best in staat leiding te geven aan de ontwikkeling van de PEP, omdat zij als doelgroep de behoefte van de cursisten kunnen peilen; het is wenselijk dat deputaten dienst en recht daarbij betrokken blijven zolang zij door hun hulpverleningswerk bekend zijn met wat er aan problemen speelt onder predikanten.

Besluit 6:

inzake het mentoraat:

- a. uit te spreken dat het aanbeveling verdient dat deputaten hun winst doen met de door GIDS gedane aanbevelingen (vgl. bijlage V rapport), met name inzake nadere scholing van de mentoren en inzake een actievere rol van deputaten zelf;
- b. uit te spreken dat deputaten gemachtigd zijn inzake eventuele overdracht van het mentoraat te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instantie, de Theologische Universiteit.

Gronden:

1. door concentratie op een kleinere pool van goedgeschoolde mentoren en door inzet van deputaten zelf kan een verdere verhoging van de kwaliteit van het mentoraat worden bereikt;
2. van iemand die een opleiding heeft afgerond mag worden verwacht dat hij in staat is zijn functie naar behoren uit te voeren; daarom lijkt het minder gewenst predikanten na hun opleiding nog een uitgebreid mentoraat aan te bieden; het is dan ook aanbevelenswaard te onderzoeken of de begeleiding in de praktijk die predikanten nu aan het begin van hun predikantschap krijgen, kan worden ingebed in de stages die zij in het kader van hun opleiding volgen dan wel of de afronding van de opleiding in de praktijk wellicht op een andere manier gerealiseerd kan worden.

Besluit 7:

inzake meewerken aan ontwikkeling van het Steunpunt Kerkelijke Beheerszaken (SKB):

- a. deputaten op te dragen te bevorderen dat het SKB alsnog gaat functioneren zoals is vastgelegd in *Notitie Steunpunt i.o. Versie 6* van het SKB en door de GS Amersfoort-C 2005 was beoogd, namelijk als een apart instituut, weliswaar opgehangen aan de toen nog te realiseren vereniging kerkelijke beheerszaken maar gedragen door alle in aanmerking komende instanties;
- b. deputaten op te dragen te bevorderen dat het SKB zich niet beperkt tot 'werkgevers'-functies maar faciliterend bezig is voor zowel kerkenraden als kerkelijke werkers en daarbij uit is op een goede balans van ieders belangen.

Gronden:

1. deputaten hebben terecht geen gevolg aan hun opdracht gegeven om de wenselijkheid te onderzoeken het SKB kerkelijk in te bedden, zowel omdat de primaire ontwikkeling van het SKB nog altijd gaande is alsook omdat het SKB (ondanks het vele goede werk dat intussen verricht is) afgeraakt is van zijn oorspronkelijke opzet. Het spreken over een kerkelijke inbedding is pas weer zinvol als de ontwikkeling van het SKB verder is afgerond;
2. het is overeenkomstig de oorspronkelijke opzet dat bij de vaststelling van arbeidsvoorwaarden het SKB functioneert als was dat de werkgeversorganisatie tegenover Vak-GMV als de werknemersorganisatie; tegelijk was het van meet af de bedoeling dat het SKB er zou zijn voor kerkenraden en kerkelijke werkers, overigens met uitzondering van individuele hulpverlening in conflictsituaties.

Besluit 8:

advisering en hulpverlening:

- a. een budget vast te stellen voor het werk van deputaten van € 35.500,--, dat deputaten ook in staat stelt incidenteel betaalde hulp in te schakelen;
- b. deputaten te machtigen inzake eventuele overdracht van de taken advisering en hulpverlening te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instanties;
- c. met belangstelling kennis te nemen van de notitie *Werkafspraken hulpverlening*.

Gronden:

1. omdat niet te verwachten is dat het aantal verzoeken om hulp sterk zal dalen, is het niet verantwoord deze taak geheel op de schouders van slechts enkele deputaten te laten rusten; bovendien vraagt de hulpverlening soms om specifieke deskundigheid die niet altijd bij de deputaat-hulpverleners voorhanden is;
2. in maatschappelijke verhoudingen behoort de verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van werknemers tot de taak van de werkgever; omdat het SKB de taak van de kerkenraden als 'werkgevers' ondersteunt, dienen deputaten bij een eventuele overdracht van dit deel van hun werk met het SKB te overleggen;
3. deputaten hebben het oorspronkelijke *Concept protocol hulpverlening* op een verantwoorde manier verder uitgewerkt.

Besluit 9:

inzake acties rond artikel 13 KO:

- a. deputaten op te dragen samen met deskundigen op het terrein van het kerkrecht en de wetgeving rond ziekte en pensionering:
  1. na te gaan welke gevolgen voor kerken en predikanten verbonden zijn aan de huidige generaal-synodale kerkorde- en uitvoeringsbepalingen en de in de Vereniging VSE-regelingen opgenomen afspraken;
  1. na te gaan of deze regelingen en afspraken voldoen aan huidige maatschappelijke verplichtingen die van een goede werkgever verwacht mogen worden;
  2. na te gaan welke generaal-synodale regels geformuleerd dienen te worden en/of welke veranderingen de kerken in de VSE-regelingen tot stand dienen te brengen om te voorkomen dat er voor kerken en predikanten bij herkeuring of terugkeer naar de ambtsuitoefening op financieel en arbeidsrechtelijk gebied ongewenste effecten ontstaan;
- b. deputaten te machtigen met de uitkomsten van hun bij a genoemde werkzaamheden in samenspraak met betrokkenen te doen wat dienstig is zodat op het gebied van uitkering en begeleiding zo met (deels) afgekeurde predikanten gehandeld wordt op hun weg terug naar het ambt of naar een andere staat des levens dat recht gedaan wordt aan redelijkheid en billijkheid.

Gronden:

1. deputaten hebben veel werk gehad aan begeleiding van kerkenraden en predikanten vanwege herkeuringen die de Vereniging VSE aan predikanten oplegde op grond van haar verantwoordelijkheid om bestaande situaties van (deels) afgekeurde predikanten kritisch te bezien. Herkeuringen vonden plaats conform de door de kerken als leden van de Vereniging VSE goedgekeurde procedures.

Deputaten constateerden:

- dat de richtlijnen van de Vereniging VSE op dit moment niet voorzien in een beroepsprocedure voor de desbetreffende kerken;
- dat het soms niet de plaatselijke kerk en de classis zijn die bepalen of een predikant (deels) overgaat tot een andere staat des levens, maar de Vereniging VSE die hiertoe soms de aanzet geeft met haar rapport van haar arbeidsdeskundige en haar besluit de uitkering stop te zetten. Immers indien de Vereniging VSE op basis van zo'n rapport

aangeeft dat er voor een predikant (beperkte) ruimte bestaat om met een hoger percentage arbeidsgeschiktheid werk buiten de kerk te verrichten, kan een kerk zich om financiële redenen gedwongen zien haar predikant daarvoor (deels) af te staan. Indien een kerk haar predikant in zo'n situatie handhaaft, staat zij voor de opgave de ontbrekende kosten zelf te betalen;

2. ook de Vereniging VSE regeling bij terugkeer in het ambt is een punt van zorg omdat de zogenaamde wachtgeldregeling doorgaans een veel lager uitkeringsbedrag aan de kerken toekent dan de toegepaste ziektegeduitkering met als gevolg dat de desbetreffende kerk het verschil moet bijpassen om de predikant 'naar behoren te onderhouden' (zie artikel 13 KO). Tegelijk moeten predikanten soms in inkomen in, namelijk waar kerken zich voor de hoogte van hun betaling aan de predikant volledig afhankelijk hebben gemaakt van de uitkering van de Vereniging VSE door deze naar art. 11 KO volledig aan Vereniging VSE uit te besteden;
3. op dit moment ontbreken afspraken voor de kerken inzake de vraag onder welke voorwaarden op het gebied van uitkering en begeleiding zij (deels) afgekeurde predikanten dienen te behandelen op hun weg terug naar het ambt of naar een andere staat des levens;
4. gezien de moeiten die er geweest zijn en die mogelijk zelfs zich kunnen herhalen, is het ongewenst dat pas na de besluitvorming van de volgende GS gehandeld zou kunnen worden.

Besluit 10:

voor het nieuw benoemde deputaatschap de volgende instructie vast te stellen:

SAMENSTELLING

Het deputaatschap dient en recht bestaat uit acht personen (met vier secundi), die uit hun midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester kiezen. Er zullen aparte secties worden gevormd voor respectievelijk aansturing en uitvoerende taken.

VISIEONTWIKKELING INZAKE HET PREDIKANTSAMBT

Deputaten treden in overleg met de Theologische Universiteit en de Predikantenvereniging om op termijn een met in achtneming van de schriftuurlijke en geestelijke vereisten voor het predikantschap predikantsprofiel te ontwikkelen zoals dat nodig is in de huidige kerkelijke en maatschappelijke context. Daarvan zullen de consequenties doorberekend worden voor de opleiding en begeleiding van predikanten.

Deputaten streven naar een leidende rol binnen de Regiegroep, waarin tevens zitting hebben de Theologische Universiteit, de Predikantenvereniging, de Vereniging VSE, het SKB, en het steunpunt gemeenteopbouw (SGO).

MOBILITEITSBEVORDERING

Deputaten behartigen de mobiliteit van predikanten door zo mogelijk te bemiddelen tussen vacante gemeenten en predikanten die van standplaats zouden willen veranderen.

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele overdracht van de taak van mobiliteitsbevordering.

PERMANENTE EDUCATIE

Deputaten blijven participeren in het convenant dat gesloten is met de theologische universiteit en de predikantenvereniging inzake deskundigheidsbevordering van predikanten door middel van cursussen in het kader van permanente educatie predikanten (PEP).

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele herordering van de eindverantwoordelijkheid voor de organisatie van de PEP alsook inzake de acceptatie van de PEP.

MENTORAAT

Deputaten continueren opzet en werkwijze van het mentoraat voor pasbeginnende predikanten, waarbij zij het kwaliteitsniveau waarborgen.

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele overdracht van de taak van het mentoraat.

FUNCTIONERING VAN EEN STEUNPUNT

Deputaten treden in contact met alle betrokkenen om te bevorderen dat het steunpunt kerkelijke beheerszaken gaat functioneren zoals oorspronkelijk was bedoeld.

ADVISERING EN HULPVERLENING

Deputaten adviseren kerkenraden en predikanten inzake het omgaan met concrete spanningen; hun reis- en verblijfskosten brengen zij bij de kerkenraden in rekening.

Deputaten leggen ten behoeve van de hulpverlening een lijst aan van professionele deskundigen die bekend zijn met de specifieke eisen van de kerkelijke situatie; ook kunnen zij gebruik maken van, te coachen, vrijwilligers.

Deputaten schakelen wanneer zij dat nodig achten deskundigen in om de gevraagde hulp te verlenen; de kosten van deze hulp brengen zij indien mogelijk in rekening bij de kerkenraden, waarvoor zij een standaard ontwikkelen in overeenstemming met de gemeentegrootte; voor kleinere gemeenten kunnen zij gebruik maken van het door de synode vastgestelde budget. Deputaten bieden hulp bij vragen naar overgang tot een andere staat des levens naar artikel 15 KO, waarbij zaken als een traject van outplacement, omscholing en sollicitatie op de arbeidsmarkt aan de orde komen.

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele overdracht van de taak van advisering en hulpverlening.

ACTIE ROND ARTIKEL 13 KO

Deputaten houden zich bezig met de vraag hoe op het gebied van uitkering en begeleiding met (deels) afgekeurde predikanten gehandeld dient te worden op hun weg terug naar het ambt of naar een andere staat des levens.

Bespreking

Bij de bespreking op 23 mei zijn aanwezig de deputaten C. v.d. Berg, W. Korf, R. M. Meijer, C. v.d. Leest en D.J. Zandbergen. Br. G. Kuper is aanwezig als waarnemer vanwege de SKB. Ook prof. M. te Velde (adviseur) is aanwezig.

De preses wijst op de context van de synodeagenda waarin deze bespreking staat. We spraken over de rust die God geeft in het 4^e gebod. We raakten ons bewust van de gebrokenheid toen we spraken over Huwelijk en Echtscheiding. Voor allen, ook voor onderherders, geldt dat er een trouwe Heer is, bij wie je rust en houvast kunt vinden. We hebben officieel geen bisschoppen, al zou het soms wel gemakkelijk zijn om van 'hogerhand' in te kunnen grijpen in uit de hand gelopen situaties. Want pausen en bisschoppen zijn er meer dan je denkt en dichterbij dan je wilt weten. Gelukkig hebben we ook kerkenraden, een groot goed. Ook deputaten dienst en recht, ten dienste van 'bisschoppen en pausen'.

Deputaat Meijer geeft een schets van het deputaatschap. Sinds 1999 is gewerkt op landelijk niveau met het oog op probleemsituaties. De eerste periode kenmerkte zich door troubleshooting. Predikanten die vastliepen en losgemaakt werden van hun gemeente. De tweede periode was er een van analyse en visieontwikkeling, terwijl in de laatste periode de nadruk kwam te liggen op preventie, het voorkomen dat predikanten vastlopen, zo nodig door ze op een andere plek een nieuwe start te laten maken. Daarbij moeten we ons bewust zijn van *drie* elementen.

In de *eerste plaats* het fundament waarop we ons werk doen, Schrift en belijdenis. *Verder* moeten we ons bewust zijn van onze leefomgeving. We staan als kerken in een veranderende samenleving, met andere verhoudingen binnen kerkenraad en gemeente. Die hebben effect op het functioneren als predikant. Die veranderingen hebben deputaten in beeld willen brengen, zonder waardeoordeel uit te spreken. In de *derde plaats* moeten we ons bewust zijn van het doel, het bouwen van Gods koninkrijk. We moeten voorkomen dat mensen daarbinnen aan de zijlijn komen te staan.

Het deputaatschap richt zich op *vier* werkvelden. Het onderdeel *hulpverlening* heeft veel aandacht opgeëist. Door *mobilitateitsbevordering* kunnen predikanten behouden blijven voor de kerken. Door een goed *mentoraat* worden starters ondersteund, terwijl via *permanente educatie (PEP)* predikanten kunnen voortbouwen op hun opleiding en die bijhouden. De centrale lijn is om het ambt van predikant een positief imago te geven, zowel in de kerk als voor betrokkene zelf. We moeten uit de toberige sfeer komen waarin we zijn terecht gekomen. Ook anderen spelen daarin een rol. Genoemd worden de TU (opleiding, PEP), SKB (arbeidsvoorwaarden), SGO (breed cursusaanbod), VSE (emeritering)

en de Predikantenvereniging. Samen met deze instanties vormen deputaten een regiegroep. Samen willen we eraan werken dat mensen de hun van God gegeven gaven blijvend kunnen inzetten in de gemeente. En dat zowel gemeente als predikant trots en dankbaar kunnen zijn. Daarom hebben we achterom gekeken om vooruit te kunnen kijken.

Ds. Joosse (cie Groningen) benadrukt de professionele aanpak van deputaten, niet in de laatste plaats op het gebied van de hulpverlening. Deputaten leggen terecht een fors accent op de eigentijdse eisen die aan de predikant worden gesteld. Jonge mensen van 30 jaar geleden waren anders dan de jonge mensen van nu. Over die veranderingen moeten we rustig durven spreken. Christus regeert zijn kerk. Hij maakt gebruik van mensen, gelovige mensen. Die hoeven niet onmenselijk te zijn voor zichzelf en die mogen verwachten dat kerkenraad en gemeente ook menselijk zijn voor hun predikant. Daarom is het van belang dat je je bewust bent welke eisen je aan jezelf kunt stellen en van de verwachtingen die anderen van je hebben.

In de eerste besprekingsronde komen verscheidene onderwerpen aan de orde.

In de eerste plaats de analyse die deputaten in hun rapport hebben gegeven (de *Paradigmaverandering*). Daarover bestaan gemengde gevoelens en veel afgevaardigden stellen hier hun vragen over. Voor velen kun je hier niet mee omgaan alsof het hier om autonome, arbitraire ontwikkelingen zou gaan. En hadden de kerken hierom gevraagd? Is er voldoende, samen met anderen, over nagedacht? En is het nodig om veranderingen in een negatieve, toberige sfeer te presenteren? Dat een predikant niet meer op een voetstuk staat kan ook bevrijdend zijn ('is iets om de vlag bij uit te hangen'). Het met vreugde en dankbaarheid mogen brengen van Gods Woord is iets om trots op te zijn (door anderen wordt het woord trots genuanceerd). En daarbij sta je zelf als speler in het veld waarin de veranderingen gaande zijn, die overkomen je niet. Waar blijft in de analyse het spreken vanuit de bijbel? Daar vinden we toch troost en bemoediging (2 Kor. 1)? In de analyse worden veel zaken naast elkaar gezet, van verschillend soortelijk gewicht. Die ontwikkelingen staan bovendien vaak haaks op de stijl van Gods Koninkrijk. Moeten we ons daarmee niet meer confronteren? Standpunten over samenwonen, de zondagsheiliging etc. zijn toch niet arbitrair? Het gaat toch om principiële keuzes? Hier kunnen we toch niet waardevrij over spreken?

Deputaat Van der Leest stelt dat deputaten de commotie over hun analyse wel hadden verwacht. Hij heeft er geen seconde spijt van de discussie op gang te hebben gebracht. Wellicht nu een stap te ver, maar onderken wel dat het ons gezamenlijk probleem is. Van elk punt kun je positieve en negatieve dingen zeggen. Telkens moeten we de weg vinden in de situaties waar we voor gesteld worden. Deputaat Korf ervaart de discussie over de analyse alsof de problematiek door de synode niet wordt onderkend. Toch lopen deputaten in hun werk ertegen aan. Temeer daar andere actoren, die het volgens deputaten zouden moeten oppakken, te weinig actief zijn. Wanneer die wel actief worden kunnen deputaten overbodig worden.

Gevraagd wordt of het onderdeel *hulpverlening en mobiliteit* wel een plaats kan krijgen binnen SKB. Is het goed dat een bestuursorgaan ook zelf de hulpverlening doet? Kan dat niet beter uitbesteed worden aan anderen ter voorkoming van belangenverstremming? Verder wordt gevraagd of de hulpverlening niet erg kwetsbaar is, daar ze in feite op de schouders van een persoon terecht komt. Wat dat laatste betreft antwoordt deputaat Meijer dat die kwetsbaarheid wordt onderkend hoewel er binnen het deputaatschap veel overleg en meedenken plaats vindt.

Ten aanzien van de *PEP* wordt overdracht van de verantwoordelijkheid aan de predikantenvereniging onverstandig geacht. Waarom de huidige taakverdeling tussen TU, predikantenvereniging en deputaten D&R, zoals in een onlangs ondertekend convenant vastgelegd, niet gehandhaafd? Deputaten stellen voor aan de PEP een verplichtend karakter en een registratiesysteem te koppelen. Hoewel sommigen dit erkennen als een 'stok achter de deur' voor kerkenraden, wordt deze gedachte toch niet breed gedeeld, nog afgezien van de vraag of de synode hierin zou kunnen beslissen. Wel wordt opgemerkt dat de predikantenvereniging hier meer zou kunnen stimuleren. (Ook zou de vereniging, in samenwerking met de regiegroep, actie kunnen nemen om een beroepscode voor predikanten op te stellen)

Deputaat Jansma stelt dat deputaten hun ervaring vanuit de hulpverlening inbrengen in de regiegroep. Die kan dan vertaald worden in het PEP-programma, dat zijns inziens opgepakt zou moeten worden door de predikantenvereniging. Dit kan eigenlijk alleen de beroepsgroep doen, zoals

ook elders gebeurt. Ook pleit hij voor een niet-vrijblijvende aanpak. Kerken moeten er niet onderuit kunnen om tijd en geld vrij te maken voor de PEP.

Ook het *mentoraat* krijgt in de bespreking aandacht. Naar analogie van werknemers zouden beginners goed begeleid moeten worden door een mentor. Zoals het nu is opgezet stelt de een, is het goed. Een ander betwijfelt dat. Er is geen goed dekkend netwerk. Mentoraat vanuit de classis is wellicht te dichtbij. Zou het ook niet opgedragen kunnen worden aan de PS-deputaten art. 49 KO?

De preses rondt de bespreking af. Deputaten zullen schriftelijk reageren op de vele vragen, die vanwege tijdsgebrek niet alle meer in detail kunnen worden beantwoord.

Bij de 2^e ronde, op 3 oktober, zijn van deputaten aanwezig C. van de Berg, H.F. Jansma, W. Korf, ds. C. v. d. Leest, ds. R.M. Meijer, ds. D.J. Zandbergen. Als adviseur is prof. M. te Velde aanwezig. Deputaat Meijer trekt uit de eerste besprekingsronde de conclusie dat er veel positieve belangstelling is voor het werk van deputaten. Maar deputaten hebben onvoldoende inzicht gegeven in hun manier van werken. En dat heeft vragen opgeroepen. In de schriftelijke beantwoording tussen de eerste en tweede ronde hebben deputaten hier en daar hun antwoord, gegeven in de eerste ronde, nog wat aangevuld en verduidelijkt.

Ds. Van der Jagt stelt voor besluit 10 te laten vervallen, omdat hij deze instructie ziet als een dubbele op de daaraan voorafgaande besluiten. Ds. Gunnink stelt per amendement voor om in concept-besluit 5 de verplichting van de Permanente Educatie (PEP) te vervangen door een oproep aan de kerkenraden om hun predikanten daartoe te stimuleren en te faciliteren. Dat behoeft overigens niet alleen aan de Theologische Universiteit te gebeuren. Ook vraagt hij zich af of we als synode de instantie zijn om daaraan een puntensysteem te verbinden. Hij stelt voor om dit te laten vervallen.

Deputaten adviseren negatief op de ingediende amendementen. De opdracht zien ze breder dan alleen probleemoplossing. Ook het voorkomen daarvan staat hoog op de agenda. Ze zien de Permanente Educatie niet als iets vrijblijvends, zonder deze nu al verplichtend voor te schrijven. Het zou huns inziens zowel voor kerkenraden als voor predikanten 'steeds meer tot een verplichting' moeten worden. Het is bedoeld als helpende hand, niet als een stok om te slaan. Juist zij die zich er anders aan onttrekken dan wel geen ruimte krijgen worden met deze formulering geholpen.

In de tweede besprekingsronde wordt de soms scherpe veroordeling van het werk van deputaten op het gebied van hun visie op de zogenaamde paradigmaverandering genuanceerd. Zonder de visie van deputaten in dezen over te nemen wordt gesteld dat terecht aandacht wordt gevraagd voor de eigentijdse eisen die aan het predikantschap dienen te worden gesteld. (Besluit 3).

Vragen worden gesteld bij Besluiten 7 en 9. Binnen SKB is de synode niet bevoegd. En met de VSE is tot dusver geen overleg geweest. En ook daar hebben we als synode geen bevoegdheid. De visie van deputaten ter zake van Besluit 5 wordt door meerderen gedeeld. Zowel predikanten als kerkenraden worden hiermee geholpen. Met betrekking tot het mentoraat (Besluit 6) wordt betreurd dat dit regionaal niet van de grond is gekomen. De vraag is of het wel zal lukken met een landelijke kleinere pool van goedgeschoolde mentoren.

In antwoord op de gemaakte opmerkingen melden deputaten dat ze de huidige tekst van hun voorstellen handhaven. Die voorstellen zijn, gehoord de eerste besprekingsronde, voorzichtig geformuleerd. De analyse van de 'paradigmaverandering' is door deputaten niet van tafel genomen. Wel wordt van de synode geen instemming hiermee gevraagd. Ten aanzien van VSE en SKB is het niet de intentie van deputaten om hier verder te gaan dan meekijken en in goed overleg een rol te spelen. Maar ze zullen wel streven naar een leidende rol in de regiegroep van SKB, een groep die overigens niet besluitvormend is. Deputaten handhaven zowel besluit 2, de opdracht die verder gaat dan die Amersfoort-Centrum gaf, als de instructie (Besluit 10)

De besluiten komen apart in stemming.

Amendement op Besluit 5 om de Permanente Educatie haar verplichtende karakter te ontnemen wordt aanvaard met 24 stemmen voor en 12 tegen. Ook het amendement op Besluit 5 om af te zien

van de ontwikkeling van een puntensysteem voor de verschillende vormen van PEP wordt aanvaard. 19 synodeleden zijn hier voor en 15 tegen bij 2 onthoudingen.

Het amendement om Besluit 10 te laten vervallen wordt verworpen met 8 stemmen voor, 26 tegen en 2 onthoudingen.

Daarna worden de voorgestelde besluiten in stemming gegeven. Besluit 2 wordt aanvaard (2 tegen) evenals Besluit 3 (ieder voor), Besluit 4 (1 tegen), geamendeerde Besluit 5 (ieder voor), Besluit 6 (1 onthouding), Besluit 7 (7 tegen en 4 onthoudingen), Besluit 8 (1 onthouding), Besluit 9 (8 tegen en 2 onthouding) en Besluit 10 (4 tegen en 1 onthouding).

Met ieders instemming worden deputaten dienst en recht gedechargeerd voor het gevoerde beleid onder dank voor de door hen verrichte arbeid.

Artikel 26

10-10-2008

Benoeming deputaten dienst en recht

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten dienst en recht:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>
C. van den Berg, Soest	2011
A.P. Boonstra, Barneveld	2011
F. Caan, Vlissingen	2011
W.F. Haitsma, Putten	2011
H.F. Jansma, Dalfsen	2011
W. Korf, Bodegraven	2011
C. van der Leest (s), Groningen	2011
R. Tigelaar, Hardenberg	2011

Commissie van Beroep in predikantszaken

Artikel 27

03-10-2008/10-10-2008

Algemene behandeling rapport Commissie van Beroep in predikantszaken

Voorstel: Commissie van Beroep in predikantszaken

Materiaal:

rapport van de Commissie van Beroep in predikantszaken.

Besluit 1:

de leden van de commissie te dechargeren onder dankzegging voor het verrichte werk.

Grond:

de Commissie van Beroep heeft zich van haar opdracht naar behoren gekweten en de synode gediend met het resultaat van haar werkzaamheden.

Besluit 2:

artikel 4 van de regeling van de commissie als volgt te wijzigen:

- verwijderen: “en een van de leden tot plaatsvervangend voorzitter”;
- een nieuw lid 2 invoegen: “Bij besluit van de voorzitter worden een of meer leden van de commissie benoemd tot plaatsvervangend voorzitter.”
- Lid 2 wordt omgenummerd tot lid 3.

Grond:

van belang is dat naast de voorzitter plaatsvervangende voorzitters beschikbaar zijn voor de rechtspraak in voorlopige voorzieningen. Het is wenselijk dat de voorzitter in de gelegenheid wordt gesteld zelf deze aan te wijzen.

Besluit 3:

- a. artikel 2 lid 2 van de Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken te wijzigen in: De commissie bestaat uit tenminste vijf leden. De benoeming van de leden geschiedt met inachtneming van de in artikel 3 vastgelegde voorschriften door een besluit van de synode. Bij de benoeming van de leden ziet de synode erop toe dat in de commissie naast juristen ook de beroepsgroep van de dienaren des Woords in voldoende mate is vertegenwoordigd.
- b. ten behoeve van de bemensing het aantal leden van deze commissie uit te breiden tot 5 juristen en 8 predikanten.

Grond:

van belang is dat de commissie bestaat uit een voldoende uitgebreide groep deskundigen die beschikbaar zijn in een concreet geval deel te nemen aan een besliscollege. Vanwege de noodzakelijke onafhankelijkheid en het minimaliseren van het risico van wraking, dient een voldoende uitgebreide groslijst beschikbaar te zijn.

Besluit 4:

uit te spreken dat de commissie in samenwerking met de VSE een procedure zal bieden ter beslechting van geschillen in emeritaatkwesties.

Grond:

de VSE is geconfronteerd met een grote toestroom van beroepen van kerkenraden inzake de toekenning of weigering van (emeritaats-) uitkeringen. De commissie kan bij de afhandeling van die zaken een professionele bijdrage leveren. Kanttekening is dat de commissie in staat moet zijn de onafhankelijke rechtspraak te waarborgen, ook wanneer sprake is van samenloop met geschillen tussen predikant en kerkenraad.

Besluit 5:

aan de commissie de gelegenheid te bieden onderzoek te doen naar mogelijke vormen van samenwerking met de CGK en de NGK, voor zover het betreft de afdoening van arbeidsrechtelijke geschillen tussen een predikant en zijn kerkenraad.

Grond:

de commissie zal door haar opdracht ervaring opdoen in de ontwikkeling van rechtspraak binnen kerken. Het is een goede zaak wanneer die kennis wordt gedeeld. Daar komt bij dat binnen de grenzen van wat door de kerken aanvaardbaar wordt geacht via samenwerking de groep ervaren commissieleden voor de beslechting van geschillen kan worden vergroot.

Besluit 6:

ten behoeve van de Commissie van Beroep in predikantszaken met ingang van 2011 een eigen budget vast te stellen dat wordt beheerd door de secretaris van de commissie.

Grond:

voor de organisatie van zittingen en de administratieve organisatie dient de commissie te beschikken over een budget.

Besluit 7:

vast te stellen dat de Commissie van Beroep een 'status aparte' heeft, anders dan een regulier deputaatschap en dat zij opnieuw zelfstandig opereert.

Grond:

anders dan wel wordt aangenomen is de Commissie van Beroep geen onderdeel van het deputaatschap dienst en recht. Daarbij komt dat de organisatie van de commissie en haar opdracht tot onafhankelijke rechtspraak het noodzakelijk maakt dat de commissie in grote mate van zelfstandigheid haar werk kan doen.

Bespreking

Van de Commissie is geen van de leden bij de bespreking aanwezig. Verhinderd om aanwezig te zijn en de afwezig van reistijd tot verwachte duur van behandeling leidde tot die keus. De secretaris van de commissie is telefonisch bereikbaar. Ds. Joosse (Commissie Groningen) wijst, in antwoord op de vraag of wij over de interne regeling van de VSE kunnen besluiten, er op dat de CvB zich bereid heeft verklaard ook voor de VSE als beroepsinstantie op te treden. Dat is in goed overleg met VSE gebeurd. Gelukkig worden aan de commissie niet al te veel zaken voorgelegd. Onderscheid moet worden gemaakt tussen de besliscolleges en de samenstelling van de Commissie. In de eerste mogen predikanten geen meerderheid hebben. In de samenstelling van de Commissie geldt die eis niet. Voorgesteld was om dit agendapunt na de afhandeling van "Kampen-Noord" te behandelen. Inmiddels is inzake de revisie gesproken. De behandeling van de appèlzaken, waaronder een appèl inzake een uitspraak van de CvB, komt later aan de orde. De rest van het rapport kan nu worden behandeld.

In de bespreking blijft het misverstand over de genoemde verhoudingen tussen juristen en predikanten in de commissie en de besliscolleges bestaan. Om hieraan tegemoet te komen dient ds. Tiekstra een aanvulling op besluit 3 in waarin de samenstelling van de commissie nadrukkelijk wordt geformuleerd. Na telefonische ruggespraak met de CvB wordt dit voorstel overgenomen. Het budget van de commissie maakt nu nog onderdeel uit van de begroting van dienst en recht. Br. Greving stelt voor om de zelfstandige positie van de CvB te benadrukken door deze ook een zelfstandig budget te geven. Dat zal dan in 2011 ingaan. Dit voorstel wordt eveneens overgenomen. De zo aangepaste besluiten worden met algemene stemmen genomen.

Artikel 28

10-10-2008

Benoeming leden Commissie van Beroep in predikantszaken

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende leden Commissie van Beroep in predikantszaken:

<i>primi</i>	<i>aftredend</i>	
C. van den Berg, Amersfoort	2011	
J. Bolt, Assen	2017	
C. van der Boom, Vlaardingen	2017	

E. Bos, Capelle aan den IJssel	2014	
L.J. Joosse, Groningen	2017	
J.R. Krol, Nijkerk (voorzitter)	2011	
T.F. van der Lugt, Gouda	2014	
P.H. van der Laan, Meppel	2014	
C.J. Mewe, Spakenburg	2014	
A. Vermeer-Hordijk, Barneveld	2017	<i>Toegevoegd secretaris:</i>
E. Woudt, Hardenberg	2011	J. Roose, Tilburg

Artikel 29

3-10-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 55 Regeling Commissie van Beroep in predikantszaken

Vorstel: commissie Groningen

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 22 juni 2006 met een revisieverzoek ten aanzien van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 55, besluit 10, met betrekking tot de regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken ingesteld door de Generale Synode te Zuidhorn 2002-2003.

De bezwaren richten zich "vooral tegen het idee dat zo'n commissie bindende uitspraken zou kunnen doen" en tegen een rechtsorgaan dat "buiten de kerkelijke weg om" in appèlzaken bindende besluiten neemt: "Zo'n commissie krijgt veel te veel macht in eigen handen". Door deze overwegingen zag de GK te Katwijk zich "gedwongen deze Commissie van Beroep niet te erkennen".

Besluit:

aan het revisieverzoek niet te voldoen en de Gereformeerde Kerk te Katwijk op te roepen de door de kerken ingestelde Commissie van Beroep in predikantszaken te erkennen.

Gronden:

1. de GK te Katwijk bracht bij de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 dezelfde bezwaren in (zie Acta art. 55, materiaal 2) en voegt in zijn recente brief daar geen nieuwe argumenten aan toe;
2. de GS Amersfoort-C 2005 bracht deze bezwaren in rekening maar honoreerde deze niet:
  - a. het was niet slechts de wens van de GS Zuidhorn 2002-2003 en de GS Amersfoort-C 2005, maar haar uitgangspunt dat bedoelde commissie tot arbitraire rechtspraak komt die naar haar aard voor partijen in een geding bindend is om een oplossing te kunnen bewerkstelligen tot dienst aan de vrede in de kerken (zie *Nota van toelichting* bij de vastgestelde regeling, par. 2);
  - b. het was evenzeer uitgangspunt van de synoden om naast de mogelijkheid van appèl op de classis als bijzondere voorziening voor het instellen van beroep inzake ambtsvervulling en arbeidsrecht een zorgvuldige procedure met hulp van juridische deskundigen in te richten om sneller recht te doen verschaffen (zie *Nota van toelichting*, Inleiding met overwegingen van de GS Zuidhorn 2002-2003 inzake tijdige, professionele en adequate afhandeling van geschillen);
  - c. de Commissie van Beroep dient recht te spreken in het kader van het kerkrecht en een appèl op een generale synode tegen de Commissie van Beroep is mogelijk. Daarom is er geen sprake is van een rechtsorgaan "buiten de kerkelijke weg om" (zie *Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken*, hoofdstuk 6, art. 16).

Bespreking

De Commissie van Beroep is niet aanwezig bij de bespreking.

In de bespreking wordt opgemerkt dat het hier om arbeidsrechtelijke zaken gaat. Daarvoor hebben eerdere synodes een korte weg gewezen via de Commissie van Beroep, die een zelfstandig orgaan is naast het deputaatschap dienst en recht. Maar het is geen buitenkerkelijk orgaan, want er is appèl mogelijk op de kerkelijke vergaderingen.

Het besluit wordt aanvaard (1 onthouding).

Raad van Advies huwelijk en echtscheiding

Artikel 30

05-09-2008

Algemene behandeling rapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding

Voorstel Commissie Gelderland

Materiaal:

rapport van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding

Besluit:

1. het door de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding gevoerde beleid goed te keuren en deputaten onder dank voor hun verrichte werk te dechargeren;
2. met instemming kennis te nemen van de notitie 'criteria advisering tweede huwelijk';
3. de Raad van Advies op te dragen volgens de door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 vastgestelde instructie (Acta art. 57, besluit 7b) te blijven werken.
4. de Raad van Advies eveneens op te dragen zich te bezinnen op de eigen taak en de komende generale synode te adviseren omtrent het voortzetten van advisering door de Raad van Advies.

Gronden:

1. de Raad van Advies heeft naar behoren volgens de instructie gewerkt;
2. de synode constateert dat er momenteel nog steeds behoefte is aan advisering en voorlichting over huwelijk en echtscheiding;
3. het is wijs om per synode te bezien of een dergelijk adviesorgaan voor de kerken nodig is.

Bespreking

De bespreking van het rapport van de Raad van Advies voor Huwelijk en Echtscheiding vindt plaats op 13 juni, de afrondende bespreking en besluitvorming op 4 september. Van deputaten is ds. H.

Siegers bij alle besprekingen aanwezig, ds. P.J. Trimp alleen bij de laatste bespreking.

Het rapport wordt in besloten zitting behandeld. Deels vanwege de vertrouwelijkheid van de bijlage en het enquêteverslag. Maar ook vanwege de mogelijkheid dat in de bespreking genoemde praktijkvoorbeelden een eigen leven gaan leiden. Na afloop van de bespreking is besloten de verslaglegging van de bespreking openbaar te maken.

Deputaten brengen regelmatig advies uit. Maar op grond van de gehouden enquête zijn ze zich ervan bewust dat ze slechts het topje van de ijsberg zien. Huwelijksproblemen en echtscheidingen zijn echt geen uitzondering in de kerken. Voor hun adviezen hebben deputaten een aantal interne criteria geformuleerd. Ze vragen de synode hier een oordeel over te geven, zonder te verlangen dat deze criteria door de synode worden vastgesteld.

De besluitvorming van Amersfoort-C is nog niet algemeen in de kerken bekend. Ongeveer een derde

werkt er mee, een ander derde deel gebruikt nog de vroeger gebruikelijke “echtscheidingsgronden”. Ook de formulering “als regel geen bevestiging van een nieuw huwelijk na echtscheiding” laat ruimte voor discussie. Wanneer dan niet en wanneer wel? Die keuze ligt volgens deputaten primair bij de betrokken kerkenraden, die daar beter over kunnen oordelen dan deputaten of een synode. In de voorstellen gaan deputaten verder dan Amersfoort-C, daar ze in geval van een door een kerkenraad mogelijk geacht tweede huwelijk wel de ruimte van de kerkelijke bevestiging bieden. De RvA is helaas nog nodig. Er is behoefte aan advies en voorlichting, bijvoorbeeld door (een deel) van het rapport openbaar te maken.

In de bespreking wordt bevestigd dat deze verdrietige problematiek geen uitzondering is. Ook ervaren sommige afgevaardigden de uitspraken van Amersfoort-C als een hooggestemd ideaal, maar tussen de praktijk en dit ideaal bestaat een grote kloof. Bieden deze uitspraken voldoende ruimte voor allerlei nuancerings, bijvoorbeeld in geval van echtscheiding waarbij sprake is van – seksuele – vernedering? Ook het advies “scheiding van tafel en bed” komt in de praktijk nauwelijks voor. Als een kerkenraad met de problemen in een huwelijk wordt geconfronteerd is dit station veelal al gepasseerd. Vrijwel alle kerken vinden dat in bepaalde situaties hertrouwen geoorloofd is. Kortom, de besluitvorming van Amersfoort-C vraagt nog veel voorlichting. Waarbij we moeten vasthouden dat wat politiek normaal bevonden wordt en in wetgeving neergelegd, geen norm is voor ons kerkelijk oordeel.

Een enkele afgevaardigde stelt vragen over de in de kerken gebruikte cursussen voor huwelijksvoorbereiding. Hebben deputaten daar een oordeel over? Ook wordt gevraagd of we bij de huwelijksproblematiek de classis als kerkelijk adviesorgaan niet meer – en beter – kunnen gebruiken.

Deputaten delen de door de afgevaardigden geuite moeiten. We spreken grote woorden in Gods koninkrijk. Toepassing van Gods wet moet landen in de harten. Dat bereik je niet met een brochure over wat wel en niet mag. In de gebrokenheid waarin we staan, zullen we vanuit onze verbondenheid met God en zijn liefdewet moeten leven. Het voortraject naar een kerkelijk huwelijk is daarom van groot belang. Daarmee moeten we ook vroeg beginnen! Het cursusmateriaal dat deputaten onder ogen hebben gehad, onder meer van SGO, achten ze daarvoor goed bruikbaar.

Of de voorlichting via het openbaar maken van het rapport zou moeten, wordt betwijfeld. Regelmatige aandacht in de kerkelijke pers wordt zinvoller geacht, bijvoorbeeld in Dienst voor de ambtsdragers en breder in de regionale kerkbladen en bladen als De Reformatie.

Besloten wordt het rapport – behoudens de bijlage - openbaar te maken via de gkv-website en daarnaast deputaten te vragen voorlichting te geven in de kerkelijke pers. Het openbaar maken van de door deputaten voor hun advisering gebruikte criteria wordt afgeraden, daar deze zomaar nieuwe “door de synode vastgestelde” regelgeving kunnen worden.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen. Helaas kunnen we deze Raad van Advies (nog) niet opheffen. Maar we zijn deputaten dankbaar voor de manier waarop ze in deze problematiek adviezen geven. Daar bestaat veel waardering voor.

Artikel 31

10-10-2008

Benoeming leden Raad van Advies huwelijk en echtscheiding

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende leden Raad van Advies huwelijk en echtscheiding:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
S. van Aalderen-van der Gaast, Veenendaal	2017	L.W. de Graaff, Hattem
J. van Benthem, Leusden	2017	H. Hoksbergen, Bunschoten

J.W. van Dommelen, Veenendaal	2017	
H.J. Siegers, Ommen (s)	2014	
H.A. Snoeijer-Hoekstra, Baflo	2011	
<i>Externe adviseurs:</i>		
A.L.Th. de Bruijne, Kampen		
M. te Velde, Hasselt		

Artikel 32

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C 2005 art 57. besluit 6

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Balkbrug d.d. 21 april 2007, waarin, op basis van een breedvoerige exegetische verhandeling, gevraagd wordt om aanpassing van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 6 in deze zin, dat:

1. uitgangspunt 3 gaat luiden:
'In geval van de feitelijke beëindiging van de huwelijksband past het het meest bij de stijl van het koninkrijk van Christus, te kiezen voor oplossingen, die de weg naar herstel van de huwelijksband zoveel mogelijk open laten.'
2. uitgangspunt 4 gaat luiden:
'Ook in de hiervoor bedoelde situaties van verbroken trouwbeloften is het passend om gescheidenen de vraag voor te houden of in hun geval hertrouwen past bij de stijl van het Koninkrijk van Christus i.v.m. de eens gegeven trouwbelofte.'

Besluit 1:

niet aan het eerste verzoek van de GK te Balkbrug te voldoen.

Gronden:

1. de uitgangspunten 1 en 2 hebben betrekking op situaties waarin aan oplossing van huwelijksmoeite en herstel van de huwelijksband dient te worden gewerkt. Daarbij zou de door de GK te Balkbrug voorgestelde formulering van toepassing zijn. Dat geldt niet ten aanzien van het derde uitgangspunt, dat een situatie betreft, waarin herstel van de huwelijksband niet meer mogelijk kan worden geacht;
2. ten onrechte wordt door de GK te Balkbrug het formeel in stand laten van het huwelijk bestempeld als bijbels sanctioneren van formalisme. Met het formeel in stand houden van het huwelijk is tevens een inhoudelijke waarde gediend, en er kan, anders dan de GK te Balkbrug vreest, ook een positief getuigenis van uitgaan;
3. de vrees dat door deze bepaling degene, die niet tot deze oplossing besluit, wordt beschouwd en veroordeeld 'als iemand, die niet naar de stijl van het koninkrijk van Christus wil leven' is ongegrond. De formulering met het woord 'meest' laat uitkomen, dat de synode in dit verband niet in absolute termen van de stijl van het koninkrijk wil spreken.

Besluit 2:

niet aan het tweede verzoek van de GK te Balkbrug te voldoen.

Gronden:

1. ten onrechte wordt door de GK te Balkbrug het van kracht verklaren van de belofte, in een situatie waarin de trouwbelofte verbroken is, als tegenstrijdigheid beschouwd. De eens gegeven belofte blijft, zolang een van beide partijen nog geen ander huwelijk gesloten heeft, op iemand die zijn belofte geschonden heeft een appèl doen tot trouw en blijft in die zin van kracht;
2. de klacht dat de synode aan 1 Kor. 7:9 is voorbij gegaan, is misplaatst. Paulus richt zich in dit vers tot mensen, die zichzelf menen te moeten opleggen, ongehuwd te blijven. Over zulke mensen gaat het niet in uitgangspunt 4.
3. de stelling van de kerk te Balkbrug, dat de Schrift geen algemene regel kent, die hertrouwen na echtscheiding verbiedt, schiet haar doel voorbij, aangezien de synode zich nergens in deze zin over hertrouwen na scheiding uitlaat. Verder draagt de exegetische onderbouwing van haar stelling een speculatief karakter, met name door de wijze waarop de context in Mat. 5:32, 33, Mat. 19:6 en 1 Kor. 7:10, 11 in rekening wordt gebracht. Zo is de uiteenzetting over 1 Kor. 7:10, 11 die tot de conclusie leidt dat het in deze verzen gaat over het huwelijk van een christen met een heiden, gebaseerd op een veronderstelling over de vraag wat in Korinthe wel en niet bekend moet zijn geweest omtrent de christelijke huwelijksethiek.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 33

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 3 en 4

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

- brief van M.C. Flipse en anderen te Goes, waarin gevraagd wordt:
- a. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3 en 4 en de daarmee samenhangende besluiten 6 en 7a en 7b als onwettige en onschriftuurlijke besluiten te herroepen;
  - b. subsidiair uit te spreken, dat de bestreden besluiten het onderschrijven van de Westminster Confessie niet in de weg staan;
  - c. meer subsidiair uit te spreken, dat de bestreden besluiten niet dwingend aan de kerken zijn opgelegd, ondermeer omdat 'niet is aangetoond dat de oude benadering (van huwelijk en echtscheiding) in strijd is met de Schrift.'

Besluit:

niet aan de verzoeken van M.C. Flipse en anderen te voldoen.

Gronden:

1. voor een deel richten de bezwaren van M.C. Flipse c.s. tegen besluit 3 zich tegen het rapport van de deputaten, terwijl de synode dit rapport nadrukkelijk voor rekening van de deputaten heeft gelaten. Waar hun bezwaren zich richten tegen de benadering van huwelijk en echtscheiding, zoals verwoord in het synodebesluit, voeren ze daartegen geen argumenten aan, die niet al door de GS Amersfoort-C 2005 zijn gewogen;
2. M.C. Flipse c.s. gaan met hun bezwaren tegen de besluiten 4a en 4b voorbij aan grond 1, waarin de synode verdedigt, dat er gevallen van echtscheiding kunnen zijn, waarin het feit van de scheiding op zich nog geen tuchtwaardige zonde is, en aan grond 3, waarin de synode met beroep op Gal. 2:11 en 1 Tim. 5:20 duidelijk maakt dat de Schrift ook andere publieke vermaningen kent, dan alleen die welke onderdeel uitmaken van een tuchtprocedure;
3. een beroep op de Westminster Confessie, ter onderbouwing van de eigen argumenten, staat betrokkenen vrij, maar kan uit de aard van de zaak niet leiden tot een uitspraak van de synode inzake het onderschrijven van de Westminster Confessie;

4. de genoemde besluiten zijn wettige besluiten en dienen naar art. 31 KO als bindend te worden aanvaard. Ten onrechte gaan Flipse cs. er vanuit, dat vroegere synodebesluiten alleen wettig door andere kunnen worden vervangen, wanneer van die besluiten is aangetoond dat zij in strijd zijn met de Schrift.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 34

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 1

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 21 juni 2006 met het verzoek om Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, artikel 57, besluit 1 en de gronden te heroverwegen, omdat blijktens dit besluit 'de gronden voor echtscheiding breder worden genomen dan de Schrift ons leert in Matteüs 19 en 1 Korinte 7.'

Besluit:

niet aan het verzoek van de GK te Ten Boer te voldoen.

Grond:

de GK te Ten Boer baseert zich voor haar bezwaren tegen het synodebesluit op het rapport van de deputaten, terwijl de synode dit rapport nadrukkelijk voor rekening van de deputaten heeft gelaten. Verder uit ze zorgen, die zij niet onderbouwt en ze voert voor haar bezwaar tegen de benadering van huwelijk en echtscheiding zoals verwoord in het synodebesluit geen argumenten aan, die niet ook al door de synode van Amersfoort zijn gewogen.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 35

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 3

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Oost dd 25 februari 2007, waarin gevraagd wordt om:

- a. met handhaving van de bestaande gronden, Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 57, besluit 3 te vervangen door een tekst in deze trant:
'Uit te spreken dat in de Gereformeerde Kerken in de regel nieuwe huwelijken na een echtscheiding pas kerkelijk bevestigd zullen worden als de kerkenraad daarvoor expliciet toestemming heeft gegeven en als tijdens de voorlezing van het bevestigingsformulier door passende toevoegingen duidelijk uitkomt dat sprake is geweest van een eerder maar ontbonden huwelijk';
- b. het schrappen van een aantal passages uit de richtlijnen in besluit 6, waarin gesproken wordt over het beoordelen van gevallen van echtscheiding (en hertrouwen).

Besluit 1:

Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3 met de bijbehorende gronden, als volgt aan te passen:

uit te spreken, dat in principe in de Gereformeerde Kerken hertrouwen na een scheiding niet passend wordt geacht bij de stijl van het Koninkrijk van Christus. Wanneer een kerkenraad om gegronde redenen niettemin met een volgend huwelijk instemt, ziet hij, op dezelfde wijze als bij een eerste huwelijk, toe op de kerkelijke bevestiging ervan. De kerkenraad ziet daarbij tevens toe op een, voorzover noodzakelijk, aan de omstandigheden aangepast gebruik van het formulier voor de kerkelijke bevestiging van het huwelijk.

Grond 1:

de Heilige Schrift legt alle nadruk op Gods bedoeling met het huwelijk als een levenslange verbintenis (Mat. 19:6);

Grond 2:

het past bij de stijl van het koninkrijk, zoals de Here Jezus ons die geleerd heeft, grote nadruk te leggen op het karakter van het gegeven jawoord. Een eenmaal gegeven belofte van trouw blijft gelden, zolang de andere partij nog geen volgend huwelijk gesloten heeft;

Grond 3:

kerkenraden houden een eigen verantwoordelijkheid t.a.v. de vraag of een tweede huwelijk na echtscheiding aanvaardbaar is en kerkelijk bevestigd kan worden.'

Gronden:

1. de GK te Groningen-Oost maakt terecht bezwaar tegen de, niet in de gronden verantwoorde, afwijking van art. 70 KO die met besluit 3 gegeven is en draagt goede argumenten aan, om in het geval van een huwelijk na een scheiding een daarbij passende vorm van de huwelijksbevestiging te kiezen;
2. de voorgestelde besluittekst scheidt duidelijkheid, omdat de onderliggende bedoeling van art. 57, besluit 3, die door de gronden 1 en 2 wordt onderbouwd, maar nergens in de besluiten van de GS Amersfoort-C 2005 wordt verwoord, expliciet wordt gemaakt;
3. door art. 70 KO ook te handhaven ten aanzien van een volgend huwelijk na scheiding, wordt lichtvaardig afwijken van het in dit besluit verwoorde principe tegengegaan;
4. door deze herziening van besluit 3 wordt tevens tegemoet gekomen aan de wens van de Raad van Advies 'besluit 3 van de GS Amersfoort 2005 te bekijken op bruikbaarheid en kwetsbaarheid'.

Besluit 2:

uitgangspunt 5 onder Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 57, besluit 6 als volgt te herformuleren: Besluit een kerkenraad niettemin in te stemmen met het sluiten van een volgend huwelijk, dan ziet hij, op dezelfde wijze als bij een eerste huwelijk, toe op de kerkelijke bevestiging ervan. Hij ziet daarbij tevens toe op een, voor zover noodzakelijk, aan de omstandigheden aangepast gebruik van het formulier voor de kerkelijke bevestiging van het huwelijk.

Grond:

aanpassing van Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 57, besluit 3 vraagt om deze aanpassing.

Besluit 3:

niet te voldoen aan het tweede verzoek van de GK te Groningen-Oost.

Grond:

in het kader van het toezien op de gemeente geeft de Heer, blijkens Mat. 16:19, zijn ambtsdragers de verantwoordelijkheid om te binden en te ontbinden. Dit impliceert ondermeer dat zij zich een oordeel vormen over iemands handelen en rechtvaardigt zodoende de passages uit de richtlijnen die hiervoor ten aanzien van huwelijk en echtscheiding regels geven.

Het besluit is met 7 stemmen tegen en 3 onthoudingen genomen. Het tegenvoorstel van oud. Pool om AC niet aan te passen is daarmee verworpen.

Artikel 36

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Eindhoven-Best d.d. 25 september 2007, waarin gevraagd wordt om herroeping van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluiten 1, 3, 4a, 4b en de besluiten 6, 7a en 7b, die daarop gebaseerd zijn;
2. brief van ds. E. Heres te Dalfsen, waarin hij adhesie betuigt aan het revisieverzoek van de GK te Eindhoven Best;
3. brief van D. van Pijkeren e.a. te Dalfsen dd 18 februari 2008, waarin hij adhesie betuigt aan het revisieverzoek van de GK te Eindhoven-Best.

Besluit:

niet aan het verzoek van de GK te Eindhoven-Best te voldoen.

Gronden:

1. voor een deel richten de bezwaren van de GK te Eindhoven-Best tegen de besluiten 1 en 3 zich tegen het rapport van de deputaten, terwijl de synode dit rapport nadrukkelijk voor rekening van de deputaten heeft gelaten. Waar haar bezwaren zich richten tegen de benadering van huwelijk en echtscheiding zoals verwoord in het synodebesluit voert ze daartegen geen argumenten aan die niet al door de GS Amersfoort-C 2005 zijn gewogen;
2. de GK te Eindhoven-Best gaat met haar bezwaren tegen de besluiten 4a en 4b voorbij aan grond 3 bij besluit 4a, waarin de synode met beroep op Gal. 2:11 en 1 Tim. 5:20 duidelijk maakt, dat de Schrift ook andere publieke vermaningen kent, dan alleen die welke onderdeel uitmaken van een tuchtprocedure.

Het besluit is met 1 onthouding aanvaard.

Artikel 37

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 3

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van ds. J.M. Goedhart d.d. 26 maart 2008, waarin gevraagd wordt Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3 weg te nemen en ten aanzien van de besluiten 4a en 4b uit te spreken dat die ten onrechte genomen zijn.

Besluit 1:

aan het verzoek om wegneming van besluit 3 niet te voldoen.

Gronden:

1. de tekst van het besluit geeft geen grond voor de veronderstelling, dat de GS Amersfoort-C 2005 zich bij het nemen van dit besluit heeft laten leiden door de gedachte: 'Waar twee kijven hebben twee schuld';
2. de term 'onontbindbaarheid' in grond 1 en hetgeen over het karakter van een gegeven jawoord wordt opgemerkt in grond 2, mag niet los van de context van de overige gronden worden gelezen, waaruit duidelijk wordt dat de GS Amersfoort-C 2005 in grond 1 en 2 niet meer willen zeggen, dan dat het huwelijk door God bedoeld is als een levenslange verbintenis. Er is daarom ook geen sprake van tegenstrijdigheid, wanneer de synode in ditzelfde besluit ruimte laat voor een tweede huwelijk en eventueel de kerkelijke bevestiging daarvan;
3. de GS Amersfoort-C 2005 heeft afstand genomen van de formulering van echtscheidingsgronden omdat de formulering daarvan kan leiden tot een rechtvaardiging van zondig handelen. De Here roept ons in zijn Woord op tot maximale toewijding aan Hem, ook m.b.t. het huwelijk. Die oproep staat centraal in het besluit van de synode. Er worden tegen dit besluit van de GS geen argumenten aangevoerd die niet al door de GS Amersfoort-C 2005 zijn gewogen.

Besluit 2:

aan het verzoek, uit te spreken, dat de besluiten 4a en 4b ten onrechte genomen zijn, niet te voldoen.

Gronden:

1. ds. Goedhart doet met zijn bezwaren tegen de besluiten 4a en 4b niet voldoende recht aan grond 1, waarin de synode verdedigt, dat er gevallen van echtscheiding kunnen zijn, waarin het feit van de scheiding op zich nog geen tuchtwaardige zonde is, en aan grond 3, waarin de synode met beroep op Gal. 2:11 en 1Tim. 5:20 duidelijk maakt, dat de Schrift ook andere publieke vermaningen kent, dan alleen die welke onderdeel uitmaken van een tuchtprocedure;
2. Ds. Goedhart gaat, met zijn bezwaar op grond van het negende gebod, voorbij aan wat de synode in grond 5 gestipuleerd heeft, waarmee zowel aan de zorg voor de gemeente, als aan de zorg voor het betreffende gemeentelid en zijn of haar goede naam recht wordt gedaan.

Besluit 3:

de woorden 'onontbindbaarheid van het huwelijk' in Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3, grond 1 en de woorden 'onverbreekbaarheid van het huwelijk' in de grond bij art. 57, besluit 6 te vervangen door de woorden 'Gods bedoeling met het huwelijk als een levenslange verbintenis'.

Grond:

het is onjuist om in termen van onontbindbaarheid, of woorden van gelijke strekking, te spreken over het huwelijk, omdat met deze woorden ten onrechte de duurzaamheid van het huwelijk als een immanente eigenschap wordt aangeduid; de gekozen formulering rekent met de feitelijkheid, dat de huwelijksband, tegen Gods bedoeling in, als gevolg van de zonde, beëindigd kan raken.

Besluit 4:

in uitgangspunt 4 de woorden 'zolang de beide echtgenoten in leven zijn' te vervangen door: 'zolang een van de beide partijen nog geen ander huwelijk heeft gesloten'.

Grond:

deze wijziging vloeit voort uit de gewijzigde tekst van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art 57, besluit 3, grond 2 (zie Acta art.35)

Besluit 1 en 2 zijn met algemene stemmen genomen. Besluit 3 en 4 zijn genomen met 1 stem tegen.

Artikel 38

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 1

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Marum d.d. november 2007 en van de Gereformeerde Kerk te Kornhorn d.d. januari 2008 met de mededeling Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 1 niet te hebben geratificeerd omdat niet duidelijk is wat precies moet worden verstaan onder 'de hoofdlijn' van de door deputaten gekozen benadering. De kerken verzoeken om nadere verduidelijking.

Besluit:

de GK van Marum en van Kornhorn te antwoorden:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Het antwoord op uw vraag naar de hoofdlijn wordt gegeven in het vervolg van dezelfde zin, dat explicatief is bedoeld. U kunt het woord 'waarin' daar lezen als 'die inhoudt dat'. Overigens wil de synode u erop wijzen dat het niet juist is om bij onduidelijkheid over de tekst van een generaal-synodaal besluit aan de eerstvolgende generale synode opheldering te vragen en zolang te wachten met de ratificatie van het betreffende besluit. Het is mogelijk deze opheldering direct te vragen aan de classiskerken in het kader van art. 41 KO. Indien dit niet de gewenste helderheid verschaft en de zaak dus niet, in de zin van artikel 30 KO, in de mindere vergadering kan worden afgehandeld, kan in de kerkelijke weg aan een volgende generale synode verduidelijking worden gevraagd.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 39

13-06-2008

Brief GK Drachten-Oost terzake art. 57

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk Drachten-Oost d.d. 17 nov. 2006 met de mededeling moeiten te hebben met bepaalde onderdelen van de besluiten die door de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 zijn genomen en vastgelegd in art. 57 van de Acta.

Besluit:

de brief voor kennisgeving aan te nemen.

Grond:

de brief van de GK Drachten–Oost bevat alleen mededelingen en geen concreet verzoek.

Bespreking revisieverzoeken huwelijk en echtscheiding, Acta, art. 32 t/m 39.

In de artikelen 32 t/m 39 zijn de revisieverzoeken rondom huwelijk en echtscheiding opgenomen. Bij de behandeling, die verspreid over meerdere dagen plaats vond, zijn ds. H. Siegers en ds. P.J. Trimp, als leden van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding aanwezig. Siegers merkt op dat de vragen waar de kerken tegenaan lopen, ook de leden van de RvA bezig hielden. "Als leden van de RvA zijn we zoekend bezig geweest. En het ultieme antwoord hebben we ook niet. Het kan een mens sieren als hij eens durft te zeggen: ik weet het niet. We bidden niet voor niets in Psalm 119 of de Heer ons wil leren onderscheiden".

Namens de commissie Gelderland die de voorstellen heeft voorbereid leidt ds. Oosterhuis de bespreking in. Op de synode van AC zijn veel kritische reacties binnengekomen op het rapport van de toenmalige deputaten. AC besloot daarom veel van wat gezegd is voor rekening van deputaten te laten en te volstaan met een instemming op hoofdlijnen. Maar de synode verzuimde om goed aan te geven wat nu wel en niet tot die hoofdlijn behoorde. In besluit 3 van AC ontbreekt zo een duidelijke randvoorwaarde die kerkenraden hebben te stellen inzake de mogelijkheid van de kerkelijke bevestiging van een tweede huwelijk. Dat leidt tot verschillende praktijken, waarbij de een aan de voorzichtige kant blijft, terwijl een andere raad veel gemakkelijker tot bevestiging overgaat. Deze onduidelijkheden liggen ook ten grondslag aan de verzoeken om revisie. Een aantal revisieverzoeken vraagt om een aanpassing of herroeping van wat AC uitsprak. Daaraan is in het voorstel van de commissie niet voldaan. Anderen vroegen om nadere verheldering. Op een drietal punten is daaraan voldaan. In twee gevallen is redactioneel beter in beeld gebracht wat AC bedoelde. Deze aanpassingen zijn terug te vinden in het besluit naar aanleiding van het verzoek van de GK te Groningen-Oost. Het is terecht dat, wanneer een kerkenraad instemt met een tweede huwelijk, de raad er ook op toe zal zien dat dat huwelijk kerkelijk wordt bevestigd conform art. 70 KO. Bij de toenmalige deputaten en AC lag de focus met name op de onontbindbaarheid van het huwelijk. Nu is meer in beeld de bevestiging van een tweede huwelijk waar de raad mee akkoord is gegaan. Het is dus niet zozeer een afwijzen van wat AC uitsprak, maar meer een nadere uitwerking ervan.

Bespreking

Ter vergadering wordt uitvoerig bij het onderwerp stilgestaan. Echter, voor de uiteindelijke besluitvorming op dit onderdeel kan met een korte weergave worden volstaan.

Opgemerkt wordt dat de toon van de brief van de GK te Nijmegen als vervelend wordt ervaren. Uiteraard blijft en kerkenraad eindverantwoordelijk. Maar om op voorhand mee delen dat je ongevraagde adviezen terzijde zult leggen – wel, dat is minimaal voorbarig en verdient zeker geen schoonheidsprijs.

Grond 4 onder het besluit inzake het revisieverzoek Flipse wordt van harte onderschreven. Wettige besluiten dienen als bindend te worden aanvaard. Dat hebben we met elkaar als kerken afgesproken. Het eindeloos maar terugkomen op zaken geeft aan dat men op dit punt het kerkverband laat voor wat het is en zich er de jure niet aan wil onderwerpen.

Ten aanzien van het begrip 'onontbindbaarheid' stemt de vergadering in met hetgeen ds. Goedhart daarover zegt. Onontbindbaarheid wekt de indruk dat het een immanente eigenschap is. Dat is niet het geval. Verbreken van de band kan, maar het moet helder zijn dat dan geen recht wordt gedaan aan Gods bedoeling met het huwelijk.

Een aantal broeders geeft aan inhoudelijk in te stemmen met het revisieverzoek van Eindhoven-Best. Maar formeel is dat lastig, gelet op de besluiten die door voorgaande synoden zijn genomen. Maar de vraag is reëel of we als kerken niet een te grote broek hebben aangetrokken. Het is prachtig te spreken over de stijl van het Koninkrijk en over de hoge normen daaraan verbonden. Wie zou daar niet mee instemmen. Maar kunnen we dat als zondige mensen aan? Verbleken zulke krachtige woorden niet in de praktijk van alle dag? Is het daarom toch niet beter terug te gaan naar de oude situatie en Bijbelse begrenzingen aan te geven?

Groningen-Oost

De positieve insteek die de brief van de GK Groningen-Oost kiest ontmoet veel instemming. Het vult een gaatje dat door de GS AC is opengelaten. Er wordt op gewezen dat we juist op dit terrein te maken hebben met de gebrokenheid van het leven. Laten we niet te gemakkelijk mensen oordelen als 'die gooien er met de pet naar'. Er zijn er velen die bewust voor de Here willen leven en moeizaam daarin een weg zoeken. Als ze dat willen doen in de kerk, moeten we ze niet in de kou laten staan. Juist in deze situaties is het van wezenlijk belang dat de kerk, de gemeente, er bij is, begeleidt, mee bidt. Het kerkelijk bevestigen van zo'n huwelijk is daarbij een goed middel. Om zo samen te leven, met elkaar, met het oog op Gods Koninkrijk.

Door een aantal leden wordt opgemerkt dat het voorstel van Groningen-Oost hen wel sympathiek is, maar dat het de vraag is of je nu de regeling al weer bij moet stellen. We werken er nog maar drie jaar mee. In hoeveel concrete gevallen is het nu aan de orde geweest? Er heeft een complete omslag in het denken plaats gevonden in de afgelopen jaren: van een denken vanuit echtscheidingsgronden naar een denken van het leven naar de stijl van het Koninkrijk. Een hoge norm – met ruimte voor individuele afwegingen. Is er voldoende tijd geweest om hiervoor nieuw beleid uit te zetten? Is het niet verstandiger eerst wat meer ervaring op te doen? Dat er een kloof ligt tussen kerkelijke normen en de praktijk kun je vervelend vinden, maar je kunt er ook positief naar kijken. Die kloof moet er zijn. De norm is hoog – de werkelijkheid weerbarstig. Vergelijk in dit verband ook wat de Catechismus zegt over het kunnen volbrengen van Gods geboden.

De commissie ziet uitstel van een besluit naar aanleiding van het verzoek van Groningen-Oost niet zitten. Laat de volgorde zijn dat we heldere besluiten neerzetten en daarna het functioneren ervan in de praktijk bekijken. Het is ook zeker niet zo dat met dit voorstel de idee van leven naar de stijl van het koninkrijk onderuit wordt gehaald. Die lijn blijft volledig overeind. Maar de gegeven hoofdlijn vraagt om een nadere specificering. We lopen ook niet vooruit op wat kerken gaan doen op dit terrein, zoals wel gesuggereerd wordt, maar geven antwoord op een vraag die gesteld is. Ook de leden van de Raad van Advies sluiten zich bij het voorstel aan. De vraag is immers niet aan de orde of een tweede huwelijk mogelijk is, ja of nee. De vraag is aan de orde of, wanneer het mogelijk is gebleken, de kerken dit huwelijk ook dienen te bevestigen.

Besluitvorming

Bij het begin van de tweede ronde dient oud. Pool een tegenvoorstel in inzake het besluit Groningen-Oost. Hij stelt voor niet aan het verzoek te voldoen. AC heeft een bewust besluit genomen en er zijn geen nieuwe argumenten ter tafel gekomen. Je kunt Besluit 3 ook niet isoleren uit het geheel zoals nu wel gebeurt.

Ds. Tiekstra vraagt om het apart in stemming geven van Besluit 3 en 4 onder het revisieverzoek van ds. Goedhart. Zijns inziens wordt daarin antwoord gegeven op vragen die niet gesteld zijn.

De commissie acht het onjuist dat geen nieuwe argumenten zijn aangedragen. Zonder verantwoording is in AC aan de werking van art. 70 voorbijgegaan. Dit argument is dus niet valide. Van isolatie uit het geheel is ook geen sprake. Als gezegd zou zijn, nu, dat een tweede huwelijk mogelijk moet zijn zou dit juist zijn. Maar dat is niet het geval. Overeind gehouden is dat een volgend huwelijk in principe niet past binnen de stijl van het Koninkrijk. Die basissteen in het bouwwerk van AC blijft recht overeind staan. Punt in geding is enkel en alleen het feit of, indien een kerkenraad instemt met een tweede huwelijk, er dan ook niet op toegezien dient te worden dat dit huwelijk kerkelijk wordt bevestigd.

Ds. Trimp kan met de hoofdgedachte van het commissievoorstel instemmen. Was er in Amersfoort-C sprake van een 'nee, tenzij', nu is dat geworden een 'ja, tenzij'. Dat haalt terecht de bewijslast weg bij degene die de bevestiging aanvraagt. Immers, het is de kerkenraad die oordeelt of de weg al dan niet open staat naar een tweede huwelijk en het zal dan ook de kerkenraad moeten zijn die de redenen zal moeten geven of dat huwelijk dan kerkelijk bevestigd wordt of niet.

Wel maakt Trimp een kanttekening bij de hantering van art. 70. In het verleden is dat artikel nog wel eens als breekijzer gebruikt om een tweede huwelijk 'af te dwingen'. Dat mag nooit aan de orde zijn.

Bij de revisieverzoeken genoemd in de art. 32 t/m 39 zijn de leden van de GS Amersfoort-C steeds buiten stemming gebleven.

Nadat deze voorstellen behandeld zijn door de vergadering rondt de preses de bespreking af met de woorden: "Geen vrolijke materie was en is dit. Terwijl het huwelijk zo'n fantastische uitvinding van God is. Maar zoals vaker is Gods tegenstander er ook hier graag op uit van een mooie uitvinding iets verschrikkelijks te maken.

Laat er veel gebed zijn om trouw en liefde. Om heling en genezing. Om ontferming over slachtoffers. Om wijsheid voor ambtsdragers en hulpverleners. En vooral om de komst van DE bruiloft".

Artikel 40

13-06-2008

Brief GK Nijmegen n.a.v. Acta GS Amersfoort-C, art. 59

Vorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen d.d. 3 november 2005 met de mededeling het te betreuren dat de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 niet inhoudelijk is ingegaan op haar argumenten bij haar verzoek om revisie van Acta Generale Synode Zuidhorn 2002-2003, art. 41, besluiten 1 en 3 tot en met 5; verder deelt de GK te Nijmegen in deze brief mee in voorkomende gevallen ongevraagde adviezen van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding terzijde te leggen omdat de eigen verantwoordelijkheid voor zaken die binnen de eigen gemeente leven voorrang dient te behouden.

Besluit:

de brief voor kennisgeving aan te nemen.

Grond:

de brief van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen bevat alleen mededelingen en geen verzoek.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties**Artikel 41**

05-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Vorstel: deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Materiaal:

rapport van deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Besluit 1:

het door de deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties gevoerde beleid goed te keuren.

Grond:

deputaten hebben de opdracht van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 voor wat betreft het meldpunt, de klachtencommissie en de beroepscommissie correct uitgevoerd en werken voort aan onderdelen die speciale aandacht behoeven.

Besluit 2:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om in voortgaande samenwerking met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken via de gezamenlijke stichting het meldpunt te blijven aansturen en er op te blijven toezien dat het bestuur van het meldpunt zijn werk doet conform de door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 geformuleerde en daarna gehandhaafde richtlijnen en uitgangspunten.

Grond:

de wijze waarop de samenwerking met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken in het gezamenlijk meldpunt verloopt, stemt tot dankbaarheid. Het doet recht aan de intenties van de GS van Zuidhorn 2002-2003 en blijkt geen bijstelling nodig te hebben.

Besluit 3:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om de klachtencommissie en de beroepscommissie te blijven aansturen overeenkomstig de daarvoor gekozen uitgangspunten en door deze synode vastgestelde regelingen.

Grond:

gebleken is dat de klachtencommissie en de beroepscommissie kunnen werken volgens de eerder gekozen uitgangspunten en verwacht mag worden dat door deze synode met enkele wijzingen vastgestelde regelingen dat werk ten goede komen.

Besluit 4:

de regeling voor de klachtencommissie art. 12 lid 5 aan te passen en als volgt te doen luiden:
Klager en aangeklaagde worden buiten elkaars aanwezigheid en op neutraal terrein gehoord. Klager wordt als eerste gehoord.
Klager en aangeklaagde krijgen het verslag van de hoorzittingen en worden in de gelegenheid gesteld om binnen zeven dagen mondeling of schriftelijk te reageren op hetgeen over en weer is gezegd en/of geschreven. Eerst zal de klager de gelegenheid krijgen om te reageren op wat door de aangeklaagde naar voren is gebracht. Daarna zal de aangeklaagde zich mogen verweren tegen wat de klager heeft gezegd en/of geschreven.

Gronden:

1. de bepaling dat klager en aangeklaagde op verschillende dagen moeten worden gehoord en dat de aangeklaagde, alvorens te worden gehoord, het verslag van de zitting met klager moet hebben ontvangen, beperkt de klachtencommissie in haar mogelijkheden;
2. de mogelijkheid voor klager en aangeklaagde om te reageren op wat door de ander naar voren werd gebracht vormt een belangrijk onderdeel van een eerlijke klachtbehandeling.

Besluit 5:

de regeling voor de beroepscommissie art 5 aan te vullen met het volgende lid 6:
De beroepscommissie kan de klachtencommissie verzoeken om toezending van het opgebouwde dossier.

Grond:

de behandeling van een beroep kan gediend zijn met het kunnen beschikken over het dossier van de voorafgaande behandeling van de klacht door de klachtencommissie.

Besluit 6:

de regeling voor de beroepscommissie art. 8 aan te vullen met het volgende lid 4:
Het is mogelijk een beroep in te stellen op nader aan te voeren gronden. De nader aan te voeren gronden dienen binnen zes weken te zijn ontvangen door de beroepscommissie.

Grond:

de termijn van twee weken waarbinnen een beroepsschrift moet zijn ingediend is dermate kort dat het voor iemand die in beroep zou willen gaan moeilijk kan zijn om het beroep voldoende te motiveren. Met de termijn van twee weken voor indiening van het beroep is de zekerheid van alle betrokkenen gediend en de termijn van zes weken die beschikbaar is voor het aanvoeren van de gronden geeft indiener voldoende tijd om de zaak voor te bereiden.

Besluit 7:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om de regelingen voor de klachtencommissie en de beroepscommissie, zoals die nu luiden, zorgvuldig na te zien en op een dusdanige wijze te (doen) publiceren dat ze voor belanghebbenden gemakkelijk te vinden zijn.

Grond:

door de GS Amersfoort-Centrum 2005 en deze synode zijn wijzigingen aangebracht in de regelingen voor de klachtencommissie en de beroepscommissie. Klagers, aangeklaagden, kerkelijke vergaderingen, klachtencommissie en beroepscommissie en allen die enig belang hebben bij de regelingen moeten kunnen beschikken over de exacte tekst daarvan

Besluit 8:

onderzoek te doen naar de problematiek van seksueel misbruik in relatie tot de roeping tot het ambt of de aanstelling in een andere kerkelijke functie.

Grond:

de regelingen voor de klachten- en beroepscommissie geven geen ruimte om aan deze problematiek plaats te geven, terwijl deputaten aangegeven hebben hiermee regelmatig geconfronteerd te worden.

Bespreking

De deputaten ds. S.W. de Boer en H.R. Schaafsma zijn bij de behandeling van het rapport aanwezig. Schaafsma verontschuldigt de overige deputaten, die vanwege zeer verschillende omstandigheden helaas niet aanwezig kunnen zijn. In zijn toelichting op het rapport staat hij stil bij de geschiedenis van het deputaatschap. Hoewel het een trieste zaak is dat er een deputaatschap op dit terrein actief moet zijn, is het goed te merken dat door de aanwezigheid ervan de afhandeling van klachten door middel van de klachten- en de beroepscommissie nu op een goede wijze plaats vindt. De organisatie staat, inclusief de preventie en voorlichting, en dat stemt tot dankbaarheid.

Hij wijst op een tweetal punten dat de aandacht moet krijgen van de vergadering.

Regelmatig worden het Meldpunt en het deputaatschap benaderd met vragen over zaken die niet direct seksueel misbruik in een kerkelijke relatie (verder SMKR) betreffen, denk aan misbruik binnen de gemeente door niet-ambtsdragers, misbruik binnen een familie of misbruik door mensen die lid zijn van een andere kerkelijke gemeente.

Een ander probleem komt op wanneer een slachtoffer van seksueel misbruik ziet dat iemand die het misbruik heeft gepleegd - dat kan vijf, zes jaar geleden zijn - gekandideerd wordt voor ambtsdrager. De koninklijke weg in zo'n situatie is natuurlijk dat aan de orde stellen bij de kerkenraad. Maar het meldpunt wordt met enige regelmaat toch gevraagd om advies. Die koninklijke weg blijkt voor veel

slachtoffers moeilijk begaanbaar. Ze zijn bang dat de kerk geen bescherming biedt of verwachten weinig gehoor te vinden voor hun klacht. Deze situatie komt niet alleen voor in de GK, maar ook in de NGK en CGK, waarmee nauw samengewerkt wordt. Onder de vigerende regeling kunnen deputaten of meldpunt hier geen actie in ondernemen. Maar de vraag ligt op tafel of deputaten niet met een nadere studie zouden moeten komen om het probleem in kaart te brengen, eventueel gevolgd door aanpassingen in de klachtenprocedures.

Het tweede punt, waarvoor Schaafsma aandacht vraagt, betreft de preventie. Binnen de huidige cultuur zie je voortdurend verschuivingen. Wat eerst toch minimaal aangeduid zou kunnen worden als seksuele intimidatie, is nu onderdeel van de moraal, lijkt het. Dat gaat ook de kerken niet voorbij. Neem daarbij het feit dat kerkenraden steeds van samenstelling wisselen en verjonging optreedt, en je beseft dat voorlichting op dit terrein geboden blijft. Daarvoor gaat de preventiemedewerkster regelmatig het land in. Hij beveelt haar werk in de hartelijke aandacht van de vergadering aan.

Vanuit de vergadering worden waarderende woorden gesproken voor het werk van deputaten. Een aantal punten wordt aan de orde gesteld.

Naam – Is de naam wel adequaat? Zou het niet *bestrijding* van SMKR moeten zijn? En een tweede vraag: er wordt steeds gesproken over seksueel misbruik, maar moet je de zonde niet gewoon benoemen: zonde tegen het 7^e gebod?

Deputaten geven aan dat de naam zorgvuldig gekozen is bij de instelling van het deputaatschap en formulering van de instructies voor de diverse commissies en het Meldpunt. Het gaat echt om de zaak zoals in de titel genoemd: seksueel misbruik in kerkelijke relaties. Dat geeft de begrenzing aan. Er zijn ook andere dingen denkbaar, bijvoorbeeld mishandeling, maar dat valt niet onder de competentie van deputaten SMKR. Bestrijding is ook maar een onderdeel, met name tot uitdrukking komend in preventie. Maar afhandeling van klachten is een belangrijke poot. Dat valt weer wat minder goed te vangen onder de titel bestrijding. Het noemen van de zonde, bijvoorbeeld 7e gebod, is ook een versmalling. Juist in deze situaties is er ook een duidelijk verband met bijvoorbeeld het zesde en vaak ook het negende gebod. Een amendement om de naam te wijzigen in ‘bestrijding van’ wordt met 2 stemmen voor en één onthouding verworpen.

Kosten – Gevraagd wordt of het wel aanvaardbaar is dat de kosten voor een procedure voor rekening van de kerkenraad komen, ook als een klacht ongegrond blijkt. Te denken valt daarbij aan de bepaling uit het Oude Testament dat, indien een aanklacht ongegrond blijkt, de aanklager de straf krijgt die hij de aangeklaagde toedacht. Deputaten antwoorden dat over het geheel van kosten en de verrekening ervan momenteel nagedacht wordt, aangezien de bedragen behoorlijk op kunnen lopen. Wellicht is het wenselijk te komen tot een landelijke pot. De gedachte die uit het OT naar voren komt is interessant om daarin mee te nemen. Tegelijkertijd mag zo'n regeling geen blokkade opwerpen voor de daadwerkelijke slachtoffers.

Studie – de studie waarover Schaafsma sprak wordt gemengd ontvangen. Een deel van de afgevaardigden ziet er weinig heil in. Wat moet je dan onderzoeken en hoe? Andere broeders geven aan dat juist wel belangrijk te vinden. Het is een probleem dat zich regelmatig voordoet. Zij stellen daarom voor om een nieuw besluit toe te voegen waarin dit wordt geëxpliciteerd. Deputaten nemen dit over (besluit 8).

Code – een laatste punt betreft de beroepscode voor predikanten (en andere ambtsdragers). Er zijn er enkele, bij ZHT en bij de predikantenvereniging, maar die liggen niet op de synodetafel. Toch zou het goed zijn, menen sommige sprekers, indien we als kerken wel een gezamenlijke code zouden opstellen en aanvaarden. Maar hoe komt dit onderwerp ter synode? Deputaten wijzen op het feit dat er wel plaatselijke regelingen zijn waarin elementen uit de code aanwezig zijn. Bedenk daarbij dat je niet te veel dicht moet timmeren. Vertrouwen moet toch het uitgangspunt zijn. Bovendien: regelingen zijn goed, maar de basis zit in de houding die je aanneemt in je werk. Welnu, dat is een onderdeel dat bij preventie en voorlichting zeer uitdrukkelijk onder de aandacht komt. Eventueel zou de synode aan deputaten steunpunt gemeenteopbouw of deputaten generale diaconale zaken kunnen vragen hier aandacht aan te besteden.

Artikel 42

10-10-2008

Benoeming deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secunda</i>
E.M. de Boer-Bouwmeester, Kampen	2011	T. Heijs-Hensen, Hooghalen
S.W. de Boer, Haren (s)	2011	
M.T. te Velde-Smith, Hasselt	2017	
H.J. Room, Harderwijk	2017	

Artikel 43

05-04-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 62 en 63 SMKR

Vorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. Acta Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003, Art. 102, besluit 5 en 6;
2. Acta Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Art. 62 en Art. 63, besluiten 1 en 2;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 22 juni 2006, waarin revisie wordt gevraagd van de besluiten van de GS Amersfoort-C 2005, Art. 62 en 63, besluit 1 en 2.
De kerkenraad voert hiervoor aan als argument dat hij in deze besluiten te maken krijgt met een inbreuk op de schriftuurlijke eindverantwoordelijkheid van de kerkenraad voor het regeren van Christus' gemeente. Deze verantwoordelijkheid wordt breed beargumenteerd vanuit de Schrift en de K.O. (art. 83).
De kerkenraad stemt toe, dat ook bij schorsing en afzetting van een predikant de kerkenraad een deel van de eindverantwoordelijkheid delegeert aan het kerkverband, maar wijst erop dat daarvoor een bijzondere reden is.

Besluit:

het revisieverzoek van de kerkenraad te Katwijk af te wijzen.

Gronden:

1. de kerkenraad verzocht de GS Amersfoort-C 2005 revisie van GS Zuidhorn 2002-2003, Art. 102, besluit 5 en 6 met hetzelfde argument ("inbreuk op de schriftuurlijke eindverantwoordelijkheid") als gebruikt in het revisieverzoek aan deze synode. Het verzuim waarover de GS Amersfoort-C sprak, namelijk dat niet ingegaan wordt op de vraag waarom de onderhavige regeling inbreuk zou maken op de verantwoordelijkheid van de kerkenraad, wordt door de kerkenraad van Katwijk niet hersteld;
2. de kerkenraad van Katwijk gaat er aan voorbij, dat de GS Amersfoort-Centrum in art. 63 stelde, dat er ook waar het seksueel misbruik in kerkelijke relaties betreft een specifieke reden is verantwoordelijkheid te delegeren: "Het is met de aard van seksueel misbruik in een kerkelijke relatie gegeven dat een kerkelijke vergadering niet competent kan worden geacht om te oordelen over de gegrondheid van een klacht. Noodzakelijk is daarom een deskundige en onafhankelijke beoordeling. De benoeming van een klachten- respectievelijk beroepscommissie voorziet daarin. Beoordeling door een kerkelijke vergadering van de uitspraak van een klachten- en/of beroepscommissie over de gegrondheid van een klacht zou op gespannen voet staan met dit uitgangspunt en behoort daarom niet te geschieden" (besluit 1, grond 1);

3. in de regeling van klachten- en beroepscommissie is de schriftuurlijke eindverantwoordelijkheid van de kerkenraad in zaken van tuchttoefening vastgelegd: de uitspraak van de commissie omtrent de gegrondheid van de klacht is bindend, maar het advies over de te nemen maatregelen heeft geen bindend karakter, zij het dat het advies wel "dringend" is.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij vijf leden die ook in Amersfoort-Centrum aanwezig waren buiten stemming blijven.

Deputaten M/V in de kerk

Artikel 44

12-09-2008

Algemene behandeling rapport M/V in de kerk

Voorstel: deputaten M/V in de kerk

Materiaal:

1. rapport deputaten M/V in de kerk d.d. februari 2008;
2. brief van de Gereformeerde Kerk Drachten-Oost d.d. 9 februari 2008 in verband met het niet in behandeling nemen van het rapport;
3. brief van de GK Hoofddorp d.d. 20 februari 2008 inzake geweigerd verzoek om inzage vooraf van de enquête;
4. brief van de GK Oegstgeest d.d. 17 april 2008 met een voordracht voor een lid voor de klankbordgroep M/V;
5. brief van de GK Drachten-Oost, d.d. 24 april 2008 inzake het niet kunnen reageren op het rapport;
6. brief van deputaten BBK d.d. 17 maart 2008; deputaten attenderen op rapport van de Orthodox Presbyterian Church en de noodzaak van overleg met buitenlandse zusterkerken;
7. brief van ds. J.M. Goedhart te Zwolle d.d. 19 maart 2008; schrijver ontkent de noodzaak van empirisch onderzoek en van bezinning;
8. brief van br. en zr. Verkerk te Hoensbroek d.d. 26 april 2008 met instemming met en enige kanttekeningen bij het rapport;
9. brief van br. S. Jonker te Drachten d.d. 28 april 2008; schrijver wil geen nieuwe bezinning;
10. brief van zr. J. van der Veen-De Vries te Meppel en zr. W. Wisselink-Nieuwenburg te Zwolle d.d. 29 april 2008; schrijfsters plaatsen kanttekeningen en waarschuwen tegen besluiten met een voorlopig karakter;
11. brief van ds. K. Folkersma te Bunschoten d.d. 30 april 2008; schrijver zet vraagtekens bij het rapport en met name bij de plaats die het empirisch onderzoek krijgt
12. brief van br. J. de Beer te Zwolle d.d. 30 april 2008; schrijver maakt inhoudelijke opmerkingen bij het empirisch onderzoek.

Besluit 1:

deputaten M/V in de kerk decharge te verlenen onder dankzegging voor de door hen verrichte arbeid.

Grond:

deputaten hebben de opdracht van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 uitgevoerd.

Besluit 2:

het rapport ondanks de late inzenddatum in behandeling te nemen.

Grond:

dat het rapport niet voor de gestelde termijn van 5 maanden voor de aanvang van de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 gereed was, is gevolg van de meer dan voorziene tijdrovende analyse van het empirisch onderzoek. Het bezwaar dat vanuit de kerken niet meer gereageerd kon worden, is zo goed mogelijk ondervangen door de kerken een verlengde termijn voor reactie te geven na aanvang van de synode. Bovendien gaan voorstellen niet verder dan de inrichting van een traject van bezinning, studie en besluitvorming in komende jaren. De kerken zullen voldoende tijd krijgen om aan die bezinning bij te dragen.

Besluit 3:

bezwaren tegen het gebruik van empirisch onderzoek en tegen de plaats die dat onderzoek krijgt af te wijzen.

Gronden:

1. deputaten hebben genoegzaam aangetoond dat het empirisch onderzoek een nuttige functie heeft gehad als instrument om vragen in kaart te brengen; daarmee is het empirisch onderzoek nog geen norm geworden op basis waarvan later besluiten zouden worden genomen;
2. de GS stemt niet in met het bezwaar van de GK Hoofddorp. Voor het onderzoek was nodig dat alle respondenten op dezelfde wijze zouden worden benaderd. Inzage vooraf was in strijd met het karakter van het onderzoek.

Besluit 4:

conform de aanbeveling van deputaten voor verdere bezinning en besluitvorming rond vragen over M/V in de kerk te kiezen voor drie sporen:

1. wetenschappelijke bezinning;
2. bezinning binnen de kerken;
3. voorbereiding van praktische besluiten op korte termijn.

Grond:

deze aanpak doet recht aan de eigen aard van wetenschappelijke studie, komt tegemoet aan de verlegenheid die in de kerken blijkt rond M/V-vragen en maakt het mogelijk dat waar nodig op korte termijn afspraken worden voorbereid over in het rapport genoemde praktische onderwerpen.

Besluit 5:

- a. de wetenschappelijke bezinning uit te laten voeren door de Theologische Universiteit. Deze bezinning betreft hermeneutische en theologische vragen, alsmede vragen rond de ambtsleer, zoals vermeld in deel 1 van het deputatenrapport, paragraaf 2.5 t/m 2.7. Een studieplan hiervoor wordt uitgewerkt door de TU;
- b. de TU te vragen deze studie te verrichten binnen het in de meerjarenbegroting beschikbaar gestelde budget en binnen de huidige formatie;
- c. de TU op te dragen één of enkele malen per jaar over de voortgang van de studie te overleggen met een klankbordgroep die is samengesteld uit vervolgedeputaten M/V in de Kerk en een beperkte representatieve afvaardiging uit de breedte van de kerken.

Grond:

de Theologische Universiteit is als wetenschappelijk-theologisch instituut van de kerken hiervoor de aangewezen plaats. De TU heeft zich bereid verklaard er aan mee te werken. Overleg met de klankbordgroep helpt om contact te houden met wat er in de kerken rond dit onderwerp leeft.

Besluit 6:

opnieuw deputaten M/V in de kerk te benoemen.

Grond:

nu de vragen in kaart zijn gebracht zijn nieuwe deputaten nodig voor de hieronder in besluit 7 t/m 10 genoemde opdrachten.

Besluit 7:

wat betreft de bezinning binnen de kerken aan deputaten de volgende opdrachten te geven:

- a. op korte termijn studiemateriaal te (laten) ontwikkelen over belangrijke aspecten voor de M/V-bezinning binnen de kerken;
- b. een plan te ontwikkelen en uit te (laten) voeren waarmee genoemde bezinning in de praktijk van de kerken gestimuleerd kan worden. Bijvoorbeeld: verspreiden van studiemateriaal, stimuleren van perspublicaties, organiseren van voorlichting en discussie, conferenties, sprekerspool. Dit op zo'n manier dat de vragen die beantwoord moeten worden en de verschillende opvattingen helder aan de orde komen.

Grond:

in verband met geconstateerde verlegenheid in de kerken is het goed wanneer in brede kring wordt gestudeerd op wat de Bijbel over het onderwerp zegt, wordt nagedacht over wat dat voor vandaag betekent en wordt gebeden om wijsheid en leiding van de Heilige Geest.

Besluit 8:

in het kader van voorbereiding van praktische besluiten aan deputaten de opdracht te geven om zich te buigen over de volgende vragen:

- a. binnen welke kaders kunnen mannen én vrouwen ingezet worden voor diaconale taken? En wat zijn de gevolgen hiervan voor de invulling van het diakenambt zoals het nu functioneert? Hoe verhoudt het antwoord op deze vragen zich tot de huidige invulling van het diakenambt?;
- b. wat kan de rol van vrouwen in de eredienst zijn (liturgie, voorbidder, voorlezer)?;
- c. binnen welke kaders kunnen mannen én vrouwen ingezet worden voor pastorale taken? Hoe verhoudt zich deze inzet in de praktijk tot het ambt van predikant en ouderling?;
- d. is het praktisch mogelijk de vraag naar toelating van de vrouw tot het ambt van diaken los te maken van de vraag naar toelating tot het ouderlingschap en predikantschap?.

Grond:

dit zijn de vragen die in het deputatenrapport zijn genoemd, in deel 1, paragraaf 4.3, A3.

Besluit 9:

deputaten op te dragen bij de uitvoering van de in besluit 8 genoemde opdracht het volgende te overwegen:

- a. is er een deugdelijke en voldoende breed gesteunde argumentatie om over deze zaken een uitspraak te kunnen doen?;
- b. in hoeverre is het nodig om hier als kerken samen besluiten over te nemen? Is het mogelijk elkaar vrij te laten? Zijn richtlijnen wenselijk, en zo ja welke?;
- c. wat zijn eventuele implicaties in de kerkelijke en maatschappelijke praktijk: welke gevolgen of neveneffecten kunnen de uitkomsten onder b hebben, en hoe dient daarmee te worden omgegaan?;
- d. op welk moment is het raadzaam of zelfs geboden, in verband met bestaande afspraken, om met kerken in binnen- en buitenland waarmee we contacten onderhouden overleg te plegen?.

Gronden:

1. op de route van verdere bezinning en besluitvorming is het van cruciaal belang om naast het geven van Bijbelse argumentatie ook rekening te houden met de noodzaak van brede steun voor besluiten die de vrede in de kerken dienen. In het deputatenrapport, deel 1 paragraaf 4.2.h, wordt terecht gevraagd dat ook rekening wordt gehouden met factoren als: het geven van ruimte aan alle talenten binnen de kerken, draagvlak en eensgezindheid binnen de kerken, oog voor 'minderheden' binnen de gemeente, afstemming op praktijken in andere kerken en het vermijden van onnodige barrières naar de eigen tijd en cultuur;
2. daarnaast is het goed om te overwegen in hoeverre er behoefte is aan een beleidskader, dat vastlegt wat naar ons huidig inzicht niet in strijd is met Schrift, belijdenis en kerkorde; dat ook aangeeft wat in de vrijheid van de kerken gelaten kan worden;
3. deputaten BBK hebben terecht aandacht ervoor gevraagd dat verschillende kerken in het buitenland waarmee we een zusterkerkrelatie hebben zich eerder hebben gebogen over vragen rond de positie van de vrouw in de kerk. Er is naar de 6^e regel voor relaties met zusterkerken in het buitenland een verplichting om in geval van (mogelijke) wijzigingen van of aanvullingen op de belijdenis, kerkorde of liturgische formulieren, die inhoudelijk van confessionele aard zijn, op het voornemen hiertoe bij de zusterkerken bijzondere aandacht te vestigen, zodat zo veel mogelijk overleg voor de definitieve besluitvorming kan plaatsvinden. Deputaten M/V in de Kerk kunnen overwegen of het zin heeft ook in een stadium van bezinning, voordat besluitvorming aan de orde komt, overleg te plegen met andere kerken in binnen- en buitenland.

Besluit 10:

deputaten op te dragen een klankbordgroep te vormen, die bestaat uit het deputaatschap, aangevuld met enkele anderen.

Grond:

de klankbordgroep is nodig voor het contact met de Theologische Universiteit, vergelijk Besluit 5.

Bespreking

De afrondende bespreking van de voorstellen van deputaten vindt plaats op 12 september. Aanwezig zijn van deputaten dan de zrs. W.A.E. Brink-Blijdorp en M. Wilcke-Van der Linden en de brs. A.B. Dijkstra, H. Luth, J. Meerveld en J.J. Schreuder. Als adviseur is prof. M. te Velde aanwezig.

De eerste ronde werd gehouden tijdens de buitenlandweek, zodat ook de buitenlandse gasten hun inbreng konden leveren over dit thema. Dat leidde tot een wat gefragmenteerde bespreking, waarin ook niet op alle vragen die gesteld werden antwoord kon worden gegeven.

Ter voorbereiding op de bespreking op 12 september geven deputaten zelf een schriftelijke weergave van het verloop van de eerste ronde, met aanvullende beantwoording van vragen die waren blijven liggen. Dit stuk is hieronder, aangezien het een prima inzicht geeft, vrijwel in extenso als verslag van de bespreking in eerste ronde opgenomen.

Inleiding op eerste ronde

Deputaten wijzen bij de start van de bespreking op 30 mei ter inleiding op een viertal punten.

1. WE KOMEN MET VRAGEN, GEEN ANTWOORDEN.

We hebben ervaren hoe lastig deze opdracht is: vragen in kaart brengen. Het is heel gemakkelijk, soms lijkt het welhaast onvermijdelijk, om ook in de vraagstelling al vooraf posities in te nemen.

Achterliggende patronen

De argumentatielijnen beschrijven we zonder beoordeling. We verklaren ze dus ook niet allemaal legitiem. In het door ons voorgestelde vervolgtraject van bezinning komt de vraag zeker aan de orde in hoeverre een bepaalde wijze van argumentatie recht doet aan (het gezag van) Gods Woord.

2. EMPIRISCH ONDERZOEK

Het nut van een empirisch onderzoek is dat je informatie kunt verzamelen, waarop je vervolgens een analyse van de situatie kunt baseren. Zo rolt er uit dit onderzoek dat veel mensen aangeven het geen probleem te vinden dat er in de kerk andere regels gelden dan in 'de wereld'. Maar ze hebben wel moeite met de onderbouwing van juist de regels rond man en vrouw. Als je wilt analyseren wat momenteel als probleem wordt ervaren in de man/vrouw-verhoudingen, dan is dit een belangrijk gegeven.

Het is dus niet de bedoeling dat het empirisch onderzoek gebruikt wordt als een nieuwe norm: zoveel stemmen voor, dan moet het maar. Juist als we Gods Woord als norm willen gebruiken, dan is het goed om precies te weten wat er allemaal speelt aan moeiten rond het toepassen van de norm.

Verscheidenheid

De enquête maakt wel duidelijk dat er een grote verscheidenheid aan meningen is, en dat die verscheidenheid verbonden is met een verscheidenheid in persoonsgegevens. Dat vermoeden we al wel, maar nu kunnen we er dus niet meer omheen. Dat betekent dat we niet al te optimistisch moeten verwachten dat we er met stevige bijbelstudie snel uit zullen komen. Wat ons betreft gaat er diep gestudeerd worden, maar belasten we die studie niet met de eis dat die binnen drie jaar harde gegevens oplevert.

Onzekerheid

Een ander signaal is dat er een sterke onzekerheid heerst over de betekenis en toepassing van bijbelse gegevens. Er is wel behoefte aan nader onderwijs en nadere bezinning. Dat brengt ons ertoe voor te stellen om een gemeentebrede bezinning op gang te brengen. Willen we in de toekomst besluiten nemen, dan is het belangrijk dat daar een breed draagvlak voor bestaat. Daarbij zijn we er van doordrongen dat wij draagvlak voor besluiten niet kunnen regisseren. Eensgezindheid is een geschenk van de Heilige Geest, waar we om moeten bidden.

3. HOE VERDER?

We doen geen inhoudelijke keuzes. We voeren bijvoorbeeld geen pleidooi voor de vrouwelijke diaken. We komen ook niet met het voorstel om op een volgende GS daar besluiten over te nemen. De vorige GS koos voor rustige aanpak: Eerst maar eens inventariseren waar het precies over gaat en nadenken over 'hoe verder?' Ook wij pleiten er voor weloverwogen te werk te gaan. Dit is niet het moment om inhoudelijk al koers uit te zetten.

Daarom gaan we t.a.v. het punt van de vrouwelijke diaken niet verder dan het voorstel om na te denken over een voorvraag waar we op korte termijn niet omheen kunnen. Deze vraag: is het eventueel mogelijk om over de vrouwelijke diaken afspraken te maken zonder dat daarmee direct ook beslissingen vallen op het punt van de vrouwelijke ouderling en vrouwelijke predikant? Of zijn de ambten zo'n eenheid dat hier alles met alles samenhangt?

4. WAAROM LANGS DRIE LIJNEN?

Wetenschappelijk onderzoek

We pleiten voor wetenschappelijk onderzoek in verband met de zwaarte van de vragen. Denk aan de hermeneutiek, de ambtsleer en de exegetiek. Bij de exegetiek ook kwesties als in welke zin het woord hoofd ('kephalè') wordt gebruikt voor de man; hoe het in de betreffende teksten in het NT zit met het beroep op het OT; in welke context de aanwijzingen over man/vrouw in het NT gegeven zijn.

Er is dus behoefte aan steun vanuit wetenschappelijk onderzoek. Maar tegelijk realiseren we ons dat dat onderzoek z'n eigen karakter heeft. Om het zo te zeggen: wetenschappelijk debat wordt niet beoordeeld en tot een eind gebracht in een kerkelijke uitspraak.

Bezinning in de kerken

Hiervoor pleiten we in verband met de geconstateerde verlegenheid in de kerken; om studie in de kerken en gebed om de hulp van Gods Geest te stimuleren.

Vorbereiding van kerkelijke besluiten

We zijn van mening dat het gewenst kan blijken om op korte termijn over een aantal onderwerpen kerkelijk afspraken te maken. We denken aan vragen als: Wordt het ambt uitgehold als kerkelijke werkers en anderen taken verrichten die vanouds hoorden bij het pakket van de ambtsdragers? Kunnen er afspraken worden gemaakt over de inzet van zusters in de gemeente, meer dan tot dusver het geval was? En hoe zwaar moet het wegen, als we in contacten met andere kerken (in het raam van het zoeken naar kerkelijke eenheid en contact met kerken in het buitenland) te maken krijgen met verschillen ten aanzien van M/V in de kerk? In hoeverre kunnen we elkaar in het kerkverband op dit terrein vrij laten? De vraag of hierover kerkelijke besluiten nodig en mogelijk zijn, is onderdeel van de vraagstelling.

SAMENVATTING VAN DE EERSTE RONDE

Bijdragen vanuit de vergadering

Deputaten hebben zich gehouden aan hun opdracht. Ze kiezen voor een voorzichtige benadering. Het rapport legt de basis voor goed beraad. Het is goed dat buitenlandse afgevaardigden mee hebben kunnen spreken, want we hebben elkaar nodig en moeten elkaar vasthouden. Waarom vinden deputaten het niet nodig op korte termijn veel aandacht te geven aan vrouwelijke ouderlingen en predikanten? Is het niet zo dat een meerderheid van de kerkleden verwacht dat de komst van de vrouwelijke ouderling slechts een kwestie van tijd is? Deputaten pleiten voor bestudering van hermeneutiek en ambtsleer, maar is er wel genoeg aandacht voor de exegetische vragen? Er wordt advies gegeven hoe een vervolgtraject zou kunnen lopen. De ontwikkeling in de Christian Reformed Churches wordt voorgehouden als waarschuwend voorbeeld waar een 'nieuwe hermeneutiek' toe kan leiden, niet alleen t.a.v. de ambten, maar ook wat betreft homoseksualiteit en de plaats van Gods wet. Door vragen te stellen bij de 'oude hermeneutiek' scheppen deputaten (of ze dat willen of niet) ruimte voor een 'nieuwe hermeneutiek'. Als daadwerkelijk voor die richting gekozen wordt, zal het gevolgen hebben voor de kerkelijke relaties.

Er wordt gepleit voor zorgvuldigheid en waakzaamheid dat we niet kritisch gaan staan tegenover wat de Bijbel zegt. In dat verband wordt gevraagd of argumentatielijnen B-D wel legitiem is. Deputaten pleiten voor een vervolgdeputaatschap waarin de verscheidenheid van opvattingen gerepresenteerd wordt. Hoe breed is de verscheidenheid die wenselijk en wijs is? Het in studie nemen van deze vragen hoeft niet een eerste stap te zijn richting openstelling van de ambten voor de vrouw in de GK. Vgl. de gang van zaken in de CGK. In het empirisch onderzoek worden percentages gegeven; is het neveneffect daarvan dan niet dat het lijkt op een opiniepeiling? In een besluittekst zou moeten staan dat in dit geval percentages niet doorslaggevend zijn. Waarom is in de enquête niet een verfijning aangebracht in de vragen over een vrouwelijke diaken (wel/niet regerend)? Onze zusterkerken in Kenia kennen een vrouwelijk diaconaat zonder een bevestiging; ook daar wordt geworsteld met de vraag hoe Gods Woord moet worden toegepast t.a.v. man en vrouw in de kerk; verdere studie is een goede zaak, maar wel trouw blijven aan het Woord van God!

Een spreker vindt dat deputaten onvoldoende aandacht hebben gegeven aan het kerk-aspect. Hij zet uiteen hoe het vraagstuk vanuit de confessie had kunnen worden benaderd.

Er wordt opgemerkt dat we via vragenlijst en probleemanalyse door deputaten uitkomen bij een voorstel voor een hele brede aanpak. Er is meer afbakening nodig. Tegelijk wordt er gepleit voor verbreding van de hermeneutische discussie: betrek die niet alleen op M/V in de kerk. Gemeentebrede bezinning is (nog) niet nodig. Gemeenten worden al overspoeld met van alles waar ze niet om gevraagd hebben. In de kerken is geen bezinningstraject nodig; het is voldoende als er goede informatie wordt gegeven.

Een paar sprekers pleiten er voor om concrete stappen te zetten richting vrouwelijke diaken en daarbij scherp te onderscheiden tussen wel of niet leidinggevend ambt.

Opnieuw goed met elkaar kijken naar de betekenis van de teksten is nog geen nieuwe hermeneutiek. Niet bang zijn voor nieuwe bestudering; het Woord van God en de Heilige Geest zijn gegeven voor elke tijd. Niet haastig te werk gaan, met elkaar in gesprek gaan en elkaar vasthouden. Belangrijk dat de kerkgemeenschap bij de resultaten van de studie wordt betrokken. Laat ruimte voor diversiteit. Maak van 'vrouw in het ambt' geen sjibbolet.

Luister goed naar het Woord van God, want Jezus (=het Woord) volgen kan niet zonder het Woord gehoorzaam te zijn. Let op de duidelijke betekenis van teksten. Laat buitenstaanders zeggen hoe ze de betreffende teksten opvatten: het is volstrekt duidelijk dat de Bijbel verbiedt dat vrouwen in de kerk regeren of onderwijzen.

Er wordt gewezen op het rapport van de Orthodox Presbyterian Church (OPC) en wat daarin wordt gezegd over het 'regulative principle': In de eredienst hoort alleen thuis wat de Schrift expliciet voorschrijft of met noodzakelijke consequentie uit de Schrift is af te leiden.

Er is te weinig aandacht gegeven aan vaderschap en moederschap, problemen van jongeren, identiteitscrisis van adolescenten t.a.v. het man/vrouw zijn. Wat is te verwachten van verdere studie, na alles wat hierover al gepubliceerd is? Gaat de TU akkoord met het studievoorstel van deputaten?

Beantwoording door deputaten

We zijn dankbaar voor positieve woorden over ons rapport. We signaleren wel dat door de wijze van bespreking op de synode de bijdragen van buitenlandse afgevaardigden en van leden van de GS in de eerste ronde door elkaar lopen. Ook hebben diverse sprekers al een voorschot genomen op een inhoudelijke bespreking van het onderwerp, terwijl de opdracht van deputaten niet meer was dan vragen inventariseren en een vervolgroute voorstellen. Op inhoudelijke bijdragen over het onderwerp die verder gaan dan de inventarisatie van vragen en een plan van aanpak, gaan we daarom nu niet in. Die kunnen in een vervolgtraject worden meegenomen. Een confessionele studie was niet onze opdracht. We zijn dankbaar voor waarschuwingen en aansporingen. We kunnen de bespreking van het onderwerp M/V in de kerk niet laten rusten uit vrees voor mogelijke gevolgen. De vragen dringen zich aan ons op, we moeten ons bezinnen op antwoorden. Maar de materie is veelomvattend en heeft veel impact. Daarom stellen we een weloverwogen vervolg voor. Op dit moment haast maken zal leiden tot verdere interne verdeeldheid. Daarom raden we het beslist af op dit moment de richting in te slaan van de vrouwelijke diaken, ook al zou dat zijn met beperkende condities (zoals: geen regeertaak, geen deel uitmakend van de kerkenraad). Een evenwichtige meningsvorming over de voorvraag, die we noemen aan het slot van concept besluit 8, is voor de komende tijd voldoende. We delen de vrees niet dat de exegese van betreffende teksten onvoldoende aandacht krijgt. Hermeneutische bezinning kan niet zonder in te gaan op de concrete teksten.

In het kader van de inventarisatie van vragen was het niet mogelijk om over de argumentatielijnen uit te spreken of ze wel of niet legitiem zijn. Om dat uit te kunnen spreken zouden we het standpunt van waaruit geoordeeld wordt moeten verantwoorden. Het werken aan een gezamenlijk standpunt en de verantwoording daarvan zou ons ver buiten het kader van onze opdracht hebben gebracht.

De verscheidenheid die we bepleiten in een vervolgdeputaatschap is niet gebaseerd op een behoefte aan 'democratie', maar op wat wij zien als geestelijke wijsheid. Het is nu eenmaal een gegeven dat we uit elkaar gegroeid zijn in opvattingen hierover. Als binnen het deputaatschap terugkomt wat er in de kerken leeft, zal daar het gesprek gevoerd worden dat ook in de kerken gevoerd moet worden. Dit kan er aan bijdragen dat groepen zich niet van elkaar gaan vervreemden.

Het bezwaar dat het empirisch onderzoek resultaten weergeeft in percentages, delen we niet. Een empirisch onderzoek moet altijd kwantificeren..

Een 'fine-tuning' in de enquête wat betreft de vrouwelijke diaken (wel of niet in een regeerambt) had alleen gekund via open vragen. We kennen nu één soort diaken; over verschillende varianten een uitspraak vragen zou in de enquête te veel toelichting vereisen of te veel detailkennis vooronderstellen. Er is aangesloten bij de bestaande ambten en verder is ingezoomd op meningen over taken. Het onderzoek is niet gebruikt om draagvlak voor allerlei denkbare varianten te onderzoeken. Dat was ook de opdracht niet.

Over ons voorstel voor wetenschappelijke bezinning, uit te voeren door de TU, is met de TU overleg geweest. De TU heeft zich hiertoe bereid verklaard, als daar ook een budget voor beschikbaar is. Voor die bezinning willen we (TU en deputaten) een beperkte vraagstelling. Op dat punt komen we tegemoet aan wat in de eerste ronde is opgemerkt over de breedte van het onderwerp.

Valt er wel iets van wetenschappelijke studie te verwachten, na alles wat over dit onderwerp al geschreven is? Wij menen van wel. Concreet is te denken aan de winst die wordt geboekt als we kunnen komen tot een goed onderbouwde beoordeling van de verschillende argumentatielijnen. Helderheid over wat wel en wat niet in de wijze van argumenteren Bijbels verantwoord is, zou ons zeker verder helpen. En: juist de veelheid aan studies, met zeer uiteenlopende resultaten, maakt een

(op synthese of weging gerichte) studie, toegesneden op de gereformeerde Nederlandse situatie, gewenst.

We delen de mening dat de kerken niet moeten worden overladen met informatie. Maar wel is het beslist nodig de kerken te betrekken bij resultaten van studie. Om elkaar vast te houden. En om iets te doen aan de gesignaleerde onzekerheid rond dit onderwerp.

TWEDE RONDE

Zoals gezegd wordt de bespreking voortgezet op 12 september. De commissie Holland-Noord heeft deputaten begeleid en leidt de bespreking kort in. Op verzoek van ds. Boon uit Zuid-Afrika wordt zijn bijdrage aan de discussie voorgelezen. Zijns inziens staan de voorstellen van deputaten op gespannen voet met de weg die art. 30 KO wijst. Vanuit de kerken is niet om een onderzoek in deze richting gevraagd. Door te enquêteren lopen de kerken het risico zich te veel te laten leiden door de behoeften van de kerkleden en de daar levende opinies. Gods Woord dient leidend te zijn. Dan zal er eerst een ambtsleer, los van empirisch onderzoek, geformuleerd moeten worden. Pas dan kan het rapport weer afgestoft worden en gekeken worden wat wel en wat niet mogelijk is.

In dit verslag van de discussie komen eerst een paar algemene punten aan de orde. Daarna spitst het verslag zich toe op de diverse besluiten met de amendementen die daarbij zijn ingediend.

Algemeen

Een aantal afgevaardigden uit zijn zorgen in algemene zin over het rapport en de impact ervan. Er moet een studie komen, dat is evident, de vragen van deze tijd klemmen. Maar de vraag moet gesteld worden of onderworpenheid aan de Schrift straks, als de studie klaar is, doorslaggevend zal zijn. Of blijven we zoeken tot we een door ons gewenst antwoord hebben, nu de oude zekerheden wankelen? Wat onze ouders voor Gods kennelijke bedoeling hielden, lijkt nu te worden benoemd als tijdgebonden. Moet het voor ons een teken aan de wand zijn dat veel orthodoxe kerken juist hier een streep hebben getrokken: wie overgaat tot het openstellen van de ambten voor vrouwen verlaat het spoor van de Bijbel. De waarschuwingen van de buitenlandse kerken zijn op dit punt niet mis te verstaan.

Is het correct wanneer deputaten beweren dat we als kerken geen uitspraak hebben liggen over de vraag of vrouwen mogen dienen in het ambt? Tijdens de GS van Ommen 1993 is toch een duidelijke uitspraak gedaan hierover? We zitten minder 'vrij' in deze kwestie als deputaten voorgeven. Er liggen wel antwoorden dus.

Het onderzoek wordt door een aantal afgevaardigden wazig gevonden. De echte problemen die er liggen zijn niet in kaart gebracht, denk aan allerlei ontwikkelingen in de maatschappij op het terrein van gezin(svorming) en huwelijk. Als het onderzoek wazig is, wordt de therapie dat ook. Dat blijkt ook uit de voorgestelde besluiten. Denk aan termen als: 'verlegenheid in de kerken'. Welke dan? 'Verscheidenheid respecteren'. Welke dan? 'Belangrijke aspecten'. Welke dan en wie normeert dat? Als deze besluiten genomen worden creëren we veel onduidelijkheid voor de toekomst.

Krijgt het vak hermeneutiek niet te veel eer en verwachten we daar niet teveel van? De uitvoerige en expliciete benoeming ervan in het rapport maakt wat huiverig.

Is het niet raadzaam, zo wordt gevraagd, om de verdere studie en bezinning samen met de NGK en de CGK te doen? Daar is op dit punt al een uitvoerig traject gegaan en een van de kritiekpunten op het rapport VOP van de NGK was juist dat ze het niet in samenwerking met de CGK en de GK hadden gedaan. Daar ligt ook ervaring als het gaat om de vraag: hoe communiceren we zo'n verhaal met de eigen kerken. Dat hangt voor de spreker ook sterk samen met de vraag wat er nog te bestuderen valt. Er ligt immers zo veel materiaal.

Te Velde waarschuwt in algemene zin tegen de besluiten die voorliggen onder 4 en 7. We worden als kerken regelmatig geconfronteerd met vragen, maar studiedeputaatschappen vormen meestal de oplossing niet. Het is goed wanneer de complete problematiek in kaart wordt gebracht, maar daar kan het dan ook, voor wat een kerkelijke vergadering betreft, bij blijven. Wanneer je nu, zoals voorgesteld wordt, verdere stappen gaat nemen loop je het grote gevaar dat er een bepaalde visie kerkelijk geijkt gaat worden. Dat moet je niet willen. Besluiten van een synode dienen een kerkrechtelijke spits te hebben. Discussie over onderwerpen als dit, waar altijd verschil van mening over zal zijn, kun je niet synodaal afhameren. Bezinning zoals nu voorgesteld wordt in de besluiten 4 en 7 dienen daarom

ook uit de besluitvorming geschrapt te worden. Dat is geen taak voor een synode. Theologische reflectie op onderwerpen is een zaak van de wetenschap. De studieopdracht aan de TU is daarom prima. Maar laat het dan ook liggen bij de TU – en trek ook hier theologische reflecties niet de kerken in. Het zijn onderwerpen, en zo zijn er vele geweest in de afgelopen tijd, die een blijvend doordenken vragen. Handhaaf de scheiding derhalve tussen de theologie en de kerken.

Besluit 2

Het is niet overdreven te zeggen dat besluit 2 cruciaal is gebleken voor het verloop van de discussie. Het is in eerste instantie adviseur Te Velde die hier vraagtekens bij zet. Hij heeft veel waardering voor de zorgvuldige wijze waarop het rapport is geformuleerd. Maar als synode moet je beducht zijn voor grote vervolgstappen wanneer er vanuit de kerken slechts zo mondjesmaat is gereageerd. De basis om dit besluit te nemen is derhalve erg mager.

Besluit 3

Adviseur Te Velde zet een kritische kanttekening bij dit besluit. Zijns inziens was de aanleiding voor de instelling van het studiedeputaatschap de vraag hoe plaatselijke kerken om moesten gaan met NG-kerken waar de vrouwen wel toegelaten zijn tot het ambt. De GK kunnen dus niet om de vragen die op dit gebied leven heen. De dynamiek van de contacten en van de samenleving waarin we leven geeft ons die vrijheid niet. Vandaar de instelling van een studiedeputaatschap, met een duidelijk omschreven empirische opdracht: waar zitten de kerkenraden om verlegen en tegen welke problemen lopen ze aan. Deputaten hebben evenwel niet de kerkenraden benaderd, maar de gemeentelieden. Daarmee is aan de opdracht van Amersfoort niet voldaan en weten we nu nog niet tegen welke concrete problemen kerkenraden aanlopen. Het is daarom beter een vervolgoopdracht te geven in deze richting en dit punt specifiek aandacht te geven.

Besluit 4

De voorbereiding op korte termijn van praktische besluiten ziet een aantal afgevaardigden niet zitten. Naar hun oordeel is de uitkomst van de enquête veel te leidend geweest voor de bezinning, in plaats van een noodzakelijke bezinning op de Bijbel. Zonder zo'n principiële bezinning kun je niet allerlei praktische besluiten gaan nemen. Daarmee vervalt dan ook Besluit 8. Als apart kritiekpunt wordt nog genoemd in dit verband 8d. Kennelijk wordt ervan uitgegaan dat het diakenambt een ander ambt is dan dat van ouderling. Ten onrechte. De GK kennen drie gelijkwaardige ambten. Je kunt niet over de invulling van een ambt nadenken zonder je te bezinnen op het ambt zelf.

Besluit 5

Gevraagd wordt of deze wetenschappelijke bezinning nog wel nodig is. Wellicht als de GK nu trendsetter zou zijn. Maar er is al zoveel over nagedacht, zowel nationaal als internationaal. Het onderwerp is uitgekauwd tot en met. Waarom dan nog een duur traject van bezinning ingaan? Laten nieuwe deputaten zich met al dat materiaal confronteren en op basis daarvan komen met voorstellen tot besluitvorming. Dat bespaart tijd, geld en mankracht. Als je de opdracht wel geeft – wek je dan geen verwachtingen die alleen maar tegen kunnen vallen?

Besluit 7

Te Velde geeft aan grote moeite te hebben met Besluit 7. Hij noemt het een kerkrechtelijk schrikbeeld wanneer kerkenraden zich moeten gaan bezinnen op dit soort moeilijke vraagstukken. De kerken hebben hun handen vol aan de verkondiging van het evangelie. Houdt dit soort onderwerpen als-jeblijft weg van de kerkenraadstafels. Het werkt splijtend en houdt de kerk weg van haar eigenlijke taak. Ook verscheidene afgevaardigden zien dit niet zitten. Het is niet aan de GS om te bepalen waar de plaatselijke kerken zich al dan niet op hebben te bezinnen.

Besluit 8

Ds. De Graaff uit zijn twijfels over nut en noodzaak van spoor 3, zoals dat door deputaten is geformuleerd, uitmondend in Besluit 8. De punten a tot en met c worden in de kerken op verschillende manieren al toegepast. Dat heeft tot op heden nog niet geleid tot vragen vanuit de kerken. Welnu, als er geen vragen zijn, is er ook geen noodzaak om op korte termijn iets te gaan doen. Het gaat hier immers niet over de vrouw in het ambt, maar over deeltaken die uitgevoerd worden onder ambtelijke

verantwoordelijkheid. Hij pleit voor terughoudendheid op dit punt.

Een andere vraag die hierover gesteld wordt is of we nu al praktische besluiten kunnen voorbereiden. Er is immers nog slechts een inventarisatie gemaakt. Welk onderliggend leidend motief zou dan leidend moeten zijn voor deze besluiten?

Ds. Van der Laan ziet niet veel in de vraagstellingen onder dit besluit. De hamvraag is: mag de vrouw dienen in het ambt. Mogen we niet gewoon constateren dat we de Bijbel nu anders lezen dan vroeger? De vorige wijze van interpreteren is niet per definitie beter dan de nieuwe manier. Toen werd er gelezen door een filter – nu wordt er eveneens gelezen door een filter. Het heeft na alle studies die er al liggen geen zin om te gaan zoeken naar een Schriftuurlijk antwoord. Dat is de bekende weg. Zijn voorstel zou zijn om deputaten opdracht te geven wat de Schriftuurlijke verhindering zou kunnen zijn voor de vrouw in het ambt. Stel de vraag in het onderzoek die iedereen stelt – en niet deze reeks.

Kan het niet wat sneller, informeert oud. Walinga? Wie zich nu gaat bezinnen en in 2011 met antwoorden komt die door een GS behandeld moeten worden, loopt weer drie jaar vertraging op. We lopen al achter de muziek aan. Kunnen deputaten niet met concrete voorstellen komen derhalve in 2011?

Anderen wijzen op het draagvlak binnen de kerken voor de hier genoemde zaken. Er ligt hier ook een hoop Bijbelse ruimte. Denk aan de diacones en bijvoorbeeld aan de taak van de weduwen. Het ambt zoals wij dat kennen komt niet zomaar uit de Bijbel – daar zit heel wat tussen. Benut de ruimte die er is maximaal en kom met concrete voorstellen in 2011.

Besluit 9

Elkaar vrij laten – is dat een optie binnen één kerkverband? Dat geeft al veel moeite als het gaat om praktische zaken. Maar dat moeten we niet willen wanneer we spreken over principiële zaken.

Antwoord deputaten

Eerst gaan deputaten in op een paar algemene punten. Het is niet zo dat het onderwerp niet op een kerkelijke wijze ter tafel is gekomen. Er lag een duidelijke vraag op tafel bij de GS Amersfoort-C. Daar is dit rapport een direct vervolg op. Het verwijt dat deputaten zich laten sturen door het empirisch onderzoek dan wel heen werken naar een gewenst antwoord werpen deputaten ver van zich. Het onderzoek heeft niet meer gedaan dan de vragen in kaart brengen en heeft inzicht gegeven in de prioriteiten die de onderwerpen zouden moeten hebben. Dat nu oude antwoorden opnieuw tegen het licht gehouden worden is inherent aan deze kwestie. Er liggen nieuwe vragen op tafel – die zul je ook van nieuwe antwoorden moeten voorzien. Geef je je dan over aan maatschappelijke ontwikkelingen? Dat is inderdaad een punt van zorg waarmee bij de verdere studie terdege rekening gehouden zal moeten worden. Maar als we niks doen is dat ook een beslissing en negeer je, ten onrechte, de verlegenheid die je aantreft in de kerken.

Wetenschappelijke bezinning achten deputaten noodzakelijk, ondanks het feit dat er inderdaad al heel veel materiaal beschikbaar is. Maar juist die veelheid vraagt om een eigen beoordeling. Natuurlijk beginnen we niet bij het nulpunt. Maar wie eigen antwoorden wil formuleren ontkomt niet aan een gedegen studie van dat materiaal.

Dat de drie ambten een zekere gelijkwaardigheid hebben wordt door deputaten niet bestreden. Wel is de vraag aan de orde in de komende studie of beslissingen die je neemt ten aanzien van het ene ambt onmiddellijk doorwerken op de andere ambten.

Of de hamvraag is of vrouwen al dan niet in het ambt kunnen dienen gaat deputaten wat te ver. Eerst willen deputaten een aantal voorvragen beantwoord zien. De kerken zijn niet gebaat bij een *lange halen snel thuis* benadering van dit onderwerp.

Dat de GS Ommen 1993 uitsprak dat vrouwen niet in het ambt kunnen dienen is een te rigide stelling. Het onderwerp was daar een ander. Maar dat neemt niet weg dat je je wel zult moeten verantwoorden tegenover de traditie die je als kerken hebt. Maar we mogen niet voor de vragen weglopen met een beroep op die traditie. Dan misken je de verlegenheid die er is bij deze vragen.

Datzelfde geldt mutatis mutandis voor de opmerkingen die gemaakt zijn over de hermeneutiek. Globaal verstaan deputaten hieronder de manier waarop je de Bijbelse gegevens met elkaar in verband brengt en de toepassing daarvan voor vandaag. Een anders kijken naar de Bijbel levert ook andere

lijnen op. Maar de vraag óf je anders moet gaan kijken naar de Bijbel zal in de wetenschappelijke studie beantwoord moeten worden.

Besluit 2

Naar het oordeel van deputaten is het niet nodig aan dit besluit iets toe te voegen. De GS zelf heeft de kerken een langere periode gegeven om te reageren op het rapport. Dat er ondanks dat weinig reacties zijn binnengekomen mag geen belemmering vormen om de voorgestelde besluiten te nemen. Bovendien worden slechts aanbevelingen gedaan voor vervolgstudies.

Besluit 3

Deputaten bestrijden de stelling van Te Velde dat de focus van de GS Amersfoort-C lag op de vragen die er leefden op dit punt in de relatie met de NGK. De GK Barneveld die het punt had aangedragen vroeg duidelijk om antwoorden op de onderliggende vragen. Het empirisch onderzoek waartoe AC opdracht gaf kan dan ook niet gezien worden als een belronde langs de kerkenraden.

Besluit 4

Er bestaat in de kerken grote verlegenheid. Dat dwingt ons tot verdere studie en een elkaar als kerken helpen op dit punt. Elke studie zal zijn eigen lijn moeten hebben, maar ze kunnen elkaar ook onderling aanvullen. Dan moet je inderdaad niet de theologie de kerken intrekken, maar kun je op basis van de studies wel concrete besluiten nemen waarmee de kerken gediend zijn. De waarschuwing om niet een kerkelijke visie te ontwikkelen is terecht.

Besluit 5

Moet ook de wetenschappelijke bezinning doorgaan – en dan onder leiding van de GS? Nee, niet onder leiding van de GS, wel op verzoek van. De bezinning zal daar, onafhankelijk, plaats moeten vinden. Er is met de TU contact geweest en zij zijn bereid daaraan mee te werken, mits er een budget voor is.

Besluit 7

Het schrikbeeld dat wordt geschetst door een aantal afgevaardigden als zou elke kerkenraad zich uitvoerig op dit thema moeten bezinnen berust volgens deputaten op een misverstaan. Het is zeker niet de bedoeling dat elke kerkenraad zich hierover gaat buigen. Wel kunnen er conferenties en dergelijke belegd worden en bijdragen gevraagd van mensen die in dit onderwerp geïnteresseerd zijn. De krachten die we hebben zullen we moeten bundelen – dat zal de taak zijn van deputaten bij dit besluit.

Besluit 8

Er is gepleit voor een sneller tempo, met name waar het gaat over deze praktische vragen. Maar in plaats van voor de volgende synode al met concrete voorstellen te komen blijven deputaten pleiten voor verdere studie en een rustig tempo. Dit onderzoek heeft alleen de vragen in kaart gebracht. Er liggen nog te weinig kaders vast waarbinnen antwoorden gegeven kunnen worden op de in dit besluit genoemde vragen.

BESLUITVORMING

Aan het begin van de laatste ronde wordt een aantal amendementen c.q. tegenvoorstellen ingediend. Ds. Burger c.s. dienen een amendement in om in Besluit 2 toe te voegen dat de mindere vergaderingen nog nauwelijks gelegenheid hebben gehad om te reageren op het rapport en dat daarom voorzichtigheid geboden is bij het nemen van besluiten nu. Verder wil hij Besluit 3 vervangen door een vervolgoopdracht, nl. dat het onderzoek naar de problemen die *kerkenraden* ondervinden alsnog gedaan moet worden, nader gepreciseerd in een nieuw Besluit 8. Hieruit vloeit automatisch voort dat de andere besluiten vervallen.

Ds. De Graaff wil Besluit 4, opdracht 3 schrappen, met gevolg dat ook Besluit 8 en 9 vervallen.

Ds. Gunnink c.s. stellen voor om het onderzoek te doen samen met de CGK en de NGK in een nieuw Besluit 11. We hebben zelf steeds richting deze kerken en met name de NGK erop aangedrongen om niet geïsoleerd bezig te zijn. Dan moeten we dat zelf ook niet gaan doen.

Ds. Boersma wil een gewijzigde opdracht voor de studie aan de TU. Hij mist in de opdracht de con-

frontatie die er gedaan moet worden met het huidige materiaal wat er ligt. Verder wil hij dat deputaten op basis van de uitkomst van deze confrontatie de volgende GS dienen met concrete beleidsvoorstellen.

Ds. Gunnink c.s. pleiten voor een actievere invulling van Besluit 8, zodat de volgende GS al concrete besluiten kan gaan nemen. De vragen die hier gesteld zijn leven sterk binnen de kerken. Het is niet nodig met antwoorden te wachten tot 2014. Dat betekent een amendement op de eerste regel van Besluit 8 waarin aangevuld wordt “waar mogelijk te komen tot een uitwerking” en een tweede amendement op Besluit 8a, waarin deputaten de vraag dienen te beantwoorden: “Kunnen vrouwen worden toegelaten tot het ambt van diaken? Zo ja, binnen welke kaders?”

Ds. Hoksbergen en ds. Van der Laan willen aan Besluit 8 een opdracht koppelen waarin opdracht wordt gegeven na te gaan welke verhindering er ligt op grond van de Schrift om vrouwen toe te laten tot de kerkelijke ambten.

Het amendement op Besluit 2 kan opgevat worden als een ordevoorstel. Immers, de stelling is dat het onjuist is dat we nu als GS dit rapport gaan behandelen gezien de late datum van verschijnen en de magere reacties. De preses bestrijdt deze lezing. Hij acht het ook onverantwoord naar de kerken toe nu te stoppen met de behandeling. Nu de GS zelf aan de kerken een langere periode de gelegenheid heeft geboden om te reageren is ook de verwachting gewekt dat het in behandeling genomen zal worden. Het zou wel heel vreemd zijn om er nu mee te stoppen. Voorafgaand aan de overige besluitvorming wordt het amendement op Besluit 2 in stemming gegeven.

Het ordevoorstel wordt met 18 stemmen tegen, 17 voor en 1 onthouding verworpen.

Besluit 3

Deputaten ontraden het ingediende amendement. Er is een goed onderbouwd representatief onderzoek gedaan. Uit de binnengekomen gegevens blijkt ook geen duidelijk verschil tussen de zienswijze van de aangeschreven predikanten en de gemeenteleden. Een nieuwe opdracht leidt enkel tot vertraging en zal naar verwachting geen nieuwe gegevens opleveren.

Het amendement op Besluit 3 wordt vervolgens in stemming gegeven. Ds. Burger geeft desgevraagd aan dat verwerping van dit amendement betekent dat de overige amendementen die zijn ingediend door hem automatisch komen te vervallen. Het amendement wordt met 20 stemmen tegen, 15 voor en 1 onthouding verworpen.

Hierna wordt het voorstel van deputaten met algemene stemmen aanvaard.

Besluit 4

Deputaten zien dat een aantal afgevaardigden de praktische invulling juist wil uitbreiden, terwijl anderen het helemaal willen skippen. Zij blijven daarom bij hun voorstel. Als je nu geen bezinning op gang brengt rondom de praktische vragen zul je er de volgende GS opnieuw tegen aanlopen. Dat is niet erg vruchtbaar. Aan de andere kant: Om in 2011 al met concrete voorstellen te komen gaat deputaten een stap te ver. Daarvoor ontbreken nog de kaders. Dat zet het proces zwaar onder druk en preludeert te veel op de uitkomsten van het onderzoek.

Het amendement De Graaff wordt met 23 stemmen tegen, 12 voor en 1 onthouding verworpen.

Het voorstel van deputaten wordt met 21 stemmen voor, 12 tegen en 3 onthoudingen aanvaard.

Besluit 5

Het amendement Boersma wordt met 26 stemmen tegen en 10 voor verworpen. Het voorstel van deputaten wordt met 28 stemmen voor en 6 tegen en 2 onthouding aanvaard.

Besluit 6

Dit besluit wordt met 1 onthouding genomen.

Besluit 7

Voor dit besluit stemmen 20 afgevaardigden, tegen 9, bij 7 onthoudingen, zodat het is genomen.

Besluit 8

Het eerste amendement Gunnink cs. wordt verworpen met 27 stemmen tegen, 6 voor en 3 onthouding. Het tweede amendement wordt verworpen met 26 stemmen tegen, 9 voor en 1 onthouding.

Tegen de aanvulling zoals bepleit door Hoksbergen en Van der Laan stemmen 28 leden, voor zijn 8 leden. Ook dit amendement is verworpen.

Hierna geeft de preses het voorstel van deputaten in stemming. Dat wordt aanvaard met 26 stemmen voor, 6 tegen en 4 onthoudingen.

Besluiten 9 en 10

Besluit 9 wordt genomen met 5 stemmen tegen, 30 voor en 1 onthouding. Besluit 10 met 5 stemmen tegen, 25 stemmen voor en 6 onthoudingen.

Besluit 11

Deputaten ontraden dit voorstel. Uiteraard is er nauw contact op persoonlijk vlak met de CGK en de NGK. Er wordt gebruik gemaakt van de daar aanwezige kennis, leden van die kerken wordt gevraagd om mee te denken en advies te geven. Maar dat kerkelijk vastleggen zien deputaten niet zitten. Je dwingt jezelf dan om tot een interkerkelijk afweging te komen en dat moet je niet doen. Verplicht je niet tot een kerkelijke samenwerking.

Het voorgestelde Besluit 11 inzake de samenwerking met de CKG en de NGK wordt verworpen met 31 tegen en 5 onthoudingen.

Tot slot wordt Besluit 1 met algemene stemmen genomen.

Artikel 45

10-10-2008

Benoeming deputaten M/V in de kerk

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten M/V in de kerk:

<i>primi</i>	<i>aftredend:</i>
J. Boog-Bolier, 't Loo (Oldebroek)	2011
R. Heida, Monster (s)	2011
mevr. A.M.J. Leene, Hasselt	2011
mevr. J.A.P. van der Stoep, 't Harde	2011
W.F. Wisselink, Leek	2011

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 4

Appèlzaken en revisieverzoeken

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten appèlzaken GS

Artikel 46

27-09-2008

Algemene behandeling rapport deputaten appèlzaken GS

Voorstel: deputaten appèlzaken GS

Materiaal:

1. rapport deputaten appèlzaken GS november 2007;
2. aanvullend rapport deputaten appèlzaken GS augustus 2008, met de notitie *Herziening van uitspraken in kerkelijke appèlzaken (opgenomen in de Acta als Bijlage 4.1)*

Besluit 1:

1. bij (de voorbereiding van) een uitspraak door een meerdere vergadering op een verzoek om herziening/revisie van een appèluitspraak dient de meerdere vergadering de term 'revisie' te vermijden. De passende term is 'herziening', indien nodig onder de aanvulling: "van een appèluitspraak";
2. van een appèluitspraak kan bij de kerkelijke vergadering die de appèluitspraak heeft gedaan, geen herziening worden gevraagd indien tegen die uitspraak (hoger) appèl kan worden ingesteld of kon worden ingesteld bij een meerdere vergadering. Herziening van een appèluitspraak van een classis of van een particulier synode is dus niet mogelijk;
3. herziening van een appèluitspraak van de generale synode is slechts in bepaalde gevallen mogelijk. De mogelijkheid van herziening is niet bedoeld om het geschil waarin uitspraak is gedaan opnieuw ter beoordeling te kunnen voorleggen;
4. herziening van een appèluitspraak van de generale synode is slechts mogelijk:
  - a. op verzoek van een partij in het geschil dat bij de appèluitspraak is beslecht;
  - b. indien sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de appèluitspraak en die, waren zij bij de generale synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.

Onder nieuwe feiten of omstandigheden wordt in ieder geval niet verstaan

  - a. feiten of omstandigheden die de generale synode bekend waren bij het doen van de appèluitspraak, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat met deze feiten of omstandigheden geen rekening is gehouden;
  - b. feiten of omstandigheden die door degene die het verzoek om herziening doet niet zijn gemeld ter gelegenheid van het appèl, hoewel het op diens weg had gelegen dat wel te doen;
5. indien de generale synode besluit tot herziening van een appèluitspraak, bevat deze uitspraak zo nodig een aanwijzing van de rechtsgevolgen van die uitspraak;
6. personen die bij (de voorbereiding van) de besluitvorming over de appèluitspraak waren betrokken behoeven zich niet te onthouden van medewerking aan (de voorbereiding van) de besluitvorming omtrent het verzoek om herziening van die uitspraak;
7. regelingen die met dit besluit in strijd zijn worden door dit besluit vervangen;
8. ten tijde van dit besluit reeds ingediende verzoeken om herziening worden behandeld overeenkomstig het recht dat op het tijdstip van indiening gold;
9. de in dit besluit onder 4 vermelde criteria worden opgenomen in de regeling voor de appèlprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode. (zie Bijlage 4.2)

Gronden:

1. terminologisch moet een duidelijk onderscheid gemaakt tussen revisie van besluiten die een kerkelijke vergadering neemt op grond van haar normale (bestuurs)bevoegdheid, en herziening van uitspraken die een kerkelijke vergadering doet krachtens haar bevoegdheden als appèlinstantie ex artikel 31 van de Kerkorde;
2. herziening van een appèluitspraak is een vreemd element in de rechtsgang. Indien na de

- appèluitspraak een verdere rechtsgang in het appèltraject is uitgesloten, kan als noodklep de mogelijkheid van herziening niet worden gemist. Voor appèluitspraken die kunnen worden gecorrigeerd in hoger appèl, geldt dat niet. Bovendien zou een uitbreiding van de mogelijkheid tot herziening van appèluitspraken van deze mindere vergaderingen de weg naar de einduitspraak onnodig en onwenselijk vertragen;
3. een verzoek om herziening is geen appèl als bedoeld in artikel 31 van de Kerkorde en moet ook feitelijk niet als zodanig gaan functioneren. Met de appèluitspraak van de generale synode in laatste instantie is een einduitspraak gedaan in het geschil;
  4.
    - a. een appèluitspraak bindt als rechterlijke uitspraak slechts de partijen in het geschil;
    - b. de gegeven criteria sluiten aan bij het uitzonderlijke karakter van de mogelijkheid een rechterlijke uitspraak te herzien. Een duidelijke richtlijn bevordert een eenduidige afdoening van herzieningsverzoeken en daarmee de rechtszekerheid voor partijen. Met toepassing van deze criteria wordt voorkomen dat een herzieningsverzoek feitelijk toch wordt behandeld als ware het een nieuwe appèlmogelijkheid;
  5. besluit 1.5 brengt een parallel aan met wat wordt bepaald in artikel 18, aanhef en onder f, van de regeling voor de appèlprocedure ex artikel 31 KO van de generale synode;
  6. besluit 1.6 onderscheidt ook hier de behandeling van een herzieningsverzoek duidelijk van een appèl. Bij herziening is geen sprake van rechter zijn in eigen zaak, omdat uitsluitend wordt gezien of sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden. Als daarvan sprake is, volgt een beoordeling (mede) op basis van die feiten of omstandigheden. Het voorwerp van het geschil is daarmee veranderd;
  7. met aanname van dit besluit wordt duidelijk gemaakt dat sprake is van een nieuw beoordelingskader;
  8. hoewel het niet geheel duidelijk is of verzoeken om herziening thans worden afgehandeld volgens duidelijke (rechts)regels, is het uit een oogpunt van rechtszekerheid aangewezen dat reeds ingediende verzoeken niet worden beoordeeld aan de hand van regels die pas nadien zijn gaan gelden. Voor zover dergelijke verzoeken reeds werden beoordeeld aan de hand van criteria die – zakelijk – overeenkomen met dit besluit is er uiteraard geen reden voor een uitzondering;
  9. met opname van besluit 4.1 in de *Regeling voor de appèlprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (regeling 2008)* wordt de kenbaarheid en duidelijkheid bevordert van de beperkte mogelijkheden voor herziening van een appèluitspraak. Dat is van belang voor partijen die bij een appèlzaak zijn of waren betrokken, voor de meerdere vergaderingen en voor degenen die wensen te weten of voor hen de mogelijkheid voor herziening van een appèluitspraak openstaat, hoewel zij geen partij waren.

Besluit 2:

1. deputaten voor appèlzaken décharge te verlenen onder dankzegging voor de door hen verrichte arbeid;
2. opnieuw een deputaatschap voor appèlzaken bij de generale synode te benoemen, dat de behandeling van bezwaarschriften op de generale synode voorbereidt;
3. de termijn van appèl te blijven stellen op een periode van drie maanden na verzending van het besluit van de particuliere synode;
4. de kerken op te roepen iedere uitspraak op een bezwaarschrift te voorzien van een motivering die aan de bezwaarde(n) wordt bekendgemaakt;
5. de meerdere vergaderingen op te roepen:
  - a. iedere beslissing op een bezwaarschrift te voorzien van een voorlichtende mededeling met betrekking tot het instellen van appèl binnen een periode van drie maanden;
  - b. personen aan te wijzen die een genomen besluit kunnen toelichten bij de meerdere vergadering waar een eventueel voortgezet appèl zal dienen;
  - c. een appèlregeling op te stellen die nauw aansluit bij de generale Appèlregeling;
6. de *Regeling voor de appèlprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (regeling 2008)* vast te stellen (zie Bijlage 4.2)
7. het deputaatschap opdracht te geven een bijdrage te leveren aan de verbetering van de

behandeling van appèlzaken door meerdere vergaderingen (toerusting van appèldeputaten) en hiervoor een budget beschikbaar te stellen van € 3.000,--.

Gronden:

1. in grote lijnen voldoet de huidige werkwijze goed;
2. het komt voor dat er veel tijd verloopt voordat men in appèl gaat. De 'regel van Dordrecht 1893' dat – indien in de beslissing niet kan worden berust – zo spoedig mogelijk appèl moet worden ingesteld, is nog niet voldoende bekend en in de praktijk lastiger hanteerbaar dan een vaste termijn;
3. een onvolledige, slordige en nonchalante behandeling van een bezwaar leidt vrijwel altijd tot grote ergernis en kan veel kwaad bloed zetten;
4. Als tegen een appèluitspraak bij een meerdere vergadering 'hogere' appèl wordt ingesteld, kan de 'hogere' appèlinstantie er behoefte aan hebben dat de betreffende uitspraak of de gevolgde procedure wordt toegelicht. Onduidelijk is wie die toelichting kan geven: de desbetreffende vergadering is immers inmiddels reeds ontbonden. Een bepaling in de 'modelregeling', waarin staat aangegeven dat de classis/particuliere synode personen aanwijzen die het genomen besluit eventueel kunnen toelichten bij appèl, zou dit kunnen oplossen;
5. voor de kenbaarheid van de beroepsgang is het verstandig niet te werken met allerlei verschillende regelingen: een zekere uniformiteit biedt houvast aan bezwaarden en aan de kerkelijke vergaderingen zelf;
6. toerusting blijft nodig om de kwaliteit van de kerkelijke rechtspraak te waarborgen en waar mogelijk verder te verbeteren.

Bespreking

Van deputaten appèlzaken zijn bij de bespreking aanwezig de brs. ir. W. Haitsma, mr. P.Lourens, ds. J. Ophoff, mr. D.A.C. Slump en P.L. Storm. Allereerst stelt de preses besluit 1 aan de orde, over de te volgen procedure rondom herziening.

Mr. D.A.C. Slump geeft eerst een toelichting. De notitie van deputaten is als Bijlage 4.1 bij deze Acta gevoegd. Volstaan kan worden derhalve met een korte samenvatting van hetgeen Slump naar voren brengt.

Er is een aantal redenen om tot nadere regelgeving over te gaan. In de eerste plaats is het belangrijk dat geschillen binnen niet al te lange tijd beslecht worden. Er behoort geen slepende onzekerheid te zijn, maar partijen dienen zo spoedig mogelijk te weten waar ze rechtens aan toe zijn. Dat is overigens iets anders dan overtuigd zijn. Dat laatste is niet de taak van een rechter, maar zal of langs andere weg of helemaal niet bereikt worden. Een appèl kan op twee manieren eindigen. In de eerste plaats – en dat zou de grondhouding dienen te zijn - onderwerp je je aan de uitspraak van een meerdere vergadering. Mocht er echter reden zijn om in appèl te gaan, dan kan dat bij de meerdere vergadering. Aan de GS is eventueel het eindoordeel gegeven.

Momenteel is er verwarring tussen revisie en appèl. Het kan voorkomen dat een zaak vijf keer door de meerdere vergaderingen behandeld wordt. Eerst wordt aan de classis revisie gevraagd van een uitspraak, dan wordt appèl ingesteld bij de PS, dan revisie bij de PS en tenslotte appèl bij de GS. En ook daarvan kan dan nog revisie worden gevraagd. Aan deze praktijk wil deze regeling een einde maken. Je kunt tegen een uitspraak alleen in appèl gaan bij een meerdere vergadering. Alleen in het geval je het oneens bent met de uitspraak van de GS bestaat de mogelijkheid herziening aan te vragen. Deze gang van zaken stemt overeen met die in het wereldlijk recht. De term *herziening* is hier gereserveerd voor alleen deze mogelijkheid: het vragen van een nieuwe uitspraak van een GS over een uitspraak in appèl gedaan door haar voorgangster. *Revisieverzoeken* zijn alleen die verzoeken die de synode bereiken in haar optreden als bestuurder, niet in haar hoedanigheid als rechter.

Een tweede vraag is dan aan welke criteria deze herzieningsverzoeken moeten voldoen. Welnu, anders dan bij revisieverzoeken dienen hier zaken naar voren te komen, feiten of omstandigheden, die ten tijde van de uitspraak niet bekend waren bij de GS en, indien wel bekend, zouden geleid hebben tot een andere uitspraak. Het gaat hier dus apert niet om een andere weging van wel bekende feiten of om andere argumenten. In dat laatste geval blijven we breien aan een kous die nooit afkomt. Het is dan gezien dit kader ook logisch dat juist degenen die het appèl eerder beoordeeld hebben dit

opnieuw bekijken. Zij zijn immers het beste in staat om te beoordelen of er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden. Dit wijkt af van de praktijk tot nu toe, waarin juist degenen die op een vorige synode betrokken waren bij de uitspraak buiten de uitspraak worden gehouden.

Een laatste punt van belang: een uitspraak in appèl gedaan bindt enkel de partijen op wie de uitspraak betrekking heeft. Zij zijn dus ook de enigen die eventueel herziening aan kunnen vragen. Weliswaar kan een uitspraak op een bepaald moment een bredere werking in zich dragen – maar de jure bindt het slechts beide partijen. Zo'n uitspraak is dan niet meer dan een oriëntatiepunt voor de kerken. Een uitspraak in appèl kan dus per definitie geen leeruitspraak zijn. De rechter zit nooit op de stoel van de wetgever. Mochten kerken over een bepaald standpunt een leeruitspraak willen, dan staat de weg open om via art. 30 KO een uitspraak aan de GS te ontlokken over een bepaalde zaak.

Vanuit de vergadering klinkt grote instemming met de voorstellen en het heldere rapport van deputaten. Het is goed dat deze zaken nu helder geregeld zijn. Er zijn maar een paar vragen. Er wordt gesteld dat zaken die al aanhangig zijn gemaakt volgens de oude normering behandeld worden. Maar is die wezenlijk anders dan deze regelgeving? Van belang ook bij dit onderwerp is de bepaling in de appèlregeling dat de meerdere vergadering personen aanwijst die een toelichting kunnen geven. Is dat wel handig? Dan krijg je toch een vervolg op de uitspraak.

Wat het laatste betreft is er sprake van een misverstand. Het gaat hier niet over het aanwijzen van mensen die een besluit kunnen toelichten bij partijen, maar om het aanwijzen van personen die namens een mindere vergadering kunnen optreden als woordvoerders bij een voortgezet appèl. Concreet: de classis houdt op te bestaan op het moment dat de voorzitter de vergadering sluit. Indien appèl wordt ingesteld tegen de uitspraak van de classis dienen er mensen te zijn die op de PS namens de classis als partij in geding het woord kunnen voeren of nadere uitleg geven. Om dit misverstand te voorkomen wordt besluit 2.5b aangepast ten opzichte van het eerdere voorstel van deputaten.

Wat besluit 1.8 betreft: het is een vrij standaard overgangsbepaling dat je niet tijdens het spel de spelregels mag veranderen. Of er oud recht bestaat op dit gebied is juist wat onzeker, vandaar dat nu tot nadere regelgeving is besloten. Er is geen eenduidige lijn te trekken uit de hantering van art. 31 in het verleden. Er wordt wel gezegd dat je dan uit moet gaan van de meest gunstige bepaling. Maar dat is een risicovolle aangelegenheid. Want meest gunstig voor wie?

Er is geen behoefte aan een tweede ronde. Besluit 1 wordt met algemene stemmen genomen.

Over besluit 2 bestaat weinig discussie. Wel wordt het leermoment genoteerd dat het verstandig is dat moderamen en deputaten appèlzaken aan het begin van de synode even samen om de tafel gaan zitten om te beoordelen hoe en wanneer de zaken het beste behandeld kunnen worden. Nu waren er commissies op de voorstellen gezet, wat onnodige vertroebeling en vertraging heeft opgeleverd.

Er wordt gevraagd of de termijn tussen zending van een voorstel van deputaten aan de GS van 14 dagen wel kan. Zou een synode niet iets meer tijd moeten krijgen? Deputaten antwoorden dat het feitelijk nauwelijks meer aan de orde is. Nu er een termijn gesteld is waarbinnen appèllanten na een uitspraak van een PS bij de GS moeten aankloppen, zijn de meeste voorstellen ruim voor het bijeenkomen van de GS voorhanden.

Besluit 2 wordt vervolgens met algemene stemmen genomen.

Artikel 47

10-10-2008

Benoeming deputaten appèlzaken GS:

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten appèlzaken GS:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>	
A. Bas, Kornhorn	2014	R. Kelder, Bunschoten	2011
L. Bezemer, Wezep (s)	2017	P. Lourens, Zoetermeer	2011
J.P.A. Boersma, Hilversum	2014	A. Morijn, Waddinxveen	2017
D.A.C. Slump, Capelle aan den IJssel	2011	J. Ophoff, Zwijndrecht	2014
P.L. Storm, Vroomshoop	2011		
T. Wendt, Ommen	2014	H. Pathuis, Spakenburg	2017
H. Walinga, Ermelo	2017		

Artikel 48

20-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 67.

Voorstel: commissie Holland-Zuid

Materiaal:

1. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, artikel 67;
2. verslag van de hoorzitting van het generaal deputaatschap appèlzaken art. 31 K.O. op 1 juni 2005 inzake het appèl tegen besluiten van de PS Overijssel inzake Kampen-Noord met 11 bijlagen;
3. verzoek om revisie van Acta GS Amersfoort-C 2005, artikel 67, *Besluit* 3, 7, 8, 9 en 10 door de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk te Kampen-Noord (Ichthus) d.d. 23 maart 2007 met 14 bijlagen;

De kerkenraad verzoekt de generale synode uit te spreken dat:

- a. de GS Amersfoort-C 2005 onvoldoende de gebeurtenissen én de op deze zaak betrekking hebbende besluiten van vóór de classis van september 2004 heeft betrokken in haar oordeels- en besluitvorming;
- b. de GS Amersfoort-C 2005 ten onrechte bezwaren dienaangaande niet behandeld heeft;
- c. deze gebeurtenissen, classisbesluiten en ingediende bezwaren alsnog overwogen dienen te worden bij de beoordeling van dit revisieverzoek;
- d. de GS Amersfoort-C 2005 ten onrechte ongegrond heeft verklaard het bezwaar van Kampen-Noord (Ichthus) dat de classis niet bevoegd was te besluiten dat het instellen van appèl tegen haar besluit geen schorsende werking heeft;
- e. de GS Amersfoort-C 2005 ten onrechte ongegrond heeft verklaard het bezwaar van Kampen-Noord (Ichthus) dat de classis in de kwestie Kampen-Noord niet bevoegd was om uit te spreken dat alle kerkenraadsleden dienen terug te treden;
- f. de GS Amersfoort-C 2005 ten onrechte *alle* elf broeders van de meerderheid als *wettige* kerkenraad(sleden) heeft beschouwd en meegeteld terwijl dit voor slechts *drie* het geval was;
- g. ten onrechte door de GS Amersfoort-C 2005 gesteld is dat er op 27 september 2004 een besluit is genomen door een kerkenraad (smeerderheid) waarmee het classisbesluit van 23 september 2004 (dat alle kerkenraadsleden dienen af te treden) voor de hele kerkenraad van kracht zou worden;
- h. de GS Amersfoort-C 2005 ten onrechte de aan haar voorgelegde bezwaren richting de besluiten van de classis niet heeft gehonoreerd;
- i. de GS Amersfoort-C 2005 ten onrechte heeft geoordeeld dat de uitspraak van de classis dat alle kerkenraadsleden dienen terug te treden op goede gronden is genomen;

- j. de GS Amersfoort-C 2005 met haar taxatie van 'onmacht van beide partijen' als oorzaak van verstoorde verhoudingen, geen recht doet aan de werkelijkheid;
  - k. de GS Amersfoort-C 2005 ten onrechte stelt dat de predikant, ouderlingen en diakenen van de kerkenraad (Ichthus) geacht moeten worden 'daadwerkelijk te zijn teruggetreden' (zoals grond 3 van besluit 11 stelt);
  - l. de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk te Kampen-Noord (Ichthus) erkend dient te worden als wettige kerkenraad van de gemeente te Kampen-Noord;
4. aanvulling op het revisieverzoek d.d. 15 februari 2008 met 1 bijlage: Aanvulling. De kerkenraad verzoekt de generale synode
- a. de uitspraak van de Commissie van Beroep in predikantszaken, dat er geen sprake kan zijn van een wettig (meerderheids)besluit van de kerkenraad op maandag 27 september 2004, mee te nemen in de besluitvorming;
  - b. wat door ds. E. Hoogendoorn in zijn beroepschrift is verwoord onder 'Bezwaren tegen uitspraken van de Commissie van Beroep' onderdeel I d.d. 15 februari 2008 te beschouwen als een aanvulling op de overwegingen en argumenten van de kerkenraad in het revisieverzoek en die in rekening te brengen bij de besluitvorming.

Besluit:

de generale synode besluit de gevraagde uitspraken niet te doen.

Grond:

de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 heeft, zoals blijkt uit de besluittekst, alle ter beschikking gestelde gegevens in rekening gebracht. Er waren geen zaken van vóór de uitspraak van de classis Kampen d.d. 24 september 2004 in appèl aan haar voorgelegd. Verder stelt de kerkenraad van Kampen-Noord (Ichthus) zelf dat er van nieuwe feiten, die dateren van voor de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005 en toen niet bekend waren, geen sprake is. Ook heeft de kerkenraad niet kunnen aantonen dat de besluiten van de GS Amersfoort-C 2005 evident fout en/of onvolkomen zijn. *[Materiaal 3 a, b en c]*

Voor een goed begrip bij onze broeders en zusters in Kampen-Noord (Ichthus) hecht de generale synode eraan te laten zien hoe zij de uitspraken van de GS Amersfoort-Centrum 2005 heeft getoetst.

- a. De kerkenraad van Kampen-Noord (Ichthus) gaat er in zijn argumentatie met betrekking tot de al dan niet opschortende werking van een appèl aan voorbij, dat overnemen van het oordeel van de classis Kampen niet leidt tot strijdigheid met het Woord van God en de kerkorde, en dat de roeping tot het ambt niet alleen een overtuiging in je hart is dat je door God geroepen bent, maar dat de roeping ook tot stand komt door middel van een besluit van de kerkenraad met medewerking van de gemeente, opdat niemand eigenmachtig het ambt in Christus' kerk bedient. (NGB Art. 31 en K.O. art. 3). *[Materiaal 3 d en f]*
- b. De kerkenraad van Kampen-Noord (Ichthus) gaat er in zijn bezwaar met betrekking tot de bevoegdheid van de classis Kampen aan voorbij, dat
  - 1. de kerkenraad in zijn intentie-verklaring d.d. 26 april 2004 gesteld heeft: "als de raad er niet in slaagt om (voor 1 september 2004) te komen tot een goede onderlinge samenwerking, zal de classis in deze ernstige situatie moeten oordelen". Hetzelfde is vastgelegd in art. 10.2 van de Mediationovereenkomst.
  - 2. de kerkenraad het bevoegde gezag in februari 2004 aan de classis heeft overgedragen, terwijl dat gezag eind september 2004 nog niet aan de kerkenraad was teruggegeven.
  - 3. de classis, uiteindelijk met instemming van heel de kerkenraad, een commissie aangewezen heeft met de volgende algemeen geformuleerde opdracht: "die gezag en zeggenschap krijgen om de goede voortgang te dienen van het plaatselijk kerkelijk leven in de gemeente van Kampen-Noord". *[Materiaal 3 e]*
- c. De classis Kampen heeft geoordeeld, dat niet was gebleken dat het beëindigen van de medewerking aan de mediation door een tiental broeders binnen de gestelde termijn van twintig uur geheel en alleen op hun conto geschreven diende te worden, doordat de mediators geen

schuldigen voor het mislukken van de mediation hadden aangewezen. Het beëindigen van de medewerking van de tien kerkenraadsleden was niet de oorzaak van het mislukken van de mediation, maar gevolg van het feit dat de mediation eigenlijk vanaf het begin geen perspectief had. (Zie ook Eindrapport Mediators.) [*Materiaal 3 f*]

- d. Het besluit van de kerkenraad op 27 september 2004 moet gezien worden als een wettig besluit van de kerkenraad te Kampen-Noord, daar dit besluit voor de kerkenraad genomen is door de daartoe door de classis gemachtigde commissie van drie nadat die de aanwezige kerkenraadsleden had gehoord. De aanwezige kerkenraadsleden conformeerden zich aan het oordeel van de buitengewone classis Kampen.

Niet gesteld kan worden dat de classis, de commissie van drie en de aanwezige kerkenraadsleden geheerst hebben over andere ambtsdragers (vgl. art. 83 K.O.), daar er geen sprake was van afzetting maar van terugtreden (demissionair worden). [*Materiaal 3 f en g*]

- e. De GS Amersfoort-C 2005 heeft terecht geoordeeld, dat de classis Kampen van september 2004 op goede gronden als haar oordeel heeft uitgesproken, dat alle ambtsdragers in Kampen-Noord dienden terug te treden. Gebleken was dat de kerkenraad niet bij machte was zijn interne problemen tot een oplossing te brengen, daar meerdere pogingen daartoe intussen waren mislukt. Daarmee was ook het besluit van de classis van november 2003, dat de broeders met elkaar in gesprek moesten gaan, door de feiten ingehaald. Ratificatie van die besluiten bleek niet mogelijk omdat het gesprek nog niet op gang gekomen was. [*Materiaal 3 h en i*]

- f. De GS Amersfoort-C 2005 heeft de werkelijkheid van de situatie binnen de kerkenraad te Kampen-Noord goed getaxeerd toen zij aangaf, dat de oorzaak van de verstoorde verhoudingen gelegen was in 'onmacht van beide partijen'. Dat er in de kerkenraad sprake was van vastgelopen verhoudingen, blijkt op verschillende momenten uit de stukken:

- in mei 2002 wordt een externe deskundige ingeschakeld vanwege moeiten in de onderlinge samenwerking.
- op 3 februari 2003 besluit de kerkenraad een traject te starten dat gericht is op herstel van de onderlinge verhoudingen.
- in november 2003 spreekt de classis van een verziend vergaderklimaat binnen de kerkenraad.
- op 26 april 2004 neemt de kerkenraad een besluit waarin gesproken wordt over eventuele verschillen in visie en herstel van de onderlinge goede samenwerking. De kerkenraad sprak toen uit, dat niet was vastgesteld dat trouw aan de Schrift, binding aan de gereformeerde belijdenis en gehoorzaamheid die God van ons vraagt, in geding waren.

In de stukken komt geen concreet bezwaar tegen een ambtsdrager (vgl. 1 Tim. 5:19v) naar voren. Beschuldigingen zijn niet met feiten gestaafd of in de kerkelijke weg aan de orde gesteld. [*Materiaal 3 j*]

- g. Nadat de GS Amersfoort-C 2005 de gelding en binding van het door de kerkenraad te Kampen-Noord genomen besluit had vastgesteld, kon zij niet anders dan concluderen, dat de predikant, ouderlingen en diakenen van de kerkenraad te Kampen-Noord (Ichthus) niet de wettige kerkenraad te Kampen-Noord vormden. [*Materiaal 3 k en l*]

- h. De uitspraak van de Commissie van Beroep in predikantszaken dateert van 18 mei 2007 en kan daarom niet worden meegewogen in de beoordeling van het verzoek om herziening van de in appèl gedane uitspraken van de GS Amersfoort-Centrum 2005. [*Materiaal 4 a en b*]

Rechtsgevolgen:

- a. de kerkenraad van Kampen-Noord (Ichthus) dient zich bereid te verklaren om mee te werken aan herstel van de eenheid van de Gereformeerde Kerk te Kampen-Noord en daarbij de ruimte te gebruiken die de kerkelijke besluitvorming van de GS Amersfoort-Centrum 2005 biedt;
- b. in deze weg kan er voor ds. E. Hoogendoorn ruimte komen om weer beroepbaar dienaar van het Woord binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland te zijn.

Procedureafspraken over de behandeling

Medio mei spreekt de synode over de procedure die gevolgd zal worden inzake het revisieverzoek dat er ligt vanuit Kampen-Noord. Op 6 juni worden deze besprekingen afgerond. Er komen twee pun-

ten aan de orde: 1. Behandeling openbaar of besloten en 2. Volgens de huishoudelijke regeling voor revisieverzoeken of volgens de regeling voor appèlzaken.

Openbaar of besloten

Er is een aantal argumenten om dit onderwerp in besloten zitting te behandelen. Het gaat om zaken waarbij veel personen zijn betrokken. Opmerkingen kunnen dan zomaar een eigen leven gaan leiden. Ook willen we graag open met elkaar kunnen spreken. Wel graag transparant zijn over de besluitvorming. Na afloop van de besprekingen zal het besluit publiek worden gemaakt. De synode stemt in met besloten behandeling.

Revisie of appèl

Uit de aard der zaak is het verzoek van Kampen-Noord een revisieverzoek. Dat zou betekenen dat volgens de Huishoudelijke Regeling de leden van de GS Amersfoort-Centrum niet mee mogen oordelen, maar dat verder iedereen aanwezig kan zijn en mee mag oordelen, ook bijvoorbeeld de afgevaardigden van de PS Overijssel. Gezien de betrokkenheid evenwel van die PS en het feit dat je in dit geval kunt spreken over een soort 'hoger beroep' in eenzelfde zaak, waarmee de zaak een rechtskarakter blijft houden, stelt de commissie Holland-Zuid voor om inzake de presentie de appèlregeling te hanteren. Er bestaat feitelijk geen regeling voor deze situatie. De leden van GS Amersfoort-Centrum mogen wel ter vergadering zijn, maar zij hebben geen stem- of spreekrecht. Verder zal ieder persoonlijk zich moeten afvragen of hij of zij betrokken is bij personen in deze zaak en daarom zich zal moeten verschonen. Even wordt nog stil gestaan bij de positie van de deputaten curatoren. Zij zijn echter in deze zaak niet rechtstreeks betrokken. Het enkele feit dat iemand curator is is derhalve geen belemmering aan de discussie deel te nemen.

Uiteindelijk wordt besloten de regeling voor appèlzaken hier te hanteren. De leden van de GS Amersfoort-Centrum besluiten ook niet aan de beraadslagingen deel te nemen.

Bespreking

De behandeling vindt in besloten zittingen plaats op 14 juni en wordt afgerond op 20 juni. De afgevaardigden van de PS-Overijssel en degenen die ook lid waren van de GS Amersfoort-Centrum zijn hierbij niet aanwezig.

Nadat de bespreking in comité is afgerond en bovenstaand besluit is genomen en openbaar gemaakt, leest de preses de volgende verklaring voor:

BEKENDMAKING BESLUIT KAMPEN-NOORD

De generale synode heeft de behandeling van het revisieverzoek uit Kampen laten voorbereiden door de afgevaardigden van Holland-Zuid. Zij waren nog niet eerder bij deze zaak betrokken. Dat geldt ook voor de onafhankelijke rechtskundige die zij naar hun voorstellen hebben laten kijken. In de vergadering waarin nu een besluit is genomen waren alleen broeders aanwezig die zich nog niet eerder met deze zaak hebben bezig gehouden.

Wat is er besloten?

De door Kampen-Ichthus gevraagde uitspraken niet te doen.

Waarom niet?

"De GS Amersfoort-Centrum 2005 heeft, zoals blijkt uit de besluittekst, alle ter beschikking gestelde gegevens in rekening gebracht. Er waren geen zaken van vóór de uitspraak van de classis Kampen d.d. 24 september 2004 in appèl aan haar voorgelegd. Verder stelt de kerkenraad van Kampen-Noord (Ichthus) zelf dat er van nieuwe feiten, die dateren van voor de uitspraak van de GS en toen niet bekend waren, geen sprake is. Ook heeft de kerkenraad niet kunnen aantonen dat de besluiten van de GS evident fout en/of onvolkomen zijn".

Voor een goed begrip bij onze broeders en zusters in Kampen-Noord (Ichthus), hecht de synode eraan ook te laten zien hoe zij de uitspraken van de GS Amersfoort-Centrum 2005 heeft getoetst.

Daarna volgen 8 punten waarin op alle revisievragen van Ichthus antwoord wordt gegeven.

Ook heeft de synode nog gekeken naar de rechtsgevolgen van haar besluit. Daarin is verwoord wat nu van Kampen-Ichthus wordt verwacht en wat voor perspectief dat zowel Ichthus als ds Hoogendoorn biedt.

Wij kunnen niet op de reactie van Ichthus vooruitlopen, maar wat zou het mooi zijn wanneer die is zoals wij in de rechtsgevolgen uitspreken. Dan kun je vervolgens ook vanuit de realiteit van twee gemeenten in Kampen-Noord nadenken over ruimte en tijd voor verzoening. Waarbij dan uiteraard ook van de Eudokia-gemeente het een en ander wordt gevraagd, zeg maar in de geest van 2 Kor.2:5-11.

Tenslotte: we hebben ons alleen nog maar met de revisieverzoeken beziggehouden. De wijze van behandeling van de appëlschriften hangt af van het antwoord op de besluiten van vandaag. Daarover zullen wij contact opnemen met Ichthus.

Artikel 49

20-06-2008

Brieven inzake Kampen-Noord

Commissie Holland-Zuid

Materiaal:

1. brief van br. J.W.G. Meissner, d.d. 8 juli 2006, waarin hij bezwaar aantekent tegen het niet in behandeling nemen van zijn brief d.d. 3 oktober 2005 door de GS Amersfoort-Centrum 2005. Hij verzoekt de GS de nalatigheid van de GS Amersfoort als een ernstig verzuim krachtig te veroordelen en de GK aansprakelijk te stellen voor elke materiële en geestelijke schade die uit dat verzuim voortvloeit. In de brief van 3 oktober 2005 reageert br. Meissner op het door de GS Amersfoort-Centrum 2005 genomen besluit inzake de kwestie Kampen. Hij concludeert, dat de GS Amersfoort op basis van eigen teksten had kunnen oordelen dat de niet teruggetreden predikant en andere ambtsdragers naast hem tot op heden de enige wettige ambtsdragers van Kampen-Noord zijn, en verzoekt de GS haar besluittekst in overeenstemming met deze conclusie te wijzigen.
2. brief van ds. H.P. Dam d.d. 18 februari 2008, waarin hij de synode in overweging geeft de status quo in Kampen-Noord te aanvaarden en beide gemeenten, die van de Eudokiakerk en de Ichthusgemeenschap, te accepteren als gemeenten binnen het verband van de Gereformeerde Kerken. Zijn verzoek komt voort uit de vrees dat een beslissing die ertoe zal leiden dat ds. E. Hoogendoorn en zijn gemeente niet langer deel uitmaken van de Gereformeerde Kerken, ernstige onrust in de kerken zal veroorzaken en wellicht ook het vertrek zal betekenen van andere predikanten en gemeenteleden.
3. brief van br. E. Kadijk, gedateerd maart 2008, waarin hij zich richt tot alle leden van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland en specifiek tot de leden van de synode van 2008 in Zwolle. In deze brief uit hij zijn verdriet over partijschappen in de kerken, met name over de broedertwist in Kampen-Noord. Hij wijst op de grote verantwoordelijkheid van de afgevaardigden op de synode met betrekking tot de beantwoording van de vraag of de Ichthusgemeente en ds. Hoogendoorn nog tot de vrijgemaakte kerken behoren.

Besluit 1:

aan het verzoek van br. Meissner niet te voldoen.

Gronden:

1. zoals br. Meissner zelf opmerkt was de sluitingstermijn voor het inzenden van stukken voor de GS Amersfoort-Centrum 2005 verstreken;

2. de brief van br. Meissner d.d. 3 oktober 2005 is feitelijk een bezwaar tegen de uitspraak van de GS Amersfoort-Centrum 2005 inzake de kwestie Kampen-Noord en kon ook daarom door die synode niet in behandeling worden genomen, daar zij dan moest oordelen over haar eigen besluit.

Besluit 2:

van de brieven van ds. Dam en br. Kadijk kennis te nemen.

Grond:

zowel ds. Dam als br. Kadijk vragen van de synode geen uitspraak. Wel geven zij de synode zaken in overweging die bij de besluitvorming aandacht verdienen. Beiden zijn uit op bewaring en herstel van de vrede in de kerken.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 50

27-03-2009

Appèlschrift Kampen-Noord inzake besluit classis Kampen

Prealabel

De Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 (verder: de GS 2008) zal de kerkenraad (verder KR) van de Gereformeerde kerk te Kampen-Noord (Ichthus) aanduiden als de KR Ichthus, zulks ter onderscheiding van de KR van de Gereformeerde kerk te Kampen-Noord die in de Eudokiakerk samenkomt. Voor de voorgeschiedenis wordt verwezen naar de besluiten van de GS Amersfoort-Centrum 2005 (verder: de GS 2005), opgenomen in de Acta onder Artikel 67.

Voorstel: deputaten appèlzaken

Materiaal:

1. het appèlschrift van de KR Ichthus aan de PS van Overijssel, van 9 februari 2007, voorzien van bijlagen;
2. brief van de PS Overijssel van 20 juni 2007, waarbij het onder 1. genoemd appèlschrift wordt doorgezonden ter behandeling door de GS;
3. het appèlschrift van de KR Ichthus met de titel: "Aansluitend beroep op de GS" van 23 maart 2007, voorzien van bijlagen;
4. stukken die zijn toegezonden door de classis Kampen.

De appèlschriften zijn gericht tegen het besluit van de classis Kampen van 19 oktober 2006 (kenbaar gemaakt op 20 oktober 2006) en moeten – gelet op de daarin opgenomen verklaring - tevens worden beschouwd als een persoonlijk appèlschrift van ds. E. Hoogendoorn.

Procesverloop

1. Op 1 oktober 2005 heeft de GS 2005 – voor zover van belang – uitgesproken
  - a. dat de (overgebleven) leden van de KR van Kampen-Noord die niet hebben besloten zich te gedragen overeenkomstig het oordeel van de classis Kampen van 23 september 2004, niet meer kunnen optreden als het met gezag van een kerkenraad toegerust college; en
  - b. dat de beslissing over de vraag of ds. Hoogendoorn zou moeten worden losgemaakt van de gemeente ligt bij de (nieuwe) KR die naar aanleiding van de besluiten van de classis en de aanvaarding daarvan door de KR moet worden gevormd.
2. Op 29 maart 2006 heeft de KR Kampen-Noord, in een gezamenlijke vergadering met de KR Zwartsluis, ds. E. Hoogendoorn geschorst als predikant van de Gereformeerde kerken in Nederland.

3. Op 1 april 2006 heeft de KR Ichthus uitgesproken dit besluit van de KR van Kampen-Noord niet te erkennen en ds. Hoogendoorn als predikant van de Gereformeerde kerken in Nederland te blijven erkennen en aanvaarden. Als grond wordt onder meer aangegeven dat ds. Hoogendoorn niet onder het gezag van de KR van Kampen-Noord (door hen hier en in de andere stukken aangeduid als “Eudokiaraad”) staat en dat deze KR daarom de bevoegdheid mist om ds. Hoogendoorn te schorsen. Daarnaast is de KR Ichthus van oordeel dat door het aanvragen van herziening van de besluiten van de GS 2005 bij de GS 2008 kerkrechtelijk de mogelijkheid vervalt dat op basis van de besluiten van de GS 2005 besluiten worden genomen over schorsing (en afzetting) van ds. Hoogendoorn.
  4. Op 19 oktober 2006 heeft de classis Kampen (met advies van deputaten ad art. 49 van de Kerkorde van de PS Overijssel) als haar oordeel uitgesproken dat ds. E. Hoogendoorn te Kampen afgezet dient te worden op grond van de artikelen 79 en 80 van de Kerkorde. De classis heeft haar oordeel gebaseerd op drie gronden:
    - a. Ds. E. Hoogendoorn maakt zich schuldig aan openlijke scheurmakerij (art. 80 Kerkorde) door de gemeente te Kampen-Noord weg te roepen achter de KR met diakenen van de Gereformeerde kerk te Kampen-Noord en zelfstandig kerkdiensten te beleggen en een eigen kerkelijk leven te ontwikkelen vanaf 3 oktober 2004.
    - b. Ambtsdragers in de gereformeerde kerken zijn gebonden aan Schrift, Belijdenis en Kerkorde. Om de gemeente te beschermen staat er in het ondertekeningsformulier dat ambtsdragers zich zullen houden aan de uitspraak van de mindere vergadering juist als zij de weg van appèl gaan. Waar deze terughoudendheid door iedere ambtsdrager is beloofd voor situaties waarin de leer van de kerk in geding is, hoeveel te meer dient men zich er dan (naar analogie) naar te gedragen wanneer zaken van een lagere orde – hoe belangrijk zij verder ook gevonden worden – in geding zijn. Ds. E. Hoogendoorn onderwerpt zich niet aan wettig genomen kerkelijke besluiten sinds 27 september 2004, zelfs niet na zijn appèl op de meeste vergadering.
    - c. Ds. E. Hoogendoorn handelt hiermee in strijd met zijn 4e ambtsbelofte, waarin hij beloofde zich te zullen onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, overeenkomstig de kerkorde, indien hij zich in leer of leven zou misgaan (Bevestigingsformulier predikanten).
- Tegen dit besluit van de classis richt zich het appèl van de KR Ichthus en ds. Hoogendoorn.
5. Op 20 oktober 2006 heeft de KR Kampen-Noord – na kennisneming van het oordeel van de classis – besloten ds. E. Hoogendoorn met ingang van heden naar artikel 79 en 80 Kerkorde af te zetten als dienaar van het Woord in de Gereformeerde kerken in Nederland. Tegen dit besluit van de KR Kampen-Noord heeft ds. Hoogendoorn uitdrukkelijk geen appèl ingesteld, omdat hij en de KR Ichthus deze KR niet als wettig erkent.
  6. Op 23 maart 2007 heeft de KR Ichthus (na eerdere aankondiging) bij de GS 2008 herziening verzocht van de besluiten van de GS 2005, aangeduid met de nummers 3, 7, 8, 9 en 10.
  7. Op 20 juni 2008 heeft de GS 2008 besloten aan het verzoek niet te voldoen.

Hoorzitting

Deputaten appèlzaken hebben partijen gehoord op 7 januari 2009. De KR Ichthus was vertegenwoordigd door G. Bikker en J. Hoksbergen; ook waren aanwezig J.T. Sikkema en R. Visscher. Ds. Hoogendoorn was in persoon aanwezig en werd bijgestaan door zijn raadsman, mr. A. Klaassen, advocaat te Veenendaal. De classis Kampen werd vertegenwoordigd door ds. P.L. Voorberg. De KR Kampen-Noord werd vertegenwoordigd door R. de Boer en A.D. Blijdorp. De Generale Synode heeft kennisgenomen van het verslag van de hoorzitting met de aangehechte pleitnotities.

Samenvatting van het geschil

De KR Ichthus en ds. E. Hoogendoorn vragen de GS uit te spreken dat ds. E. Hoogendoorn ten onrechte is geschorst en afgezet en daarom predikant is in volle rechten in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Besluit:

aan het verzoek niet te voldoen.

Gronden:

1. het appèlschrift richt zich uitsluitend tegen het besluit van de classis Kampen van 19 oktober 2006, genomen o.g.v. artikel 79 KO, waarin zij als haar oordeel uitspreekt dat ds. Hoogendoorn afgezet dient te worden als predikant. Het besluit van de KR Kampen-Noord van 21 oktober 2006 waarbij tot afzetting is besloten, is uitdrukkelijk niet in appèl aangevochten, zodat de uitspraak van de GS op het appèlschrift tegen het classisbesluit voor het besluit van de KR Kampen-Noord geen directe rechtgevolgen heeft. Aangezien de KR Kampen-Noord bij de hoorzitting heeft aangegeven de positie van ds. Hoogendoorn (en de andere gemeenteleden van Ichthus) te willen bezien in het licht van alle besluiten die door de GS worden genomen ten aanzien van Kampen-Noord, in samenhang met de wijze waarop deze besluiten door ds. Hoogendoorn en KR Ichthus worden ontvangen, is het verantwoord het verzoek te lezen als te zijn gericht tegen het oordeel van de classis en te aanvaarden dat de KR Ichthus en ds. Hoogendoorn belang hebben bij een uitspraak van de GS op hun appèlschrift;
2. het overgrote deel van de inhoudelijke bezwaren tegen het oordeel van de classis betreft de gebeurtenissen die zijn voorafgegaan aan en hebben geleid tot de besluiten van de GS 2005. Deze besluiten vormen echter het uitgangspunt bij de beoordeling van dit geschil, te meer nu het tegen een deel daarvan gerichte herzieningsverzoek inmiddels is afgewezen waarbij de GS inzicht heeft gegeven hoe zij de uitspraken van de GS 2005 ook inhoudelijk heeft getoetst. Van de GS kan en mag niet worden verwacht dat zij in het kader van de beoordeling van deze appèlzaak opnieuw, voor de derde maal, de grieven van de KR Ichthus die zijn gericht tegen het handelen van de KR Kampen-Noord en de classis voorafgaande aan het besluit van de classis Kampen van 23 september 2004 zal beoordelen. Het kan de KR Ichthus ook duidelijk zijn dat de in de Kerkorde gegeven mogelijkheid om een geschil in de kerken ter beslechting voor te leggen aan (een) meerdere vergadering(en), niet bedoeld is om net zo lang het eigen gelijk als recht te bepleiten tot het moment dat een meerdere vergadering dat heeft erkend. Daarmee miskent de KR Ichthus het eigen karakter van (kerkelijke) rechtspraak. Daarbij tekent de GS aan, dat zowel de voorbereiding van de besluiten van de GS Amersfoort 2005 door deputaten appèlzaken en van het besluit van GS 2008 over het herzieningsverzoek door een commissie uit de GS 2008, als de besluitvorming door de synodes zelf, hebben plaatsgevonden door personen die niet betrokken waren bij het geschil en daarom onpartijdig konden oordelen. Het is aan de KR Ichthus om de genomen besluiten overeenkomstig artikel 31 KO als bindend te aanvaarden;
3. de classis Kampen heeft op 19 oktober 2006 op goede gronden geoordeeld dat ds. E. Hoogendoorn afgezet dient te worden op grond van de artikelen 79 en 80 van de Kerkorde. De handelwijze van ds. Hoogendoorn ná de uitspraak van de classis Kampen van 23 september 2004 en de daaropvolgende vergadering van de KR Kampen-Noord, is terecht aangemerkt als openlijke scheurmakerij als bedoeld in artikel 80 van de Kerkorde. Daarbij is niet doorslaggevend of deze handelwijze naar het eigen inzicht van ds. Hoogendoorn ook als zodanig moet worden aangemerkt. Het oordeel van de classis dat alle kerkenraadsleden in Kampen-Noord moesten terugtreden vloeide voort uit de onmacht van de kerkenraad (inclusief de predikant) om gestalte geven aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid om in herderlijke zorg de gemeente te regeren. Juist om te komen tot herstel van die gezamenlijke verantwoordelijkheid dienden alle ambtsdragers terug te treden. Langs deze weg zou ruimte worden gemaakt voor een nieuwe kerkenraad, die wel in staat zou kunnen zijn de gemeente als geheel te leiden en te werken aan herstel van de geschonden eenheid. In die situatie is ds. Hoogendoorn (samen met de andere ambtsdragers van de 'oude' kerkenraad die geen gevolg wilden geven aan de uitspraak van de classis van 23 september 2004) overgegaan tot het beleggen van zelfstandige kerkdiensten en heeft hij de gemeenteleden van Kampen-Noord opgeroepen hen te volgen. Ds. Hoogendoorn heeft de oplossing van de geconstateerde onmacht van de kerkenraad dus niet gezocht in het volgen van de door het kerkverband aangewezen weg om te komen tot herstel van goede leiding aan de gehele gemeente, maar hij is

- overgegaan tot het openlijk scheuren van de gemeente door met een deel van de gemeente een zelfstandig eigen kerkelijk leven op te bouwen. De pretentie dat deze scheur van tijdelijke aard zou zijn acht de GS in het licht van de gegeven omstandigheden niet realistisch, aangezien de beëindiging daarvan geheel afhankelijk is gesteld van een voor hen gunstige uitkomst van de door de KR Ichthus (incl. ds. Hoogendoorn) ingeslagen weg van appèl en later van het verzoek om herziening. Ter vergadering van de classis Kampen op 19 november 2004 heeft de KR Ichthus zich als (wettige) kerkenraad van Kampen-Noord gepresenteerd en ook overigens pretendeert de KR Ichthus openlijk, tot op de dag van vandaag, de wettige kerkenraad van Kampen-Noord te zijn;
4. ds. Hoogendoorn heeft in zijn handelwijze volhard na het instellen van een nieuwe kerkenraad in Kampen-Noord in december 2004 en eveneens na de uitspraken van de GS 2005;
  5. de GS verwerpt nadrukkelijk de stelling van ds. Hoogendoorn dat de vorming van een eigen gemeente noodzakelijk was op confessionele gronden. Zoals de GS 2005 al heeft geconstateerd, vloeiden de onwerkbare verhoudingen in de kerkenraad van Kampen-Noord niet voort uit stellingnamen en gedragingen van kerkenraadsleden of groepen van leden die in strijd waren met de Heilige Schrift of de belijdenis van de kerk. De GS 2008 heeft in de verantwoording van de wijze waarop zij de besluiten van GS 2005 heeft getoetst onder f. al aangegeven dat de kerkenraad in zijn besluit van 26 april 2004 wel spreekt over verschillen in visie en de noodzaak tot herstel van de onderlinge samenwerking, maar uitdrukkelijk uitsprak dat niet was vastgesteld dat trouw aan de Schrift, binding aan de belijdenis en gehoorzaamheid die God van ons vraagt, in het geding waren. In de stukken komt geen concreet bezwaar tegen een ambtsdrager (vgl. 1 Tim 5:19v) naar voren. Beschuldigingen van dien aard zijn niet met feiten gestaafd. De GS is zich er uiteraard wel van bewust dat de tegenstellingen in de 'oude' kerkenraad van Kampen-Noord wel mede hun grond vinden in verschillende opvattingen over de concrete taak en roeping van een gereformeerde kerkenraad in de actuele situatie, maar niet is gebleken dat leden of groepen leden daarbij niet zijn gebleven binnen het kader van Schrift en belijdenis. De opvatting van de KR Ichthus (incl. ds. Hoogendoorn), dat "in de kerkenraad van Kampen-Noord een plaats is ontzegd aan gereformeerde ambtsdragers die de dingen ook in de moderne tijd gewoon willen toetsen aan hét criterium in de Gereformeerde kerken: Gods Woord, alsook de aangenomen Drie Formulieren van Eenheid" moet tegen deze achtergrond worden gezien als een onjuiste taxatie en bevat bovendien een onnodige diskwalificatie van de taakopvatting van de ambtsdragers in de 'oude' kerkenraad die in 2004 wel gevolg hebben gegeven aan de oproep van de classis;
  6. de GS leest in de gronden 2 en 3 van het classisbesluit van 19 oktober 2006 het verwijt aan ds. Hoogendoorn dat hij zich juist met het oog op de bescherming van de gehele gemeente van Kampen-Noord die hij als predikant diende, behoorde te gedragen naar de besluiten die door de kerkelijke vergaderingen zijn genomen. Dit oordeel van de classis is terecht. Van ds. Hoogendoorn, noch van zijn medeambtsdragers van KR Ichthus, noch van de gemeenteleden die hen zijn gevolgd, wordt gevraagd te handelen in strijd met Gods Woord, indien zij, gedurende de periode die zou zijn gemoeid met het appèl op de meerdere vergaderingen, met behoud van gevoelens gevolg hadden gegeven aan hun roeping om de eenheid van de gemeente te blijven zoeken door zich feitelijk te voegen naar het oordeel van de classis. Ds. Hoogendoorn had naar 1 Petrus 5: 2 en 3 elke schijn moeten vermijden heerschappij te voeren over de gemeente. Die schijn heeft hij niet vermeden door zonder overleg met en instemming van de gemeente eigen kerkenraadsvergaderingen en kerkdiensten te beleggen. Ook had hij zich moeten realiseren dat het stichten van een eigen gemeente tot verdere verwijdering zou leiden en het herstel van de eenheid in kerkenraad en gemeente van Kampen-Noord bepaald niet zou bevorderen. De presentatie van de KR Ichthus in geschriften en op de eigen website kan in dit kader niet als terughoudend worden aangemerkt. Tegen de achtergrond van grond 5 kan niet met vrucht worden staande gehouden dat deze handelwijze, ook niet onder de zelf gekozen aanduiding 'dolerend', om 's Heren wil geboden was en strekte tot bescherming van de gehele gemeente van Kampen-Noord;
  7. de KR Kampen-Noord en de classis zijn eerst tot de afzetting overgegaan nadat bleek dat ds. Hoogendoorn de uitspraken van de GS 2005 niet als bindend wilde aanvaarden en – samen met de overige ambtsdrager, als KR Ichthus – herziening van een deel van deze uitspraken verzocht aan de volgende GS. Door deze keuze is de scheuring in de gemeente bestendig

en de mogelijkheid om te komen tot een herstel van de eenheid van de gemeente voor langere periode uitgesteld. Daaraan doet niet af dat de KR Ichthus aan de KR Kampen-Noord het aanbod heeft gedaan om in onderling overleg te komen tot een 'modus vivendi' voor het naast elkaar laten bestaan van twee (deel)gemeenten ieder onder eigen kerkenraad zolang nog niet door de volgende GS is beslist op het herzieningsverzoek. In dit verband overweegt de GS uitdrukkelijk dat ds. Hoogendoorn en de KR Ichthus zich voor deze optie niet kunnen beroepen op de in de stukken aangehaalde passage uit de Acta van de GS 2005 over de opmerkingen van deputaten appèlzaken ter GS 2005 met betrekking tot de mogelijkheid van het aanvaarden van een status quo als noodoplossing. Zoals blijkt uit de aangehaalde passage heeft deze optie betrekking op de situatie dat de KR Ichthus de besluiten van de GS 2005 als bindend zou aanvaarden. Het tijdelijk aanvaarden van het naast elkaar bestaan van twee (deel)gemeenten als noodoplossing zou dan wellicht nodig blijken te zijn op de weg naar herstel. De optie die door ds. Hoogendoorn is bepleit, is geen tijdelijk aanvaarden van een noodoplossing op weg naar herstel. Het gaan van de weg naar herstel veronderstelt immers ook een beweging van de kant van ds. Hoogendoorn en de KR Ichthus. In het aanbod waarvan ds. Hoogendoorn melding maakt, wordt echter een status quo bepleit ter bestendiging van eigen positie, zonder dat sprake is van ook maar enige concrete aanwijzing dat de door de GS 2005 gewezen weg ook voor ds. Hoogendoorn en de KR Ichthus als begaanbaar wordt gezien;

8. het is op zichzelf niet ondenkbaar dat de classis Kampen had besloten niet mee te werken aan de afzetting van ds. Hoogendoorn zolang door de GS niet op het herzieningsverzoek was beslist. De classis had immers kunnen oordelen dat het in de gegeven omstandigheden wijs is om niet van haar bevoegdheid gebruik te maken. De GS ziet echter geen grond voor het oordeel dat de classis die keuze had behóren te maken. De classis mocht doorslaggevende betekenissen hechten aan de overtuiging dat van de KR Kampen-Noord niet langer gevraagd mocht worden te aanvaarden dat zijn predikant blijft volharden in zijn positiekeuze, nl. het slechts willen erkennen van wettig gezag over hem van de KR Ichthus en het voorgaan in de Ichthus-gemeente die zich beschouwt als voortzetting van Gereformeerde kerk van Kampen-Noord. Daarbij neemt de GS mede in aanmerking, dat uit niets is gebleken dat ds. Hoogendoorn op enigerlei wijze wenst mee te werken aan het opheffen van de breuk in de gemeente, anders dan door uitspraken van de meerdere vergadering die hem en de KR Ichthus in het gelijk stellen in hun visie op de gang van zaken;
9. een verzoek om herziening van een einduitspraak door de GS is geen appèl als bedoeld in artikel 31 van de Kerkorde. Nog minder dan in Besluit 7 van de GS 2005 al is geoordeeld met betrekking tot een ingesteld appèl, is er reden om te aanvaarden dat er geen verplichting bestaat om zich te gedragen in overeenstemming met een door de meeste vergadering genomen besluit, zolang nog niet op het verzoek om herziening is beslist.

Bespreking

De preses memoreert bij de opening dat de synode al gesloten is. We gaan niet meer in discussie over afgehandelde agendapunten. En ook op verzoeken om stukken alsnog aan synodeleden ter beschikking te stellen gaan we niet in.

Het is goed om weer bij elkaar te zijn. Maar liever met een andere agenda dan we vandaag hebben. We moeten meer doen dan de zaak die voorligt afstandelijk en juridisch behandelen. Daar zijn de broeders en zusters in Kampen niet mee gediend en daarvan is onze God niet gediend.

Ons past verootmoediging. We lezen Daniël 9,3-19. Was de zonde van Israël Daniël te verwijten? Toch schaamt hij zich. Voor God en mensen. Hij is een met zijn broeders. Wat gebeurd is, is onder ons gebeurd. En het gaat om de zaak van de Heer. Om zijn naam en eer. Daarom moeten we eerst om *vergeving* vragen dat zoiets in ons midden kon gebeuren. Vergoing, omdat het ons, als kerken tot heden niet gelukt is de zo gehoopte verzoening tot stand te brengen. Die houding bewaart voor afstandelijkheid. Ook al heeft een rechter een zekere distantie nodig, hij hoeft zijn hart niet thuis te laten. Als hij eerst in zijn eigen hart kijkt, wat zal dat de rechtspraak over anderen ten goede komen. Zo gaat aan ons bidden om wijsheid en inzicht de bede om vergoing en zelfkennis vooraf. En dan bidden we met Daniël: "Here, luister naar ons. Here vergeef ons. Here verhoor ons gebed. Wacht niet langer en grijp in. Omwille van uw grote naam. Want uw naam is verbonden aan uw kerk in deze wereld, de gemeente waarvoor uw Zoon zijn kostbaar bloed heeft gegeven."

Van deputaten zijn aanwezig br. W. Haitsma, ds. R. Kelder, ds. J. Ophoff, ds. H. Pathuis en br. D.A.C. Slump. De afgevaardigden van de PS Overijssel zijn niet bij de vergadering aanwezig, evenals sommige synodeleden die zich vanwege persoonlijke betrokkenheid hebben verschoond. De preses deelt mee dat direct nadat de synode haar besluiten heeft genomen de partijen daarover geïnformeerd zullen worden. De gronden onder die besluiten zullen later worden gezonden om het moderamen de gelegenheid te geven nog naar zorgvuldige formuleringen te kunnen kijken. Verder deelt hij mee dat de kerk van Kampen-Zuid aangeboden heeft waar nodig en mogelijk van harte bereid te zijn een rol te spelen in het vervolg op de uitspraak, onder meer in zaken als opvang en bemiddeling. Ook heeft de kerk van Kampen-Zuid in het bijzonder de kerken in de classis Kampen opgeroepen voorbede te doen voor het werk van de synode in deze zaak.

Hierna gaat de synode verder in besloten zitting.

Artikel 51

27-03-2009

Appèlschrift Kampen-Noord inzake besluit Commissie van Beroep in predikantszaken

UITSPRAAK van de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 als bedoeld in artikel 16 van de Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken (vastgesteld door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta, Bijlage 3.4) op het beroep van ds. E. Hoogendoorn te Kampen tegen de uitspraak van de Commissie van Beroep van 18 mei 2007 in de geschillen tussen ds. Hoogendoorn en de kerkenraad van de Gereformeerde kerk van Kampen-Noord.

Prealabel

De Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 (verder: GS 2008) zal de kerkenraad van de Gereformeerde kerk te Kampen-Noord (Ichthus), de kerkenraad van (het deel van) de gemeente in Kampen-Noord dat sinds 3 oktober 2004 samenkomt in het Ichthuscollege en waarvan ds. Hoogendoorn deel uitmaakt, aanduiden als de KR Ichthus, zulks ter onderscheiding van de KR van de Gereformeerde kerk te Kampen-Noord die in de Eudokiakerk samenkomt, verder aan te duiden als de KR Kampen-Noord. Voor de voorgeschiedenis wordt verwezen naar de besluiten van de GS Amersfoort-Centrum 2005 (verder: de GS 2005), opgenomen in de Acta onder Artikel 67 en de besluiten van de GS Zwolle-Zuid 2008 van heden in de appèllen van de KR Ichthus en ds. Hoogendoorn tegen de uitspraak van de classis Kampen van 19 oktober 2006 inzake (het oordeel over) de afzetting van ds. Hoogendoorn als predikant in de Gereformeerde kerken in Nederland.

Procesverloop

1. Op 1 oktober 2005 heeft de GS 2005 – voor zover van belang – uitgesproken
  - a. dat de (overgebleven) leden van de KR van Kampen-Noord die niet hebben besloten zich te gedragen overeenkomstig het oordeel van de classis Kampen van 23 september 2004, niet meer kunnen optreden als een met het gezag van een kerkenraad toegerust college; en
  - b. dat de beslissing over de vraag of ds. Hoogendoorn zou moeten worden losgemaakt van de gemeente ligt bij de (nieuwe) KR die naar aanleiding van de besluiten van de classis en de aanvaarding daarvan door de KR moet worden gevormd.
2. Op 29 maart 2006 heeft de KR Kampen-Noord, in een gezamenlijke vergadering met de KR Zwartsluis, ds. E. Hoogendoorn geschorst als predikant van de Gereformeerde Kerken in Nederland.
3. Op 1 april 2006 heeft de KR Ichthus uitgesproken dit besluit van KR van Kampen-Noord niet te erkennen en ds. Hoogendoorn als predikant van de Gereformeerde kerken in Nederland te blijven erkennen en aanvaarden. Als grond wordt onder meer aangegeven dat ds. Hoogendoorn niet onder het gezag van de KR van Kampen-Noord (door hen hier en in de andere stukken aangeduid als "Eudokiaraad") staat en dat deze KR daarom de bevoegdheid mist om ds. Hoogendoorn te schorsen. Daarnaast is de KR Ichthus van oordeel dat door het aanvragen van herziening van de besluiten van de GS 2005 bij de GS 2008 kerkrechtelijk de mogelijkheid vervalt dat op basis van de besluiten van de GS 2005 besluiten worden genomen over schorsing (en afzetting) van ds. Hoogendoorn.

4. Op 19 oktober 2006 heeft de classis Kampen (met advies van deputaten ad art. 49 van de Kerkorde van de PS Overijssel) als haar oordeel uitgesproken dat ds. E. Hoogendoorn te Kampen afgezet dient te worden op grond van de artikelen 79 en 80 van de Kerkorde. De classis heeft haar oordeel gebaseerd op drie gronden:
  - a. Ds. E. Hoogendoorn maakt zich schuldig aan openlijke scheurmakerij (art. 80 Kerkorde) door de gemeente te Kampen-Noord weg te roepen achter de KR met diakenen van de Gereformeerde kerk te Kampen-Noord en zelfstandig kerkdiensten te beleggen en een eigen kerkelijk leven te ontwikkelen vanaf 3 oktober 2004.
  - b. Ambtsdragers in de gereformeerde kerken zijn gebonden aan Schrift, Belijdenis en Kerkorde. Om de gemeente te beschermen staat er in het ondertekeningsformulier dat ambtsdragers zich zullen houden aan de uitspraak van de mindere vergadering juist als zij de weg van appèl gaan. Waar deze terughoudendheid door iedere ambtsdrager is beloofd voor situaties waarin de leer van de kerk in geding is, hoeveel te meer dient men zich er dan (naar analogie) naar te gedragen wanneer zaken van een lagere orde – hoe belangrijk zij verder ook gevonden worden – in geding zijn. Ds. E. Hoogendoorn onderwerpt zich niet aan wettig genomen kerkelijke besluiten sinds 27 september 2004, zelfs niet na zijn appèl op de meeste vergadering.
  - c. Ds. E. Hoogendoorn handelt hiermee in strijd met zijn 4e ambtsbelofte, waarin hij beloofde zich te zullen onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, overeenkomstig de kerkorde, indien hij zich in leer of leven zou misgaan (Bevestigingsformulier predikanten). Tegen dit besluit heeft de KR Ichthus en ds. Hoogendoorn appèl ingesteld bij de GS 2008. Op dit appèl heeft de GS 2008 heden ook uitspraak gedaan.
5. Op 20 oktober 2006 heeft de KR Kampen-Noord – na kennisneming van het oordeel van de classis – besloten ds. E. Hoogendoorn met ingang van heden naar artikel 79 en 80 Kerkorde af te zetten als dienaar van het Woord in de Gereformeerde kerken in Nederland. Tegen dit besluit van de KR van Kampen-Noord heeft ds. Hoogendoorn uitdrukkelijk geen appèl ingesteld, omdat hij en de KR Ichthus deze KR niet als wettig erkent.
6. Op 23 maart 2007 heeft de KR Ichthus (na eerdere aankondiging) bij de GS 2008 herziening verzocht van de besluiten van de GS 2005, aangeduid met de nummers 3, 7, 8, 9 en 10.
7. Op 20 juni 2008 heeft de GS 2008 besloten aan het verzoek niet te voldoen.
8. Bij brief van 15 februari 2007 heeft het kerkgenootschap Gereformeerde Kerk Kampen-Noord (ingevolge artikel 7 van Regeling: de KR Kampen-Noord) de Commissie van Beroep in predikantszaken (verder: CvB) verzocht (samengevat):
  - a. te verklaren voor recht dat ds. Hoogendoorn geen enkele aanspraak (financieel noch materieel) meer toekomt uit hoofde van de rechtsrelatie tussen hem en Kampen-Noord en gedurende de periode waarin Hoogendoorn als predikant verbonden was aan Kampen-Noord; en voorts
  - b. te oordelen dat ds. Hoogendoorn de pastorie, Hoefblad 14 te Kampen, uiterlijk 15 augustus 2007 met het zijne en de zijnen dient te verlaten en te ontruimen.
9. Bij brief van 20 februari 2007 heeft ds. Hoogendoorn een drietal verzoeken gedaan aan de CvB in het geschil met het kerkgenootschap Gereformeerde Kerk te Kampen-Noord met betrekking tot (in eigen formulering):
  - a. Uitbetaling achterstallig traktement tot 21 oktober 2006;
  - b. Toepassing GMV richtlijnen;
  - c. Doorbetaling traktement na afzetting 21/10/2006
10. Bij uitspraak van 18 mei 2007 heeft de Commissie van Beroep in predikantszaken bepaald:

inzake het verzoek van de KR Kampen-Noord (Eudokia)

  - toewijzing van het verzoek tot het niet gehouden zijn van doorbetaling van het traktement van ds. Hoogendoorn ná 20 oktober 2006;
  - toewijzing van het verzoek tot ontruiming door ds. Hoogendoorn van de pastorie, doch uiterlijk op 1 september 2007;
  - verklaring voor recht dat ds. Hoogendoorn voor wat betreft de besproken geschilpunten niet méér van Eudokia te vorderen heeft als in deze uitspraak vermeld;
  - voor het overige afwijzing van al hetgeen door Eudokia meer is gevorderd.

inzake het verzoek van ds. Hoogendoorn:

- toewijzing van het verzoek tot doorbetaling van zijn traktement tot en met 20 oktober 2006, onder verrekening van de bij de beslissing van de voorzitter in de voorlopige voorziening toegekende € 40.000,- (bruto), zijnde een bedrag van € 20.434,24 (bruto) te verhogen met de wettelijke rente vanaf de dag van opeisbaarheid;
- voor het overige afwijzing van al hetgeen door Hoogendoorn meer is gevorderd.

11. Bij brief van 27 juni 2007 heeft E. Hoogendoorn beroep ingesteld bij de GS 2008 tegen de uitspraak van de CvB van 18 mei 2007. Het beroep is van gronden voorzien bij brief van 15 februari 2008.
12. Op 18 juli 2007 heeft de Voorzieningenrechter van de rechtbank Zwolle vonnis gewezen in het kort geding dat ds. Hoogendoorn heeft ingesteld tegen het kerkgenootschap Gereformeerde Kerk Kampen-Noord, hangende het beroep op de Generale Synode. Daarbij heeft de voorzieningenrechter het kerkgenootschap geboden zich te onthouden van enige ontruimingshandeling terzake van de aan ds. Hoogendoorn verhuurde woning Hoefblad 14 te Kampen, totdat de huurovereenkomst met betrekking tot deze woning op rechtsgeldige wijze zal zijn beëindigd. De overige vorderingen van ds. Hoogendoorn, alsmede de vordering in reconventie van het kerkgenootschap, zijn afgewezen.

Hoorzitting

Deputaten appèlzaken hebben beide partijen gehoord op 7 januari 2009. Ds. Hoogendoorn was in persoon aanwezig en werd bijgestaan door zijn raadsman, mr. A. Klaassen, advocaat te Veenendaal. De kerkenraad van Kampen-Noord werd vertegenwoordigd door R. de Boer en A.D. Blijdorp. De GS 2008 heeft kennisgenomen van het verslag van de hoorzitting met de aangehechte pleitnotities.

De vordering in beroep:

1. Ds. Hoogendoorn heeft uitdrukkelijk geen beroep ingesteld tegen de uitspraak van de CvB voor zover die betrekking heeft op de ontruiming van de pastorie.
2. Bij de hoorzitting is de klacht die betrekking heeft op de vermeerdering van de bedragen die door de KR Kampen-Noord op grond van de uitspraak van de CvB zou moeten betalen aan ds. Hoogendoorn door rekening te houden met de wettelijke rente, ingetrokken, omdat – met instemming van de KR Kampen-Noord – is vastgesteld dat die uitspraak daar al in voorziet.
3. Het beroep betreft
  - a. het wettig verklaren van de afzetting van ds. Hoogendoorn en de daaraan verbonden stopzetting van het traktement per 21 oktober 2006;
  - b. het niet toewijzen van de vordering om het traktement te verhogen op basis van de GMV-richtlijnen
  - c. het niet veroordelen van de KR Kampen-Noord in de kosten voor rechtsbijstand aan de zijde van ds. Hoogendoorn.

Besluit:

het beroep ongegrond te verklaren.

Gronden:

- 1 op grond van het bepaalde in artikel 16, derde lid, van de Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken wordt het beroep gegrond verklaard als de GS van oordeel is dat de uitspraak van de commissie in strijd is met Schrift en belijdenis dan wel apert onjuist moet worden geacht. Daarmee is een hoge drempel opgeworpen voor een geslaagd beroep. De uitspraak van de onafhankelijke CvB zal als regel einduitspraak zijn en kan slechts in uitzonderlijke omstandigheden door de GS worden vernietigd. Die omstandigheden doen zich hier niet voor;
- 2 bij besluit van heden heeft de GS het appèl van onder meer ds. Hoogendoorn tegen de uitspraak van de classis Kampen van 19 oktober 2006 inzake de afzetting van ds. Hoogendoorn ongegrond verklaard. Tegen het besluit van de KR Kampen-Noord van 20 oktober 2006 is

- geen beroep ingesteld, zodat dit besluit rechtskracht heeft gekregen. De CvB heeft terecht de bevoegdheid van de KR Kampen-Noord die op 6 december 2004 is gaan functioneren, tot afzetting van ds. Hoogendoorn aangenomen, zoals ook blijkt uit de in het procesverloop onder 1. aangehaalde uitspraak van de GS 2005;
- 3 omdat vanaf 21 oktober 2006 de arbeidsrelatie tussen de KR Kampen-Noord en ds. Hoogendoorn rechtens is verbroken, heeft ds. Hoogendoorn geen recht meer op betaling van traktement vanaf die datum. De CvB heeft dat terecht beslist;
- 4 de CvB heeft in haar uitspraak overwogen dat in de beroepsbrief slechts een jaarlijkse aanpassing van het traktement aan de hand van de koopkracht wordt genoemd en dat in de jaaroverzichten van 2002 en 2004 slechts wordt gerept van een procentuele verhoging van het traktement op basis van de GMV-norm. De omvang van het traktement is niet in verband gebracht met de GMV-norm. De CvB constateert vervolgens dat al geruime tijd bij de KR Kampen-Noord het voornemen bestond tot aanpassing van het traktement, in breder verband aangeduid als het totale arbeidsvoorwaardenpakket, maar dat dit voornemen niet heeft geleid tot toepassing van de door ds. Hoogendoorn gewenste GMV-richtlijnen. De CvB heeft voor het afwijzen van de vordering doorslaggevend geacht dat ds. Hoogendoorn niet heeft aangetoond of aannemelijk gemaakt dat de hoogte van zijn traktement onder de GMV-normen lag en dat de commissie dat ook niet is gebleken. De vordering is om die reden als onvoldoende gemotiveerd afgewezen. Ds. Hoogendoorn heeft in zijn aanvullend beroepschrift verwezen naar de stukken die hij bij de commissie heeft ingediend en gesteld dat raadpleging van de richtlijnen, de tabellen en de toelichting daarop al laat zien dat de stelling van de KR Kampen-Noord dat hij voordelen zou genieten die uitgaan boven de GMV richtlijn geen hout snijdt, onder meer omdat de genoemde voordelen van vrij wonen en premievrij emeritaat in de richtlijn zijn begrepen. Hij acht het onethisch dat de CvB niet is ingegaan op de bereidverklaring van zijn raadsman ter zitting om de benodigde gegevens binnen een dag over te leggen. De GS moet echter vaststellen dat ds. Hoogendoorn noch bij zijn beroep of aanvullend beroep, noch op enig ander moment voor de behandeling van zijn beroep bij deputaten appèlzaken, nadere gegevens heeft overgelegd waaruit zou kunnen blijken dat het oordeel van de CvB op dit punt apert onjuist is, ook niet de gegevens die binnen een dag zouden kunnen worden geproduceerd. Pas tijdens de hoorzitting bij deputaten appèlzaken is een stuk overgelegd van belastingdeskundige Dekens waaruit de negatieve verschillen tussen het uitbetaalde traktement en de GMV-richtlijnen over de jaren 2001 tot 2003 zouden blijken. Het overleggen van dit stuk, dat dateert uit 2003, op een dergelijk moment is in strijd met de goede procesorde. De KR Kampen-Noord is daarmee de mogelijkheid ontnomen daarop adequaat te reageren. Door de KR Kampen-Noord is ter zitting volstaan met het overleggen van eigen berekeningen, waaruit juist een positief verschil zou blijken, en het maken van enkele zeer globale opmerkingen over de door ds. Hoogendoorn ter zitting geproduceerde cijfers;
- 5 niet valt in te zien op grond van welke titel de KR Kampen-Noord zou zijn gehouden tot betaling van de kosten van rechtsbijstand van ds. Hoogendoorn in het onderhavige geschil. Daar gelaten of er niet omstandigheden denkbaar zouden kunnen zijn dat een KR zijn predikant tegemoet komt in de kosten die hij moet maken voor een beroep op de CvB, is er geen grond voor het oordeel dat de beslissing van de Commissie van Beroep om dat in dit geval niet te doen apert onjuist is.

Bespreking

Behandeling van dit appèl vindt plaats direct aansluitend aan de behandeling van het appèl van de kerkenraad Kampen-Noord (Ichthus) en ds.E. Hoogendoorn tegen het besluit van de classis Kampen (zie Acta artikel 50)

Van deputaten zijn aanwezig br. W. Haitsma, ds. R. Kelder, ds. J. Ophoff, ds. H. Pathuis en br. D.A.C. Slump. De afgevaardigden van de PS Overijssel zijn niet bij de vergadering aanwezig, evenals sommige synodeleden die zich vanwege persoonlijke betrokkenheid hebben verschoond.

De behandeling van dit appèl gebeurt in besloten zitting.

Na afloop van de besluiten Kampen-Noord spreekt de preses de vergadering toe:

Laat ik mogen beginnen de uitspraken bekend te maken die de synode vandaag heeft gedaan.

1. In antwoord op het verzoek van de kerkenraad-Ichthus en van ds E.Hoogendoorn om uit te spreken, dat ds E.Hoogendoorn ten onrechte is geschorst en afgezet en daarom predikant is in volle rechten in de Gereformeerde Kerken in Nederland, heeft de synode besloten aan het verzoek niet te voldoen.
2. Verder heeft de synode besloten het beroep van ds E.Hoogendoorn tegen de uitspraak van de Commissie van Beroep van 18 mei 2007 ongegrond te verklaren.

De betrokkenen zijn hierover inmiddels geïnformeerd.
Zij zullen z.s.m. ook de gronden onder deze uitspraken ontvangen.
Daarna zullen die ook publiek worden gemaakt.

Nu hiermee zowel de revisieverzoeken als de appèlschriften uit Kampen alle behandeld zijn, wil ik graag nog het volgende opmerken.

Wij zijn ons werk vanmorgen begonnen met het gebed van Daniël in Daniël 9:3-19.

We hadden er behoefte aan om samen eerst klein te zijn voor de Here.

We hebben Hem ónze schuld beleden.

Wat in Kampen is gebeurd, is in óns midden gebeurd.

Dat in Kampen nog geen verzoening tot stand is gekomen, is ons aan te rekenen.

Het is ons als kerken rondom niet gelukt.

We schamen ons voor de Here.

We schamen ons voor de blaam op zijn naam.

Zo zijn wij vandaag aan het werk gegaan.

Met het vurige verlangen vervolgens door eerlijke rechtspraak ons steentje te mogen bijdragen aan het helen van door onze zonden zo ernstig verstoorde verhoudingen.

Geve God open harten om de uitspraken en overwegingen van deze synode zó te lezen en te aanvaarden.

Het ging niet over bezwaren tegen de leer. Noch van ds Hoogendoorn. Noch van de kerkenraad van de Eudokia-gemeente.

Niet om díe reden is dan ook een gereformeerd predikant afgezet.

Maar juist omdat het niet over de leer van Schrift en belijdenis ging, had in 2004 – toen men elkaar als ámbtsdragers helemaal niet meer wist te vinden – de geméente in Kampen niet gescheurd mogen worden.

Die scheur was niet gereformeerd.

En daar ging het om in de uitspraken van Amersfoort-2005 en Zwolle-Zuid-2008.

Die scheur hoefde niet.

En die hóeft ook niet.

Waarom niet elkaar weer opzoeken en aanvaarden?

Graag doe ik vanaf deze plaats een appèl op mijn broeders en zusters in Kampen, maar ook daarbuiten:

laten wij als Daniël klein zijn voor het aangezicht van God

en een breuk die niet ging over de léér

zo spoedig mogelijk achter ons laten,

om de éér van onze Heer.

Artikel 52

20-06-2008

Appèl pastorale bearbeiding van homofiel geaarde broeders en zusters.

In comité heeft de vergadering een appèlschrift behandeld. Daarbij overwoog de synode het volgende.

Hoewel het hier om een appèl in een beleidsuitspraak gaat, gaan achter het appèl mensen schuil. Mensen die, onbedoeld, door uitspraken beschadigd kunnen worden. Eerdere besprekingen over deze zaak op classis en PS zijn weliswaar openbaar geweest, maar toch opteert het moderamen

voor een besloten behandeling, eventueel gevolgd door een openbare mededeling na de besluitvorming.

De vergadering stemt in met het voorstel van het moderamen.

De eerste ronde van de bespreking wordt gehouden op 4 april. Verdere bespreking vindt plaats op 18 april, terwijl besluitvorming plaatsvindt op 20 juni. Van deputaten zijn – per vergadering in wisselende samenstelling - aanwezig ds. A. Bas, J.P.A. Boersma, ds. R. Kelder, ds. P. Storm en W. Haitsma. Ook prof. Te Velde neemt aan de discussie deel. De afgevaardigden van PS-Overijssel zijn niet bij de besprekingen aanwezig.

Na afronding van de besprekingen leest de preses in een openbare zitting de volgende verklaring voor:

VERKLARING

De synode heeft zich een paar keer vrij uitvoerig beziggehouden met een appèl rond de pastorale bearbeiding van homofiel geaarde broeders en zusters.

Er werd gevraagd om een algemene regel dat een kerkenraad in het geval van het samen één huishouden vormen van homofiele broeders en zusters, ook al beloven zij zich van seksuele omgang te onthouden, de tucht naar art.76 K.O. moet bedienen. Die uitspraak heeft de synode niet gedaan.

Duidelijk uitgangspunt voor de synode is dat seksueel verkeer tussen mensen van hetzelfde geslacht in het licht van Gods liefdewet onaanvaardbaar is.

Maar hoe dit uitgangspunt toe te passen in bijzondere situaties? De synode heeft naar aanleiding van het beleid van de betreffende kerkenraad waartegen appèl was ingediend uitgesproken:

1. dat de betreffende kerkenraad het samenwonen van homofiele broeders en zusters die een affectieve relatie met elkaar hebben onder de belofte van uitsluiting van seksuele omgang dient af te wijzen;
2. dat of en op welk moment deze afwijzing gepaard moet gaan met de kerkelijke tucht zoals beschreven in art. 76 KO beoordeeld dient te worden door de betreffende kerkenraad zelf omdat dat behoort tot de pastorale ruimte die een kerkenraad heeft in concrete situaties.

In eerste instantie besloot de synode de berichtgeving rondom het appèl hierbij te laten. Op 19 september evenwel werd een voorstel van het moderamen aanvaard om de uitspraak geanonimiseerd op te nemen in de Acta en niet alleen in de Handelingen (16 stemmen voor, 4 tegen, 6 onthoudingen).

SAMENVATTING VAN HET GESCHIL

Bezwaarden betwisten de juistheid van het beleid zoals hun kerkenraad dat voert inzake homofilie, c.q. homoseksualiteit. Het geschil spitst zich, naar partijen op de hoorzitting ook verklaarden, toe op de vraag of de kerkenraad kan volstaan met het nadrukkelijk afraden van het samenwonen van homofiele broeders of zusters die een affectieve relatie met elkaar hebben onder de belofte van uitsluiting van seksuele omgang en zij in die samenwoning volharden, dan wel dit samenwonen moet afwijzen. Dit laatste zou volgens beide partijen als consequentie hebben dat een kerkenraad bij voortzetting van het samenwonen tucht zal moeten toepassen. Niet in geschil is de beoordeling van relaties waarin personen van hetzelfde geslacht seksuele omgang met elkaar hebben: zowel de bezwaarden als de kerkenraad wijzen dergelijke relaties af.

Besluit:

- a. uit te spreken dat het samenwonen van homofiele broeders of zusters, die een affectieve relatie met elkaar hebben onder de belofte van uitsluiting van seksuele omgang, door de betrokken kerkenraad dient te worden afgewezen in plaats van het huidige beleid dat zulks wordt afgeraden en

- b. uit te spreken dat of en op welk moment dit afwijzen van het samenwonen gepaard moet gaan met het toepassen van de kerkelijke tucht, zoals beschreven in art. 76 KO, beoordeeld dient te worden door de kerkenraad aangezien dit behoort tot de pastorale ruimte die een kerkenraad heeft in concrete situaties.

Gronden:

PROCEDUREEL

1. een bepaalde kerkenraad heeft in 2000 (voorzover nu nog van belang en zoals aangeduid onder de loop van het geschil onder 1) algemene uitspraken gedaan over het “samenwonen door verliefden”. Deze uitspraken hebben niet geleid tot het nu aan de orde zijnde appèlschrift. In het nu aan de orde zijnde appèlschrift tegen de beleidsuitspraken van 2001 en 2002, verzoeken bezwaarders de generale synode een algemene uitspraak te doen over het ongetrouwd samenwonen van mensen die verliefd zijn. Nu deze vraag niet aan de orde was in het appèlschrift bij de classis en dus buiten het oorspronkelijke geschil staat, kunnen wij dit verzoek niet als bezwaar in behandeling nemen. Deze algemene vraag is (zoals bleek tijdens de hoorzitting) in dit geschil ook niet de orde. Wij zullen ons dan ook beperken tot de vraag als weergegeven in de samenvatting van het geschil;

INHOUDELIJK

2. zoals blijkt uit de door beide partijen onderschreven samenvatting van het geschil betreft het punt dat hen verdeeld houdt niet een woordenstrijd over de begrippen “nadrukkelijk afraden”, dan wel “afwijzen”, maar de vraag of de kerkenraad kerkelijke tucht zal moeten toepassen indien sprake is van samenwonende homofiele broeders of zusters die een affectieve relatie met elkaar hebben onder de belofte van uitsluiting van seksuele omgang en zij in die samenwoning volhardden;
3. bij het ambtelijk spreken moet aan de macht van satan en de zuigkracht van de zonde het gewicht worden toegekend die ze daadwerkelijk hebben. De Here Jezus heeft zijn discipelen het gebod geleerd om niet in verzoeking geleid te worden en Hij heeft hen ook het gebod gegeven om wat verleiding tot zonde in je leven betekent niet te zoeken maar juist radicaal weg te doen (Mat. 5: 29, 18: 7-9). De uitleg van de Heidelbergse Catechismus in Zondag 52 vraagt bij de zesde bede van het ‘Onze Vader’ (“En leid ons niet in verzoeking maar verlos ons van de boze”) met nadruk aandacht voor het feit dat wij van onszelf zó zwak zijn, dat wij zelfs geen ogenblik kunnen standhouden en bovendien onze doodsvijanden, de duivel, de wereld en ons eigen vlees, niet ophouden ons aan te vechten. Deze realistische belijdenis maakt dat de kerkenraad in zijn herderlijke zorg voor hen die (gaan) samenwonen niet anders dan met grote ernst kan waarschuwen voor onderschatting van de zuigkracht van de verleiding en voor overschatting van de eigen weerbaarheid tegen die verleiding en een levensstijl moet afwijzen die aan de verleiding bewust blootstelt;
4. de synode overweegt tevens dat het samenwonen in een te enge context wordt beoordeeld als het accent van de ambtelijke zorg volledig wordt gelegd op het risico dat samenwonenden zullen bezwijken voor de zonde van seksuele omgang. Het huwelijk zoals dat door God is ingesteld heeft immers als zodanig een publiek karakter, waarbij ook op de overheid een appèl uitgaat het huwelijk als unieke levenseenheid publieke bescherming te bieden. Tegen deze achtergrond heeft de kerk ook altijd principieel bezwaar gehad tegen ongehuwd samenwonen van een man en een vrouw. Dat geldt dus evenzeer voor personen van gelijk geslacht die publiek als paar gaan samenwonen. De kerkenraad moet daarom deze vormen van samenwonen niet alleen beoordelen in het licht van het metterdaad voorkomen van seksuele omgang en het ambtelijk vermaan niet beperken tot situaties waarin van een dergelijke omgang is gebleken. In de huidige culturele situatie in ons land kan de kerk ook niet ongevoelig zijn voor het publieke effect dat uitgaat van het publiek samenwonen van ‘verliefde homofielen’;
5. ook wanneer de synode hierboven uitsprekt dat voor kerkelijk beleid uitgangspunt hoort te zijn het *afwijzen* en niet enkel het *afraden* van het samenwonen van op elkaar verliefde broeders en zusters, is daarmee nog niet de uitspraak gedaan dat de bewuste kerkenraad in de

concrete situatie die de aanleiding is geweest voor de standpuntbepaling van de kerkenraad, tot tuchtoefening had moeten overgaan. Tot zo'n uitspraak is de synode niet in staat of geroepen. In geding is wat voor een kerkenraad het schriftuurlijke uitgangspunt voor algemeen geformuleerd kerkelijk beleid moet zijn. De betrokken kerkenraad is als direct verantwoordelijke voor de herderlijke zorg aan de eigen gemeenteleden, door de classis terecht de pastorale ruimte gelaten om van een dergelijke maatregel af te zien.

Artikel 53

20-06-2008

Appèlschrift br. M.A. Jonker cs versus PS Holland-Zuid

Voorstel: deputaten appèlzaken

Materiaal:

appèlschrift van de brs. S.J. Driessen, A.J. Flipse, M.C. Flipse, M.A. Jonker en J.A. Karssenberg tegen het besluit van de Particuliere Synode Holland-Zuid dat de kerkenraad van Rotterdam-Stad niet verplicht is de opvattingen van zijn emerituspredikant te toetsen.

Voorgeschiedenis en procesverloop:

In het voorjaar van 2002 verschijnt het boek "*Woord op schrift; theologische reflecties over het gezag van de Bijbel*". In dit boek is een bijdrage opgenomen van drs. (inmiddels dr.) A.L.Th. de Bruijne die als docent werkzaam is aan de Theologische Universiteit te Kampen en die daarnaast als emerituspredikant verbonden is aan de Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Stad. Omdat appellanten deze bijdrage op onderdelen in strijd achten met de Bijbel en de gereformeerde belijdenis dienen zij daartegen op 11 december 2002 bezwaar in bij de kerkenraad van Rotterdam-Stad, naar hun oordeel belast met het toezicht op zijn predikant. Per gelijke datum dienen zij een bezwaarschrift in bij het Curatorium van de Theologische Universiteit vanwege het feit dat drs. De Bruijne als docent werkzaam is onder verantwoordelijkheid van dat orgaan. (*Terzijde zij hier vermeld dat het Curatorium de bezwaren heeft afgewezen en dat tegen deze afwijzing de appellanten tot op heden niet in appèl zijn gegaan bij de generale synode*).

De kerkenraad van Rotterdam-Stad antwoordt op 20 april 2004 met het toezenden van zijn "Reactie op bezwaarschrift d.d. 11 december 2002" (die op 19 april 2004 gedateerd had moeten zijn). De kerkenraad ziet binnen de in het kerkverband gemaakte afspraken (instelling van Curatorium voor toezicht op de docenten) voor hem geen taak weggelegd inzake de beoordeling van het bezwaar. Bij brief van 9 juli 2004 gaan de appellanten vervolgens in appèl bij de classis Rotterdam, omdat zij van mening zijn dat de kerkenraad wel bevoegd is én gehouden is inhoudelijk op de bezwaren in te gaan. Drs. De Bruijne is emerituspredikant van Rotterdam-Stad en de kerkenraad dient daarom toe te zien op leer en leven van hem (art. 13 en 18 KO.).

In een hoorzitting van de commissie appèlzaken van de classis op 26 augustus 2004 (waarvoor de appellanten zich hebben afgemeld) houdt de commissie aan de kerkenraad voor dat deze een eigen verantwoordelijkheid heeft ten opzichte van zijn emerituspredikant. Men erkent dat het onderscheid tussen het docentschap en het predikantschap soms moeilijk te maken is. Maar nu appellanten de betrouwbaarheid van de predikant t.a.v. het Schriftgezag in geding brengen, is – naar de inschatting van de commissie – zijn positie als predikant van Rotterdam-Stad toch wel aan de orde. De kerkenraad reageert vervolgens bij brief van 28 december 2004 onder protest alsnog inhoudelijk op het bezwaarschrift en wijst daarbij de bezwaren af.

Tegen deze inhoudelijke afwijzing gaan appellanten bij brief van 13 mei 2005 in beroep bij de classis Rotterdam. Op 8 september 2005 doet deze de volgende uitspraak:

- dat in deze kwestie de kerkenraad van Rotterdam-Stad niet de eerst verantwoordelijke is om uit te spreken of drs. De Bruijne in strijd gekomen is met Schrift of belijdenis;
- dat de kerkenraad van Rotterdam-Stad, gelet op zijn verantwoordelijkheid, zich voldoende heeft ingespannen om inhoudelijk te reageren op appellanten;

- voor het overige dit appèl niet ontvankelijk te verklaren en appellanten te wijzen op de kerkelijke weg die in dezen geldt.

Hierop gaan de broeders op 17 februari 2006 in appèl bij de Particuliere Synode Holland-Zuid. Het besluit van de classis is naar hun oordeel tweeslachtig wat de verantwoordelijkheid en bevoegdheid van de kerkenraad betreft. Bovendien is aan de inhoudelijke bezwaren geen recht gedaan. Men handhaaft de eerder bij kerkenraad en classis ingediende appèlschriften en verzoekt de bezwaren gegrond te verklaren. Door omstandigheden is het bezwaarschrift pas in 2007 in behandeling genomen. Bij besluit van 21 maart 2007 wordt het appèl ongegrond verklaard.

Gedateerd 26 juni 2007 dienen de appellanten een appèlschrift in en verzoeken de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 te oordelen dat de besluiten van de particuliere synode, classis en kerkenraad ten onrechte zijn genomen en dat de bezwaren tegen de bijdrage van dr. De Bruijne gegrond zijn.

Nadere stukken

Deputaten hebben de brief van de kerkenraad 20 april 2004 bij appellanten opgevraagd (zie bijlage 2 bij aanbiedingsbrief).

Hoorzitting

Gelet op de stukken bestaat er voldoende duidelijkheid over het punt van geschil. Het horen van de partijen is daarom door deputaten niet nodig geoordeeld. Aan appellanten en de kerkenraad is hiervan mededeling gedaan waarbij de veronderstelling is uitgesproken dat zulks ook voor hen geldt. Zij hebben tegen deze veronderstelling geen bezwaar gemaakt.

Samenvatting van het geschil

Waar opvattingen van dr. De Bruijne zoals weergegeven in *Woord op schrift; theologische reflecties over het gezag van de Bijbel* in strijd zijn met Schrift en belijdenis - en het Schriftgezag in geding is, dient de kerkenraad van Rotterdam-Stad zijn verantwoordelijkheid jegens zijn emerituspredikant te nemen.

Besluit:

het appèl ongegrond te verklaren.

Gronden:

1. de kerken hebben met het Statuut van de Theologische Universiteit het toezicht op leer en leven van de docenten aan deputaten-curatoren opgedragen;
2. de deputaten-curatoren hebben in die verantwoordelijkheid de bij hem ingediende identieke bezwaren tegen de opvattingen van dr. De Bruijne gemotiveerd afgewezen;
3. de deputaten-curatoren hebben over hun arbeid, inclusief hun uitspraak over deze bezwaren, rapport uitgebracht aan de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 die het beleid van curatoren heeft goedgekeurd. Daarmee spreken de gezamenlijke kerken met curatoren impliciet uit dat de bezwaren tegen dr. De Bruijne ongegrond zijn gebleken;
4. de Particuliere Synode Holland-Zuid 2006 is daarom op goede gronden tot een juiste beslissing gekomen;
5. de deputaten-curatoren zijn de enige instantie waar bezwaren tegen leer en leven van docenten kunnen worden ingebracht. Ter wille van de rechtszekerheid van een docent en de duidelijkheid in de procesgang mag hierover geen misverstand bestaan.

Bespreking

De deputaten ds. A. Bas, mr. J.P.A. Boersma en ir. W. Haitsma zijn bij de bespreking aanwezig. Namens hen geeft Haitsma een korte toelichting op het voorstel. Het Statuut van de TU geeft in dezen een heldere lijn aan. Er is geen reden hiervan in deze situatie af te wijken.

Vanuit de commissie Zeeland, Noord-Brabant en Limburg wordt een amendement ingediend, om toe te voegen in de gronden 1 en 5 *terzake van hun werk aan de universiteit*. Naar het oordeel van de commissie komt er teveel op het bordje van de CvT wanneer zij op alle punten van leer en leven de instantie zijn die te bevragen zijn op het doen en laten van docenten.

Deputaten achten dit bezwaar nu niet aan de orde. Indien de kerken van mening zijn dat het op een andere wijze geregeld moet worden, moet dat via andere kanalen aan de orde gesteld worden, niet indirect via het afwijzen van een appèlschrift. Verder laat de uitspraak de bevoegdheid van de plaatselijke kerkenraad onverlet om, indien zij dat nodig acht, een docent vanwege bijvoorbeeld zijn wandel te vermanen.

In grote lijnen stemt de vergadering in met het voorstel. Wel wordt gevraagd om in het nieuwe Statuut nog eens te kijken naar deze bepaling. Vraag is of daar ook de emeriti en oud-docenten onder vallen. Kan er eventueel een afbakening komen via het inbrengen van art. 76 KO?

Is het appèl de jure wel ontvankelijk? En hoe voorkom je - zoals hier gebeurd is - dat een classis verkeerd omgaat met de materie?

In hun antwoord wijzen deputaten er nogmaals op dat hier niet eventuele wijzigingen van het Statuut aan de orde zijn. Op die punten gaan ze dan ook niet in. Een onontvankelijk verklaren is wat lastig. Het nieuwe Statuut van de TU is pas van kracht sinds de synode van AC. Niet geheel helder is welke rechtsregels in Amersfoort golden. Vandaar dat voorgesteld wordt het appèlschrift ongegrond te verklaren. Tegelijkertijd geeft dat de mogelijkheid nog eens expliciet vast te leggen hoe de kerken dit geregeld hebben. Daarmee geef je bekendheid aan de regel en voorkom je hopelijk ook dat een classis een andere koers kiest.

Hierna vindt de besluitvorming plaats. De aanvulling die vanuit de commissie wordt voorgesteld wordt met 4 stemmen voor verworpen. Daarna wordt het ongewijzigde voorstel in stemming gegeven. Dat wordt aanvaard met algemene stemmen. De leden van de PS Holland-Zuid en de leden van het College van Toezicht van de TU blijven buiten stemming.

Artikel 54

27-09-2008

Bezwaarschrift R.W. de Graaf cs tegen uitspraak PS Utrecht d.d. 7 juni 2007

Materiaal:

1. bezwaarschrift van de brs. H. van Dijk, B. Duyst, R.W. de Graaf en D.J. de Vries te Spakenburg van 9 september 2007 tegen de uitspraak van de PS Utrecht d.d. 7 juni 2007, voorzien van bijlagen;
2. aanbiedingsbrief met bijlagen van deputaten appèlzaken GS d.d. 2 april 2008.

Besluit:

het bezwaarschrift niet ontvankelijk te verklaren.

Gronden:

1. artikel 31 KO. houdt geen onbeperkt toetsingsrecht of beroepsrecht in; het recht om zich te beroepen op de meerdere vergadering wordt slechts toegekend aan degene die van oordeel is dat hem door een uitspraak van een mindere vergadering onrecht is aangedaan;
2. allereerst is de bijdrage van drs. Doedens in "Woord op Schrift" die br. De Graaf c.s. gecorrigeerd willen zien, geen uitspraak van een mindere vergadering. Voorts laat de omschrijving van artikel 31 KO. geen ruimte voor de opvatting dat willekeurige kerkleden op grond van dat artikel het recht zouden hebben om al naar zij dat gewent achten, een publicatie van een predikant ten opzichte van wie zij niet in een bijzondere (rechts)betrekking staan, te doen toetsen door een kerkelijke appèlinstantie – tot en met uiteindelijk de Generale Synode - op haar schriftuurlijk of confessioneel gehalte. Waar zij dat recht niet hebben, kunnen zij zich dat recht

- ook niet via een omweg verschaffen, namelijk via een verzoek aan een kerkenraad die tot de betrokken predikant evenmin in een bijzondere rechtsbetrekking staat;
3. in de Gereformeerde Kerken is het toezicht op leer en leven van een predikant primair toevertrouwd aan de kerkenraad van de gemeente waaraan hij verbonden is (artikel 21 en 79 KO.). Daarnaast heeft ook de desbetreffende classis een bepaalde verantwoordelijkheid (zie bijv. artikel 6, 7 en 79 KO.). In de KO. is op dit punt niet voorzien in een mogelijke rol van elk individueel kerklid, waar ook woonachtig. Br. De Graaf c.s. hebben niet gesteld dat zij wat betreft (het ijken van) de publicatie van drs. Doedens een bijzondere verantwoordelijkheid dragen waardoor zij zich zouden onderscheiden van elk ander lid van een gereformeerde kerk in Nederland;
  4. een kerkenraad van een andere gemeente dan die waaraan een bepaalde predikant is verbonden, heeft geen gezag over die predikant. Indien deze kerkenraad een mening uit over een uitlating van die predikant of een oproep doet aan die predikant en/of diens kerkenraad om die uitlating te (doen) corrigeren, kan dat – afhankelijk van het geval - geraden zijn. Maar een dergelijke actie van de betreffende kerkenraad vindt niet plaats in het kader van een bijzondere bevoegdheid van deze kerkenraad t.o.v. die predikant en heeft dus geen rechtseffect. Indien de kerkenraad besluit geen mening te uiten of een oproep te doen, kan daarmee dus geen onrecht worden gedaan aan het kerklid dat deze kerkenraad heeft verzocht om de mening te uiten of de oproep te doen;
  5. wanneer individuele gemeenteleden zich zorgen maken over wat een predikant van een andere gemeente heeft geschreven, kunnen zij die zorgen kenbaar en bespreekbaar maken. Zij kunnen dat in het openbaar doen bijvoorbeeld via de pers. Zij kunnen er ook voor kiezen zich te wenden tot de betrokken predikant. Het staat hun eveneens vrij om indien dat contact niet tot een in hun ogen bevredigend resultaat leidt, hun zorgen voor te leggen aan de kerkenraad onder wiens toezicht de betrokken predikant staat, en die kerkenraad aan te spreken op zijn verantwoordelijkheid zoals zij die zien. Ook staat het hun vrij om niet zelf deze stappen te ondernemen maar aan de eigen kerkenraad (in dit geval de kerkenraad van Spakenburg-Zuid) te vragen om zich te wenden tot de betrokken predikant en/of diens kerkenraad. Al deze mogelijke stappen hebben echter niet tot gevolg dat zij zich daardoor een beroepsrecht op grond van artikel 31 KO. kunnen verschaffen in geval aan een hunnerzijds gedane oproep of verzoek, gericht aan de betrokken predikant of diens kerkenraad dan wel aan de eigen kerkenraad, geen gehoor wordt gegeven. Ook dan blijft staan hetgeen is vermeld in grond 2.

Bespreking

Van deputaten appèlzaken zijn bij de bespreking aanwezig de brs. ir. W. Haitsma, mr. P. Lourens, ds. J. Ophoff en mr. D.A.C. Slump. De afgevaardigden van de PS Utrecht en, gelet op de voor-geschiedenis van het appèl, van de PS Zeeland, Noord-Brabant en Limburg nemen plaats op de publieke tribune en maken zo geen deel uit van de vergadering.

Ds. Ophoff geeft een korte toelichting bij het voorstel. Hij schetst de lange weg die het appèl in de afgelopen jaren heeft afgelegd: eerst via de classis Middelburg bij de PS Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, en vervolgens via de PS Utrecht naar de GS. De centrale vraag die aan de orde is, is deze: heeft een gemeentelid elders uit het land rechtsingang bij de meerdere vergaderingen om bezwaar aan te tekenen tegen een publicatie van een predikant van elders? Naar het oordeel van deputaten bestaat daar geen rechtsgrond voor. Er is geen besluit van een mindere vergadering waardoor betrokkenen onrecht is aangedaan. In grond 5 is daarom een algemene lijn aangegeven, gezien het algemene karakter van de uitspraak.

Er wordt gevraagd vanuit de vergadering of de broeders die in appèl zijn gegaan dit hadden kunnen weten. Of is hier sprake van nieuw kerkrecht? Hebben we niet in het verleden, denk aan de tijd van de Open Brief, juist individuele gemeenteleden opgeroepen om, indien ze bezwaard waren, die bezwaren ook kenbaar te maken? Om de dwaling te weerstaan? Die verantwoordelijkheid moesten individuele kerkleden toch nemen? Te denken valt ook aan de publicatie van ds. Telder in de zestiger jaren. Door een bezwaar daartegen vanuit de kerkenraad van Hoogeveen is die kwestie aan het rollen gebracht. In het verlengde hiervan wordt gevraagd of er jurisprudentie is op dit gebied. Kan uit het verhaal opgemaakt worden dat deputaten de facto bezwaar hebben tegen de inhoudelijke behandeling op de eerdere vergaderingen?

Een tweede punt betreft het feit dat de classis Middelburg wel een uitspraak heeft gedaan. Mochten de broeders er daarna niet vanuit gaan dat zij daadwerkelijk ingang hadden?

Een andere opmerking die gemaakt wordt is dat het onbevredigend blijft om een bezwaarschrift op formele gronden af te wijzen, terwijl er meer dan voldoende gelegenheid is om ook inhoudelijk niet mee te gaan in de denkrichting van appellanten. Dit lost geen probleem op – en dat zou een kerkelijke vergadering wel moeten doen. De een pleit in dit verband voor een meer pastorale insteek – terwijl een ander juist wijst op de taak van de synode als rechter. De GS is geroepen een rechtelijke uitspraak te doen – het pastoraat zal op plaatselijk niveau inhoud en vorm moeten krijgen.

Deputaten gaan eerst in op het begrip verantwoordelijkheid. Wel nu, die verantwoordelijkheid wordt ook niet ontkend, vgl. de eerste zin van grond 5. Maar verantwoordelijkheid hebben is nog geen rechtsgrond. We spreken hier over appèlrecht. Dan moet er getoetst worden op de rechtsgronden die naar voren worden gebracht. Er liggen voldoende mogelijkheden voor gemeenteleden om, wanneer ze dat nodig achten, in geweer te komen. In geschrift, in contact met de betrokkene, in een eventueel aanschrijven van de betrokken kerkenraad. Maar de rechtsgronden die art. 31 geven ontbreken hier. Het onderscheid tussen een pastorale benadering en een juridische benadering wordt door deputaten met kracht afgewezen. We hebben afspraken hoe we met elkaar omgaan. Dan begint het pastoraat met een heldere uitspraak op juridisch vlak, en niet andersom. Ook art. 31 heeft een voluit pastorale strekking. Vrede door recht is een zeer Bijbels uitgangspunt. En, van de andere kant bekeken, getuigt het van pastoraal denken als we schrijvers van publicaties bloot stellen aan allerlei juridische procedures, terwijl we het toezicht op leer en leven hebben toevertrouwd aan de kerkenraad van de betrokkene? De rechtsgrond van art. 31 is: onrecht aangedaan. Dat is hier niet aan de orde – en niemand in de vergadering heeft het tegendeel betoogd. Het is goed om zuiver te houden in welk kader een GS optreedt: art. 31 benoemt de synode tot een rechterlijk orgaan. Is dat te juridisch? Nee, het is juist om te voorkomen dat niet-juridische geschillen in een juridisch kader worden geplaatst. Een inhoudelijke afweging kan dan ook niet aan de orde zijn. Dan ga je je boekje te buiten.

Is er sprake van nieuw kerkrecht? Veel jurisprudentie is niet voorhanden of bekend. De synode van Leusden 1999 heeft een deputaatschap ingesteld vanuit de gedachte dat er meer eenheid zou dienen te komen in de behandeling van appèlzaken. Dat heeft de afgelopen jaren op divers gebied geleid tot verfijning en bijstelling. Vandaar ook dat grond 5 wat uitvoeriger is geformuleerd. Dat betekent meer helderheid voor de toekomst.

Bovendien is door de PS Zeeland, Noord-Brabant en Limburg al ten principale een zelfde weg geweest. Alleen zat daar een formulering bij die appellanten de mogelijkheid gaf om naar hun eigen kerkenraad te gaan. Die mogelijkheid is, ten onrechte, aangegrepen om bij de eigen kerkenraad een standpunt af te dwingen. Dat is de ingang geweest voor de nieuwe procedure die via de PS Utrecht gestart is.

Onbevredigend, zo'n formele uitspraak? Ja, misschien wel. Het leert ons, en velen met ons, dat, net als in het wereldlijk recht, het vaak voorkomt dat een uitspraak van een rechter geen daadwerkelijke oplossing biedt. Denk aan de uitspraak van de rijdende rechter op de televisie: dit is mijn uitspraak en daar zult u het mee moeten doen. Is er dan iets opgelost? Wie de betrokkenen na afloop hoort weet beter.

Het besluit wordt met 1 stem tegen en 2 onthoudingen genomen.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 5

Eredienst

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap Generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten eredienst

Artikel 55

26-09-2008

Algemene behandeling rapport deputaten eredienst

Voorstel: deputaten eredienst

Materiaal:

1. rapport van deputaten eredienst;
2. aanvullend rapport deputaten eredienst (gemeente en doop);
3. tweede aanvullend rapport deputaten eredienst (vier formulieren en rapportage Steunpunt Liturgie);
4. brieven van de Gereformeerde Kerken te Apeldoorn Centrum d.d. 28 februari 2008 en Leiden d.d. 12 maart 2008 en van ds. P. Schelling d.d. 11 april 2008 waarin enerzijds waardering wordt uitgesproken voor de nieuwe formulieren en anderzijds een aantal suggesties voor verbetering worden gedaan;
5. brief van de GK te Zaamslag, ongedateerd, waarin deze verzoekt het formulier voor de bevestiging van dienaren van het Woord een meer missionaire invulling te geven;
6. brief van de GK te Nieuwleusen d.d. 15 februari 2007 met historische informatie over de rol van de gemeente bij de doop;
7. rapport deputaten verantwoording van enkele keuzes (zie Bijlage 5.1)

Besluit 1:

deputaten decharge te verlenen ondanks het feit dat een aantal taken niet kon worden uitgevoerd.

Grond:

de opdracht van de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 was omvangrijk en is met ijver uitgevoerd; ze was te veelomvattend om binnen drie jaar te kunnen afronden.

Besluit 2:

de volgende liturgische formulieren voorlopig vast te stellen en vrij te geven voor gebruik in de kerken:

1. formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 1;
2. formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 2;
3. formulier voor de bediening van de doop aan de kinderen van de gelovigen 3;
4. formulier voor de bediening van de doop aan volwassenen;
5. formulier voor de openbare belijdenis van het geloof (door gedoopte catechisanten);
6. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 1;
7. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 2;
8. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 3;
9. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 4;
10. formulier voor de viering van het heilig avondmaal 5;
11. formulier voor de openbare kerkelijke tucht;
12. formulier voor de bevestiging van predikanten;
13. formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen.

Gronden:

1. de vrijgave van de NBV maakte een herziening van deze formulieren noodzakelijk;
2. in de nieuwe tekst van deze formulieren zijn de bijbelcitaties vervangen en is de rest van de tekst zodanig aangepast dat de formulieren een talig en liturgisch-theologisch verantwoord geheel vormen (vgl. Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 71, besluit 2ab).

Besluit 3:

- a. deze formulieren als downloads beschikbaar te stellen op de website www.gkv.nl;
- b. deze formulieren tevens op een eenvoudige wijze te laten uitgeven door de deputaten generaal-synodale publicaties.
- c. de kerken te berichten dat zij wijzigingsvoorstellen op deze formulieren kunnen toesturen aan de deputaten;
- d. de deputaten op te dragen een definitieve vaststelling door de generale synode van 2011 voor te bereiden.

Besluit 4:

- a. ermee in te stemmen dat het formulier voor de bevestiging van missionaire dienaren van het Woord niet aangepast is aan de NBV en niet meer opgenomen wordt in het kerkboek;
- b. het formulier beschikbaar te houden als voorbeeld voor de uiteenlopende gelegenheden van bevestiging van missionair predikanten en uitzending van missionaire werkers.

Gronden:

1. het formulier is slechts voor een beperkt aantal kerken en schaars voorkomende situaties van toepassing;
2. kerkenraden blijken goed in staat het bestaande formulier zo aan te passen als de bijzondere positie en opdracht van de te bevestigen predikant en missionaire werker vereist.

Besluit 5:

aan het verzoek om een meer missionaire invulling van het bevestigingsformulier voor predikanten thans niet te voldoen.

Grond:

de meeste predikanten hebben in de huidige praktijk als hun eerste taak het werk binnen de gemeente. De missionaire taak van gemeenten en ook van predikanten is te verschillend om deze nu in een algemeen bevestigingsformulier voor alle predikanten op te nemen.

Besluit 6:

in de doopformulieren vóór het dankgebed de volgende passage in te voegen en het gebruik ervan bij de kerken aan te bevelen:

Opwekking aan de gemeente

En u, geliefde broeders en zusters, ontvang dit kind (deze broeder/zuster) met liefde in de gemeente. Weet u geroepen door uw voorbede en voorbeeld deze ouders (hem/haar) te steunen. Wees ook daadwerkelijk bereid om, waar nodig en mogelijk, eraan mee te helpen, dat dit kind (deze broeder/zuster) groeit in het geloof, in de genade en de kennis van onze Heer Jezus Christus. Want "wij zijn allen gedoopt in één Geest en zijn daardoor één lichaam geworden" (1 Kor.12:13). Hiertoe helpe ons de Heer door zijn Geest.

Grond:

de deputaten tonen in hun rapport aan dat de vraag naar een meer actieve rol van de gemeente bij de doop gerechtvaardigd is en bieden een goede aanvulling van de doopformulieren om hieraan inhoud te geven.

Besluit 7:

- opnieuw deputaten eredienst te benoemen met de volgende opdrachten:
- a. de kerken te voorzien van informatie en advies over zaken met betrekking tot liturgie en eredienst en waar mogelijk een zodanige bijdrage te leveren dat de bezinning hierover binnen de kerken wordt gestimuleerd;
  - b. de taalkundige herziening van de bestaande liturgische teksten en formulieren af te ronden;
  - c. een nieuwe tekst voor te stellen voor het voorbedengebed en zo nodig ook de andere gebeden uit het gereformeerd kerkboek;
  - d. als adres te fungeren voor wijzigingsvoorstellen uit de kerken op de formulieren die de synode voorlopig vaststelde en de definitieve vaststelling door de komende synode voor te bereiden;
  - e. de samenvoeging door de volgende synode van het deputaatschap eredienst met het deputaatschap kerkmuziek voor te bereiden, aan de komende synode voorstellen te doen voor de rol van het kerkverband in de eredienst (voorschrijvend, faciliterend, adviserend, toerustend enz.) en daarbij aandacht te geven aan de verhouding tussen het nieuwe deputaatschap en het steunpunt liturgie en de continuïteit van het steunpunt op langere termijn;
  - f. hun werkzaamheden te verrichten binnen het beschikbaar gestelde budget dat separaat zal worden toegezonden;
  - g. over hun werkzaamheden rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en dit rapport uiterlijk drie maanden voor het begin van deze synode aan de kerken te doen toekomen.

Gronden:

1. bij de invoering van nieuwe liturgische elementen is het van belang dat de kerken aanvullende informatie kunnen verkrijgen, zowel mondeling als schriftelijk. Discussies rond liturgie en eredienst kunnen meer diepgang krijgen wanneer bijvoorbeeld door deputaten vanuit hun deskundigheid een bijdrage geleverd wordt;
2. de opdracht van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 kon niet worden afgerond;
3. het past in het kader van de 'Koersbepaling' (Zuidhorn 2002, Acta art. 38) dat de synode in het kerkboek teksten voor gebeden in de eredienst blijft aanbieden. Bij de bewerking van de gebeden is het de deputaten duidelijk geworden dat met name bij de voorbedengebeden taalkundige herziening niet voldoende is;
4. de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 besloot reeds tot samenvoeging van de beide liturgie-deputaatschappen na afronding van een aantal grote taken op het gebied van de eredienst; de afronding van deze taken en de vaststelling van de 'Koersbepaling' in 2002 vraagt om bezinning op de rol van het kerkverband in eredienst en de plaats die het deputaatschap en het steunpunt daarin hebben.

Besluit 8:

deputaten op te dragen om, in overleg met deputaten generaal-synodale publicaties en deputaten kerkmuziek, de volgende synode te dienen met voorstellen over de samenstelling van het Gereformeerd Kerkboek.

Bespreking

Bij de bespreking van de vaststelling van de formulieren op vrijdag 27 september zijn van deputaten aanwezig ds. T.K. van Eerden, ds. A.M. de Hullu en ds. M. van Veelen.

Besluit 2

Nadat de vergadering in juni akkoord was gegaan met de wat verdergaande aanpassing van de formulieren dan strikt gevraagd door GS Amersfoort-Centrum-2005, is op 27 september de vaststelling aan de orde. Vooraf merken deputaten op dat het hier gaat om een vaststelling in eerste lezing. Nadat deze formulieren de kerken in zijn gegaan is er tot de volgende GS gelegenheid voor iedereen om met verbeteringsvoorstellen te komen.

Aan de oproep aan de vergadering om verbeterpunten aan te dragen is massaal gehoor gegeven. In een apart rapport (zie Bijlage 5.1) verantwoorden deputaten een aantal keuzen. Het verslag van de plenaire bespreking wordt beperkt tot een aantal algemene aandachtspunten. Niet iedereen is gelukkig met het gebruik van *je* en *u* in de formulieren. Dat betreft zowel de aanspraak van degene tot wie direct gesproken wordt als de aanspraak van de gemeente. Is *je* dan niet te afstandelijk? In de doopvragen verdwijnt de verwijzing naar de leer van de kerk. Deputaten kiezen voor het woordpaar: afbeelding en garantie. Dat wordt een versmalling van de Bijbelse beeldspraak geacht waar de NBV ook geen aanleiding toe geeft. Een afbeelding raakt alleen de ogen, een teken raakt alle zintuigen. Het begrip zegel betekent: verzegeling, bescherming. Dat is wezenlijk iets anders dan garantie. Moeten we ons aansluiten bij het hoofdlettergebruik van de NBV? Gepleit wordt voor en wat royaler gebruik waar het gaat om de aanduiding van God. Kan zonde vertaald worden met slechtheid? Die woorden kun je toch niet door elkaar heen gebruiken. Is de toorn van God te vervangen door: de woede? Dat laatste heeft toch een negatief emotionele lading? Avondmaalsformulier 3 is veel sterker aangepast dan de overige. Wat is daar de noodzaak van?

Deputaten wijzen in de eerste plaats in algemene zin op het verschil tussen predikanten en niet-predikanten. De eerste zijn gepokt en gemazeld in de taal van de kerk – en missen dan al spoedig allerlei connotaties. Maar bedenk dat gemeenteleden die niet hebben! Het gebruik van *je* in een zin als: in zonde ben *je* ontvangen en geboren schept juist geen afstand, maar spreekt de mensen persoonlijk aan, veel persoonlijker als *wij*. Maar het is een punt waar je lang, heel lang over kunt disputeren. Een tweede punt waar deputaten op wijzen is de vrijheid-in-gebondenheid daar waar het gaat om het gebruik van de formulieren. Elke predikant legt een eigen accent, al was het alleen maar in de wijze van voorlezen. Dat geeft ook een zekere vrijheid om binnen het geheel, aangepast aan de situatie van dat moment, een andere wijze van formulieren te kiezen. Dat gebeurt nu, en dat zal blijven gebeuren – en die vrijheid hebben we gelukkig.

Vanuit de vergadering wordt tegen deze opvatting bezwaar gemaakt. Waar doen we dit voor – als ieder toch doet wat goed is in eigen ogen. De preses kapt deze discussie echter af. Wij staan voor de taak de formulieren vast te stellen – het is aan de plaatselijke kerken hoe met deze formulieren om te gaan.

Teken en zegel, het is en blijft een metafoor. En met metaforen kun je als beroepstheoloog vele kanten uit. Maar vraag het de gemeenteleden – en zij hebben niet helder voor ogen wat er bedoeld wordt. Vandaar een woordpaar wat wel helder is. Het geeft u, aldus merken deputaten met een knip-oog op, de unieke gelegenheid om tijdens catechisaties te zeggen: eigenlijk is de inhoud van wat hier bedoeld is nog veel rijker.

Wat betreft avondmaalsformulier 3: deputaten zijn heel afstandelijk te werk gegaan. Het is pas de vorige synode aangenomen, dan moet je niet te veel op de schop nemen. Maar dit formulier citeerde uit Groot Nieuws voor U. Gelet op de opdracht aan deputaten is nu gekozen voor formuleringen gebaseerd op de NBV. Daardoor zijn inderdaad wat grotere verschillen ontstaan. De opdracht aan deputaten om bij de NBV aan te sluiten impliceert ook het hoofdlettergebruik. Het zou onlogisch zijn hier een eigen lijn te kiezen en ook in strijd met de opdracht.

Doopformulieren

Ds. Luiten dient een amendement in om in plaats van: Hij laat je delen in zijn dood en opstanding "te lezen "Hij maakt je één met zichzelf in zijn dood en opstanding". Hij acht dat een wezenlijk verschil. Het een zijn met Christus komt op vele wijzen voor in de Bijbel. Deputaten achten dit niet aan de orde. In het oorspronkelijke formulier gaat het niet over deze eenheid. Die eenheid is er wel, maar is hier niet aan de orde. Bovendien is het buitengemeen moeilijk te definiëren wat je precies bij die eenheid voor moet stellen. Bovendien komt het elders wel aan de orde: bij Christus ingelijfd. Deputaten handhaven daarom hun, naar hun oordeel helderder, formulering.

Een tweede amendement betreft eenzelfde punt, nl. de formulering in doopvraag 1: niet: "dankzij Christus", maar: "in Christus".

Het eerste amendement wordt aangenomen met 30 stemmen voor, 3 tegen en 2 onthoudingen. Het tweede is aangenomen met 29 stemmen voor, 5 onthoudingen en 1 tegen.

Ds. Burger dient een amendement in om na "Door je doop garandeert de heilige Geest je dat hij in je wil wonen" in te voegen, zoals ook in doopformulier 2 gebeurt: "Hij maakt je een levend lid van Chris-

tus. Hij zegt je toe dat hij je wil laten delen in wat je in Christus hebt. In Christus bezit je namelijk de afwassing van je zonden". Het amendement wordt aangenomen met 20 stemmen voor, 13 tegen en 1 onthouding.

Ds. Burger dient vervolgens een amendement in om weer de beide kanten van het verbond op te nemen: "In de derde plaats, *omdat een verbond twee kanten heeft, ben jij van jouw kant verplicht ...*" Deputaten ontraden dit met klem. Het voegt inhoudelijk helemaal niets toe. Het is ooit ingevoegd door de GS van Heemse, de belofte en de eis, en heeft meer voor verkeerd begrijpen dan voor verheldering gezorgd. Het amendement wordt met 9 stemmen voor, 25 tegen en 1 onthouding verworpen.

Een laatste amendement Burger betreft de passage over het dopen van kleine kinderen. De passage:

...Toch is dat geen reden ..." zou moeten worden: "Kleine kinderen liggen in Adam onder Gods oordeel, terwijl ze dat niet begrijpen. Net zo sluit God in Christus zijn verbond met hen, al begrijpen ze dat evenmin". Zijn inziens is de logica nu wat zoek.

Naar het oordeel van deputaten is het 'in Adam besloten zijn' niet het punt dat aan de orde is gesteld. Punt is: kinderen snappen het niet. Wat ze dan al of niet snappen is van minder belang. De argumentatielijn die Burger kiest verwacht doop en verbond. Het amendement wordt met 14 stemmen voor, 19 tegen en 2 onthouding verworpen.

Hierna wordt het formulier als geheel in stemming gegeven en aanvaard met 1 stem tegen. Daar waar aangenomen amendementen ook mutatis mutandis gelden voor andere formulieren zullen de wijzingen worden doorgevoerd.

Doopformulier 2 wordt aanvaard met 2 onthoudingen en de overige leden voor, doopformulier 3 met 2 tegen en 1 onthouding.

Formulier voor de volwassenendoop

Er wordt aandacht gevraagd voor de speciale setting waarin dit formulier vaak wordt gelezen: in het bijzijn van vaak niet christelijke familie en vrienden. Dat vraagt om nauwgezette formuleringen en een taal die door iedereen verstaan wordt. Dan moet je geen onnodige drempels opwerpen. De zinsnede: de mens is van nature niet in staat het goede te doen zal de toehoorder doen steigeren. Graag een andere formulering, die niets afdoet aan de inhoud, maar wel duidelijk maakt wat je bedoelt. Deputaten zien de noodzaak niet in. Er staat zoveel in wat een niet-christen zal ontgaan. In samenwerking met ds. Luiten dient ds. De Graaff toch een amendement in om de tekst te wijzigen in: "van nature niet in staat bent te doen wat goed is in Gods ogen". Het amendement wordt aanvaard met 27 stemmen voor, 5 tegen en 3 onthoudingen. Het aldus gewijzigde formulier wordt met algemene stemmen aanvaard.

Openbare Geloofsbelijdenis

Ook hier werkt het amendement inzake de vragen – vgl. doopsformulier – door. Het formulier wordt met algemene stemmen aanvaard.

Avondmaalsformulieren

Het begrip volkomen is uit de formulering weggehaald. Voorgesteld wordt dit wel op te nemen. De valkuil van de Katholieke Kerk kan ook onze zijn. Deputaten achten dit niet nodig. De formule wordt uitgesproken in een gereformeerde kerk – daar bestaat geen enkele twijfel over de volkomenheid van Christus' offer. Oud. Schelling is niet overtuigd en dient een amendement in om in plaats van "om al onze zonden te verzoenen" te lezen "om al onze zonden volkomen te verzoenen". Het amendement wordt met 26 stemmen voor, 4 tegen en 3 onthoudingen aanvaard.

De slotformule: Moge de almachtige God... is vervangen door: "Dat kunnen we alleen met de hulp van...". Kan de oude formule niet gehandhaafd? Deputaten geven aan het niet zo te hebben op aanvoegende wijzen. Die zijn uit het spraakgebruik verdwenen. De woorden van hun voorstel hebben hetzelfde effect op de hoorder van nu als de aanvoegende wijs op de hoorder van toen: we kunnen het alleen met de hulp van God. Ds. Van der Jagt ziet dat te veel als een soort mededeling, minder

als een uiting van een wens. Hij stelt daarom per amendement voor de tekst “Dat kunnen we alleen met de hulp ...” te vervangen door: “Wij bidden de almachtige, barmhartige God en Vader van onze Heer Jezus Christus dat hij ons helpen zal door zijn heilige Geest”. Het amendement wordt met 13 stemmen voor, 17 tegen en 4 onthouding verworpen. Hierna wordt het avondmaalsformulier 1 met algemene stemmen aanvaard.

Daarna zijn de andere avondmaalsformulieren in stemming. Formulier 2 wordt met algemene stemmen aanvaard, formulier 3 met 1 onthouding, formulier 4 met algemene stemmen, evenals formulier 5.

Kerkelijke tucht

Het ligt in het voornemen van deputaten om dit formulier, met een gewijzigd opschrift, in het volgende kerkboek samen te voegen tot één geheel met het formulier van de wederopneming in de gemeente. Deze gedachte kan op bijval rekenen van de vergadering. Kort wordt gesproken over de problematiek van het omgaan met mensen die buiten gesloten zijn. In de nieuwe opzet is de volgorde veranderd. Is dat nodig? Deputaten geven aan dat deze schijnbare tegenstrijdigheid tussen wat Paulus zegt en wat Jezus leert niet opgelost wordt met een andere volgorde. Het vraagt wijsheid van de gemeente in de concrete situatie van dat moment.

Het formulier wordt met algemene stemmen aanvaard.

Bevestigingsformulieren

Kort punt van discussie is de rol van de predikant in het bevestigingsformulier voor dienaren des Woords. Het lijkt erop dat – in tegenstelling tot de afspraak – deputaten hier iets nieuws ingevoegd hebben: ze moeten zichzelf in acht nemen. Dat kan juist zijn, maar stond er niet. Deputaten handhaven hun voorstel. Ze kunnen uit de bij het formulier aangehaalde teksten geen andere conclusie trekken. Oud. Schelling dient een amendement in om in plaats van “Daarom moeten zij zichzelf in acht nemen en zich houden aan de leer en zorgen voor Gods kudde” te lezen: “Daarom moeten zij toezien op de leer en het leven van de gemeenteleden. Het amendement wordt met 13 stemmen voor, 17 tegen en 4 onthoudingen verworpen. Hierna wordt het formulier met algemene stemmen aanvaard. Het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen wordt zonder verdere discussie met algemene stemmen goedgekeurd.

Na deze stemming per formulier geeft de preses heel *besluit 3* in stemming. Dat wordt met algemene stemmen genomen.

Besluit 4 en 5

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat het jammer is dat er zo weinig uitgezondenen meer zijn dat opname niet langer zinvol is. Is het een symptoom van de tijd? En moet je het dan maar laten vervallen?

Deputaten kijken er iets anders tegen aan. De setting is veranderd, maar dat betekent niet dat er niet op allerlei terreinen veel activiteiten worden ondernomen. Integendeel. De klassieke uitzending is vervangen door een veelkleurig pallet aan opdrachten. Het ‘normale’ bevestigingsformulier wordt daarom met grote regelmaat aangepast aan deze situaties. Het is geen somberman troef op missionair gebied, integendeel. Het inbrengen van een meer missionaire inslag in het bestaande formulier is af te raden. Dan ga je een deel van het predikantsprofiel inbrengen in het formulier – en raken andere onderdelen makkelijk onderbelicht.

Besluit 4 wordt vervolgens genomen met 3 stemmen tegen, besluit 5 met algemene stemmen.

Besluit 1

Na afhandeling van alle besluiten rondom deputaten eredienst geeft de preses besluit 1 in stemming. Dit wordt met algemene stemmen genomen. De formulering van de grond is door de preses eigenhandig wat positiever geformuleerd. Deputaten hebben veel werk verzet, waarvoor de preses hen hartelijk dank zegt.

Artikel 56
Benoeming deputaten eredienst

10-10-2008

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten eredienst:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi:</i>
H. Borkent-Vegter, Apeldoorn	2017	D.T. Vreugdenhil, Capelle aan den IJssel
P. van Dijk, Arnhem	2014	M. Wielhouwer, Zuidlaren
T.K. van Eerden, Zuidhorn	2011	
G.F. Geerds, Bedum	2017	
D. Havinga-Heijs, Ede	2017	
A.M. de Hullu, Apeldoorn (s)	2014	
D. de Jong, Rijswijk	2017	
A. Veefkind, Holten	2011	
M. van Veelen	2014	

Artikel 57
Revisieverzoeken doopformulieren 2 en 3

26-09-2008

Voorstel: commissie Drenthe

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Oost d.d. 22 september 2006, waarin deze meedeelt de nieuwe doopformulieren te ratificeren, maar de synode in overweging geeft in formulier 2 een uitgebreidere omschrijving te geven van wat de eis van het verbond inhoudt, zoals in formulier 1 en 3;
2. brief van de GK te Helpman d.d. 20 november 2006, waarin deze
  - a. verzoekt het schriftbewijs voor de kinderdoop uit te breiden met een verwijzing naar 1 Korintiërs 10: 1,2 (bij Exodus 20: 2 en Deuteronomium 5: 6) en
  - b. bezwaar maakt tegen het dankgebed in doopformulier 2. Het vragen of God zijn beloften wil nakomen wordt in strijd geacht met de vastheid van het verbond. Voorgesteld wordt in het gebed niet te vragen om vervulling van Gods beloften, maar om geloof waardoor de dopeling bij het opgroeien Gods beloften aanvaardt;
3. brief van de GK te Vlaardingen d.d. 2 juli 2007, waarin deze
  - a. meedeelt de nieuwe doopformulieren niet in gebruik te nemen vanwege bezwaar tegen het ontbreken van het begrip wedergeboorte in doopformulier 2, ook waar (in de 2^e alinea) verwezen wordt naar Johannes 3: 3,5;
  - b. voorstelt in doopformulier 2 de zin 'De Vader bezegelt ons, dat Hij met ons een eeuwig verbond sluit.' te veranderen in: 'De Vader bezegelt ons, dat Hij met ons een eeuwig verbond van de genade sluit';
  - c. betreurt dat de klassieke verwijzing naar de Rietzee in het gebed van het tweede doopformulier ontbreekt en verzoekt deze alsnog op te nemen en
  - d. verzoekt in het dooponderwijs van doopformulier 3 aandacht te besteden aan de erfzonde. Volgens de brief wordt er alleen in de vragen 'even aan gerefereerd' en ademt formulier 3 de geest van de 'theologie van de glorie' en niet van de 'theologie van het kruis'.

Besluit:

aan deze verzoeken niet te voldoen.

Gronden:

1. de drie doopformulieren hebben eigen accenten en vullen elkaar aan;
2. formulier 2 spreekt op verschillende plaatsen over de opdracht tot geloof en levensheiliging;
3. het schriftbewijs voor de kinderdoop is in formulier 2 reeds zeer uitgebreid, maar kan niet uitputtend zijn. Bovendien wordt 1 Korintiërs 10: 1-3 verderop in het formulier bij het schriftbewijs genoemd;
4. het biddend pleiten op Gods beloften past bij de aard van het verbond. Het gebed of de Here de dopeling geloof wil geven heeft reeds een plaats in het dankgebed, juist ook in verband met de vervulling van Gods beloften;
5. alinea 2 van doopformulier 2 spreekt over de reiniging van de zonde en verwijst in dat verband naar Johannes 3. Het werk van de Heilige Geest krijgt in het formulier goede aandacht. Er is geen noodzaak het woord 'wedergeboorte' te gebruiken;
6. er wordt niet aangetoond waarin de formulering 'een eeuwig verbond' uit doopformulier 2 te kort schiet.

Bespreking

Namens de commissie Drenthe geeft ds. Boersma een korte toelichting. Voorop gesteld moet worden dat geen enkel formulier de intentie heeft volledig te zijn. Samen vormen ze een rijk palet, met verschillende accenten.

Gevraagd wordt of wij, nu de GK samen met de CGK met deze formulieren bezig zijn geweest, vrij zijn om er zelf veranderingen in aan te brengen. De commissie geeft aan dat dat het geval is. Er zijn al verschillen ontstaan doordat twee synoden eraan gesleuteld hebben. Dat hoeft dus een kleine verandering niet in de weg te staan.

De commissie stelt aanvankelijk voor om aan het verzoek van Vlaardingen om het begrip wedergeboorte weer een plaats te geven in doopformulier 2 te voldoen. Daar rijzen nogal wat vragen over. Past dat in deze context? Wat betekent dan exact wedergeboorte hier? Betekent dat dat je niet meer zondigt? Geef je de leer van de wedergeboorte dan niet een plaats in een context die daar niet voor bedoeld is? Immers, hier gaat het over het water van de doop en wordt de metafoor van de reiniging gehanteerd. Deputaten nemen de gemaakte opmerkingen mee. De bespreking zal later worden voortgezet.

Vervolgbespreking

Op 27 september is een vervolgbespreking aan de orde van de brief van Vlaardingen

Bij deze bespreking zijn van deputaten aanwezig ds. T.K. van Eerden, ds. A.M. de Hullu en ds. M. van Veelen.. Deputaten hebben de punten uit de eerste ronde meegenomen en nog eens bekeken. Ze handhaven het voorstel om het begrip wedergeboorte niet op te nemen in doopformulier 2. Het past niet in het geheel. Bovendien is het begrip algehele reiniging duidelijk aanwezig en wordt expliciet verwezen naar het werk van de Heilige Geest, waarvan de wedergeboorte het begin is. Niet iedereen gaat voetstoots akkoord. Er wordt verwezen naar de oorspronkelijk verwijzing naar Joh. 3. Die is nu weggefallen. Ten onrechte, naar de spreker hoopt. Het begrip wedergeboorte neemt toch al geen prominente plaats in in het denken van de Gereformeerde Kerken. Extra benadrukking ervan kan geen kwaad. Doopformulier 2 is verder vrijwel gelijk aan het formulier dat binnen de CGK wordt gebruikt. Daar wordt het wel genoemd. Kortom: we moeten het begrip wedergeboorte een prominente plaats geven in het kerkelijk onderwijs, omdat de Bijbel ons daarin voorgaat. Het is heilzaam voor het begrijpen van de doop en belangrijk voor het oecumenisch contact met de CGK. Deputaten zijn niet overtuigd van de noodzaak. Er wordt nog verwezen naar het dankgebed waarin ook gesproken wordt over de algehele vernieuwing. Bovendien vormen formulieren geen beknopte dogmatiek. Over de noodzaak van de wedergeboorte bestaat geen zweem van twijfel. Maar dat betekent niet dat je het begrip, waar het al zo helder in andere termen wordt beschreven, nog weer eens apart zou moeten noemen.

De besluiten inzake de brieven 1 en 2 zijn met algemene stemmen genomen. Met besluit inzake brief 3 is genomen met 10 stemmen tegen en 21 voor. De leden van de GS Amersfoort-C 2005 blijven buiten stemming.

Artikel 58
Steunpunt Liturgie

13-09-2008

Voorstel: deputaten eredienst en deputaten kerkmuziek

Materiaal:

tweede aanvullend rapport deputaten eredienst.

Besluit:

het Steunpunt Liturgie te laten voortbestaan en de aansturing daarvan op te dragen aan deputaten eredienst en deputaten kerkmuziek .

Grond:

ondersteuning door het steunpunt is noodzakelijk gebleken om de taken van de beide liturgie-deputaatschappen goed te kunnen uitvoeren; met name in de informatie en adviezen aan de kerken in verband met de liturgische praktijk van vandaag (synodebesluiten, veranderende cultuur, plurale praktijk) heeft het steunpunt zijn recht van bestaan bewezen.

Bespreking

Bij de bespreking zijn de deputaten D. J. Boer en A. de Heer-De Jong aanwezig. Volgens deputaat Boer wordt het steunpunt steeds belangrijker. Er is veel in beweging in de kerken ten aanzien van de liturgie. Daarbij is de adviserende functie van groot belang.

In de synode bestaat waardering voor het werk van het steunpunt. De gronden voor het besluit geven duidelijk aan waarom dit moet blijven.

Vragen worden gesteld bij de verhouding tot de TU. Vult het steunpunt wellicht een gat dat Kampen laat liggen? Daarnaast wordt twijfel uitgesproken of we als kerken wel een goed werkgever zijn.

Worden de gewerkte uren ook echt betaald? En een andere vraag is of je de aansturing vanuit twee deputaatschappen niet expliciet moet regelen.

Deputaten antwoorden dat het steunpunt in beide deputaatschappen een contactpersoon heeft, die samen een begeleidingscommissie vormen. Het was de bedoeling dat beide deputaatschappen op deze synode zouden fuseren. Er is al veel gedaan in die richting, al wordt het definitieve samengaan nu uitgesteld naar de volgende synode. Daarom bestaat bij deputaten geen behoefte om in de besluitvorming de gezamenlijke aansturing expliciet te regelen.

Met Kampen bestaat wel overleg via het universiteitsberaad. Een nauwere samenwerking zou niet verkeerd zijn. Maar daarnaast is het goed dat het steunpunt vanuit een eigen invalshoek kan werken. Het steunpunt heeft altijd een wat vage organisatie gehad. Maar we hoeven er niet aan te twifelen dat alles met de fiscus goed geregeld is.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

Artikel 59

04-10-2008

PS Gelderland inzake de NBV en de belijdenisgeschriften

Voorstel: commissie Drenthe

Materiaal:

1. voorstel van de Particuliere Synode Gelderland de deputaten eredienst op te dragen de Bijbelcitaten in de tekst van de belijdenisgeschriften te laten aanpassen aan de Nieuwe Bijbelvertaling;
2. rapport commissie Drenthe, d.d. 25 september 2008 (zie Bijlage 5.2);
3. advies van de hoogleraren B. Kamphuis en F. van der Pol (zie Bijlage 5.3).

Besluit 1:

het voorstel van de Particuliere Synode Gelderland niet over te nemen.

Bespreking

Bij de bespreking zijn van deputaten eredienst aanwezig ds. A.M. de Hullu en ds. M. van Veelen. Namens de commissie Drenthe leidt ds. Boersma de bespreking in. Bij de belijdenisgeschriften gaat het om de identiteitspapieren van de kerk, die voor ieder, zowel in als buiten de kerk, toegankelijk moeten zijn. De huidige teksten zijn sterk verouderd en zijn voor veel catechisanten van een te hoog niveau. Hertaling, dat is meer dan het invoegen van teksten in NBV-vertaling, is nodig. De commissie stelt daarom voor een nieuw deputaatschap "taalkundige herziening van belijdenisgeschriften" te benoemen. Want de invoering van de NBV maakt een taalkundige herziening van belijdenisgeschriften wenselijk om op die manier een eenheid van taal te laten ontstaan tussen de NBV en deze geschriften. Gezien het advies van de deputaten eredienst is het nodig hiervoor een apart deputaatschap te vormen.

Deze nieuwe deputaten krijgen de opdracht om in contact te treden met die kerken in het Nederlandse taalgebied die de drie oecumenische belijdenissen en de drie formulieren van eenheid in hun grondslag hebben staan en hen de vraag voor te leggen of zij bereid zijn mee te werken aan dit project van taalkundige herziening van belijdenisgeschriften. Want de Gereformeerde Kerken hebben de belijdenisgeschriften niet in exclusief eigendom, maar zij hebben die samen met andere kerken die dezelfde geschriften gebruiken. Om die reden is het goed op dit punt de eenheid te zoeken waardoor vervreemding, door verschil in taaleigen, voorkomen kan worden.

Verder krijgen in het voorstel van de commissie Drenthe de nieuwe deputaten de opdracht om eerst een voor liturgisch en catechetisch gebruik bedoelde versie van de Heidelbergse Catechismus (HC) te formuleren, zo mogelijk samen met de vertegenwoordigers uit participerende kerken. Voor de volgende synode zouden deputaten dan moeten komen met concrete voorstellen over het gebruik van deze proefvertaling naast de officiële tekst van de HC en met voorstellen over eventuele voortzetting van dit project taalkundige herziening van belijdenisgeschriften. Als grond voor deze opdracht wordt opgemerkt dat de HC nog steeds als belangrijke leidraad voor de catechese wordt gebruikt en er nog steeds onderdelen uit worden memoriseerd. De verstaanbaarheid voor met name jongeren in deze tijd heeft, voor wat de catechismus aangaat, hoge prioriteit. Om die reden verdient het aanbeveling dit project te starten bij de HC; de ervaring die wordt opgedaan tijdens de 'vertaalpilot' van de HC - te denken valt aan het vaststellen van vertaalprincipes en het toetsen van de werkbaarheid ervan - kan de volgende synode een goede basis bieden voor besluitvorming over eventuele voortzetting van het project.

Ds. De Hullu constateert dat veel eigen vertalingen in omloop zijn om de tekst van de belijdenisgeschriften toegankelijk te maken. Dat zou niet nodig moeten zijn. Uit de ervaring die deputaten hebben met het herformuleren van de formulieren denken ze dat hertaling van de belijdenisgeschriften binnen afzienbare termijn mogelijk is.

In de bespreking wordt de wenselijkheid van een hertaling ondersteund, speciaal waar het gaat om het leerboek van de kerk, de Heidelbergse Catechismus. Daarbij is het de vraag of je moet werken met twee "versies": "een gouden standaard" naast een "gebruikstekst". Deze gedachte van de adviseurs vindt weinig bijval. Laat er geen verschil tussen kerk en catechisatielokaal zijn.

Wel wordt door meerdere sprekers benadrukt dat het om meer gaat dan enkele teksten vervangen. Het gaat om het hele taalkleed van de belijdenissen. Ook zal de waarde van de bewijsteksten gecontroleerd moeten worden, die wellicht door een andere vertaling een andere betekenis hebben gekregen, waarbij tevens geldt dat de NBV nog in een revisietraject is. De ervaring leert dat dit een groot project is. Bovendien wordt door meerderen opgemerkt dat we dit niet op eigen houtje moeten doen, maar in samenspraak en zo mogelijk samenwerking met andere kerken van gereformeerde belijdenis in binnen- en buitenland. Maar als we er aan beginnen dan heeft hertaling van de Heidelbergse Catechismus prioriteit.

In hun reactie constateren commissie en deputaten dat de synode dit niet geïsoleerd als Gereformeerde Kerken wil aanpakken. Ook beluisteren ze een waarschuwing om ons niet aan een dergelijk project te vertellen. Wellicht is een hertaling van de HC een goede pilot om mee te beginnen. Op basis van deze bespreking komen commissie en deputaten met aangepaste voorstellen.

In de tweede ronde overheersen de kritische vragen. Meerdere sprekers waarschuwen voor het "voor de troepen uitlopen". En wij hebben dan wel voor de NBV gekozen, maar andere kerken (nog) niet. Anderen vragen zich af of het mogelijk is een belijdenistekst op het niveau van een catechisant te formuleren. Je zult altijd heel wat uit te leggen hebben.

Ds. Boersma reageert wat verrast op de andere toon in deze ronde van de bespreking. Hij handhaaft het voorstel.

Dit wordt verworpen met 21 stemmen tegen, 9 voor en 6 onthoudingen. Daarmee besluit de synode het voorstel van de Particuliere Synode Gelderland niet over te nemen.

Deputaten Bijbelvertaling

Artikel 60

18-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten Bijbelvertaling

Voorstel: deputaten Bijbelvertaling

Materiaal:

1. rapport van deputaten Bijbelvertaling;
2. brieven van ds. E. Heres d.d. 10 januari 2008, van de Gereformeerde Kerk te Axel d.d. 5 februari 2008 en van de Gereformeerde Kerk te Hoofddorp d.d. 20 februari 2008. Brieven van de werkdiensten van de Stichting Herziening Statenvertaling (HSV), zodat te zijner tijd beoordeeld kan worden of gebruik van de HSV in kerkdiensten binnen ons kerkverband tot de mogelijkheden kan gaan behoren. In de brieven van de GK te Axel en de GK te Hoofddorp wordt expliciet als argument aangevoerd dat de HSV een plaats zou kunnen krijgen in de kerkelijke contacten, met name met de Christelijke Gereformeerde Kerken;
3. brief van ds. A. van der Sloot te Bedum d.d. 11 februari 2008 waarin hij de generale synode verzoekt om wegen te zoeken om in verbondenheid met de belijders van de gereformeerde godsdienst buiten 'onze' kerken te komen tot aanvaarding van een Schriftuurlijke en confessioneel betrouwbare Bijbelvertaling voor gebruik in de erediensten;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Leiden d.d. 12 maart 2008 waarin zij aandacht vraagt voor een vertaaldetail bij deputaten Bijbelvertaling en het NBG;
5. brief van de Stichting Herziening Statenvertaling d.d. 7 april 2008, waarin wordt aangeboden nu wel openheid te willen geven over de hertaalcriteria van de HSV;
6. de uitvoerige schriftelijke reactie van deputaten Bijbelvertaling op de ingekomen brieven (zie bijlage 5.4);

Besluit 1:

deputaten Bijbelvertaling te dechargeren met hartelijke dank onder goedkeuring van het door hen verrichte werk.

Grond:

blijkens hun rapport hebben deputaten hun opdracht zorgvuldig uitgevoerd.

Besluit 2:

- opnieuw deputaten Bijbelvertaling te benoemen met de volgende opdrachten:
- a. bij bijbelgenootschappen en andere instanties die actief betrokken zijn bij het uitgeven en (doen) vervaardigen van Bijbelvertalingen in ons land, zich te blijven presenteren als adres waaraan men informatie over het onderwerp Bijbelvertaling kan toezenden;
  - b. de besluiten van de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 en het onderliggende deputaten-rapport voor te leggen aan het NBG;
  - c. kerkleden op te roepen hun opmerkingen aan het Nederlands Bijbelgenootschap in verband met de revisie van de NBV in afschrift aan deputaten toe te sturen;
  - d. de mogelijkheid te benutten om deel te nemen aan het overleg met het NBG waar het de revisie van de NBV betreft en te bepleiten dat rekening wordt gehouden met de wensen die dien-aangaande door deputaten worden ingebracht;
  - e. hun werkzaamheden te verrichten binnen het vastgestelde budget;
  - f. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en hun rapport uiterlijk drie maanden voor het begin van de volgende synode aan de kerken toe te zenden;
  - g. het voorlichtingswerk over de NBV en het kerkelijk gebruik daarvan te continueren en daarbij speciale aandacht te geven aan vertaalkeuzen die vragen blijken op te roepen.

Gronden:

1. het NBG heeft een revisie aangekondigd voor ongeveer 2017;
2. er worden door kerken en kerkleden zinvolle reacties gegeven op de NBV, die door deputaten gebruikt kunnen worden bij het aanleggen van hun eigen lijsten met commentaar. Dit met het oog op de grote revisie van de NBV;
3. het NBG heeft toegezegd alle op- en aanmerkingen ten aanzien van de NBV in overweging te zullen blijven nemen.

Besluit 3:

- a. niet te voldoen aan de verzoeken om te besluiten tot het volgen van de ontwikkeling van de werkzaamheden van de Stichting Herziening Statenvertaling zodat te zijner tijd beoordeeld kan worden of gebruik van de HSV in kerkdiensten binnen ons kerkverband tot de mogelijkheden kan gaan behoren;
- b. niet te voldoen aan het verzoek van ds. A. van der Sloot om wegen te zoeken om in verbondenheid met de belijders van de gereformeerde godsdienst buiten 'onze' kerken te komen tot aanvaarding van een Schriftuurlijke en confessioneel betrouwbare Bijbelvertaling voor gebruik in de erediensten.

Gronden:

1. de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 heeft het volgende uitgesproken: "de Herziening Statenvertaling biedt geen alternatief, ten eerste omdat deze vertaling niet toetsbaar is vanwege het ontbreken van duidelijkheid over de uitgangspunten en de vertaalmethode, ten tweede omdat het aanvaarden van deze vertaling een breuk met eerdere synodebesluiten (Berkel en Rodenrijs 1996 en Leusden 1999) zou betekenen. Er is geen grond om op deze synodebesluiten terug te komen" (Acta, artikel 88, besluit 2, grond 3). Hiermee sprak de GS van Amersfoort-C 2005 niet alleen uit dat toetsing van de HSV destijds niet mogelijk was, maar sprak zij tevens uit dat, nadat twee voorafgaande generale synodes al hun vertrouwen in de methode van de NBV hadden uitgesproken, met het vrijgeven van de NBV een duidelijke keus voor deze vertaling is gemaakt en het zoeken naar een alternatief voor de NBV als kerkbijbel overbodig is. Het is niet wenselijk toe te werken naar een situatie waarin mogelijk verschil-

lende nieuwe vertalingen als kerkbijbel naast elkaar bestaan. De keus om mee te werken aan de herziening van de NBV ligt in de lijn van eerdere synodebesluiten. De door de Stichting Herziening Statenvertaling geboden openheid inzake de hertaalcriteria brengt in deze situatie geen verandering;

2. het volgen van het project van de HSV en het beoordelen van de criteria achter deze herziening valt onder besluit 2, opdracht a. Hierover hoeft derhalve geen apart besluit genomen te worden

Besluit 4:

de brief van de GK te Leiden ter hand te stellen aan de deputaten Bijbelvertaling, zodat ze er kennis van kunnen nemen.

Grond:

de kerkenraad te Leiden komt met een vertaalvoorstel. Daarmee kan hij zich rechtstreeks tot het NBG wenden. Deputaten hebben aangegeven dat ze graag geïnformeerd worden over dergelijke correctievoorstellen, overigens zonder daarmee de garantie te geven die met instemming over te nemen en in te dienen.

Bespreking

De bespreking van het rapport vindt plaats in twee etappes. Ronde een wordt gehouden op 4 april. Daarbij zijn van deputaten aanwezig ds. M.O. ten Brink, dr. A. Drint, drs. J.I.J. Slings-de Vries en ds. Joh. de Wolf. De afrondende bespreking vindt plaats op 18 april, bijgewoond door Ten Brink, Slings-de Vries en De Wolf.

De preses spreekt zijn erkentelijkheid uit voor de grondige wijze waarop deputaten zijn ingegaan op de diverse vragen die vanuit de kerken gesteld zijn. Daarna krijgt Ten Brink het woord voor een korte toelichting. Hij wijst de vergadering fijntjes op de forse hoeveelheid werk die deputaten in een heel korte tijd hadden te verrichten na de opening van de synode. Maar zijns inziens is het gelukt de vragen die gesteld zijn te beantwoorden. Hij geeft aan dat, nu de NBV is vrijgegeven, deputaten aan een volgend traject bezig zijn: de evaluatie, de revisie en de voorlichting.

Herziening Statenvertaling

Een stevig punt van discussie vormt de vraag hoe te handelen inzake de Herziene Statenvertaling (HSV). In de eerste ronde wordt daarover van gedachten gewisseld: is dat toch niet een proces wat we nauwgezet moeten volgen? Deputaten geven aan dat Amersfoort-C uitsprak dat, aangezien de Stichting Herziening Statenvertaling geen inzage geeft in de vertaalprincipes die aan de vertaling ten grondslag liggen, er voor deputaten geen mogelijkheid ligt deze kritisch te volgen. Deze bespreking vindt vervolgens zijn weerslag in een kort artikeltje in het *Nederlands Dagblad*. In reactie daarop komt een brief van genoemde Stichting met de mededeling dat er nu wel inzage geboden wordt in de vertaalprincipes. Dit geeft de discussie in de tweede ronde een andere wending.

Verschillende sprekers geven aan dat het goed zou zijn de HSV wel kritisch te blijven volgen en in een later stadium te beoordelen of deze vertaling ook in de eredienst kan worden vrijgegeven. Deputaten zijn echter van mening dat dit een breuk met de gevolgde gedragslijn van vorige synoden zou zijn. De suggestie die in de vergadering wordt gewekt dat de keuze van Amersfoort-C niet exclusief is dient te worden bestreden. Binnen onze kerken is tot op heden de koers gevaren dat we één vertaling willen voor gebruik in de eredienst. Dat besluit wordt opgerekt als je naast de 'oude' vertalingen (de Statenvertaling en vertaling 1951) nu ook nog een herziene Statenvertaling naast de NBV als een serieuze optie wilt gaan overwegen. Bovendien zit aan de wens om met de HSV in zee te gaan naar het oordeel van deputaten ook een luchtje. Een luchtje van: de NBV is toch niet zo betrouwbaar, laten we nog naarstig naar een alternatief zoeken. Daarom raden deputaten de vergadering sterk af hen een aparte opdracht te geven tot het beoordelen van de HSV. Wel zullen ze deze, binnen hun algemene opdracht, blijven volgen. De uitnodiging van de Stichting tot een gesprek is inmiddels reeds aanvaard. Maar de lijn moet toch blijven: de NBV is de vertaling waar we als kerken voor kiezen. Het verder aangevoerde argument dat het voor de kerkelijke contacten wellicht nuttig kan zijn is te dun.

Binnen de CGK is de vraag welke vertaling te zijner tijd dienst zal gaan doen nog onvoldoende helder beantwoord.

Revisie

Uit de brieven die binnen zijn gekomen blijkt dat er rondom de NBV toch nogal wat vragen leven (zie ook onder *Revisieverzoeken art. 88 GS Amersfoort-C 2005*). Staan deputaten wel kritisch genoeg ten opzichte van de NBV, zo wordt gevraagd? Is de houding niet té positief – waardoor kerkleden die moeite hebben het gevoel krijgen dat ze op voorhand een verloren strijd voeren? Worden de bezwaren die aangevoerd worden wel serieus genoeg genomen? Zijn de kerken niet té argeloos overgestapt op de NBV? Zou het kunnen dat vanuit de vertaalmethodiek bezwaren weggeredeneerd worden? Zou het voorlichtingswerk niet wat opgeschroefd moeten worden, waarbij juist ook aandacht is voor de door de kerken aangevoerde problematische punten? Hoe gaan deputaten om met de waarneming dat bezwaren die door een compleet kerkverband worden aangevoerd zwaar zullen meewegen bij het NBG? Zou het daarom niet zinnig zijn als deputaten inventariseerden welke problemen er binnen onze kerkenesignaleerd worden?

In de beantwoording geven deputaten aan dat ze zich ook zelf verbaasd hebben over de vrijwel geruisloze wijze waarop de NBV in de kerken is ingevoerd. Aan de andere kant hoeft dit echter ook geen bevreemding te wekken, omdat we als kerken al heel lang betrokken zijn bij dit project en de besluitvorming zorgvuldig is voorbereid. Deputaten werpen de suggestie verre van zich dat ze niet kritisch genoeg zouden staan t.o.v. de NBV. Momenteel ligt de nadruk op inventarisatie van de kritiek – en een eerste beoordeling van bezwaren die binnenkomen, bijvoorbeeld bij deze GS. Als de toon van deputaten hierin als te positief wordt beoordeeld, is dat niet een houding waarin deputaten zichzelf herkennen. Punt is dat pas in 2017 spijkers met koppen geslagen dienen te worden. Hoe de toon dan zal zijn is nu nog niet te voorspellen.

De suggestie die wel gewekt wordt dat de NBV te snel is ingevoerd lijkt hen onjuist. Sinds een kwart eeuw zijn de kerken intensief bij het project betrokken geweest. Deputaten gevoelen ook niet de behoefte om de NBV te gaan verdedigen. Dat kan het NBG zelf wel. De bezwaren die vanuit de kerken zijn aangevoerd zijn en worden door hen zeer serieus genomen. Dat is iets anders dan als postbus fungeren naar het NBG toe. Dat heeft Amersfoort-C al als ondoenlijk afgewezen. Het NBG houdt zelf een nauwkeurig overzicht bij per tekst van alle ingebrachte kritieken. Wel zien deputaten graag een afschrift tegemoet van deze bezwaren. Dat kan hen helpen bij de uiteindelijke beoordeling. Op dat punt in het traject aangekomen speelt dan ook het punt van het extra belang dat wordt gehecht door het NBG aan bezwaren die vanuit een kerkverband naar voren worden gebracht. Wanneer in dit hele kader van deputaten een intensievere voorlichting wordt verlangd richting de kerken is dat voor hen geen probleem en horen ze het graag, waarbij desgewenst extra aandacht kan worden gegeven aan problematische teksten. Maar de hoofdlijn zal toch blijven hetgeen Amersfoort-Centrum uitsprak: we spreken ons vertrouwen uit in de NBV.

Vervolgens komen een aantal amendementen aan de orde. Een amendement Hoksbergen om kerkleden op te roepen om een afschrift van hun bezwaren, ingediend bij het NBG, naar deputaten te zenden wordt door deputaten overgenomen.

Dat geldt ook voor een amendement Luiten, waarin benadrukt wordt dat de kerken voor de NBV hebben gekozen als vertaling die in de erediensten gebruikt gaat worden en waarin verder beklemtoond wordt dat het onwenselijk is dat er meerdere vertalingen naast elkaar bestaan. Ook dit wordt door deputaten overgenomen.

Verkade stelt voor om per besluit de kerken er nogmaals op te wijzen dat de vertaling van 1951 niet buiten gebruik is gesteld. Tevens verzoekt hij om in het overleg met het NBG de zorg en veront-rusting die in de kerken leven ten opzichte van bepaalde vertaalkeuzen mee te nemen. Deputaten ontraden dit amendement. Het past niet in de lijn van vertrouwen in de NBV die door Amersfoort-C is ingezet. Dat de vertaling van 1951 nog gebruikt kan en mag worden is huns inziens voldoende bekend. Het tweede lid van het voorstel zit al in de opdracht.

Een tegenvoorstel om de HSV te volgen met het oog op eventuele vrijgave in de eredienst wordt na de beantwoording van deputaten inzake de HSV ingetrokken. Wel wordt in grond 2 onder besluit 3 toegevoegd 'het beoordelen van de criteria'. Nu deze beschikbaar zijn gesteld door de Stichting moeten deputaten hier expliciet mee aan de slag.

Het punt van de voorlichting vraagt ook nog enige discussie. Er ligt een amendement Van Zuijlekom om deze te intensiveren, en daarbij speciaal aandacht te geven aan de problematische teksten. De

grond daaronder is dat de revisie van 2017 wel eens ingrijpender zou kunnen zijn dan we denken. De idee achter dit amendement vindt steun in de vergadering. Het is goed als de synode een signaal geeft naar mensen die bezwaren indienen dat hetgeen zij naar voren brengen uiterst serieus wordt genomen.

Deputaten zijn vanuit deze redenering akkoord met de uitbreiding van 2g en nemen deze over. De grond evenwel zien ze niet zitten. Hoe de revisie eruit zal zien is volstrekt onhelder.

Hierna gaat de vergadering over tot de stemmingen. Het amendement Verkade wordt met 29 stemmen tegen en 7 voor verworpen, dat geldt ook het amendement Van Zuijlekom.

Besluit 1 is met algemene stemmen genomen, de overige besluiten met 2 onthoudingen.

Artikel 61

20-06-2008

Benoeming deputaten Bijbelvertaling

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten Bijbelvertaling:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundus:</i>
M.O. ten Brink (s), Roodeschool	2014	W.Th. Meijer, Roden
Mw. A. Drint, Sauwerd	2014	
M.E.H. Kuijper-Versteegh, Franeker	2011	
J.I.J. Slings-de Vries, Waddinxveen	2011	
Joh. de Wolf, Amersfoort	2014	

Artikel 62

18-04-2008

Revisieverzoeken Acta GS Amersfoort-C 2005 art. 88

Voorstel: commissie Drenthe

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 8 februari 2008 waarin gevraagd wordt de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) niet te aanvaarden voor gebruik in de eredienst. Gesteld wordt "dat de traditionele Gereformeerde interpretatie (zoals ook in de belijdenis verwoord) zo goed als uitgesloten wordt". De raad adstrueert deze stelling aan de hand van een aantal verzen uit het boek Romeinen, waarin naar het oordeel van de schrijvers al bij voorbaat een andere interpretatie verwerkt zit;
2. brief van br. B.A. Koops en zr. J.E. Koops-Reitsema te Assen d.d. 9 februari 2008; brief van br. J.P. Dwarshuis te Assen d.d. 23 februari 2008 waarin hij adhesie betuigt aan deze brief. Br. en zr. Koops-Reitsema "zijn, op grond van Gods Woord, van mening dat de NBV toevoegt en afdoet aan het Woord van onze God"; de vertalers gaan niet uit van de eenheid van de Schrift en het interconfessionele karakter van de vertaling leidt in veel gevallen weg van de eigenlijke bijbeltekst; ter wille van de hedendaagse cultuur wordt onrecht gedaan aan de brontaal. De schrijvers onderbouwen hun stelling met een aantal bijbelverzen;
3. brieven van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 3 juli 2006 en van de Gereformeerde Kerk te Vlaardingen van oktober 2007. Beide kerken delen mee dat hun voorkeur zou zijn uitgegaan naar een proefperiode voor de invoering van de NBV. De kerk te Vlaardingen verzoekt bovendien de synode om zijn vragen en zorgen via deputaten Bijbelvertaling ter kennis te brengen van het NBG;
4. brief van ds. E. Heres te Dalfsen d.d. 10 januari 2008 waarin hij stelt "dat de NBV meer dan de NBG '51, ons in teveel gevallen bij de eigenlijke bijbeltekst en bij de boodschap van de bijbel wegleidt". Hij verzoekt daarom artikel 88 zo te herzien dat er naar de kerken een waarschuwing uitgaat voor de gevaren die schuilen in het gebruik van de NBV;

5. brief van ds. A. van der Sloot te Bedum d.d. 11 februari 2008, waarin hij verzoekt uit te spreken dat bij het vrijgeven van de interconfessionele NBV voor kerkelijk gebruik de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 heeft nagelaten de kerken erop te wijzen dat er aan de NBV ook Schriftuurlijke en confessionele bezwaren kleven; tevens verzoekt hij een synodaal schrijven te laten uitgaan waarin de generale synode uiteenzet welke bezwaren er naar het oordeel van de synode aan de NBV kleven;
6. de uitvoerige taalkundige schriftelijke reactie van deputaten Bijbelvertaling op de ingekomen brieven (zie bijlage 5.4).

Besluit 1:

niet te voldoen aan de revisieverzoeken met betrekking tot de besluiten van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta, artikel 88.

Gronden:

1. respect voor de eenheid van de Bijbel betekent in de eerste plaats respect voor de brontekst. Vertalers moeten de Bijbel voor zichzelf laten spreken. Het is aan de exegeet om uit te leggen hoe de Bijbel een eenheid vormt.
2.
  - a. het is eigen aan de gereformeerde belijdenis dat haar leer altijd toetsbaar blijft aan de Schrift in haar bronteksten. De confessie volgt de Schrift. Niet is aangetoond dat de NBV als geheel de confessionele aanvaarde verlossingsleer bij voorbaat uitsluit en de eenheid van de Schrift schaadt;
  - b. het interconfessioneel karakter van de vertaling kan geen argument op zich zijn. Niet is aangetoond dat dit heeft geleid tot een onjuiste vertaling van de brontekst of dat toegevoegd of afgedaan wordt aan Gods Woord;ter onderbouwing van a en b zij verwezen naar de (ver)taalkundige notitie van deputaten (Bijlage 5.4).
3. een belangrijk uitgangspunt van de vertaalmethode is dat teksten als een geheel functioneren. Bezwaren die slechts gelden als men een enkel vers los van de context beziet kunnen daarom niet doorslaggevend zijn;
4. de NBV is zoveel mogelijk in natuurlijk en correct Nederlands gesteld. Dat betekent dat woorden in de vertaling een andere betekenis kunnen hebben dan dogmatische begrippen uit belijdenisgeschriften. Specifiek woordgebruik in de NBV moet vanuit de context van de vertaling beoordeeld worden en niet vanuit de betekenis van diezelfde woorden in andersoortige geschriften;
5. net als in alle andere Bijbelvertalingen komen in de NBV ook minder juiste vertalingen voor. Minder juiste vertalingen maken een Bijbelvertaling echter niet als geheel onbetrouwbaar;
6. het spreken over de 'eigenlijke' Bijbeltekst gaat voorbij aan het feit dat de 'eigenlijke' Bijbeltekst de tekst in de brontaal is, die voor de Nederlander niet leesbaar is, zodat er per definitie een vertaalslag gemaakt zal moeten worden.

Besluit 2:

niet in te gaan op de verzoeken van ds. E. Heres en ds. A. van der Sloot om te waarschuwen voor de gevaren die schuilen in het gebruik van de NBV.

Grond:

de door de brievers genoemde argumenten zijn in het rapport Bijbelvertaling besproken en reeds door de GS Amersfoort-C 2005 gewogen. De synode heeft een en ander niet in mindering gebracht op de hartelijkheid van haar aanbeveling. De GS Zwolle-Zuid 2008 krijgt van brievers geen nieuwe argumenten aangevoerd die aantonen dat moet worden getwijfeld aan de betrouwbaarheid van de NBV als weergave van de Bijbel in hedendaags Nederlands.

Besluit 3:

de brieven van de Gereformeerde Kerken te Ten Boer en te Vlaardingen niet in behandeling te nemen.

Grond:

de kerkenraden laten de synode delen in hun gevoelens, opinies en werkwijzen, maar komen niet met duidelijke vragen, bezwaren en/of voorstellen; het verzoek van Vlaardingen om bezwaren via deputaten door te geven aan het NBG is evenmin als zodanig te beschouwen.

Bespreking

Aan de orde komt de vraag wat de status is van het stuk dat door deputaten geschreven is in reactie op de brieven. Namens de commissie Drenthe geeft Wisselink, die voor dit onderwerp aan deze commissie is toegevoegd, aan dat het niet een stuk 'van de synode' is, maar dat het wel veel waardevol materiaal bevat voor de *taalkundige* onderbouwing tegenover de aangevoerde bezwaren tegen de NBV. Het stuk zal als bijlage worden opgenomen in de Acta en bij de beantwoording van de briefschrijvers worden gevoegd. Het is niet te beschouwen als de grond voor de afwijzing van de revisieverzoeken. Immers, daar gaan deputaten niet over.

Doet de synode niet teveel uitspraken hier over vertaalprincipes? Zou het niet wat bescheidener kunnen? Wisselink antwoordt dat er van de kerken in reactie op hetgeen aangedragen wordt toch een uitspraak wordt gevraagd. Daarmee is niet het laatste woord gesproken, maar wordt in bescheidenheid wel een bepaalde richting aangegeven. Je moet de schrijvers ook niet met een kluitje in het riet sturen.

In de oorspronkelijke besluittekst stond in grond 2a tweemaal een toevoeging: 'niet *overtuigend* is aangetoond'. In de uiteindelijke versie is dit weggelaten, omdat anders gemakkelijk de indruk zou kunnen ontstaan dat bij 'een onsje meer' het wel gelukt zou zijn. Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat de synode hiermee de ingebrachte bezwaren niet in diskrediet wil brengen. Alleen hetgeen bewezen geacht diende te zijn acht de synode niet bewezen. Vandaar de stellige formulering.

De besluiten zijn met algemene stemmen aanvaard, waarbij de leden van de GS Amersfoort-Centrum buiten stemming blijven.

Deputaten kerkmuziek**Artikel 63**

16-05-2008

Toetsingsplan liederen

Voorstel: Commissie Drenthe

De kern van het werk van deputaten kerkmuziek en van hun rapport is de selectie en presentatie van een laatste selectie van 120 liederen. De synode zal deze liederen moeten beoordelen (rapport kerkmuziek, pag. 5).

TOETSINGSCRITEIA

Sinds de Generale Synode van Leusden 1999 worden drie criteria gehanteerd:

1. Een goed kerklied is geschikt om te functioneren in een liturgische context, waarbinnen Gods woorden en daden het centrum vormen.
2. Een goed kerklied is inhoudelijk in overeenstemming met de Schrift.
3. Een goed kerklied wordt wat betreft de taalkundige en muzikale vorm gekenmerkt door stijl en kwaliteit. Het kent een goede woord-toon-verhouding. Het is bruikbaar en toegankelijk voor mensen uit de huidige tijd en cultuur.

DE WIJZE VAN TOETSEN

Het uitgangspunt daarbij is dat

- a. de synode de liederen zal moeten beoordelen en vaststellen
- b. de 120 liederen geselecteerd zijn uit eerder aan de GS Leusden 1999 gepresenteerde liederen en liederen die nog niet door eerdere deputaatschappen waren beoordeeld
- c. het toetsingsproces door synodeleden op een efficiënte wijze uitgevoerd moet kunnen worden

CONCRETISERING TPL

- a. De CD stelt voor met name te toetsen op criterium 2 (Schriftuurlijkheid). Is een lied niet Schriftuurlijk verantwoord, dan zal het immers moeten afvallen, hoeveel kwaliteiten het lied verder ook moge bezitten. Dit aspect wordt eerst beoordeeld door CD+ en gaat als advies naar de synodeleden. Die toetsen per lied, beoordelen het advies en sturen hun persoonlijk oordeel daarover weer naar de CD+ die het geheel aan toetsingsresultaten inbrengt voor besluitvorming ter synode.
- b. Wat de criteria 1 (liturgische context) en 3 (taalkleed en melodie) betreft, deputaten hebben genoemde aspecten al meegewogen in hun selectie van liederen. De synode neemt in acht dat deputaten op dit terrein vakmensen zijn. Toetsing van deze criteria door synodeleden kan daarom beperkt blijven tot hoofdlijnen. Wel worden ingebrachte op- en aanmerkingen daarover meegewogen in de eindbespreking ter synode, samen met de opmerkingen over 'Schriftuurlijkheid'.
- c. De ingebrachte opmerkingen over aspect 2 alsook die over 1 & 3 worden voor de eindbespreking aan de deputaten voorgelegd voor advies.

UITVOERING TOETSING

- a. De toetsing vindt plaats door de CD+ : de vier broeders uit Drenthe plus 2 broeders, tijdelijk voor dit werk afgestaan door de commissie Fryslân, de brs. Jellema en Sander.
- b. De CD+ toetst als verantwoordelijke synodecommissie zelf in de eerste ronde alle geselecteerde liederen. Daarmee wordt één uniforme aanpak beoogd. Bovendien is de toetsende groep (CD+ : 6 broeders) duidelijk minder beperkt in z'n mogelijkheden dan de overige 7 synode commissies van slechts 3 of 4 leden.
- c. Op-/aanmerkingen van synodeleden worden door CD+ verzameld via de secretaris toetsing, ds. G. Sander.

Bespreking

De vergadering gaat akkoord met dit, ten opzichte van het eerdere voorstel van de commissie Drenthe iets aangepaste, werkplan. Aanvankelijk stelde de commissie voor om enkel te toetsen op Schriftuurlijkheid. Daartegen rezen bezwaren. Het zou niet in de lijn zijn met de afspraken die we hebben, nl. dat de liederen die de synode vrijgeeft, moeten voldoen aan drie criteria. Eerdere vergaderingen hebben dat ook gekund, dus er is geen reden aan te nemen dat de synode van ZZ dat niet kan. Nadat de tekst is aangepast in deze richting, waarbij ingevoegd is: 'met name' op schriftuurlijkheid en opgenomen is dat op- en aanmerkingen op de beide andere criteria zullen worden meegewogen, gaat de vergadering unaniem akkoord.

Artikel 64

13-09-2008/10-10-2008

Algemene behandeling rapport deputaten kerkmuziek

Voorstel: deputaten kerkmuziek

Materiaal:

1. rapport van deputaten kerkmuziek;
2. brief van de Gereformeerde Kerk de Leiden d.d. 4 juli 2007 met de algemene vraag om besluitvorming af te stemmen met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK);
3. brief van de GK te Assen-Marsdijk d.d. 3 februari 2008 met het verzoek om de huidige bundel langer te gebruiken om logistieke redenen en in verband met de eenheid met CGK. Verder is

- de GK Assen-Marsdijk van mening dat het criterium 'bekend en geliefd'/'bruikbaar en vandaag toegankelijk' belangrijker is dan 'kwaliteit en stijl';
4. brief van de GK te Mussel d.d. 9 februari 2008 met het advies om de voorgestelde besluiten 3 en 9 uit het rapport van deputaten niet over te nemen. De GK Mussel acht de aanbeveling 'vooral in bijzondere diensten' vrijblijvend en ziet liever een selectie uit Opwekking opgenomen in de bundel. Verder constateert de raad dat het beoordelen van het project 'Psalmen van nu' niet de opdracht aan deputaten was en acht het vrijgeven niet in de lijn te liggen van art.67 KO;
  5. brief van ds. R.C Janssen e.a. uit de raad van de GK te Hoek d.d. 20 februari 2008 met een pleidooi voor een eenvoudig en consistent liedbeleid: waarom wél een lijst van goedgekeurde liederen uit onder andere het Liedboek voor de Kerken en niet uit Opwekking of Psalmen voor Nu? Briefschrijvers geven de suggestie mee om te verwijzen naar de Koersbepaling, punt 4, die de ruimte om in bijzondere gevallen af te wijken van de door de synode vrijgegeven liederen al biedt. Tot slot wordt geadviseerd om in de gronden expliciet te maken waarom er met betrekking tot Opwekking géén en met betrekking tot Psalmen voor Nu wél een vervolgo opdracht wordt gevraagd;
  6. brief van br. J.P. Dwarshuis uit Assen d.d. 23 februari 2008. De broeder is van mening dat het vrijgegeven van Opwekking om 'smaak' en 'huidige praktijk' independentistisch is en onterecht; ook ziet hij te weinig evenwicht in de bundel Opwekking (te weinig schuldbelijdenis, verzoening door voldoening en Christus in de heiliging). Schrijver roept op om niet weer veel gezangen vrij te geven omdat het de psalmen verdringt; tevens verzoekt hij om de 41 gezangen niet te vervangen door parallelversies uit het Liedboek omdat het alternatief vaak geen verbetering is en de GS Heemse 1984 bewust koos voor een eigen versie;
  7. brief van de GK te Apeldoorn d.d. 28 februari 2008 met een aantal opmerkingen: het voorgestelde Liedboeklied 455 past goed bij de gereformeerde spiritualiteit; toch liever de beste Opwekking selecteren; graag het hele Liedboek bekijken; geef de nieuw geselecteerde liederen uit om de kerken te laten meedenken; maak géén pas op de plaats in verband met het nieuwe Liedboek; voor wat betreft de 41 gezangen: niet 'Jezus leven van mijn leven' inruilen voor Liedboek 182, noch 'God enkel licht' voor Liedboek 449, noch 'De kerk van alle tijden' voor Liedboek 303, noch 'Een vaste burcht' voor Liedboek 401;
  8. brief van de GK te Assen-Peelo d.d. 21 februari 2008 met de suggestie om een deskundige op het terrein van moderne kerkmuziek te benoemen, omdat deputaten juist in verband met Opwekking aangeven zich niet deskundig te voelen. Verder maakt Assen-Peelo de opmerking dat het opvullen van hiaten in de bundel geen taak van deputaten is en dat het resultaat ver van de mensen afstaat. Tot slot wordt opgeroepen om voorzichtig te zijn met het inruilen van bekende liederen (lofzang Zacharias en Maria) voor alternatieven;
  9. brief van de GK te Zwolle-Noord d.d. 14 maart 2008 waarin de raad zijn instemming betuigt met het voorstel om het zingen van opwekkingsliederen in de vrijheid van de plaatselijke kerken te laten.

Besluit 2:

- a. bij de ISK het verzoek in te dienen om als kerken lid te mogen worden en zo ook deel te kunnen nemen aan de samenstelling van het nieuwe liedboek;
- b. deputaten kerkmuziek opdracht te geven om met de ISK te overleggen over alles wat lidmaatschap en deelname aan het project betreft en aan de volgende GS te rapporteren
  1. hoe het lidmaatschap en de deelname aan het project vorm heeft gekregen;
  2. hoe we als kerken op de hoogte blijven van de ontwikkelingen;
  3. op welke termijn we welk resultaat kunnen verwachten en hoe wij als kerken dat resultaat kunnen gaan beoordelen t.b.v. ingebruikname van het nieuwe liedboek;
  4. wat dat betekent voor de samenstelling en de uitgave van ons eigen Gereformeerd Kerkboek.

Gronden:

1. we maken als kerken gebruik van een groot deel van het huidige Liedboek voor de Kerken en constateren dat die bundel vervangen gaat worden;

2. we zijn al enige jaren actief om een nieuwe gezangenbundel samen te stellen. Daarbij hebben we ervaren hoezeer we als kleine kerken zijn aangewezen op dichterlijke en muzikale gaven en kerkmuzikale deskundigheid in andere kerken. En we hebben eigen deskundigheid en ervaring opgebouwd in het samenstellen van een nieuwe gezangenbundel voor mensen in deze tijd en cultuur. Met die eigen ervaring én afhankelijkheid van anderen willen we werken aan de samenstelling van een nieuw Liedboek voor de Kerken;
3. dit project van de ISK gaat lopen terwijl ons eigen project om een nieuwe gezangenbundel samen te stellen bijna is afgerond. En zoals we niet van alle liederen in het Liedboek gebruik maken, zullen we naar verwachting ook niet alle liederen uit het nieuwe Liedboek kunnen gebruiken. Daarom is het goed dat deputaten kerkmuziek de kerken goed op de hoogte houden van de ontwikkeling van het project 'Een nieuw liedboek' en de consequenties daarvan voor onze eigen bundel;
4. de ISK hanteert voor de keuze van kerkliederen dezelfde criteria als die door de GS van Leusden 1999 zijn vastgesteld.

Besluit 3:

- opnieuw deputaten kerkmuziek te benoemen en hun op te dragen
- a. de resterende liederen van het Liedboek voor de Kerken die nog niet door deputaten zijn gepresenteerd of door de synode beoordeeld te beoordelen;
  - b. bij de keus om de geselecteerde Liedboekliederen al of niet te presenteren aan de volgende synode, rekening te houden met
    1. de ontwikkeling en de verwachtingen van het nieuwe liedboek, en
    2. de samenstelling van de definitieve eigen bundel.

Gronden:

het is zaak van zorgvuldig beleid dat bij de afronding van het project duidelijk wordt welke liederen uit het Liedboek voor de Kerken wel en niet in onze erediensten gebruikt kunnen worden.

Besluit 4:

- a. de door deze synode goedgekeurde luek- en luab-liederen niet uit te geven in een nieuw kerkboek of supplement, maar deze digitaal te publiceren als lijst nieuw beschikbare liederen, en als kerken het Gereformeerd Kerkboek van 2006 vooreerst te blijven gebruiken als 'tussenbundel';
- b. verder te werken aan de gezamenlijke eigen gezangenbundel, met als gewijzigd tijdpad:
  - 2011: deputaten rapporteren over de contouren en de voortgang van het nieuwe Liedboek en geven zo mogelijk de consequenties aan voor de eigen gezangenbundel;
  - 2014: deputaten rapporteren over het resultaat van het nieuwe Liedboek en doen een definitief voorstel over onze eigen gezangenbundel;en daarbij deputaten op te dragen:
  1. de komende tijd te blijven werken conform de contouren voor die bundel zoals die door de GS Leusden 1999 zijn vastgesteld;
  2. rekening te houden met de reacties die door de synode en de kerken zijn gegeven en nog gegeven worden op de huidige lijst goedgekeurde liederen en op het voorstel t.a.v. de 41 gezangen uit het oude Gereformeerd Kerkboek;
  3. wanneer dat voor de samenstelling van de bundel gewenst is, liederen te selecteren uit het depot van nog ingezonden liederen of uit andere bronnen;
  4. indien nodig dichters en musici uit eigen kring te vragen om nieuwe liederen te schrijven voor rubrieken of thema's die in het geheel van de bundel onderbelicht blijven;
  5. de aan de bundel toe te voegen liederen met redenen omkleed aan de volgende synode te presenteren;
  6. duidelijk te maken dat en waarom bepaalde liederen niet in de definitieve bundel worden opgenomen.

Gronden:

1. nu we als kerken gaan meewerken aan de samenstelling van een nieuw Liedboek, is het
  - a. onverantwoord om kerkleden weer een nieuw kerkboek of supplement te laten aanschaffen;
  - b. verstandig om ons eigen project om te komen tot een nieuw kerkboek, af te ronden zo dat duidelijk is wat wij zelf hebben als we moeten besluiten of en hoe we het nieuwe liedboek gaan gebruiken;
2. juist in de afrondende fase van dit project is het goed dat de kerken als gebruikers van de bundel kunnen reageren op de samenstelling ervan, zoals op de voorstellen t.a.v. de oude 41 gezangen;
3. deze opdrachten voor de voortgang van het werk aan de nieuwe bundel staan in lijn met de opdracht van de GS Amersfoort-C 2005 'om het maken van nieuwe liederen te stimuleren' en 'waar nodig voor de evenwichtige samenstelling van de bundel ook dichters en musici uit te nodigen over een specifiek thema een nieuw lied in te dienen' (Acta art.91 besluit 3b); en met de criteria voor liederen en de contouren voor de nieuwe bundel die de GS Leusden 1999 vaststelde: 'stijl en kwaliteit', 'bruikbaar en toegankelijk voor mensen uit huidige tijd en cultuur' en 'evenwichtige bundel'.

Besluit 5:

deputaten verder op te dragen:

- a. de kerken te ondersteunen bij het in gebruik nemen van de nieuwe liederen en daarbij onder andere te wijzen op:
  1. de liturgische context (criterium 1) als 'viering' van het verbond (rapport, bijlage IX);
  2. het grote belang van de psalmen (in welke toonzetting dan ook);
  3. de ruime hoeveelheid beschikbare liederen die mogelijkheden geeft tot gebruik, maar geen verplichting daartoe inhoudt;
  4. de bedoeling van onze deelname aan de ISK en de betekenis van een nieuw Liedboek voor het oude Liedboek en onze eigen nieuwe gezangenbundel;
- b. het rapport 'Regeling Kerkmuziek' dat deputaten aan de kerken hebben aangeboden als handreiking bij aanstelling van en omgang met hen die de muzikale onderdelen van de eredienst verzorgen, onder de aandacht van de kerken te blijven brengen;
- c. in overleg met de sectie communicatie van deputaten GSP te zoeken naar mogelijkheden om de betrokkenheid van de kerken bij de afronding van het project zo veel mogelijk te bevorderen.

Besluit 6:

deputaten ook op te dragen:

- a. met deputaten eredienst van tijd tot tijd te overleggen over het werk en met hen samen te werken aan opdrachten die daarvoor in aanmerking komen;
- b. met deputaten eredienst te overleggen over samenvoeging van de beide deputaatschappen na de volgende synode;
- c. de contacten die gelegd zijn met de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken te onderhouden;
- d. mee te werken aan de opdracht van deputaten GSP om te komen tot voorstellen voor de samenstelling van het Gereformeerd Kerkboek (vgl. Acta art 136).

Grond:

overleg met deputaten van Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken is zinvol, al zijn situaties en ontwikkelingen binnen de kerkverbanden dermate verschillend dat er moeilijk gezamenlijk een lijn gekozen kan worden.

Besluit 7:

- a. de bundels 'Opwekking' niet te gaan beoordelen als bron voor selectie volgens de werkwijze die tot nu is gevolgd voor het samenstellen van de eigen bundel;
- b. deputaten kerkmuziek op te dragen op korte termijn een beperkt aantal liederen uit de bundels Opwekking te selecteren en te toetsen op Schriftuurlijkheid en bij het maken van deze eerste selectie alert te zijn op ondermeer liederen waarin de mens met zijn vroomheid in het middelpunt staat of de onbijbelse overwinningstheologie aan het woord komt of remonstrantse invloeden zichtbaar worden;
- c. het gebruik van deze geselecteerde liederen in bijzondere erediensten en/of op bijzondere momenten in de liturgie aan de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken over te laten en voor de invulling van deze verantwoordelijkheid de volgende *voorlopige* handreiking te doen: uit de totale invulling van de 'psalmbriefjes' voor de erediensten (niet elke eredienst afzonderlijk) wordt voor leden en gasten duidelijk:
  1. dat de 150 psalmen de belangrijkste bron blijven voor onze gezongen omgang met God;
  2. dat we een eigen Gereformeerd Kerkboek hebben en gebruiken om samen vorm te geven aan de eredienst;
  3. dat de liederen uit de bundels 'Opwekking' naast de psalmen en gezangen gebruikt worden in bijzondere diensten of op momenten in de gewone liturgie waar- op ze wat taal en toon betreft goed passen.
- d. deputaten op te dragen verder te werken aan een *definitieve* handreiking (zowel theologisch als liturgisch) voor het gebruik van de bundels 'Opwekking' alsmede verder te werken aan een selectie van liederen die voldoen aan de onder b genoemde criteria;
- e. selectieprocedure, lijst van geselecteerde liederen en handreiking te laten evalueren door de eerstkomende reguliere generale synode.

Gronden:

1. het eigen karakter van opwekkingsliederen (muzikaal genre evenals omloopsnelheid) maakt ze ongeschikt voor hantering van de vastgestelde criteria en een selectie volgens de werkwijze die tot nu toe is gevolgd;
2. ook al vragen opwekkingsliederen een ander toetsingscriterium en een andere wijze van vrijgeven voor gebruik in de eredienst, toch blijft de noodzaak deze liederen minstens te toetsen op Schriftuurlijkheid;
3. wanneer de synode deputaten opdraagt de kerken te dienen met een selectie van liederen en een handreiking geeft voor het goede gebruik daarvan, wordt voldaan aan de bedoeling van art. 67 KO;
4. wanneer de eerstkomende reguliere synode bijeenkomt hebben deputaten en kerken ervaring opgedaan met de uitvoering en uitwerking van dit besluit inzake het selecteren en gebruiken van liederen uit de bundels 'Opwekking'. Die synode zal moeten besluiten of de gevolgde procedure een begaanbare weg is gebleken en of het verdergaan op deze weg mogelijk en verantwoord is of dat alsnog een andere procedure moet worden gevolgd.

Besluit 8:

- a. het zingen van en luisteren naar de "Psalmen voor Nu" in bijzondere diensten en/of op bijzondere momenten in de liturgie over te laten aan de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken;
- b. de kerken z.s.m. te dienen met een handreiking waarin
  1. uitgelegd wordt waarom deze Psalmen niet geschikt zijn als bron voor selectie van liederen t.b.v. onze bundel;
  2. aangegeven wordt hoe de kerken zelfstandig gebruik kunnen maken van deze Psalmen.

Gronden:

1. de Psalmen voor Nu gaan terug op Gods Woord en de kerken hebben meerdere malen het belang benadrukt dat de Psalmen in de eredienst gezongen blijven worden;
2. vrijgeven voor incidenteel gebruik in de eredienst impliceert niet per definitie dat deze Psalmen altijd gezongen dienen te worden. Deze Psalmen kunnen in de eredienst ook gebruikt worden om ze te laten uitvoeren.

Bespreking

De eerste ronde van de bespreking van de algemene voorstellen vindt plaats op 6 juni, op 21 juni vindt de besluitvorming plaats. Aanwezig zijn geweest de deputaten P. Bareman, ds. P. van de Berg, D.J. Boer, zr. M.J.G. Douma, B.G. Droogsma, H. Ophoff, ds. Joh. A. Schelling en ds. H. van Veen.

De voorzitter ds. Schelling leidt de bespreking in. Er zit muziek in de kerk, en dat is goed. Een zingende kerk heeft een uitnodigende uitstraling. Vanaf 1993 is er steeds meer muziek bijgekomen, denk aan het Liedboek, de liederen uit eigen kring, de bundel 90 gezangen. Maar in de loop van die 15 jaar zijn ook nieuwe vragen op ons afgekomen.

De hoofdzaak van het voorstel van deputaten is eigenlijk deze. Nu zou het eindpunt bereikt zijn, met een definitieve bundel in 2011. Nu er een nieuw Liedboek op stapel staat is het naar het oordeel van deputaten verstandig daar even op te wachten. Om te voorkomen dat er weer een tijdelijke bundel bij zou komen stellen deputaten voor de nu vrij te geven liederen alleen digitaal ter beschikking te stellen. Verder zien deputaten goede mogelijkheden om in het project van het ISK te participeren. De toetsingscriteria die daar gehanteerd worden zijn feitelijk dezelfde als die de GK hanteren. Wat dat uiteindelijk voor een bundel op zal leveren valt nu nog niet te zeggen. Vandaar dat deputaten voorstellen om het werk gewoon af te maken. We blijven bezig met selecteren. Uit die selectie zal dan, indien nodig, een eigen bundel samengesteld kunnen worden. Het is goed om dit punt even te markeren. De suggestie is wel gewekt dat alle liederen die we nu hebben in de nieuwe bundel zouden komen. Dat is onjuist. Er komt een lijst met goedgekeurde liederen, en er zal een evenwichtige bundel verschijnen.

Apart staat hij even stil bij het overlijden van br. Kisteman, jarenlang de secretaris van het deputaatschap en een van de stuwende krachten. Zijn werk wordt met grote dankbaarheid herdacht.

Liedboek

De omgang van de GK met het Liedboek in de afgelopen jaren verdient volgens een aantal sprekers geen schoonheidsprijs. Het is inmiddels duidelijk dat we geen gezangen uit het Liedboek zullen mogen selecteren voor onze eigen bundel. Waarom dan toch doorgaan met selectie van deze liederen. Is het dan niet beter om het LvdK integraal te aanvaarden, met eventueel een lijst van gezangen die beter niet gezongen kunnen worden?

Wat betreft het nieuwe Liedboek – is het verstandig om daar in te stappen? De samenstelling van de mensen die daarvoor gaan selecteren is erg breed. Is het niet te verwachten, bijna met zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, dat ook hier een bundel uit zal komen die in zijn totaliteit niet aanvaardbaar is? Waarna weer een moeizaam proces op gang zal moeten komen van selecteren en onderhandelen? Voordat we in het project stappen zou helder moeten zijn of de kerken verplicht worden het geheel te aanvaarden of een eigen selectie mogen maken. Wat is de verhouding tussen het oude en het nieuwe? Een groot aantal liederen hebben mensen zich nu eigen gemaakt. Worden die nu straks weer afgeschafte als ze geen plek krijgen in het nieuwe Liedboek?

Het lijkt op deze manier ook enigszins een eindeloos project te worden. Gestart in 1993, daarna kwamen de aanvullingen, en nu is er weer een nieuw project waarop gewacht moet worden. Hoe waarschijnlijk is het dat, zoals gepland, inderdaad in 2012 de nieuwe bundel er is? Is het niet verstandiger de eigen route maar te volgen? In 2014 zal er ongetwijfeld wel weer wat nieuws op de markt zijn dat eventueel uitstel rechtvaardigt. Is het geen tijd om te stoppen? Je hoeft toch ook niet alles te zingen in de kerk?

Wordt de beoordeling van de laatste liederen uit het eerste Liedboek, zoals deputaten voorstellen, geen achterhoedegevecht? De bundel is bijna exit – en wij gaan nog selecteren. Wat is de zin daarvan? Anderen pleiten voor een actieve deelname aan het nieuwe. Al te lang hebben de GK een eigen route afgelegd die ons isoleert van andere kerken.

Route

Sommigen vinden dat door de voorstellen er een brij ontstaat, waardoor niemand meer helder heeft waar we mee bezig zijn. Het onderwerp heeft al veel ellende in de kerken opgeleverd, terwijl het het mooiste is wat de gemeente kan doen: Gods eer bezingen. Is deze route nog langer begaanbaar? Hoe klinkt in de voorstellen door wat de GS Zuidhorn uitsprak, nl. dat de prioriteit in de eredienst dient te liggen bij het zingen van Psalmen? We zien om ons heen dat dat lang niet overal meer functioneert. Is het niet verstandig op dit punt opnieuw een signaal af te geven?

Wanneer er gesproken wordt over de contouren van een nieuwe bundel is het dan niet zinvol eens te kijken naar welke gezangen wel en welke niet gezongen worden? Naar de waarneming van de spreker vallen er een redelijk aantal af dan. Dat geeft mogelijk weer ruimte voor andere liederen. Hoe beoordeel je 'evenwichtigheid'? Kan dat inhouden dat, wanneer een bepaalde categorie ondervertegenwoordigd is, er alsnog aanvullingen komen?

Wat betreft de 41 gezangen – is het echt nodig de parallelliederden uit het Liedboek vrij te geven? Deze versies zijn zo bekend, is het echt nodig om ook deze vertrouwde liederen te vervangen?

Antwoord deputaten

De angst die ter vergadering hoorbaar is over de inhoud van het nieuwe Liedboek wordt door deputaten niet gedeeld. De nota die ten grondslag ligt aan de samenstelling geeft goede hoop. Het is juist de orthodoxe kern van de deelnemende kerken die hierin actief is en die graag een tegenwicht wil bieden tegen de nieuwe, vaak sterk evangelisch gekleurde, kerkliederen. Bovendien kunnen we, wanneer we zelf in het bestuur zitten, ook eigen knowhow inbrengen. De stichting staat wat dat betreft, zo is uit de contacten wel gebleken, positief voorgesorteerd.

Het is ook daadwerkelijk de planning dat de zaak in 2012 rond is. Er ligt een strak werkschema, waar tot op heden iedereen zich aan houdt. Via werkgroepen op deelterreinen worden besluiten voorbereid. In die werkgroepen nemen tot op heden drie leden van de GK deel.

Wordt het bestaande Liedboek vervangen? Nee, dat blijft gewoon bestaan, net als de Psalmberijming van 1773 nog bestaat, of de Hervormde Bundel van 1938.

Wat betreft besluit 3 – het is wat lastig om iets wat in zich onhelder is helder te maken. De opdrachten die hier aan deputaten worden gegeven behelzen een afmaken en polijsten van wat door eerdere synoden is besloten. Het is alleen een opdracht aan deputaten en raakt verder de kerken niet. In de finale afweging is het nodig om ook de liederen uit het Liedboek die overeenkomen met de 41 gezangen te betrekken. Die moeten vrijgegeven zijn willen deputaten ze kunnen gebruiken voor een latere selectie.

Hetzelfde geldt het vraagstuk van de evenwichtigheid. Bij de vaststelling van de definitieve bundel kan inderdaad blijken dat een genre ondervertegenwoordigd is. Dat kan er toe leiden dat opdracht wordt gegeven op voor een concreet moment in het kerkelijk jaar een lied te schrijven. Benadrukt wordt dat de gemeenten in de tussentijd niet opgepadeld worden met allerlei tussenbundels. Feitelijk wordt de lijst gecompleteerd waaruit uiteindelijk geput zal worden. Vandaar ook dat deputaten voorstellen ook nu al de nu vrij te geven liederen niet meer apart uit te geven maar slechts ter beschikking te stellen via digitale kanalen.

De idee dat we maar door blijven gaan – en dat er altijd wel weer nieuwe redenen is voor uitstel is zeer goed voorstelbaar. Maar in de besluitvorming zit nu een duidelijke eindterm. Het valt niet te verwachten dat er nog iets anders zal komen dan het Liedboek wat tot vertraging zal leiden.

Wat betekent een brede bundel. Niet dat iedereen en alle gemeenten die in zijn totaliteit moeten zingen. Terecht is aandacht gevraagd voor de prioriteit van de Psalmen. Deputaten hebben dat een en ander maal onderschreven. Maar het geven van prioriteit aan de Psalmen staat volstrekt los van het aantal liederen dat een synode vrijgeeft. Het gaat om het gebruik van die liederen. Wat een brede bundel wel betekent is dat ze niet alleen in de kerk, maar ook thuis en op de scholen gebruikt kan worden om zo samen een nieuwe liederenschat voor de komende jaren op te bouwen.

Vanuit de commissie Drenthe, die deputaten heeft begeleid, wordt er nog met nadruk op gewezen dat 90% van wat deputaten voorstellen rechtstreeks af te leiden valt van opdrachten van vorige synoden. Daar zijn lijnen uitgezet waar ook wij ons als vergadering aan hebben te houden. Het zijn de kerken die hiertoe eerder besloten hebben, dat vraagt loyaliteit van deze vergadering aan die besluiten. Wanneer (leden van) deze vergadering bezwaren hebben tegen die lijnen, hadden ze dat in een eerder stadium via een revisieverzoek aan de orde moeten stellen.

Het is een punt dat bij de stemming over afzonderlijke liederen nog een enkele maal terugkomt. De preses roept de vergadering enkele malen op om de individuele liederen te beoordelen op de criteria die eerdere synoden hebben vastgesteld en niet tegen of voor te stemmen vanwege andere argumenten, bijvoorbeeld een argument als: er zijn al genoeg liederen.

Een eventueel aanvaarden van het nieuwe Liedboek, tenslotte, betekent niet dat we af zijn van het probleem van meerdere bundels mee naar de kerk. Immers, in ons Kerkboek staan ook onze formulieren en belijdenissen. Het is onwaarschijnlijk dat deze in een uitgave zullen komen. Dat biedt dan meteen de mogelijkheid om naast het Liedboek eventueel ook zelf nog met bepaalde liederen te komen. Wanneer we spreken over de inhoud van het Liedboek – we kunnen invloed uitoefenen op de inhoud, maar het gebruik is over te laten aan de plaatselijke kerken. Daar kan besloten worden, om maar en voorbeeld te noemen, om wel of geen gebruik te maken van responsieteksten die opgenomen zullen worden. Deputaten willen hier niet te veel treden in de plaatselijke liturgische vormgeving.

Besluitvorming

Op zaterdag 21 juni gaat de vergadering over tot besluitvorming. Er wordt een aantal amendementen ingediend. Ds. Boersma stelt voor om aan besluit 2 een grond 4 toe te voegen. Wanneer de uitgangspunten van de ISK zo overeenkomen met die van de GK is dat een reden te meer om in te stappen. Verder vraagt hij uitbreiding met een vijfde grond, waarin het project wordt vergeleken met het gezamenlijk optrekken rondom de Nieuwe Bijbelvertaling.

Ds. Burger stelt voor om de selectie uit het oude Liedboek voorlopig op te schorten. Br. N.M. Kramer stelt per amendement voor om het aantal liederen dat een plaats zal krijgen in de definitieve bundel te beperken tot 300. Ds. Van Wijnen tenslotte wil in besluit 5 een verwijzing opnemen naar de uitspraak inzake de Psalmen van de GS van Zuidhorn.

Deputaat Van de Berg gaat in op de voorstellen en amendementen. Hij schetst nog kort even de plaats waar we staan in het traject. We koersen in de eerste plaats af op een nieuw Liedboek, intussen gebruiken we als GK de tussenbundel uit 2006 en tot slot hechten deputaten de rafeltjes af die nog zijn overgebleven bij de selectie van liederen uit het Liedboek. Hieruit vloeit dan logischerwijs voort dat deputaten het amendement Burger ontraden.

Wat betreft het nieuwe Liedboek, het eerste amendement van ds. Boersma kunnen deputaten overnemen. Zij zien dat als een versterking van de argumentatie. Het tweede amendement nemen ze niet over. De projecten zijn te ongelijksoortig om op deze wijze naast elkaar gezet te worden.

Het amendement Van Wijnen nemen deputaten ook niet over. Wel zal de opmerking meegenomen worden in de brief over de nu vrij te geven liederen.

Een limitering van het aantal zoals voorgesteld wordt raden deputaten ten sterkste af. Dat zou niet in lijn zijn met de besluiten die eerdere synoden genomen hebben. Een soortgelijk voorstel is eerder in stemming geweest en afgewezen. Het is daarom onjuist om zo'n voorstel, zonder dat vanuit de kerken revisie is gevraagd, opnieuw in stemming te geven. Bovendien is de gedachte erachter, nl. dat je dan de Psalmen de belangrijke plaats geeft die hen toekomt, een onjuiste. Ook met 300 liederen kunnen de Psalmen geheel in de vergetelheid raken. Hier ligt een taak voor de liturgie en de kerkenraad, niet een taak voor de synode.

Na deze beantwoording trekken Boersma en Kramer hun amendementen in, evenals ds. Burger. Ds. Van Wijnen neemt genoeg met de toezegging dat zijn punt meegenomen zal worden in de brief aan de kerken.

Hierna geeft de preses de besluiten afzonderlijk in stemming. Besluit 2 wordt genomen met 1 stem tegen en 1 onthouding, Besluit 3 met 1 tegen. De Besluiten 4, 5 en 6 worden met algemene stemmen genomen.

Bespreking Opwekking

Op 13 september wordt de bespreking voortgezet over de nog te nemen besluiten inzake Opwekking en Psalmen voor Nu. Besluitvorming vindt plaats op 10 oktober.

Deputaat Schelling merkt op dat we bij Opwekking met een heel andere categorie liederen te maken hebben dan we in ons kerkboek hebben. De bundels zijn daarom geen bron voor selectie. Maar er zijn tal van liederen die in bijzondere situaties goed te gebruiken zijn. De overgrote meerderheid voldoet ook aan het criterium 'schriftuurlijkheid'. Deputaten zijn van mening dat de plaatselijke kerken in

staat zijn om te kunnen beoordelen of ze een plek kunnen krijgen in de eredienst. Door hiervoor als synode een aantal aanbevelingen mee te geven voldoen we aan het in art. 67 KO bepaalde.

De brs. De Boer en Pool dienen een tegenvoorstel in. De Koersbepaling laat volgens hen al de ruimte om liederen buiten de selectie in voorkomende gevallen te gebruiken. Deputaten hebben hun opdracht voltooid door nu uit te spreken dat Opwekking geen bron is voor toetsing van liederen voor ons kerkboek. Verdere besluitvorming is dan ook niet nodig. Maar nu deputaten toch verder gaan stellen ze voor om niet te uit te spreken dat het gebruik van Opwekking aan de plaatselijke kerken wordt over gelaten maar om de gedragslijn die we tot dusver volgden ten aanzien van de liederenselectie ook hier toe te passen. We zullen de kerken moeten dienen met een gezamenlijke toetsing, die wellicht lastig maar niet onmogelijk is.

Er zijn mooie liederen, met sterke accenten, die zeker gezongen kunnen worden in de kerken. De theologie van de overwinning is overheersend, alsof gelovigen die overwinning voor de jongste dag al in handen hebben. Deputaten hebben zich onvoldoende geconfronteerd met de kritiek daarop van binnen en buiten de kerken. Krijgen de elementen van zonde, lijden, sterven en genade voldoende plek? En de presentatie is sterk op emotie gericht. Al zingend kom je in een bepaalde stemming, een soort trance. Voordat we Opwekking vrijgeven zullen we over deze dingen wel meer moeten zeggen.

In de bespreking wordt enerzijds opgemerkt dat de aanbevelingen van deputaten voldoende waarborg bieden om de verantwoordelijkheid bij de plaatselijke kerken te leggen. Daar bestaat kennis over de gemeente. Hoe representatief zijn wij als synode? Ook het bezwaar van de eenzijdigheid wordt niet gedeeld. Ook de noodzaak van de aanbevelingen wordt betwijfeld. Anderen wijzen op het proces van toetsing van de afgelopen jaren. Als we zo'n traject ingaan voor Opwekking, waar beginnen we dan aan? Zeker als je de toch wel hoge "omloopsnelheid" van veel liederen en de alsmear uitdijende bundels in rekening brengt. Wel moeten we werken met aanbevelingen, want in veel liederen komt de "mens er vaak te goed af".

Anderzijds wordt opgemerkt dat we zijn gebonden aan de synode-uitspraken over de samenstelling van ons kerkboek. Het is inconsequent dat we allerlei liederen hebben getoetst en dat voor Opwekking niet doen. Er is verbazing dat het uitgangspunt voor toetsing hier wordt verlaten terwijl dat hier juist van toepassing zou moeten zijn. Afwijzing van Opwekking is niet aan de orde, maar om alles nu maar vrij te geven gaat te ver. Als ambtsdragers zijn we gebonden aan Schrift en Belijdenis. Kunnen we in de liederen ruimte geven voor remonstrantse invloeden, die we in de preek weren? Hoe gaan de aanbevelingen werken? Arme dominees en liturgiecommissies die straks moeten uitleggen waarom het ene lied wel kan en het andere niet. Laten we elkaar helpen met een concrete handreiking.

Bij de tweede besprekingsronde, gehouden op 10 oktober, zijn aanwezig de deputaten Van de Berg, Boer en Van Veen.

Br. Pool dient een enigszins aangepaste versie in van het voorstel dat in de eerste ronde samen met br. De Boer was ingediend.

Ds. Van der Laan stelt voor de aanbevelingen in het deputatenvoorstel te laten vallen. De formuleringen van de Koersbepaling zijn voldoende om een verantwoord gebruik in de kerken mogelijk te maken.

Ds. De Graaff stelt voor om alsnog met een beperkte selectie te komen en daarvoor deputaten mandaat te geven.

Brs. Walinga e.a. missen in het voorstel De Graaff besluitvorming over de selectielijst door de synode. De preses merkt dienaangaande op dat hun voorstel leidt tot een verlengde synode. Maar na alle discussies moeten we ook eens zeggen: "genoeg gepraat." Deputaten zijn zeer wel in staat om aan te geven wat mooi is om te zingen.

In de discussie gaat het niet zozeer over inhoudelijke bezwaren tegen Opwekking. Er staan al liederen van dat genre in ons kerkboek. Toetsing kon toen kennelijk wel. Waarom nu niet? De discussie gaat vooral over hoe we elkaar als kerken kunnen vinden in een gemeenschappelijke aanpak. Als deputaten niet in staat zijn met een selectie te komen, hoe kunnen we dat dan wel aan de plaatselijke kerken overlaten?

Ds. De Graaff pleit ervoor om op korte termijn met een selectielijst te komen van liederen die in de kerken te gebruiken zijn. Dat is wat anders dan een voorbeeldlijst zoals deputaten voorstellen. Een

selectielijst beoogt niet-geselecteerde liederen uit te sluiten. Op langere termijn zouden deputaten een handreiking moeten geven voor het gebruik van Opwekking, aangevuld met een meer uitgebreide selectie.

Anderen vragen zich af of we de inmiddels gegroeide praktijk nog kunnen ombuigen. Er zijn ontwikkelingen in de kerken waar we geen greep op hebben en waarbij we er zeker niet vanuit kunnen gaan dat we iets centraal kunnen regelen.

Deputaten benadrukken nogmaals dat ze niet voorstellen alle bundels van Opwekking vrij te geven. Ze hebben op grond van de opdracht van Amersfoort-Centrum de bundels bekeken en constateren dat er liederen zijn die zeer bruikbaar zijn in bijzondere diensten en bij bijzondere situaties. Maar de bundels lenen zich niet voor een algehele toetsing ten behoeve van de samenstelling van ons kerkboek. Deputaten hebben hun vragen bij een selectielijst. Dat gaat volgens hen niet werken. Daarom stelden ze juist een voorbeeldlijst voor. Met zo'n lijst achten ze de kerkraden in staat om verantwoorde keuzes te maken. Wel achten ze het mogelijk om met een lijst te komen van liederen die voldoen aan het criterium "schriftuurlijkheid". Dat geldt voor het merendeel van de liederen. Wordt de wens om te regelen door een synode niet te veel ingegeven door angst? Zouden kerkraden, in trouw aan bijbel en confessie, echt verkeerd kiezen? Moeten we de kerken, en in het bijzonder onze jongeren, niet leren hier verantwoord mee om te gaan?

De Graaff bestrijdt dit. We moeten niet de verantwoordelijkheid bij de plaatselijke kerk of de liturg leggen, maar met elkaar op grond van art. 67 KO afspraken maken en ons daaraan ook houden. Deputaten krijgen wat hem betreft mandaat om een positieve lijst te produceren. De volgende synode kan dan evalueren hoe het gebruik daarvan zich heeft ontwikkeld.

Walinga c.s. achten dit geen goede weg. Het is belangrijk genoeg om hiervoor als synode nog een keer terug te komen.

Bij de stemming wordt het amendement Van der Laan verworpen (24 tegen, 5 voor, 5 onthoudingen). Ook het voorstel van deputaten haalt het niet (11 voor, 18 tegen, 5 onthoudingen). Het tegenvoorstel Waling/Tiekstra/Kooistra wordt ook verworpen (26 tegen, 6 voor, 2 onthoudingen). Het voorstel De Graaff/Verkade haalt de eindstreep (27 voor, 6 tegen, 1 onthouding). Hiermee komt het voorstel van br. Pool niet meer in stemming.

De preses constateert dat de synode hiermee ruimte heeft gegeven voor het gebruik van liederen uit de bundels Opwekking. Laten we bij die ruimte plaatselijk met elkaar goede afspraken maken.

Psalmen voor Nu

Bij het project Psalmen voor Nu (PvN) ligt het anders dan bij Opwekking. Hier gaat het om een eigentijdse vertaling van de Psalmen. Dit project komt daarmee tegemoet aan de wens om de psalmen in ere te houden in de liturgie. Maar of ze daar in totaliteit bruikbaar voor zijn? Lang niet allemaal, sommige zijn alleen geschikt om naar te luisteren.

De een ziet de noodzaak van toetsing niet, temeer daar het hier gaat om een compleet project, dat nog niet is afgerond. Er wordt voor gepleit nu al direct de PvN ruimhartig vrij te geven. Het deputatenvoorstel is wel erg "zuinig" geformuleerd. Anderen wijzen er op dat we ook de berijmde Psalmen toetsen. Waarom zou dat voor PvN niet nodig zijn?

Ds. Van der Jagt, gesteund door br. Pool, stelt voor nu het project als geheel niet vrij te geven.

Deputaten komen met een aangepast voorstel, waarin het gebruik van PvN over wordt gelaten aan de plaatselijke kerken. Daarnaast zal in een handreiking worden uitgelegd dat PvN niet geschikt is als bron voor selectie van liederen ten behoeve van ons kerkboek en aangegeven worden hoe de kerken zelfstandig gebruik kunnen maken van deze psalmen.

Het deputatenvoorstel wordt daarop aanvaard met 24 stemmen voor en 10 tegen. Daarmee komt het tegenvoorstel Van der Jagt/Pool niet meer in stemming.

Decharge

Deputaten kerkmuziek worden gedechargeerd van het vele werk dat is gedaan. Br. Kisteman, die vele jaren lid van het deputaatschap was, is al eerder door onze God ontheven van zijn aardse taak.

Hij mag nu al delen in de hemelse liturgie. We zien met elkaar uit naar het moment dat dat ons aller deel mag worden.

Artikel 65

10-10-2008

Benoeming deputaten kerkmuziek

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten kerkmuziek:

<i>Primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundus:</i>
P. Bareman, Zwolle	2014	M.A. de Niet, Groningen
P. van den Berg, Staphorst	2014	
D.J. Boer, Hoevelaken	2011	
Mevr. M.J.G. Douma, Amersfoort	2017	
B.G. Droogsma, Almelo	2011	
H. Ophoff, Dalfsen	2011	
Joh. A. Schelling, Venlo (s)	2011	
H. van Veen, Zuid-Scharwoude	2011	

Artikel 66

21-06-2008

Vaststelling liederen in tweede lezing

Voorstel: commissie Drenthe

Materiaal:

1. brief van de kerk te Nieuwleusen d.d. 13 februari 2007 met het verzoek:
  - a. om te elimineren uit de lijst vrijgegeven liederen de liedboekliederen 7, 19, 132 en 324;
  - b. om uit het Gereformeerd Kerkboek-2006 niet in tweede lezing vrij te geven: Gz. 21, 51 en 171;

Besluit:

- a. de 55 liederen uit het Liedboek voor de Kerken die door de GS Amersfoort-Centrum 2005 in eerste lezing zijn goedgekeurd, in tweede lezing goed te keuren;
- b. de 49 liederen uit eigen kring en uit andere bronnen die in eerste lezing zijn goedgekeurd door de GS Amersfoort-Centrum 2005 en zijn uitgegeven in het nieuwe Gereformeerd Kerkboek, in tweede lezing goed te keuren en vrij te geven voor gebruik in de eredienst;
- c. de ingebrachte bezwaren tegen een aantal concrete liederen af te wijzen.

Gronden:

de GK te Nieuwleusen heeft niet overtuigend kunnen aantonen dat de genoemde liederen on-schriftuurlijk waren of in strijd met de andere criteria (zie rapport).

Het besluit is met 1 stem tegen en 1 onthouding genomen. De leden van de synode van Amersfoort-Centrum blijven buiten stemming.

Artikel 67

06-06-2008

Verzoek stoppen met verdere selectie liederen

Voorstel: commissie Drenthe

Materiaal:

1. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art 91, besluiten 2 – 4;
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer, d.d. 3 juli 2006. De raad heeft besloten Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 91, besluiten 2, 3 en 4, vooralsnog niet als bindend te aanvaarden. De raad voert daarvoor de volgende motieven aan: de éénheid binnen de kerken staat onder druk en dreigt te verdwijnen. Het gevaar is reëel dat in veel kerken binnen ons kerkverband de psalmen in de eredienst worden verdrongen door de gezangen en liederen. Veel liederen zijn niet geschikt voor gebruik in de eredienst. In veel liederen is sprake van een evangelische tendens. De raad komt met zijn reactie omdat de GS Amersfoort-C daar in besluit 7 naar vroeg en vraagt nu aan de synode te luisteren naar de vele brieven met verzoeken om het selecteren te stoppen of het aantal nieuwe liederen te beperken.

Besluit:

niet te voldoen aan dit verzoek om verdere liedselectie te stoppen.

Gronden:

1. de motivatie van haar verzoek legt de GK te Ten Boer voornamelijk in door haar ten tijde van de GS Amersfoort-C gesignaleerde onvrede (de 'vele' brieven). Die synode geeft in grond 4d, onder besluit 2, blijk weet te hebben van deze gevoelens. Zij geeft als tegenargument aan "Bekend is echter ook dat kerken en kerkleden dankbaar van de beschikbaar gekomen schat aan liederen gebruik maken en daarbij zorgvuldig omgaan met de gevoelens die binnen de gemeente leven." De kerkenraad te Ten Boer gaat echter niet op dit en andere in de gronden gegeven argumenten in. Dat neemt niet weg dat in de besluitvorming over de kerkmuziek de overwegingen van de raad meegenomen zullen worden;
2. over de specifieke zaak van het 'evangelicale' lied heeft de GS Amersfoort-C 2005 geen besluit genomen, waartegen de argumenten van de GK te Ten Boer als revisieverzoek zouden kunnen dienen. De overwegingen van de raad zijn van dien aard dat ze in de verdere besluitvorming over de kerkmuziek een eigen plaats verdienen in de overwegingen van deze synode. Deze overwegingen van de GK te Ten Boer hoeven deze synode dus niet te blokkeren om de voorziene afronding van liedlijst en bundel af te werken.

Bespreking

Namens de commissie Drenthe licht ds. Boersma het voorstel kort toe. Formeel is het verzoek niet ontvankelijk aangezien Ten Boer nergens ingaat op een besluit van de GS Amersfoort-Centrum 2005. Toekenning van het verzoek zou alle verdere besluitvorming over dit onderwerp blokkeren en pardoos een traject van jaren stopzetten. Daarvoor is de argumentatie te mager en teveel gebaseerd op onzekerheid en twijfel. Maar een louter formele afwijzing onderkent niet dat wat Ten Boer aanroert door meerderen gevoeld wordt. Daarom is besloten toch een korte inhoudelijke argumentatie te geven.

Dat blijkt ook uit de bespreking zelf. Voor een aantal broeders is de brief uit het hart gegrepen. Het belang van het zingen van de Psalmen kan niet onderschat worden. Maar een stopzetten zoals Ten Boer vraagt is inderdaad onmogelijk. Om deze gevoelens vanuit de vergadering een plek te geven en Ten Boer voluit te honoreren wordt de laatste zin in grond 1 toegevoegd. Met andere woorden: hetgeen Ten Boer naar voren brengt zal door de vergadering bij het vervoltraject dat nog te gaan is meegenomen worden.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

Artikel 68

05-09-2008

Goedkeuring in eerste lezing Liedboekliederen

Voorstel: commissie Drenthe plus

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkmuziek, bijlagen III en IV;
2. rapport commissie Drenthe van de toetsing door de leden van de synode;
3. werkplan kerkmuziek.

Besluit:

1. conform het advies van de commissie Drenthe zonder aparte bespreking de volgende liederen goed te keuren in eerste lezing: 22, 33, 35, 67, 71, 85, 88, 100, 105, 108, 112, 121, 129, 150, 156, 158, 168, 193, 194, 196, 216, 218, 224, 226, 235, 236, 237, 244, 246, 249, 286, 306, 326, 330, 349, 364, 375, 410, 426, 428, 431, 443, 445, 453, 455, 462 en 488b;
2. de volgende liederen uit het liedboek, die ook reeds een plek hebben in de 41 gezangen in het kerkboek, zonder aparte bespreking, goed te keuren in eerste lezing: 182, 258, 303, 304, 383, 390, 399, 401, 449, 451;
3. na bespreking per lied in eerste lezing goed te keuren de liederen 147, 187, 200, 242, 301, 334, en niet vrij te geven de liederen 37, 41, 86, 197, 331, 406, 484.

Bespreking

Bij de bespreking zijn van deputaten aanwezig P. Bareman, ds. P. van den Berg, D.J. Boer, mw. M.J.G. Douma en ds. H. van Veen.

De commissie Drenthe licht het voorstel nog even toe. Volgens het werkplan kerkmuziek zijn de opmerkingen vanuit de vergadering gebundeld. Dat leidde tot een flink aantal liederen dat zonder verdere bespreking kan worden behandeld en een ruime 20 die apart besproken zal worden. Van deputaten is ook een schriftelijke reactie binnengekomen op de gemaakte opmerkingen.

Deputaten gaan plenair nog even in op een enkele opmerking. Zo is voor een aantal synodeleden de achtergrond van een dichter soms reden een lied af te wijzen. Maar vorige synoden hebben helder uitgesproken dat een lied op zijn eigen inhoud beoordeeld dient te worden. Een tweede punt betreft de piëtistische toonzetting van een aantal liederen. Deputaten dringen er op aan onderscheid te maken tussen het piëtisme als theologisch kerkhistorische stroming en wat meer nadruk op het gevoel dan wij misschien gewend zijn. God dient centraal te staan, zeker, maar het gevoel speelt een natuurlijke rol in ons leven. Denk ook aan de Psalmen, waar ook veel gevoel in voorkomt.

Hierna komen de afzonderlijke liederen in bespreking. De synode besluit de gedragslijn van de vorige synode aan te houden: 75% van de vergadering moet instemmen wil een lied goedgekeurd worden.

LvdK 37

Dit is een berijming van een profetie die in de specifieke situatie van Israël een plek had. Dat kun je niet zomaar overzetten naar het Nederland van nu. Deputaten wijzen echter op de Psalmen, die ook vaak in eerste instantie een plek hebben binnen de context van die tijd – en die we nu vrijmoedig doorvertalen naar nu. We zijn vreemdeling op aarde maar leveren wel een bijdrage voor de samenleving. In deze context kan het lied een goede plek krijgen in de eredienst.

Het lied wordt niet goedgekeurd, er zijn 11 stemmen voor.

Lied 41

Er wordt kort stilgestaan bij de mogelijkheid dat het lied wordt geïnterpreteerd als stonden de kerken achter de beweging "Christenen voor Israël". En, en dat geldt meerdere liederen, wie vraagt van ons als christenen in 2008 Oudtestamentische berijmingen te zingen? Hoe je het ook wendt of keert, de

huidige lezer zal bij Israël denken aan het Israël van nu. Door verplaatsing in het tijdvak krijgen dezelfde woorden een volstrekt andere betekenis. Daar moeten we ons echt rekenschap van geven. Deputaten wijzen echter op vers 5, waarin duidelijk weerklinkt dat de volken God zullen eren, aansluitend bij de gedachte van een schare die niemand tellen kan. Bovendien komt het thema rondom de redding die uit de Joden is duidelijk terug in het Nieuwe Testament, denk aan Joh. 4, 22.

Het lied wordt niet goedgekeurd, er zijn 10 stemmen voor.

Lied 86

Een aantal afgevaardigden acht dit lied langdradig en moeilijk liturgisch inpasbaar. Anderen wijzen er op dat er ook een beroep gedaan mag worden op de deskundigheid van de plaatselijke predikant en diens liturgisch bewustzijn. Deputaten onderstrepen dat laatste. Laten we niet vergeten dat we als deputaten, resp. synode met de samenstelling van een bundel faciliterend bezig zijn. De in het lied aangesneden thematiek is verder weinig aan de orde.

Het lied wordt niet goedgekeurd, er zijn 18 stemmen voor.

Lied 147

Er wordt gevraagd of de uitdrukking 'uit 's Vader schoot terneer' wel als schriftuurlijk kan worden aangemerkt. Laten we in de relatie met met name de moslims in ons land scherp letten op uitdrukkingen rondom het thema van de drie-eenheid. Anderen wijzen er juist op dat het lied een onderbelicht aspect van het leven van Jezus op aarde laat zien: zijn gewone mens zijn. Ook is prachtig de verwoording van de vernieuwing naar het beeld van Christus. Deputaten antwoorden richting de eerste opmerking dat het lied bestemd is voor een gemeente die het wonder van de vleeswording bezingt. Dat heeft een proclamatisch karakter. Laten we dat wonder in deze wereld blijven omarmen.

Het lied wordt met 29 stemmen voor goedgekeurd.

Lied 197

Is de tekst hiervan niet wat te archaisch? Anderen zien het als een prachtig Paaslied. Christus triomfator verschijnt uit de hemelen om de graven te openen. Het lied staat in een bekende iconologische traditie. We moeten hier niet de hel uit het Apostolicum in willen lezen. Beschreven wordt de nederlaag van de duivel.

Het lied wordt niet goedgekeurd met 18 stemmen voor.

Lied 406

Dit lied stuit bij een aantal afgevaardigden op heftige bezwaren. Met name regel 2 van het eerste couplet moet het ontgelden. De hele inzet van het verbond zoals beschreven in bijvoorbeeld het boek Deuteronomium: Kies dan het leven wordt hier onderuit gehaald. Het is bovendien een onjuiste tegenstelling die gemaakt wordt.

Deputaten gaan niet overstag. Er ligt een sterk accent, dat is waar. Maar het is wel goed om te zingen tegenover de mensen die uitsluitend omdat ze er beter van denken te worden geloven.

Het lied wordt niet goedgekeurd met 7 stemmen voor.

Lied 484

Als bezwaar wordt aangegeven dat er een te gemakkelijke een-op-een relatie wordt gelegd tussen onze levensweg en Christus' levensgang. Anderen merken op dat juist het toezeggend karakter van de belofte in vers 4 prachtig bezongen wordt. In de Bijbel zijn ook duidelijke verwijzingen te vinden, denk aan Jezus' opmerking dat de knecht niet meer is dan de meester.

Het lied wordt niet goedgekeurd, met 19 stemmen voor.

Overige liederen

Een aantal liederen wordt niet plenair besproken. Hetgeen daarover gezegd is in de schriftelijke stukken volstaat voor de leden. Dat geldt de volgende liederen:

- Lied 187 - goedgekeurd met 28 stemmen voor
- Lied 200 - goedgekeurd met 27 stemmen voor
- Lied 242 - goedgekeurd met 30 stemmen voor
- Lied 301 - goedgekeurd met 24 stemmen voor
- Lied 331 - niet goedgekeurd met 11 stemmen voor
- Lied 334 - goedgekeurd met 28 stemmen voor

Doublures

Er staat een aantal gezangen uit het Liedboek op de lijst die ook voorkomen – zij het soms in net iets andere bewoordingen – in de bundel 41 gezangen. Deputaten geven aan dat zij graag vrijgave van deze liederen hebben, zodat bij de uiteindelijke samenstelling van de bundel gekozen kan worden voor de beste variant. Niet vrijgeven zou immers betekenen dat we gebonden zijn aan 'onze' versie. Bovendien kunnen deze liederen dan goed dienst doen in gemeenten die een samenwerkingsverband zijn aangegaan.

Een aantal afgevaardigden pleit er voor, nu er toch al zoveel op de schop gaat, de 41 te behouden. Vooral ouderen kennen deze teksten uit hun hoofd. Ga je nieuwe versies invoeren dan is men opnieuw afhankelijk van beamer of een ander boek. Het verschil is vaak gering tussen beide versies – kom hen dus een beetje tegemoet.

Doorslaggevend is uiteindelijk het simpele feit dat waar er sprake is van doublures het lastig zal zijn aan te geven dat het lied niet aan de criteria voldoet. Immers, dan kom je wat in de problemen met je eigen liederen.

Besluit 2 wordt na deze korte discussie met 1 stem tegen genomen.

Artikel 69

12-09-2008

Goedkeuring in eerste lezing LUEK

Voorstel: commissie Drenthe plus

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkmuziek, bijlagen V en VI;
2. rapport commissie Drenthe plus van de toetsing door de leden van de synode;
3. werkplan kerkmuziek.

Besluit:

1. conform het advies van de commissie Drenthe zonder aparte bespreking de volgende liederen goed te keuren in eerste lezing: 1, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18 en de reserveliederen 1 tot en met 5;
2. na bespreking per lied in eerste lezing goed te keuren de liederen 5, 8, 19, 20 en niet vrij te geven de liederen 2, 3, 4, 6, 7, 11, 15.

Bespreking

Bij de bespreking, die over twee data is uitgesmeerd, is er van deputaten een wisselende afvaardiging aanwezig. Waar nodig wordt hier per lied dat in bespreking is geweest een enkele opmerking weergegeven. Indien een lied de benodigde 75% van de stemmen heeft gehaald is het aanvaard, indien niet dan is het niet aanvaard.

Zonder bespreking volgt de synode het advies van de commissie Drenthe om de liederen waar in de schriftelijke ronde niemand opmerkingen over maakte vrij te geven. (30 voor, 1 tegen, 1 onthouding). De liederen van de reservelijst komen in de plaats van afgewezen liederen van de deputatenselectie.

De preses wekt de leden op de liederen op zichzelf te beoordelen en het stemgedrag niet te laten bepalen door een mening over het selectieproces. Daar heeft de synode een uitspraak over gedaan (zie artikel 70).

De volgende liederen komen in bespreking.

Lied 2; Geniet Gods gave, eet en drink

Er staan op de lijst nogal wat liederen van Ria Borkent. Soms pakkende metaforen, maar die zullen door het gebruik uitslijten en mogelijk gaan vervelen of irriteren. Poëtisch niet altijd even sterk. Anderen hebben die ervaring niet. Juist mooi als er een lied komt die de nuchtere boodschap van Prediker weergeeft.

Het lied wordt niet goedgekeurd met 18 stemmen voor

Lied 3; Als alles dor en donker lijkt

Kerstlied met kindrefrein. Maar ook op de nieuwe aarde wordt de Leeuw niet je vriendje.

Niet goedgekeurd (17 voor)

Lied 4; Sta op, ga het licht tegemoet

Er is een vraag over de zingbaarheid.

Niet goedgekeurd (17 voor)

Lied 5; Aan de hemel stijgt een ster

Typische Borkent-beelden. Mooi lied bij Mat. 2 en Openb. 21. Bijbels en confessioneel.

Aanvaard (23 voor)

Lied 6; Toen Jezus de Jordaan inliep

Waar de een het een prachtig lied vindt, zet de ander vraagtekens bij het poëtische gehalte en de bruikbaarheid.

Niet goedgekeurd (19 voor)

Lied 7; Hoor de woorden

Lied waarin alle zeven kruiswoorden worden uitgewerkt. Over de manier waarop dat gebeurt, zijn de meningen verdeeld. Machtvertoon (couplet 7) heeft een negatieve klank. Dat kun je zo niet aan onze Heiland koppelen.

Deputaten ervaren "machtvertoon" niet negatief maar juist als verwoording van de overwinnende macht van Christus.

Niet goedgekeurd (14 voor)

Lied 8; Iedereen telt mee

Lied dat in de lijdenstijd goed is te gebruiken. Het "kerklatijn" (ook) in het Nederlands weergeven, dan "telt ieder mee", ook degenen zonder klassieke opleiding. Fijn als dit lied wordt aanvaard, temeer daar lied 7 het niet heeft gehaald.

Aanvaard (22 voor)

Lied 11; Boek over Jezus

Het taalgebruik wordt door sommigen niet als "heilig" ervaren, zelfs als "plat". Deputaten bestrijden dat. Lied is zeker bruikbaar als kinderlied voor thuis en school.

Niet aanvaard (19 voor)

Lied 15; Is dit uw wereld Heer?

De een vindt de tekst plat en tenenkrommend, de ander ziet juist een lied dat past in de actualiteit van vandaag en dat voor jongeren herkenbaar is. Deputaten wijzen erop dat het de actualiteit van vandaag bezingt en in een Kyrie goed vraagt om Gods sparende geduld.

Niet aanvaard.

Lied 19; De Heer is God

Een afgevaardigde vindt het een prachtig lied maar noemt de tweede helft van het laatste couplet rijmelarij.

Aanvaard (32 voor)

Lied 20; Geloofsbelijdenis

Het bezingt een thema, aldus deputaten, dat we niet veel tegen komen. Het is een prachtige melodie en sluit goed aan bij bijvoorbeeld Calvijns verwoording van de hel en Zondag 16.

Aanvaard.

Artikel 70

12-09-2008

Goedkeuring in eerste lezing LUAB

Voorstel: commissie Drenthe plus

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkmuziek, bijlagen VII en VIII;
2. rapport commissie Drenthe plus van de toetsing door de leden van de synode;
3. werkplan kerkmuziek.

Besluit:

1. conform het advies van de commissie Drenthe zonder aparte bespreking de volgende liederen goed te keuren in eerste lezing: 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 49 en 50 en de reserveliederen 3, 4, 5, 7, 9, 10 en 11;
2. na bespreking per lied in eerste lezing goed te keuren de liederen 14 en 15, en niet vrij te geven de liederen 2, 3, 7, 12, 19, 26, 30, 40, 45, 47, 48 en 51 en de reserveliederen 1, 2 en 6.

Opmerking: Reservelied 8 is door deputaten zelf teruggetrokken.

Bespreking

Bij de bespreking zijn van deputaten aanwezig ds. P. van de Berg, D.J. Boer, H. Ophoff, P. Bareman en mw. A. de Heer-De Jong. Waar nodig wordt hier per lied dat in bespreking is geweest een enkele opmerking weergegeven. Indien een lied de benodigde 75% van de stemmen heeft gehaald is het aanvaard, indien niet dan is het niet aanvaard.

Lied 7; De steppe zal bloeien

Op het eerste gehoor wat moeilijk, maar een schitterend lied, dat tintelt en sprankelt. Een aantal afgevaardigden heeft bezwaren tegen de dichter. Zijn standpunten zijn bekend – en die staan vrij ver af van de Bijbelse leer. Dat geeft moeite om zijn gedichten te aanvaarden.

Deputaten geven aan dat ook op vorige synoden daar uitgebreid over gesproken is – en dat dat geen reden is gebleken geen werk van hem op te nemen. Het wordt veel gezongen. Deputaten roepen daarom op met de christenen in binnen- en buitenland in te stemmen door het lied in de bundel op te nemen. Niet aanvaard.

Lied 12; Toen Jezus was gekomen

Is de connotatie van opjagen niet te negatief? Deputaten vinden van niet. Het tekent de scherpte van het moment. De notie drang zit wel in het geheel: dreef hem de woestijn in. Niet aanvaard.

Lied 19; Die rechtens God gelijk

Is de verwoording van de Drieëenheid hier juist weergegeven als gesproken wordt over: 'rechtens hem gelijk?' Deputaten wijzen op Fil. 2: 6 waar over ook gesproken wordt over 'God gelijk zijn'. Niet aanvaard.

Lied 26; Licht dat ons aanstoot in de morgen

Is dat niet wat al te poëtisch – waardoor de tekst onhelder wordt? Volgens deputaten is het duidelijk dat het over de Here God gaat als gesproken wordt over uit genade vallen en doelloos en onvindbaar zijn. Niet aanvaard.

Lied 30; Neemt Gods woord met hart en mond

Een tweetal afgevaardigden voert een pleidooi voor dit lied. De verwoording van een zijn door het avondmaal met Jezus is sterk. Niet aanvaard.

Lied 40; Ik zing van de wijngaard

De spits van de gelijkenis loopt in Jesaja uit op rechtsverkrachting en bloedbestuur. Dat wordt in het lied weinig en zuur. Beetje mager. Niet aanvaard.

Lied 45; Here Jezus, na dit leven

De twijfel en de doodsangst komen sterk naar voren. Dat is een reëel gegeven waar mensen mee zitten. Kan in zo'n situatie een helpend lied zijn. Het vervolg geeft de verlossing. Deputaten zien ook wel de sterkte identificatie van het lichaam en de ik-persoon, maar naar hun oordeel kan het in de context van Zondag 22 van de HC goed gezongen worden. Niet aanvaard.

Lied 47; Want mijn herder is de Heer

Is het zingbaar? Volgens deputaten moet het met een voorzanger lukken. Niet aanvaard.

Lied 48; Houd mij in leven, wees Gij mijn redding

Ondanks hetgeen gesteld is lijkt het verband met Psalm 25 ver te zoeken. Weliswaar geven deputaten aan in hun rapport dat ook bewerkingen van Psalmen uit andere tradities opgenomen kunnen worden, maar dan moet dat wel geschikt zijn qua melodie. Dit is te ingewikkeld – en je komt maar een paar gedeelten uit Psalm 25 tegen. Niet aanvaard.

Reservelied 1; Hier wordt een huis voor God gebouwd

Er zijn goede woorden in dit lied, maar het spreekt nogal eenzijdig over vrede, geluk, fijne dienst. Niet aanvaard.

Reservelied 2; Alle eer en alle glorie

Een lied met eenzijdige "overwinningstheologie". Niet aanvaard.

Reservelied 6; Al wie in de renbaan loopt

Een mooi lied, maar er zit een verkeerde koppeling in: om de gunst van God moet ge allen strijden. Een andere afgevaardigde bestrijdt dit en wijst op wat Paulus zegt over de wedloop en acht dit een aanvaardbare variant. Deputaten wijzen op 1 Kor. 9: 23: ik doe alles voor het evangelie om zelf aan de belofte deel te krijgen. Niet aanvaard.

Artikel 68, 69 en 70 samenvattend zijn de volgende liederen goedgekeurd in eerste lezing:

Nr. goedgekeurd uit het Liedboek

- 22 De wijsheid van vóór alle tijden
- 33 O alle gij dorstigen, komt tot de stromen
- 35 Scheur, Heer, de heemlen, scheur ze wijd
- 67 God zij geloofd uit alle macht
- 71 Jezus, wandlend langs de wegen
- 85 De hemel is opengesprongen
- 88 Mijn God, gewapend tot de tanden
- 100 Er heeft een stem gesproken
- 105 Christus heeft voor ons geleden
- 108 Wees niet verbaasd als u de wereld haat

HOOFDSTUK V EREDIENST

- 112 Als Koning opgetreden
121 God lof! Nu is gekomen
129 Geen kracht meer om te leven
147 Looft God, gij christnen, maakt Hem groot
150 In den beginne was het woord
156 Van 't vroeglicht van de dageraad
158 Christus met eer gekroonde
168 O Jezus Christus, licht ze bij
182 Jezus, leven van ons leven
187 Daar gaat een lam en draagt de schuld
193 O wereld, zie uw leven
194 Dag zo bitter en zo goed
196 Den Heer wil ik prijzen
200 Heerlijk verschenen is de dag
216 Laat groot en klein
218 Ik zeg het allen, dat Hij leeft
224 Kondigt het jubelend aan
226 Gij die der sterren schepper zijt
235 In bidden en in smeken
236 De jaarkring brengt ons in zijn keer
237 Kom Schepper, Geest, daal tot ons neer
242 Komt laat ons deze dag met heilig vuur bezingen
244 Christus stoot de hemel open
246 Gods adem die van boven kwam
249 Wij leven van de wind
258 Halleluja, lof zij de Heer
286 Geef aan de wereld vrede, Heer
301 Wij moeten Gode zingen
303 De ware kerk des Heren
304 God is getrouw, zijn plannen falen niet
306 Heer, stuur zelf het schip der kerk
326 Een rijke schat van wijsheid
330 Heb dank, o God van alle leven
334 Here Jezus, wij zijn nu
349 O Vader, trek het lot U aan
364 Laat ons als Jezus' jongren nooit vergeten
375 De trouw en goedheid van de Heer
383 O Christus die de zonne zijt
390 'k Wil U, o God, mijn dank betalen
399 Wij loven U, o God, belijden U als Heer
401 Een vaste burcht is onze God
410 Zingen wij van harte zeer
426 Zou ik niet van harte zingen
428 Jezus, mijn verblijden
431 Lof zij de Heer, ons hoogste goed
443 Liefde Gods, die elk beminnen
445 God heeft mij zijn Zoon gegeven
453 Ik weet waar mijn geloven
455 Als Hij maar van mij is
462 Ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit de doën
488b Zolang er mensen zijn op aarde

Nr. goedgekeurd LUEK

- 1 Wij zijn als korrels in de voren
5 Aan de hemel stijgt een ster

dichter

- Brands
Borkent

8	Iedereen telt mee	Borkent
9	Wij hadden het niet verwacht	Borkent
10	Jezus roept hier mensen samen	Borkent
12	Heer wij loven en aanbidden U	Borkent
13	Wonderwereld vol geheimen	Borkent
14	Ontferm U over kinderen	Borkent
16	Lied van de ark	Israëls
17	Uit een vreemde stal	Klein
18	Here God, uw schepping zucht	Klein
19	De Heer is God	Klein
20	Geloofsbelijdenis	Koolsbergen

Nr. goedgekeurd LUEK reservelijst**dichter**

1	Waarom zijn de volken opstandig	Borkent
2	Mijn God, gij hebt uw wonderen verricht	Klein
3	Als 't gebergte wordt verbrijzeld	Klein
4	Wees blij te allen tijde	Klein
5	Meester, tot wie zouden wij gaan	Klein

Nr. goedgekeurd LUAB**bundel**

1	Hier is de plaats waar God ons wil ontmoeten	Tussentijds 3
4	Wie in de schaduw Gods mag wonen	TT 36
5	Zingt een nieuw lied, alle landen	TT 37
6	Liefde, eenmaal uitgesproken	TT 48
8	Zo dor des doods	TT 54
9	Heel de schepping, prijs de Heer!	TT 56
10	Jezus, diep in de woestijn	TT 58
11	Klim in de hoogste bomen	TT 61
13	Aan de oever van het meer	TT 65
14	Mijn ziel maakt groot de Heer	TT 68
15	Nu is het Woord gezegd	TT 71
16	De Geest des Heren is op Hem	TT 72
17	Wil je wel geloven dat het groeien gaat	TT 74
18	Maak ons uw liefde, God	TT 79
20	Wie is die God die eeuwig leeft	TT 95
21	Wij geloven één voor één	TT 96
22	O God die uit het water	TT 100
23	Als wij weer het brood gaan breken	TT 102
24	Zoals ik ben, kom ik nabij	TT 109
25	Geef ons genadig, Here God	TT 112
27	Een stad van vrede zoeken wij	TT 126
28	Hij ging van stad tot stad, Hij sprak	TT 144
29	Weest blijde nu, in 't midden van het lijden	TT 151
31	Voor mensen die naamloos	TT 168
32	Dit is de dag die de Heer heeft gemaakt	TT 170
33	Zolang wij adem halen	TT 175
34	Ik sta voor U in leegte en gemis	TT 205
35	Door de wereld gaat een woord	TT 208
36	In Christus is noch west noch oost	TT 209
37	Voor hen die ons regeren	TT 214
38	O God en Heer almachtig	Zingend Geloven 1-16
39	Vannacht zal het wonder gebeuren	ZG 1-35

41	Dit huis dat God gevestigd heeft	ZG 1-61
42	Eens aten de vaderen in de woestijn	ZG 2-79
43	God laat ons volop leven	ZG 2-92
44	Wij danken U, o God	ZG 2-111
46	Nu laat hij, Heer, mij gaan	ZG 8-10
49	God, mijn O God, naar U blijf ik zoeken	Gezangen voor Liturgie 63I
50	Heel de aarde jubelt en juicht voor de Heer	GvL 67I

Nr.	goedgekeurd LUAB reservelijst	bundel
3	Hij nam de Schrift, Hij las en zei	Tussentijds 106
4	Mijn ogen zijn gevestigd	TT 150
5	Wij danken U, God, voor het lieve licht	TT 184
7	Lof zij den Here	Zingend Geloven 1-24
9	Jeruzalem, zo zegt de Heer	ZG 2-107
10	Laat ons dank bewijzen	ZG 2-148
11	Wees, lieve Heer, geprezen	ZG 2-154

Bededagen

Artikel 71

19-09-2008

Behandeling rapport classis Midden-Holland

Voorstel: commissie Fryslân

Materiaal:

schrijven d.d. 30 januari 2008 van de Classis Midden-Holland die op 24 januari 2008 vergaderde. De classis rapporteert daarin over de uitvoering van haar taak in het kader van art. 69 KO (uitschrijven bededagen). De classis meldt dat haar geen verzoeken bereikt hebben welke betrekking hebben op het uitschrijven van een landelijke bededag. Er was geen bijzondere reden om gezamenlijk de Here aan te roepen voor een speciale nood.

Besluit:

1. de classis Midden-Holland onder dank te déchargeren van het door haar gevoerde beleid;
2. de classis Midden-Holland opnieuw aan te wijzen als gedeputeerde tot het eventueel uitschrijven van bededagen naar art. 69 KO.

Grond:

de classis Midden-Holland heeft haar taak naar behoren uitgevoerd en haar beleid adequaat verantwoord.

Bespreking

Vanuit de synode wordt de vraag gesteld hoe noodzakelijk deze opdracht aan de classis is. Er zijn zoveel zaken die de aandacht vragen en die langs vele wegen bij ons onder de aandacht komen. Is er nog behoefte aan een artikel in de KO dat dit regelt?

Ds. Sander merkt namens de commissie Friesland, die deze zaak heeft voorbereid, op dat we hier te maken hebben met een lange kerkelijke traditie. Sinds 1568 kennen we in onze kerken het fenomeen van landelijk uitgeschreven bededagen.

De synode gaat met algemene stemmen akkoord met het rapport van de commissie Friesland.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 6

Pastoraat en gemeenteopbouw

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten geestelijke verzorging militairen

Artikel 72

05-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten geestelijke verzorging militairen

Voorstel: deputaten geestelijke verzorging militairen

Materiaal:

rapport van deputaten geestelijke verzorging militairen

Besluit 1:

deputaten te dechargeren, hen te danken voor hun arbeid en het door hen gevoerde beleid goed te keuren.

Grond:

deputaten hebben blijkens hun rapporten naar vermogen aan hun opdrachten voldaan.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen, verdeeld over de secties krijgsmachtpredikanten en militairen, met de volgende opdracht:

Sectie krijgsmachtpredikanten:

- a. als instantie te fungeren waaraan de overheid (c.q. de hoofdkrijgsmachtpredikant) mededeling kan doen, indien zij een of meer krijgsmachtpredikanten uit de gereformeerde kerken wenst;
- b. de ontwikkeling in de (geestelijke verzorging binnen de) krijgsmacht zo nauwkeurig mogelijk te volgen, te toetsen en zo nodig daarop in te spelen;
- c. een nauw contact met de hoofdkrijgsmachtpredikant te onderhouden om zo mogelijk tot goede afspraken te komen voor een verantwoord functioneren van door onze kerken uitgezonden krijgsmachtpredikanten;
- d. het lidmaatschap van de CIO-M te continueren en daarin naar vermogen een constructieve bijdrage te leveren;
- e. ijverig te zoeken naar predikanten die geschikt en bereid zijn de functie van krijgsmachtpredikant te vervullen en zo te komen tot een bezetting van de plaatsen die voor gereformeerde predikanten beschikbaar zijn. Daarbij dient gehandeld te worden conform de door de Generale Synode Zuidhorn 2002-2003 vastgestelde en door de GS van Amersfoort-Centrum 2005 bevestigde regelingen A, B en C;
- f. ten aanzien van hun arbeid zo nodig met voorstellen te komen in overleg met deputaten relatie kerk en overheid en kerkrecht en kerkorde;
- g. geregeld contact te onderhouden met de krijgsmachtpredikanten om van hen rapport te ontvangen van hun werkzaamheden, hen bij te staan in de uitoefening van hun functie en van hen informatie te ontvangen over de stand van zaken.

Sectie militairen:

- h. het opzetten en onderhouden van een netwerk van gereformeerde militairen in binnen- en buitenland;
- i. het onderhouden van contacten met het thuisfront van gereformeerde militairen, met inschakeling van de thuiskerken;
- j. het begeleiden van gereformeerde militairen bij hun plaatsing in of uitzending naar het buitenland.

Algemeen:

- k. het organiseren van bijeenkomsten waarin militairen toegerust worden voor hun taak als christen bij Defensie;
- l. het, op basis van bestudering van de ontwikkelingen binnen de krijgsmacht, opstellen van nota's en adviezen, die in de contacten met de hoofdkrijgsmacht-predikant en bij de deelname aan de CIO-M een constructieve bijdrage aan de geestelijke verzorging van militairen kunnen betekenen;
- m. van hun arbeid aan de volgende generale synode rapport uit te brengen.

Besluit 3:

de regeling C, artikel 8 (Acta GS Zuidhorn 2002-2003, bijlage V3) als volgt te wijzingen: De kerkenraad is na indiensttreding van de predikant bij defensie niet meer verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin naar de artikelen 11 en 13 K.O., onder voorbehoud dat met de Vereniging VSE goede afspraken gemaakt zijn over de pensioenoverdracht. Eventuele financiële consequenties, voortvloeiend bij ontslag uit het krijgsmachtpredikantschap anders dan door verwijtbaar gedrag, zijn voor rekening van de Gereformeerde Kerken in Nederland, daarin vertegenwoordigd door de deputaten geestelijke verzorging militairen.

Gronden:

- 1. ook de al dan niet financiële verhouding tot de gemeente waaraan de krijgsmachtpredikant verbonden blijft dient naar art. 12 K.O. onder goedkeuring van de classis geregeld te worden;
- 2. dat de kerken gemeenschappelijk financiële verantwoordelijkheid blijven dragen voor haar krijgsmachtpredikant volgt uit zijn zending namens de gezamenlijke kerken;
- 3. er is hier sprake van analogie met de eerder getroffen regeling ter voorziening in het ontstane pensioengat (vgl. rapport deputaten GVM aan de GS Zuidhorn 2002-2003, paragraaf 5.4.4 en Acta GS Zuidhorn 2002-2003, artikel 99, besluit 1).

Bespreking

De volgende deputaten zijn bij de bespreking aanwezig: A. van den Berg, ds. C. van Breemen, G.H. Elzinga, ds. G.F. de Kimpe, A. Stam en ds. W. Tiekstra. Ook legerpredikant ds. A.H. van der Velden is ter vergadering.

Ter inleiding op de bespreking vertelt laatstgenoemde iets over zijn ervaringen in Uruzgan. Hij was daar aanwezig toen kort voor Goede Vrijdag in 2007 een aantal militairen sneuvelde. Samen met een Australische collega heeft hij een afscheidsdienst belegd, waarin ook de viering van het heilig avondmaal een plek had. In zo'n hectische situatie blijkt het lastig de synodebesluiten conform de letter uit te voeren. De opdracht is bijvoorbeeld de in de kerken vastgestelde formulieren te gebruiken. Dat is lastig in een tweetalige dienst. Aan deputaten GVM is deze problematiek ook gemeld. Wel is heel nadrukkelijk in deze dienst het evangelie verkondigd. De aanwezige militairen (een kleine veertig) is ook gewezen op hun verantwoordelijkheid voor deelname aan de viering van avondmaal. Twaalf vierden het avondmaal mee. Sindsdien heeft Van der Velden geen avondmaalsdiensten meer belegd. De situatie in Uruzgan is namelijk onvergelykbaar met die in Bosnië, waar hij eerder zat. Daar had je te maken met een groep die er langere tijd verbleef en met wie je in gesprekken een band op kon bouwen. In Uruzgan wisselt de samenstelling steeds, zodat je je verantwoordelijkheid als predikant voor deelname van militairen aan het avondmaal moeilijk tot niet waar kunt maken. Hij geeft op deze wijze aan dat de legerpredikanten op zeer zorgvuldige wijze invulling proberen te geven aan de taak die de kerken hen hebben opgedragen. Tot slot wijst hij op de bevoorrechte positie die de kerken hebben, dat ze in deze gebieden volop de gelegenheid hebben Gods evangelie te verkondigen.

In de bespreking passeert een aantal onderwerpen de revue. In de eerste plaats komt aan de orde het voorgestelde Besluit 3. Daarin lijkt een financiële verplichting te worden aangegaan door de kerken die moeilijk te overzien is.

Namens deputaten geeft Tiekstra aan dat hier sprake is van een hypothetische situatie. Een tweetal

kerken die een krijgsmachtpredikant (kmpr) aan zich wilden verbinden vroegen naar de eventuele financiële consequenties die voort konden vloeien uit ontslag van de kmpr. Ze wilden de verbinding wel aangaan, maar elk financieel risico uitsluiten. Defensie heeft natuurlijk ook een eigen regeling. Het gaat dus om een situatie waarin een predikant, bijvoorbeeld omdat de opdracht die hij krijgt zo afwijkt van wat de kerken voorstaan, deze opdracht zou moeten weigeren. Dan kun je hem niet met de financiële gevolgen daarvan belasten, maar zul je als kerken je verantwoordelijkheid dienen te nemen. Maar dat zo'n situatie zich in de praktijk zal voordoen is op dit moment volstrekt hypothetisch. Het voorstel is opgenomen om kerken die een kmpr aan zich willen verbinden gerust te stellen.

Een ander punt betreft de contacten met de militairen in Nederland. Voor cursussen etc. is weinig animo, terwijl in de geestelijke toerusting van militairen toch de wortels liggen van het deputaatschap. Zou hier toch niet wat meer op ingezet moeten worden?

Deputaten geven aan dat de wens wel bestaat, maar dat de situatie in de krijgsmacht aanzienlijk verschilt met vroeger. Het woord 'cursus' dateert echt nog uit de tijd van de dienstplicht. Militairen die uitgezonden worden krijgen een intensieve training, zijn het land uit, moeten zich zo intensief voorbereiden dat een eigen traject vanuit GVM hierin moeilijk inpasbaar is. Het leger doet bovendien zelf veel aan geestelijke voorbereiding, in welk traject ook onze eigen predikanten meedoen. In dat vormingswerk ligt, aldus Van der Velden, wel degelijk de nadruk op geestelijke aspecten. Je denkt met elkaar na over gewond zijn, sneuvelen, de dood. En als GK-er ontkom je er dan – gelukkig! – niet aan om te getuigen van de hoop die in je is. Zijn ervaring is dat militairen, die in zo'n traject zitten, blij zijn dat ze een weekend thuis zijn en dan niet zitten te wachten op het deputaatschap GVM. Wel roepen deputaten de kerken op hen te laten weten wanneer er gemeenteleden uitgezonden worden.

Er wordt veel waardering uitgesproken voor het werk van deputaten. Wel ligt er nog een lacune naar het oordeel van enkele leden. Dat betreft de nazorg. Militairen die terugkomen hebben regelmatig traumatiserende situaties meegemaakt. Hoe geef je als kerken de juiste pastorale zorg? Deputaten wijzen er op dat defensie dat in eerste instantie zelf oppakt. Daar is ook de knowhow aanwezig. Als de kerken signalen oppikken, laten ze dan vooral doorverwijzen. Dat kan via deputaten. Er wordt ook gewezen op de DVD die bestaat over het leven van de uitgezonden. Deze geeft een zeer verhelderend beeld over de situatie waarin de betrokkenen verkeren. Maar een pasklare oplossing voor de problematiek van getraumatiseerde militairen is er niet. Er bestaat nog een zekere collectieve verlegenheid over de vraag hoe deze problematiek aan te pakken.

De vergadering gaat verder akkoord met de opvatting dat dit deputaatschap niet de aangewezen instantie is om zich bezig te houden met de geestelijke verzorging in justitiële inrichtingen. Er leek sprake van een verwantschap, bijvoorbeeld qua organisatie door de overheid, maar inhoudelijk zijn er te weinig overeenkomsten.

De besluiten 1 en 2 zijn met algemene stemmen genomen, waarbij ds. Tiekstra als deputaat bij besluit 1 buiten stemming blijft.

Artikel 73

20-06-2008

Benoeming deputaten geestelijke verzorging militairen

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten geestelijke verzorging militairen:

sectie krijgsmachtpredikanten		
<i>primi</i>	<i>aftredend</i>	<i>secundi</i>
A. van den Berg (s), Hardenberg	2014	G.A. Rietveld, Amersfoort
C. van Breemen, Soest	2014	
G.H. Elzinga, Deventer	2014	
H. Emmens, Steenwijkerwold	2011	

L. Jobse, Ede	2011	
W.M. van Wijk, Deventer	2017	
B.H. Hop, Bunschoten	2017	
K. van Hoek, Nieuwleusen	2017	

sectie militairen		
<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
M.C. van der Burgh, Deventer	2011	A.J. Dekker, Zutphen
G. Bijlenga, Nieuwleusen	2017	R. Lap, Colmschate
K. ter Veer, Zutphen	2014	

Artikel 74

05-04-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 102

Voorstel: commissie Holland-Zuid

Materiaal:

revisieverzoek van Gereformeerde Kerk te Ten Boer waarin zij mededeelt het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 (Acta 102, 3a) vooralsnog niet als bindend te aanvaarden omdat

1. dit besluit niet in overeenstemming is met art 60-61 K.O. en art 34-35 NGB;
2. in deze situatie geen sprake is van kerk, openbare eredienst en toezicht op leer en leven van de avondmaalsganger;
3. het avondmaal in de gemeente gevierd dient te worden waar ook sprake is (kan zijn) van afhouding;
4. teveel ruimte geboden wordt voor registratie van gedoopte militairen buiten de kring van de Gereformeerde Kerken;
5. onduidelijk is waar de beperking van de uitzondering ligt.

Besluit:

aan het verzoek tot revisie niet te voldoen.

Gronden:

6. de KO. spreekt weliswaar niet over het bedienen van de sacramenten in uitzonderingssituaties, maar dat is eigen aan een kerkorde die algemene regelgeving biedt;
7. de wijze waarop de GS Amersfoort-C 2005 deze bediening van de sacramenten in uitzonderingssituaties geregeld heeft sluit echter wel aan bij wat de kerken hebben afgesproken:
  - a. sacramenten zullen bediend worden in een samenkomst die een eredienst is en binnen de beperkingen van de situatie zoveel mogelijk het karakter van de christelijke gemeenschap honoreert, nl dat ze een gemeenschap is op basis van Gods Woord (met in die gemeenschap het gebruik van de formulieren);
  - b. de verantwoordelijkheid voor het heilig gebruik van de sacramenten wordt bij de gebruikers gelegd, maar niet bij hen alleen: ook bij de predikant en de andere avondmaalsgangers: zo wordt recht gedaan aan zelftucht, onderlinge tucht en kerkelijke tucht;
  - c. het kerkelijk karakter blijkt ook daarin dat het sacrament bediend wordt door een predikant die vanuit de kerken gezonden is, en die begeleid wordt namens de kerken, terwijl op zijn leer en leven wordt toegezien door zijn kerkenraad (vgl. een missionair predikant die ook gemachtigd is de sacramenten te bedienen).
  - d. het is eigen aan uitzonderingen dat de begrenzing niet op voorhand gegeven kan worden. Goede regelgeving wil een weg wijzen in uitzonderlijke omstandigheden.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij die leden die ook lid waren van de GS van Amersfoort-C 2005 buiten stemming bleven.

Artikel 75

16-05-2008

Revisieverzoek doop kinderen militairen Acta GS AC 2005 art. 102

Voorstel: commissie Holland-Zuid

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Kornhorn naar aanleiding van Acta Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, art. 102, Besluit 3a lid 3, over de doop aan kinderen geboren in een gezin van gelovige militairen; de kerkenraad vraagt dat als voorwaarden voor de bediening van de doop worden toegevoegd:

- b. de doopouders de gereformeerde leer inclusief de leer over de doop belijden;
- d. de deputaten geestelijke verzorging militairen positief hebben geadviseerd (huidig b. wordt c.; huidig c. wordt e.; huidig d. wordt f.)

Besluit:

aan het verzoek van de GK te Kornhorn niet te voldoen.

Grond:

1. in het verzoek wordt ten onrechte het verschil niet in rekening gebracht tussen de doop aan een volwassene en de doop aan een kind. De doop aan een volwassene wordt bediend aan iemand die nog niet tot een gemeente behoorde, tot geloof komt en zijn geloof wil belijden. Omdat er in die situatie van toelating door een kerkenraad geen sprake is, wordt advies gevraagd aan deputaten GVM. Bij de doop aan een kind zijn de ouders lid van een christelijke gemeente, zo staan zij al onder opzicht en tucht van hun kerkenraad;
2. de kerkenraad gaat eraan voorbij dat bij de bediening van de doop in de tweede doopvraag instemming met de gereformeerde leer wordt gevraagd. Daarmee is voldaan aan de voorwaarde die hij toegevoegd wil zien.

Bespreking

Namens deputaten kerkrecht en kerkorde woont mr. P.T. Pel de vergadering bij. De vergadering is akkoord na de toevoeging van de tweede grond aan het oorspronkelijk voorstel van de commissie. Immers, bij de doop zelf wordt gevraagd om instemming met de christelijke leer. Daarmee is voldaan aan de voorwaarde die de kerk van Kornhorn toegevoegd wil zien.

Het besluit is genomen met 1 onthouding. Ds. Tiekstra, tevens deputaat GVM, onthoudt zich van stemming.

Deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Artikel 76

12-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Voorstel: deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Materiaal:

rapport deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden.

Besluit 1:

- a. dankbaarheid uit te spreken voor de doorgaande pastorale zorg voor doven en slechthorenden;
- b. deputaten te dechargeren onder dank voor het werk dat ze gedaan hebben;
- c. de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Zuid te bedanken voor het gevoerde beleid.

Grond:

de pastorale zorg voor doven en slechthorenden is goed behartigd door de deputaten en de GK te Zwolle-Zuid heeft daarbij een positieve rol gespeeld.

Besluit 2:

- a. de GK te Zwolle-Zuid te verzoeken verder te handelen overeenkomstig het besluit van de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1996, Acta art. 55, Besluit 3;
- b. een deputaatschap te benoemen van zeven personen ten behoeve van de pastorale verzorging van de dove en slechthorende gemeenteleden, waaronder bij voorkeur minstens twee dove personen en bij voorkeur twee predikanten.

Gronden:

1. de rol van de GK te Zwolle-Zuid blijft van belang omdat de dovenpredikant officieel aan die gemeente verbonden is als predikant;
2. het opnieuw benoemen van dove mensen binnen het deputaatschap waarborgt de continuïteit in de dove bemensing van het deputaatschap;
3. de wenselijkheid van pastorale ervaring binnen de 'smalle deputaten' rechtvaardigt de benoeming van twee predikanten;
4. de ervaring heeft geleerd dat een deputaatschap van zeven personen voldoende is voor het werk in de taakgroepen binnen het deputaatschap.

Besluit 3:

de deputaten de volgende instructie mee te geven:

- a. zij regelen en begeleiden de speciale toerusting van de predikant;
- b. zij staan de predikant met raad en daad terzijde; zij begeleiden hem; zij zien toe dat hij de hem gegeven instructie uitvoert, op dezelfde manier waarop ouderlingen toezien op de ambtsdienst van hun medeambtsdragers, volgens artikel 21 KO;
- c. zij behandelen eventuele klachten uit het midden van de kerken over het functioneren van de predikant. Zij mogen die klachten alleen in behandeling nemen als de klagende instantie eerst zelf geprobeerd heeft met de predikant tot een oplossing te komen. In zaken die leer of leven van de predikant raken, houden zij zich aan wat daarover in de instructie voor de GK te Zwolle-Zuid is vastgesteld (Acta GS Ommen 1993, art. 42);
- d. zij proberen samen met de predikant de pastorale verzorging van de dove en slechthorende gemeenteleden te stimuleren en te coördineren. Zij voorzien de predikant van de communicatieapparatuur die hij voor zijn werk nodig heeft;
- e. zij onderhouden goed contact met de in het land bestaande dovencommissies;
- f. zij vergaderen als regel vier keer per jaar. Zij wijzen uit hun midden een voorzitter en secretaris aan. Ook dragen ze een penningmeester voor om door de synode benoemd te worden. De voorzitter fungeert als samenroeper. Deputaten nodigen in de regel de predikant voor doven en slechthorenden uit. Hij mag als adviserend lid aan de vergaderingen deel nemen. Ook een afgevaardigde van de kerkenraad van de GK te Zwolle-Zuid kan uitgenodigd worden als adviserend lid, wanneer de deputaten of de dovenpredikant of de raad van de GK Zwolle-Zuid hierom vragen;
- g. zij onderzoeken of er middelen voorhanden zijn om Bijbel en belijdenis zo dicht mogelijk bij de dove en slechthorende broers en zussen te brengen;

- h. zij stimuleren de dovenpredikant contacten te onderhouden met dove en slechthorende christenen buiten de Gereformeerde Kerken in Nederland, waar dit mogelijk is;
- i. als er een vacature voor dovenpredikant ontstaat, dan handelen zij naar de instructie van de GS Ommen 1993 (Acta art. 42, besluit 6) en dan onderzoeken zij tevens of de eis gehandhaafd moet blijven dat de dovenpredikant zich in Zwolle-Zuid vestigt;
- j. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en hun rapport uiterlijk drie maanden voor het begin van de volgende generale synode aan de kerken toe te zenden.

Gronden:

1. de vastgestelde overeenkomst tussen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de predikant voor de pastorale verzorging van dove en slechthorende broers en zussen voldoet in de praktijk goed. Dit geldt ook voor de vastgestelde instructies;
2. het werk onder doven en slechthorenden heeft als eerste doel: gemeentes helpen hun doven zo goed mogelijk te laten functioneren in hun eigen gemeente. Helpen technische voorzieningen daarbij? Dan kunnen deputaten dat goed coördineren en gemeenten instrueren;
3. ook buiten onze kerken zijn veel Bijbelgetrouwe doven en slechthorenden die pastorale zorg nodig hebben. Zij mogen delen in de zorg die de HEER aan zijn kerk wil geven;
4. ook buiten onze kerken is gelegenheid onder dove christenen het gereformeerde geluid te laten horen;
5. huisvesting in Zwolle-Zuid van een eventuele nieuwe dovenpredikant is problematisch vanwege de hoge kosten.

Bespreking

Bij de bespreking zijn de deputaten H. Batterink, W. Groen, N. Versteeg, J. Knepper-Kok, ds. G.J. Slotman en M. van der Veen aanwezig. Mevr. M. Groen-Verheij treedt op als doventolk. Ook de dovenpredikant, ds. Tj. van Dijk is ter vergadering.

Hij leidt ook kort de bespreking in. Om de afgevaardigden echt in het onderwerp te laten komen laat hij eerst Gezang 141:1 zingen: Dankt, dankt nu allen God. Hij legt vooraf uit dat doof zijn en zingen moeilijk samen gaan. De emotie bij het zingen die wij voelen, zeker samen in een grote kerk, daar hebben zij niks mee. Er zijn verschillende methoden geprobeerd, maar het lukte niet echt. Een groot probleem blijft, naast de emotionele zijde, dat de Nederlandse taal voor de dove broeders en zusters hun tweede taal is. De teksten van veel liederen en psalmen zijn dan feitelijk te moeilijk. Hier en daar zijn doven bezig eigen gebarenpoëzie te ontwikkelen – een boeiend proces.

Waar mogelijk is het fijn als horenden en doven samen een lied kunnen zingen. Daartoe is een programma ontwikkeld dat de lettergrepen stuk voor stuk oplicht via de beamer. Dat werkt prima, zeker ook voor de doelgroep slechthorenden. Inmiddels zijn gelukkig ook de auteursrechten hiervoor geregeld, zodat het daadwerkelijk gebruikt mag worden.

Op uitnodiging van ds. Van Dijk zingt de vergadering vervolgens het opgegeven gezang. Na het zingen wijst hij er op dat regel 2: met hart en mond en *handen* – dat hier geen werkelijkheid was. Hij nodigt iedereen uit om onder leiding van de doventolk samen met de dove broeders en zusters het lied nogmaals te zingen, vergezeld van de bijbehorende doventaal. Dit samen zo zingen maakt diepe indruk op de aanwezigen.

Een punt van bespreking is de plaats van de doven en slechthorenden in de gemeente. In het rapport wordt gesteld dat er nog veel eenzaamheid heerst onder dove brs. en zrs. Dat is natuurlijk niet dit deputaatschap te verwijten, maar zouden de kerken niet meer gestimuleerd moeten worden om zich, waar mogelijk, aan te passen aan de betrokkenen? In het rapport van deputaten integratie mensen met beperkingen staan prachtige dingen over de inclusieve gemeente. Hebben deputaten D&S daar ook wat aan? Kan het SGO ook wat betekenen, nu de integratie daarheen verhuist?

Deputaten antwoorden dat de bottleneck hier toch de communicatie is. Je ziet vaak bij jonge mensen dat ze juist wél bij de 'horende' wereld willen horen. Ze willen niet anders zijn. Maar na een tijd merken ze dat dat geen haalbare kaart is en zie je een terugtrekken in de eigen wereld. Daar komt hun wijze van communiceren tot zijn recht. We denken er wel over hoe het anders kan, maar het blijft moeilijk. Er zijn wel dingen denkbaar. Zo wordt in een gemeente erover nagedacht om de Geloofsbelijdenis aan te leren in gebarentaal, zodat je samen je geloof in God kunt belijden. Een prachtig initiatief. Een extra opdracht aan het deputaatschap geven om de kerken te stimuleren is niet nodig.

De synode kan er van uit gaan dat deputaten, in overleg ook met de regionale commissies, dit nu al tot hun taak rekenen. Overleg met het SGO en deputaten mensen met beperkingen zullen deputaten ook zeker niet uit de weg gaan als daar voordeel uit te halen is.

Een ander punt betreft de positie van de dovenpredikant. Uit het rapport blijkt dat hij zo'n 15 dagdelen per week werkt. Is dat niet te veel en is er voldoende ondersteuning voor hem. Hebben deputaten overwogen om, naast de predikant, ook een pastoraal of maatschappelijk werker in dienst te nemen? Immers, niet alles wat Van Dijk doet is theologenwerk.

Van Dijk antwoordt dat het inderdaad hard werken is, maar dat hij zeer goede ondersteuning krijgt van zowel de deputaten als de predikanten van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Zuid. Wat betreft het aanstellen van een tweede man: op dit moment wordt in die richting geen actie ondernomen. Het zou mooi zijn als er uit de kring van de dove broeders en zusters zelf een predikant gevonden zou kunnen worden, zodat ze in hun eigen taal aangesproken kunnen worden. Op termijn ziet hij hier zeker mogelijkheden. Verder wordt er goed samengewerkt met vereniging dit Koningskind. Eventuele financiële ondersteuning van dit werk van die vereniging, bijvoorbeeld via deputaten generale diaconale zaken, zou ook voor deputaten D&S welkom zijn.

Tot slot wordt gesproken over de (on)mogelijkheden van een doventolk bij de kerkdiensten die door deputaten radio- en televisieuitzendingen worden verzorgd. Graag hadden deputaten een doventolk in beeld, zodat ook de dove 'zappers' blijven hangen, maar deputaten RTV vrezen dat de kijkcijfers dan flink zullen zakken. Verder dan wat gedachten over opnamen op cd-rom (waarop later gebarentaal ingevoegd wordt) en eventueel uitzending via twee kanalen komt de vergadering echter niet.

De besluiten worden vervolgens met algemene stemmen genomen.

Artikel 77

10-10-2008

Benoeming deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
H.J. Batterink, Rotterdam	2011	J. Holtland, Zeewolde
Mevr. M. Bronsema, Rotterdam	2017	J. van Balen-Aarden, Groningen
L. Bruggeman, Rotterdam	2011	
E. Oostland, Ommen	2017	
F. Schoon, Groningen	2017	
G.J. Slotman, Dalfsen	2011	
N. Versteeg, Beemte Broekland	2014	

Deputaten integratie mensen met beperkingen

Artikel 78

13-06-2008

Algemene behandeling rapport deputaten integratie mensen met beperkingen

Voorstel: deputaten integratie mensen met beperkingen.

Materiaal:

1. rapport deputaten integratie mensen met beperkingen (Depin), waarin onder meer aandacht wordt gegeven aan vereniging *dit Koningskind* als dé belangenbehartiger voor gereformeerde mensen met beperkingen (p. 6 en 8);

2. brief Depin, d.d. 30 mei 2008, met het verzoek te waarborgen dat bestaande activiteiten voor de ontwikkeling van catechesemateriaal ten bate van mensen met een beperking inclusief het ontwerpen van een handleiding, zullen worden bevorderd door gebruik te maken van expertise en ervaringen van betrokkenen in onze kerken.

Besluit 1:

de deputaten onder dank voor hun werk te dechargeren.

Grond:

de deputaten hebben hun werk conform hun instructie verricht.

Besluit 2:

- a. de taken van het deputaatschap integratie mensen met beperkingen over te dragen aan het steunpunt gemeenteopbouw (SGO) volgens het tussen Depin en deputaten SGO overeengekomen overdrachtsprotocol, zoals opgenomen in het rapport van Depin;
- b. het SGO op te dragen de visie, neergelegd in de notitie "Visie op inclusieve gemeente" te verwerken bij de uitvoering van de overgedragen taken;
- c. het SGO op te dragen de overgedragen werkzaamheden te verrichten overeenkomstig een later vast te stellen budget;
- d. het SGO op te dragen catechesemateriaal te ontwikkelen voor mensen met beperkingen, onder andere in samenwerking met anderen die binnen onze kerken op dit gebied werkzaam zijn.

Gronden:

1. vanuit 1 Kor. 12 ligt het voor de hand te werken aan integratie van mensen met beperkingen. Dit vereist veel hulp. Vrijwilligers kunnen veel werk verzetten, maar er is een goede infrastructuur nodig voor de uitvoering van de taken. Het genoemde protocol biedt de nodige garanties voor een goede borging bij de overdracht van bestaande en te ontwikkelen Depin-activiteiten aan het SGO;
2. het SGO biedt een goede infrastructuur om een werkgroep van vrijwilligers op te zetten en aan te sturen voor advisering en toerusting van plaatselijke kerken;
3. het SGO is bezig met uitwerking van activiteiten als het opzetten van een loketfunctie en het opbouwen van een netwerk. Voorts noodzaakt een goede overdracht van activiteiten door Depin aan het SGO dat bestaande werkzaamheden worden gecontinueerd en opgedane expertise wordt benut.

Bespreking

De preses heet de deputaten welkom. Aanwezig zijn zr. T.J. van 't Foort-van Til, br. L.R. Meedendorp, br. B. Wesseling en ds. A.J. van Zijlekom. Hij staat kort stil bij het feit dat deputaten moeite hadden hun werk weer op te pakken, nadat de synode van Amersfoort-Centrum had besloten deputaten op te dragen hun werkzaamheden af te bouwen. Dat deputaten er nu zijn is bijzonder, er is serieus nagedacht om te stoppen. Hij spreekt namens de vergadering zijn respect uit voor hetgeen deputaten gedaan hebben.

Zr. Van t' Foort introduceert nog kort het rapport. Ze staat stil bij de rol van de kerk en de kerkelijke gemeenschap in het leven van mensen met beperkingen. Wanneer deze mensen niet tot hun recht kunnen komen, dan wordt de beperking een handicap. Wanneer de omgeving zich echter aanpast, worden én de mensen met een beperking én de andere betrokkenen beiden verrijkt. Geen speciale programma's, maar een inclusieve gemeente, waarbinnen iedereen op zijn eigen wijze en eigen plek meedraait. Dat maakt het feest groot voor iedereen.

Vanuit de vergadering worden gevoelens van weemoed geuit. Een vijftiental jaren geleden is dit deputaatschap bevochten in de kerk, vanuit de oprechte overtuiging: er is veel werk te doen. Dan

mag nu de vraag gesteld worden: is het werk gedaan? Het gaat door binnen het SGO, zoals voorgesteld. Maar is blijvende aparte aandacht niet noodzakelijk? Het model van de inclusieve gemeente is een mooi model. Maar dekt dat in alle opzichten het bijbelse beeld van de gemeente als een lichaam? Zijn er ook geen mensen die, denk bijvoorbeeld aan meervoudig wilsonbekwamen, waarvoor echt gerichte aandacht nodig is? Wordt er op dit terrein in de toekomst nu niks meer gedaan? Een andere vraag die gesteld wordt bij het concept inclusieve gemeente is of aangepaste diensten dan nu verleden tijd zijn. Dat zou jammer zijn. Daar is veel expertise in opgebouwd. Het doel dat je wilt bereiken met deze diensten bereik je nooit met een gewone dienst. Voorgesteld wordt daarom onder andere om te spreken van inclusie-plus. Wie dan dat terrein overziet, moet zich echt de vraag stellen of de gevraagde 0,2 fte wel voldoende is.

Betreurd wordt dat deputaten er niet in geslaagd zijn – en dat is hún zeker niet te verwijten – om werkgroepen te vormen die de plaatselijke kerken van advies kunnen dienen en kunnen fungeren als platform voor het uitwisselen van informatie. Deputaten volstaan nu met een aanbeveling. Maar dat is echt te mager. Aan de hele overgang naar het SGO kleven nog te veel onduidelijkheden. Deputaten stellen dat er relatief veel expertise aanwezig 'lijkt'. Is daarmee voldoende de voortgang van het werk gewaarborgd? Blijft de opgebouwde kennis en knowhow dan daadwerkelijk beschikbaar? Of wordt het dan toch een ondergeschoven kindje. De vraag moet gesteld worden of in dit stadium de overgang wel verantwoord is. Het lijkt een opheffing te worden zonder zekerheden voor de toekomst.

Er zijn ook andere opvattingen. Zo worden kritische vragen gesteld bij het voorstel van deputaten om 0,2 fte binnen SGO ter beschikking te stellen van dit werk. Dat lijkt niet te kloppen met hetgeen Amersfoort uitsprak. Zij bepaalde dat deputaten het werk af moesten bouwen. Nu wordt het, zij het op een andere plek en onder een andere naam, gewoon voortgezet.

In hun antwoord gaan deputaten in eerste instantie in op de vraag of de werkzaamheden voldoende geborgd zijn binnen het SGO. Zij stemmen in met de gedachte dat het werk niet klaar is, al is het deputaatschap afgebouwd. Integendeel. We zijn nog maar pas begonnen en het zal in deze bedeling ook niet af komen. Deputaten maken duidelijk dat je het met alleen fanatieke vrijwilligers, zoals wel gesuggereerd werd, niet redt. Naast die mensen heb je ook een centraal punt nodig van waaruit de aansturing, ordening en bewaking plaats kan vinden en een adres waar mensen terecht kunnen met hun vragen. Van daaruit kan ook overleg plaats vinden met andere organisaties die actief zijn op dit gebied, denk met name aan vereniging *dit Koningskind*. Een en ander past goed binnen de structuur van het SGO dat zich met gemeenteopbouw – breed - bezighoudt en ook nu al vaak als 'spin in het web' wordt genoemd. Daar zul je inderdaad wat tijd voor vrij moeten maken. Zoiets kan het SGO er niet 'even' bij doen. Dan zal de aandacht verslappen op den duur. Deputaten hebben uit het overleg met het SGO het vertrouwen dat het werk daar op een goede manier kan worden voortgezet. De vergadering heeft gelijk wanneer ze stelt dat met de 0,2 fte het werk niet geborgd is. Borging zit niet in een zak geld, maar in de opdracht die de synode aan het SGO geeft. Dat is de crux. Er is de afgelopen periode een goede start gemaakt – ook het laatste jaar weer met het ontwikkelen van catechesemateriaal. Het zal aan de synode zijn en aan het SGO om de voortgang daarvan te bewaken.

De bijlage in het rapport over de inclusieve gemeente is een startpunt voor het verder nadenken, geen eindpunt van de gedachtevorming. Het poogt een bijdrage te leveren aan de gedachtevorming binnen de kerk over de vragen zoals die ook tijdens deze discussie gesteld zijn. De gedachten die zijn uitgesproken over de inclusie-plus, het én waar mogelijk samen doen én waar nodig aparte aandacht geven spreekt deputaten zeer aan. Dit werk vraagt om maatwerk. Het is goed als het gesprek daarover gaande blijft.

Tweede ronde

De tweede ronde vindt plaats op 13 juni. Namens de commissie Groningen meldt br. Kooistra dat er overleg is geweest over het punt van de financiën. Met de financiële commissie is afgesproken dat over de extra kosten die met het aannemen van het aanvankelijk voorgestelde besluit gemeoid zijn later gesproken zal worden. Dat punt is dus even geparkeerd. Wel is gemeld dat er voor dit werk gelabeld geld aanwezig is: er is een budget beschikbaar van ruim € 21.000,-- per jaar. Maar de precieze invulling komt later. Er is een nieuw besluit 2d toegevoegd met grond 3, waarin de door de vergadering in de eerste ronde gevraagde borging verwoord is.

Een paar kleine punten uit de bespreking tot slot.

Deputaten stellen voor de visie over de inclusieve gemeente vast te stellen. Dat is een ongelukkige formulering. Synoden stellen geen visies vast. Voorgesteld wordt daarom om die zin te vervangen door een formulering in de zin dat de visie als uitgangspunt wordt genomen voor het werk dat gedaan moet worden. Deputaten nemen dit over.

Kan de synode niet iets meer vastleggen over samenwerking met andere organisaties, zoals *dit Koningskind*? Voordat je het weet heb je twee netwerken naast elkaar. Dat is natuurlijk wel een aantrekkelijke gedachte, maar zal niet gaan, aldus deputaten, omdat de GS geen opdrachten kan verstrekken aan *dit Koningskind*. Wel mag de vergadering ervan uitgaan dat zeer nauw met deze vereniging wordt samengewerkt, ook zonder expliciete opdracht.

De besluiten zijn is met algemene stemmen genomen, waarbij ds. Van Zuijlekom als deputaat bij besluit 1 buiten stemming blijft.

Na de afronding van de bespreking en het aannemen van de voorstellen is het deputaatschap integratie mensen met beperkingen historie geworden. Maar, aldus de preses ter afronding: we nemen geen afscheid. In deze zin dat het werk voorbij is. Het gaat om een herschikking van taken. Met een positief doel: aandacht voor mensen met beperkingen. Niet langer als een aparte groep, maar als onderdeel van de gemeente. Moge de Heer deze herschikking voor de betrokkenen tot een zegen doen zijn.

Deputaten steunpunt gemeenteopbouw

Artikel 79

19-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten steunpunt gemeenteopbouw

Voorstel: deputaten steunpunt gemeenteopbouw

Materiaal:

1. rapport van deputaten steunpunt gemeenteopbouw;
2. jaarstukken, accountantsverklaring en managementletter.

Besluit 1:

het gevoerde beleid van deputaten steunpunt gemeenteopbouw goed te keuren en hun decharge te verlenen.

Gronden:

1. de deputaten hebben het steunpunt naar de eisen van de tijd bestuurd;
2. de deputaten hebben ervoor zorg gedragen dat er in het steunpunt personen zijn die de punten a t/m g van het besluit 2, lid 2 (Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art.110) uitvoeren;
3. de deputaten hebben er voor gezorgd dat concrete doelstellingen en plannings met betrekking tot het steunpunt werden ontwikkeld;
4. de deputaten hebben de praktische uitvoering rond de ontwikkeling van het steunpunt ter hand genomen en daarvan aan de generale synode van 2008 verslag gedaan;
5. de deputaten hebben het werk met betrekking tot het onderwerp toerusting van jongeren cf. besluit 2, lid 3 (Acta GS Amersfoort-C 2005) uitgevoerd.

Besluit 2:

deputaten te benoemen en te machtigen het steunpunt gemeenteopbouw te besturen. Deputaten dragen er daarbij zorg voor dat er in dit steunpunt personen zijn die, geworteld en gegrond in Christus liefde en gesierd met gaven van wijsheid en deskundigheid, bijdragen leveren aan de toerusting van de kerken en haar leden in de groei naar Christus, en:

- a. de kerken ondersteunen bij visie- en missieontwikkeling op het terrein van gereformeerde gemeenteopbouw;
- b. deze kennis verzamelen en beschikbaar stellen aan de kerken;
- c. actuele vragen in de kerken verzamelen, thematiseren en verwerken in toerustingsmateriaal;
- d. streven naar versterking van de netwerkfunctie;
- e. samenwerking zoeken met en stimuleren tussen andere 'aanbieders' op het terrein van gemeenteopbouw, en in samenspraak met hen zoeken naar mogelijke strategische allianties of fusies;
- f. op het terrein van kerkelijk advieswerk met betrekking tot gemeenteopbouw een duidelijk aanspreekpunt worden en blijven;
- g. het GemeenteNproject ondersteunen;
- h. diensten en producten ontwikkelen ten dienste van de kerken op het gebied van toerusting van jeugd en jongere(n).

Gronden:

1. het steunpunt gemeenteopbouw blijft, gezien de hoeveelheid vragen die uit de kerken worden voorgelegd, in een behoefte voorzien;
2. doelstellingen en plannen met betrekking tot de taken van het steunpunt zijn ontwikkeld en zijn in uitvoering;
3. het steunpunt kan inzake het GemeenteNproject dienen als informatiepunt op het gebied van toerusting van jeugd- en jongerenwerk.

Besluit 3:

- a. aan het Steunpunt Gemeente Opbouw een budget toe te kennen voor continuering van de taken van Depin van € 21.400,-- per jaar, inclusief een personele ondersteuning van 0,1 fte.

Gronden:

met dit budget kan binnen het SGO het werk van Depin worden voortgezet.

Bespreking

Bij de bespreking zijn aanwezig de deputaten J.P. Crielaard, D. Roose, J.T. Walinga en ds. B. van Zuijlekom. Naast de directeur van het steunpunt gemeenteopbouw R. van Dongen zijn ook andere medewerkers aanwezig. Als adviseur is prof. dr. M. te Velde bij de vergadering.

Deputaat Roose presenteert kort het rapport. Hij memoreert het feit dat zes jaar geleden het deputaatschap, samen met het steunpunt, is ingesteld ter vervanging van het toenmalige Gereformeerd Vormingsinstituut (GVI). Hierdoor kreeg het werk een kerkelijke inbedding. De opdracht was, kort samengevat, om een centrum te gaan runnen voor dienstverlening aan de kerken. Niet geïsoleerd, maar in samenwerking met andere spelers in het veld. Kernbegrip: een netwerkorganisatie ontwikkelen, die als een spin in het web kan fungeren. De gedachten die in de werkgroep afstemming deputaatschappen zijn ontwikkeld passen hier naadloos in.

Was het centrum 6 jaar gelden met name gericht op cursusaanbod, nu wordt er door de kerken veel gevraagd naar dienstverlening op maat. Dat maakt het werk wel spannend. Hoe krijg je dat in zo'n kleine organisatie voor elkaar? Daarnaast speelt de financiering daarvan een rol. Hoeveel doe je uit de algemene middelen, en hoeveel breng je de klant in rekening.

Gelet op de zich wijzigende taken van het SGO, hadden deputaten graag een discussie op deze vergadering over een aantal punten:

- wat moet de strategie zijn voor de komende jaren;
- hoe gaat de financiering er uit zien, nu de reserves opraken;
- hoe gaan de verschillende deputaatschappen in de toekomst samen op, zodat je de beperkte middelen die je hebt, zowel qua professionals als qua financiën zo effectief mogelijk inzet. Het zou goed zijn wanneer er één centraal loket kwam waar de kerken en gemeenteleden terecht konden voor de diverse dienstverleningen die we kennen.

In de eerste ronde wordt stilgestaan bij de toonzetting van het rapport. Er worden vele dingen in benoemd en aangestipt: verhouding kerkorde en kerkverband; waarschuwing tegen bepaalde ontwikkelingen; wat is een kerk: een sociaal systeem? een doelorganisatie; er worden waarnemingen gedaan die soms als tendensen worden geduid. Al die punten komen, zoals het rapport meldt, vanuit de ervaringen opgedaan in het veld. Maar als je dan een antwoord wilt vinden, glijpen de punten zo maar weer tussen je vingers weg. Daarmee blijft het vaag. Wat kan dan de functie zijn van een strategisch beraad? En is een GS daarvoor?

Leiderschap

Op het punt van de behoefte aan leiderschap wordt ook een aantal kritische vragen gesteld. SGO stelt zich ten doel het leiderschap van de kerkenraden te versterken. Maar wat is de inhoud van dat leiderschap? Ontbreekt dat? Wie naar het leiderschap van Mozes kijkt: richting geven aan een volk met het doel het ergens te brengen, ziet ook in onze tijd vele leiders die zich zo opstellen. Dus waar ligt het probleem? Ligt dat bij de invulling ervan? En zitten we dan niet snel op het vlak van de maakbaarheid? Je maakt een vijfjarenplan, zet daar strakke leiding op en klaar. Maar werkt het zo? Is niet veel meer de vraag aan de orde: hoe kom je daar als gemeente? Dan zit je in het hart van de gemeenteopbouw: een sterke kerkenraad én een sterke gemeente, levend vanuit het geloof dat binnen die gemeente iedereen elkaar nodig heeft. Je kijkt zelf door de ogen van je broeder en zuster om te zien waarvoor deze jou nodig heeft. Geestelijk leiderschap? Laten we niet vergeten: Eén overziet het maar. Door het Woord van God, door de verkondiging daarvan, plant zich een gemeente voort en wordt de kerk wat ze is: een moeder die nieuw leven voortbrengt. Dan praten we niet over maakbaarheid, maar over ontstaanbaarheid. Verwonderd over het nieuwe leven dat God geeft.

Te Velde zet in zijn bijdrage wat kritische kanttekeningen bij de gevraagde strategische discussie. Laten we vooral letten op wat het SGO is: een basisvoorziening voor dienstverlening op inderdaad velerlei terrein. Dat is nog iets anders als een spin in het web waar alles samenkomt. In het rapport komen deputaten zijns inziens terecht niet met een visie, ondanks de vele terechte waarnemingen die ze doen in kerkelijk Nederland. Het werk is wel visiegestuurd, maar laat de synode zich hoeden voor het doen van het geven van een eigen 'synodale' visie op van alles en nog wat. Het SGO is een instrument en de kernvraag die nu beantwoord dient te worden is: functioneert dat instrument zoals wij dat willen. Gezien de verwevenheid met veel andere deputaatschappen is het nu voeren van een strategisch beraad daarom onverstandig. Dat zal in de grote samenhang van de generale organisatie en de onderlinge afstemming van deputaatschappen een plek moeten krijgen. Ook door anderen wordt bepleit dat SGO zich vooral inzet op zijn hoofdtaak: gemeenteopbouw.

Verandering structuur

Er worden vragen gesteld over de verhouding tussen het SGO en de Theologische Universiteit. Het onderwerp 'gemeenteopbouw' is daar de afgelopen jaren wat doodgebloed. Zijn we bezig geweest om binnen de kerken elkaars concurrenten te creëren? En nu blijkt dat het SGO minder aan visievorming toekomt omdat dienstverlening op maat veel tijd vraagt – spannen we daarmee dan niet het paard achter de wagen? We hobbelen bij wijze van spreke van incident naar incident, terwijl voor een fundamentele theologische bezinning geen geld meer is. Zou het geen optie zijn dat te herorganiseren? Fundamentele bezinning in Kampen – en dan regionale dienstencentra. Dat is voor de perifere kerken ook wat beter betaalbaar.

Werkdruk en financiën

Verderop in het rapport is sprake van werkdruk. Het zal ongetwijfeld waar zijn. Maar als je naar het tabelletje van activiteiten kijkt is het lastig dat te herleiden naar die werkdruk: 193 per jaar, verdeeld over 4,75 fte? Is dat veel? Moeilijk een antwoord op te geven zonder bredere gegevens. Tegelijkertijd valt het op dat er geen extra mankracht wordt gevraagd. Kan hier wat meer inzicht in gegeven worden? Wat wordt bedoeld als er staat dat er 2,7 fte aan overhead is? Is dat niet wat veel?

Een ander punt rond de financiën: deputaten zien het als een uitdaging de kosten per lid omlaag te brengen. Maar dan beland je dus wel in de rode cijfers. Is dat logisch? En, als deputaten toch aan het uitdelen zijn, zou het niet mogelijk zijn om het blokabonnement op de ambtsdragermap los te laten en de inhoud gewoon op de site te zetten? Daar staat zoveel materiaal in. Dat verdient een breder publiek. In hoeverre kun je verder de kosten in je tarieven doorberekenen aan de klant? Ook worden wat kanttekeningen geplaatst bij klachten die ook in andere rapporten te lezen zijn, namelijk dat er zo weinig gebruik gemaakt wordt (door o.a. predikanten) van het cursusaanbod. Ligt dat aan de gebruikers (die kunnen kiezen uit een royaal aanbod), of ook aan de leveranciers?

Een korte inventarisatie van overige vragen levert het volgende op:

- richt het SGO zich op vrijwilligers (waar de kerk toch op drijft) of op de professional?
- het GemeenteNproject is overgenomen – maar hoe kijken deputaten tegen de toekomst ervan aan? Is dat iets om elke tien jaar of zo te vernieuwen als er een nieuwe generatie jeugd aantreedt?
- in het rapport is niets te vinden over het overnemen van het werk van het deputaatschap integratie mensen met beperkingen, noch over de 0,2 fte die Depin daarvoor vraagt.

De nadruk die in het werk van SGO ligt op de jeugd vindt brede waardering. Het grote aantal kerkverlaters onder jongeren moet de kerken echt een zorg zijn. Het concept van de lerende gemeente is een goed uitgangspunt om de soms verstarde standpunten, waarin het lijkt of we het allemaal wel weten, in beweging te krijgen. Een lerende gemeente, van jong tot oud, is ook een stimulerende gemeente voor de jeugd.

Deputaten danken de vergadering voor de toon waarop de discussie wordt gevoerd – en richten een speciaal woord van dank tot de aanwezige medewerkers van het steunpunt. Er zijn prachtige dingen gezegd, waar SGO nu of later verder mee kan. Ze zien liever een kritische vergadering dan een aai over de bol. Met de gevoerde discussie heeft de vergadering zelf al een zekere invulling gegeven aan het gevraagde strategisch overleg. De behoefte aan dat strategisch beraad vindt zijn grond daarin dat het SGO door het werk wat hij doet vele dingen tegenkomt. Het is niet de bedoeling op al die punten meteen een visie te gaan ontwikkelen, maar al die waarnemingen samen vormen wel de basis voor het materiaal dat je wilt gaan ontwikkelen. Dat doe je immers niet in een vacuüm. Deputaten kunnen zich goed voorstellen dat de vergadering moeilijk grip kan krijgen op wat er allemaal in het rapport genoemd wordt. Dat geldt voor henzelf feitelijk ook. Vandaar de vraag: wat doen we hiermee? Misschien thematiseren, zoals in de vergadering gesuggereerd? Dat idee zal zeker bekeken worden. Het leek deputaten goed om al die waarnemingen niet achter te houden, maar ze te delen met de opdrachtgever, de synode.

Over de verhouding met Kampen kan Walinga, die namens deputaten het woord voert, kort zijn. De idee dat de dienstverlening vanuit Kampen is doodgebloed komt niet van het SGO. Laat staan dat er op dat punt in Kampen iets fundamenteel mis zou zijn. Maar over de verhouding tussen visievorming en concrete dienstverlening is wel veel overleg nodig. Het zou goed zijn om daar in het brede verband van organisatie en afstemming op terug te komen.

De directeur van het steunpunt, Van Dongen, gaat in op zaken rondom de bedrijfsvoering. Dit keer is er geen specificatie van het werk meegezonden als bijlage bij het rapport, maar deze is op het kantoor wel beschikbaar. Daaruit kan ook helder worden wat bedoeld is met de werkdruk. Indien de vergadering dat wenst ligt het ter inzage.

Voor de medewerkers zou het, als je alles wilt doen wat langs komt, geen probleem zijn om 24 uur per dag bezig te zijn. Je moet dus echt in de gaten houden wat wel en wat niet opgepakt wordt. Planning is daarom van essentiële waarde, ook al kun je, door inzet van freelancers en vrijwilligers, wellicht best wat extra inkomsten genereren. Prioritering is niet alleen een modewoord, maar voor SGO ook een sleutelwoord, waarbij gestreefd wordt naar een min of meer evenredige verdeling tussen ontwikkeling en dienstverlening.

Wat betreft de overhead. Onder overhead wordt datgene verstaan wat niet direct verbonden is aan een concrete opdrachtgever. Het belangrijkste onderdeel daarvan is ontwikkelen van materiaal. Het betreft dus niet enkel ondersteuning en facilitering!

De idee om te komen tot regionale steunpunten ziet hij niet zo zitten. Er wordt wel zoveel mogelijk gewerkt met vrijwilligers in de regio. Wanneer kerken vanuit het kostenaspect afzien van een verzoek om hulp zouden ze dat moeten melden. Daar valt vrijwel altijd een mouw aan te passen. Maar regio-kantoren zijn eenvoudigweg te duur.

De opmerking die deputaten maken over de geringe animo van predikanten voor het aangeboden cursusmateriaal moet in die zin verstaan worden dat naar de waarneming van het SGO de kerkenraden te weinig de predikanten stimuleren om continu met hun vak bezig te blijven. Permanente educatie is nog niet gemeengoed in de kerken – en dat zou het wel moeten zijn. En dat geldt niet alleen de predikanten overigens, maar feitelijk alle ambtsdragers.

Of er in het cursusaanbod meer keuzes gemaakt moeten worden richting óf de professional óf de vrijwilliger is moeilijk aan te geven. SGO werkt sterk vraaggestuurd. Bovendien zit de professional vaak in een team met de vrijwilliger. Het is daarom de vraag of je dit onderscheid zo moet maken. De idee om het blokabonnement af te schaffen en het materiaal breed ter beschikking te stellen wordt door deputaten meegenomen.

Met plezier hebben deputaten geluisterd naar de bijdragen inzake het leiderschap. In de suggestie als zouden ze willen uitgaan van een maakbare kerk-samenleving herkennen ze zich niet. Met plannen en doelen trek je het niet als je je ten diepste afhankelijk weet. Dan geef je ruimte om dingen te laten ontstaan.

Het GemeenteNproject is een zelfstandig aan SGO hangend geheel. Er wordt nu intensief overleg gevoerd over welke keuzes er in het beleid richting de jongeren gemaakt moeten worden. Het huidige format lijkt niet zo adequaat meer. Hierover wordt onder andere overleg gevoerd met *Tijd voor Actie*, een overleg dat in mei zal worden afgerond.

Besluitvorming

Er worden geen amendementen ingediend. Wel wordt in overleg met deputaten in Besluit 2 een bijbelse grondhouding vastgelegd, gebaseerd op Efeze 5, die bij de medewerkers van het SGO aanwezig moet zijn. Besluit 3 betreffende de financiën en de werkdruk zal genomen worden na nadere specificatie van de gewerkte uren.

Besluit 1 is met algemene stemmen genomen, waarbij Walinga als deputaat en Kruizinga als medewerker van het SGO buiten stemming blijven.

Besluit 2 is genomen met 1 onthouding.

Artikel 80

10-10-2008

Benoeming deputaten steunpunt gemeenteopbouw

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten steunpunt gemeenteopbouw:

<i>primi</i>	<i>aftredend</i>
J.P. Crielaard, Veenendaal	2011
G. den Dulk, Den Haag	2014
D. Roose, Apeldoorn	2011
J.F. Walinga, Zoetermeer (s)	2011

Artikel 81

13-06-2008

Reactie op rapport deputaten steunpunt gemeenteopbouw

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Oost d.d. 22 februari 2008 met een reactie op het rapport van deputaten steunpunt gemeente opbouw.

Besluit:

de kerk te Drachten-Oost te antwoorden:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De synode heeft uw brief met een reactie op het rapport deputaten SGO ontvangen. De door u in uw brief aangesneden zaken zijn bij de behandeling van het rapport besproken. Wij danken u voor uw bijdrage aan de oordeelsvorming.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 7

Diaconaat

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten generale diaconale zaken

Artikel 82

18-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten generale diaconale zaken

Voorstel: deputaten generale diaconale zaken.

Materiaal:

rapport deputaten voor generale diaconale zaken.

Besluit 1:

het beleid van deputaten goed te keuren en hen onder hartelijke dank te dechargeren.

Besluit 2:

opnieuw deputaten generale diaconale zaken te benoemen en hen de volgende instructie te geven:

1.
  - a. plaatselijke kerken (diaconieën) informeren en adviseren in hun diaconale arbeid, gericht op het zijn van 'diaconale gemeente', zowel intern als in de samenleving;
  - b. ondersteunen en stimuleren van diaconale beleidsvorming, waaronder begrepen beleid dat vorm krijgt in diaconale samenwerking op bovenlokaal niveau; met het oog op het laatste: in nauw overleg met de diakenen en met de desbetreffende classis en gefaciliteerd door het Diaconaal Steunpunt voort te werken aan een ondersteunende en activerende diaconale overlegstructuur in elke classis;
  - c. in overleg met de deputaatschappen die verantwoordelijk zijn voor hulpverlening aan de buitenlandse kerken en christenen, de diaconieën wegen wijzen voor het betrekken van de plaatselijke gemeente, al dan niet geclusterd, bij die hulpverlening;
  - d. bevorderen van de deskundigheid van (individuele) diakenen, met name door het toegankelijk maken van informatie over zaken die in de diaconale praktijk regelmatig terugkomen, en door (het organiseren van) toerustingsactiviteiten;
2.
  - a. stimuleren van een goede relatie tussen de diakenen en de zorginstellingen op gereformeerde grondslag, zodat de diakenen voldoende informatie krijgen over wat deze instellingen kunnen doen en deze steunen door gebed en financiële steun vanuit de gereformeerde kerken;
  - c. bevorderen dat de onder 2a. bedoelde instellingen, door samenwerking of anderszins, een onderling afgestemd en behoeftegedekkend zorgaanbod realiseren;
  - d. plaatselijke kerken die overwegen financiële steun te verlenen aan een bepaalde, op bovenprovinciaal niveau werkzame instelling, desgevraagd dienen met informatie over de betrokken instelling en met advies;
  - e. op verzoek van hulpverlenende instellingen die zich tot de kerken wenden met het verzoek om financiële steun, die verzoeken beoordelen en (bij gunstige beoordeling) een voor de kerken (diaconieën) bestemde aanbeveling afgeven;
  - f. op verzoek van een onder 2a bedoelde instelling, die beoogt om binnen de gereformeerde kerken een bestuurlijke medeverantwoordelijkheid te verankeren, een bestuurder van die instelling voor te dragen of te benoemen, die niet lid is van het generaal-diaconaal deputaatschap (GDD);
3. indien nodig initiatieven nemen om overheden te informeren over de zienswijze van de kerken inzake een aangelegenheid van diaconaal belang, in goed overleg met de deputaten voor de relatie tussen kerk en overheid;
4. goede studie te maken van onderwerpen die van belang zijn voor een bijbelse en actuele visie op de taak en werkwijze van diakenen, diaconieën en het diaconaat van de gemeente;

5. in samenspraak met aanpalende deputaatschappen te bezien, welke vormen van samenwerking en onderlinge afstemming van werkzaamheden mogelijk zijn, teneinde de door de kerken beschikbaar gestelde personele en materiële middelen zo doelmatig mogelijk te besteden;
6. de werkzaamheden verrichten binnen het vastgestelde budget;
7. aan de volgende synode rapport uitbrengen van de werkzaamheden en dat rapport drie maanden voor het begin van de volgende synode aan de kerken toe te sturen.

Grond:

Christus gaf aan zijn gemeente de opdracht voor iedereen het goede te doen, vooral voor onze geloofsgenoten (Galaten 6: 10), en zo daadkrachtig en dienstbaar aanwezig te zijn in de samenleving, te zorgen voor mensen die honger en dorst hebben of gebrek aan kleding, ziek zijn, gevangen zitten of dakloos zijn, om zo de liefde van Christus tastbaar te maken voor mensen in nood (Matteüs 25: 31-46 en Jakobus 1: 27).

Besluit 3:

in te stemmen met de continuering van het stimulerend beleid inzake de classicale overlegstructuur van diakenen.

Grond:

de ervaring leert dat diaconaal overleg op bovenlokaal niveau door kleine én grote diaconieën als stimulerend en verrijkend wordt ervaren. Deputaten hanteren, samen met het Comité voor de Centrale Diaconale Conferentie en de diaconaal consulent een groeimodel, waarbij in overleg met de classisdiakenen van onderaf gezocht wordt naar een goede structuur en invulling. Dat overleg geeft voldoende ruimte om in elke classis tot een passende structuur te komen.

Besluit 5:

aan deputaten op te dragen het geregeld contact met deputaten diaconale zaken van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK-DD) voort te zetten met onder meer aandacht voor mogelijkheden van samenwerking tussen beide bureaus in concrete diaconale projecten, maar ook contacten te onderhouden met daarvoor in aanmerking komende diaconale bureaus c.q. deputaatschappen uit andere kerkgenootschappen. Dit mede om optimalisering van het werk van het Diaconaal Steunpunt te bevorderen.

Grond:

op werkniveau bestaat er al goede samenwerking tussen de diaconale bureaus van GK en CGK. Om op die weg verder te gaan zullen de beide deputaatschappen voorwaardenscheppend en richtinggevend moeten zijn. Daarvoor is een geregeld overleg tussen beide deputaatschappen noodzakelijk. Aangezien kerken en diaconieën zich steeds meer richten op de mensen in hun omgeving en daarin ook gemeentes uit andere kerkverbanden tegenkomen is het goed om ook op landelijk niveau elkaar te kennen en waar nodig zinvol gebruik te maken van elkaars ervaring en deskundigheid.

Besluit 6:

deputaten ruimte te geven om zonodig studie te doen en onderzoek te verrichten naar diaconale zaken en in het bijzonder aandacht te geven aan de samenhang van diaconaat, pastoraat en missionaat. De kosten hiervan worden uit het beschikbare budget voor het Diaconaal Steunpunt voldaan.

Grond:

voor goede beleids- en visievorming is gedegen studie en onderzoek noodzakelijk. Het GDD heeft daarin inmiddels een goede traditie opgebouwd. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen (terugtrekkende overheid) zal de druk op het diaconaat van de gemeente toenemen. Des te noodzakelijker is het dat de diakenen hierin goede keuzen maken, vanuit een helder beeld en een doordacht beleid. Het Diaconaal Steunpunt kan daarvoor goed onderzoek niet missen.

NADERE REGELS VOOR DE WIJZE VAN UITVOERING VAN TAKEN

1. Deputaten maken voor de uitvoering van hun taken gebruik van een beroepskracht (diaconaal consulent). Daarbij gelden de volgende bepalingen:
  - a. de consulent wordt namens de gezamenlijke rechtspersoonlijkheid bezittende kerken aangesteld door het GDD, dat daartoe door de generale synode wordt gemachtigd. Het GDD oefent zowel formeel als materieel namens de generale synode de taken en bevoegdheden van de werkgever uit. De consulent geeft personele invulling aan een Diaconaal Steunpunt;
  - b. zijn aanstelling geschiedt op basis van een nauwkeurige omschrijving door het GDD van de taken en werkzaamheden van de consulent. De verspreiding in de tijd van de te verrichten activiteiten en de prioriteiten worden vastgelegd in een jaarlijks op te stellen programma. Aan de hand daarvan worden de taakstelling en de wijze van functioneren van de consulent en het Diaconaal Steunpunt regelmatig geëvalueerd;
  - c. in de rapportage van het GDD aan de volgende generale synode wordt een afzonderlijk verslag opgenomen van de werkzaamheden van de consulent;
  - d. voor de financiering van de beroepskracht (salaris e.d., bureau- en reiskosten en kosten voorlichtingsmateriaal en hulpmiddelen) wordt het GDD een budget toegekend, dat separaat zal worden toegezonden. Voor de besteding en verantwoording daarvan gelden de regels neergelegd in het desbetreffende generaal-synodale kader. De quaestor van de generale synode neemt het genoemde bedrag op in de omslag die wordt opgelegd aan de kerken, met de aanbeveling aan de kerken het aan de kosten van het Diaconaal Steunpunt toe te rekenen deel van de omslag te betalen uit de diaconale kas.
2. Het GDD onderhoudt contacten met andere generale deputaatschappen waar dit wenselijk is om op het uitvoeringsvlak de taken van de onderscheiden deputaten goed met elkaar te laten sporen en overlap te voorkomen.
3. Het GDD draagt, voorzover het van hem afhangt, ertoe bij dat in het overleg met betrokken andere deputaatschappen en instanties wordt voorzien in een passend kader voor afstemming van de toerustingsactiviteiten die van de verschillende zijden worden aangeboden aan kerkelijke ambtsdragers.
4. Het GDD en de consulent onderhouden contacten met de Theologische Universiteit en eventueel andere instellingen ten behoeve van de visievorming op en ontwikkeling van het diaconaat.
5. Het GDD en de consulent onderhouden contacten met de taakverwante organen van de Christelijke Gereformeerde Kerken om door het delen van inzichten en ervaringen respectievelijk het verlenen van onderlinge bijstand elkaar te verrijken en het risico van discontinuïteit in de dienstverlening aan de diakenen te verminderen.
6. In de taakomschrijving van de diaconale consulent wordt opgenomen dat de consulent contacten legt en onderhoudt met deskundigen die door hem kunnen worden geraadpleegd indien voor het beantwoorden van vragen van diakenen een bijzondere expertise is vereist.
7. Bij de uitvoering van de in besluit 6 onder 2c. en 2d. genoemde taken hanteren deputaten de volgende criteria:
  - a. de hulpverlening door de instelling moet op gereformeerde grondslag geschieden en moet dienstbaar zijn aan de beoefening van de christelijke barmhartigheid;
  - b. het doel en de wijze van de hulpverlening dienen overeen te komen met wat Gods woord ons over de dienst der barmhartigheid leert;
  - c. het beleid van de instellingen dient controleerbaar op de hulpverlening gericht, economisch verantwoord en op een optimale samenwerking met andere instellingen gericht te zijn;

- d. de financiële ondersteuning vanuit de diaconie moet gericht zijn op een leniging van nood en zo mogelijk strekken tot opbouw van de gemeente.
- e. het verzoek van instellingen om een quotum kan plaatsvinden op een drietal gronden:
  - i. ter financiering van een bepaald project, door middel van het indienen van concrete projectvoorstellen met een vastgestelde einddatum;
  - ii. bij de opstart van een nieuwe zorginstelling, voor een bepaalde periode;
  - iii. ter financiering van activiteiten die niet kostendekkend zijn, wanneer deze direct en aantoonbaar het gevolg zijn van identiteitsgebonden keuzes zoals:
    - noodzakelijk te maken meerkosten (dit in vergelijking met seculiere instellingen, zoals extra reiskosten, huisvestingskosten, extra kosten samenhangend met beperkte schaalgrootte enz.) ofwel:
    - het missen van inkomsten/opbrengsten (eventueel in vergelijking met seculiere instellingen, zoals bijvoorbeeld ontbrekende overheidssubsidies)

De beoordeling of aan deze criteria wordt voldaan, vereist overlegging door de betrokken instelling van jaarstukken, begroting, beleidsplan, meerjarenbegroting, zonodig een eigen beoordeling van de realisatie van het beleid alsmede een verslag van wat de instelling heeft gedaan met eventuele voorafgaande vragen of adviezen van de kant van het GGD.

Een aan de kerken gerichte aanbeveling tot het verlenen van financiële steun wordt door het GDD bondig gemotiveerd in een duidelijke relatie tot de hiervoor genoemde criteria.

Bespreking

Bij de bespreking zijn ds. C. van Dusseldorp, dr. H. Geertsema, drs. S.M.R. de Graaff-Hoekstra, ds. S. de Jong en prof. drs. K. Wezeman als deputaten vertegenwoordigd. Ook de diaconaal consulent, D.A. Prins is aanwezig.

De voorzitter van het deputaatschap introduceert het onderwerp. Hij onderscheidt binnen het diaconaat drie niveaus: de ambtsdrager zelf, het college van diakenen en de diaconale gemeente. Tot op heden voltrok zich het werk van het steunpunt voornamelijk op niveau 1 en 2. Op het eerste niveau is de toerusting tot de taak van de ambtsdrager zelf in beeld binnen de gemeente en komen ook de vragen om de hoek hoe die taak zich verhoudt tot die van de ouderlingen. Op het tweede niveau draait het om de versterking van het college. Te denken valt dan aan classicale ontmoetingen, informatie over hulpverleningsinstellingen die door de kerken worden gesteund en onderlinge solidariteit. Het derde niveau is momenteel het meest in het oog springend. Je merkt dat, mee door ontwikkelingen in de samenleving op politiek en sociaal terrein, het vraagstuk van de diaconale gemeente meer en meer de nadruk krijgt. De opdracht uit Galaten 6 om het goede te doen aan allen is wel eens te veel blijven steken in het verleden bij de op dit gedeelte volgende bijzin: inzonderheid aan de geloofsgenoten. Er bestaat merkbaar een verlangen in de kerken om in de samenleving actief te zijn om ook op deze manier te wijzen op Christus en zijn werk van verlossing. Hier raken missionaat en diaconaat elkaar. Op dit gebied is er nog veel te winnen aan verdieping en visievorming. In overleg met bijvoorbeeld de TU in Kampen wordt daar ook hard aan gewerkt.

Samenvattend: als diaconale deputaten gaan we graag verder, samen met de diaconaal consulent, op de weg die uitgezet is in de afgelopen jaren.

In de eerste ronde van de bespreking wordt aandacht gevraagd voor de diaconale overlegstructuur in de classis. Naar de indruk van een aantal afgevaardigden functioneert dat minder dan gewenst. Op de reguliere classisvergaderingen zijn geen diakenen aanwezig. Het diaconale overleg is daarmee niet verankerd in de kerkelijke vergaderstructuur en afhankelijk van de inzet van afzonderlijke diaconieën. Als je dat gegeven samenneemt met het feit dat de diverse ambten elkaar steeds meer inhoudelijk gaan overlappen, zou het dan niet zinvol zijn hierover nog eens na te denken? Op welke wijze grijpen pastoraat, diaconaat en missionaat in elkaar?

Aansluitend daarop wordt opgemerkt dat we als kerken nog lang niet als tweede natuur hebben om om te zien naar allen. Een afgevaardigde had, zo zei hij, als ouderling met weinig kennis van het diaconaat, het rapport voorgelegd aan de diakenen in zijn provincie met de vraag om commentaar. Er kwam één reactie... We doen dus iets niet goed, maar wat?

Passen deputaten niet iets teveel op de winkel in plaats van hier echt een punt van te maken? Dat vraagt om een activerende en enthousiasmerend deputaatschap en steunpunt. Diakenen hebben iets te zeggen aan een gemeente en een kerkenraad! Is het steunpunt niet teveel een informatiebron en vraagbaak, en iets te weinig een luis in de diaconale pels van de kerken?

Deputaten geven in de beantwoording aan de vraag of de diaken nu wel of niet tot de kerkenraad behoort nu niet te beantwoorden. Er is zeker overlap in taken, maar een als het ware ineenschuiven van de beide ambten is onwenselijk. Wie onderscheidt, scheidt niet meteen. Integendeel. Een scherp onderscheid voorkomt dat zowel het een als het ander verwatert. Dat neemt uiteraard niet weg dat goed overleg binnen de kerkenraad meer dan noodzakelijk is. Op diaconaal gebied ontwikkelt de gemeente zich onder leiding van de diakenen. Daarin zie je componenten als aansturing en leiding geven, punten die aan de kerkenraad in zijn geheel zijn opgedragen.

Het is zeker de bedoeling dat de diakenen meer doen 'dan op de winkel passen'. Er is inmiddels een behoorlijk groot onderzoek geweest naar welke vragen en mogelijkheden er bij de plaatselijke diaconieën leven en welke competenties daarvoor nodig zijn. Dat onderzoek is afgerond, maar de presentatie moet nog komen.

Een verlangen om in kerkverbandelijke vergaderingen vertegenwoordigd te zijn, leeft er bij de gemiddelde diaken niet. Hij is meer een man van de praktijk. Toegegeven moet worden dat niet in alle classes het diaconaal overleg goed op de rails staat. Dat is jammer, omdat wanneer het wel functioneert, dat als zeer stimulerend en motiverend wordt ervaren. Zo'n 20 van de 31 classes zijn actief op dit gebied. Maar het blijft een zaak van de plaatselijke diaconieën om dit vorm te geven. In het verleden is vaker van bovenaf geprobeerd dit op te zetten, maar de praktijk leert dat dat geen zin heeft. Er moet een regionaal draagvlak liggen. Een topdown benadering werkt niet.

Concluderend stelt voorzitter Van Dusseldorp dat het deputaatschap de lijnen die binnen de synode worden getrokken uitdrukkelijk ervaart als en ondersteuning van het beleid. In toenemende mate worden de kerken via hun diaconieën een speler in het maatschappelijk veld. Deputaten zullen er alles aan doen om dat profiel te versterken.

Een ander gesprekspunt is de financiering van diverse hulpverleningsorganisaties. Wat te doen met het gegeven dat zo'n 50% van de cliënten van 'De Driehoek' van niet-vrijgemaakte huize zijn? Heeft dat consequenties voor de financiering? Daarnaast melden deputaten dat de solidariteit onder druk staat. Hoe zorgen we ervoor dat de dingen die werkelijk moeten gebeuren ook daadwerkelijk gebeuren? Het lijkt er nu wel eens op dat de tendens is: verzin een slim project – dan volgt de financiering vanzelf. Gaat dat niet ten koste van de 'reguliere' zorginstellingen waaraan we ons verbonden hebben?

Deputaten antwoorden dat bij de ondersteuning van instellingen sterk gekeken wordt naar de totale financiering ervan. Sommige zijn geheel afhankelijk van de kerken, andere ontvangen bijvoorbeeld ook reguliere overheidssteun. Op de vraag of andere kerken niet bij zouden moeten dragen aan de financiering van 'De Driehoek' hebben deputaten ten principale geen antwoord. Zij willen aanspreekbaar zijn op hun verantwoordelijkheid om deze instelling overeind te houden, omdat ze een belangrijke taak vervult binnen de kerken.

De basis van het beleid is dat instellingen hun eigen broek ophouden. Maar diaconaat en krampachtigheid gaan niet goed samen. Waar hulp nodig is, zal die geboden worden, indien mogelijk. Dat veel nu via projecten gaat vindt zijn oorzaak in wat Amersfoort-Centrum daarover besloot. Transparantie in de geldstromen wordt van groot belang geacht. Het gaat dus niet zozeer om 'slimme' projecten, als wel om projecten die helder communiceren waarvoor het geld bedoeld is.

Vanuit de vergadering blijkt de behoefte om het werk van het deputaatschap en van de diakenen in de besluitvorming meer te verankeren in de Bijbel. Een amendement van Van Zijlekom e.a. om in de grond een gedeelte uit Galaten en Matteüs aan te halen wordt door deputaten overgenomen.

Een amendement van Jonkman om nadere studie te doen naar de verhouding pastoraat, missionaat en pastoraat, gekoppeld aan besluit 2 wordt door deputaten afgeraden. Nadere studie vormt het probleem niet, maar het is niet zinvol deze te koppelen aan de classicale overlegstructuur. Indiener en deputaten vinden elkaar in een verwoording van deze specificatie in de studie in besluit 6.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 83

05-09-2008

Benoeming deputaten generale diaconale zaken

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten generale diaconale zaken:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi:</i>
A. Bruijnis, Zwolle	2017	G.J. Slotman, Dalfsen
C. van Dusseldorp, Capelle a/d IJssel (s)	2011	J. Serier, Groningen
H. Geertsema, Zwolle	2011	J.P. van Buuren, Zwolle
S.M.R. de Graaff-Hoekstra, Hattem	2014	
L.G. van der Heide, Boerakker	2017	
W. Kleefsman, Wildervank	2011	
G.J. Koop, Wezep	2017	
J. Los, Amersfoort	2017	
K.J. Noorman, Zwolle	2017	

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 8

Evangelisatie

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten toerusting evangeliserende gemeente**Artikel 84**

19-09-2008

Algemene behandeling rapport DTEG

Vorstel: deputaten toerusting evangeliserende gemeente

Materiaal:

1. het rapport van deputaten toerusting evangeliserende gemeente (DTEG);
2. financieel overzicht en quotumaanvraag (rapport DTEG – bijlage);
3. ‘toerustingsaanbod in beeld’ (rapport DTEG – bijlage)
4. brief bij conceptbesluiten van DTEG d.d. 14 april 2008, aan de synode;
5. brief van de Particuliere Synode Holland-Noord 2008 d.d. 10 maart 2008, met het verzoek tot een landelijke richtlijn als toetsingskader in situaties van gemeentestichting te komen op basis van een handreiking, zoals die is aanvaard binnen de classis Amsterdam-Leiden op 6 september 2007;
6. brief van br. J.P. Dwarshuis te Assen d.d. 23 februari 2008, met het verzoek uit te spreken, dat DTEG over samenwerking met andere kerken in de evangelisatie moet adviseren in de lijn van art. 26 KO.

Besluit 1:

deputaten te dechargeren en te danken voor hun arbeid.

Grond:

deputaten hebben hun opdracht nauwkeurig en ijverig vervuld.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen voor de uitvoering van de hieronder verder te noemen besluiten.

Grond:

het werk van deputaten dient gecontinueerd te worden.

Besluit 3:

de visie op missionair gemeente-zijn in de praktijk te (laten) toetsen en zo nodig bij te stellen, de visie te blijven herijken in de tijd, en de praktische uitwerking van de visie verder vorm te geven.

Gronden:

1. deputaten hebben aan de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 een visie gepresenteerd, die op hoofdlijnen door de synode is vastgesteld, om verder uit te werken en te concretiseren;
2. deputaten geven in hun visiehoofdstuk aan, dat de visie op evangelisatiearbeid, zoals verwoord door de GS van Kampen 1975, niet voldoende doorgewerkt heeft in de kerken;
3. ook de ontwikkelingen na 1975 zijn medebepalend voor de wijze waarop kerken en gemeentelieden in de praktijk missionair actief kunnen zijn. Daarom blijft het ontwikkelen, uitwerken en doordenken van een gereformeerde visie op missionair gemeente-zijn van groot belang;

4. visie is geen statisch punt, maar zal met als bepalende basis de bijbelse gegevens regelmatig geijkt moeten worden als gevolg van de wijzigende omstandigheden;
5. deputaten hebben kenbaar gemaakt weliswaar transparant vanuit de visie te willen werken en de kerken daarmee te willen ondersteunen, maar tegelijkertijd de visie niet te willen opleggen aan gemeenten. Zij hebben kenbaar gemaakt de visie te willen toetsen in de praktijk van het werk, feedback te willen vragen en tevens met anderen die zich bezighouden met missionaat in gesprek te willen.

Besluit 4:

visie te ontwikkelen op en kaders aan te geven voor de nieuwe vormen van gemeentestichting met gebruikmaking van de door PS Holland-Noord 2008 op de synodetafel gelegde Handreiking en in nauwe samenwerking en onderlinge afstemming met deputaten aanvullende steunverlening evangelisatie en deputaten zending, hulpverlening en training en de Theologische Universiteit te Kampen en hierover te rapporteren op de eerstkomende generale synode.

Gronden:

1. gemeentestichting in Nederland is een recente ontwikkeling die zich ook in onze kerken voordoet in verschillende nieuwe vormen, zoals:
  - a. bij kerkplanting in pionierssituaties;
  - b. met 'doorstarts' om verzwakte/vergrijsde gemeentes te doen herleven;
  - c. om bepaalde (sub-)culturen in Nederland met het evangelie te bereiken.Deze ontwikkeling vraagt om een heldere en gereformeerde visie op redenen voor ontstaan, ontwikkeling en plaats van nieuwe ontstane gemeenten;
2. omdat naast DTEG ook ASE en ZHT betrokken zijn bij gemeentestichting is samenwerking bij het totstandkomen van visie noodzakelijk;
3. de brief van de PS Holland-Noord toont aan, dat deze Handreiking van de classis Amsterdam-Leiden de opbouw van de kerken dient en ook goed is ontvangen in het kerkverband van deze PS. De handreiking is een kritisch te gebruiken bron die goede diensten kan bewijzen bij de ontwikkeling van een visie op het gebied van gemeentestichting.

Besluit 5:

- a. kerkenraden en door hen ingestelde commissies toe te rusten en te ondersteunen bij hun taak van begeleiding en instructie van de gemeente, bij het ontwikkelen van eigen visie en beleid en bij het vormgeven van de missionaire kant van gemeente zijn;
- b. gemeenteleden toe te rusten en te ondersteunen voor de uitvoering van de roeping tot evangelisatie in woord en daad; waar mogelijk en zinvol dient deze opdracht in overleg en samenwerking met deputaten steunpunt gemeenteopbouw te worden uitgevoerd;
- c. predikanten toe te (laten) rusten en te trainen op missionair gebied met het oog op hun taak en rol bij de ontwikkeling van de gemeente; waar mogelijk en zinvol dient deze opdracht in overleg en samenwerking met de Theologische Universiteit, het IRTT en deputaten dienst en recht te worden uitgevoerd;
- d. zorg te dragen voor de toerusting van evangelisatiepredikanten en overige missionaire werkers; waar mogelijk en zinvol dient deze opdracht in overleg en samenwerking met ASE en ZHT te worden uitgevoerd.

Gronden:

1. de GS Kampen 1975 heeft richtlijnen vastgesteld voor de opzet van gereformeerde evangelisatie (Acta, art. 28). Zij heeft daarbij uitgesproken dat "het tot de aard van Christus' kerk behoort om met het evangelie dat haar is toevertrouwd, hen te zoeken die vervreemd zijn van of vreemd zijn aan God en zijn dienst". Niet elke plaatselijke kerk kan die opdracht op een effectieve manier in de praktijk vorm geven. Een deputaatschap kan op basis van een dynamische, op de bijbel geijkte visie de kerken helpen om hun missionaire roeping verder te ontwikkelen met inzet van deskundigen, opgebouwde expertise en producten;

2. voorgaande synoden hebben opdracht gegeven de verschillende doelgroepen in de gemeenten - (missionaire) predikanten, kerkenraden, commissies en gemeenteleden - toe te (laten) rusten. Uit de rapportage blijkt dat veel van deze toerusting gebruik wordt gemaakt en dat daar behoefte aan is. De opdracht wordt daarom gecontinueerd.

Besluit 6:

- a. de dienstverlening van het centrum ook te continueren door projecten en activiteiten uit te voeren en op te starten of te ontwikkelen voor zover dat binnen de bovenstaande opdrachten relevant is;
- b. ontwikkelingen op missionair gebied bij te houden, en het voor de kerken bruikbaar te maken voor zover dat relevant is voor de ontwikkeling van het missionaire karakter van de eigen kerken;
- c. het aanbod van DTEG op peil te houden (in lijn met de visie van DTEG en met de behoefte van de verschillende doelgroepen in de kerken).

Grond:

uit het rapport van deputaten blijkt, dat de bestaande dienstverlening vanuit een gereformeerde visie van het centrum in de afgelopen drie jaren op een zeer positieve wijze plaatselijke kerken en hun kerkenraden en gemeenteleden ondersteund heeft en in bestaande behoefte voorziet. Deze dienstverlening dient daarom gecontinueerd te worden.

Besluit 7:

- a. kerken te informeren over ontwikkelingen van de evangelisatiearbeid binnen de gereformeerde kerken;
- b. het werk van DTEG regelmatig onder de aandacht van de kerken te brengen.

Gronden:

1. het is goed de kerken door voortgangsrapportage op de hoogte te houden en tegelijk uit te nodigen tot reacties. Onderschreven wordt de keuze van deputaten om hiervoor, naast de website en digitale nieuwsbrief, met name ook *ZOUT* te benutten;
2. het is wenselijk dat de opgebouwde expertise en de ontwikkelde producten, gefundeerd op een bijbelse en gereformeerde visie, ook daadwerkelijk de kerken bereiken, mede gelet op de veelkleurigheid van meningen en publicaties op missionair gebied.

Besluit 8:

- a. waar mogelijk en nuttig voor de uitvoering van haar taak samen te werken met andere organisaties binnen en buiten de Gereformeerde Kerken binnen de kaders van het behoud van de gereformeerde identiteit;
- b. de werkzaamheden van het centrum te verrichten binnen het vastgestelde budget;
- c. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en hun rapport uiterlijk vijf maanden voor de volgende synode aan de kerken toe te zenden, vergezeld van een gedetailleerde financiële verantwoording en onderbouwing.

Gronden:

1. uit de rapportage blijkt dat er op diverse manieren en niveaus wordt samengewerkt, variërend van louter technische samenwerking tot het verdergaand gezamenlijk uitvoeren van dienstverlening. Deze samenwerking is noodzakelijk om versnippering en onnodige kosten te vermijden en middelen zo optimaal in te zetten ten behoeve van het werk. Deze samenwerking dient daarom waar mogelijk gezocht en gecontinueerd te worden; daarbij biedt artikel 26 KO een belangrijke en fundamentele richtlijn;

2. gezien de dynamiek van het werkterrein, de inzet van vrijwilligers en betaalde krachten, en de beheersbaarheid van de organisatie, is adequate monitoring van activiteiten, projecten en taakuitvoering van het centrum noodzakelijk.

Besluit 9:

- a. met instemming kennis te nemen van de voorgenomen plannen van DTEG om inhoud en doelgroep van het evangelisatiemagazine *ZOUT* te verbreden;
- b. deputaten toestemming te verlenen om het evangelisatiemagazine *ZOUT* met ingang van het kalenderjaar 2009 vier keer per jaar op alle kerkadressen te (doen) bezorgen;
- c. hiervoor de benodigde gelden beschikbaar te stellen ter vervanging van de huidige abonnementsgelden;
- d. DTEG op te dragen het beoogde doel nauwgezet te bewaken, en de bekostiging van het vernieuwde evangelisatiemagazine *ZOUT* aan de generale synode van 2011 te verantwoorden.

Gronden:

1. uit de rapportage blijkt dat het blad *ZOUT* een goed middel is om de opdracht vorm te geven om predikanten, kerkenraden en gemeenteleden toe te rusten, te ondersteunen, te motiveren en te informeren m.b.t. hun missionaire roeping. Ook de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 sprak uit: 'onderschreven wordt de keuze van deputaten hiervoor met name ook *ZOUT* te gebruiken.' (Acta, art. 114, besluit 6, grond 2);
2. de keus om alle toerusting en informatie op evangelisatiegebied in het Nederlandse taalgebied in één kwartaalblad onder te brengen door ook medewerking van de landelijke en regionale evangelisatiegemeenten en –projecten en een vaste pool van deskundige schrijvers op het gebied van visie en achtergronden leidt naast de bestaande inhoud tot verbreding en verdieping van het missionair niveau en tot versterking van de kwaliteit van *ZOUT* als evangelisatiemagazine;
3. verspreiding van de *ZOUT* op alle kerkadressen komt tegemoet aan de opdracht van de synode aan zowel ASE als DTEG om de kerken en haar leden te informeren over hun werk;
4. uit de financiële onderbouwing blijkt dat de kosten voor de kerken gezamenlijk nagenoeg gelijk blijven, maar nu wel gelijkelijk over alle kerken verdeeld worden.

Besluit 10:

- a. ruimte en middelen te creëren tot het vrijstellen van theologisch geschoolde personen om te werken aan het opzetten en doordenken van missionaire visies en strategieën m.b.t. vormen van evangelisatie en gemeentestichting in Nederland, zowel binnen de plaatselijke gemeenten als ten behoeve van de regionaal en landelijk gesteunde evangelisatiegemeenten en projecten van gemeentestichting;
- b. ruimte en middelen te scheppen tot het vrijstellen van praktisch geschoolde personen om gemeenten en kerkelijke instanties de mogelijkheid te geven om vrijgestelde predikanten/ evangelisten/ kerkelijk werkers en de met hen verbonden uitvoerende teams ter plaatse gedurende langere tijd te coachen en te begeleiden bij het vorm geven van de missionaire projecten van evangelisatie en gemeentestichting;
- c. voor de uitvoering van besluit 10.a en 10.b in de periode 2009 t/m 2011 maximaal € 225.000,-- beschikbaar te stellen, overeenkomstig het ingediende projectplan;
- d. de verantwoordelijkheid voor en het toezicht op de besluiten 10.a t/m 10.c onder te brengen bij DTEG en dit deputaatschap de opdracht te geven de generale synode van 2011 te dienen met een grondige evaluatie op inhoudelijk en financieel gebied.

Gronden:

1. bovengenoemde mogelijkheden zijn op dit moment niet structureel ondergebracht bij de opdrachten van enig deputaatschap (ZHT moet zich nu officieel beperken tot de zending, DTEG moet zich nu officieel nog beperken tot bestaande gemeentes, ASE heeft geen mensen in dienst en de ThU Kampen heeft geen specifieke opdracht hiertoe ontvangen);

2. het projectplan geeft voldoende informatie over de producten en diensten waarvan de kerken gebruik kunnen maken. De beschikbaar gestelde gelden zullen alleen binnen het projectplan gerealiseerd mogen worden.

Bij de finale afweging van de beschikbare gelden besloot de synode voor de uitvoering van de besluiten 9 en 10 geen extra financiële middelen beschikbaar te stellen.

Bespreking

Bij de bespreking zijn van deputaten aanwezig J. Holtland, ds. L. E. Leeffink, ds. K. van den Geest, C. Slob, zr. G. R. Boersma-Vreugdenhil en zr. J. de Goeij-Van Dooren. Ook B.P. Wierenga en zr. A. Hagg-De Jong, medewerkers van het Centrum, zijn aanwezig.

De preses introduceert het werk van dit deputaatschap als het mooiste wat er in de kerken en namens de kerken wordt gedaan.

Deputaat Holtland gaat een paar ontwikkelingen na. DTEG zal zeer waarschijnlijk opgaan in een fusie met ASE en SGO. Mooi moment om nu bij een paar dingen stil te staan. DTEG was een deputaatschap waar bestuur en uitvoering door elkaar liepen. Zo werden de sterke kanten van allemaal benut. Er is veel zegen ondervonden naast moeite. De ziekte van B.P. Wierenga heeft invloed gehad op de voortgang van het werk. Toch is er veel gerealiseerd, waaronder veel cursusmateriaal. Dit moet bekend zijn in de kerken. Daarom pleiten deputaten voor een bredere verspreiding van het blad *ZOUT*, dat eigenlijk ieder kerklid zou moeten bereiken. Dat zou budgetneutraal kunnen gebeuren. Ook het ontwikkelen van visie en het verder doordenken daarvan is nodig. Daarom stelt DTEG voor om ruimte te scheppen voor het aantrekken van theologisch missionaire deskundigheid. Zo kunnen theorie en praktijk bij elkaar gebracht worden, want het benaderen van mensen in 'onze tijd' moet vorm gegeven worden. Alleen met een visie, hoe goed doordacht ook, kom je er niet. Uit een enquête in de kerken bleek dat het aantal toetreders in gemeenten met een uitgewerkte visie en plan van aanpak hoger ligt dan in gemeenten die dat niet hebben. En het cursusaanbod moet een doorgaande lijn hebben om die toetreders steeds dichterbij de gemeente te brengen. Deputaten achten de Emmauscursus daarvoor een beter middel dan de algemeen gebruikte Alphacursus.

De eerder gepresenteerde visie hebben deputaten verder uitgewerkt. De kerk moet na de hemelvaart alle volken zoeken. Die opdracht moet alle gemeenten en activiteiten stempelen. Die gedachte is neergelegd en uitgewerkt in een boekje, dat ds. Van den Geest, met bijdragen van anderen, samenstelde. Dit boekje "Kerk waar ben je?" wordt de synodeleden aangeboden.

De commissie van het Zuiden, bij monde van ds. Burger, geeft een overzicht van enkele wijzigingen die in het overleg met deputaten in de voorstellen zijn aangebracht. Er is overwogen om *ZOUT* te combineren met *Naast*. Dat was ook al door deputaten bekeken en lijkt nu nog niet wenselijk. Ten aanzien van de Theologisch Missionair Werker (TMW) benadrukt ds. Burger dat het hier niet gaat om de aanstelling van een persoon, maar om ruimte om deskundigheid naar behoefte in te kunnen kopen.

In de eerste besprekingsronde komen de volgende zaken aan de orde.

In het uitgebreide rapport wordt gemeld dat plannen verzanden. Zou dat ook niet komen omdat de plannen te ver van de praktijk in de gemeente staan? En blijven deputaten niet te veel steken in visievorming en bezinning? Ook wordt gevraagd of naast visievorming, hoe belangrijk ook, het eenvoudige leven als kind van God niet eenzelfde aandacht moet hebben. Het missionair zijn moet de christen in de genen zitten. Want het draait om het contact met de buurvrouw en in de voetbalkantine.

Zou DTEG niet meer samen met ZHT moeten optrekken? Het zendingsveld is in onze tijd naast onze deur gekomen. Veel van de deskundigheid van ZHT is bruikbaar om door te dringen in de subculturen die in onze samenleving zijn ontstaan.

Ernstige vragen worden gesteld bij een bredere verspreiding van *ZOUT*. Leidt dat niet tot extra kosten, terwijl de informatie toch niet wordt gelezen? En kan dat echt budgetneutraal? Hoe valt dat te rijmen met een voorstel om hiervoor gelden beschikbaar te stellen (Besluit 9)?

Met betrekking tot de TMW (Besluit 10) wordt gevraagd of dit Amersfoort-Centrum echt voor ogen stond. Daar werd niet gedacht aan deelopdrachten, maar aan de aanstelling van een functionaris, wat overigens ook de tekst van de voorstellen suggereert. En is het wijs om nu als DTEG, los van ASE, ZHT en TU, met zo'n voorstel te komen? Verder wordt opgemerkt dat veel van de in het pro-

jectplan genoemde taken nu al door het centrum worden uitgevoerd.

De wens wordt geuit om nadrukkelijker in kritische zin over de Alphacursus te spreken. Deputaten hebben hun mening, maar uiten die niet. Moeten we niet actiever inzetten op de Basiscursus Christelijk Geloof en op een handreiking bij of een vervanging van de Alphacursus, die meer dan eens tot meer schade dan zegen in de gemeente leidt.

Deputaat Holtland herinnert er in zijn reactie aan dat de Alphacursus geen product van DTEG is. Hun kritische beschouwingen daarover zijn aangeboden aan de kerken. Maar we moeten ons wel realiseren dat de cursus voor 80% gemaakt wordt door de docenten. Het materiaal 'verkleurt' afhankelijk van de docent. Zelf hebben deputaten een voorkeur voor de Emmauscursus.

De opmerking dat deputaten blijven steken in visievorming wordt weersproken. Veel van de voorgestelde besluiten zijn praktisch gericht en het centrum is dagelijks met advisering voor die praktijk bezig.

Deputaat Leeftink ervaart geen tegenstelling tussen de opdracht van Amersfoort-Centrum en de nu gepresenteerde voorstellen. "Onderzoek doen" was de opdracht. En deputaten denken daarbij aan producten en middelen, niet in de eerste plaats aan een functionaris. Dat zou je alle flexibiliteit ontnemen. ASE en ZHT wilden om verschillende redenen nu niet meegaan met het voorstel voor TMW, onder andere met het oog op de komende reorganisatie. Maar DTEG wilde de opdracht van Amersfoort-Centrum niet laten liggen en doet een voostel, waarover ook overleg met de TU is geweest. Deputaten hebben geprobeerd *ZOUT* mede als informatiemiddel voor en over ASE-projecten te gebruiken. ASE wilde ook hier de reorganisatie afwachten, wat zou leiden tot drie jaar uitstel. Daar wil DTEG niet op wachten. Wat betreft de budgetneutraliteit wordt erkend dat dat landelijk geldt. Voor de kerken die nu al een blokabonnement hebben is het een voordeel, voor de andere een extra last. *ZOUT* wordt voor een groot deel door vrijwilligers gerund. Dat is ook een reden dat verbreding en verdieping van de inhoud met weinig extra kosten gepaard gaat.

Leeftink weerspreekt dat de taken van de TMW (deels) door het centrum worden uitgevoerd. Het centrum rust gemeenten en gemeenteleden toe, de TMW moet de missionaire principes doordenken en zich confronteren met visies die dienaangaande aangeboden worden. Niet alleen DTEG, maar ook ASE kan bij gemeentestichtingsprojecten hiermee haar winst doen.

Deputaat Van den Geest erkent dat het bij evangelisatie primair gaat om te leven vanuit de concrete bekering. Als we zelf niet vol zijn van het evangelie dan zullen we het ook niet met anderen kunnen delen. Maar dat sluit visievorming en planmatig werken niet uit. Hoe hoog staat het onderwerp evangelisatie op de kerkenraadsagenda? God is bezig de wereld te roepen. Dat is geen taak voor enkelingen, maar voor allen, zowel voorgangers als gemeenteleden.

In de tweede ronde blijkt dat niet ieder overtuigd is door deputaten. Met betrekking tot de TMW wordt gesteld dat Amersfoort-Centrum een opdracht gaf aan drie deputaatschappen en in overleg met de TU voor de aanstelling van een functionaris, terwijl de bekostiging hiervan uit het bestaande budget van deze deputaatschappen zou moeten komen. Deputaten F&B geven over het huidige voorstel geen positief advies.

Ds. Van der Jagt stelt voor om nu geen besluit te nemen over de TMW, maar pas in het kader van de reorganisatiediscussie. Wellicht komt door de herschikking van taken binnen het fusiedeputaatschap ook financiële ruimte vrij. Wel is hij van mening dat nog tijdens deze synode besluitvorming plaats moet vinden.

Nogmaals wordt deputaten gevraagd wat minder vaag te reageren op vragen over de Alphacursus.

Deputaten zeggen toe nogmaals bij de kerken onder de aandacht te brengen dat de Emmauscursus een beter alternatief is voor de Alphacursus. Voorts blijven ze bij hun standpunt dat uit hun opdracht tot informeren een bredere verspreiding van *ZOUT* volgt. Niet aangeboden is zeker niet gelezen. Voor wat betreft de TMW stond Amersfoort-Centrum inderdaad een functionaris voor ogen. Maar op grond van de aangevoerde overwegingen stellen ze voor daarvan af te wijken en te volstaan met financiële ruimte vrij te maken om het onderzoek, in welke vorm dan ook, te laten uitvoeren. De beslissing daarover moet nu niet uitgesteld worden. Ze ontraden het ordevoorstel van ds. Van der Jagt. Spreek uit wat je als synode belangrijk vindt, desnoods met een financieel voorbehoud. Zo'n besluit kan dan ingebracht worden in de taken van het nieuwe deputaatschap. Dan hoeft je niet meer te spreken over het 'of' maar alleen over het 'hoe'. Het gevraagde bedrag, € 225.000,-- geldt voor de periode van drie jaar.

De preses geeft nu de voorstellen in stemming.

Besluit 2 wordt met algemene stemmen aangenomen, waarbij oud. Kruizinga buiten stemming blijft. Ook de Besluiten 3 t/m 8 vinden algemene instemming. Besluit 9 wordt aanvaard met 15 stemmen voor, 13 tegen en 4 onthoudingen. Voorafgaande aan de besluitvorming over Besluit 10 komt het ordevoorstel van ds. Van der Jagt aan de orde. Dit wordt verworpen met 14 stemmen voor, 16 tegen en 2 onthoudingen. Daarop wordt Besluit 10 aanvaard met 17 stemmen voor, 11 tegen en 4 onthoudingen.

De preses constateert dat het werk van deputaten breed gedragen wordt. Wat blijft hangen is dat we niet missionair bezig moeten zijn, maar dat we missionair moeten zijn. Dat is een wezenlijk verschil. Hij wenst deputaten de zegen van de Heer toe om verder te werken. Bij sommige besluiten waren tegenstemmers. Laat maar zien dat die het bij het verkeerde eind hadden!

Artikel 85

10-10-2008

Benoeming deputaten toerusting evangeliserende gemeente

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten toerusting evangeliserende:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
G.R. Boersma-Vreugdenhil, Utrecht	2011	P. van den Berg, Staphorst
K. van den Geest, Hengelo	2011	A.S. Draijer, Zuidhorn
J. de Goeij-van Dooren, Zwijndrecht	2017	J. Kodde, Zwijndrecht
J. Holtland, Dordrecht (s)	2011	R.R. Roth, Oegstgeest
C. Slob, Krimpen aan de Lek	2014	

Artikel 86

19-09-2008

Participatie in de stichting Evangelie en Moslims

Voorstel: deputaten toerusting evangeliserende gemeente

Materiaal:

het rapport van deputaten toerusting evangeliserende gemeente.

Besluit 1:

- a. als Gereformeerde Kerken in Nederland te participeren in de stichting Evangelie & Moslims (E&M) en daartoe twee belijdende leden van de Gereformeerde Kerken te benoemen met hun secundi, die namens de kerken zitting hebben in het bestuur van E&M;
- b. deze afgevaardigden op te dragen hun werkzaamheden op dezelfde wijze als in het verleden voort te zetten.

Besluit 2:

- a. de bijdrage voor E&M voor de jaren 2009 – 2011 vast te stellen op € 42.500,-- per jaar alsmede voor het jaar 2012, ongeacht het besluit van de generale synode van 2011;
- b. de kerken via DTEG te verzoeken dit bedrag bijeen te brengen door middel van een jaarlijkse collecte onder dezelfde condities als in voorgaande jaren.
- c.

Gronden:

1. uit de rapportage blijkt dat de stichting Evangelie & Moslims vanuit haar doelstelling gewerkt heeft aan het toerusten en ondersteunen van gemeenten en kerkleden bij hun opdracht om in woord en daad het evangelie onder moslims in Nederland bekend te maken;
2. ook voor de komende drie jaren is het nog wenselijk om de naamsbekendheid van E&M bij de kerken op peil te houden en te vergroten. Een jaarlijkse collecte kan daar goed toe bijdragen.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

Artikel 87

10-10-2008

Benoeming deputaten in bestuur Stichting Evangelie & Moslims

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten om namens de Gereformeerde Kerken zitting te hebben in het Algemeen Bestuur van de stichting Evangelie & Moslims:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
L.W. de Graaff, Hattem	2011	J.J. Burger-Niemeijer, Franeker
L.E. Leeftink, Assen	2014	K.F. Dwarshuis-Wezep
		M. de Vries, Rotterdam

Deputaten aanvullende steunverlening evangelisatie

Artikel 88

19-09-2008

Algemene behandeling rapport deputaten ASE

Voorstel: deputaten aanvullende steunverlening evangelisatie

Materiaal:

1. rapport van de deputaten aanvullende steunverlening evangelisatie (ASE). Korte inhoud:
  - a. verslag over de uitvoering van de opdracht;
  - b. voorstel om de steunverlening aan de lopende projecten van Amsterdam-Zuid-West (Aker), Amsterdam-Centrum (Stroom), Bergen op Zoom, Gent, Lichtenvoorde, Maas-tricht en Venlo voort te zetten, met aandacht voor de situatie van elk project in het bij-zonder;
  - c. voorstel om vooralsnog het piramidale stelsel te handhaven;
  - d. voorstel voor een kader van terminering van projecten;
  - e. voorstel om een studieopdracht te doen uitgaan naar het IRTT (in samenwerking met de TUK) inzake evaluatie van de methode "Gemeentestichting".
2. aanvullend rapport van deputaten ASE ten aanzien van *Stroom* d.d. 3 september 2008, met het voorstel om aan de verzoeken van de vergadering van de classis Amsterdam-Leiden d.d. 10 juli 2008 (extra steun aan *Stroom* over 2008, en evaluatie van het Amstelproject door ASE) te voldoen;
3. brief van Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Zuidwest d.d. 25 maart 2008 met informatie over het lopende traject rond de identiteitsdiscussie in de Akergemeente en verzoek om blijvende financiële steun;
4. brief van de classis Axel d.d. 14 december 2007 met een pleidooi om Gent te blijven steunen via ASE en niet via deputaten ad art. 11 KO;
5. brief van de PS Zeeland, Noord-Brabant en Limburg 2008, d.d. januari 2008 met adhesie aan het pleidooi van Gent en aan een brief van classis Noord-Brabant/Limburg, waarin de proble-

- men tussen ASE en de classis m.b.t. de aansturing van de projecten in Maastricht en Venlo worden beschreven;
6. brief van de classis Axel d.d. 26 maart 2008 met voorstellen m.b.t. de aanstelling van een kerkelijk werker in Gent en m.b.t. een onderzoek naar een tweede preekplaats in Vlaanderen;
  7. bijlage bij de brief van de classis Axel d.d. 26 maart 2008;
  8. brief van deputaten ASE d.d. 29 maart 2008 met reactie op de brief van classis Axel;
  9. brief van de PS Gelderland d.d. 26 juni 2007 met verzoek om aanvullende steun voor het project Lichtenvoorde volgens verdeelsleutel 9:4:1;
  10. brief van de classis Noord-Brabant/Limburg d.d. 14 februari 2008 met beschrijving van de problemen tussen ASE en de classis met betrekking tot de aansturing van de projecten in Maastricht en Venlo en waarin verzocht wordt om deze problemen op te lossen;
  11. brief van de PS Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, d.d. januari 2008 met adhesie aan de brief van de classis Noord-Brabant/Limburg, waarin de problemen tussen ASE en de classis met betrekking tot de aansturing van de projecten in Maastricht en Venlo wordt beschreven en aan het pleidooi van Gent om te blijven steunen via ASE en niet via deputaten ad art. 11 KO;
  12. brief van de GK Venlo, d.d. 22 februari 2008 waarin de problemen worden beschreven rond de manier van financiële steunverlening aan Maastricht en Venlo en suggesties worden gedaan voor een remedie;
  13. brief van de classis Noord-Brabant/Limburg, d.d. 23 februari 2008 met adhesie aan de brief van GK Venlo.

Besluit 1:

deputaten te dechargeren onder dank voor de goede diensten.

Grond:

deputaten hebben zich naar behoren van de hen opgedragen taak gekweten.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen met als opdracht:

- a. de door een generale synode al eerder gesteunde bestaande projecten opnieuw een bedrag aan steun toe te kennen volgens de met ieder van hen overeengekomen voorwaarden tot een maximum bedrag per jaar, zoals dat in het volgende staatje is samengevat:

	2009	2010	2011
▪ Project ZGEB (Gent)	90.000	92.500	95.000
▪ Project Venlo	36.000	30.000	24.000
▪ Project Maastricht	50.000	40.000	30.000
▪ Project Amstelland-Aker	55.000	57.500	60.000
▪ Project Amstelland-Stroom	55.000	57.500	60.000
▪ Project Bergen op Zoom	27.500	28.500	30.000
▪ Project Lichtenvoorde	40.000	41.500	43.000
Totaal te betalen	353.500	347.500	342.000
- b. bij het verlenen van aanvullende steun uit te gaan van de door de Generale Synode van Leusden 1999 vastgestelde richtlijnen aanvullende steun en het daarbij eerder gemaakte onderscheid tussen de componenten 'evangelisatie' en 'gemeenteopbouw' voortaan buiten beschouwing te laten;
- c. aan de kerken een quotum te vragen ter bekostiging van het door hen ondersteunde evangelisatiewerk tot een totaalbedrag van € 353.500,- (2009), € 347.500,- (2010) en € 342.000,- (2011). Daarbij blijven de kerken van het particulier-synodaal ressort dat om steun vraagt, buiten beschouwing;
- d. een advies aan de synode voor te bereiden op basis van de richtlijnen en de ijkpunten (zie slot van het studierapport voor de vorige GS) in geval een particuliere synode een nieuw verzoek tot aanvullende steun bij de generale synode indient;

- e. erop toe te zien dat de ondersteunde arbeid gericht blijft op het beoogde doel en zich daartoe jaarlijks steeds binnen drie maanden na afloop van het betreffende begrotingsjaar te laten informeren door de classis waarbinnen het evangelisatiewerk plaatsvindt door middel van een beschrijving en beoordeling van de situatie, conform de richtlijnen van deputaten ASE;
- f. ten aanzien van de identiteitsdiscussie binnen het project Aker de besluiten hieromtrent van het kerkverband te volgen voor wat betreft de steunverlening, de kerken tussentijds te informeren via de elektronische nieuwsbrief op de GK website of via andere bestaande kanalen zo vaak dat mogelijk en zinvol is;
- g. in hun rapport aan de eerstvolgende synode een evaluatie te geven van de lopende projecten die door de kerken gesteund worden, en een advies uit te brengen over de voortzetting van de steun; als in de komende periode het doel van het project bereikt is, wordt een advies uitgebracht over de financiële afbouw van het project en een eventuele vervangende steunverlening via deputaten ad artikel 11 KO;
- h. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en dit rapport uiterlijk vijf maanden voor de volgende synode aan de kerken toe te zenden.

Gronden:

- 1. de bestaande richtlijnen geven voldoende waarborgen voor een verantwoorde beoordeling van nieuwe projecten en ook van lopende projecten die hun werk willen uitbreiden en daar meer geld voor vragen;
- 2. het is in eerste instantie het nabije kerkverband dat het beleid van een evangelisatieproject moet beoordelen; ASE (en uiteindelijk GSD) volgt dat beleid zolang als dat beleid in overeenstemming is met genoemde richtlijnen;
- 3. de ondersteunde arbeid blijft gericht op het beoogde doel;
- 4. omdat de steun via ASE vanuit heel het land komt, is het goed om de betrokkenheid van de kerken en kerkleden (in gebed en geld) te stimuleren door geregelde informatie;
- 5. met het oog op een verantwoorde besteding van de gelden is een evaluatie van de lopende projecten nodig, waarbij ook overwogen wordt of en wanneer eventuele steun via artikel 11 KO op z'n plaats is.

Besluit 3:

- a. deputaten ook van hun verschillende studieopdrachten te dechargeren onder dank voor de goede diensten;
- b. het piramidale systeem voor financiering van aanvullende steunverlening evangelisatiewerk te handhaven;
- c. de volgende ijkpunten voor afbouw en terminering van de projecten te aanvaarden:
  - 1. het missionaire doel is bereikt (in geval van gemeentestichting is dit de instituering van de ambten);
  - 2. het missionaire doel blijkt niet haalbaar te zijn binnen de gestelde of op langere termijn;
  - 3. het project wordt niet uitgevoerd conform de door deputaten ASE gehanteerde richtlijnen of niet meer is gericht op het gestelde doel;
- d. deputaten te ontheffen van de opdracht tot evaluatie van de methode van "gemeentestichting" en dat onderwerp, samen met de Handreiking van de classis Amsterdam-Leiden, aan te bevelen in de aandacht van deputaten toerusting evangeliserende gemeente.

Gronden:

- 1. deputaten hebben zich naar behoren van de hun opgedragen taak gekwetend;
- 2. deputaten hebben in hun rapport aangetoond dat:
  - a. betrokkenheid bij projecten en slagvaardigheid bij het opstarten van nieuwe projecten niet lijken te vermeerderen, wanneer ze gesteund worden binnen het zendingsmodel in verhouding tot het piramidale stelsel;
  - b. het niet raadzaam is om het piramidale stelsel voor nu al landelijke gesubsidieerde projecten aan te passen, gezien de grote financiële gevolgen;

- c. bij het opstarten van nieuwe projecten kan worden gezien of deze alleen met regionale steun kans van leven hebben;
  - d. deputaten, wanneer een aanvraag wordt gedaan, met nadruk kunnen wijzen op een regionale aanpak en kunnen nagaan of deze mogelijkheden al voldoende zijn onderzocht;
3. de ijkpunten geven een goede richtlijn voor het afbouwen en termineren van financiële steun aan projecten;
  4. bij de opzet van een vernieuwde kerkorde zal ook 'kerkplanting' binnen het bestaande kerkverband een structurele plaats moeten krijgen in die orde, zoals in de *Handreiking* van de classis Amsterdam-Leiden al op een aantal punten is aangegeven.

Besluit 4:

aan het verzoek van de Particuliere Synode van Gelderland betreffende de verdeelsleutel voor de steun aan Lichtenvoorde niet te voldoen.

Grond:

de voorgestelde verdeelsleutel 9 : 4 : 1 is ook al op de GS van Amersfoort-C 2005 via een amendement aan de orde geweest en verworpen (zie Acta art. 120) en er worden door de PS geen nieuwe argumenten ingebracht.

Besluit 5 A:

aan het verzoek van de classis Amsterdam-Leiden om additionele steun voor Stroom van € 10.000,- voor de lopende begroting van 2008, in zijn geheel te ontvangen uit de landelijke kas, bij wijze van uitzondering, gezien de bijzondere situatie van Stroom, te voldoen.

Gronden:

1. de extra steun voor Stroom is in de begroting 2008 en 2009, en in de toelichting daarop, duidelijk gemotiveerd;
2. de gevraagde steun heeft de instemming van de classis Amsterdam-Leiden;
3. de classis Amsterdam-Leiden heeft aangegeven zelf niet te kunnen bijdragen aan de extra gevraagde steun.

Besluit 5 B:

deputaten te machtigen om aan het verzoek van de classis Amsterdam-Leiden tot een evaluatie van het Amstelproject te voldoen voor zover dat binnen hun taakomschrijving mogelijk is.

Gronden:

1. de classis spreekt de behoefte uit aan een diepgaande evaluatie van het Amstelproject, maar acht zich ter zake niet competent;
2. deputaten ASE zijn in deze situatie de eerst aangewezenen om de classis te hulp te komen en deze evaluatie te initiëren en met inschakeling van derden uit te voeren.

Besluit 6:

op de vraag van de classis Axel m.b.t. financiële steun voor Gent en voor verdere kerkplanting in België te antwoorden

- a. dat toekomstige financiering van evangelisatieprojecten en evangelisatiegemeenten in België veilig gesteld kan worden door landelijke steun van projecten via ASE;
- b. dat er reden is om de afbouw van de ASE-steun op het project Gent op een zodanige wijze toe te passen dat die recht doet aan de eigen situatie van Gent.

Gronden:

1. terminering van ASE-steun is en blijft geboden;
2. de effecten van terminering in de niet Nederlandse situatie waarin Gent zich bevindt, kunnen een andere benadering m.b.t. de afbouw van de financiering nodig maken.

Besluit 7:

t.a.v. het verzoek van de classis Axel aangaande extra steun voor de gemeente-in-woording te Gent te antwoorden

1. dat het verzoek om steun voor een kerkelijk werker voor 2009 van harte wordt toegekend;
2. dat het verzoek om steun voor een missionair onderzoeker vanaf 2010 op dit moment nog niet kan worden toegekend.

Gronden:

1. het is zeer wenselijk dat er naast de predikant voorlopig een kerkelijk werker blijft functioneren met het oog op en ter voorbereiding van de instituering van de gemeente te Gent;
2. het aanstellen van een missionair onderzoeker om verdere kerkplanting in Vlaanderen te onderzoeken, is een nieuw project dat in de kerkelijke weg dient te worden aangevraagd, en dat niet als uitbreiding of doorstart van het huidige project Gent kan worden opgevat.

Besluit 8:

op het verzoek van de classis Noord-Brabant - Limburg aan de GS om de aangeduide problemen op te lossen te antwoorden, dat deze problemen oplosbaar moeten zijn als de ASE-deputaten en de classis-deputaten vooralsnog blijven werken via de structuur die door hun instructie en de Richtlijnen aangegeven wordt.

Gronden:

1. zowel het evangelisatieproject, de classis als ook ASE horen hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Ook hoort ieder zijn/haar taak naar vermogen uit te voeren. Een goede samenwerking tussen de verschillende deputaten, kerken en projecten moet dan mogelijk zijn;
2. het is goed om daarbij de Richtlijnen te gebruiken die vastgesteld en afgesproken zijn, zonder dat die Richtlijnen als harnas voor het werk mogen fungeren;
3. het is ook goed om die Richtlijnen eerst eens met de projecten te evalueren en te bezien of wijziging en aanpassing nodig is, voordat er nu ineens ingrijpende veranderingen in de structuur zouden worden doorgevoerd.

Besluit 9:

op de vragen en suggesties van de GK te Venlo te antwoorden, dat voor Venlo geen uitzonderingspositie gecreëerd zal worden in die zin dat voor deze evangelisatiegemeente geen terminering voor financiële steun zou gelden.

Gronden:

1. de GK Venlo heeft niet aangetoond dat het werk in Venlo (of in Limburg in het algemeen) zo bijzonder is vergeleken met andere projecten in ons land, dat terminering van ASE-steun daarop niet van toepassing zou zijn;
2. in ons land zijn meer 'witte vlekken' op de GK-kaart en de algemeen-kerkelijke kaart dan in Limburg alleen, niet alleen vanuit de kerkgeschiedenis, maar ook vanwege de secularisatie.

Bespreking

Bij de bespreking zijn van deputaten aanwezig W.H. Harmanny, ds. Z.J.C. van Harten, J.A. Schelling, ds. Joh. de Wolf (24/5) en ds. G. Riemer (19/9).

De preses wijst er op dat het bij dit onderwerp gaat om meer dan geld alleen. Het gaat over iets moois! In een wereld die God verlaat geeft God mogelijkheden voor het uitdragen van het evangelie en voor het stichten van nieuwe gemeenten.

Namens deputaten leidt ds. Van Harten de bespreking in.

De opdracht van Amersfoort-Centrum tot evaluatie van de methode van gemeentestichting is niet uitgevoerd. Deputaten stellen voor dit te laten doen door de IRTT.

Na alle voors en tegens te hebben afgewogen blijven deputaten de financiering via het piramidale stelsel handhaven.

Het project “Stroom” heeft door het wegvallen van ds. Meijer een grote teleurstelling moeten verwerken. Gelukkig komt het project niet in gevaar. Wel is extra menskracht nodig, waarom een extra financiële bijdrage voor de komende drie jaar wordt gevraagd. Deputaten hebben zorg over het project “De Aker”. In strikte zin is dit geen gemeentestichting vanuit de gereformeerde kerken. De betreffende classis heeft de kerk van Amsterdam-Zuid-West ruimte gegeven om een uitspraak over de identiteit van dit project te doen. Hulpverlening is van tijdelijke aard.

In Gent is een zelfstandige gemeente geïnstitueerd, met een eigen predikant, ds. De Coster. Deputaten zijn van mening dat hiermee de steun van ASE afgebouwd kan worden. Zou de kerk in Gent nog financiële steun nodig hebben, dan zou dat via de regeling “hulpbehoevende kerken” (art 11 KO) moeten lopen. Erkend wordt dat de missionaire doelstelling blijft, maar concretisering hiervan zou in een nieuw projectvoorstel gegoten moeten worden. Daarmee wijzen ze het pleidooi van de PS van het Zuiden voor een continuering van de ASE-status (“Quaestio Axel”) voor Gent af.

Voor het project Lichtenvoorde bepleit de classis Zutphen, ondersteund door de PS-Gelderland, een andere verdeelsleutel. Deputaten wijzen dat verzoek, dat in Amersfoort-Centrum ook al aan de orde is geweest, af omdat geen nieuwe argumenten zijn aangedragen.

Voor de steunverlening, en ook de beëindiging hiervan, hanteren deputaten richtlijnen, die door de GS zijn vastgesteld. Als toepassing hiervan pijn doet, bijvoorbeeld bij terminering of afbouw van de steun, moeten we het niet over de toepassing hebben, maar over een eventuele aanpassing van die richtlijnen.

In de bespreking is er veel waardering voor het werk van deputaten en dankbaarheid aan de Heer voor de resultaten. Wel is er een aantal vragen. Zo lijkt het dat ASE een aparte toezichtverhouding met de projecten heeft, naast de formele kaders van het kerkverband. Ook is voor het project “Stroom” een Raad van Toezicht gevormd, met leden uit het hele land in plaats van uit de betreffende classis. Met betrekking tot “De Aker” wordt inzicht gevraagd in de voorwaarden waaronder we dit eertijds particuliere project als kerken hebben overgenomen. Meerdere sprekers bepleiten helderheid in de financiering. Ondersteuning van kerken in zgn. “witte gebieden” zou een landelijke verantwoordelijkheid zijn en niet ten laste moeten komen van de kerken in de regio met “witte vlekken”. Het onderscheid tussen ASE-financiering en financiering via art. 11 KO is daarbij gekunsteld. Geoperd wordt om deze beide financieringsstromen in elkaar te schuiven. Ook pleit een afgevaardigde voor een wijziging van de piramidale verdeelsleutel, waarbij een zwaardere last op de gezamenlijke schouders komt. Vragen worden gesteld bij de door deputaten gesuggereerde sponsoring. Voor Gent is een destijds bestaand sponsornetwerk opgeheven. Ook wordt sponsoring door particulieren als een kwetsbare financiering ervaren. Deputaten wordt gewezen op een tegenstrijdigheid ten aanzien van Gent en Venlo. In beide gevallen gaat het om geïnstitueerde kerken, maar in Gent wordt de ASE-steun op termijn beëindigd, terwijl Venlo nog voluit ASE-gemeente is.

Deputaten merken in hun beantwoording op dat ASE bedoeld is als aanvullende, projectmatige financiering van evangelisatieactiviteiten, gericht op gemeentestichting. Waarbij niet voor niets een zware verantwoordelijkheid bij de directe omgeving wordt gelegd. In navolging van voorgaande synodes handhaven ze daarom het piramidale stelsel. Is de doelstelling van het project bereikt (of wordt geconstateerd dat die doelstelling niet bereikt wordt) dan stopt de financiering. Overigens niet abrupt, maar volgens een afbouwschema. Een werkwijze die door enkele kerken/projecten is voorgesteld en nu door deputaten is overgenomen. Deputaten blijven denken in projecten, in tegenstelling tot door sommigen bepleitte programma's. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt. Heel Nederland is wat de evangelieverkondiging betreft een “witte vlek”.

De “evaluatie gemeentestichting” moet worden gedaan, maar niet door deputaten ASE.

Ook deputaten zijn minder gelukkig met de gekozen vorm van toezicht bij het project “Stroom”. Deze kan leiden tot conflicten met de bestaande kerkelijke kaders. ASE respecteert die laatste, wenst die ook te volgen, maar heeft een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de projecten. Van sponso-

ring hebben deputaten geen overdreven voorstelling. Ze denken daarbij eerder aan incidentele bijdragen van min of meer direct betrokkenen dan aan grootschalige projectfinanciering. Sponsoring is daarvoor een te wankel basis. Gewaakt moet worden dat we allemaal in dezelfde vijver vissen. Het werven van steun binnen het kerkverband buiten ASE om, zoals nu door sommige projecten gebeurt, wijzen deputaten af.

De werkwijze van ASE is vastgelegd in de "Handleiding ASE". Daarin zijn de voorwaarden om voor ASE in aanmerking te komen helder beschreven. En ook de wijze van begeleiding en verantwoording. Als daarin iets gewijzigd moet worden horen deputaten dat graag van de synode. Eveneens ligt een uitspraak over de "quaestio Axel" op het bordje van de synode en niet op dat van deputaten.

Bij het begin van de tweede ronde ligt een iets gewijzigd voorstel ter tafel. Deputaten stellen voor om aan de verzoeken van de vergadering van de classis Amsterdam-Leiden dd 10 juli 2008 (extra steun aan Stroom over 2008 en evaluatie van het Amstelproject door ASE) te voldoen (aanvulling materiaal nr. 2 en besluiten 5A en 5B).

Br. Walinga dient een tegenvoorstel in op besluit 6 (financiering project Gent). De verwijzing naar art. 11 KO past zijns inziens niet voor een project buiten Nederland. Als er dan toch gekozen moet worden in deze bijzondere situatie, dan kiest hij voor financiering via ASE. Ook is hij voorstander van terminering, maar voor het project Gent is hij een andere mening toegedaan. Hij stelt voor om in lid 6a de woorden "steun aan geïnstitueerde gemeenten zal, indien nodig, via deputaten ad artikel 11 KO aangevraagd moeten worden" te laten vervallen. In lid 6b stelt hij voor de woorden "geen" en "niet" te laten vervallen.

In de tweede besprekingsronde wordt nog het volgende opgemerkt. De opdracht tot "evaluatie gemeentestichting" is nu in besluit 3d een aanbeveling geworden voor DTEG. De toevoeging in besluit 5B "als dat binnen hun taakomschrijving mogelijk is" wordt besluittechnisch erg vaag gevonden. Ds. Burger benadrukt dat deputaten onjuist met de door de classis Axel aan de orde gestelde zaken (quaestio Axel) omgaan. In de eerste plaats wordt niet van deputaten maar van de synode een antwoord verwacht. Bovendien wordt de vraagstelling verkeerd weergegeven. Het is niet van belang wie het werk in Gent financiert, hoewel er wel wezenlijke verschillen zijn tussen bekostiging via ASE dan wel via deputaten art 11 KO. Van belang is dat het werk niet getermineerd wordt. De vraagstelling aan de synode is: Hoe kan het werk van de evangelieverkondiging in Gent binnen ons kerkverband veilig gesteld worden?

Ds. Van Wijnen merkt op dat we steeds spreken over gemeenten stichten. Maar laten we daarbij de grote Gemeentestichter niet uit het oog verliezen.

Deputaten erkennen in hun beantwoording dat laatste. Het moet volstrekt duidelijk zijn dat niet wij het resultaat bewerken, maar dat het onder de zegen van onze Heer tot stand komt. Het doorschuiven van de opdracht/aanbeveling naar DTEG komt voort uit de wetenschap dat deze deputaten met dit onderwerp bezig zijn en een "handreiking gemeentestichting" op de tafel van de synode willen leggen. De vage formulering in besluit 5d is bewust zo gekozen. De classis Amsterdam-Leiden had deputaten gevraagd de evaluatie van het Amstelproject te doen, hoewel dat eigenlijk niet de taak van deputaten ASE is. Daarom is gekozen voor een vage en open formulering, waarmee vastgelegd wordt dat het gebeurt zonder uit te spreken hoe en door wie dat gedaan wordt. Ds. Riemer licht nogmaals toe waarom projecten getermineerd worden. Uiteindelijk is het doel een zelfstandige gemeente. Is dat bereikt dan houdt die zelfstandigheid ook in dat de gemeente onderdeel is van het kerkverband en daaraan bijdraagt, maar daarop ook een beroep kan doen. Een beroep op de missionaire doelstelling om voor blijvende financiering in aanmerking te komen is daarvoor onvoldoende. Deze doelstelling hoort bij elke zelfstandige gemeente. Deputaten ontraden daarom het tegenvoorstel Walinga. Deputaten stellen nogmaals dat ze sponsoring, door een beroep te doen op kerken in eigen kerkverband, een slechte zaak vinden. Dit kan alleen maar tot concurrentie en wrijving onderling leiden.

In reactie op deze beantwoording merkt br. Walinga op dat hij met zijn tegenvoorstel niet beoogt voor Gent af te zien van terminering. Maar wel dat er het gevoel ontstaat dat er een verschil is tussen de Nederlandse en de Belgische situatie. Vanuit Axel zijn daar veel vragen bij gesteld die zijns inziens ertoe zouden moeten leiden dat zijn tegenvoorstel door deputaten wordt overgenomen in plaats van dat ze het ontraden.

De preses brengt de voorgestelde besluiten een voor een in stemming, waarbij de besluiten met financiële consequenties onder voorbehoud worden genomen.

Besluit 2, 3 en 5A worden genomen zonder tegenstem, besluit 4 en 5B met 1 tegenstem. Het door deputaten voorgestelde besluit 6 wordt verworpen met 14 stemmen voor en 17 tegen. Daarmee komt het tegenvoorstel van br. Walinga in stemming. Geconstateerd wordt dat de gronden, die onder het deputatenvoorstel stonden, niet zonder meer onder het tegenvoorstel kunnen staan. Deputaten vragen de synode om duidelijke handvatten waarmee ze kunnen argumenteren dat toepassing van de regel van de terminering van de steun voor de Belgische situatie een andere is dan voor de Nederlandse. Na overleg tussen br. Walinga, deputaten en commissie Friesland wordt een besluittekst geformuleerd die met algemene stemmen wordt aanvaard. De besluiten 7, 8 en 9 worden ook zonder tegenstem aanvaard. De preses rondt de bespreking af door deputaten te danken voor hun vele werk.

Artikel 89

10-10-2008

Benoeming deputaten aanvullende steunverlening evangelisatie:

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten aanvullende steunverlening evangelisatie:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>
W.H. Harmanny, Garnwerd	2011
Z.J.C. van Harten, Wezep	2014
G. Riemer, Mastenbroek	2014
Joh. de Wolf, Amersfoort	2011

Artikel 90

30-01-2009

Instelling deputaatschap ondersteuning ontwikkeling gemeenten

Voorstel: commissie organisatie

Materiaal: eindrapport commissie organisatie

Besluit:

1. deputaten ondersteuning ontwikkeling gemeenten (OOG) te benoemen;
2. deputaten OOG te machtigen om het centrum voor dienstverlening aan de kerken in te richten en te besturen;
3. deputaten OOG op te dragen zich te richten voor de uitvoering van hun taken naar de hierna opgenomen instructie, welke is gebaseerd op de samengevoegde instructies van deputaten ASE, DTEG en SGO;
4. van deputaten GDD een inspanningsverplichting te vragen om te komen tot een integratie met het deputaatschap OOG.

INSTRUCTIE DEPUTATEN OOG

De plaatselijke kerken:

1. bestaande en nieuw te stichten kerken ondersteunen bij de ontwikkeling van een eigen gereformeerde visie en missie, gerelateerd aan onderzoek en kennis op dit vakgebied;
2. individuele gemeenteleden toe te rusten en te ondersteunen in hun functioneren als christen en hun roeping tot evangelisatie in kerk en maatschappij, in woord en daad;
3. kerkenraden en door hen ingestelde commissies toe te rusten en te ondersteunen bij hun taak van begeleiding en instructie van de gemeente, bij het ontwikkelen van eigen visie en beleid en bij het vormgeven van alle aspecten van gemeente zijn;

4. predikanten en kerkelijk werkers toe te (laten) rusten en te trainen met het oog op hun taak en rol bij de ontwikkeling van de gemeente.

5.

Speciale groepen binnen de gemeente:

1. er wordt een werkgroep in het leven geroepen door deputaten OOG van mensen die affiniteit en expertise hebben op het gebied van inclusie van mensen met een beperking;
2. daarbij de visie (neergelegd in de notitie Visie op inclusieve gemeente) te verwerken bij de uitvoering van de overgedragen taken;
3. catechesemateriaal te ontwikkelen voor mensen met beperkingen, onder andere in samenwerking met anderen die op dit gebied werkzaam zijn;
4. als informatiepunt op het gebied van toerusting van jeugd- en jongerenwerk dienen, materiaal op het gebied van catechese en toerusting van jeugd en jongeren inventariseren en verzamelen, diensten en producten op het gebied van toerusting van jeugd en jongere(n) ontwikkelen voor de kerken.

Evangelisatieprojecten:

1. erop toe te zien dat de arbeid gericht blijft op de beoogde doelen van de projecten;
2. zich daartoe jaarlijks steeds binnen drie maanden na afloop van het betreffende begrotingsjaar te laten informeren door de classis waarbinnen het evangelisatiewerk plaatsvindt door middel van een beschrijving en beoordeling van de situatie, conform de richtlijnen projectbeoordeling, zoals door deputaten ASE opgesteld;
3. het piramidale systeem voor financiering van aanvullende steunverlening evangelisatiewerk hanteren;
4. zorg te dragen voor de toerusting van evangelisatiepredikanten en overige missionaire werkers.

Het kerkverband:

1. de synode adviseren over voorstellen van (uitbreiding van bestaande) gemeentestichting;
2. gemeentestichting als methodiek verder ontwikkelen en evalueren en aan de volgende synode rapporteren of genoemde methodieken bijbels verantwoord zijn. Deputaten maken hierbij gebruik van de handreiking van de PS Holland-Noord. De uitvoering van deze opdracht gebeurt in nauwe samenwerking en onderlinge afstemming met ZHT en TUK;
3. ontwikkelingen op missionair, diaconaal en pastoraal gebied en de ontwikkelingen binnen en buiten Nederland die van belang kunnen zijn voor het kerk-zijn bij te houden;
4. deze kennis verzamelen en beschikbaar stellen aan de kerken;
5. actuele vragen in kerk en maatschappij verzamelen, thematiseren en verwerken in toerustingmateriaal;
6. op het terrein van kerkelijk advieswerk met betrekking tot kerk-zijn in de volle breedte een duidelijk aanspreekpunt worden en blijven;
7. Het blad ZOUT -magazine over evangelisatie- op alle kerkadressen laten bezorgen met ingang van het kalenderjaar 2009 (4*jaar) in een herziene en omvangrijkere vorm;
8. onderzoeken van mogelijkheden en randvoorwaarden voor een gezamenlijke website met de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken, met materiaal uit diverse kerken die de kerken helpen kan om tot een bijbels verantwoorde visie op homoseksualiteit en tot een christelijke omgang met homoseksuele gemeenteleden te komen. Een beslissing nemen over participatie hierin;
9. ten laste van de financiële reserve middelen vrijmaken voor het vrijstellen van theologisch geschoolde personen om te werken aan het opzetten en doordenken van missionaire visies en strategieën m.b.t. vormen van evangelisatie en gemeentestichting in Nederland, zowel binnen de bestaande plaatselijke gemeenten als ten behoeve van de regionaal en landelijk gesteunde evangelisatiegemeenten en projecten van gemeentestichting;
10. ten laste van de financiële reserve middelen vrijmaken voor het vrijstellen van praktisch geschoolde personen om gemeenten en kerkelijke instanties de mogelijkheid te geven om vrijgestelde predikanten/ evangelisten/ kerkelijk werkers en de met hen verbonden uitvoerende

teams ter plaatse gedurende langere tijd te coachen en te begeleiden bij het vorm geven aan het kerk-zijn van de bestaande gemeenten en de missionaire projecten van evangelisatie en gemeentestichting.

Samenwerking:

1. waar mogelijk en nuttig voor de uitvoering van haar taak werken deputaten OOG samen met andere organisaties binnen en buiten de Gereformeerde Kerken met dezelfde of aansluitende taakgebieden. In het bijzonder worden de mogelijkheden gezien van samenwerking met deputaatschappen van de CGK;
2. deputaten OOG zoeken actief naar mogelijke strategische allianties of fusies; in dit verband worden deputaten OOG en/of de directeur van het centrum voor dienstverlening aan de kerken gemachtigd om alle deputaatschappen, die een dienstverlenende taak jegens de kerken tot hun opdracht rekenen, te vertegenwoordigen in het regieoverleg, waarin naast genoemde, ook deelnemen de Theologische Universiteit en de Gereformeerde Hogeschool Zwolle;
3. deputaten OOG wijzen tenminste twee deputaten, van wie een met onderwijskundige en een met theologische deskundigheid, uit hun midden aan met de volgende specifieke instructie:
  - a. zich door de Gereformeerde Hogeschool Zwolle (GHZ) en de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) te laten informeren over het curriculum van de opleiding kerkelijk werk, de aantallen studenten uit onze kerken en de gemeenten waarin zij inmiddels werken;
  - b. zich te verdiepen in de ontwikkelingen op het gebied van kerkelijk werk in de kerken, met gebruikmaking van de informatie van de GHZ en de CHE, de Theologische Universiteit Kampen en het Landelijk Platform Kerkelijk Werkers (LPKW) en zich hierover een zelfstandig oordeel te vormen;
  - c. de kerken desgevraagd te informeren over de verschillende opleidingen voor kerkelijk werker, met name aan de GHZ en de CHE, met betrekking tot het curriculum en zijn inhoud en de geestelijke vorming die in de opleidingen meekomt;
  - d. de kerken te informeren over relevante ontwikkelingen zoals genoemd onder b, waarbij ook andere kanalen dan de rapportage aan de synode gebruikt kunnen worden.

Deelname Stichting Evangelie & Moslims:

1. als Gereformeerde Kerken in Nederland te blijven participeren in de stichting Evangelie & Moslims (E&M) en daartoe twee belijdende leden van de Gereformeerde Kerken te benoemen met hun secundi, die namens de Gereformeerde Kerken zitting hebben in het bestuur van E&M; deze afgevaardigden op te dragen met E&M afspraken te maken over het materiaal dat via E&M betrokken wordt en de ondersteuning die E&M gaat bieden aan de gemeenten, en de gemeenten regelmatig te attenderen op de materialen en mogelijkheden tot toerusting en ondersteuning die bij E&M te verkrijgen zijn;
2. deze afgevaardigden op te dragen hun taken uit te voeren in nauwe samenwerking met deputaten OOG;
3. de bijdrage voor E&M voor de jaren 2009 – 2011 vast te stellen op € 42.500,-- per jaar alsmede voor het jaar 2012, ongeacht het besluit van de Generale Synode van 2011;
4. de kerken te verzoeken dit bedrag bijeen te brengen door middel van een jaarlijkse collecte, waarvan de opbrengst via de deputaten aan E&M afgedragen zal worden, ook indien de opbrengst het genoemde bedrag overtreft;
5. indien de opbrengst van de collecten beneden het vastgestelde bedrag blijft, het resterende bedrag uit de algemene kas van de generale synode aan te vullen, waarbij, gerekend over de periode tot aan de volgende synode, eventuele tekorten en overschotten met elkaar verrekenend zullen worden;
6. deputaten op te dragen het totaal aan giften aan E&M jaarlijks met de afgevaardigden namens onze kerken en de penningmeester van E&M te evalueren.

Algemeen:

1. de werkzaamheden te verrichten binnen het vastgestelde budget:
  - a. voor de periode tot 2011 betreft het de door de Synode Zwolle-Zuid 2008 al eerder vastgestelde budgetten voor ASE, DTEG en SGO;
  - b. de kosten voor de fusie worden in eerste instantie via de lopende begroting ten laste van de reserve gebracht; zij worden in latere jaren tot 2014 waar mogelijk terugverdiend en dan weer aan de reserve toegevoegd. De fusiekosten worden in de jaarrekening apart inzichtelijk gemaakt;
  - c. deputaten zien er op toe dat de binnen het budget geormerkte middelen voor evangelisatieprojecten op de daarvoor bestemde wijze worden ingezet en verantwoord;
  - d. na deze drie jaren wordt opnieuw vastgesteld welk budget wordt toegekend;
2. voor het blad ZOUT over de jaren 2009-2011 een deel van de in 2008 getroffen voorziening te gebruiken ter aanvulling op de huidige abonnementsgelden; voor de Theologisch Missionair Werker over de jaren 2009-2011 eveneens een deel van de in 2008 getroffen voorziening te gebruiken;
3. voor het werk richting mensen met een beperking is een budget van € 64.200,-- geormerkt voor de voortgang van de werkzaamheden ten behoeve van de integratie van mensen met een beperking in de plaatselijke kerken. Daarin zijn begrepen de kosten voor personele kosten (0,2 fte), kosten voor het ontwikkelen en uitgeven van materialen, en een budget voor het organiseren van conferenties, e.d.;
4. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode, vergezeld van een gedetailleerde financiële verantwoording en onderbouwing;
5. in het rapport aan de eerstvolgende synode een evaluatie te geven van de lopende gemeentestichtings- en evangelisatieprojecten die door de kerken gesteund worden en een advies uit te brengen over de voortzetting van de steun; als in de komende periode het doel van het project bereikt is, wordt een advies uitgebracht over de financiële afbouw van het project en een eventuele vervangende steunverlening via deputaten ad art. 11 KO;
6. deputaten OOG op te dragen in hun jaarlijkse informatie aan de kerken en hun rapport aan de eerstvolgende synode ook het werk van E&M te betrekken.

Voor de bespreking wordt verwezen naar Acta art. 151.

Aan het moderamen is overgelaten om deputaten OOG te benoemen. Deze benoeming heeft in april 2009 plaatsgevonden. De benoemden zijn:

<i>primi</i>	<i>aftridend</i>
J. Crielaard, Veenendaal	2011
K. van den Geest, Alphen aan den Rijn	2011
J. de Goeij-Van Dooren, Zwijndrecht	2011
J.F. Walinga, Zoetermeer (s)	2011

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 9

Opleiding

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten-curatoren

Artikel 91

20-06-2008

Algemene behandeling rapport deputaten-curatoren TU

Voorstel: deputaten-curatoren Theologische Universiteit

Materiaal:

1. rapport deputaten-curatoren TU met bijlagen;
2. aanvullend rapport deputaten-curatoren TU met bijlagen;
3. jaarverslagen en financiële jaarverslagen 2004, 2005 en 2006;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Leiden d.d. 12 maart 2008 met enkele opmerkingen naar aanleiding van het rapport van deputaten-curatoren.

Besluit 1:

het gevoerde, ook financiële, beleid van de deputaten-curatoren, door de GS Amersfoort-Centrum 2005 benoemd in het College van Toezicht van de TU, goed te keuren en hun decharge te verlenen.

Gronden:

1. de leden van het College van Bestuur (CvB) en het College van Toezicht (CvT) hebben in hun rapportage er blijk van gegeven naar behoren hun taken van bestuur en toezicht te hebben uitgeoefend; de door de GS Amersfoort-C 2005 verstrekte opdrachten zijn naar behoren uitgevoerd;
2. de leden van het College van Bestuur hebben een verantwoord financieel beleid gevoerd.

Besluit 2:

nieuw te benoemen deputaten te machtigen:

1. de universiteit in naam van de kerken te besturen volgens het Statuut (zie Bijlage 9.1);
2. de Stichting voor de financiële verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland, gevestigd te Groningen, als steunstichting voorlopig te laten voortbestaan om legaten die nog op naam van deze stichting staan, te kunnen blijven ontvangen;
3. in samenwerking met de Theologische Universiteit te Apeldoorn de vooropleiding te besturen volgens het desbetreffende statuut en attent te zijn op andere mogelijkheden van samenwerking met deze universiteit;
4. in samenwerking met de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle verantwoordelijkheid te dragen voor de opleiding kerkelijk werker en attent te zijn op andere mogelijkheden van samenwerking met deze hogeschool;
5. voort te gaan op de weg van strategische positionering van de Theologische Universiteit, zoals die blijkens de rapportage van deputaten met het zgn. Fredeshiemberaad is ingeslagen; uitgangspunten en randvoorwaarden zijn:
  - a. de Gereformeerde Kerken in Nederland weten zich krachtens artikel 18 KO verantwoordelijk voor het onderhouden van een eigen wetenschappelijke opleiding van hun predikanten, die zowel een bachelor- als een (predikants-)mastertraject omvat;
  - b. de Theologische Universiteit staat open voor en is positief gericht op andere studie-uitgangen ten dienste van de bewaring en voortgang van het evangelie in kerk en wereld;
  - c. samenwerking met andere instellingen dient de beoefening en uitstraling van de gereformeerde theologie nationaal en internationaal ten goede te komen c.q. te versterken;
  - d. de aard en mate van de samenwerking van de Theologische Universiteit met andere instellingen dient in overeenstemming te zijn met de mate van kerkelijke en confessionele verbondenheid met deze instellingen;

- e. inhoudelijke samenwerking en afstemming met het HBO dient m.n. het beroepsvoorbereidend profiel van het onderwijs en het wetenschappelijk profiel van het onderzoek van de TU te bevorderen;
  - f. voorzieningen te treffen in de door deputaten geschetste problematiek van rectoraat en staffuncties tot een maximale en aan de volgende synode te verantwoorden extra formatie van 0,2 fte;
6. voort te gaan op de ingeslagen weg naar de aanvraag van een jaarlijkse rijksbijdrage door de overheid met inachtneming van wat daarover door de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 in artikel 125 is besloten;

Besluit 3:

de volgende generaal-synodale deputaatschappen aan te wijzen als deelnemers in het universiteitsberaad:

aanvullende steunverlening evangelisatie	kerkmuziek
archieff en documentatie	kerkrecht en kerkorde
betrekkingen buitenlandse kerken	raad van advies inzake huwelijk en echtscheiding
bijbelvertaling	radio- en televisie-uitzending van kerkdiensten
diaconale zaken	relatie kerk en overheid
dienst en recht	seksueel misbruik in kerkelijke relaties
eredienst	steunpunt gemeenteopbouw
geestelijke verzorging militairen	toerusting evangeliserende gemeente
generaal-synodale publicaties	zending, hulpverlening en training
kerkelijke eenheid	

Besluit 4

- a. de meerjarenbegroting 2009-2011 van de Theologische Universiteit vast te stellen op basis van door de GS Amersfoort-Centrum 2005 goedgekeurde formatiebehoefte, met inachtneming van het in de meerjarenbegroting 2009-2011 opgenomen personeelsplan;
- b. de bijdragen van de kerken voor de Theologische Universiteit in de jaren 2009 tot en met 2011 te bepalen op de bedragen, zoals deze vermeld zijn in de meerjarenbegroting 2009-2011 en, wanneer de loonkostenontwikkeling daartoe aanleiding geeft, aan te passen op grond van werkelijke uitkomsten in overleg met deputaten financiën en beheer.

Grond:

de bijzondere situatie, namelijk dat de begroting van de Theologische Universiteit voor ongeveer 80% uit personeelskosten bestaat, maakt het noodzakelijk dat bij een afwijking tussen de begrote en werkelijke loonkostenontwikkeling de bedragen worden aangepast in overleg met deputaten financiën en beheer.

Besluit 5:

- a. de bijzondere leerstoel, uitgaande van het Archief- en Documentatiecentrum (ADC) van de Gereformeerde Kerken, aan de Theologische Universiteit te Kampen met als leeropdracht 'De geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland in de context van het Nederlands protestantisme', voort te zetten;
- b. de termijn van instelling van de bijzondere leerstoel opnieuw op zes jaar te stellen, waarna een gemotiveerd verzoek tot verlenging aan de synode gedaan kan worden;
- c. aan het College van Bestuur van de TU op te dragen erop toe te zien dat het Reglement voor bijzondere leerstoelen aan de Theologische Universiteit wordt nageleefd.

Gronden:

1. ook voor de komende jaren is de versterking van het onderzoek en het daaraan gerelateerd onderwijs op dit terrein nog steeds gewenst en nodig;
2. in de afgelopen jaren heeft de bijzondere leerstoel aan de verwachtingen beantwoord. De nauwe verbinding met het ADC is vruchtbaar gebleken;
3. het is zinvol dat na zes jaar opnieuw getoetst wordt of de bijzondere leerstoel voortgezet zal worden;
4. het Reglement voor bijzondere leerstoelen aan de Theologische Universiteit voorziet in de uitvoeringsbepalingen.

Bespreking

De bespreking van deze en andere voorstellen rond de Theologische Universiteit te Kampen (TUK) vindt plaats verspreid over verscheidene dagen. Dat heeft niet te maken met de gedachte als zou de vergadering zeer kritisch staan tegenover de TUK. Integendeel. Van alle kanten wordt warme waardering uitgesproken voor het werk dat aan de TUK gedaan wordt en voor de inzet van al het personeel. Probleem tijdens deze zittingen is dat er een nieuwe wet op het Hoger Onderwijs in de maak is. Willen we als TUK binnen de nieuwe voorwaarden die de wet stelt als eventueel gesubsidieerde instelling mee draaien, dan zal dat een wijziging van de huidige bestuursstructuur impliceren. Meer over deze structuur met de bijbehorende besluiten zie Acta, art. 95.

Bij de eerste bespreking op 17 mei zijn van deputaten aanwezig dhr. D. Laan, ds. P. Niemeijer, mr. P.T.Pel en dr. W.F. Wisselink. Het dagelijks bestuur van de TUK wordt vertegenwoordigd door de rector, prof. C.J. de Ruijter en dhr. N. Versteeg. Namens de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Apeldoorn wonen ds. D. Quant en J. van de Berg de bespreking bij.

De Ruijter kenschetst de TUK als een kerkelijke opleiding in een veranderende omgeving. Alles verandert om ons heen, de mensen, de organisatiestructuren. Dat kan ook een instantie als de TUK niet onberoerd laten wil ze universiteit, opleiding zijn in deze tijd. Hij geeft eerst een overzicht van de stand van zaken van dit moment.

Stand van zaken

Ooit was de TUK een opleiding met een eenduidig profiel. Je ging, als je dominee wilde worden, zes jaar studeren in Kampen. Dat is nu anders. Op dit moment kent de TUK vier opleidingen. Allereerst is er de vooropleiding; niet van wetenschappelijke aard, maar wel een apart instituut dat met ere genoemd moet worden. Daarnaast zijn er drie opleidingen die deels naast elkaar, deels na elkaar lopen: de bachelor gevolgd door de driejarige masteropleiding, beroepsgericht. Daarnaast is er sinds vorig jaar een eenjarige masteropleiding. Daarmee kan, om in oude termen te blijven spreken, een doctoraal theologie worden behaald. Deze opleiding is niet gericht op het predikantschap, maar geeft wel toegang tot promotie..

Eigenheid en organisatorische processen TUK

Er kunnen binnen de TUK drie processen worden onderscheiden: onderzoek, onderwijs en dienstverlening. Wezenlijk voor de eisen die deze tijd stelt aan het hoger onderwijs is dat deze drie processen op elkaar afgestemd dienen te zijn. Dat lijkt voor onderzoek en onderwijs voor zich te spreken, maar de poot dienstverlening is een proces dat een eigen, volwassen betekenis heeft. De aanwezige kennis moet aangewend (kunnen) worden in de samenleving. Daarnaast is vanuit die samenleving ook steeds meer vraag. Het hoger onderwijs vormt op deze wijze een kruispunt tussen de samenleving en de wetenschap.

Deze drie aspecten zijn voor de docenten zo verdeeld: 60% onderwijs, 30% onderzoek en 10% dienstverlening. Dan is er ook nog 10% nodig voor de organisatie zelf. Aan andere universiteiten is er doorgaans minstens 40% beschikbaar voor onderzoek. De onderwijslast ligt in Kampen dus relatief hoog en de dienstverlening is een nog onderontwikkeld proces. Daar wordt wel in geïnvesteerd nu, maar veel verder dan het geven van adviezen naar aanleiding van vragen vanuit de kerken komen we nog niet. Er bestaat nog geen volwassen structuur voor. Wel wordt de TUK geconfronteerd met veel wensen vanuit de kerken. De kerken willen graag de vruchten plukken van de arbeid en de ken-

nis die opgedaan is. Dat houdt tegenwoordig meer in dan het afleveren van predikanten; denk dan aan permanente educatie en nascholing, pao-cursussen, publicaties etc. De kerkelijk werker is in opkomst. Het theologisch veld wordt breder. Zo worden steeds meer wensen bij de TUK neergelegd en de universiteit de uitdaging voorgehouden mee te denken in dat veranderende veld.

Belangrijk is vast te stellen dat de kwaliteit van de TUK door de overheid erkend is. De gehouden visitaties hebben dat uitgewezen. Dat is bereikt met de formatie die aanwezig is. Maar de omvang daarvan is wel spannend. De grenzen van wat bereikt kan worden zijn duidelijk in zicht. Verdere ontwikkeling van de dienstverlening zit er dus nauwelijks in. Een belangrijk aspect daarbij is dat de studentenpopulatie steeds meer divergerend is. Vroeger had je zeg 12 studenten – dat werden 12 dominees. Nu is dat maar de vraag. We hebben mannelijke, maar ook steeds meer vrouwelijke studenten. Het beroepsperspectief, van zowel de mannen als de vrouwen, staat lang niet altijd op voorhand vast.

Identiteit

De TUK is vanouds de school van de kerken. Zo is zij in 1854 gesticht om predikanten op te leiden voor de kerken. De TUK heeft dus een confessionele identiteit, nauw verbonden met de kerken. Dat betekent dat je aan brongerichte theologie doet. Dat is anders dan momenteel op andere universiteiten veelal gebeurt, waar veel meer sprake is van een maatschappijgeoriënteerde theologie. Brongerelateerd betekent bezig zijn met de ultieme bron waaruit de christen zijn kennis put: de Bijbel. Daarbij is met overtuiging gekozen voor een wetenschappelijke opleiding, niet voor een seminarie of een beroepsopleiding. De TUK acht dat nodig om daadwerkelijk het theologisch gesprek aan te kunnen gaan. Niet enkel op basis van de bestaande kennis, maar door het opdelven van oude en nieuwe dingen uit Gods Woord, om op deze wijze in gesprek te blijven met de wetenschap.

Ontwikkelingen op het niveau van de instelling

Vastgesteld moet worden dat de procestijd enorm is toegenomen. Dat is de tijd die je nodig hebt om te voldoen aan allerlei eisen en de planning. Tien jaar geleden kende de TUK nog geen formatieplan. Waren de docenten koninkjes in eigen koninkrijk. Was er geen kwaliteitszorgsysteem. Nu zijn dat vereisten voor elke onderwijsinstelling. Het kost tijd en energie om dat op orde te houden. Daarnaast moet het onderwijs meer in markttermen gaan denken. Dat geldt zowel op het niveau van de student als op het niveau van de instelling. De student is consument geworden en stuurt zijn eigen leerproces. De keuzemogelijkheden die hij heeft zijn veelal doorslaggevend. We moeten ons realiseren dat 'Kampen' dan zomaar 'een' optie wordt temidden van andere opties. Dat merk je ook op open dagen. Mensen zijn geïnteresseerd, vinden het leuk, maar gaan ook elders kijken: Oudestraat Kampen, VU Amsterdam, Apeldoorn. Vroeger onbestaanbaar, nu een gegeven. Dat betekent dat 'Kampen' zich in de markt moet zetten, aantrekkelijk moet zijn, moet concurreren. Dat vraagt een heldere profilering. We moeten aantrekkelijke producten bieden. Maar dan wel met minder of hooguit gelijkblijvende financiële middelen.

Ontwikkelingen in het onderwijsveld

Sinds zes jaar leven we in Nederland in het tijdperk van de Bachelor en de Master. Na drie jaar behaal je het eerste diploma en dan komt de vraag: ga ik hier verder of elders. In Nederland of elders in Europa. De Master is meer los komen te staan van de Bachelor als het kandidaats stond van het doctoraal. Er is grotere differentiatie, met veel in- en uitstapmogelijkheden. De relatie met het HBO is ook aanzienlijk gewijzigd. Vanuit het kabinet is behoorlijk wat geld vrijgemaakt om binnen het HBO te investeren in onderzoek. Daarmee vervaagt de grens tussen het HBO en het WO gemakkelijk. Binnen het HBO ontstaat een rand van wetenschappelijk onderzoek, binnen het WO wordt een praktijkkant steeds meer noodzakelijk. De academievorming binnen het HBO leidt ook tot drie dezelfde processen: onderwijs, onderzoek en dienstverlening. Concreet voor de TUK en voor de kerken betekent dat dat we nu een GHBO hebben met een opleiding tot kerkelijk werker. Voor de masteropleiding daar draagt de TUK mee de verantwoordelijkheid. Dat GHBO is inmiddels omgebouwd tot een volwassen academie. Zo kloppen we regelmatig op elkaars deur.

Naast het reguliere onderwijs is er steeds meer vraag naar extra modules: opleiding voor oudere instromers, extramurale cursussen, postacademisch onderwijs enz. We moeten ons realiseren dat

de TUK niet alles in huis kan hebben, dus gaan we allianties aan, joint ventures, bijvoorbeeld met het GHBO in Zwolle maar ook met de Vrije Universiteit van Amsterdam. Het is absoluut noodzaak om knowhow te gaan combineren.

Als je dit plaatje overziet – dan blijft er van de vroegere vanzelfsprekendheid en overzichtelijkheid van de TUK weinig meer over. Het was de school van de kerken. Maar door het veranderende onderwijsveld staan we voor de vraag: welke plek willen we, moeten we innemen in dit veld?

Ontwikkelingen in de theologie binnen Nederland

Naast al deze ontwikkelingen in het onderwijsveld zien we ook verdere veranderingen in de theologische wetenschap. De wetenschappelijke beoefening ervan heeft zich in veel gevallen ontwikkeld tot wat je zou kunnen aanduiden als religiewetenschap. Theologische faculteiten zijn opgeheven of een departement geworden binnen de faculteit geesteswetenschappen. Je mag rustig stellen: de theologie is als zelfstandige wetenschap op zijn retour. Oorzaken daarvan zijn de maatschappijgerichte theologie en het multicultureel karakter van Nederland.

Religiewetenschap verdraagt zich moeilijk met kerkelijke doelen. In overlegorganen merk je steeds vaker dat de kerkelijke opleiding in de hoek staat waar de klappen vallen. Tegelijkertijd geeft dat ons ook kansen: het benadrukken van de eigenheid, we willen een krachtige, confessionele identiteit uitdragen. Als de theologie op zijn retour is, kun je je juist daar profileren. Er zijn nog maar weinig plekken meer in Nederland waar werkelijk brongerichte theologie gegeven wordt. Dat geeft ons de kans om juist dat te benadrukken en verder te ontwikkelen.

Strategie

De kerntaak van de TUK blijft een opleiding gericht op de verkondiging van het evangelie. Dat hoort bij een kerkelijke opleiding. Dat willen we een krachtige plaats geven binnen het geheel zoals boven omschreven. Er mag veel veranderd zijn, die taak zal centraal blijven staan.

We willen werken aan meer afgestudeerden vanuit en voor de kerken. De wisselende omgeving en maatschappij waarin we leven is een prachtige kans om het evangelie te laten klinken. Met andere woorden: het gereformeerde profiel dient behouden te blijven – ook in een veranderend veld.

Concrete agenda

Wat staat de TUK dan in de komende jaren te doen. We noemen een aantal punten:

- samenwerken met de TU in Apeldoorn en met de GHBO in Zwolle. Dat zijn voor ons de eerst aangewezen instellingen om mee samen te werken. Met Apeldoorn zijn de onderzoeksgroepen al geheel in elkaar geschoven. Op het gebied van onderwijs zijn hier nog verbeterpunten mogelijk. Ook het GHBO is een goede partner om in te investeren, gelet op de vorming daar van de kerkelijk werkers bijvoorbeeld. Het is belangrijk om het onderwijsaanbod in Zwolle en Kampen op elkaar af te stemmen. Daarmee maken we de instroom zo breed mogelijk.
- Een tweede punt wat ons te doen staat is een verbreding van het aanbod. Nu het marktdenken zo in opkomst is, moeten we daar op een goede manier een eigen plek innemen. Dat is niet alleen voor de TUK, maar ook voor de kerken van belang.
- Verder moet het onderzoek verder gefaciliteerd worden. Omdat ook allerlei staftaken uitgevoerd moeten worden wordt het beoogde percentage niet gehaald, terwijl dat al lager ligt dan op de andere universiteiten.
- De dienstverlening willen we graag verder ontwikkelen. Nu ligt dat veelal in de individuele sfeer, docenten die benaderd worden met specifieke vragen of problemen. Daarvoor willen we zo mogelijk een 'makelaar' aanstellen die de knowhow van de TUK moet gaan combineren met de vragen vanuit de samenleving.
- Op bescheiden schaal wil de universiteit ook internationaal meer betekenen en wellicht gaan samenwerken. Maar dit staat nog in de kinderschoenen. Nederland is klein en het buitenland is erg groot.

Om deze agenda te realiseren is, tot slot, een gezonde financiering nodig. Dan kan de TUK de eigenheid, die het kreeg in de geschiedenis van anderhalve eeuw, ook nu, in een veranderde samenleving, behouden. Een eigen, goede plek – in een nieuwe bedding. Een kerkelijke opleiding in een veranderde wereld.

Bespreking

In de vergadering wordt het belang van de TU benadrukt. Niet alleen voor de kerken, maar met name ook als wetenschappelijk instituut waar de Gereformeerde theologie wordt beoefend. Dat is in deze tijd, met name ook als instrument in de confrontatie met de Islam, van vitaal belang. De instelling moet daarom up-to-date blijven, ook al vraagt het offers om de TU in de toekomst overeind te houden. De inzet en de trouw en de volharding waarmee het werk daar gebeurt stemt veel afgevaardigden tot grote dankbaarheid. Het bijzondere van Kampen, de brongerichte theologie, dient onverkort in stand te blijven.

Er ligt een boeiend verhaal van prof. De Ruijter – maar alles zal niet tegelijk kunnen gebeuren. De toonzetting wordt gewaardeerd. Het zijn geen klachtverhalen, maar kansverhalen. Maar waar liggen de prioriteiten? Tijdens de synode van Leusden lag er het verhaal over het kenniscentrum – een grote omwenteling. Nu ligt er weer een herstructurering. Kunnen we dat wel waarmaken? Is de doelstelling van Leusden gehaald? Zou het niet zinniger zijn om wat je wilt te vertalen in concrete doelen? Dat voorkomt wellicht teleurstellingen.

De steeds verdergaande samenwerking met het GHBO is een ontwikkeling die vanuit de vergadering toegejuicht wordt. Kan het IRTT daar ook niet in betrokken worden? Hoe functioneert een eventuele overstap van de GHBO naar de TU? Wordt dat de studenten makkelijk gemaakt of liggen er – wellicht onnodige – drempels?

Er bestaan zorgen over het draagvlak binnen de kerken voor de TU. Vroeger was het ook in de herten van de kerkleden 'onze school'. Dat is hard aan het veranderen. Dat heeft negatieve consequenties, zowel voor de financiering als voor, nog belangrijker, het aantal studenten dat naar de TU gaat. En die studenten zijn broodnodig om de vacatures in de toekomst op te vullen. Hier ligt een taak voor ons allemaal. De TU zal daarom actiever aan de slag moeten op het grondvlak. Daar moeten de 'aandeelhouders' geworven worden. Het is toch 'te gek voor woorden', zoals een andere afgevaardigde het uitdrukt, dat studenten aan een andere universiteit de studie gaan volgen? Inderdaad ligt hier primair een taak voor de kerken.

We moeten dan ook kritisch durven kijken. Waren docenten vroeger niet meer dan nu vanzelfsprekend in de kerken aanwezig in woord en geschrift? Er waren publicaties die iedereen kon lezen. Dat was een impuls voor het meelevend aspect bij de achterban. Wellicht moet hier weer wat meer aandacht voor komen.

Hoe functioneert het universiteitsberaad. Is dat meer dan eenrichtingsverkeer? Of plukt Kampen ook de vruchten van de dingen die in andere instituten, denk aan SGO en DTEG bijvoorbeeld, worden ontwikkeld?

Hoe functioneert de onderlinge verbondenheid binnen de TU? Kijken we naar een onderwerp als hermeneutiek dan lijkt het wel alsof De Bruijne in zijn eentje het bos in wordt gestuurd. Het is belangrijk bij zo'n onderwerp te laten zien dat de studie ernaar breed wordt gedragen. Een enkele afgevaardigde verwoordt expliciet de pijn die hij ervaart wanneer de naam van De Bruijne in publicaties en op websites keer op keer in verband gebracht wordt met Schriftkritiek. Even zovele keren is die kritiek met kracht van argumenten weerlegd. Maar het raakt. Het raakt De Bruijne persoonlijk en het raakt de kerken. Die spanning ligt er en daar moeten we ook als kerken tegen in het geweer komen. Denk ook aan de bezwaarschriften die bij de synode zijn ingediend tegen publicaties en de verdediging ervan door de CvT. Daar is door de CvT veel werk in gestoken om de bezwaarden van een antwoord te voorzien. Is het niet mogelijk dat te populariseren? Er moet voor worden gewaakt dat we een klimaat in de kerken krijgen – of houden – waarbinnen het feitelijk onmogelijk wordt wetenschap te beoefenen. Want in die beoefening komen nieuwe dingen naar voren die we nog niet kenden en dan brandt er in die keuken ook vast wel eens wat aan. Maar dat is eigen aan de wetenschap. Zeker, de kerk is pijler en fundament van de waarheid – maar het proclameren van die waarheid in andere tijden vraagt ook om adequate verwoording van die waarheid. Voor die moeilijke taak staat de TU – en de manier waarop ze die taak uitvoert verdient hartelijke ondersteuning.

De kwaliteit van het werk aan de TU is onomstreden. Een van de afgevaardigden wijst op de naamsbekendheid bijvoorbeeld in Indonesië. Maar is het in deze globaliserende wereld niet mogelijk om internationaal meer samen te werken?

Tot slot wordt gevraagd hoe de positie van de rector te versterken is. Hij is van docent manager geworden – dat is een offer dat gevraagd wordt. Is daar voldoende tijd voor?

Als voorzitter van het College van Bestuur begint ds. Niemeijer met de beantwoording. De manier waarop de vergadering het gesprek is aangegaan met de TU wordt als een belangrijke steun ervaren. De TU wil de School der Kerken zijn – en het is fijn te zien dat de synode daar zo achter gaat staan.

Redden we het, zoals gevraagd is? De Here heeft ons de opdracht gegeven om Zijn Woord te bewaren, te verkondigen en te verbreiden. Die opdracht moeten we ons eigen maken. De TU gelooft rotsvast in de vitaliteit van de leer van de Bijbel zoals die in de confessie is samengevat. Als we van daaruit leven en theologie bedrijven zal God de ruimte geven. Praktisch betekent dat in onze tijd dat je het aanbod moet verbreden. Dat heb je nodig om te overleven. Dat betekent naast het opleiden van predikanten ook ondersteuning van gemeenten in het zijn van pijler en fundament. De voorzitter van de CvB constateert met dankbaarheid de opmerkingen die zijn gemaakt over het aantal studenten. De synode, als vergadering van de kerken, heeft daarin met name tot zichzelf gesproken. De woorden worden vanuit Kampen van harte onderschreven. Ook in Kampen is de waarneming gedaan dat de vanzelfsprekendheid weg is en dat er plaatselijk nauwelijks meer voor de TU wordt gebeden. De TU wil in dezen ook wel de hand in eigen boezem steken. Er zijn, zeker als het gaat om publiciteit en publicaties, wel dingen blijven liggen de laatste jaren. De suggesties die gedaan zijn om meer open te zijn en actief positie te kiezen zullen worden meegenomen.

De positie van de rector in de veranderende structuren is duidelijk verzwaaard, zoals ook door een aantal broeders is gesignaleerd. Graag daarom ondersteuning voor de uitbreiding van het aantal uren dat daarvoor beschikbaar is.

Wat betreft de samenwerking met het GHBO kan gezegd worden dat er momenteel een werkgroep bezig is die heel nadrukkelijk naar de wederkerigheid kijkt. Bepaalde disciplines die wel nodig zijn in de tijd van nu ontbreken in Kampen en er ligt daar ook een organisatorische kracht en een stuk beroepsvoorbereiding waar we in Kampen ons voordeel mee kunnen doen. De instroom wordt zo breed mogelijk gemaakt, er zijn vrijstellingen waar vrijstellingen gegeven kunnen worden, maar waar de kerken kiezen voor duidelijk brongerichte theologie zal er altijd een zekere drempel liggen in de overstap van het GHBO naar de TU.

De zaak van de hermeneutiek is door meerderen aan de orde gesteld. Hier, maar ook op andere terreinen, kan een spanningsveld ontstaan tussen de identiteit van de school en het wetenschappelijk denken. De belangrijkste taak van de TU is het uitleggen van de Schrift. Dát is de kern van de gereformeerde theologie. En waar het gaat over Gereformeerde theologie mag je ook vertrouwen hebben: het Woord van God heeft zijn eigen gezag. Wie bij dat Woord blijft mag nieuwe dingen ontdekken. Het Woord was niet alleen machtig in de eerste en zestiende eeuw, maar alle eeuwen door. Wie niet iets nieuws wil ontdekken, mislukt als onderzoeker. De manier waarop dat door docent De Bruijne, die een aantal malen genoemd is, wordt vorm gegeven is voorbeeldig. Als er iemand is die zich open heeft willen opstellen en zich heeft willen verantwoorden, heeft laten zien dat hij zich door het Woord wil laten leiden, dan is hij het wel geweest.

Op de rest van de vragen gaat de rector in. Hij vindt de vergadering af en toe wat tobberig. De nieuwe uitdagingen waar de TU voor staat zijn echter uitdagend, innoverend, creatief. Dat is leuk werk! Hoe handhaaf je het kerkelijk karakter – dat is voorwaarde – en kun je je toch in een nieuwe context profileren. Is het klimaat verslechterd? Wordt de school minder gedragen? Is het schokkend dat studenten voor een andere opleiding kiezen? Ja, wellicht wel, maar het is beter het te aanvaarden als de manier waarop God je leidt en deze nieuwe context ontvangen als een van kansen en opgaven. Gaan we het redden? Dat is een spannende vraag. Snoeien biedt geen oplossing. Dan raak je zomaar vitale onderdelen kwijt. Beter is een nieuw concept te ontwikkelen zoals dat er nu ligt en je daarmee te profileren. Daarin zal de menskracht ingezet moeten worden.

Het universiteitsberaad kan nog verbeterd. De wederkerigheid is inderdaad van belang en komt nog te weinig van de grond. Voor wat betreft de internationalisering – de stap naar een internationale TU is te ambitieus. Wel willen we in de internationale context functioneren, daarvoor wordt momenteel een structuur ontwikkeld.

Wat betreft de financiële kant van de TU wordt gewezen op de verhouding kosten en uitstroom. Kost een predikant die opgeleid is aan de TU feitelijk niet veel te veel? Zijn de overheadkosten relatief niet te hoog? Deputaten F&B hebben erop gewezen dat de autonome stijging van de uitgaven van de TU bovengemiddeld is. Wat is daar de oorzaak van? Daarnaast zijn er ook af en toe onvervulde vacatures. Wat wordt met die uitgespaarde gelden gedaan?

Directeur Versteeg beantwoordt deze vragen. Anders dan sommigen denken leveren de vacatures die er af en toe zijn weinig op. Het verschijnsel is beperkt – bovendien moeten er kosten gemaakt worden om tijdelijke krachten aan te stellen. Dat een student geld kost, is helder. Of dat aan de TU in Kampen meer is dan aan andere universiteiten is bij de TU niet bekend. Maar je mag niet de begroting delen door het aantal studenten, dan laat je het onderzoek helemaal buiten beeld, terwijl dat een wezenlijk onderdeel en doel van de TU is.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 92

10-10-2008

Benoeming deputaten-curatoren TU

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten curatoren:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi:</i>
K.A. van der Meer, Gramsbergen	2011	A.G. Bruijn, Uithuizen
R. van Wijnen, Ureterp	2017	J.J. Verweij, Leeuwarden
F.J. Bijzet, Emmen	2011	J.H. Kuiper, Assen
P.L. Voorberg, Emmeloord (s)	2014	H.J. Siegers, Ommen
A.M. de Hullu, Apeldoorn	2017	J. Wesseling, Putten
H.Sj. Wiersma, Spakenburg	2011	B.C. Buitendijk, Bunschoten
J.M. Batteau, Den Haag	2014	H. van Veen, Zuid-Scharwoude
A. van Houdt, Vlaardingen	2017	H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
D. Griffioen, Vrouwenpolder	2017	P.J. Trimp, Goes
P.G. Bakker, Boelenslaan	2011	A. Klapwijk, Bennekom
C.G. Kruse, Amersfoort	2017	

Artikel 93

10-10-2008

Benoeming leden Raad van Toezicht TU

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende leden van de Raad van Toezicht voor de TU:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi:</i>
D. Laan, Renkum	2011	A.T. Kamsteeg, Dordrecht
P. Niemeijer, Den Helder (s)	2011	P. Lourens, Zoetermeer
J. Ophoff, Zwijndrecht	2017	H.C. Neuman, Hoogeveen
G.J. Schutte, Zeist	2017	P. Poortinga, Drachten
B. Siepel, Lelystad	2011	J.J. Schreuder, Spakenburg

Artikel 94

05-09-2008

Nadere regeling route naar art. 8 KO

Voorstel: deputaten curatoren en deputaten kerkrecht en kerkorde

Materiaal:

1. aanvullend rapport deputaten curatoren Theologische Universiteit, par. 5.3.8, waarin curatoren voorstellen de 'route naar het predikantschap via artikel 8 KO', zoals vastgesteld door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003, aan te vullen, en wel in die zin dat aan de universiteit een zelfstandige beslissende rol in de procedure wordt toegekend en niet alleen een uitvoerende;
2. nota deputaten kerkrecht en kerkorde d.d. 3 september 2008, waarin zij een in overleg met de universiteit opgestelde aangevulde regeling aanbieden..

Besluit 1:

de door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 vastgestelde 'route naar het predikantschap via artikel 8 KO' aan te vullen tot en te vervangen door de volgende

REGELING VAN DE ROUTE NAAR HET PREDIKANTSCHAP VIA ARTIKEL 8 KO

1. Wanneer iemand naar art. 8 KO toelating wil verkrijgen tot het ambt van predikant, dient hij zich daartoe aan te melden bij de kerkenraad van de kerk waarvan hij lid is.
2. Op zijn verzoek zal de kerkenraad eerst beoordelen of de broeder voldoet aan de voorschriften die de Heilige Schrift bevat ten aanzien van de leer en de levenswandel van hen die staan naar het ambt van dienaar van het Woord. Vervolgens zal de kerkenraad zich uitspreken over de vraag of bij de broeder de bijzondere en opvallende gaven en bekwaamheden aanwezig zijn waarop art. 8 KO doelt. Aan de uitspraak dient een zorgvuldige beoordelingsprocedure ten grondslag te liggen; de bij dit besluit gevoegde handreiking kan daarvoor dienen als model.
3. De kerkenraad zal zijn bevindingen schriftelijk meedelen aan de desbetreffende broeder, en daarbij tevens de gronden vermelden en de manier waarop hij tot zijn oordeel is gekomen.
4. Wanneer de verklaring onder punt 3 positief is, kan de bewuste broeder zich presenteren bij de Theologische Universiteit, waarbij hij de verklaring van de kerkenraad overlegt alsmede (kopieën van) relevante diploma's.
5. Namens de docentenvergadering van de theologische universiteit wordt een eigen onderzoek gedaan naar de gaven en bekwaamheden van de broeder. Wanneer dit onderzoek eveneens positief verloopt, wordt de broeder aan de universiteit ingeschreven en stelt de docentenvergadering voor hem een beperkt en relevant programma van studie en oefening vast.
6. Wanneer de rector van de universiteit van mening is dat er een oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van de regeling naar art. 8 KO, is hij gerechtigd een inschrijving te weigeren, onder schriftelijke opgaaf van redenen aan de betrokkene en zijn kerkenraad.
7. Wanneer de docentenvergadering op enig moment tot het oordeel mocht komen dat een broeder niet beantwoordt aan de bijzondere vereisten die art. 8 KO stelt, dan zal hij daarvan de betrokkene en de kerkenraad onder 1-3 genoemd met opgaaf van redenen schriftelijk op de hoogte stellen.
8. De broeder zal, nadat hij het preekonderwijs met positief resultaat heeft afgerond, onder begeleiding van de theologische universiteit en van de classis gedurende ten minste een periode van een halfjaar voorgaan in erediensten binnen het ressort van de classis waar hij woont. Aan het einde van deze periode kan door de begeleidende instanties zo nodig worden besloten tot een verlenging.
9. Ter afsluiting van zijn studietraject zal de broeder in een gemeente geplaatst worden voor een volledige periode van praktijkoriëntatie analoog aan die in de reguliere studie.
10. De aspirant kan ten behoeve van zijn studie aan de theologische universiteit voorzover nodig op de normale wijze financiële steun vragen naar art. 19 KO.
11. Voor eventuele geschillen over de inschrijving, het studietraject en de daaraan verbonden beoordeling gelden de aan de universiteit bestaande regelingen voor bezwaar en beroep.

12. De docentenvergadering van de theologische universiteit zal na voltooiing van dit studieprogramma aan de aspirant een getuigschrift verlenen waarmee hij zich bij de classis kan presenteren voor een beroepbaarstellend onderzoek.
13. De classis neemt het beroepbaarstellend onderzoek volgens de geldende regels af, met uitzondering van het bepaalde over (een kopie van) het diploma van de Theologische Universiteit.

Gronden:

1. de universiteit heeft in zes jaar werken volgens de regeling uit 2002 met name als knelpunten ervaren
  - a. de kwetsbaarheid van de toelatingsbeoordeling die in de huidige regeling uitsluitend bij de betrokken kerkenraad ligt;
  - b. het risico van ongelijke behandeling van kandidaten, dat bij de huidige regeling ontstaat;
2. de door deputaten Kerkrecht en Kerkorde in nauw overleg met de universiteit ontworpen aangevulde regeling komt op verantwoorde wijze tegemoet aan de genoemde knelpunten.

Besluit 2:

bij de definitieve vaststelling van de begroting voor de Theologische Universiteit rekening te houden met de toegenomen werkbelasting in het kader van de beoordeling en begeleiding van studenten naar artikel 8.

Grond:

in hun aanvullende rapport hebben de curatoren voldoende duidelijk gemaakt dat er sprake is van een toename van de werkbelasting van de docenten, waarmee bij de vaststelling van de regeling in 2002 geen rekening gehouden is.

Bespreking

Bij de bespreking zijn de deputaten prof. dr. M. te Velde en mr. P.T. Pel aanwezig. Van de Theologische Universiteit is een schrijven ontvangen waarin ingestemd wordt met de voorstellen. Wel wordt daarin gewezen op de eventuele extra belasting voor de TUK.

Namens het deputaatschap licht Prof. Te Velde het waarom van het voorstel toe. Sinds de GS van Zuidhorn 2002-2003 is met de huidige regeling gewerkt. Nu hebben we een zestal jaren ervaring op kunnen doen in de samenwerking tussen de plaatselijke kerk(en) en de Theologische Universiteit die de art. 8 studenten begeleidt. In die jaren is een aantal knelpunten aan het licht gekomen die nu om een nadere regeling vragen. Inmiddels is er een behoorlijk aantal studenten die deze route volgt, zeker in vergelijking met het verleden. Dat mag een positieve ontwikkeling worden genoemd. Tegelijkertijd vraagt dat om een goede, kerkelijke weg. Hij plaatst tot slot een kleine kanttekening bij de extra belasting voor de TU-docenten. Het hoort bij het werk van de TU om deze mensen te begeleiden. Indien we – wat zeer aangenaam zou zijn – veel extra ‘normale’ studenten zouden krijgen zou dat ook extra werk betekenen. Laten we dankbaar zijn dat er capabele mensen ook in een later stadium van hun leven de weg naar het predikantschap willen inslaan.

De behoefte aan duidelijkheid wordt vanuit de vergadering onderschreven. Ook het punt dat de docentenvergadering tijdens de studie tot een negatief advies kan komen wordt als positief ervaren. Dat schept duidelijkheid voor de studenten en vergroot de betrokkenheid van het docentenkorps bij deze studenten. Wel is de vraag gerechtvaardigd welke criteria deze vergadering daarvoor aanlegt.

Gevraagd wordt naar het verschil tussen het onderzoek dat de kerkenraad verricht en het onderzoek dat door de TU gebeurt. Wat is precies de rol van de rector? Zetten we, zo luidt een andere vraag, met deze regeling art. 8 KO niet buiten werking? Er komt immers weer een route met een getuigschrift van de TU – terwijl art. 8 juist de mogelijkheid bood dat zo'n diploma niet nodig is.

Wat betreft het laatste punt wijzen deputaten op het bepaalde door de GS Zuidhorn. Daar is art. 8 aangepast. Er bestaat nu geen mogelijkheid meer daarachter terug te gaan. De TU is er sinds die tijd bij betrokken. Nu is enkel een bijstelling aan de orde.

Bij de onderzoeken moet voor wat betreft de kerkenraad met name gedacht worden aan leer en leven. Wel klinkt in de bewoording nog iets door van het oude art. 8 waar sprake is van bepaalde gaven en bekwaamheden. De raad kan deze signaleren, maar het zal aan de TU zijn, met de knowhow daar ter plekke, te toetsen of de nodige competenties aanwezig zijn. Het zwaartepunt van dat TU-onderzoek ligt dus bij het onderzoek naar iemands capaciteiten.

Indien er een verschil van mening is tussen de docentenvergadering en de student dan geldt het normale beroepsrecht binnen de TU. Wanneer een kerkenraad zijn instemming terugtrekt kan appèl ingesteld worden bij de classis. Indien er verschil van mening is tussen de TU en de kerkenraad dan gaat de voorkeur van deputaten uit naar een college van onafhankelijke rechters. Anders wordt het te gemakkelijk een getouwtrek over het hoofd van de student heen.

De positie van de rector is bij deze studenten niet anders dan bij de gewone. Ook daar heeft de rector de exclusieve bevoegdheid iemand van de opleiding te weren. Voor wat betreft het oneigenlijke gebruik moet gedacht worden aan situaties dat iemand binnen het normale sjabloon afhaakt en dan deze route gaat kiezen. Dat is niet op voorhand uitgesloten, maar kan wel oneigenlijk zijn. Het oordeel daarover ligt bij de rector. De rector ontleent deze bevoegdheid richting de studenten aan het Statuut. Hij is ook degene die de inschrijvingen doet.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 95

20-06-2008

Herziening bestuursstructuur TU

Voorstel: deputaten-curatoren Theologische Universiteit

Materiaal:

tweede aanvullend rapport deputaten-curatoren TU met bijlagen.

Besluit 1:

- a. in te stemmen met de door het College van Bestuur in het tweede aanvullend rapport en bijbehorend organogram geschetste hoofdlijnen voor een nieuwe bestuurlijke organisatie van de Theologische Universiteit (fase 1), waarin sprake is van:
  1. een Raad van Toezicht voor het bestuurlijk toezicht;
  2. een College van Bestuur dat is belast met het dagelijks bestuur en beheer; en
  3. een curatorium dat inhoudelijk toezicht uitoefent op het schriftuurlijk en gereformeerd-confessioneel karakter en de wetenschappelijke kwaliteit van onderwijs, onderzoek en dienstverlening conform het huidige art. 11 statuut;
 Daarbij dient voorkomen te worden dat het functioneren van een Raad van Toezicht en een curatorium naast elkaar op de bestuurlijke processen aan de TU nadelige effecten heeft.
- b. het college van bestuur te verzoeken om de synode te dienen met een aangepast statuut (fase 2) waarin de bedoelde hoofdlijnen nader zijn uitgewerkt.

Gronden:

1. met de voorgestelde nieuwe bestuurlijke organisatie van de Theologische Universiteit wordt voldaan aan de opdracht van de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 om te komen tot nadere regulering van het toezicht op het bestuur van de universiteit (Acta AC 2005 art. 123 besluit 4);
2. in het licht van het eind maart/begin april 2008 door de Minister van OCW gepubliceerde tweede conceptwetsontwerp tot wijziging van de Wet op het Hoger onderwijs en het Wetenschappelijk onderzoek (WHW) is de realisering van een aangepaste bestuurlijke organisatie

thans uit oogpunt van de te verwachten wetgeving ook opportuun. Daarbij dient voorkomen te worden dat het functioneren van een Raad van Toezicht en een curatorium naast elkaar op de bestuurlijke processen aan de TU nadelige effecten heeft.

3. het is dienstig aan de bestuurlijke effectiviteit en daarmee aan de goede voortgang van de primaire processen om de voorgestelde nieuwe organisatiestructuur tijdens deze synode te realiseren.

Besluit 2:

uit te spreken dat bij daadwerkelijke wijziging van de WHW en het dientengevolge vervallen van de wettelijke categorie van 'aangewezen instellingen' het gewenst is dat de Theologische Universiteit wordt aangemerkt als behorend tot de voorgenomen nieuwe wettelijke categorie van 'levensbeschouwelijke universiteiten', mits daarbij tegelijkertijd het karakter van de universiteit als kerkelijke instelling naar art. 18 KO wordt gehandhaafd.

Gronden:

1. het is in het belang van de verwezenlijking van de doelstellingen van de Theologische Universiteit dat zij ook onder veranderende wetgeving van de overheid haar rechtspositie als universiteit zo enigszins mogelijk kan handhaven;
2. tegelijkertijd dient er op te worden toegezien dat het karakter van de universiteit als een kerkelijke instelling naar art. 18 KO voor de opleiding tot de dienst des Woords wordt bewaard.

Bespreking

Deputaat mr. Pel leidt het onderwerp in. Er was een wet waarin we als wetenschappelijke onderwijsinstelling genoemd werden. Er staat nu een nieuwe wet op stapel waarin we niet staan. We kunnen daarvan wel deel uitmaken, een aanvraag is ingediend, maar dan dienen we wel op bestuursniveau een aantal zaken te wijzigen, zeker indien we in aanmerking willen komen voor rijkssubsidie. Dit betreft met name een strikte scheiding tussen bestuur en toezicht. Deputaten opteren binnen de nieuwe wet voor een levensbeschouwelijke universiteitsvorm. Daarvan staan er drie op de lijst, waaronder Apeldoorn. Lastig is dat allerlei termen uit oud en nieuw elkaar overlappen maar een andere inhoud krijgen. In een tweede organogram zal de synode ingelicht worden over de concretisering. Nu is de vraag aan de orde of deputaten de ruimte krijgen.

Dit onderdeel van de voorstellen van deputaten vraagt weinig bespreking. Wel is het jammer dat de informatie hierover zo over elkaar heen buitelt. Wel wordt het belang onderkend om dit nu vast te stellen, zodat de TU de mogelijkheid krijgt om slagvaardig op te treden bij eventuele wetswijzigingen. De synode van AC had ook opdracht gegeven tot het bekijken van de bestuursstructuur. Gevraagd wordt of het mogelijk is om de 50% aanvraag die gedaan wordt nu te wijzigen. Dat zullen deputaten nagaan. In principe is die 50% arbitrair, zolang de TU een zelfstandige kerkelijke opleiding kan blijven.

Ds. Niemeijer snapt het probleem van de informatievoorziening. Maar het is enigszins gegeven met het onderwerp en met de veranderende context waarbinnen we opereren op dit moment. Graag ziet de TU de synode de piketpaaltjes uitslaan waarbinnen het bestuur kan opereren.

Unaniem wordt het besluit genomen, waardoor deputaten-curatoren in staat worden gesteld om te gaan werken aan een nieuw statuut voor de TU. Zie Acta art 96.

Artikel 96
Vaststelling Statuut

3-10-2008

Voorstel: College van Bestuur

Materiaal:

1. tweede aanvullend rapport deputaten curatoren van de Theologische Universiteit met bijlagen;
2. aanbiedingsbrief d.d. 13 september 2008 van deputaten-curatoren met korte toelichting op het nieuwe statuut.

Besluit:

1. vast te stellen het nieuwe 'Statuut van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland' (editie 2008);
2. te bepalen dat de nieuwe organisatiestructuur van de Theologische Universiteit in werking treedt per 1 januari 2009;
3. de tekst van het statuut op te nemen in de bijlagen bij de Acta (zie Bijlage 9.1).

Gronden:

1. het nieuwe statuut voorziet in de noodzakelijke aanpassingen om te komen tot een organisatiestructuur volgens het raad van toezicht-model;
2. voor een goed bestuur van de universiteit, een goede uitoefening van het toezicht op het bestuur alsmede een goede uitoefening van de zorg namens de kerken voor het gereformeerde karakter en het wetenschappelijke niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening is een geactualiseerd statuut essentieel.

Bespreking

Van deputaten zijn bij de bespreking aanwezig br. D. Laan, ds. P. Niemeijer en mr. P.T. Pel. Na alles wat al over de nieuwe wetgeving voor het wetenschappelijk onderwijs tijdens deze synode is opgemerkt, ligt nu de vertaling daarvan voor in het nieuwe statuut, aldus mr. Pel. Het huidige statuut dateert van de GS AC-2005 en we moeten ook bij dit statuut niet de illusie hebben dat we hiermee jaren vooruit kunnen. Er zijn nog zaken niet geregeld, zoals de medezeggenschapsparagraaf. Niet alle details zijn in het statuut opgenomen, zoals bijvoorbeeld het verlenen van eredoctoraten, wat overigens ook niet in het vorige statuut was opgenomen. Ook de Commissie van Beroep moet nog een plaats krijgen, al is een plaats los van het statuut ook denkbaar. Wat nu op tafel ligt is een goed spoorboekje dat regelmatig geëvalueerd zal worden.

In de bespreking wordt benadrukt dat er een nieuw evenwicht moet groeien tussen de betrokkenheid van de kerken enerzijds, vormgegeven in de Raad van Toezicht en het Curatorium en anderzijds de nieuwe, wettelijk voorgeschreven, bestuursstructuur van de Universiteit. Daarmee komt er echt verschil met het verleden toen de synode in feite het bestuur van de TUK vormde.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

Artikel 97
Strategisch onderzoek TU

3-10-2008

Voorstel: financiële commissie

Materiaal:

1. aanbiedingsbrief d.d. 18 september 2008 van deputaten financiën en beheer inzake begrotingen en quota 2009-2011;
2. rapport van deputaten financiën en beheer met aanvullingen;

3. rapport van de financiële synodecommissie aan de Generale Synode Zwolle-Zuid;
4. Acta Generale Synode Zwolle-Zuid 2008, art.91, besluit 2, sub 5;
5. presentatie Prof. Dr. C.J. de Ruijter ter synode d.d. 17 mei 2008 die – bewerkt – is opgenomen in de Reformatie van 6 en 13 september 2008.

Besluit:

de TUK op te dragen:

- a. in het reeds ingezette strategisch proces het financieel perspectief op te nemen;
- b. de reeds ingestelde werkgroep strategie uit te breiden met een extern financieel deskundige;
- c. aan de eerstvolgende synode te rapporteren aangaande de uitkomsten van het strategisch onderzoek.

Gronden:

1. deputaten financiën en beheer hebben in hun rapportage inzake de meerjarenbegroting van de TUK 2009-2011 duidelijk gemaakt dat het noodzakelijk is nader te onderzoeken welk beleid er in de toekomst dient te worden gevoerd met betrekking tot de bekostiging van de TU in relatie tot het totale landelijke quotum;
2. binnen de TU is begin 2008 een strategisch proces gestart gericht op de plaats die de TU in de toekomst wil en kan innemen;
3. de kerken hebben behoefte aan en zijn gediend met inzicht in de ontwikkeling van de TU op langere termijn en duidelijkheid over de door de kerken op te brengen financiële middelen die daarvoor nodig zijn;
4. de TU is gediend met een zo duidelijk mogelijk beeld van wat de kerken van haar verwachten en de daarmee samenhangende continuïteit in de bekostiging.

Bespreking

De preses, ds. De Snoo, leidt de bespreking in. Deputaten F&B hebben bij de synode hun grote zorg over de financiële ontwikkelingen bij de TU kenbaar gemaakt. Zij pleitten voor een extern onderzoek, waarin alles aan de orde zou kunnen komen, inclusief de mogelijkheid van het al of niet kunnen voortbestaan van de TU als zelfstandige wetenschappelijke instelling. Het moderamen is van mening dat de synode niet tot een dergelijk onderzoek, waarom vanuit de kerken niet is gevraagd, kan besluiten. Bovendien is het bestuur van de TU zelf bezig met onderzoek naar de strategie op langere termijn. Parallel daaraan een extern onderzoek te laten doen wekt de schijn dat we geen vertrouwen hebben in onze eigen bestuurders. Wel stellen deputaten F&B reële vragen, die voor zover ze nog niet in het TU-onderzoek een plaats hebben, daarbij betrokken moeten worden. Rest nog de vraag van deputaten of er financieel draagvlak is binnen de kerken voor het dragen van de kosten van een eigen zelfstandige theologische opleiding in de huidige omvang. Dit is geen vraag die de TU kan beantwoorden. Bovendien moet het dan niet alleen gaan over de TU, maar om het totaal aan quota dat de synode aan de kerken vraagt. De preses adviseert de synode niet te veel in te zoomen op de tekst van het voorstel maar zich uit te spreken over de wenselijkheid van een dergelijk onderzoek. Vanuit de synode wordt algemeen gesteld dat het bestaansrecht van de TU niet ter discussie mag staan. Daar hebben we met elkaar besloten over genomen, waarbij we nu niet de suggestie moeten wekken dat de theologische opleiding binnen de kerken ook op niet-wetenschappelijk niveau mogelijk zou zijn. Onderzoeken op dat vlak zijn geweest en die moeten we niet over doen. Deputaten (br. Post) benadrukken dat het voorstel niet voortkomt uit wantrouwen aangaande het TU-onderzoek, maar juist redenerend vanuit het belang van de TU voor de kerken. De financiële ontwikkelingen gaan steeds buiten de kaders die de achtereenvolgende synodes stelden. En daar hebben deputaten vanuit hun verantwoordelijkheid op willen attenderen. Ds. Niemeijer (voorzitter College van Bestuur van de TU) heeft grote moeite met het voorstel. Veel vragen van deputaten F&B zullen door de TU kunnen worden beantwoord of alsnog in het eigen onderzoek van de TU worden opgenomen. Maar het komt vreemd over als een synode, die inderdaad met de strategische ontwikkelingsvisie van de universiteit, nu zou suggereren dat de TU ook slechts een predikantenopleiding zou kunnen zijn, van welk niveau dan ook. Dat betekent een doodsteek voor de universiteit.

De afgevaardigden Hoekzema, Hoksbergen, Van der Jagt en Van Wijnen dienen een tegenvoorstel in. In plaats van de breed uitgewerkte vraagstelling van deputaten en commissie vragen zij de TU het financiële perspectief in het reeds ingezette strategisch proces op te nemen, de werkgroep met een extern financieel deskundige uit te breiden en de volgende synode hierover te rapporteren.

In de bespreking ligt de sympathie bij het tegenvoorstel, ook al zien sommigen ook daar de noodzaak niet van in. Bij een strategisch proces ga je toch niet om het financieel perspectief heen?

Br. Greving benadrukt namens de FC dat de gestelde vragen wel leven binnen de kerken en niet alleen aan de borreltafel. Ondanks de door ons allen gedeelde trots op onze TU en het werk dat daar gebeurt, moeten we de vragen niet uit de weg gaan.

Het voorstel van de commissie wordt verworpen (4 voor, 32 tegen) en het tegenvoorstel aanvaard (24 voor, 10 tegen, 1 onthouding).

Artikel 98

3-10-2008

Regeling Commissie van Beroep

Voorstel: College van Bestuur

Materiaal:

1. Acta Generale Synode Zuidhorn 2002-2003, art. 113, besluit 3b, inzake de instelling van een Commissie van Beroep overeenkomstig art. 55 Rechtspositieregeling voor het personeel van de Theologische Universiteit;
2. paragraaf 5.3.7 van het aanvullend rapport van deputaten curatoren aan de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008;
3. brief d.d. 15 september 2008 van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit.

Besluit:

1. aan het College van Bestuur op te dragen om een integrale regeling vast te stellen voor het instellen van beroep tegen besluiten, handelingen en weigeringen daartoe van de verschillende organen van de Theologische Universiteit bij een onafhankelijke Commissie van Beroep voor de Theologische Universiteit, welke regeling de goedkeuring behoeft van de Raad van Toezicht;
2. te bepalen dat deze beroepsregeling geen betrekking heeft op bezwaren in de zin van art. 19.7 van het statuut TU 2008 van kerken of kerkleden tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker van de universiteit;
3. aan de Raad van Toezicht op te dragen om over te gaan tot het benoemen van de leden en plaatsvervangende leden van de in te stellen Commissie van Beroep voor de Theologische Universiteit;
4. het besluit van de GS Zuidhorn 2002-2003 tot instelling van een Commissie van Beroep overeenkomstig art. 55 Rechtspositieregeling voor het personeel van de Theologische Universiteit in te trekken.

Gronden:

1. er is behoefte aan een integrale regeling voor het instellen van beroep tegen besluiten, handelingen en weigeringen daartoe van de verschillende organen van de Theologische Universiteit;
2. dergelijk beroep dient te worden behandeld door een onafhankelijke beroepsinstantie;
3. de besluiten voorzien in voldoende waarborgen voor een deugdelijke regelgeving en benoeming van onafhankelijke leden in de beroepscommissie.

Bespreking

Namens de Commissie van Beroep heeft prof. Griffioen gerapporteerd dat aan de commissie sinds de GS A-C 2005 geen zaken zijn voorgelegd. De commissie is dan ook niet bijeen geweest.

Mr. Pel merkt op dat de commissie is ingesteld door de GS Zuidhorn 2002-2003 met het oog op beroepszaken in het kader van de rechtspositie van het personeel van de TUK. Er is sindsdien geen goede regeling ontworpen en er zijn aan de commissie ook geen zaken voorgelegd. Op de synode van Amersfoort-Centrum is verzuimd de leden van de commissie te (her)benoemen. Voorgesteld wordt om nu een nieuwe, onafhankelijke/externe commissie in te stellen, die gaat over alle beroepen tegen besluiten, handelingen en weigeringen van de verschillende organen van de TUK in de sfeer van het beroepsrecht van medewerkers en studenten. Bezwaren tegen uitingen van (oud-)docenten van de universiteit horen hier niet thuis.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen, waarbij ds. Wisselink buiten stemming blijft.

Decharge

De preses dankt aan het eind van de besprekingen de leden van het College van Bestuur en het College van Toezicht voor de voorbereiding van de besluitvorming. Ingaande 2009 zal een en ander een andere opzet krijgen. Sommige leden zwaaien af, anderen krijgen in de nieuwe structuur hun plaats. Met name worden genoemd mr. Pel, die vele omvangrijke klussen voor de Theologische Universiteit en de kerken deed en dr. Wisselink, die secretaris van het College van Bestuur was.

Artikel 99

04-04-2008

Benoeming dr. E.A. de Boer

Voorstel: College van Bestuur

In besloten zitting wordt de voordracht van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit te Kampen besproken betreffende de opvolging van mevr. drs. J.J. Oosterhuis-den Otter.

De preses doet vervolgens publiek mededeling van het in comité genomen besluit om dr. E.A. de Boer per 1 mei 2008 in een vast dienstverband te benoemen tot universitair docent voor onderwijs en onderzoek in nieuwtestamentisch Grieks, hellenistisch en oudchristelijk Grieks en oudchristelijk Latijn, met een formatieomvang van 0,6 fte.

De voordracht van dr. De Boer kwam tot stand op advies van de docentenvergadering en kreeg de instemming van het College van Toezicht in een gecombineerde vergadering van CvB en CvT op 24 september 2007.

Ten aanzien van het onderzoeksdeel van de benoeming formuleerde de docentenvergadering de volgende bepaling: "Het onderzoek kan zich richten op de klassieke talen als zodanig, maar ook op de patristiek, met dien verstande dat het onderzoek binnen de scopus van het *Onderzoeksprogramma Bijbelwetenschappen* moet passen".

Artikel 100

16-05-2008

Afscheid en begroeting docenten

Op 16 mei staat het afscheid gepland van de scheidend docente voor onderwijs en onderzoek in nieuwtestamentisch Grieks, hellenistisch en oudchristelijk Grieks en oudchristelijk Latijn, mevr. drs. J.J. Oosterhuis – den Otter en de verwelcoming van de nieuw benoemde docent dr. E.A. de Boer. Bij deze gelegenheid zijn de rector en de directeur van de TUK, prof. dr. C.J. de Ruijter en dhr. N. Versteeg aanwezig, evenals de echtgenoot van mevr. Oosterhuis en (leden van) het gezin van De Boer.

De preses heet hen allen welkom. Hij begint de bijeenkomst met het voorlezen van de brief waarin dr. De Boer zijn benoeming tot docent aanvaardt. Daar wordt met dankbaarheid kennis van genomen. Tevens is een brief ontvangen van de Gereformeerde Kerk te Zeist waaruit opgemaakt kan worden dat de gemeente node afscheid neemt van de predikant.

Namens het moderamen spreekt de preses mevr. Oosterhuis als volgt toe:

Hooggeachte mevr. Oosterhuis,

U noemde zich bij uw aantreden in 2005 een bevoorrecht mens. Niet omdat u iets heel bijzonders ging doen in en voor de kerken. Dat doen zoveel mensen. Stuk voor stuk óók unieke mensen, met unieke gaven. Een voorrecht noemde u het zich beroepsmatig te mogen gaan bezighouden met wat al jaren uw hobby was: de vroege patristiek.

Maar juist om dat te kunnen blijven doen is er vroeger dan van ons hoefde in Kampen een eind aan gekomen. Uw taak in Apeldoorn en uw studie vragen al meer dan genoeg.

Het zij u van harte mogelijk gemaakt! Immers juist zo hopen wij via Apeldoorn en uw verdere studie de vruchten van uw arbeid te mogen blijven plukken.

Hartelijk dank voor uw inzet deze jaren. Wij wensen u de zegen van onze Here voor uw verdere leven, studie en werk.

Hierna richt mevr. Oosterhuis zich tot de vergadering en overige aanwezigen:

Geachte broeders en zusters,

In Prediker 5:2 staat volgens de NBV het volgende te lezen: 'Drukke leidt tot dromerij en veel praten tot gebazel'. Ik zal het daarom kort houden.

Het is nog maar drie jaar geleden dat ik door u verwelkomd werd en nu neem ik alweer afscheid. Het verschil tussen toen en nu is groot. Toen zat mijn vader op de tribune, apetrots dat zijn dochter in Kampen zou gaan lesgeven. Geen zonen die het ambt van predikant begeren, dan in elk geval een dochter die aan a.s.-predikanten onderricht geeft. Nu is hij niet meer aanwezig, omdat we hem afgelopen najaar ten grave hebben moeten dragen. Hij vond het maar niks dat ik ermee op zou houden in Kampen. 'Wie geeft er nu zo'n mooie baan op?' zo vroeg hij zich af.

Tja, wie doet dat nu. Gedurende de twee en een half jaar dat ik werkzaam was in Kampen en Apeldoorn heb ik gemerkt dat het lastig was om het verzorgen van colleges op twee universiteiten en het bezig zijn met promotieonderzoek te combineren. Ik kwam met name aan dat laatste maar mondjesmaat toe. Het frustreerde mij dermate dat ik in december 2006, - ik was toen anderhalf jaar bezig - bij de DL aanklopte en mijn problemen op tafel legde. Na enig beraad zagen ze voor mij drie mogelijke wegen om te begaan: of alleen in Kampen werken, of alleen in Apeldoorn werken, of mijn onderzoeksoopdracht teruggeven en me uitsluitend op het onderwijs concentreren. Dit laatste zag ik niet zitten, omdat ik al dusdanig ver gevorderd was met onderzoek dat ik het zgn. 'point of no return' al gepasseerd was. Stoppen met onderzoek zou verspilling van tijd en energie betekenen. Om verschillende redenen heb ik besloten om dan maar in Kampen te stoppen. Het spijt mij bijzonder dat het zo gelopen is. Ik ben blij dat de DL mij niet een vierde weg om te bewandelen heeft gewezen: ontslag nemen op beide instituten. Formeel gezien had men daartoe wel het recht.

Ik heb het voorbereiden en geven van de colleges erg leuk gevonden. Ik weet niet of de studenten er iets van opgestoken hebben maar zelf heb ik er enorm veel van geleerd. Ik vond het boeiend om kennis te maken met de Kamper theologen. Ik benijd hen niet. Al die kritiek van het kerkvolk! Ik had de pijp al lang aan Maarten gegeven. Ik ben blij dat men een opvolger heeft gevonden. Erik, grappig dat we elkaar op de meest vreemde plaatsen tegen komen, Amsterdam, Afrika en nu in Kampen.....Ik wens je erg veel sterkte en Gods zegen toe.

Om te voorkomen dat ik ga bazelen lijkt het me goed om nu te stoppen. Ik wil tenslotte dank zeggen voor het door u in mij gestelde vertrouwen en de synodeleden veel wijsheid bij hun synodewerk toewensen. Ik heb gezegd.

Vervolgens is de begroeting aan de orde van de nieuwe docent in dezelfde vakken.

De preses spreekt de volgende woorden in de richting van De Boer:

Hooggeachte dr. De Boer, mevr. De Boer,

Wat mooi dat wij u mogen ontvangen in de week van Pinksteren.

Het nodigt ons uit de taak die u wacht te bezien in het licht van Pinksteren.

De dag waarop in Sion het evangelie van de God van Sion mocht klinken in véle talen. Die vele talen herinneren ons aan Babel. De stad waarin en waarmee de mens naam wilde maken. Ten koste van de Naam van zijn Schepper. Hij zou het wéten de mens, tot de dag van vandaag toe; in plaats van de ene ons onbekende taal die is gesproken van Gen.1-10 kwamen vele talen. Door ze tengevolge daarvan naar vele plaatsen te doen wegtrekken, hield God de mens op z'n plaats. Wat gebeurt er met Pinksteren? Het wonder van Pinksteren is niet één nieuwe taal. Wat zie je in Hand.2? De vele talen blijven. Naar Gods beschikking in Gen.11. Bij de torenbouw van Babel. God blijft ons, mensen, klein houden. Hij beschermt ons tegen de waan dat wij zelf een nieuwe wereld kunnen maken. De talen blijven dus. Net als in Gen.11. Waar komt verandering in? In Gods beschikking van Gen.12. Waar je leest dat God, toen de volken over de aarde werden verstrooid, slechts met één volk is verder gegaan. Met Abraham en zijn nakomelingen. Dát is nu voorbij. Het evangelie van Abrahams zoon klinkt ook in de taal van Egypte en Libië. Niet net als Abraham nakomelingen van Sem, maar van Cham. 't Klinkt in de taal van Rome, de Romeinen, nakomelingen van Jafet. Het evangelie is weer, net als voor Gen.12, voor alle volken. Op al die plaatsen waarheen ze verstrooid waren, omdat ze zich een naam wilden maken, mag vanaf Pinksteren het verlossende woord klinken door wélke Naam er redding is.

Nu, dááran, dr. De Boer, mag u vanaf komende maand ook als taaldocent uw steentje bijdragen. U mocht het al doen als predikant. Van nu voortaan ook als docent in het nieuwtestamentisch Grieks, het hellenistisch en oudchristelijk Grieks en oudchristelijk Latijn. Als je die vakken zo hoort ben je geneigd de beweging andersom te maken. Als het ware terug, richting Sion. Terug naar de bronnen. En dat is niet verkeerd. Juist om de bronnen hecht Kampen, hechten wij als gereformeerde kerken aan blijvende aandacht voor de grondtalen van de Heilige Schrift. Maar het gaat uiteindelijk niet om die oude talen, maar om de nieuwe wereld. Een wereld die er nooit komt, als het van ons moet komen. Maar die zeker zál komen, dankzij Hem die gekomen ís. Als dat geen nieuws is om verder te vertellen! Vertaalwerk in Kampen en in diverse pastorieën wil in dienst van dát vertellen staan. Je zult er je steentje maar aan mogen bijdragen.

Br. De Boer, van harte gefeliciteerd met uw benoeming. Een benoeming die menigeen heeft verrast. Wat doet Kampen nu? Een op en top theoloog op díe plek.... Het gaat om een leerstoel die al niet onomstreden is: moet dat nu echt, voor elke predikant, de bijbel in de grondtalen kunnen lezen? Als je dan zelf ook nog eens geen echte vakman op die plaats neerzet.... Toch hebben we met het bestuur en de docenten in Kampen gemeend er goed aan te doen, dit onderwijs aan u toe te vertrouwen. Wie in Kampen de opleiding voor predikant en/of theoloog volgt, heeft, als het goed is, al een gedegen stuk talenkennis bij zich. Om vervolgens met allerlei andere vakken aan de slag te gaan. Stuk voor stuk relevant. Natuurlijk... Aan ú, juist als theoloog, de taak juist middenin dat theologiebedrijf de blijvende relevantie te laten zien, proeven, ervaren van zelfstandige kennis van de talen waarin de Schrift en menig theologisch geschrift is geschreven. En wie zegt dat u geen vakman bent? Jaren geleden al bewees u, dat u zich snel in nieuwe kennisgebieden kunt inwerken. Tot verbazing van uw omgeving speelde u het klaar, als havo-leerling overstappend naar het gymnasium, u in de kortste keren met uw klasgenoten te kunnen meten. Terwijl zij al veel langer met de klassieke talen bezig waren. Uw publicaties vanaf uw studententijd getuigen niet alleen van een brede belangstelling, maar ook van diepgaande, zorgvuldige kennisname van de bronnen; secuur vertaalwerk. We hebben er dan ook alle vertrouwen in.

Maar vooral om uw eigen vertrouwen op de Here.

Soms schrijft u uitdagend. Ik denk aan het ongevraagde advies aan deze synode, onlangs in *De Reformatie* gegeven, ons massaal als lid te melden bij de CGK. Maar het is wel een advies ingegeven uit liefde voor de Heer: Wat een pinksterboeket voor Hem als wie samen de ene Naam aanroepen ook echt één zijn!

Br. De Boer, de liefde voor de Heer en zijn kerk én de liefde voor talen, ze zijn u van huis uit meegegeven. We begonnen vanavond met Gezang 99: "U zij de glorie".

Het was hét lied dat uw vader ons op de middelbare school uit het hoofd liet leren, in zijn taal, het Frans:

a Toi la gloire, o Resucité

a Toi la victoire, pour l'éternité.

Het is onze hartelijke wens dat God u en de uwen wil zegenen met alles wat dáaraan dienstbaar mag zijn.

Uw werk in Kampen betekent uw vertrek uit Zeist.

Daarin leven wij mee met uw gezin en met de kerk van Zeist.

Hartelijk dank voor ieders medewerking en u op uw plaats en in uw omstandigheden Gods goede zorg gewenst.

Ik wil nu het formulier lezen voor docenten in vaste dienst bij de universiteit

En u dr. Erik Alexander de Boer vragen daaronder uw handtekening te willen plaatsen.

Daartoe uitgenodigd door de preses ondertekent dr. de Boer vervolgens in tweevoud het door de voorzitter in extenso voorgelezen formulier.

Hierna is het woord aan dr. W.F. Wisselink, die namens deputaten-curatoren spreekt:

Geachte dr. De Boer,

Van harte gefeliciteerd met uw benoeming tot universitair docent.

Op uw benoeming is verrast gereageerd. Dat kan ik begrijpen. De deputaten curatoren waren ook verrast toen u werd voorgedragen voor de vacature van docent klassieke talen. We kennen u als een dogmaticus. We hebben gemerkt dat u van de dogmatiek naar de kerkgeschiedenis geswitcht bent. Naast uw werk als predikant maakte u zich druk over Calvijn. Hoe is het mogelijk dat u zin hebt in een baan als docent voor Latijn en Grieks aan onze Theologische Universiteit?

U was voor ons tweede keus. Onze eerste keus was: een all-round classicus met aantoonbare capaciteiten voor onderwijs en onderzoek op het vakgebied. De man of vrouw van onze eerste keus was gewoon niet voorhanden binnen onze kerken. We moeten daarom genoegen nemen met u.

Maar dat doen we met genoegen. We hebben u met overtuiging voorgesteld ter benoeming door de generale synode. U hebt jarenlange praktijkervaring (als predikant en als onderzoeker). En in al die jaren hebt u gemerkt hoe belangrijk het is dat je niet afhankelijk bent van vertalingen maar de teksten in de oorspronkelijke taal kunt lezen. Dat heeft u persoonlijk gestimuleerd om uw kennis van het Latijn en het Grieks verder te ontwikkelen. Ik hoop dat u daarin de studenten meeneemt. Want studenten hebben de neiging, de talen te zien als een akelig voorportaal tot het echte werk; (tenminste: in mijn tijd was dat zo; wellicht zijn de tijden nu veranderd, maar daar heb ik geen aanwijzingen voor). Talenstudie is hard werken, maar dat werk heeft zin want het wordt beloond. Ik hoop dat u *dat* weet over te brengen. Ik hoop dat u uw studenten laat delen in uw 'Entdeckungsfreude'.

Zelf heb ik het zeer motiverend gevonden dat docenten eerst als predikant werkzaam geweest zijn, en vanuit liefde voor dat werk college gaven. Dat heeft er mede toe bijgedragen dat ik predikant ben geworden. Ik hoop dat u voor vele studenten die rol zult kunnen spelen. En prikkel onze

predikanten tot het bestuderen van de bijbel in de grondtalen. Ik hoop dat de kerken ook in dat opzicht op u mogen rekenen.

Namens de deputaten curatoren spreek ik de hoop uit dat de Here u en uw gezin nabij is, ook nu u een hele nieuwe levensfase ingaat. Η χάρις του Κυρίου Ιησού Χριστού μεθ' υμῶν (1 Korintiërs 16: 23).

Hierna is het woord aan de rector van de Theologische Universiteit, prof. dr. C.J. de Ruijter:

Voorzitter, broeders, Erik en Astrid,

Kun je dat wel maken om een dominee te benoemen op deze post? Die vraag kreeg ik op 4 april, meteen op de dag van de benoeming al te horen. En later herhaalde die vraag zich, in verschillende varianten.

Het pijnpunt is duidelijk. We zwemmen niet in de predikanten – het aantal vacatures lijkt juist toe te nemen. En dan ook nog een uit de pastorie weghalen. En die talen laten doceren! Hoe halen we het in ons hoofd?

Natuurlijk hebben we vooraf die vraag ook aan onszelf gesteld. En voor u als synodeleden speelde dat. Maar dan is het ook goed om daar nu publiek iets over te zeggen.

Om te beginnen geldt dat natuurlijk voor elke benoeming. Elke docent in Kampen is een pastoriebewoner minder. Ik zeg het expres zo. Ik zeg dus niet: elke docent in Kampen is een dominee minder. Want dat is gewoon niet waar.

De GK benoemen predikanten om docent te zijn. Als voorganger in algemene dienst. Speciale leraar in de kerk mag je ook zeggen. Want zo willen we een kerkelijke school zijn. Om voorgangers op te leiden heb je voorgangers nodig.

En die algemene regel passen we nu ook eens toe bij de talen. Misschien lijkt dat wat vreemd. Zet een talenman op de talen en een theoloog op de theologie. En toch is dat vandaag te simpel. Want we leren al een poosje dat je daar geen twee terreinen van moet maken. Talen en theologie moeten geen scheidende grens kennen. In het hart van de theologie zijn die twee verstrengeld. Wil het tenminste brongerichte theologie zijn.

Kun je die twee bij elkaar houden, dan moet je die kans benutten. En dat is wat we doen met deze benoeming. We hebben al een theoloog als semiticus. En dan nu een theoloog als classicus.

Erik, we hopen dat je met je talenonderwijs de studenten het Nieuwe Testament binnentrekt. En de geschriften van de apostolische tijd en de tijd van de kerkvaders. Zo ben je hartelijk welkom als voorttrekkende leraar voor de studenten.

Maar er valt meer over te zeggen. Want je kunt de studenten dan met de talen het NT intrekken. Het heeft toch de schijn dat wij een predikant de pastorie uit trekken. Om zich op de talen terug te trekken. Dat is dan inderdaad schijn. Dat nooit. Dat willen we niet en dat moeten we niet willen. Een belang bij deze benoeming is de component van het onderzoek. Een derde van je taak. En op dat terrein heb je je sporen verdiend.

Voor de collega's in Kampen een aantrekkelijk aspect van deze benoeming. We ontvangen graag een man in ons midden die hier stimulerend in werken kan. Die ervaring meebrengt en denkkracht.

En dan is het ook bijzonder dat De Boer zich niet zo gauw in één kamer laat opsluiten. In de kamer van de talen heeft hij er al heel wat werk opzitten. Maar in de kamer van de dogmatiek is hij net zo thuis. De kamer van de kerkgeschiedenis kent hij in finesse. Hij komt een keer langs in de kamer van ambts- en gemeenteleer. Hij schrijft er en passant een boek over. De kamer van de ethiek, hebben we je daar al eens over gehoord?

Hoe dan ook, we hebben De Boer leren kennen in zijn veelzijdige denkkraft. Het theologisch onderzoek zal er niet op achteruit gaan. Dat was een krachtig motief voor het steunen van deze benoeming. Ook zo hartelijk welkom, Erik, als collega in de kring van docenten.

Belangrijke kwaliteiten zijn tot zover de revue gepasseerd. Toch wil ik er nog een noemen. Dat is namelijk een kwaliteit die de bijbel toeschrijft aan de boer. Jacobus zegt in hoofdstuk 5: geduld is typerend voor een echte boer.

Geduldig wacht hij tot de opbrengst van het land komt. Vol verwachting ziet hij uit naar de oogst. En daar is inderdaad geduld voor nodig. Je zaait en je wiedt. Maar uiteindelijk moet je veel geduld hebben in het proces van rijping.

Dat is een kwaliteit die we in Kampen inderdaad nodig hebben. Een docent zaait op college en in studentengesprekken. Hij wiedt in toetsing en correctie. En in dat alles is veel geduld nodig. Om te kunnen oogsten. Een eersteling in een tentamen, presentatie. Een rijpe vrucht in scriptie of eigen output. In dat alles is veel geduld nodig. Daarom noem ik die kwaliteit hier apart.

We bidden je toe dat in dat alles je het geduld van een echte boer mag krijgen. Geduld om te verwachten en uit te zien.

Zo zul je een echte voorganger zijn die anderen aansteekt om voorganger te zijn. Om samen met de kerk van alle talen en alle eeuwen uit te zien naar de terugkomst van de Heer.

Hierna is het woord aan de nieuw benoemde docent:

Geachte broeders in de Here, lieve familie, beste vrienden uit Zeist,

De preses dank ik voor de fijnzinnige keuze van het gezang 'U zij de glorie, opgestane Heer'. We zongen het in het Frans op de begrafenis van mijn vader. Toen mijn moeder stervende was, noemde zij ook dit lied, maar zei erbij: 'Het hoeft niet in het Frans, hoor'. Dus zongen we het op Goede vrijdag in het Nederlands. Op dezelfde datum als mijn vader, 17 maart, was zij in de Heer gestorven. Zo zongen we het loflied – met uitzicht op Paasmorgen. Zoals op het graf staat waar zij nu beiden liggen: Wij verwachten de opstanding der doden.

Gisterenmorgen woonde ik een studieconferentie van Open Doors bij. Ik heb gelukkig een vriend die mij bij de vervolgte kerk betreft, want anders had ik het feit van zo'n conferentie niet eens geregistreerd. Een bijzonderheid was: de Nederlandse vertaling van het boek *Faith that endures* werd aan de schrijver, Ronald Boyd MacMillan, overhandigd. Hij reist en schrijft in dienst van Open Doors. In een gesprekje, gisterenmorgen, vertelde hij dat hij een sabbatjaar heeft om zijn proefschrift af te schrijven. "Wat is je thema?", vroeg ik. "De preken van Augustinus", zei hij, "en in het bijzonder 'the concept of change' ...", hoe hij homiletisch in mensenharten verandering probeerde te bewerken. "Lees je de preken in het origineel of in vertaling?", vroeg ik – wetend dat die arme Amerikanen vaak op vertalingen van kerkvaders zijn aangewezen. "In het Latijn", antwoordde Ron – matter of fact like.

Dit korte gesprek was voor mij een bemoediging (nog voor er een woord over de vervolgte kerk gesproken was). Deze bevlogen man, zo nauw betrokken bij christenen in de vervolging, neemt de tijd om Augustinus te lezen, een dissertatie te schrijven, met praktisch-theologische interesse! Hij noemde mijn benoeming aan de TU, toen ik hem daarover vertelde, "a beautiful opportunity". Precies zo zie ik deze benoeming: een mooie gelegenheid, een kans. Doel van mijn toespraak is 1. u en mijzelf te vertellen waarom ik de benoeming aanneem en 2. in gewoon Nederlands te zeggen waarom ik het vakgebied waarop u mij aanstelde, belangrijk vind.

1. Wat bewoog mij als predikant in de gemeente ertoe mijn kerkenraad te vragen mij af te zonderen voor de opleiding tot de dienst aan het Woord (zoals artikel 18 KO het verwoord)?

Een indrukwekkende gestalte uit mijn vroege jeugd is dr. A.W. (Albertus Willem) Begemann. In mijn geboorteplaats Alphen a/d Rijn waren de Begemanns vrienden van mijn ouders. Ik herinner mij de huiskamer van oom Ab en tante Bep en de tuin aan de Oude Rijn. Begemann gaf aan het Lyceum in Rotterdam les in de klassieke talen, mijn vader in (onder meer) het Frans. In 1960 promoveerde Begemann op *Plato's Lysis. Een onderzoek naar de plaats van den dialoog in diens*

oeuvre. De legende was dat het vuistdikke boek in mijn vaders kast oorspronkelijk dubbel zo dik, maar op bevel van de promotor – prof.dr. D.H.Th. Vollenhoven – gehalveerd was. Het voegde aan de legende toe dat oom Ab geen groot autorijder was en op het gehoor inparkeerde. Het verbaasde niemand dat hij in 1965 professor (in de klassieke wijsbegeerte, een van de vier opvolgers van Vollenhoven) aan de Vrije Universiteit werd.

Deze herinnering maakt mij duidelijk: studie, boeken, talen – het zit in het bindweefsel van mijn leven. Mijn vader, een schoolmeester, deed naast zijn baan in de avonden via het Staatsexamen de H.B.S. en het gymnasium, M.O.-A Frans, en tenslotte doctoraal examen Franse taal en letterkunde aan de universiteit te Leiden in 1965. Hij was toen vijfenveertig jaar (en had nooit geld gehad om te leren autorijden). Het zal niemand verbazen dat mijn vader zijn kinderen niet van de hoogst mogelijke opleiding afhield. Nu ik terugkijk en mij dit alles realiseer, ben ik trots op die man, mijn vader.

Halverwege Havo 4 bedacht ik dat ik gymnasium nodig had, voor het geval ik toch predikant zou moeten worden (zo, tegendraads, was mijn roeping). En anders was het nuttig voor mijn eerste keus: dierenarts. Mijn vader verzekerde mij dat Grieks en Latijn wel zouden lukken. En langs die weg is het wat met me geworden.

In 1976 aanvaardde drs. J.A. Meijer het lectoraat met de rede Oecumenische taal. Hij sprak de studenten (die hij al sinds 1969 als ‘docent met leeropdracht’ had leren kennen) als volgt toe en gaf zo een subtiele typering van de theologische student: ‘Mocht ik al hier gekomen zijn met de idee, dat theologische studenten studiosi zijn die, na lang aarzelen, besloten hebben geen klassieke talen te gaan studeren, dan heeft het contact met u mij over deze zaak genuanceerder leren denken’ (39v). De grap is dat ik wel zo’n student was. Hoewel mijn gang naar het gymnasium een kwestie van late roeping was, had ik mij vòòr het eindexamen voor de studie klassieke talen in Leiden ingeschreven. Dat zegt iets over belangstelling voor talen, toen en nu. Meer nog zegt het over liefde voor de vroegchristelijke kerk. Toch werd het Kampen, door die tegendraadse roeping. Daar ontdekte ik tot mijn verrassing de theologie, en wetenschap.

Nu grijp ik de kans om mijn kennis van de klassieke talen te verdiepen. Ik ben bereid opnieuw leerling te worden om de talen straks te kunnen onderwijzen. Na mijn doctoraal examen ben ik van de systematische theologie van de 20^e eeuw – Klaas Schilder en Karl Barth – teruggegaan naar theologie-geschiedenis van de 16^e eeuw, Johannes Calvijn. Nu mag ik terug naar ‘start’: het Grieks van het Nieuwe Testament plus de talen en teksten van de kerkvaders, van het Oosten en het Westen.

Ik vind het een voorrecht om mij aan onderwijs en onderzoek te mogen wijden. Met de ervaring in de rug van vier gemeenten, na drieëntwintig en een half jaar predikantschap. ‘Ad fontes’ was het motto van de wetenschappelijke golfstroom die ook de Reformatie droeg. Dat is precies wat mij gegeven wordt: terug naar de bronnen.

2. Waarom acht ik kennis van de klassieke talen (Grieks zowel als Latijn) en de patristiek (studie van de kerkvaders) belangrijk?

Als het over oecumene gaat wordt er wel onderscheid gemaakt tussen synchrone en diachrone oecumene. De band van geloofseenheid wordt gezocht in de kerk van alle landen (synchroon of gelijktijdig: hier en nu) én in de kerk van alle tijden (diachroon, in tijdsdoorsnede: vroeger en nu). Synchrone oecumene spreekt het meest direct: ontmoeting van christenen, herkenning in geloof, eenheid van kerken. Als we echter belijden dat de kerk algemeen of katholiek is, dan is het eerste punt van uitleg: ‘Deze kerk is er geweest vanaf het begin van de wereld en zal er zijn tot het einde toe. Want Christus is een eeuwig koning ...’ Daarom diachrone oecumene! Op de tweede plaats komt: de kerk is ook ‘verbreed en verstrooid over heel de wereld’ en is ‘verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof’ (NGB art. 27). In de beleving van en het verlangen naar eenheid nú mogen we de kerk van alle tijden niet vergeten.

U benoemde mij voor onderwijs en onderzoek in de volgende vakken: nieuwtestamentisch Grieks, hellenistisch en oudchristelijke Grieks en oudchristelijk Latijn. Hoe vat ik de taak die ik aanvaardde op? Ik kies dit als onderwerp van mijn toespraak om de eenvoudige reden dat de vakgebied van de docent klassieke talen het minst bekend is en tot de verbeelding van kerkleden spreekt. Dat vraagt enige verduidelijking, zeker als die docent dan ook nog zelf geen taalkundige en (specifiek) geen classicus is. Op deze wijze wil ik aan u als synodeleden iets vertellen over mijn taakopvatting.

1. Ik constateer ten eerste dat de generale synode het uitgangspunt van de gereformeerde kerken bevestigd dat de dienaren van het Woord de heilige Schriften in de oorspronkelijke talen moeten kunnen lezen. Het *Grieks van het Nieuwe Testament* staat in mijn leeropdracht voorop. De kerk heeft in elke tijd schriftgeleerden nodig. Die vorming kan niet zonder de grondtalen.
2. U wilt dat onderwijs geplaatst zien in het wijder kader: het Grieks van de cultuurperiode die het Hellenisme heet. Het Grieks waarin Israël zich wilde bewegen om de Schriften van wat wij het Oude Testament noemen over te dragen aan nieuwe generaties. Daaruit ontstond de Septuaginta, de vertaling van de Torah, de profeten en geschriften in modern Grieks en het werk van de wijsgeer Philo van Alexandrië dat – wonderlijk genoeg – door de christelijke kerk bewaard bleef.
3. De tweede helft van mijn leeropdracht betreft de talen waarin de patres of kerkvaders hun geschriften schreven of waarin die overgeleverd zijn. De talen staan voorop, het oudchristelijke Grieks en Latijn (terecht in historische volgorde). Het gaat dus vooral om het lezen en begrijpen van patristische teksten. Dat is (grouweg): van de Apostolische vaders en Oosterse patres in het Grieks, van de Apologeten en Westerse patres in het Latijn. Het lijkt me boeiend om de eerste brief van Clemens uit Rome, eind 1^e eeuw, te lezen in het oorspronkelijke Grieks, met de oudste vertaling in het Latijn ernaast. Tja, dat Latijn ... Het is natuurlijk geen bijbeltal. Wel de taal van de katholieke kerk in West-Europa tot aan de Reformatie. Het is ook de taal van de Westerse wetenschap en cultuur tot het begin van de 20^e eeuw. Ik hoop, zo nodig, interesse voor de talen te wekken door te demonstreren hoe boeiend de teksten zijn!

Tot slot. Ik lees graag af en toe een biografie, vooral als de hoofdpersoon een theoloog is. Zo las ik in mijn studie jaren het boek van R.H. Bremmer, *Herman Bavinck en zijn tijdgenoten*, dat ik als werknemer van de firma Mercurius verschalkt had. Daarin las ik iets dat mij diep raakte. In 1882 werd Herman Bavinck, 28 jaar oud, benoemd tot hoogleraar aan de Theologische School te Kampen. Zijn vader vertelde later: zijn zoon Herman 'nam de benoeming nog staande de vergadering aan, verklarende, dat hij God om deze betrekking aan de Theol. School had gebeden' (R.H. Bremmer, *Herman Bavinck en zijn tijdgenoten*, 44). Toen ik dit als student las dacht ik: zou je de Here om zoiets mogen bidden?? Het is lange tijd een stille wens geweest om aan de instelling, die nu de Theologische Universiteit heet, te mogen werken. Nee, zo concreet als Bavinck erom gebeden heeft heb ik niet, omdat ik de koers van mijn leven niet zelf durfde te kiezen. Nu wordt een wens van jaren vervuld. Maar op een totaal ongedachte wijze, want dat ik ooit Grieks en Latijn, de talen en de teksten zou gaan onderwijzen ...? Aan die mogelijkheid begon ik pas te denken toen er (een novum) een vacature aan onze TU geadverteerd en ik daarop geattendeerd werd.

Nu, na de lastige fase van solliciteren, kan ik eindelijk zeggen: ik weet mij – opnieuw – door de Here geroepen. Ik ontdek zijn leiding: in het feit dat de generale synode van de kerken mij benoemde en daarin unaniem was; in de hartelijkheid waarmee door de Kamper docenten op het voornemen en het feit van mijn benoeming gereageerd is; door de medewerking, ondanks alles, van mijn kerkenraad en gemeente; en bovenal door de sterke steun van mijn vrouw, Astrid, en van onze meiden.

Artikel 101

20-06-2008

Benoemingen universitair hoofddocenten

In besloten zitting wordt het voorstel besproken van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit om een tweetal docenten te benoemen tot universitair hoofddocent.

Na de bespreking maakt de preses in publieke zitting bekend dat tot universitair hoofddocent zijn benoemd de docenten dr. A.L.Th. de Bruijne en dr. W.H. Rose, beiden met terugwerkende kracht per 1 april 2006. Deze benoeming vloeit voort uit het functiewaarderingssysteem (Universitair Functieordenen) dat sinds 2006 op de TU wordt toegepast.

Tot slot deelt de preses mee dat de voorstellen van het CvB unaniem zijn aanvaard door de vergadering.

Artikel 102

20-06-2008

Benoeming tot hoogleraar Ethiek en Spiritualiteit

In besloten zitting spreekt de synode over de voordracht van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit te Kampen een gewoon hoogleraar in de Ethiek en Spiritualiteit te benoemen. Aansluitend aan de bespreking maakt de preses in publieke zitting bekend dat dr. A.L.Th. de Bruijne is benoemd tot gewoon hoogleraar in de Ethiek en Spiritualiteit. Volgens de preses had de Generale Synode van Berkel en Rodenrijs 1996 reeds de bedoeling, een hoogleraar te benoemen in de vacature die toen ontstond door de emeritering van prof. dr. J. Douma.

Bij de opvolging van Douma werd de aanduiding 'leerstoel Ethiek' gehanteerd. Inmiddels doet na de encyclopedische heroriëntatie (zie Gereformeerde Theologie vandaag, 2004) de aanduiding 'leerstoel Ethiek en Spiritualiteit' meer recht aan het geheel van het vakgebied, dat De Bruijne behartigt. Met de benoeming van De Bruijne tot hoogleraar erkennen de kerken dat de leerstoel Ethiek en Spiritualiteit

- een eigen zwaartepunt vormt in onderzoek en onderwijs binnen het theologisch veld
- van centrale betekenis is voor de opleiding tot predikant
- van strategische waarde geacht wordt voor de theologische bezinning op samenlevingsvraagstukken
- van groot belang is met het oog op de dienstverlening aan kerken en samenleving

Met de benoeming tot hoogleraar erkennen de kerken ook de bijzondere kwaliteiten van dr. De Bruijne, zoals die zijn gebleken in onderzoek en onderwijs, vernieuwende denkkraft (encyclopedie) en richtinggevende dienstverlening aan de kerken.

Tot slot deelt de preses mee dat de benoeming unaniem is gedaan.

Artikel 103

26-09-2008

Ontvangst dr. A.L.Th. de Bruijne en dr. W. Rose

Op vrijdagavond 26 september ontvangt de synode de nieuw benoemde hoogleraar ethiek en spiritualiteit. Dr. A.L.Th. de Bruijne en de tot universitair hoofddocent bevorderde dr. W. Rose. Bij deze gelegenheid zijn diverse familieleden van de beide broeders aanwezig, alsmede vertegenwoordigers van de Theologische Universiteit. De preses heet hen allen hartelijk welkom en spreekt als eerste dr. Rose toe:

Hooggeachte dr Rose, beste Wolter,

Al zijn er meer, twee redenen wil ik noemen waarom de generale synode u van harte heeft benoemd tot universitair hoofddocent. De ene heeft met u zelf te maken, de andere met de universiteit.

U werkt al geruime tijd aan de universiteit. En u hebt daar hard gewerkt. U hebt daar met groot geduld gewerkt. U bent er blijven werken, ook al had u best wel eens de kans ergens anders uw vleugels uit te slaan. Wij zijn u daar heel erkentelijk voor. Het is niet aan mij iets te zeggen over u als docent of onderzoeker. Waar wij als kerken heel blij mee zijn is uw visie, uw overtuiging. Zie onze instemming met het voorstel u tot hoofddocent te benoemen dan ook als meer dan een formaliteit of vanzelfsprekendheid. De kerken zijn blij met een geleerde die in ook voor het kerkvolk klare taal zijn eerbied voor God en zijn Woord laat zien. Een geleerde die zijn studenten, maar ook hun ouders en vrienden, in begrijpelijke taal het belang van de studie van 'onbegrijpelijke' talen kan uitleggen.

Ik geef een paar citaten (Wolter Rose in 2003):

"Waarom hebben wij een Bijbel die geschreven is in maar liefst drie talen: Hebreeuws, Aramees en Grieks? Het is niet moeilijk voor te stellen dat het anders gegaan was: één taal minder (of twee) De Bijbel geeft ons geen antwoord op deze vraag. Ook al weet ik zelf de reden niet, ik heb er alle vertrouwen in dat God heel goed wist wat hij deed bij de totstandkoming van een bijbel in drie talen. Respect voor een God die weet wat hij doet, betekent dan ook respect voor de vorm waarin hij zijn openbaring gestalte heeft gegeven."

Een volgend citaat:

“Zolang een preek ‘verkondiging van het Woord’ is heeft een gemeente er recht op dat de Schrift wordt uitgelegd: dat specifieke tekstgedeelte dat zojuist is voorgelezen. Algemene waarheden – hoe stichtelijk ze ook mogen zijn – kunnen nooit de plaats innemen van schriftuitleg. Er is discipline voor nodig om door te stoten naar de eigen boodschap van een tekst. Er komt meer bij kijken dan alleen maar kennis van de bijbeltalen. Het inzetten van de bijbeltalen kan wel een van de middelen zijn die helpen door te graven naar de specifieke boodschap van een bepaald tekstgedeelte.”

En dan nog één:

“Een prediker van de Schrift hoeft natuurlijk niet op alle vragen antwoorden te hebben of op de hoogte te zijn van de laatste ontwikkelingen in bijbelwetenschap en theologie. Toch zijn het in veel gevallen juist de predikers van de Schrift van wie verwacht wordt op beslissende momenten leiding te geven en de weg te wijzen in wat soms een doolhof van opvattingen en keuzemogelijkheden lijkt. Het verhoogt het aanzien van het christelijk geloof wanneer zij blij geven dat met overtuiging te kunnen doen omdat hun kennis van de bijbeltalen hen in staat stelt de kwaliteit van de exegetische argumenten te toetsen.”

Broeders afgevaardigden, het is al weer even geleden dat we instemden met het voorstel van Kampen over dr. Rose. Ik hoop dat wat u zo-even hoorde u met mij dankbaar stemt: wat fijn voor Kampen, déze man op déze plek.

Dr. Rose, op 3 juli hebt u ons laten weten blij te zijn met de benoeming tot universitair hoofddocent. U spreekt daarbij de wens uit dat u met de kracht van de Geest van God het vertrouwen dat uit deze benoeming spreekt hoopt waar te maken.

Wij wensen u van harte deze kracht van de Geest toe. Dat Hij u mag leiden en zegenen.

Dan nog de tweede reden waarom wij van harte hebben ingestemd met uw benoeming en waarom wij er aan hechten u ook hier in ons midden te ontvangen: we willen daarmee aan de Theologische Universiteit laten zien, dat we van harte achter haar inspanningen staan een klassieke theologische opleiding te blijven. Klassiek in deze zin: het gaat niet zonder de klassieke en de bijbeltalen. Brongerichte theologie kan niet zonder theologen die zelf in staat zijn door te dringen tot de bron. De kerken zijn blij, dat u op dit punt goed voet bij stuk houdt. Doorgaan zo.

Hierna is het woord aan dr. Rose.

Preses, broeders en zusters,

ADAPA EN ABRAHAM - DE WERELD VAN HET OUDE TESTAMENT

De op 15 december 2007 overleden assyrioloog Jean Bottéro omschreef de godsdienstigheid van de bevolking van Mesopotamië als

een godsdienst zonder heilige Schriften, godsdienstige autoriteiten, dogma's, orthodoxie, orthopraxie, of fanatisme; het kende een sporadische evolutie, die gerelateerd was aan de cultuur waarvan het niet meer dan de weerspiegeling was, en aan de tijd en de gebeurtenissen.

Wat hier gezegd wordt over de religieuze wereld van Mesopotamië, geldt net zo goed voor die van Kanaän, ook al hadden de goden en godinnen daar andere namen: geen godsdienstige autoriteiten, geen dogma's en geen orthopraxie — en het lijkt ook een ideale godsdienst voor postmoderne mensen.

Het volk Israël zat er midden tussen, dat ene rare volk, met z'n ene God en zijn exclusieve pretenties. De godsdienstigheid van de buurvölker had telkens weer een enorme aantrekkingskracht. Het is een fascinerende wereld, ook voor mensen die er in een heel andere tijd en een heel andere cultuur studie van maken. In de cursus Akkadisch die het afgelopen jaar na (op dringend verzoek) een jaar verlenging werd afgesloten, had ik het voorrecht een gepromoveerde classicus in de collegebank te hebben. Het was een boeiende en onthullende ervaring voor deze student te ontdekken dat de Grieken en Romeinen niet alles zelf bedacht hebben.

In Nederland lijkt de studie van het Akkadisch een zachte dood te sterven. In de rest van de wereld staat het er iets beter voor, is mijn indruk. Wat er de afgelopen decennia gepubliceerd is, kun je zonder meer indrukwekkend noemen. Voor specialisten gaat het dan om edities van tot nu on gepubliceerde teksten en ook nieuwe edities van bekende teksten (b.v. het Gilgamesj-epos), en verder tekenlijsten, woordenboeken en grammatica's.

Voor mensen buiten het vakgebied, waaronder theologen, zijn vooral de bundels met up to date vertalingen van belang, zoals *COS — The Context of Scripture*, dat *ANET — Ancient Near Eastern Texts* vervangt. In de tijd dat *ANET* werd gepubliceerd paste het allemaal nog in één band. Voor *COS* zijn nu drie banden nodig.

En als klap op de vuurpijl: een aantal items uit deze lijst is digitaal toegankelijk, soms tegen betaling, soms helemaal gratis. Met ere moet hier vermeld worden het *Chicago Assyrian Dictionary*, gratis te downloaden van de site van The Chicago Oriental Institute. Dat scheelt niet alleen bijna een meter ruimte in de kast en een flinke hap in de portemonnee, maar het biedt ook ongekeerde mogelijkheden voor het zoeken in dit woordenboek.

Een fascinerende wereld en tegelijk zo anders dan wat we weten van het volk Israël. Ik verschuil me voor het moment achter die woorden *zo anders*. Zo anders, hoe anders dan? Een beetje anders, of heel anders? Dat is de spannende vraag waar we nu al meer dan honderd jaar mee bezig zijn. De antwoorden lopen sterk uiteen.

Eigen uitgangspunten, overtuigingen en vooronderstellingen blijken een grote rol te spelen. Ze sturen de manier waarop je naar de gegevens kijkt. Ze kunnen helpen bij de waarneming, ze kunnen de waarneming ook vertroebelen. Iedereen loopt het risico door zijn uitgangspunten, overtuigingen en vooronderstellingen gehinderd te worden.

Dat geldt voor mensen voor wie het Oude Testament deel uitmaakt van de openbaring van God die voor hen het verlossende woord is, en ook het eerste en het laatste woord in hun leven. Het geldt net zo goed voor mensen die weinig of geen enkele persoonlijke en/of godsdienstige affiniteit hebben met het Oude Testament.

Het blijkt nog heel lastig te zijn teksten uit een andere cultuur en uit een andere tijd onbevangen te lezen. Dat is goed te illustreren aan een korte tekst, het *Adapa verhaal*. Het dateert uit het tweede millennium v.Chr. Het belangrijkste handschrift komt uit het 14e eeuwse Amarna, in Egypte (wat dus iets laat zien van de verspreiding van de tekst).

Het verhaal is gauw verteld. Adapa, trouwe priester van de god Ea in de tempel van Eridu, wordt op zee verrast door de Zuidenwind en gaat kopje onder. Hij spreekt een vervloeking uit en breekt daarmee de vleugel van de Zuidenwind. Anu, de oppergod, roept hem op het matje. Voordat hij voor Anu verschijnt, geeft Ea aan Adapa nauwkeurige en gedetailleerde instructies, die een goede afloop moeten garanderen.

Anu is zo onder de indruk van Adapa's verweer, dat hij besluit hem als een god te verwelkomen. Gehoorzaam aan de instructies van Ea weigert Adapa het brood en het water van leven dat Anu hem aanbiedt te gebruiken. Adapa verkeert namelijk in de veronderstelling, op grond van de instructies van Ea, dat dit het brood en het water van de dood is. Anu lacht veelbetekenend en stuurt Adapa weer terug naar de aarde. Hij is de onsterfelijkheid misgelopen.

William Hallo, iemand die zijn sporen verdiend heeft in het nadenken over methodiek in het vergelijken van teksten uit de Bijbel en uit het Oude Nabije Oosten, sluit de korte inleiding voorafgaand aan de vertaling in *COS* af met de woorden:

Deze mythe biedt een etiologie van de dood en dus een parallel met het verhaal van Adam in de Bijbel.

Hallo definieert een etiologie als "de verklaring van een actueel waargenomen stand van zaken met een beroep op een imaginaire eenmalige gebeurtenis in het verleden".

Naar mijn overtuiging leest Hallo het Adapa verhaal teveel vanuit Genesis 3. Als je het Adapa verhaal op zichzelf leest, roept Hallo's typering "etiologie van de dood" de nodige vragen op. Adapa is een inwoner van de stad Eridu. Met andere woorden: hij is niet iemand die aan het begin van de geschiedenis van de mensheid staat. Ook zijn er weinig of geen aanwijzingen dat wat Adapa overkomt beslissend is voor het lot van de mensheid als geheel.

De voorstelling dat een individueel persoon onsterfelijkheid geschonken wordt zonder dat dit gevolgen heeft voor de mensheid als geheel, is bekend in de Akkadische literatuur. Dit is precies wat

Atrachasis overkwam, de man die de zondvloed overleeft en vervolgens onsterfelijk wordt, samen met zijn vrouw, maar verder niemand.

Ook van de parallel met Adam blijft niet zoveel over. De overeenkomst wordt gezocht in de thema's eten en onsterfelijkheid. Aan de oppervlakte kun je inderdaad die thema's formuleren. Maar zo gauw je de diepte ingaat komen de levensgrote verschillen voor je te staan. De belangrijkste heeft te maken met gehoorzaamheid. Adam loopt de onsterfelijkheid mis door ongehoorzaamheid. Adapa is gehoorzaam en verspeelt daardoor zijn kans op onsterfelijkheid.

Intussen roept het verhaal wel de nodige vragen op over de opstelling van de goden die er een belangrijke rol in spelen. Waarom loopt het zo treurig af met Adapa? Is Anu Ea te slim af en wat betekent dat voor de reputatie van Ea als de god van de wijsheid? Of heeft Ea zijn vertrouwen Adapa misleid, om te voorkomen dat hij zijn priester kwijt raakt door promotie tot de wereld van de goden. En wat zegt dat dan weer over de welgezindheid van de goden?

Als ik het verhaal goed begrepen heb dan lijkt de conclusie onvermijdelijk dat de god Ea maar al te goed wist wat er zou gaan gebeuren tijdens het onderhoud met Anu, en dat hij Adapa een valse voorstelling van zaken heeft gegeven, met als gevolg dat Adapa de onsterfelijkheid en de verheffing tot de godenwereld misliep.

Zonder iets af te doen van mijn respect voor Hallo, meen ik — met anderen — te moeten concluderen dat de typering van het Adapa verhaal als een etiologie van de dood niet overtuigt, en dat het geforceerd is van een parallel met Adam te spreken.

Al met al is er nog steeds in de literatuur van het Oude Nabije Oosten geen overtuigende parallel gevonden voor het verhaal dat in de christelijke theologie "de zondeval" wordt genoemd. De woorden van de al eerder genoemde Bottéro van ruim twintig jaar geleden zijn nog steeds waar:

Tot op de dag van vandaag heeft niemand op overtuigende wijze ook maar het geringste spoor van een vergelijkbaar verhaal aangetoond, zelfs niet in de onuitputtelijke mythologische schatten van het oude Mesopotamië, waardoor de Yahwist of zijn voorgangers geïnspireerd zouden kunnen zijn geweest—vergelijkbaar met de manier waarop de auteurs van het exordium van het Priester Document iets ontleend hebben, hoe indirect ook, van de Babylonische cosmogonieën.

Hebreeuws

Het blijft de bestudering meer dan waard, die zo andere en tegelijk fascinerende wereld van het Oude Nabije Oosten. Maar de hoofdmoot van mijn werk aan de Universiteit is natuurlijk het Hebreeuws. Ik ben blij met strategische keuzes die de Theologische Universiteit op het terrein van de talen maakt: Talen voor Theologie. Ik zie het als mijn missie studenten voor te bereiden op een professionele en eerbiedige manier van het lezen van de Bijbel. Tot mijn eigen verbazing begint het — ook na dertien jaar — nog steeds niet te vervelen om elk jaar opnieuw met een groep vanaf nul te beginnen en ze te leren Hebreeuws te lezen en te schrijven.

Net als bij het lezen en vergelijken van teksten kunnen bij de studie van de Hebreeuwse grammatica vooroordelen en overtuigingen een hinderende rol spelen. Af en toe betrap ik mezelf daar ook op. Jarenlang heb ik mij enigszins verbaasd over een opmerking in de Hebreeuwse grammatica van João n–Muraoka, dat de woordgroep *mal'ak Yhwh* waarschijnlijk ook "een engel van de Heer" zou kunnen betekenen.

Het leek mij overbodig deze mogelijkheid serieus te overwegen. Dat veranderde toen ik me in de materie verdiepte en een aantal interessante ontdekkingen deed (die anderen al veel eerder hadden gedaan):

1. Vergelijking van beschrijvingen van identieke verhalen in verschillende bijbelboeken maakt het zonder meer duidelijk dat het bij *de engel van de HEER* om een gewone engel kan gaan. De engel die in II Kon. 19:35 "de engel van de Heer" genoemd wordt, is in hetzelfde verhaal in II Kron. 32:21 gewoon "een engel". "De engel van de Heer" die aan Mozes verschijnt in een vlam in een brandende doornstruik (Ex. 3:2) wordt door Stefanus in Hand. 7:30 gewoon "een engel" genoemd.
2. De vertaalpraktijk in de *Septuaginta*, de oudste vertaling van het Oude Testament (in het Grieks), sluit hierbij aan. In een nieuw verhaal wordt de Hebreeuwse woordgroep de eerste keer weergegeven met "een engel van de Heer" daarna met "de engel van de Heer". De NBV volgt deze vertaalpraktijk. Eenzelfde patroon vind je ook in verhalende gedeeltes in de

Griekse tekst van het Nieuwe Testament (bijv. in Matt. 1:20, zonder lidwoord, en 1:24, met bepaald lidwoord).

We hebben hier te maken met een bekend verschijnsel uit de Hebreeuwse grammatica: een personage is meteen al de allereerste keer dat hij in een episode wordt genoemd, grammaticaal bepaald (JM §137n). In andere talen, waaronder het Nederlands, en ook het Grieks, is zo'n nieuw personage de eerste keer grammaticaal onbepaald, en daarna bepaald.

M.a.w., zorgvuldige lezing van de tekst van de Bijbel maakt duidelijk, dat het onjuist is er van uit te gaan dat het bij de woordgroep *de engel van de HEER* om een specifieke engel gaat, of dat het telkens om dezelfde engel gaat. De identiteit van deze boodschapper moet in een concreet geval op grond van het tekstverband vastgesteld worden.

Inmiddels ben ik zelf al weer meer dan vijf jaar bezig met het ontwikkelen van een nieuwe lesmethode die naar ik hoop op een eigentijdse en aantrekkelijke manier studenten inleidt in de beginselen van de Hebreeuwse taal. Studenten die nu aan de opleiding beginnen hebben in de meeste gevallen een heel andere onderwijsachtergrond dan die van dertig jaar geleden. Daar kan ik als docent niet omheen.

De doelen die ik mij met deze lesmethode heb gesteld zijn de volgende:

1. het proces van kennismaken met de Hebreeuwse taal zo ordenen dat studenten al in een vroeg stadium teksten uit hun Hebreeuwse bijbel kunnen lezen (ik ben elk jaar weer licht euforisch wanneer we na een week of vijf de eerste verzen van de Bijbel "in het wild" — niet getemd door de kunstmatige wereld van het lesboek — kunnen lezen);
2. de studenten op zo'n manier naar de werkwoordsvormen leren kijken, dat de bouwstenen van die vorm een voor een hun informatie over wortel, stam, vorm, enz. prijsgeven;
3. het verwijderen van jargon dat niet in een leerboek Hebreeuws thuishoort, inclusief termen en begrippen uit de grammatica van talen die niets met Hebreeuws te maken hebben.

Het is een leerboek. Dat is wat anders dan een grammaticaal naslagwerk. Tijdens het schrijven heb ik telkens opnieuw de neiging moeten onderdrukken opsommingen te gaan maken. Ik heb me zelf moeten aanleren me te verplaatsen in de student, die een tekst voor zich heeft, en dan moet weten welk gereedschap hij moet gebruiken om de informatie in vormen en structuren open te leggen. Meerdere malen resulteerde die omscholing in een concept naar de prullenbak slepen en overnieuw beginnen.

De grootste uitdaging werd gevormd door de werkwoordsvormen. Ik heb een paar jaar proefgedraaid met een benadering die uiteindelijk niet ideaal was. Toen werd ik voor de uitdaging geplaatst in Kiev aan het seminarie in twee weken het Hebreeuwse werkwoord te kraken (stel je het voor: de docent geeft les in het Engels, dat simultaan vertaald wordt in het Russisch, en het gaat over Hebreeuws...). Die uitdaging heb ik aangegrepen om nog één keer overnieuw te beginnen. De toen gekozen benadering bleek een goede greep. Ik ben nu bezig de laatste plooiën uit die benadering glad te strijken. De studenten doen erg hun best me daar bij te helpen. Voor elke fout die een student ontdekt gaat er een euro in de pot, die aan het eind van de cursus bij de bakker een goede bestemming vindt.

Met de tweedejaars studenten lezen we op het moment Jozua 24. Ik heb dat hoofdstuk om een specifieke reden gekozen. In het moderne onderzoek worden grote delen van de geschiedenis van het volk Israël naar het rijk van fictie verwezen. David en Salomo worden gekortwiekt, de Exodus hangt als historische gebeurtenis in de lucht, Abraham is een legendarische figuur.

Wat mij was opgevallen bij lezing van Jozua 24 is hoe God in de eerste persoon de vroegste momenten uit de geschiedenis van zijn volk verhaalt: "ik heb jullie stamvader Abraham daar weggehaald", "Ik stuurde Mozes en Aäron", "Ik heb jullie voorouders uit Egypte bevrijd."

De Heer, de God van Israël, trekt de regie van deze gebeurtenissen naar zich toe en verbindt zijn geloofwaardigheid aan de geschiedenis die hij gemaakt heeft met zijn volk. Dat veeg je van tafel wanneer je deze gebeurtenissen tot niet historisch verklaart. En zo raak je ook kwijt dat deze God redt en bevrijdt.

Het is de altijd weer de moeite waard om goed te kijken naar de manier waarop de geschiedenis verhaald wordt en dat geldt ook in dit hoofdstuk. Kleine details zijn soms veelzeggend, maar je ziet ze zomaar over het hoofd.

Jullie voorouders woonden lang geleden ten oosten van de Eufraat. Het waren Terach en zijn zonen Abraham en Nachor. Ze dienden andere goden. Maar ik heb jullie stamvader Abraham daar weggehaald [...]

Abraham was een afgodendienaar, net als zijn vader en zijn broer. Hij is groot geworden in die wereld “zonder heilige schriften, godsdienstige autoriteiten, dogma’s, orthodoxie, orthopraxie, of fanatisme”.

Er bestaat een bijna onweerstaanbare drang het bijbelse beeld van Abraham te verfraaien. Dat heeft heel oude papieren. In het boek Jubileeën (tweede helft van de tweede eeuw v.Chr.) wordt het boek Genesis en de eerste helft van het boek Exodus opnieuw verteld.

Bij Abraham gaat het verhaal dan zo: de jonge Abram is nog maar een tiener wanneer hij afstand neemt van zijn vader als het gaat om de verering van afgoden (11:16). Een kleine vijftien jaar later stelt hij opnieuw kritische vragen aan zijn vader over de zinloosheid van de verering van afgoden en roept hij hem op de God van de hemel te aanbidden (12:1-8). Wanneer Abraham zestig jaar is steekt hij zonder dat iemand het in de gaten heeft de afgodentempel in brand (12:12-14). Het boek Jubileeën laat er geen twijfel over bestaan: Abraham was de eerste hervormer. Geen wonder dat God zijn keus op Abraham liet vallen.

Abraham was een afgodendienaar toen God hem kwam halen. Dat is geschiedenis. Abraham was al van kindsbeen aan een hervormer. Ook op die manier kun je van Abraham een legendarische figuur maken. De geschiedenis leert ons dat het een onverklaarbaar wonder is en blijft dat God afgodendienaars wegplukt uit hun bestaan en ze een nieuw leven geeft.

We hebben daar een mooi woord voor: *genade*. Misschien moeten we weer leren met twee woorden te spreken, net als de apostel Paulus dat deed: waar het hier om gaat is “de glorie van de genade” van God (vgl. Ef. 1:6). Als wij mensen het verhaal van Abraham in eigen woorden moeten weergeven dan wordt het zomaar een verhaal waarin Abraham de show steelt. Als we God aan het woord laten dan zien we dat hij het is die uitblinkt en zijn we onder de indruk van zijn genade.

Grammatica, genade en glorie. Wat mij betreft zijn dat de woorden die mijn werk aan de Universiteit blijven beheersen. Ik wil u als synode en het bestuur van de Universiteit danken voor het vertrouwen dat u in mij gesteld hebt.

Vervolgens richt de preses het woord tot dr. De Bruijne:

Hooggeachte professor De Bruijne, beste Ad,

Ongetwijfeld kent u de historie van uw leerstoel. Het was in februari 1967 dat een broeder in de kerkenraad van Leiden zei: ‘wil onze dominee in 2008 het woord kunnen richten tot een hoogleraar ethiek dan moeten wij nu een voorstel doen aan de Generale Synode van Amersfoort, dat er een leerstoel ethiek moet komen’. En zoals dat in Leiden gaat, zinnige voorstellen worden altijd aangenomen. En zo is het gekomen.

Leiden pakte het grondig aan. Ik lees in de Acta van Amersfoort dat de kerkenraad er bij de synode op aandrong “één, zo mogelijk twee hoogleraren te benoemen, die een leeropdracht zullen hebben te ontvangen, gelegen in de dogmatisch-ethisch-philosophische sector”.

Amersfoort droeg de curatoren op een en ander met bekwame spoed nader te onderzoeken. Wat leverde het onderzoek op?

De Acta van de synode van Hoogeveen vertellen het ons. Blz.596: “Het hoeft nauwelijks betoog hoe belangrijk het is, dat “Kampen” via een aparte kathedraal aparte aandacht besteedt aan de brandende vragen van het christelijk leven. De leer geeft richting aan het leven. Ook de valse leer! De nieuwe theologie bracht een nieuwe moraal voort. Er wordt gesleuteld aan alle normen. De kerk, niet het minst haar jeugd, staat voor vragen als van de omgang der seksen en de homofilie, de verhouding van rassen en klassen, de geldbesteding en het gebruik van kernwapenen. Dat onze a.s. predikanten met deze vragen geconfronteerd worden en gewapend worden ... is van niet te onderschatten betekenis.”

Hoogeveen besloot de daad bij het woord te voegen en stelde een zesde leerstoel in. Uw voorganger, dr. Douma, werd de eerste hoogleraar ethiek.

Al te lang heeft het er op geleken, dat hij ook de laatste is geweest.

Dat ligt niet aan u. U was er, toen u gevraagd werd prof. Douma op te volgen.

Maar de kerken waren er ook. Met allerlei vragen, discussies, hete hangijzers.

Niet alleen de universiteit deed een dringend beroep op u, eerst 'dit en dat en dat' aan te pakken, ook de kerken vroegen om het doordenken van en vervolgens voorlichting over allerlei vraagstukken. En een van uw valkuilen is nu eenmaal, dat u heel vriendelijk bent, niet graag nee zegt, en vooral dat u wat u doet er niet maar even bij doet. Het wordt grondig aangepakt. Ik ken u niet zo heel goed, maar weet dat u heel boos kunt worden op luie dominees. Die snel ach en wee roepen als er alleen nog maar een vraagteken gezet wordt bij oude vertrouwde antwoorden, maar zonder zelf de vragen die zich bij het lezen van de bijbel of vanuit de samenleving aan ons opdringen diepgravend te onderzoeken.

U begrijpt zo'n houding niet en kan er zelf absoluut niet mee leven.

Een vraagstuk moet van alle kanten worden bekeken. Antwoorden tot en met uitgetest, zijn ze echt houdbaar of niet?

En zo kwam het dat 'de eigen studie' al te vaak pas na al die andere zaken kwam.

De man die in menig kerkblad terecht al jaren professor wordt genoemd, was nog niet eens doctor. Tot na veel 'honger en ellende' Leidens ontzet volgde. Een promotie die er mocht wezen.

Dr. De Bruijne, de generale synode heeft er van harte mee ingestemd u te benoemen tot hoogleraar ethiek en spiritualiteit. Niet alleen omdat we nog altijd overtuigd zijn van de goede argumenten voor het instellen van deze leerstoel (daar hoort een professor op), maar ook omdat u zo'n stoel waard bent. We hebben u mogen leren kennen als een broeder met een diep geloof, met liefde voor God en zijn gemeente, met eerbied voor zijn woord, met een groot verstand en stimulerende denkkraft. Allemaal gaven van God waarvan wij hopen dat de kerken er nog lang van mogen profiteren.

Dat ik hier niet maar wat roep, wil ik ook in dit geval met een paar citaten bewijzen.

De Bruijne in 2004:

"Theologie begint in de band met God en moet daarin ook uitmonden. Een diepe 'affiniteit' met God zelf en ook aanhoudend gebed om de Heilige Geest zijn onmisbaar voor goed theologie."

En

"Het is niet passend als de theologie vooral bezig is met wat in de kerk niet actueel is, en intussen laat liggen wat zich daar wel voordoet. Anderzijds heeft de theologie als *wetenschappelijke* dienst hier wel een eigen verantwoordelijkheid. Zij moet *zelf* een visie vormen over de vraag *wat* relevant is. Theologie is geen 'huisideologie' aan de leiband van de kerk. Zij moet *zelf* betrokken zijn op die concrete werkelijkheid." .....

"Het leidt tot een angstige, zwijgende en irrelevante theologie als ze haar nek nooit uitsteekt, haar wetenschappelijke creativiteit laat doven, en vergeet dat zij *sympathetisch-kritisch* moet omgaan met de leer van de kerk. Of het voert tot een theologie die gangbare meningen mystificeert met wetenschappelijke poeha en zo mee schuldig wordt aan ideologisering van het denken binnen de kerken."

Poeha – daar heb je Ad die ook boos kan zijn.

Nog één citaat tenslotte:

"Christelijke en theologische ethiek moeten inzetten op het 'goede', zelfs verdiept tot het 'volkomene' in de zin van gelijkvormigheid aan Christus en God. Maar daarbij kunnen ze het niet laten. Ze dienen in veel situaties ook te zoeken naar het 'verantwoorde', bijvoorbeeld in de vorm van een compromis, een keus tussen twee kwaden of een manier om de invloed van de zonde te beteugelen. Het resultaat moeten wij dan niet 'goed' noemen, laat staan 'volkomen'. Maar ootmoedig geborgen in Christus' genade kunnen we er wel vrijmoedigheid toe vinden en het in de gegeven omstandigheden 'verantwoord' noemen."

Ik herken hier Douma. En verblijd me – bij alle verschil – over de geestelijke continuïteit op de zesde leerstoel van Kampen.

Een leerstoel waarvan wij hopen dat kerk en wereld er wel bij mogen varen.

Geve onze goede God u daartoe een vroom hart en nog heel veel denk- en werkkraft.

Hierna geeft ds. De Snoo het woord aan dr. De Bruijne.

Preses, geachte afgevaardigden, broeders en zusters,

1. PERSOONLIJKE INLEIDING

In ieder geval om één reden is het goed dat u mij benoemde tot hoogleraar ethiek en spiritualiteit. Nu kan ik eindelijk iets goedmaken. Twaalf jaar geleden sprak ik de synode van Berkel en Rodenrijs toe. Ik was benoemd als universitair docent en moest Professor Douma opvolgen. Het was onverwachts. In de ethiek was ik niet bijzonder thuis. En wij voelden ons als een vis in het water van een Rotterdamse pastorie. Met veel innerlijke strijd heb ik die benoeming aangenomen. En dat merkte je in mijn toespraak. Naar Kampen gaan voelde als je terugtrekken uit de frontlinies en voortaan gaan dienen bij de bevoorradingstroepen. Bovendien keek ik op tegen mijn leermeester Douma: had ik nog wel iets te doen? Was er wel ethiek na Douma? Ik relativeerde mijzelf als ethicus in spe en ging ver in zelfspot. Zo ver dat sommige afgevaardigden weliswaar in lachen uitbarstten maar zich tegelijk afvroegen of ze wel de goede benoeming hadden gedaan.

Vandaag is het anders. Nog steeds vind ik Douma van bijzonder formaat. Zelfs vaker dan in mijn eerste jaren besef ik dat ik langs andere wegen per saldo dichtbij hem uitkom. Maar intussen ben ik er wel achter gekomen dat er voor, rond en na Douma veel meer ethiek bestaat. En ik ben eigenwijs genoeg geworden om daar gretig in mee te doen.

Nog steeds besef ik hoe weinig ik van de ethiek weet. Hoe meer je dit landschap verkent, des te verder wijkt de horizon. Toch scharrel ik er dagelijks rond en vond ik zelfs een paadje dat me bij een promotie bracht.

Nog steeds trekt het front van het gemeentewerk in de stad. Maar ook bevoorradingstroepen blijken aan een front te staan en in dezelfde strijd. Bovendien heeft God mij bevestigd in mijn roeping. Vooral in dat licht beleef ik uw benoeming. Inhoudelijk verandert er niet veel. Het werk blijft gelijk. Zelfs de schrik die je voelt als iemand je ineens met 'professor' aanspreekt, kende ik al. Sommige ouderlingen kondigen bij de mededelingen van de kerkenraad steevast elke Kamper docent als professor aan. Gelukkig kunnen zij je daarbij tegelijk op subtiele wijze nederig houden. Onlangs werd ik als professor aangekondigd door een ouderling die er kennelijk goed over nagedacht had hoe hij het verschil in reliëf tussen mijn voorletters te lijf moest gaan. "Vanmorgen gaat voor professor A.L. Thijje de Bruijne."

Veel blijft dus zoals het was. Maar uw benoeming ontvang ik wel als een bevestiging van Gods roeping. Graag spreek ik nu anders dan destijds in Berkel openlijk uit dat ik er blij mee ben en deze van harte en zonder een spoor van terughoudendheid aanvaard. Ik hoop mij met alle energie die God me geeft aan deze taak te wijden.

In het vervolg van mijn verhaal vertel ik eerst hoe ik met mijn vakken bezig ben. Daarna zoek ik de verbinding met mijn voorganger, professor Douma en zeg ik iets over mijn eigen plaats in het midden van de kerken.

2. ETHIEK EN SPIRITUALITEIT

a. Ethiek vandaag

Hoe staat het er vandaag voor met de ethiek?

Wereldwijd zit het vak in de lift. Het leven werd steeds ingewikkelder. Ontwikkelingen gaan sneller dan de bezinning. Daardoor groeit de behoefte aan oriëntatie en zingeving. Ethiek lijkt deze te beloven en dat geldt ook voor spiritualiteit. Bedrijven trekken ethici aan. Opleidingen maken van ethiek een speerpunt. Door de wereld trekt een onafgebroken stroom van ethische publicaties over elk deelreïn van het leven. Met name in de Angelsaksische wereld blaast de theologische ethiek hierbij een gewaardeerd partijtje mee.

In Nederland ligt dit anders. Ethiek is ook hier booming, al schreef onze minister van onderwijs toen hij nog columnist was, dat hij ethici een vrij overbodige diersoort vond. Maar theologen tellen hier niet meer zo. Al jaren draai ik mee in de landelijke werkgroep 'theologische ethiek', een onderafdeling van de onderzoeksschool ethiek. De theologen timmeren regelmatig zelf aan de weg, maar tegelijk proef je dat anderen de wijsgerige ethiek beschouwen als de echte ethiek. Het aantal leerstoelen in de theologische ethiek neemt af en niet alleen door fusies zoals de totstandkoming van de Protestantse theologische universiteit. Theologische ethiek zit in de verdrukking. In de column van Plasterk waarop ik zojuist zinspeelde, laat hij weten dat de tijd van de zwartrok,

die ons als ethicus de bijbel duidde, achter ons ligt. Enerzijds spreekt daaruit waardering voor de theologische ethiek. Als je voor je keus tussen goed en kwaad bij de bijbel te rade gaat, is ethiek kennelijk minder overbodig. Maar anderzijds illustreert die opmerking dat de tijd van bijbel en theologische ethiek volgens velen voorbij is.

In het licht hiervan bent u als synode tegen de stroom opgeroeid door de vacante leerstoel ethiek in Kampen weer te laten bezetten. Wie bijbel en theologie een warm hart toedraagt, kan het alleen maar toejuichen. De levensdimensie van goed en kwaad, die het hele leven doordringt, en die vandaag zo breed aandacht trekt, komt alleen maar goed in beeld als wij intensief luisteren naar de bijbel en als de theologische verwerking van de bijbel voluit en op niveau in het gesprek betrokken raakt.

Iets vergelijkbaars geldt voor het terrein van de spiritualiteit. Een horde demonen kraakt vandaag het lege huis van westerse mensenharten. In die context komt het erop aan dat christenen zich laten vervullen door de Geest van God. Om zelf met God te leven en om onze zoekende omgeving te kunnen voorgaan, is de dienst van de theologie welkom.

b. Drie speerpunten

Deze context verklaart ook mijn accenten tot nu toe in de ethiek. Die komen ook voort uit persoonlijke interesse, maar die is toch gevormd door de seculariserende en nieuw religieuze context van vandaag. Ik hanteer bij de invulling van mijn vakken drie speerpunten:

Een eerste speerpunt ligt bij de vragen rond de roeping van christenen in de samenleving. Vanuit mijn werk in Rotterdam draag ik een sterk besef bij mij dat het echt veel verschil maakt of je beseft dat je in een niet meer christelijke samenleving verkeert die ook niet zomaar weer christelijk zal worden of dat je eigenlijk nog denkt en leeft vanuit een voorbij verleden.

Daardoor moet je opnieuw nadenken over de vraag of je als christenen politieke en maatschappelijke verantwoordelijkheden op je moet nemen, en zo ja met welk doel of ideaal, hoe en binnen welke grenzen. Daarover heb ik het meest gepubliceerd. Soms willen mensen dat ik meer doe aan allerlei concrete ethische thema's. Dat probeer ik ook wel. Toch blijkt juist deze achterliggende vraag bij de meeste thema's verschil te maken: van zondagsheiliging via samenwonen naar embryoselectie. Anderen verlangen dat ik meer intern-kerkelijke items aanpak, maar ik vind juist dat deze roeping van de kerk naar buiten toe vandaag zeker zo urgent is en juist allerlei interne discussies in het juiste perspectief kan trekken.

Bovendien kleurt die niet meer christelijke context ook de interne christelijke ethiek. Dat onze moraal onder druk staat van geldbesteding tot homoseksuele relatievorming, en van echtscheiding tot carrièreplanning heeft volgens mij te maken met het wegvallen van christelijk gekleurde maatschappelijke vanzelfsprekendheden. Daarop hebben we onbewust geleund. Daardoor kon de kerk zich te weinig profileren als een eigen samenleving onderweg naar het koninkrijk waarin we met vallen en opstaan een begin leren maken met de stijl van dat koninkrijk.

Daarmee ben ik bij het tweede speerpunt bij de invulling van mijn vakken: de geestelijke inbedding van de christelijke ethiek. De druk op de christelijke levensstijl in een niet meer christelijke samenleving valt niet zomaar te keren. Veel christenen vatten ethiek op als het destilleren van bijbelse gedragsregels die je vervolgens aan elkaar voorhoudt. Als je daar goed over doordent, zul je de juiste beslissingen nemen. Maar de praktijk leert anders. De meeste ethische keuzen komen helemaal niet voort uit zulke regels waar je met je verstand ja tegen zegt en vervolgens je wil in schikt. Je levensgeschiedenis, je opvoeding, de gemeenschap waarin je gevormd wordt, tradities en vooral de gesteldheid van je hart: die sturen je levensstijl.

Vandaar mijn sympathie voor, zeg maar, gemeente-ethiek. Een christelijke levensstijl lukt in een niet meer christelijke omgeving alleen als we in de kerk een herkenbare samenleving vormen waarin je elkaar meeneemt op de weg achter de Here Jezus aan. Vandaar ook mijn concentratie op wat er leeft in het mensenhart. Alleen als God dat hart veroverd en Jezus er woont en de Geest daar diepe invloeden uitoefent, ontstaat er een christelijke levensstijl. Alleen dan kun je ook pas vruchtbaar denken over levensstijl. Daarom mijn reserve om als kerken zaken als echtscheiding, samenwonen en homoseksualiteit als het ware van buiten naar binnen te behandelen en op te lossen. Alleen in de bedding van een geestelijke vernieuwing in de hele kerk zal het mogelijk zijn rond zulke thema's weer overtuiging en toewijding te hervinden en boven moralistische controle-dwang en gemakzuchtige vrijblijvendheid uit te komen.

Natuurlijk is de beoefening van de omgang met God in de eerste plaats op zichzelf waardevol. Maar tegelijk is de verbinding van ethiek en spiritualiteit vandaag urgent, ter wille van de ethiek maar ook ter wille van de spiritualiteit. De beoefening van de vroomheid bedoelt niet mijn eigen geestelijke welbevinden, maar mijn herschepping naar het beeld van Christus. Overigens bedoelden ook onze voorouders in de tijd van de Reformatie met het begrip 'vroomheid' of 'pietas' tegelijk de beoefening van de omgang met God en de levensstijl.

Een derde speerpunt voor mijn ethische werk ligt bij de hermeneutische vragen rond de bijbel. Ook die staan niet los van onze veranderde context. Achteraf bezien lezen we de bijbel nogal eens vanuit een min of meer vanzelfsprekende christelijke context. Maar in de context van een niet meer christelijke samenleving, wankelen vanzelfsprekendheden. In de pastorale praktijk van de jaren '90 stuitte ik op de onmacht van veel christenen om overtuigende richtinggevende ethische conclusies uit de bijbel te trekken. Het kan zo, maar bij een andere uitleg ook anders. Moet je Bijbelse normen niet zien als bepaald door de andere cultuur van toen? Een vergaande relativisering rukt op, niet alleen onder jongeren, haast nog meer onder 40ers en 50ers. Anderen proberen dit tijt te keren met simplistisch Bijbelberoep en werken daarmee onbedoeld het relativisme in de hand. Voor deze vragen weglopen, is struisvogelpolitiek. Niet theologen in de kerken stellen ze al lang en vinden hun eigen antwoorden. Al mijn avonturen op het terrein van de ethische hermeneutiek komen voort uit een poging de vragen serieus te nemen maar dan niet om nog een duit in het relativistische zakje te doen. Juist om met nieuwe overtuiging in het licht van de bijbel te leven en te denken. Dit terrein heeft iets van glad ijs, en ik zal niet ontkennen dat ik wel eens flink ben uitgleden. Maar iedereen die schaatst weet het: juist wie durft, bewaart zijn evenwicht.

3. PERSOONLIJKE UITLEIDING

a. Op de schouders van Douma

Deze drie speerpunten leer ik steeds meer zien in verbinding met mijn voorganger en leermeester professor Jochem Douma. Al in Douma's werk steekt nuchterheid als het gaat over het karakter van de huidige samenleving en de christelijke roeping daarbinnen. Douma was één van de eersten die in vrijgemaakte kring de spiritualiteit weer onder de aandacht bracht, in artikelen in *De Reformatie* en in een pleidooi voor het klassieke vak 'ascetiek'. Douma breekt ook al een lans voor gemeente-ethiek en is daar in zijn boek 'christelijke levensstijl' eigenlijk ook mee bezig. En vanaf 1990 zette hij nieuwe stappen rond het schriftberoep in de ethiek. Vooral zijn aandacht voor het werk van de Heilige Geest daarbij beschouw ik nu als één van de vertrekpunten voor mijn latere bezinning.

Ik probeer echt niet overdreven aardig te zijn als ik zeg dat ik mijn eigen benoeming tot hoogleraar voor professor Douma haast net zo mooi vond als voor mezelf. Het was spijtig dat er in 1997 geen rechtstreekse opvolger stond en dat ik vervolgens ook niet zo opschoot met mijn promotie. Het is mooi dat die lijn nu toch gecontinueerd werd. Ik mag de leerstoel bezetten waaraan Douma allereerst gaf. Twaalf jaar geleden stond ik nog wat geïntimideerd in de schaduw van mijn voorganger. Nu weet ik me juist gestimuleerd om diepe intenties van zijn werk op de leerstoel voort te zetten.

b. Mijn plaats in de kerken

Tenslotte mijn plaats in de kerken. Anders dan in Berkel hield ik nu rekening met een benoeming. Toch was ik daarvan niet zeker. U had ook bezwaren tegen mij te behandelen. Zou ik voldoende vertrouwen hebben? In het licht daarvan bemoedigt uw benoeming mij. Ondanks alles spreken de kerken hun vertrouwen in mij uit. Toch wil ik dat niet misbruiken als zelfrechtvaardiging. Ik heb juist onderschat dat vertrouwen rond een functie in Kampen niet vanzelf spreekt. Als dominee kun je werken op basis van persoonlijk verkeer met vrijwel iedereen. Dan ontstaan hechte relaties, die ook wel wat kunnen lijden. Met 130000 kerkleden is die route voor een docent in Kampen uitgesloten. Wat dat betekent wanneer je graag uitdagingen oppakt, liefst geen geijkte paden gaat en onbekommerd dingen probeert, heb ik mijzelf te laat gerealiseerd.

Bovendien moet alle kritiek je tot zelfbeproeving brengen voor Gods aangezicht. Wie zal zichzelf doorgronden? Ook de beste intenties en ambities houden de structuur van het woord van de hoofdman: Ik geloof, kom mijn ongelooft te hulp. Ik denk dat ik dit moest schrijven. Maar wilde ik

misschien ook scoren, origineel zijn, flirten met het eigentijdse of weer wegduiken in het vertrouwde? Ik wil mij geven voor u en uw kerk. Of bedoelde ik ook mezelf? Ik vind het een echt probleem. Of creëer ik rookwolken rond de eenvoudige gehoorzaamheid? Als theologen ben je bezig met de kennis van God. Maar niemand kan God kennen als hij zichzelf niet kent. Dat is een klassieke ervaring uit de christelijke spiritualiteit. Augustinus zegt het, Bernard van Clairvaux herontdekt het, Luther leeft het voor, Calvijns institutie groeit uit deze inzet, latere gereformeerden en puriteinen analyseren dit geheim. Je kunt jezelf niet kennen als je God niet kent. Je kunt God niet kennen als je jezelf niet kent.

In heel de theologie maar zeker ook op deze leerstoel komt dat op je af. Niet meer zozeer mijn onervarenheid of weerstand, zoals 12 jaar geleden in Berkel. Maar dat zeker deze vakken niet buiten jezelf kunnen omgaan. Wie ethiek en spiritualiteit wil geven, moet spiritualiteit en ethiek ook leven. Ik kan alleen maar schuilen bij Christus. Alleen als Hij mij opzoekt en doorwoont, kan ik God en mijzelf kennen en zo kerk en samenleving dienen.

Tot slot geeft de preses het woord aan de rector, prof. dr. C.J. de Ruijter.

Preses,

Wat zijn we hier vanavond eigenlijk aan het doen? We begroeten twee collega's die van de synode een eervolle benoeming kregen. Maar ja, we kennen die twee intussen langer dan vandaag. Ze hebben hun vaste plek op de docentenvergadering. Je zit regelmatig met elkaar aan de koffie. En die ene is al 12 jaar zo ongeveer m'n buurman. Hoe doe je dat, twee bekenden begroeten? Dat was de vraag waar u me voor plaatste, voorzitter.

Eigenlijk ook wel een leuke uitdaging. Doorgaans wachten we met toespraken tot iemand afscheid neemt. Maar wat kan het stimulerend zijn om ook onderweg eens even stil te staan met elkaar. En dan als het ware elkaar even opnieuw te ontdekken. Want als je dat niet kunt sterft de onderlinge omgang wel af. Je ziet dat soms ook wel – dat een relatie dood gaat. Gewoon, doordat de een de ander niet meer echt met nieuwe ogen ziet. Je hebt die ander een plek gegeven in het cliché van alledag.

Dat zal ons bij jullie trouwens niet gauw overkomen, Wolter en Ad. Wie jullie kent weet dat de omgang met jullie geen last heeft van slijtage. Integendeel, zou ik zeggen. Ze vernieuwt zich. En dat is dus precies waar een begroeting op gericht is. Dat je ogen open gaan voor de ander en er ruimte komt voor een wezenlijke ontmoeting.

Dat je ogen niet voor het eerst voor die ander open gaan doet dan niet terzake. Een ander hoeft niet nieuw te zijn om hem te ontdekken. Nieuw en opnieuw mag in elkaars verlengde liggen.

Ik denk dat ik daarmee een punt aanraak dat jullie tweeën op een diepe manier verbindt. Ik ziet het in jullie functioneren als docent en collega. Wolter, bij jou is dat voor de buitenwereld misschien het meest verborgen. Veel gebeurt achter de deur van lokaal 2.

Daar begin je elk seizoen opnieuw aan die worsteling met die letters van rechts naar links. Voor veel van je studenten is het ook echt een worsteling. Niet voor niets hoort Hebreeuws vaak tot de laatste tentamens die afgelegd worden. Maar wat een creativiteit leg je aan de dag in het begeleiden van die worsteling. Creatieve mensen lopen niet weg voor angst, onzekerheid, twijfel en neerslachtigheid. Dat zegt een beroemde creativiteitsdeskundige. Laat ik hem nu ook even letterlijk citeren in een taal die jou ook al na aan het hart ligt: "Creative people do not run away from non being, but by encountering and wrestling with it, force it to produce being. They knock on silence for an answering music". Ik zou niet weten op wie dit meer van toepassing is dan op jou, Wolter. Je zoekt nieuwe wegen om die taal van de Bijbel te ontsluiten. Ik noem hier ook speciaal de nieuwe methode die je ontwikkelt voor het herkennen en benoemen van de werkwoordsvormen. Nieuw en opnieuw – het kenmerkt je werk. Zo lukt het je telkens om voor je leerlingen een nieuw perspectief te openen op wat God zegt.

Ook voor jou vind ik dat een treffende typering, Ad. Bij jou kijken er doorgaans wat meer mensen mee bij je werk. En dan word je vanzelf wel gewaar dat je geen cliché-theoloog bent.

Twee voorbeelden. Je hebt ons gediend met een nieuw encyclopedisch concept. Echt nieuw, maar

niet met de bedoeling om alles eens flink op de schop te nemen. Maar om eens opnieuw te kijken naar de opdracht om theologie te beoefenen als denkende dienst aan de kerk, en dat in deze tijd. En dan je bezinning op de ethiek. Was er nog een nieuw ethisch thema te vinden? Dat vroeg menig-een zich af bij je aantreden. En we zagen hoe jij je daardoor niet liet verlammen. Met kracht wierp je je op de vraag: Wat gebeurt er eigenlijk in een mens die het nieuwe leven voor God leert kennen? Er kwam een nieuwe benadering op gang. Niet om het ethische wiel uit te vinden, maar om opnieuw het werk van God te ontdekken. En straks bij je aantreden als hoogleraar zal er vast weer wat nieuws te genieten zijn.

Inderdaad, ik denk dat ik hier een punt aanraak dat jullie op een diepe manier verbindt. Dat reikt verder dan het feit dat jullie twee creatieve collega's zijn. Daar ligt een geestelijke band onder, die jullie verbindt en jullie aan ons. Uiteindelijk zoek ik daar toch het geheim van jullie functioneren. Jullie drijft geen vernieuwingszucht. Het is vertrouwen in Hem die wil dat we een nieuw leven zullen leiden.

En dat is nodig ook. Laat ik dat hier ook benadrukken. Voordat u denkt dat dit twee perfecte docenten zijn. Ik ga hun tekortkomingen niet breed uitmeten. Daar hebben we een functioneringsgesprek voor. En ik beloof u dat ik daar gebruik van maak waar nodig'.

Maar Wolter en Ad maken ook geen geheim van hun onvolmaaktheid. Ze verkeren onder ons in alle christelijke kwetsbaarheid. Juist zo laten zij zich als docent en collega kennen in een sterk verlangen naar God.

Ik wil u hartelijk danken, voorzitter, voor de kans die u vanavond biedt. Een kans om opnieuw naar twee collega's te kijken die ons tot en met vertrouwd zijn. Jullie, Wolter en Ad stimuleren ons telkens met nieuwe ogen op te zien tot God. Zo begroeten we jullie hartelijk, broeders. Moge Hij telkens zijn goedheid nieuw maken aan jullie en ons allemaal.

Artikel 104

16-05-2008

Revisieverzoek decharge

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. brief van br. A. Capellen, d.d. 25 augustus 2006, waarin hij verzoekt om herroeping van het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 122, besluit 1, om deputaten-curatoren decharge te verlenen met daarbij de uitspraak dat deputaten-curatoren hun werk naar behoren hebben verricht en zorgvuldig en ter zake zijn ingegaan op ingediende bezwaren. Hij vraagt bovengenoemd besluit te vervangen door de uitspraak, dat de acht door br. Capellen aangevoerde bezwaren tegen de bijdragen van drs. A.L.Th. de Bruijne in *Woord op schrift* gegrond en rechtmatig zijn. Deputaten-curatoren hebben deze bezwaren weerlegd, reden waarom zij niet aan het verzoek van br. Capellen voldeden om drs. De Bruijne terug te roepen van zijn 'verkeerde weg' en 'dwalingen'. Br. Capellen heeft daarna gewacht op besluitvorming van de GS Amersfoort-C 2005 omdat eventuele afkeuring van het beleid van deputaten-curatoren een appèl van hem overbodig zou maken. Thans richt hij zich tot de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 met zijn verzoeken als hiervoor vermeld;
2. brief van br. A. Capellen, Rotterdam, d.d. 23 augustus 2006, waarin hij revisie vraagt van het besluit van de GS Amersfoort-C 2005, Acta art. 122, besluit 2.1, tot aanscherping van het protocol voor bezwaren tegen mondelinge of schriftelijke uitlatingen van docenten van de Theologische Universiteit. Hij maakt bezwaar tegen de bepaling, dat tot uiterlijk één jaar na publicatie bezwaren kunnen worden ingediend, omdat in een gereformeerde kerk nooit in een dwaling berust mag worden.

Besluit 1:

het verzoek om revisie van het besluit tot decharge van deputaten-curatoren niet ontvankelijk te verklaren.

Gronden:

1. het verzoek van br. Capellen tot revisie van een besluit van de GS Amersfoort-C 2005 is in feite een verlaat bezwaar tegen het beleid van deputaten-curatoren, benoemd door de Generale Synode Zuidhorn 2002-2003. Klachten over hun optreden behoorden te worden ingediend bij de eerstvolgende generale synode, i.c. de GS van Amersfoort-C 2005. Br. Capellen heeft verzuimd zich met deze bezwaren te wenden tot deze synode, hoewel hij daartoe wel de gelegenheid had;
2. indiening van bezwaren bij een latere generale synode is alleen te verantwoorden als het gaat om feiten die ook pas later bekend zijn geworden. Dat is echter niet het geval.

Besluit 2:

het verzoek om revisie van het besluit tot aanscherping van het protocol voor bezwaren tegen mondelinge of schriftelijke uitlatingen van docenten van de TU af te wijzen.

Gronden:

1. een termijn van één jaar mag voldoende worden geacht om een dwaling te onderkennen;
2. het stellen van een termijn is nodig uit het oogpunt van rechtsbescherming van docenten;
3. de beperking tot uiterlijk één jaar na de gewraakte uitlating geldt alleen voor het indienen van bezwaar door kerken of kerkleden, zie het Statuut van de Theologische Universiteit, art. 13.6. Het College van Toezicht en speciaal de generale synode kunnen wel om gegronde redenen, ook naderhand ooit een nadere verklaring eisen van het gevoelen omtrent enig deel van de leer, vgl. Generale Synode Spakenburg-Noord 1987, Acta art. 95.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen. De deputaten curatoren blijven buiten stemming, evenals zij die ook in Amersfoort-Centrum aanwezig waren.

Artikel 105

16-05-2008

Appèl tegen uitspraken van deputaten-curatoren

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. appèlschrift met bijlagen van br. M.A. Jonker en J.A. Karssenberg te Amersfoort, S.J. Driessen te Nijmegen, A.J. Flipse te Eindhoven en M.C. Flipse te Goes d.d. 21 februari 2008, waarin zij in appèl gaan tegen besluiten van het curatorium van de Theologische Universiteit inzake publicaties van dr. A.L.Th. de Bruijne.
De bezwaren van de broeders zijn tot tweemaal toe door het curatorium afgewezen (resp. d.d. 28 maart 2003 en 25 maart 2004). Appellanten beargumenteren het feit dat zij eerst nu in appèl gaan tegen de besluiten van het curatorium en niet al bij de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, door te wijzen op de in 2005 nog lopende procedure die zij met gelijke bezwaren aanspanden bij de Raad van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Stad in 2002 en die eindigde met een uitspraak van de PS Holland-Zuid in 2007;
2. brief met bezwaarschrift van zr. S.T. Bolt, Assen, d.d. 21 februari 2008, waarin zij de synode verzoekt uit te spreken:
  - a. de uitspraak dat Genesis 1 niet historisch is – gedaan in het boekje GENESIS van prof. dr. J. Douma – is in strijd met de NGB art. 4 en 5.

- b. met een term 'uitwisseling van gedachten' wordt in het boekje GENESIS het zintuiglijk waarneembare spreken van de slang ter discussie gesteld. Dit is in strijd met art. 4 en 5 van de NGB.

Deze bezwaren diende zij eerder in bij de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005. Deze synode verwees haar volgens het Statuut van de Theologische Universiteit naar het College van Toezicht van de TU, dat haar bezwaren vervolgens afwees;

3. brieven van de brs. D.J. Bolt te Drachten, H.J. Flipse te 's-Gravenpolder en A. Mol te Goes d.d. 22 februari 2008, en br. H. Janson en F. van Pijkeren te Eindhoven en A. Hof te Best, d.d. 21 februari 2008, waarin zij bezwaar maken tegen uitlatingen van prof. dr. G. Harinck in een interview in het *Nederlands Dagblad* d.d. 26 januari 2008 en tegen de inhoud van de daarop volgende verklaring 'Nader gesprek op gereformeerde grond' (*Nederlands Dagblad*, 9 februari 2008, zie Bijlage 9.2) van dr. Harinck, de leiding van de Theologische Universiteit en het College van Toezicht van de bijzondere leerstoel ADC;
4. bezwaarschrift van de broeders A. Capellen en G. de Ruiters, d.d. 12 april 2008, waarin zij vragen in te stemmen met hun bezwaren tegen opvattingen van prof. dr. J. Douma, gepubliceerd in zijn boekje GENESIS en het *Nederlands Dagblad* d.d. 11 en 22 augustus 2007. Ook vragen zij het oordeel van het College van Toezicht aangaande hun bezwaarschrift af te wijzen. Hun bezwaren vatten zij als volgt samen:
- dr. Douma vindt het legitiem te spreken van een oerknal en een evolutionistische ontwikkeling van heelal en aarde (inclusief dat van het menselijk leven), op voorwaarde dat erkend wordt dat dit een door God geleid proces is;
  - dr. Douma laat een schepping in zes dagen los door Genesis 1 op te vatten als een geloofsgetuigenis in de vorm van een kadervertelling;
  - dr. Douma ontkent dat we de scheppingsdagen letterlijk moeten nemen omdat de schepping van het licht niet onafhankelijk van de schepping van zon, maan en sterren kan hebben plaatsgevonden.

Besluit 1:

het appèlschrift van de brs. Jonker, Karssenberg, Driessen, A.J. Flipse en M.C. Flipse tegen de uitspraken van het curatorium inzake publicaties van dr. De Bruijne niet ontvankelijk te verklaren.

Gronden:

- het appèl tegen de uitspraken van het curatorium had ingesteld moeten worden bij de eerstvolgende vergadering van haar opdrachtgever, in dit geval de Generale Synode van Amersfoort-Centrum-2005;
- dat appellanten hun bezwaren tegelijk voorlegden aan de kerk te Rotterdam-Stad was hun eigen keus, die hun geen bijzondere rechten verschaft op de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008.

Besluit 2:

het verzoek van zr. Bolt met betrekking tot publicaties van dr. Douma af te wijzen.

Gronden:

- het CvT heeft aangetoond, dat zr. Bolt de opvatting van prof. Douma inzake 'uitwisseling van gedachten' niet correct heeft weergegeven.
- zr. Bolt heeft de weerlegging van het College van Toezicht (CvT) niet op overtuigende wijze weersproken;

Besluit 3:

de bezwaren van de brs. Bolt, Flipse, Mol, Janson, Van Pijkeren en Hof met betrekking tot uitlatingen van dr. Harinck af te wijzen.

Gronden:

1. de gezamenlijke verklaring 'Nader gesprek op gereformeerde grond' van dr. Harinck, het College van Bestuur en de rector van de TU, deputaten Archief en Documentatie en het College van Toezicht van de leerstoel ADC zegt: "Door onomwonden met elkaar te spreken vonden we elkaar in onze liefde voor het Woord van de Here en voor de kerken. In deze setting erkende dr. Harinck dat onzorgvuldige formuleringen van hem en gebrek aan oog voor de kerkelijke context tot misverstanden hebben geleid omtrent zijn opvattingen. Hij betreurt dat en heeft dat niet beoogd". Het is niet juist om nu nog achter deze verklaring terug te gaan.
2. de verklaring wijst terecht op de persoonlijke setting van het bekritiseerde interview: dr. Harinck ontwikkelde in dit gesprek geen kerkelijk actieprogramma, maar sprak op een kwetsbare manier over zijn persoonlijke geloofsbeleving, waardoor gereformeerde overtuigingen helaas in diskrediet konden worden gebracht;
3. dr. Harinck heeft aan het College van Bestuur van de TU een afdoende toelichting gegeven naar aanleiding van terecht opgekomen vragen naar aanleiding van het interview in het ND van 26 januari 2008, neergelegd in de gezamenlijke verklaring van alle betrokkenen. Deze verklaring biedt zo voldoende basis om het door hem en de leiding van de Theologische Universiteit gevraagde vertrouwen te schenken, nu zij gezamenlijk hernieuwde verbondenheid aan Schrift en confessie uitspreken;
4. dr. Harinck en de leiding van de Theologische Universiteit hebben nadrukkelijk het voornemen uitgesproken met meer onderlinge eensgezindheid te zullen optrekken.

Besluit 4:

het verzoek van de brs. Capellen en De Ruiter om instemming met de bezwaren tegen publicaties van prof. dr. J. Douma en om afwijzing van het oordeel van het College van Toezicht daarover af te wijzen.

Gronden:

1. terecht heeft het College van Toezicht (CvT) de bezwaren onder Materiaal 4 niet in behandeling willen nemen, omdat ze jaren na publicatie van het betrokken boek GENESIS werden ingediend. De Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 heeft, om te voorkomen dat nog lange tijd na verschijning van een publicatie bezwaren worden ingediend, voor het indienen van bezwaren een termijn vastgesteld tot uiterlijk één jaar na de desbetreffende uitlating (Staat van de TU, art. 13.6). De broeders konden voordien deze termijn niet kennen, maar mochten wel in staat worden geacht om hun bezwaren met de nodige zorgvuldigheid, dat is binnen gepaste tijd, bij het curatorium bekend te maken;
2. terecht heeft het CvT gewezen op de essentie van de genoemde artikelen in het *Nederlands Dagblad* van prof. Douma. In deze artikelen voert prof. Douma niet een pleidooi om te spreken over een oerknal of een proces van evolutie, maar waarschuwt hij tegen het ondoordacht veroordelen van christenwetenschappers die bij hun onderzoek aanwijzingen ontdekken voor een oerknal of een bepaalde vorm van evolutie, en dat in hun publicaties verwerken, zonder daarmee het christelijk geloof in Gods schepping en onderhouding van de wereld aan te willen tasten;
3. terecht heeft het CvT de appellanten er op gewezen, dat gereformeerde theologen vaker hebben geworsteld met exegetische vragen rond Genesis 1, waarbij zij vasthielden aan het gezag van Gods woord en aan een totstandkomen van de wereld, waarbij God in alles de hand had. De ruimte voor een dergelijke worsteling heeft het college aan prof. Douma niet willen ontzeggen.

Bespreking besluiten algemeen

De commissie Utrecht heeft de besluiten voorbereid en geeft een korte toelichting. Allereerst wordt vastgesteld dat we de materie in een publieke zitting kunnen behandelen. Het gaat over de leer, hoewel er in het verlengde daarvan gemakkelijk personen kunnen worden beschadigd, zoals overigens in diverse publicaties ook is gebeurd. De woordvoerder, ds. Hoksbergen, dringt daarom aan op een

zorgvuldige formulering. De commissie heeft een kerkrecht deskundige van buiten de TU Kampen bereid gevonden om te adviseren.

Besluit 1

Wat betreft besluit 1 wordt gevraagd of er niet iets meer gedaan kan worden dan een afwijzen op formele gronden. Dan blijft de zaak boven de markt hangen. Kunnen we in de uitspraak niet inhoudelijk meer aansluiten bij wat het curatorium heeft gezegd? De synode kan dan nogmaals onderlijnen dat naar haar oordeel dr. De Bruijne een voluit gereformeerd theoloog is. De commissie antwoordt dat de synode van Amersfoort-C reeds uitvoerig op de materie is ingegaan. Dát is de belangrijkste reden om nu tot een niet-ontvankelijk te besluiten.

De vergadering is het hier mee eens. Wel wordt benadrukt dat hier vragen leven bij veel kerkleden en het een centraal punt in de theologie betreft: hoe lezen we de Bijbel? We zouden met een meer inhoudelijke weerlegging de kerken kunnen dienen. Dat kan niet als antwoord op het appèlschrift genoemd in besluit 1, maar het zou zinnig zijn na te denken over de vraag hoe we het materiaal dat er is richting de kerken kunnen communiceren. Het College van Toezicht heeft vanuit de Bijbel heldere antwoorden gegeven. Dat hoeft niet ergens in een map te blijven zitten. De commissie staat sympathiek tegenover deze suggestie en verzoekt het moderamen hierover met nadere voorstellen te komen.

Besluit 1 wordt met algemene stemmen genomen, waarbij de leden die ook lid waren van de GS Amersfoort-Centrum 2005 en de deputaten curatoren buiten stemming blijven.

Besluit 2

De bespreking van besluit 2 verloopt wat stroef. Inhoudelijk staat de vergadering wel achter het oordeel van de commissie, maar tegelijkertijd bestaat er onbehagen over de weinig concrete weerlegging van de bezwaren die door de indiener zijn verwoord. Hoe kan een vergadering oordelen als ze de stukken niet kent? Punt is juist dat zr. Bolt aangeeft dat haar punten onvoldoende weerlegd zijn door het curatorium. Dan wordt het een beetje welles – nietes als de vergadering nu uitspreekt dat wel overtuigend is aangetoond enz.

De commissie is niet overtuigd. Bij het besluit hoort ook het materiaal. Daarbinnen is inhoudelijk exact na te gaan wat het standpunt van het curatorium is geweest. Daar schaart de GS zich nu achter. Het is dus niet slechts een formeel antwoord, maar ook een inhoudelijke reactie, zonder dat deze inhoud inderdaad opnieuw in de gronden is geformuleerd.

Besluit 2 wordt met 18 stemmen voor, 7 tegen en 2 onthoudingen aanvaard. Twee leden, lid van het curatorium, blijven buiten stemming.

Bespreking besluit 3

Door verschillende sprekers wordt begrip geuit voor de bezwaren die genoemd worden tegen de uitlatingen van prof. Harinck. De punten die Harinck aangesneden heeft zijn wezenlijk van aard en de vraag moet gesteld worden waarom in een latere verklaring deze zaken niet teruggenomen zijn. Het betreft hier immers wel een docent aan de TUK. Er wordt wel gesteld in de gezamenlijke verklaring dat de TUK en dr. Harinck samen verder gaan in verbondenheid aan Schrift en Confessie, maar staan de uitspraken die de hoogleraar gedaan heeft hiermee niet op gespannen voet? Er wordt op deze wijze wel erg veel vertrouwen gevraagd. Een aantal leden wil best dat vertrouwen geven, met begrip voor de persoonlijke setting waarin het interview heeft plaats gevonden en bedenkend dat het beslist geen actieprogramma was, maar dat vertrouwen moet ook bewezen worden.

Anderen stellen dat ieder zo zijn persoonlijke gedachten zal hebben naar aanleiding van het interview – en wellicht gemengde gevoelens. Maar bepalend is niet langer het interview. Bepalend is de gezamenlijke verklaring die is gepubliceerd. Daar moeten we niet achter terug willen, hoe begrijpelijk dat ook is. Ook christelijke omgangsvormen vragen dat je niet iemand op zijn woorden pakt, hoe ongelukkig geformuleerd ook, maar luistert naar wat later uiteengezet wordt.

In zijn antwoord stelt de commissie dat er een indringend gesprek heeft plaatsgevonden met Harinck. Een openhartig gesprek waarin de verontrusting, zoals die ook tijdens deze vergadering naar voren is gekomen, duidelijk benoemd is. Het is zeker geen kwestie geweest van glad proberen te strijken. Integendeel – er is een indringend gesprek gevoerd.

De commissie onderstreept de opmerking die gemaakt is over het punt dat we te maken hebben met de verklaring – en niet met het interview. Maar had er niet iets teruggenomen moeten worden? Dat lijkt aantrekkelijk – maar de vraag is wat je daarmee opschiet. Wat is het meest waardevol? Iemand neemt gewoon iets terug – of je proeft elkaars nieren en weet hoe iemand over bepaalde zaken denkt? En kijk dan naar de verklaring. Daarin worden fundamentele uitspraken gedaan: van harte en zonder enige reserve erkent Harinck Jezus als de verlosser; wat betreft het omgaan met de Bijbel wordt het normatief karakter en de zeggingskracht volmondig erkend. Deze inhoud van de verklaring heeft de commissie gebracht tot het voorstel wat nu voor ligt.

Walinga dient een amendement in om grond 3 wat uit te breiden. Het staat er nu wat mager: de verklaring geeft voldoende basis ... Geef dat wat meer body door juist de door de commissie aangehaalde punten uit die verklaring op te nemen. Zijn amendement wordt door de commissie overgenomen.

De brs. De Boer en Zomer dienen een amendement in waarin aan grond 2 wordt toegevoegd dat door de uitlatingen van Harinck de gereformeerde leer in diskrediet kon worden gebracht. De commissie ontraadt dit amendement. Naar haar oordeel ga je dan terug naar het interview zelf en ga je zo voorbij aan de nadere verklaring. De indieners echter handhaven hun amendement. Ze proeven ook zelf wel de zekere dubbelheid, maar het amendement verwoordt inhoudelijk de ernst van de ontstane commotie.

In stemming komt het amendement De Boer/Zomer. Het wordt aangenomen met 21 voor, 6 tegen en 3 onthoudingen. Twee leden – deputaat curator – blijven buiten stemming. Hierna wordt het voorstel met 27 stemmen voor en 3 onthoudingen aanvaard. Ook hierbij bleven de deputaten curatoren buiten stemming.

Bespreking besluit 4

De bespreking van besluit 4 wordt, nadat de vergadering heeft vastgesteld op 16 mei dat er te weinig onderliggend materiaal aanwezig is, voortgezet op 20 juni. Ook wordt opgemerkt dat, wanneer we een kwestie als deze opvatten als een appèl, het goed zou zijn wanneer er ook een regeling voor aanwezig zou zijn. Er is wel geregeld in het Statuut van de TU dat in appèl gegaan kan worden bij het College van Toezicht, maar op welke manier een appèl vervolgens naar de GS kan gaan is niet helder. Een appèl vraagt een zorgvuldige voorbereiding, waarbinnen alle stappen die gedaan zijn inzichtelijk aan de vergadering worden voorgelegd.

Het aanvankelijke voorstel met de gronden van de commissie Utrecht, dat de vergadering te formalistisch achtte, is op 20 juni vervangen. De gronden sluiten nu meer inhoudelijk aan bij het oordeel dat door de Commissie van Toezicht is gegeven.

Bij de aanvang van deze ronde dient ds. Van der Laan een tegenvoorstel in. Inhoudelijk is hij het van harte eens met de afwijzing van het bezwaarschrift, maar hij zag graag een inhoudelijke beantwoording van de vragen die gesteld zijn. Er is altijd gepleit voor wetenschappelijke ruimte, maar de vraag mag gesteld of de in het verleden gevraagde en verleende ruimte dezelfde is als die hier aan de orde is. Wanneer we het bezwaar afhandelen als nu voorgesteld, blijven de vragen rondzingen. Het zou goed zijn als er een meer inhoudelijk antwoord gegeven werd door de CvT. Het CvT is daar ongetwijfeld toe in staat. Voorkom dat het voor blijvende onrust zorgt en geef heldere voorlichting.

De commissie is van oordeel dat wanneer deze weg gevolgd zou worden er een te grote last op de schouders van het CvT wordt gelegd. Bedenk dat het in eerste instantie gaat om uitlatingen van prof. Douma in twee columns in de krant – en dat eerdere publicaties daar in een later stadium bij betrokken zijn. Wanneer je er dan nu zo'n punt van gaat maken, doe je geen recht aan het juridisch vastgestelde uitgangspunt dat bezwaren binnen een redelijke termijn ingediend dienen te worden. Je scheidt dan een ongewenst precedent. Is het onderwerp daarmee definitief afgerond? Nee, het gesprek gaat door, maar niet in dit kader van appèl.

Besluit 4 wordt vervolgens met 1 stem tegen en 1 onthouding genomen. De deputaten curatoren blijven buiten stemming. Hiermee is het tegenvoorstel automatisch verworpen.

Ter afsluiting van de bespreking van de bezwaarschriften stelt de preses dat de synode opnieuw zijn vertrouwen in de mensen die werken aan de universiteit heeft uitgesproken. We moeten als kerken niet trachten te voorkomen dat er iets bedacht wordt aan een universiteit – dat mag je zelfs niet ver-

wachten! De docenten doen hun werk zorgvuldig en trachten antwoorden te geven op vragen die deze tijd stelt. Hij roept de kerken op zich niet van de wijs te laten brengen door boze tongen wanneer de synode een revisieverzoek afwijst of zich aansluit bij een besluit van een mindere vergadering. Dat zijn geen hamerstukken, maar dat doet een synode voor het aangezicht van de Heer. Hij is getuige van wat we doen en hoe we het doen. Voor Hem en de kerken leggen we deze besluiten neer.

Artikel 106

20-06-2008

*Dit artikel is vervallen***Deputaten studiefinanciering art. 19 KO****Artikel 107**

05-04-2008

*Algemene behandeling rapport deputaten studiefinanciering art. 19 KO**Voorstel: deputaten studiefinanciering/College van Bestuur TU*

Materiaal:

1. rapport van deputaten ad art. 19 KO;
2. brief van het College van Bestuur van de Theologische Universiteit (TU) d.d. 16 september 2008.

Besluit 1:

het beleid van deputaten goed te keuren, met dien verstande dat kennis is genomen van het oordeel van BDO Walgemoed CampsObers Accountants over de jaren 2004, 2005 en 2006.

Grond:

uit de bevindingen blijkt dat, afgezien van een onzekerheid m.b.t. de volledigheid van de van ex-studenten ontvangen terugbetalingen, de jaarrekeningen een getrouw beeld geven van kapitaal en resultaat van het deputaatschap.

Besluit 2:

de Regeling Studiefinanciering dusdanig te wijzigen dat reguliere studenten worden uitgesloten en studenten aan de vooropleiding en de zogenaamde zij-instromers op voldoende financiële steun kunnen rekenen.

Grond:

aanpassing van de Regeling Studiefinanciering geeft aan studenten die eerder een andere opleiding hebben gevolgd (zij-instromers) en aan studenten van de vooropleiding een grotere financiële zekerheid met betrekking tot de studiefinanciering. Hierdoor worden mogelijke financiële belemmeringen die een studie aan de ThUK in de weg kunnen staan, weggenomen.

Besluit 3:

deputaten de opdracht te geven om een financiële regeling te maken en te implementeren voor studenten die een studieprogramma volgen om naar artikel 8 KO predikant te worden.

Grond:

deze kandidaten kunnen zich tot dusver niet beroepen op de Wet op de Studiefinanciering, noch op de financiering door deputaten. Het is wenselijk dat deze groep ook een beroep kan doen op financiële mogelijkheden.

Besluit 4:

de boekengeldtoelage af te schaffen en uit de Regeling Studiefinanciering te halen.

Grond:

er wordt te weinig gebruik van de toelage gemaakt om nog langer financiële reserves achter de hand te houden. De doelstelling dat de regeling dient om een basisbibliotheek op te bouwen wordt niet gehaald.

Besluit 5:

de Regeling Studiefinanciering aan te passen zodat de afschrijvingstermijnen van schulden gelijk worden getrokken. Zowel de afschrijving van het boekengeld als de studiefinanciering door deputaten wordt over tien jaar tijd afgeschreven.

Grond:

In de Regeling is opgenomen dat als een student predikant wordt binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland, zijn schuld in geleidelijke termijnen wordt afgeschreven. In de Regeling wordt onderscheid gemaakt in de afschrijvingstermijn van het boekengeld en van de studiefinanciering. De afschrijving vindt respectievelijk plaats in tien jaar en vijftien jaar. Het is administratief gezien eenvoudiger om dit gelijk te trekken.

Besluit 6:

deputaten te ontheffen van de taak om jaarlijks een of meer gesprekken te voeren met de studenten die financiële steun ontvangen naar art. 19 KO en de desbetreffende bepaling in art. 11 van de Instructie van deputaten buiten werking te stellen.

Gronden:

1. door de nauwe samenwerking met de TU kan er een einde komen aan de afzonderlijke gesprekken van deputaten met de ontvangers van studiefinanciering naar art. 19 KO. De studievoortgangsgesprekken vinden immers reeds bij de TU plaats;
2. de docentenvergadering van de TU behoudt in dezen haar eigen taak en bevoegdheden;
3. bij de beoogde nieuwe organisatiestructuur komt de Instructie van deputaten te zijner tijd te vervallen. In het licht daarvan kan nu volstaan worden met het buiten werking stellen van art. 11 van de Instructie.

Besluit 7:

1. deputaten op te dragen hun werkzaamheden vóór de eerstvolgende synode af te bouwen en hun taken over te dragen aan het 'Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen';
2. hierbij op te richten het 'Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen' (verder: Bureau Studiefinanciering) als een zelfstandig onderdeel van de kerken overeenkomstig art. 2: 2 Burgerlijk Wetboek;
3. te bepalen dat het Bureau Studiefinanciering is belast met de uitvoering van de financiële steunverlening naar art. 19 KO;

4. deputaten op te dragen in nauwe samenwerking met het College van Bestuur van de TU het conceptstatuut voor het Bureau Studiefinanciering gereed te (doen) maken, dit ter goedkeuring voor te leggen aan de Raad van Toezicht van het Bureau Studiefinanciering en vervolgens ter vaststelling voor te leggen aan de eerstvolgende synode;
5. de Raad van Toezicht van de TU tevens aan te wijzen als de Raad van Toezicht van het Bureau Studiefinanciering;
6. de Commissie van Beroep voor de TU tevens aan te wijzen als onafhankelijke beroepsinstantie terzake besluiten, handelingen en weigeringen daartoe van het Bureau Studiefinanciering;

Gronden:

1. de oprichting van een Bureau Studiefinanciering voorziet in een juridisch zelfstandige entiteit, die toch praktisch zo dicht mogelijk bij de TU staat;
2. de specifieke kennis die vereist is om de continuïteit van de financiële steunverlening ad art. 19 KO te waarborgen kan beter gegarandeerd worden vanuit een vaste administratieve omgeving;
3. het toezicht op het Bureau Studiefinanciering resp. de beroepsmogelijkheid bij de Commissie van Beroep waarborgen een zorgvuldige uitvoeringspraktijk.

Besluit 8:

1. deputaten op te dragen zich nog tot de eerstvolgende synode, of zoveel eerder als mogelijk is, bezig te houden met het innen van schulden, tot op enig moment een status quo is bereikt, waarin de restschulden kunnen worden overgedragen aan het Bureau Studiefinanciering;
2. deputaten voorts op te dragen een nauwe samenwerking en regelmatige afstemming met de TU na te streven bij de afbouw van hun werkzaamheden en de opstart van het Bureau Studiefinanciering;
3. ook in de toekomst een afzonderlijk quotum te blijven vaststellen voor de financiële steunverlening ad art. 19 KO.

Gronden:

1. de afbouw van de werkzaamheden van deputaten en de opstart van het Bureau Studiefinanciering vereist een goede coöperatie;
2. het Bureau Studiefinanciering is belast met de uitvoering van art. 19 KO en heeft daarvoor een eigen quotum van de kerken.

Besluit 9:

het quotum voor 2009, 2010 en 2011 vast te stellen op respectievelijk € 130.000,--
€ 180.000,-- en € 190.000,--.

Bespreking besluiten 1 tot en met 5

De bespreking wordt bijgewoond door de deputaten D.M. Nieuwenhuis en T.C. Snip-Jonkman. De preses attendeert op het feit dat dit een historisch moment kan worden indien de voorstellen van deputaten worden aanvaard het werk van het deputaatschap onder te brengen bij de Theologische Universiteit. Dan zijn ze voor het laatst ter vergadering en wordt de verantwoordelijkheid voor de financiering van studenten weer teruggelegd bij de Theologische Universiteit zelf.

Vanuit de vergadering komen kritische geluiden als het gaat om het onderbrengen van het deputaatschap binnen de TUK. Allereerst gebeurt het werk nu door vrijwilligers, straks moet er 0,2 fte voor gereserveerd worden. Is dat nodig? Verder is er binnen het deputaatschap in de afgelopen jaren brede knowhow opgebouwd op dit terrein. Die ben je kwijt en is de TU in staat dit zomaar over te nemen? Deputaten voerden tot op heden ook gesprekken met de studenten. Wie gaat dat nu doen? Docenten van de TU? En ontstaat daardoor niet een ongezonde verwevenheid tussen de financiering van een student en de beoordeling van zijn resultaten door de TU?

Deputaten antwoorden dat het punt van de knowhow betrekkelijk is: om de negen jaar treden deputaten af en juist daarom is het beter die knowhow onder te brengen in een vaste organisatiestructuur. De kosten die daar tegenover staan moet je relateren aan het voordeel van de continuïteit. Dat het een dag in de week kost ligt met name daaraan dat we te maken hebben met een bewerkelijke groep. Het zijn juist de studenten die buiten de WSF 2000 vallen: zij-instromers, toekomstige predikanten art. 8 etc. Voor de normale student, die om welke reden dan ook vertraging oploopt, zijn er voldoende opvangmogelijkheden binnen de WSF.

Wat betreft de gesprekken: voorheen ging dat inderdaad vaak over de motivatie, nu betreft het gesprekken over de voortgang van de studie en de financiering daarvan. De kans dat er een ongezonde vermenging zou komen tussen financiering en beoordeling achten deputaten klein. Er bestaat een goede regeling met rechten en plichten die daartegen waakt.

Tegen het voorstel de boekengeldregeling af te schaffen ontstaat enige oppositie. Het blijft van belang volgens een aantal sprekers dat de studenten een basisbibliotheek opbouwen. Moet dat wijken ten faveure van de zij-instromers en studenten aan de vooropleiding?

Deputaten geven aan dat van de boekengeldregeling weinig gebruik gemaakt wordt. De oude idee dat predikanten significant meer boeken nodig hebben dan andere studenten is ook achterhaald. Boeken vormen in deze cultuur verder maar een beperkt middel om informatie beschikbaar te hebben, denk aan internet. Wat het punt van de vooropleiding betreft: in de opzet van de Kamper studie maakt deze een essentieel onderdeel uit van het studieprogramma, terwijl er geen financiering vanuit de WSF voor beschikbaar is. Daar zul je dus iets voor moeten regelen. Een euro kun je maar eenmaal uitgeven.

Hebben deputaten, nu ze voorstellen daar een aparte regeling voor te maken, redenen om aan te nemen dat het aantal predikanten, dat naar art. 8 KO geroepen wordt, toeneemt,? En is in besluit 2 voldoende gedefinieerd wat een 'reguliere' student is? Deputaten zeggen op het laatste punt toe dit in de uitwerking nader te preciseren. Wat artikel 8 betreft: er komen meer aanvragen binnen dan voorheen. Deputaten gaan daar pragmatisch mee om. Vragen over de wenselijkheid van deze instromers zijn niet aan deputaten te beantwoorden, dat is aan de kerken. Wel passen ze binnen de doelgroep: ondersteuning van studenten die geen gebruik kunnen maken van de WSF 2000.

Na de bespreking geeft de preses de besluiten afzonderlijk in stemming.

De besluiten 1, 3 en 5 zijn met algemene stemmen genomen, dat geldt ook besluit 2 met het voorbehoud dat in de regeling heldere formuleringen worden gekozen. Besluit 4 is genomen met 6 stemmen tegen en 1 onthouding.

Bespreking besluiten 6 tot en met 8

De besluiten 6 tot en met 8 worden besproken in aanwezigheid van twee leden van het College van Bestuur van de TU: mr. P.T.Pel en D. Laan. De eerste licht de voorstellen even toe. Deputaten art. 19 KO hadden voorgesteld om hun werk af te bouwen en onder te brengen bij de TU. Daarbij was vanuit de vergadering opgemerkt dat voorkomen moet worden dat binnen de TU-organisatie mensen verschillende petten dragen: zowel beoordeling van de studie als beoordeling van de portemonnee. Onderbrengen van het werk in een stichting is geen goed plan. Dat is een organisatievorm die deputaten liever niet zien op kerkelijk terrein. Er is daarom gekozen voor een apart bureau, dat een zelfstandige rechtspositie krijgt. Eventuele conflicten kunnen worden voorgelegd aan het nieuwe College van Bestuur dat na 1 januari er zit. De hele operatie zal weinig tijd kosten, schatten deputaten art. 19 KO in. Voor (waarschijnlijk ruim voor) de volgende GS zal een en ander zijn beslag hebben kunnen krijgen.

Er komt slechts een paar korte vragen naar aanleiding van het voorstel. Moeten naast het conceptstatuut ook de uitvoeringsbepalingen niet door de synode worden vastgesteld? Anders loopt de synode immers het risico dat een blanco cheque wordt afgegeven. Verder werd in het oude voorstel van deputaten art. 19 een taakverzwaring benoemd bij de TU van 0,2 fte. Dat lijkt hier verdwenen.

Deputaten geven aan dat er materieel in de uitvoeringsregeling niets verandert. Er behoeft daarom ook geen apart synodebesluit over genomen te worden. In de toekomst zal deze uitvoeringsregeling

worden vastgesteld door de Raad van Toezicht van de TU. Uit efficiencyoverwegingen is het niet raadzaam dat door de synode te laten doen. Mochten er gekke dingen gebeuren dan kan de synode altijd de RvT ter verantwoording roepen.

Of en hoeveel tijd het de TU gaat kosten is op dit moment niet aan te geven. Het Bureau Studiefinanciering besteedt het bureauwerk uit aan de TU. Voorlopig zal dat binnen de formatie gedaan moeten worden. Mocht dat niet lukken dan zal er een voorstel voor gemaakt dienen te worden voor de volgende GS.

Oud. Greving dient een amendement in waarin hij voorstelt dat de uitvoeringsregeling door de synode dient te worden vastgesteld. De kerken betalen – het zijn ook de kerken die de budgetten vast moeten stellen. Deputaten geven aan geen behoefte te hebben aan deze amendering. De synode stelt de budgettaire kaders vast. Hoe dit in de praktijk concreet ingevuld wordt moeten we overlaten aan de diverse instanties.

Het amendement Greving wordt in stemming gegeven en met 27 stemmen tegen, 3 voor en 3 onthoudingen verworpen. Daarna zijn de besluiten 6 tot en met 8 in stemming. Ze worden genomen met 1 onthouding.

Artikel 108

10-10-2008

Benoeming deputaten studiefinanciering art. 19 KO

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten studiefinanciering art. 19 KO:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>
G.A. Kamps, Ermelo	2011
D.M. Nieuwenhuis, Zuidlaren	2011
H.J. Meijerink, Houten	2011
C.W. Mossel, Baflo	2011
T.C. Snip-Jonkman, Sappemeer	2011

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 10

Binnenlandse betrekkingen

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten kerkelijke eenheid

Artikel 109

13-06-2008

Voorstel plaatselijke contacten

Voorstel: deputaten kerkelijke eenheid

Materiaal:

1. rapport van de deputaten kerkelijke eenheid, hfdst. 7 met bijlagen V t/m X;
2. aanvullend rapport van de deputaten kerkelijke eenheid, hfdst. 3 en 4;
3. minderheidsrapport met betrekking tot de uitkomsten van het DOE-overleg, het hieronder vermelde besluit 4 (wijziging in de regeling voor plaatselijk contact en samenwerking), en het hieronder vermelde besluit 5b (vorming eenheidsgemeente, voorgaan van predikanten in een samenwerkingsgemeente en toelating van gasten aan het avondmaal in een samenwerkingsgemeente);
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Oost d.d. 22 februari 2008, waarin zij bezwaren uit tegen hetgeen deputaten rapporteren over de verhouding plaatselijk-landelijk en over hetgeen zij voorstellen inzake eenheidsgemeenten en het DOE-overleg;
5. brief van ds. J.M. Goedhart te Zwolle d.d. 18 februari 2008, waarin hij meedeelt het overbodig en ongewenst te vinden dat de generale synode van onze kerken en de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken in hetzelfde jaar gaan vergaderen, omdat er van samengaan met de NGK geen sprake kan zijn, zolang de NGK hun afwijkende leringen handhaven;
6. brief van br. J.P. Dwarshuis te Assen d.d. 23 februari 2008, met bezwaar tegen het voorstel van deputaten om in de 'regeling voor plaatselijk contact en samenwerking' de bepaling die de vorming van een eenheidsgemeente blokkeert, te doen vervallen.

Besluit 1:

deputaten op te dragen de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober aandacht te geven aan voorbede voor de kerkelijke eenheid.

Besluit 2:

deputaten op te dragen om in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid te bevorderen door:

- a. de beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
- b. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
- c. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk;
- d. daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
- e. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid actief bij te dragen;
- f. desgevraagd kerken te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid;
- g. wanneer daar reden en ruimte voor is, één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder a-e genoemde nadere uitwerking te geven.

Besluit 3a:

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van kerkelijke eenheid landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Besluit 3b:

deputaten op te dragen:

1. de gesprekken met de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten met als doel: komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact;
2. deze gesprekken zo mogelijk samen met Deputaten Eenheid van de CGK te voeren.

Gronden:

1. de gebleken herkenning tussen de GK en de HHK rechtvaardigt de voortgang van de gesprekken die op gang gekomen zijn;
2. de contacten met de HHK passen binnen de doelstelling en de taakstelling van DKE.
3. het past in het beleid van de GS om er naar te streven, dat de contacten met de HHK gezamenlijk met de CGK worden onderhouden.

Besluit 4:

de synode spreekt uit:

- a. dat zij dankbaar is voor de vordering van de lokale kerkelijke eenheid;
- b. dat ook in een samenwerkingsgemeente wordt gevonden wat essentieel is voor kerkelijke eenheid: de gemeenschap der heiligen, het gezamenlijk vieren van het avondmaal, het voorgaan van elkaars dienaren in de bediening van het Woord en de sacramenten;
- c. dat de regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking, die vastgesteld zijn door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, hiervoor steun en ruimte bieden;
- d. dat kerken die bijzondere vormen van gemeentestichting begeleiden ten aanzien van de aansluiting bij een kerkverband zullen handelen naar de onder 4c genoemde regelingen, voorzover die in hun situatie van toepassing zijn.

Gronden:

1. deputaten kerkelijke eenheid werden in de afgelopen jaren verrast met een toename van de vraag om advies bij het proces van plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit een ander kerkverband;
2. op grond van de Schrift kan gesteld worden dat kerkelijke eenheid in de plaatselijke gemeente wordt gevonden. De Schrift laat ook zien dat de gemeenschap der heiligen verder strekt dan de locale gemeente. Daarom moet eenheid die de Here plaatselijk en landelijk geeft niet op elkaar in mindering worden gebracht;
3. in de situatie van gemeentestichting ligt het vormen van een samenwerkingsgemeente niet voor de hand. Verwacht mag worden dat de kerken die deze gemeentestichting begeleiden ook in hun situatie rekening houden met genoemde onder 2;
4. van samenwerkingsgemeenten gaat een sterke prikkel uit om te komen tot landelijke eenheid.

Besluit 5a:

deputaten op te dragen deel te nemen in het deputaten overleg eenheid, het overlegorgaan van deputaten/commissie van GK, NGK en CGK.

Grond:

samenwerkende gemeenten en samenwerkingsgemeenten zijn gediend met onderling overleg en generaal advies en regelgeving.

Besluit 5b:

de volgende nadere bepalingen vast te stellen voor kerken die een samenwerkingsgemeente willen vormen:

1. wanneer twee of meer samenwerkende kerken een samenwerkingsgemeente vormen, stellen zij met advies van DKE een samenwerkingsovereenkomst op. Deze overeenkomst wordt van kracht nadat elke kerkenraad daarvoor voldoende draagvlak in de gemeente heeft geconstateerd en de goedkeuring van de classis/regio heeft ontvangen;
2. voor het voorgaan in erediensten kan iedere (mannelijke) predikant worden uitgenodigd die in een van de betrokken kerkverbanden bevoegd is voor te gaan, mits met dit kerkverband ook landelijke contacten zijn en de predikant door ondertekening van de belijdenis heeft verklaard er hartelijk van overtuigd te zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt. Predikanten van een samenwerkingsgemeente zijn bevoegd voor te gaan in de kerken van de betrokken kerkverbanden mits de zusterkerk in de plaats waar de gastpredikant zal voorgaan daartegen geen bezwaar heeft;
3. voor toelating tot het avondmaal wordt aan de kerken gevraagd zich erop toe te leggen dat gehandeld wordt naar artikel 60 KO en de generale regelgeving met betrekking tot gasten aan het avondmaal;
4. de classis zal toezien op naleving van deze bepalingen.

Gronden:

1. onze kerken kennen reeds de praktijk van samenwerkingsgemeenten. Deze praktijk is gediend met nadere regelgeving, waarin de bestaande kaderregeling niet voorziet;
2. zolang er geen landelijke overeenstemming is als het gaat om binding aan de belijdenis en de kerkelijke afspraken moet het voorgaan van predikanten uit een ander kerkverband nader worden bepaald;
3. de bestaande regelingen rond de toelating tot het avondmaal zijn voldoende gebleken voor een verantwoorde viering van het avondmaal. Aan de betrokken kerken mag over en weer gevraagd worden om die regelingen te respecteren;
4. visitatoren van de classis hebben jaarlijks te onderzoeken of in de kerken de aangenomen orde in alles wordt nageleefd.

Besluit 6:

deputaten te dechargeren onder dank voor het werk dat zij hebben verricht.

Grond:

deputaten hebben hun werk in de afgelopen drie jaar met grote inzet en trouw verricht.

Bespreking

Bij de bespreking van deze algemenere onderdelen van het rapport zijn de deputaten ds. H. van den Berg, ds. T. Dijkema, ds. H. Hoksbergen, ds. A.J. Minnema en br. K. Mulder aanwezig. Voorafgaand aan de bespreking deelt de preses mee dat bericht van verhindering is binnengekomen van het moderamen van de Hersteld Hervormde Kerk (HHK).

Ter inleiding merkt ds. Hoksbergen nog op dat de contacten met de HHK inmiddels al weer een stap verder zijn. In de laatste ontmoeting is uitvoerig gesproken over het begrip 'volkskerk' en de hantering van de kerkelijke tucht. Binnenkort staat een ontmoeting gepland waar gesproken zal worden over de vraag of er tweeërlei kinderen des verbonds zijn.

De ontwikkelingen in de gesprekken met de HHK worden door diverse leden van de vergadering met belangstelling gevolgd. Kunnen we dat niet samen met de CGK doen? Gevraagd wordt verder waarom er eigenlijk geen rechtstreekse contacten zijn met de Gereformeerde Gemeenten? Daar zijn ook allerlei ontwikkelingen gaande. Verliezen we hen niet teveel uit het oog?

Er wordt gevraagd naar de impact van besluit 3a. In hun rapport geven deputaten aan dat ze zich wel zorgen maken over charismatische ontwikkelingen binnen de CGK. Maar de NGK dan? Daarbinnen bevindt zich het centrum van waaruit het gedachtegoed van New Wine Nederland binnenstroomt. De invloed daarvan is groot. Is daar voldoende aandacht voor?

Voor wat betreft eventuele contacten met de Gereformeerde Gemeenten geven deputaten aan dat daar nooit een poging toe ondernomen is. Als reden daarvoor kun je aangeven dat er nooit een concrete aanleiding toe is geweest tot op heden. Er bestaat binnen de GG ook pas sinds korte tijd een deputaatschap kerkelijke eenheid. Dat geeft ook iets aan van de prioriteit die dit thema binnen dat kerkverband heeft.

Vanuit de vergadering wordt aangedrongen om toch eens contact op te nemen met de GG. Het zou best eens zo kunnen zijn dat hier minder hobbels liggen dan in de contacten met de HHK. Denk aan de daar heersende gedachten omtrent de volkskerk. Hebben we feitelijk niet meer gemeen met de GG dan met de HHK? Drinken we niet meer uit dezelfde bron? Deputaten nemen de opmerking mee en zullen er intern over doorspreken.

Samen met de CGK gesprekken voeren met de HHK is wat ook deputaten als doel voor ogen staat. Er is door hen al regelmatig aangedrongen op een tripartiete overleg. Maar het punt ligt, anders dan binnen de GK, bij de CGK gevoelig. Zij hebben ook formele contacten met de Gereformeerde Bond. Maar er is goede hoop dat dat overleg er in de nabije toekomst wel gaat komen.

Hoe perspectiefvol de gesprekken met de HHK op zich zijn is moeilijk aan te geven. Het is een kerkverband in ontwikkeling dat zijn handen nu nog vol heeft aan allerlei andere zaken, denk aan de vele rechtszaken die momenteel nog lopen. Het is echt te vroeg om daar nu beloftevolle uitspraken over te doen.

Tot slot. Niet elke afgevaardigde is overtuigd van de noodzaak om juist rond 31 oktober een landelijke voorbedezondag te beleggen voor de eenheid binnen de kerken. Dat kan creatiever en minder schools. Deputaten wijzen op de symbolische betekenis van de datum en op het nut van het aanhouden van een vast moment per jaar. Dat is een goede aanleiding om in elk geval eens per jaar de stand van zaken eens door te nemen.

De besluiten 1 en 2 zijn met algemene stemmen genomen. Besluit 3a en 3b zijn genomen met 1 onthouding.

Bespreking DOE-overleg

Van deputaten zijn op 4 oktober aanwezig ds. T. Dijkema, prof. B. Kamphuis, ds. K. Folkersma, ds. K. Harmanny, ds. A. van Houdt, br. K. Mulder, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. G. Zomer. Ook wordt welkom geheten ds. K. Muller (CCS-NGK).

Volgens deputaat Dijkema hebben deputaten de uitspraak van Amersfoort-Centrum om niet over te gaan tot de vorming van een eenheidsgemeente loyaal uitgevoerd. Maar de ontwikkeling gaat door. Op plaatselijk niveau groeien kerken naar elkaar toe. Een verrassend groot aantal vragen om advies bij het proces van plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit een ander kerkverband bereikte deputaten. Ook ontstaan nieuwe gemeenten, zonder voorgeschiedenis in een van de kerkverbanden (GK/CGK/NGK) als gevolg van (gezamenlijke) gemeentestichting. Daarom bepleiten deputaten in meerderheid om de ruimte te bieden om wel tot de vorming van een eenheidsgemeente over te gaan.

Ds. Zomer spreekt namens de minderheid binnen deputaten. Ook bij hem is er oprechte dankbaarheid voor de vordering van de lokale kerkelijke eenheid. Maar die ontwikkeling kunnen we niet los zien van de zaken die ons landelijk nog verdeeld houden. Hij heeft het volste vertrouwen in een goede uitkomst, maar we mogen daar niet onzorgvuldig op vooruit grijpen. De pijn om niet volledig samen te kunnen gaan in de plaatselijke situatie moet stimuleren om landelijk tot eenheid te komen. En de weerhouding om landelijk tot eenheid te komen moet plaatselijk voorzichtig maken.

Ds. Van der Jagt heeft in een amendement op besluit 4 geprobeerd de positieve insteek van de meerderheid van deputaten te honoreren ook al komt het besluit overeen met wat de minderheid voorstelt, namelijk de door Amersfoort-Centrum gestelde regels te handhaven. Hij vraagt zich af hoe noodzakelijk het is om een eenheidsgemeente te vormen. De plaatselijke eenheid wordt toch ook in een samenwerkingsgemeente beleefd, zonder de landelijke problematiek weg te poetsen.

In de bespreking merken meerderen op dat eenheid niet afhangt van onze regels. Eenheid beleven we in de gemeente, aan de avondmaalstafel, onder de prediking. In zo'n situatie wordt de keus voor een samenwerkingsgemeente dan wel eenheidsgemeente niet als urgent ervaren. Als plaatselijk kan wat landelijk (nog) niet kan doet dat pijn. Maar die pijnprikkel is een sterke stimulans om krachtig

te werken aan landelijke eenheid. Alleen zo werken we aan de katholiciteit van de kerk die onder meer tot uitdrukking komt in het niet te onderschatten kerkverband. En op welke gronden zou een eenheidsgemeente moeten kiezen voor een kerkverband? Zou die keus in de plaatselijke gemeente weer niet leiden tot verdeeldheid? Wel zijn ook bij de keuze voor een samenwerkingsgemeente afspraken nodig.

Anderen pleiten wel voor ruimte voor een eenheidsgemeente. Juist in die situaties waar de eenheid plaatselijk wordt ervaren, moeten we die niet door landelijke regelgeving hinderen. Je hoeft het niet te pushen, maar je mag het ook niet tegenhouden. Als er het vertrouwen is dat we er landelijk samen uit zullen komen, wat voor grond is er dan om plaatselijk daarop te moeten wachten? Bovendien veranderen de omstandigheden. Je moet voorzichtig omgaan met een beroep op het verleden omdat de fronten op het kerkelijk erf veranderd zijn.

De meerderheid van de deputaten stelt bij monde van ds. Harmanny dat het voorstel van de minderheid en het amendement van ds. Van der Jagt een stap terug is ten opzichte van Amersfoort-Centrum. De ruimte die daar werd gegeven wordt nu ingeperkt. Wat hem betreft liever geen besluit dan een besluit zoals voorgesteld door de minderheid c.q. het amendement van ds. Van der Jagt. Ook deputaat Mulder stelt dat het juist de opdracht van deputaten was om verder te komen binnen de kaders die Amersfoort-Centrum gaf. De vragen komen van gemeenten die niet willen kiezen tussen kerkverbanden. Daar moeten we rekening mee houden. Hij doet daarom een dringend appèl op de synode om goede ontwikkelingen te stimuleren in plaats van op de rem te trappen met argumenten die in de betreffende plaatsen niet als scheidend worden ervaren.

De minderheid van de deputaten (bij monde van Zomer en Folkersma) benadrukt dat wat hen betreft het probleem niet ligt bij nieuw gevormde gemeenten, maar bij plaatselijke kerken die, behorend tot verschillende kerkverbanden, samen op weg gaan. Participeren in meerdere kerkverbanden brengt de landelijke discussie ook op plaatselijk niveau en kan een stimulans geven om in beide kerkverbanden de eenheid in waarheid na te streven.

Ds. Van der Jagt wil de landelijke situatie niet uitspelen tegen de plaatselijke. Bovendien zijn er plaatselijke verschillen die niet eenvoudig op één noemer te brengen zijn. In overleg met de minderheid van deputaten heeft hij zijn amendement aangepast. Dit komt nu in de plaats van het oorspronkelijke minderheidsvoorstel.

De preses brengt de voorstellen in stemming. Het meerderheidsvoorstel 4 wordt verworpen met 24 stemmen tegen en 8 stemmen voor. 3 leden onthouden zich van stemming. Het minderheidsvoorstel wordt aanvaard met 25 stemmen voor en 7 tegen waarbij 3 leden zich onthouden. Het meerderheidsvoorstel 5a/b wordt verworpen met 18 stemmen tegen en 13 voor bij 4 onthoudingen. Het minderheidsvoorstel 5a/b wordt aanvaard met 20 stemmen voor en 9 tegen. 6 leden onthouden zich van stemming.

Deputaten stellen voor om de volgende synode te vervroegen naar 2010, om zo in hetzelfde jaar te vergaderen als de synode van de CGK en de LV van de NGK (die dan een half jaar later bijeen zou moeten komen). Dat komt de gezamenlijke besluitvorming in zaken van kerkelijke eenheid ten goede. We kunnen sneller op elkaar reageren. En er ontstaat ook een langere periode waarin deputaten tussen beide synodes kunnen overleggen. In de huidige situatie zijn onze deputaten goed en wel op stoom als de gesprekspartners al weer gaan denken aan hun rapportage voor hun synode/Landelijke Vergadering.

Namens het moderamen adviseert ds. Luiten dit besluit niet te nemen. Vergaderen in dezelfde periode kan onderling overleg bespoedigen, maar kan de kerken buiten spel zetten. Daarnaast, en dat weegt voor het moderamen zwaar, de voorgestelde reorganisatie van de kerkelijke organisatie zal diep ingrijpen in sommige deputaatschappen en vrijwel alle deputaatschappen raken. Ze zullen daardoor later op gang komen dan gebruikelijk. Als de synode dan ook nog een half jaar eerder bijeenkomt wordt de tijd om de opdracht uit te voeren wel heel beperkt.

Vanuit de vergadering wordt geopperd om te laten zien dat we de eenheid zoeken. We kunnen toch eerder bij elkaar komen om de zaken rond Kerkelijke Eenheid te behandelen en dan later de rest van de agenda af te werken?

Vanuit de Commissie Organisatie wordt gewaarschuwd om nu naast het veranderingsproces dat we ingaan nog meer dingen te doen waarvan we de consequenties niet overzien. Ook lijkt het de commissie niet verstandig om de zaken van de kerkelijke eenheid al in 2010 te behandelen en de rest van de agenda in 2011.

Op 10 oktober besluit de synode, op grond van deze overwegingen, de volgende synode in 2011 te laten plaatsvinden.

De preses spreekt zijn dank uit aan de deputaten. Ze hebben met hun rapportage de besluitvorming gediend, al zal de uitkomst gemengde gevoelens geven. Die eveneens bestaan in de vergadering van de synode. Overeind staat dat we de voortgaande ontwikkelingen op weg naar eenheid herkennen als een geschenk van onze Heer.

Deputaten worden gedechargeerd (2 onthoudingen).

Artikel 110

30-01-2009

Benoeming deputaten kerkelijke eenheid

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten kerkelijke eenheid:

<i>primi</i>	<i>aftridend</i>	<i>secundi:</i>
J.M. Burger, Franeker	2017	M. Wielhouwer, Zuidlaren
D.W.L. Krol, Terneuzen	2017	P.H. van der Kolk, Hoogland
J. de Meij, Wezep	2014	N.M. Kramer, Capelle a/d IJssel
H.J. Messelink, Zwolle	2017	R.T. te Velde, Pijnacker
A.J. Minnema, Vollenhove	2011	
J.A. Schelling, Spakenburg	2017	
E.J. Sytsma, Middelburg	2017	
F.H. Tijssen, Barneveld	2014	
R.J. Vreugdenhil, Lelystad	2017	
J. Wesseling, Putten (s)	2017	
O. Westra, Zwolle	2017	
A.J. van Zuijlekom, Dordrecht	2017	

Artikel 111

13-06-2008

Contacten met de CGK

Voorstel: deputaten kerkelijke eenheid

Materiaal:

1. rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid, hfdst. 4 met bijlage I;
2. aanvullend rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid, hfdst. 1;
3. brief van de Generale Synode Sliedrecht van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) d.d. 19 december 2007, met de besluiten van de GS Sliedrecht 2007 over de verhouding met de Gereformeerde Kerken;
4. brief van de Gereformeerde Kerk te Leiden d.d. 4 juni 2007, waarin zij vraagt om de voorbereiding van besluitvorming door generale synodes met betrekking tot zaken die ook de CGK raken, zoveel mogelijk gezamenlijk met deze kerken te laten plaatsvinden en op elkaar af te stemmen (om praktische redenen op deputatenniveau);
5. brief van ds. J.M. Goedhart te Zwolle d.d. 18 februari 2008, waarin hij begrip toont voor de afwijzing van het federatief groeimodel door de generale van de CGK, zich kan voorstellen dat christelijke gereformeerden moeite hebben met de invoering van de Nieuwe Bijbelvertaling door onze kerken, evenals met een door een gereformeerd predikant geschreven artikel over de geldigheid van de oudtestamentische wetgeving;

6. brief van br. J.P. Dwarshuis te Assen d.d. 23 februari 2008, waarin hij vraagt de niet uitgevoerde opdracht 4f van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005: "het - zo mogelijk gezamenlijk - doen van publicaties waarbij met name gedacht wordt aan de onderwerpen die in de enquête van 2003 genoemd zijn, nl. 'Schriftgezag', 'toeëigening van het heil', 'de visie op de kerk', 'gemeenteperforatie' en 'gasten aan het avondmaal' " alsnog expliciet in de vervolgoopdrachten op te nemen.

Besluit 1:

uit te spreken:

1. dat er bij de Gereformeerde Kerken diepe teleurstelling is over het besluit van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 2007 om het federatief groeimodel niet in te voeren, maar dat zij geen andere mogelijkheid zien dan zich op dit moment daarbij neer te leggen;
2. dat er daarnaast ook dankbaarheid is voor de stimulans die het besluit bevat met het oog op eenheid op plaatselijk niveau;
3. dat wij biddend, vanuit de roeping tot eenheid, de weg naar kerkelijke eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken willen vervolgen, zonder ons te laten ontmoedigen.

Grond:

de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 2007 heeft besloten op dit moment het federatief groeimodel niet in te voeren. Eerdere synodes van deze kerken spraken uit, het federatief groeimodel een goed model te vinden, maar het nu nog niet in te voeren. Daarom is de uitspraak van 2007 zo teleurstellend. Geestelijke verwachtingen werden beschaamd. Het besluit scheidt echter wel duidelijkheid.

Er is daarnaast reden tot dankbaarheid, zowel over groeiende toenadering en samenwerking in veel plaatselijke gemeenten, als ook omdat de synode besloot haar deputaten op te dragen dit nauwer kerkelijk samenleven voluit te stimuleren en te faciliteren.

Er is reden tot zorg en gebed omdat op veel andere plaatsen weinig of geen sprake is van ontmoeting en samenwerking.

De roeping tot eenheid blijft onverminderd bestaan; teleurstelling en zorg mogen geen reden zijn om niet verder te bidden en te werken.

Besluit 2:

in te stemmen met de slotconclusie van de *Balans van de preekbesprekingen*, nl. dat de overeenkomst over de toeëigening van het heil wel degelijk doorwerkt in de prediking in beide kerkverbanden, en dat wij daarbij elkaar wederzijds nodig hebben om in afhankelijkheid van de leiding van de Heilige Geest te kunnen groeien in een nog zorgvuldiger afgestemd zijn op het Woord van de Here onze God.

Grond:

de *Balans van de preekbesprekingen*, zoals opgenomen in het deputatenrapport.

Besluit 3:

ten aanzien van het federatief groeimodel goedkeuring te hechten aan de voorlichting die deputaten aan de kerken gaven in begin 2006.

Grond:

deze voorlichting deed recht aan de bedoelingen van het federatief groeimodel.

Besluit 4:

ten aanzien van de liturgie de volgende kaderregel te formuleren:

Voor de vormgeving en invulling van gecombineerde erediensten in samenwerkende Gereformeerde Kerken en Christelijke Gereformeerde Kerken beperken de generale synoden zich tot het aangeven van algemene kaders die op basis van de eenheid in het geloof maatgevend zijn. De synoden hebben voor de eigen kerkverbanden deze kaders vastgelegd in desbetreffende kerkordeartikelen en in eventuele generaal-synodale bepalingen. De synoden realiseren zich dat de kaders van de beide kerkverbanden niet samenvallen. Het is aan de betreffende kerkenraden om binnen deze algemene kaders de liturgie in gecombineerde erediensten vorm te geven en in te vullen op een wijze die voor de gemeenten verantwoord is, en de afspraken daarover vast te leggen.

Grond:

het stellen van een algemene kaderregel is in lijn met recente besluiten van de generale synodes waarin de verantwoordelijkheid voor de invulling van de liturgie meer bij de kerkenraden wordt gelegd. Te denken is daarbij aan de *Koersbepaling* van 2002 (Gereformeerde Kerken) en de besluiten van de GS 2004 (Christelijke Gereformeerde Kerken) over het kerklied (art. 69 KO). Samenwerkende kerken verdienen het vertrouwen dat zij creatief en op een voor de gemeenten verantwoorde wijze gecombineerde erediensten liturgisch vormgeven.

Besluit 5:

aan deputaten de volgende opdrachten te geven:

1. met deputaten eenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken samen te werken in het voluit stimuleren en faciliteren van samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau;
2. daartoe het gesprek over de prediking, toegespitst op concrete preken, binnen de plaatselijke kerken en eventueel op regionaal niveau te stimuleren en te begeleiden; ook andere thema's kunnen aan de orde komen, zoals bijvoorbeeld de notitie *Charismatische invloeden*;
3. zo nodig overlegsamenvormingen te beleggen van kerken die kanselruil of andere vormen van samenwerking kennen;
4. met deputaten eenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken door te spreken over wat kerkelijke eenheid inhoudt, wat de Here op dit gebied van ons vraagt en wat Hij ons geeft, en hoe breed de kerk van Christus mag zijn.

Gronden:

1. nu het op landelijk niveau op dit moment niet mogelijk is, verdere stappen te zetten op de weg naar kerkelijke eenheid, is het des te meer van belang dit op plaatselijk en regionaal niveau te doen;
2. daarnaast is het van belang, ook landelijk het gesprek over eenheid te blijven voeren, vanuit het geloof aan de katholiciteit van de kerk.

Besluit 6:

aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Leiden te voldoen en de voorgestelde gedragslijn ook toe te passen in de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Grond:

het is bevorderlijk voor een goed contact en samenwerking met de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken als deputaatschappen, waar mogelijk, rechtstreeks contact opnemen met verwante deputaatschappen van deze kerken en DKE op de hoogte houden van het aangaan en het verloop van dit overleg.

Besluit 7:

aan het verzoek van br. J.P. Dwarshuis niet te voldoen.

Grond:

nu de synode van de CGK besloten heeft het federatief groeimodel niet in te voeren, ligt het minder voor de hand primair energie te steken in het uitvoeren van gezamenlijke publicaties. Het is nu eerst van belang landelijk het gesprek te voeren over wat kerkelijke eenheid inhoudt, wat de Here op dit gebied van ons vraagt en wat Hij ons geeft, en hoe breed de kerk van Christus mag zijn.

Bespreking

Voorafgaand aan de bespreking van de voorstellen van deputaten heet de preses de afgevaardigden van de Christelijke Gereformeerde Kerken, br. J.W. Overeem en ds. W. van 't Spijker welkom. Hierna spreekt hij de vergadering als volgt toe:

Geliefde broeders van de CGK, deputaten, brs synodeleden,

Regelmatig mag ik voorgaan in de Christelijke Gereformeerde kerk in Leiden.

Er wordt dan van mij één psalm uit de berijming van 1773 verwacht.

Weet u wel, de berijming waarin je o.a. de regel tegenkomt: "waar liefde woont gebiedt de HEER zijn zegen..."

Een regel uit Psalm 133. Laat ik er nog een enkele greep uit mogen doen: "Ai, ziet hoe goed, hoe lieflijk het is als zonen / van 't zelfde huis als broeders samenwonen / daar 't liefdevuur niet wordt verdoofd." Dat is vers 1. In vers 2 kon je o.a. dit woord tegen: "die liefdegeur moet elk tot liefde nopen." Al met al 5x het woord liefde. En 't is nog allemaal waar ook, wat er gezegd wordt. En heel belangrijk. Maar in de psalm zelf kom je het woord liefde helemaal niet tegen.

Weet u wat daarvan zomaar het gevolg is geweest, ook in het kerkelijk leven?

Dat datgene waar deze psalm over gaat (het is goed als broeders ook samenwonen) al te vaak ondergeschikt is gemaakt aan wat men zelf tot onderwerp van deze psalm heeft gemaakt: de liefde. Als die er maar is, dan is het goed. Hoeveel verschillen er ook mogen zijn, waar liefde woont gebiedt de HEER zijn zegen.... Daarvoor hoeft je niet bij elkaar te wonen.

Iets wat Psalm 133 nu juist afwijst. Een praktijk van – in verband met allerlei tegenstellingen – dan in vredesnaam maar náást elkaar wonen. Als zou dat gemeenschap zijn!

Wat zegt Psalm 133?

"Hoe goed, hoe heerlijk is het als broeders bijeen te wonen." Broeders moeten niet alleen maar broeders zijn, een gemeenschap vormen, maar die gemeenschap ook metterdaad onderhouden. Een hechte eenheid vormen, een hecht verband.

Psalm 133 moet je lezen tegen de achtergrond van de agrarische samenleving in Israël. Hoe het familierecht en familieleven toen functioneerde.

Het gaat over het bijeenwonen van broeders.

Precies dezelfde uitdrukking vind je in Deut.25:5, bij de voorschriften over het zwagerhuwelijk.

Dan gaat het over broers die met hun gezinnen kennelijk nog allemaal bijeenwonen. Samen delend in vaders ene erfgoed. Mooi was dat, als de oudste zoon op wie rechtens alle onroerend goed overging – de boerderij, het land – de anderen niet zomaar wegstuurde. En de jongeren op hun beurt het recht van de oudste niet betwisten.

Mooi dat – met erkenning van ieders plaats – sámen zorgen voor het uiteindelijk van God gekregen erfdeel.

Nu, in Psalm 133 kom je precies dezelfde woorden tegen: "hoe goed is het als broeders ook bijeen wonen". Niet ieder een eigen leven leiden, maar zich inspannen wat ze hebben ontvangen goed te beheren.

Psalm 133, 't is één van de zgn. pelgrimslieparen. Bestemd voor reizigers naar de stad van God. Zij krijgen al zingend de boodschap mee: hoe goed is het, als zij die broeders zijn, ook als broeders leven. Niet los van elkaar.

Maar samen staan, samen gaan voor de erfenis.

Broeders van de CGK, wat fijn dat u en wij ons kinderen van één Vader mogen weten. Een positie door niemand van ons verdiend. Een plek om dankbaar in te nemen. Dankbaar en verwonderd. Niets is hier vanzelfsprekend. Automatisch.

Of wij ons dat ook bewust zijn; we hopen dat u er geen moment aan twijfelt. Zoals wij er niet aan twijfelen, dat ook u weet hebt van Gods belofte dat óns de erfenis wacht.

Hoe gaan wij samen met die belofte om, daarover willen wij graag met u spreken.

Op het niveau van Psalm 133.

Een psalm die ons alle vrijblijvendheid verbiedt.

Die ons – dat is het gelijk van 1773 – de liefde gébiedt.

Een psalm die ons, als we doen wat daar staat, Gods zegen áánbiedt.

Hierna is het woord aan ds. Van 't Spijker:

Broeder preses,

Leden van het moderamen van de synode, afgevaardigden naar de synode,

Geliefde broeders in de Here.

Het feit, dat ik u vandaag zo - geliefde broeders in de Here - kan en mag aanspreken heeft mij sterk bemoedigd om naar Zwolle te komen, en de bespreking van dat deel van het rapport van uw deputaten voor de kerkelijke eenheid mee te maken, dat over de contacten handelt met de kerken waarvan ik deel uit maak: de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Immers, ik spreek u vandaag toe als vertegenwoordiger van kerken die op hun laatste generale synode hebben gezegd, dat die kerken op dit moment een federatief groeimodel met uw kerken niet kunnen dragen. En dat het daarom niet ingevoerd moet worden.

Die zelfde synode heeft ook wel gezegd, dat het plaatselijk samenleven van Gereformeerde kerken en Christelijke Gereformeerde kerken voluit dient te worden gestimuleerd en gefaciliteerd, en een voorstel tijdens de besprekingen om dat besluit, namelijk om te stimuleren en te faciliteren, meer naar voren te plaatsen werd ook aanvaard, maar in de pers en ook in het rapport van uw deputaten hierover is – terecht – de meeste aandacht gegaan naar het niet aanvaarden van het federatief groeimodel.

Wist ik niet, dat ik vandaag bij broeders ben, dan zou ik wellicht niet gedurfd hebben om iets te zeggen.

Wat zou ik nog kunnen zeggen?

Dat vind ik toch best wel een moeilijke vraag.

Wat kun je zeggen, wanneer de kerken die je vertegenwoordigt, hebben gezegd: wij kunnen een federatief groeimodel met de vrijgemaakte gereformeerden nu niet dragen.

Wanneer mijn broer op een bepaald moment voelt dat hij door mij onheus bejegend werd, houdt hij niet op mijn broer te zijn en ik houd niet op zijn broer te zijn. We zijn dan wel eens een periode teleurgesteld in elkaar, wellicht zelfs een tijd lang kwaad op elkaar, maar we komen elkaar wel weer tegen en we komen elkaar ook wel weer nader.

Ik pas er dan evenwel voor op, niet al te grote woorden te spreken.

Wanneer ik vanavond u aanspreek als geliefde broeders, dan hoop ik er op, en dan vertrouw ik er ook wel op dat diezelfde zaken gelden die ook in het contact met mijn broers en zusters naar het vlees gelden. Broers en zusters kies je niet, die worden je geschonken, en misstappen jegens één van hen kunnen de verhouding soms voor een tijd verstoren, ze maken goddank niet dat je geen broers en zusters meer bent.

Ik heb gemerkt, en ik ben daar dankbaar voor, dat uw deputaten de recente historie in ieder geval in dat licht wensen te bezien.

Dat is te lezen in het aanvullende rapport dat zij schreven naar aanleiding van de behandeling van het rapport van onze deputaten eenheid.

Dat heb ik ook ervaren mogen in de ontmoeting die ons deputaatschap in zijn nieuwe samenstelling had met de vertegenwoordiging van uw deputaten voor de kerkelijke eenheid.

In dat gesprek hebben zij het gevoel van teleurstelling goed onder onze aandacht gebracht, en ook het gevoel van vervreemding.

Er werd gezegd: we hadden niet het gevoel, dat u over ons sprak, toen u het rapport van deputaten eenheid in uw synode besprak.

Er werd ook gewag gemaakt van de zorg: zijn de CGK wel een betrouwbare partnerkerk, als eerst, in 2001 gezegd wordt dat het federatief groeimodel een mooi, zelfs een goed model zou zijn om als kerken in zijn geheel naar elkaar toe te groeien, terwijl nu dan de duidelijkheid, die nodig was, verschaft werd: de CGK zijn onderling zo divers, en beleven de zaken onderling ook zo divers, dat die kerken in zijn geheel het federatieve groeimodel niet kunnen dragen.

Ik heb toen evenwel ook mogen ervaren, dat uw deputaten bereid zijn het nodige geduld met onze kerken te hebben, en te willen voorstellen aan uw vergadering dan maar in te steken op plaatselijke contacten, en de kansen die geboden worden om daar voluit stimulansen aan te geven aan te grijpen.

Er gebeurt gelukkig heel veel op plaatselijk gebied.

Ik weet van contacten die in Zoetermeer ontstaan zijn, vorige week werd u verteld over de gebeurtenissen in Alkmaar en in Zwolle, in Deventer zijn goede contacten gegroeid, in Delft en Gouda werden zusterkerkrelaties aangegaan tussen de Gereformeerden en de Christelijke Gereformeerden, in Utrecht werd onlangs in de Domkerk gevierd dat de kerken elkaar gevonden hadden, in de plaats waar ik zelf vandaan kom hebben de Gereformeerde kerk en de beide Christelijke Gereformeerde kerken de intentie uitgesproken, om de gevonden samenwerking verder uit te bouwen en zo te intensiveren, en zo zou ik nog wel een tijdje door kunnen gaan.

Het lijkt er ook op, dat plaatselijke kerken die een zusterkerkrelatie aangaan, daar ook nadrukkelijk aandacht voor vragen in de schrijvende pers. Als was het om aan te geven, dat er zeker dingen gaande zijn, tekenen die wijzen op wolkjes, wellicht nog niet groter dan eens mans hand, maar ze zijn er, en we mogen ze dankbaar opmerken.

Er zijn ook zorgen.

Het rapport van uw deputaten schrijft daarover, en onze eigen synode vond het nodig te benadrukken, dat classes en particuliere synodes bij het beoordelen van aanvragen van plaatselijke kerken om te komen tot nauwer kerkelijk samenleven zich dienen te houden aan de duidelijke intentie van de regeling in bijlage 8 van onze kerkorde.

Dat dat nodig was, geeft aan dat er inderdaad reden is tot zorg, dat persoonlijke voorkeuren van afgevaardigden niet de boventoon gaan voeren over een gerechtvaardigd verlangen om gevonden eenheid ook werkelijk te mogen beleven. Het geeft ook aan, dat onze synode niet anders kon dan tot de conclusie komen, dat onze kerken op dit moment een federatief groeimodel niet kunnen dragen.

Er zijn nog tal van plaatsen in ons kerkverband waarin men er niet aan denkt om contacten met een plaatselijke Gereformeerde kerk aan te gaan, noch ook om zelfs maar in de verkennende fase te treden.

Onze synode gaf het deputaatschap voor eenheid de opdracht om voluit te faciliteren en te stimuleren waar het gaat om plaatselijke contacten. Een van de mogelijkheden waarop dat gerealiseerd kan worden, is door te participeren in het DOE-overleg. Met nadruk zeg ik dat dit een van de mogelijkheden is.

Ook op andere wijze zal het stimuleren en faciliteren moeten gebeuren.

Hoe dat precies moet gaan gebeuren, is mij op dit moment nog niet helemaal duidelijk. Hoe zouden we die kerken en kerkenraden moeten bereiken, die (bijvoorbeeld via een gehouden enquête) aangegeven hebben, dat zij verdere contacten met de Gereformeerde Kerken niet zien zitten? Wat zijn onze mogelijkheden, en tegen welke grenzen loop je aan?

Het lijkt een mooie oefening, om daar samen met uw deputaten eens over na te denken. En om een goede manier te zoeken en onder Gods zegen ook te vinden, hoe het in de kerken in de breedte kan gaan leven, dat de tijd kort is, en dat er daarom haast geboden is om te gaan beleven wat de Here ons schenkt in elkaar.

Goed zou het zijn, wanneer het kan komen tot een gedachtewisseling over de ware gereformeerde katholiciteit. In het gesprek dat ons deputaatschap had met uw deputaten voor kerkelijke eenheid is al de wenselijkheid uitgesproken, dat die zaken aan onze tafels in gezamenlijkheid worden overdacht en besproken. Daar is ook ruimte voor binnen onze instructie. Dat wij die ruimte benutten is nodig omdat de tijd dat van ons vraagt.

Ik ben opgegroeid in een gezin waarin het nogal eens ging over een reformator met de naam Bucer. Dat wil zeggen, we wisten dat mijn vader daar nogal veel mee bezig was.

Vonden we dat als kinderen wel eens wat lastig, ik heb later zelf ook wel eens wat van de beste man gelezen, en heb ontdekt, dat er van zijn naam een werkwoord gevormd is, dat wijst op het zoeken van kerkelijke eenheid: buceriare.

Ik acht het geen slechte zaak, als een mens zich zozeer inzet voor de kerk en de eenheid daarvan, dat anderen je betichten van buceriare.

We kregen als kinderen natuurlijk ook allemaal wel eens een boekje, dat mijn vader schreef. Zo staat er een mooi boekje in mijn boekenkast, over éénheid in verscheidenheid. Ik heb van dat boekje, en van de gesprekken met mijn vader daarover geleerd, dat het gevaarlijk kan zijn, ja tot sektarisme zal leiden, wanneer de ene kerkgemeenschap zozeer bezig is met datgene wat het eigene van dat kerkgenootschap is, dat het niet meer openstaat voor wat anderen in de Schriften gevonden hebben.

Dat is op zich al reden genoeg om tegen u te zeggen: houdt u ons alstublieft wakker en bij de les, opdat we ons niet verliezen in de gedachte dat we de waarheid in pacht hebben. Alleen samen met anderen zullen we in staat zijn om de grootheid van Gods liefde in Christus Jezus te vatten. Dat is een apostolische waarheid, naar het woord uit Efeze 3, die we niet dan tot grote schade van onszelf zullen veronachtzamen.

Dat houdt uiteraard ook in dat we het als Gereformeerde kerken en als Christelijke Gereformeerde kerken niet kunnen laten bij contacten die wij met elkaar hebben. Onze beide kerkgenootschappen hebben contacten met de Nederlands Gereformeerde kerken, we participeren beide in het COGG, u en wij hebben contacten met de Hersteld Hervormde kerk, en er zijn wellicht nog meer dingen te noemen.

Juist al die contacten zullen ons helpen, om de liefde van God in Christus te vatten.

Ik zei net, dat het nodig is, dat wij de ruimte die onze instructie ons daartoe biedt, benutten. Wat wij in het gereformeerde erfgoed ontvangen hebben is van een grote diepte en tegelijk ook van een enorme breedte. De gereformeerde belijdenis is niet een eng, smal padje, waar aan weerszijden hoge muren staan, zodat je maar niet ziet wat er aan de andere kant van die muren gebeurt.

Wij wensen vast te houden aan die gereformeerde belijdenis, ook in deze tijd, omdat het door de eeuwen heen een betrouwbare bril gebleken is, waardoor wij Gods genade en liefde in Christus Jezus helder leren zien. Die genade en liefde zijn er voor een wereld die verloren dreigt te gaan. Tegelijk is het ook door de eeuwen heen een betrouwbare bril gebleken, waardoor wij op een nuchtere – soms zou ik zelfs willen zeggen ontnuchterende – manier leren kijken naar onszelf, en naar de wereld om ons heen.

Juist om dat te bewaren en vast te houden hebben wij vandaag elkaar als kerken hard nodig. Ik bedoel dan “vasthouden” niet in de zin van een conserveren. Het vasthouden en bewaren zal vandaag ook inhouden dat we als kerken in gezamenlijkheid vertolken hoe in de vragen van vandaag de waarheid van Gods woord zoals we die hebben leren zien ons kan helpen antwoorden te vinden – ook op die vragen die niét expliciet in de Catechismus of in de NGB of de leerregels van Dordt worden behandeld, eenvoudigweg omdat de tijd waarin die geschriften werden opgesteld nog niet geconfronteerd was met vragen over individualisering, de maakbaarheid van het leven, de hedonisering van de maatschappij en de existentiële vraag naar het bestaan van God zoals de postmoderne mens die stelt.

Als ik mij nu toch zou willen vermeten om een paar grote woorden te spreken, dan zou dat zijn om aan u en onszelf de vraag te stellen, of wij wel beseffen hoeveel er op het spel staat en hoe nodig het is, dat we in gezamenlijkheid de vragen van deze tijd tegemoet treden.

Wij hebben elkaar nodig.

En daartoe worden wij aan elkaar gegeven.

Als Christelijke Gereformeerde kerken hebben wij altijd beleden, dat het in ons 'kerk zijn' gaan moet en gaan wil om het gehoorzamen aan Hem, Jezus Christus die de heer van zijn kerk is. Wij houden het onze leden middels de prediking voor, dat het niet voldoende is om lid te zijn van een kerkgenootschap, maar dat een persoonlijke band aan Hem van levensbelang is. Dat het nodig is om te komen tot Hem, die de Levende Steen is, het fundament waarop wij ons levenshuis mogen bouwen.

Van Hem lezen wij ook, dat Hij kloven overbrugt. Hij heeft dat allereerst en allermeeft gedaan door op Golgotha voor onze zonden te voldoen, en zo verzoening teweeg te brengen. Hij heeft dat ook gedaan door, zoals Paulus daarover spreekt in Efeze 2, de tussenmuur die scheiding maakte, af te breken.

Ik weet het, Paulus spreekt daar over de scheiding tussen het volk Israël en de volken.

Wie zich een beeld vormt van de diepe kloof die er was tussen Israël en de volken, en zich dan realiseert, dat Christus door zijn werk aan het kruis ook die kloof heeft overbrugd, die zal meer en meer onder de indruk raken van de geweldige verzoenende kracht die er in het bloed van Christus ligt, en die zal zich ook meer en meer afvragen, hoe het toch wel mogelijk is, dat kinderen van God de Vader, die de gereformeerde belijdenis lief hebben, omdat die ons God door het werk van de Heilige Geest doet zien als de genadige God, die in Christus ons het eeuwige leven schenkt, dat die kinderen in een verscheidenheid van huizen wonen en niet alles doen om elkaar te zoeken.

Het mag voor ons en onze beide kerken meer en meer tot een wonder worden, dat ons doet zien, hoe verschillen die wij vandaag ervaren, overbrugd worden door het leven dicht bij Hem, Jezus Christus, waardoor wij datgene wat ons geschonken wordt in de ontstane contacten met verwondering en dankbaarheid aanvaardden, tot lof van Christus en de Vader, door de Heilige Geest. Ik dank u.

Inleiding

Bij de bespreking van deze algemenere onderdelen van het rapport zijn de deputaten ds. H. van den Berg, ds. T. Dijkema, ds. K. Folkersma, ds. H. Hoksbergen, prof. dr. B. Kamphuis, ds. A.J. Minnema en br. K. Mulder aanwezig.

Namens deputaten leidt prof. Kamphuis de bespreking in met een enkel woord. Hij is dankbaar voor de woorden gesproken door ds. Van 't Spijker. Dat wekt verwachtingen als we op die basis verder gaan: ik geloof een heilige, apostolische kerk. Dat zijn dus wezenskenmerken van de kerk: eenheid, heiligheid en apostoliciteit. Een christen is niet bij dit thema betrokken als betrof het een speciale hobby. Een kerk zonder eenheid is geen kerk. Het bezig zijn met kerkelijke eenheid heeft dan ook niets vrijblijvends.

In de contacten met de CGK zijn diepgaande gesprekken gevoerd. De besluiten die de synode van de CGK vorig jaar nam zijn dan ook teleurstellend te noemen. Laat de synode, aldus Kamphuis, ook vanavond bij de besluitvorming beseffen dat eenheid niet vrijblijvend is. Ons kerk zijn én hun kerk zijn staat op het spel. Dat tekent de ernst van de discussie.

Bespreking

Hét centrale punt tijdens de bespreking is de vraag wat we kunnen leren van het feit dat de CGK synode uitsprak vooralsnog het federatief groeimodel niet in te voeren.

De vraag mag en moet gesteld of we niet te veel een maakbaarheidsideaal hebben, en te weinig beseffen dat eenheid een geschenk van de Here is. De GK zijn er wel eens eerder op gestuit dat er prima programma's ontworpen waren, maar dat de praktijk weerbarstiger bleek. Dat daagt ons uit om geduld op te brengen en te blijven bidden. Op het grondvlak in de kerken komen we elkaar tegen en daar kunnen we elkaar vinden. Wellicht is de les dat we deze volgorde maar aan moeten houden in plaats van te proberen van bovenaf te sturen.

Een andere afgevaardigde vraagt om christelijk realisme. Uiteraard is er de teleurstelling, maar helemaal uit de lucht vallen komt het besluit van de CGK synode niet. Al in 2001 en 2004 bleek dat de GK wat harder lopen dan de CGK. Gedragen we ons als GK niet als een te ijverige minnaar die niet altijd even goed luistert naar de signalen die het meisje afgeeft? We kenden toch de bezwaren die binnen met name het Bewaar-het-Pand compartiment binnen de CGK leven? Laten we dus re-

alistisch blijven. Zo lang zijn we nu ook weer niet bezig. De GK moeten zich nu niet opsluiten in dat gevoel van teleurstelling. Kijk naar wat er plaatselijk gaande is. Daar wordt de samenwerking steeds intensiever. Dat is geen doekje voor het bloeden. Daar mag het beginnen – en laten we daar dankbaar voor zijn.

Misschien, zo wordt geopperd, is het maar beter een punt te zetten achter de gesprekken richting kerkelijke eenheid. Je kunt het als een sterk punt van de CGK zien dat ze ernaar streven om elkaar vast te houden en te blijven zien. De inzet op lokaal niveau mag dan nu alle aandacht krijgen.

Is het verstandig om het begrip ‘fusie’ zo blijvend voorop te plaatsen, vraagt een ander zich af? Dat begrip zit ook in het federatief groeimodel ingebakken. Maar met dat streven is het al sinds de vrijmaking uiteindelijk niets geworden. Wordt dit eenheidsstreven niet ervaren als een fuik? Als je eenmaal de eerste stap gedaan hebt zit je gevangen. Maar is het voldoende om dan enkel in te zetten op plaatselijk niveau zoals deputaten willen? Zijn er geen tussenvormen denkbaar? Een andere vorm van relatie, waarbij de zelfstandigheid gewaarborgd blijft en gerespecteerd zodat we elkaar niet kopschuw maken. Aan deze gedachte wordt de idee gekoppeld om met de CGK een zusterkerkrelatie aan te gaan zoals we die ook hebben met de buitenlandse kerken. Dat haalt druk van de ketel en maakt ontspannen voortzetten van de gesprekken mogelijk. Het geeft bovendien lokaal alle ruimte voor kanselruil, open avondmaalstafels over en weer enz. In de hoop dat we voor de wederkomst elkaar binnen een kerk mogen begroeten.

Teleurgesteld, maar niet ontmoedigd, zo kan een volgende bijdrage samengevat worden. Het is de Heer die zijn kerk vergadert, beschermt en onderhoudt. Laten we het geloof vasthouden dat Hij op Zijn tijd en op zijn wijze ons bij elkaar brengen zal. Want dat zal eens gebeuren. De goede plaatselijke samenwerkingen mogen daar al een voorbode voor vormen. Wel moet de vraag gesteld worden of de CGK niet onderling wat uiteen gedreven worden als wat op landelijk niveau niet kan, op plaatselijk niveau gestalte krijgt. Daarin verschillende CGK nu van de GK waar immers ook landelijk het streven naar eenheid voorop staat.

Enkele leden reageren ook wat verontwaardigd en vinden het gevoel van teleurstelling wel erg zwak geformuleerd. Er bestaat bij hen onbegrip over het besluit van de synode, een onbegrip dat gedeeld wordt met vele CGK'ers. In het zicht van de bruiloft verbreekt de bruid de relatie. Dat stemt droef. Met als reden: angst en vrees. Hoe kan dat? Er is in de liefde toch geen vrees, vgl. Joh. 4: 18? Het vertrouwen in de CGK is bij deze broeders echt geschokt. Waar is het vertrouwen in de Heer, die met ons is, bij de CGK? Bestaat de wil bij de CGK er wel om te geloven dat er ook vrijgemaakte predikanten zijn die door Voetius zijn heen gekropen? Kunnen ze dat geloven? Of willen ze het niet? Het was toch de CGK die zei in het verleden dat de Heilige Geest het moest doen en uitsprak dat de groei van boven moest komen? Dan is het zeer teleurstellend wanneer je nu leest wat de conclusies zijn van de zijde van de CGK inzake de *Balans* over de preken en het federatief groeimodel.

Een korte kanttekening wordt gemaakt bij de samenwerking met de NGK op plaatselijk niveau. Er worden pittige discussies gevoerd tussen GK en NGK over bijvoorbeeld het VOP-rapport. Maar dat is natuurlijk een zaak die de CGK ook raakt. En met zijn drieën kom je verder dan met z'n tweeën. Kan hier niet landelijk iets gecoördineerd worden?

Tenslotte wordt aan deputaten de concrete vraag gesteld welke status het federatief groeimodel nu nog heeft binnen de GK nu de CGK het afgewezen heeft.

In zijn beantwoording geeft prof. Kamphuis aan dat het hem hoog zit dat verondersteld wordt dat deputaten en de GK werken vanuit een maakbaarheidsideaal. Hij werpt die gedachte verre van zich. Het is geen irreëel ideaal waar de kerken mee bezig zijn. Vanuit de GK is sinds 1987 ook nooit aangedrongen op en snelle fusie. Dat de ‘vrijgemaakten’ zo nodig moeten doet absoluut geen recht aan de besprekingen. Het federatief groeimodel kwam van de CGK zelf en eerst de GS van Leusden heeft de opdracht gegeven dat te onderzoeken. Toen daaruit bleek dat een federatie zelf niet goed haalbaar was is gezegd, door de CGK, laten we er dan samen heen groeien, vandaar het groeimodel. Dat is: zoveel mogelijk samen doen, plaatselijk, regionaal en landelijk en op deze wijze groeien

naar federatieve eenheid. Dat is de bedoeling. En dat doel willen de GK als het aan deputaten ligt, ook niet opgeven: kerkelijke eenheid. Samen de dood van de Heer verkondigen, samen staan onder het Woord, elkaar als broeders en zusters aanvaarden. Dat is kerkelijke eenheid. De vorm is een tweede, want het gaat niet om organisatorische eenheid, maar om kerkelijke. De idee van een zusterkerkrelatie is dan ook wat deputaten betreft niet aan de orde. Dat is enkel en andere benaming voor hetzelfde idee. Ook binnen het federatief groeiemodel wordt de zelfstandigheid van de kerken niet overboord gezet maar wordt naar wegen gezocht om de eenheid daadwerkelijk te beleven. Als je bovendien nu met een ander idee op de proppen komt loop je het risico opnieuw afgewezen te worden – met dezelfde argumentatie. Een door ds. Oosterhuis aangekondigd amendement in deze richting wordt dan ook krachtig ontraden. Nog afgezien van het feit dat het begrip ‘zusterkerkrelatie’ wel gedefinieerd is als het gaat om buitenlandse kerken maar geen enkele inhoud nog heeft in binnenlandse relaties. Het zou een Fremdkörper worden in het geheel van de besluiten. Dit gehoord hebbend trekt Oosterhuis zijn amendement in.

De idee om dan maar een punt te zetten nu de CGK niet over zijn gegaan tot het FG spreekt deputaten niet aan. Dan bestaat het risico dat je plaatselijk en landelijk teveel uiteen gaat lopen. We moeten juist op alle niveaus blijven investeren in elkaar.

Hierna worden de besluiten in stemming gegeven. Besluit 1 wordt met algemene stemmen genomen, besluit 2 met 1 onthouding, besluit met 1 tegen, besluit 4 met 1 onthouding. De besluiten 5 tot en met 7 mogen weer op algemene instemming rekenen.

Artikel 112

21-06-2008

Relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken

Voorstel: deputaten kerkelijke eenheid

Materiaal:

1. rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid (DKE), hoofdstuk 5 met de bijlagen II, III en IV;
2. aanvullend rapport van DKE, hoofdstuk 2;
3. minderheidsrapport met betrekking tot het document *Waar staan we nu?* (verder: *Balans*) over de binding aan de belijdenis en een vervangend voorstel voor het hieronder vermelde besluit 1;
4. minderheidsrapport met betrekking tot de conclusies die in het deputatenrapport worden getrokken uit de gesprekken met de Commissie voor Contact en Samenwerking (CCS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) over het besluit van de Landelijke Vergadering Lelystad 2004 van de NGK inzake vrouwelijke ouderlingen en predikanten en met vervangende voorstellen voor de hieronder vermelde besluiten 2, 3 en 6.2.;
5. brief van de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 van de NGK d.d. 11 januari 2008, met de besluiten van de LV Zwolle 2007 over de verhouding met de Gereformeerde Kerken;
6. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 29 juni 2006, waarin zij haar zorg uit over de ontwikkelingen met betrekking tot de verhouding met de NGK en uitspreekt van mening te zijn dat het tijd is geworden de gesprekken met de NGK op te schorten totdat deze kerken duidelijk uitgesproken hebben dat ze onverkort willen en zullen vasthouden aan Gods Woord en de belijdenisgeschriften en de besluiten rond vrouwelijke ambtsdragers hebben teruggenomen;
7. brief van de Gereformeerde Kerk te Apeldoorn-Centrum d.d. 16 januari 2008, waarin zij hartelijke adhesie betuigt met de *Balans* over de binding aan de belijdenis;
8. brief van de Gereformeerde Kerk te Smilde d.d. 4 februari 2008, die als een bezwaarschrift wordt gepresenteerd tegen hetgeen deputaten rapporteren en voorstellen betreffende de contacten met de NGK. Met name wordt bezwaar gemaakt tegen de inhoud van de *Balans* over de binding aan de belijdenis en tijd en wijze van de publicatie ervan door deputaten;
9. brief van de Gereformeerde Kerk te Rijnsburg d.d. 8 februari 2008, met bezwaren tegen het rapport van deputaten op het punt van de zaak van vrouw en ambt (rapport, par. 5.1.3) en op het punt van de binding aan de leer (rapport, par. 5.2.2);

10. brief van de Gereformeerde Kerk te Vroomshoop d.d. 18 februari 2008, die als een bezwaarschrift wordt gepresenteerd en waarin zij grote bezorgdheid uit over wat deputaten rapporteren over de gesprekken met de CCS van de NGK en instemming betuigt met de bezwaren die de deputaten ds. K. Folkersma en ds. G. Zomer hebben geuit (zie materiaal 3), alsmede met de tekst van hun vervangende voorstel;
11. brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Oost d.d. 22 februari 2008, waarin zij bezorgdheid uit en bezwaren maakt tegen hetgeen deputaten rapporteren betreffende de gesprekken met de NGK over de binding aan de belijdenis en de vrouw in het ambt;
12. brief van ds. J.M. Goedhart te Zwolle d.d. 18 februari 2008, waarin hij bezorgdheid uitspreekt over en kritiek uit op ontwikkelingen in de NGK, met name betreffende hun uitspraken en besluiten inzake vrouwelijke ambtsdragers. De predikant is daarom van mening dat we dienen te stoppen met het samenspreken met de NGK;
13. brief van br. J.P. Dwarshuis te Assen d.d. 23 februari 2008, waarin hij bezwaren maakt tegen hetgeen deputaten in hun rapport voorstellen over voortzetting van de gesprekken met de NGK. De broeder is van mening dat de contacten met de NGK zowel landelijk als plaatselijk zouden moeten worden verbroken, zolang zij niet terugkomen op het besluit om de zusters toe te laten tot alle ambten.

Besluit 1:

met dankbaarheid kennis te nemen van het document, getiteld *Waar staan wij nu?*, over de binding aan de belijdenis, als tussenbalans van de ontmoeting tussen deputaten kerkelijke eenheid van de Gereformeerde Kerken en de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK), in de lijn van de vragen die de Generale Synoden van Berkel en Rodenrijs 1996, Leusden 1999 en Amersfoort-Centrum 2005 aan de NGK stelden.

Grond:

aan de besluiten van genoemde synodes om het gesprek over de binding aan de belijdenis te voeren is uitvoering gegeven op een wijze die dankbaar stemt, ook al zijn de gesprekken over de binding nog niet afgerond.

Besluit 2:

1. met dankbaarheid te constateren dat er tussen DKE en CSS overeenstemming is bereikt over de noodzaak tot ondertekening van de belijdenis en dat de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 besloten heeft de kerken, die deze ondertekening niet kennen, op te roepen daartoe over te gaan;
2. uit te spreken dat deze overeenstemming het vertrouwen geeft dat ook andere hindernissen met betrekking tot de binding aan de belijdenis overwonnen kunnen worden.

Gronden:

1. uit de overeenstemming over de noodzaak tot ondertekening van de belijdenis en het besluit van de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 blijkt de uitgesproken intentie om de binding aan de belijdenis serieus te nemen en blijkt dat de vrees voor jurisdisering van de binding aan de belijdenis overwonnen wordt. Daardoor is het gesprek over de kerkelijke omgang met afwijkingen van de belijdenis een stap dichterbij gekomen;
2. de genoemde overeenstemming stimuleert om verder te spreken over de andere hindernissen die eerdere synodes voor een gesprek met het oog op kerkelijke eenheid zagen en die met deze overeenstemming nog niet weggenomen zijn. Het is namelijk nog niet duidelijk wat de bereikte overeenstemming betekent voor de kaders waarin bij de NGK de ondertekening staat, te weten de Preambule, art. 17 en 34 van het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (AKS) alsmede voor de manier waarop in het verleden het onderscheid tussen Christus als het fundament en zaken in de belijdenis die het fundament niet raken werd gebruikt.

Besluit 3:

met instemming kennis te nemen van de wijze waarop is doorgesproken over de uitspraken die de LV Lelystad 2004 heeft gedaan over de openstelling van de ambten voor zusters in de gemeente en met dankbaarheid kennis te nemen van de toenadering die is gebleken in de gesprekken over het Schriftverstaan en de Schriftuitleg.

Gronden:

1. de wijze waarop deputaten deze gesprekken zijn aangegaan is in overeenstemming met het besluit dat daartoe door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 is genomen;
2. er kwam herkenning, c.q. verheldering terzake van de omgang met de Schrift; dat bleek uit:
  - a. het spreken over de contextbepaaldheid van sommige Schriftgegevens, de verantwoordelijkheid van de mens in het verstaan van de Schrift, en geloofwaardigheid en cultuur;
  - b. de erkenning dat het niet goed is om vanuit algemene hermeneutische overwegingen en niet vanuit exegese de eventuele normatieve kracht van concrete teksten (1 Korintiërs 11 en 1 Timoteüs 2) te relativiseren;
3. al hebben die gesprekken nog geen definitief resultaat opgeleverd, wel kan worden geconstateerd dat de gesprekken vertrouwen hebben ingeboezemd en dat er op een aantal punten verheldering is gekomen ten aanzien van het Schriftverstaan in het rapport *Vrouwelijke Ouderlingen en Predikanten?* (VOP).

Besluit 4:

met verdriet te constateren dat de gesprekken, hoe intensief ook gevoerd, nog niet alle bezwaren ten aanzien van de uitspraak van de LV Lelystad 2004 over de openstelling van de ambten voor zusters in de gemeente en het Schriftverstaan dat ten grondslag ligt aan het rapport VOP, zoals die leefden bij de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, hebben weggenomen.

Grond:

1. in de gesprekken is gebleken dat de bezwaren ten aanzien van de spanning tussen Schriftverstaan en Schriftuitleg terecht waren;
2. een moeilijk punt is dat het besluit van de LV Lelystad 2004 over het openstellen van de ambten voor de zusters van de gemeente er nog steeds ligt;
3. omdat binnen de NGK de uitkomst van de gezamenlijke bezinning op het rapport VOP nog niet duidelijk is, zijn de bezwaren niet weggenomen.

Besluit 5:

met begrip kennis te nemen van het feit dat er nog geen gesprek heeft plaats gevonden over het doel van het door de NGK gewenste classicaal-regionale overleg over concrete zaken van leer en leven.

Grond:

deputaten hebben terecht de voorrang gegeven aan de bespreking over de binding aan Schrift en belijdenis en aan het rapport VOP en hebben aannemelijk gemaakt dat er daardoor geen gelegenheid meer was voor de bespreking van genoemd classicaal-regionaal overleg.

Besluit 6:

eveneens met begrip kennis te nemen van het feit dat nog niet aan de orde geweest is dat 'de bezinning en discussie over vraagstukken van leer en leven een natuurlijke plek te geven op de kerkelijke vergaderingen' waarover de LV Lelystad 2004 sprak, ook echt vorm moet krijgen.

Grond:

deputaten hebben duidelijk gemaakt dat er vanwege door hun gestelde prioriteiten (binding aan Schrift en belijdenis, bespreking rapport VOP) geen expliciete aandacht kon worden gegeven aan deze zaak.

Besluit 7:

aan deputaten kerkelijke eenheid de volgende opdrachten te geven:

1. de gesprekken met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken voort te zetten. In deze gesprekken dient te worden doorgesproken over:
  - a. de verschillende wijze waarop in de kerkelijke praktijk binnen de GK en de NGK met de binding aan de belijdenis wordt omgegaan;
  - b. de verschillende wijze waarop in de kerkelijke praktijk binnen de GK en de NGK met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis wordt omgegaan;
  - c. de zaak van de vrouw in het ambt en het feit van het openstellen van de ambten voor de zusters der gemeente door de NGK;
2. in de gesprekken na te gaan wat het doel kan zijn van het door de NGK gewenste classicale-regionale overleg over concrete zaken van leer en leven.

Gronden:

1. het document *Waar staan wij nu?* en de reacties daarop van de LV Zwolle 2007 geven voldoende aanleiding en vertrouwen om de gesprekken met de NGK voort te zetten, biddend, dat van de verkennende gesprekken op termijn kan worden overgegaan tot gesprekken gericht op kerkelijke eenheid;
2. het gesprek over de binding aan de belijdenis is nog niet afgerond omdat er over de wijze waarop de binding aan de belijdenis behoort te functioneren nog geen overeenstemming is bereikt;
3. de gevoerde gesprekken over het Schriftverstaan en de Schriftuitleg hebben geleid tot een zodanige toenadering en herkenning, dat zij voldoende aanleiding en vertrouwen geven om de gesprekken met de NGK voort te zetten;
4. de GK zijn gestart met de oriënterende fase van een studietraject over *M/V* in de kerk. De NGK hebben reeds besloten tot openstelling van de ambten voor de zusters. Dit feit vormt een belemmering om op dit moment al een besluit te nemen tot verdere intensivering van de gesprekken;
5. de gesprekken over de onder 7.1 genoemde onderwerpen hebben tot doel de eventuele nog bestaande belemmeringen te lokaliseren en zo mogelijk weg te nemen.

Begroeting

Op 7 juni begroet de synode de leden van de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK). Aanwezig zijn de leden br. A.P. de Boer, br. M. van Daalen, ds. C.T. de Groot, ds. A.H. Reitsema, ds. H. van der Velde. Nadat de preses de brs. welkom geheten heeft, spreekt hij de vergadering als volgt toe:

Broeders en zusters, in het bijzonder u, afgevaardigden van de Nederlands Gereformeerde Kerken,

Hartelijk welkom, hier in de Koningskerk. En laat ik er meteen ook bij zeggen waaróm u welkom bent.

U bent hier gekomen om te luisteren, te spreken, vooral om samen met ons te spreken over kerkelijke eenheid. En wie zou zulke mensen niet graag ontvangen?

Kerkelijke eenheid – ze is namelijk niet door ons op onze agenda gezet. Het is een met ons kerk-zijn gegeven agendapunt. Een van Boven ons opgedragen gesprekspunt.

Kerkelijke eenheid – wat ging en gaat het hart van onze Héér daar naar uit:

“Ik bid niet alleen voor hen, maar voor allen die door hun verkondiging in Mij geloven. Laat hen allen één zijn, Vader. Zoals U in Mij bent en Ik in U, laat hen zo ook in Ons zijn, opdat de wereld gelooft dat U Mij hebt gezonden.”

Als ik één ding van mijn Heiland leer, dan wel dit: bij alle liefde voor zondáárs nooit te berusten in zónde. Zo van ‘kerkelijke eenheid, dat wordt toch nooit wat. We blijven nu eenmaal mensen. Met stuk voor stuk je eigen karakter, je eigen gevoel, je eigen geschiedenis’.

Je overvraagt elkaar als je dat allemaal in één kerk wilt hebben. Bovendien: vraagt de nood van de tijd niet om andere zaken op een synodeagenda? Laten we liever samen aan het front staan tegenover het alom oprukkende ongeloof dan nog langer energie te steken in kerkelijke eenheid. Werk samen waar het kan en gun ieder verder zijn geloofsbeleving....’

Het klinkt nuchter. Zelfs wijs. Maar wat is het eigenwijs.

Zó te berusten in kerkelijke verdeeldheid. Lui ben je dan. Net zo lui en postmodern als wie – zonder dat het evangelie van Christus in geding is – de gemeente waarin ze een plaats hebben gekregen verlaten om er een te zoeken of te stichten die bij hún beleving aansluit.

In plaats van de moeite op te brengen alles over te hebben voor het bewaren en zoeken van de eenheid.

Graag wil ik op dit moment allen hier, synode en gasten, wijzen op de gezindheid van Christus.

Onze Heer die niet alleen bad om eenheid, maar die zich daar ook daadwerkelijk voor inzette. Hij ging er, diezelfde avond van het hogepriesterlijk gebed, voor door de knieën.

Waste z’n broeders niet de oren, maar de voeten.

Dan houd je écht van iemand.

Nu, dát houden van, daar wil ik vanmorgen een appèl op doen.

Op een houding van vertrouwen. Dat de ander net als jij diep verwonderd is over het evangelie Gods genade en daarom niet minder dan jij naar zijn stem zal willen luisteren.

Is die gezindheid er, dan zul je over en weer van harte bereid zijn door de knieën te gaan.

Offers te brengen. Een stap terug te doen. Verworvenheden of eigenaardigheden die niet de kern van het evangelie raken op te geven. En noem het allemaal maar op.

Als de Héér van de kerk maar de eer krijgt van Hoofd te zijn niet van een verdeeld volk, maar van een volk dat “één van hart en ziel” is, Hand.4:32. Hetzelfde bijbelboek laat ons zien wat een appèl dáár van uitging, ook op de samenleving.

Wel heel wat anders dan net zo postmodern als je omgeving berusten in verdeeldheid, ieder z’n eigen modaliteit, z’n eigen kerk...

Broeders en zusters, de kerk is niet van ons.

Ik wil u allen dan ook vragen zelfs de schijn van kerkpolitiek te vermijden.

Laat van deze vergadering gezegd kunnen worden:

ze hebben daar, gegrepen door Christus, naar elkaar gekeken via Christus en samen willen luisteren naar zijn stem.

Hierna is het woord aan de voorzitter van de CCS, br. A.P. de Boer:

Geliefde broeders in onze Heer, Jezus Christus.

Zo mag ik u als leden van de synode aanspreken. En zo zijn we hier als leden van de Commissie voor contact en samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken vandaag aanwezig: als uw broeders in de Here Jezus Christus. Welke verschillen er tussen ons ook zijn, die eenheid in Hem is er. Het is de eenheid die Gods Geest gééft, zoals Paulus in Efeze 4:3 zegt. Daarmee komt tegelijk de opdracht mee om dat geschenk van de Geest door de samenbindende kracht van de vrede te bewaren. Zo staat het in datzelfde vers van de Efezebrief. Gods gave is tegelijk onze opgave.

Twee weken geleden hebben leden van de samenwerkingsgemeente NGK/CGK en de GK in Alkmaar gezamenlijk het Avondmaal gevierd. Vrijmaakten en Nederlands Gereformeerden za-

ten samen aan de tafel van de Heer. Ze hoorden die zondag: “Eén brood is het, zo zijn wij, met hoevelen ook, één lichaam, omdat we allen deel hebben aan het ene brood”. Ze hoorden het en beleefden het: “Wij allen, die door het waarachtig geloof Christus ingelijfd zijn, door broederlijke liefde, zullen om Christus’ wil samen één lichaam zijn”.

Het is geweldig dat dat in 2008 kan: in Alkmaar, maar ook op andere plaatsen in het land. Het laat zien, hoeveel er veranderd is in de verhouding tussen uw en onze kerken. Veertig jaar geleden bevonden we ons in het hart van de kerkelijke storm. 1968: tussen de synode van Amersfoort 1967 en die van Hoogeveen 1969 in. Op tal van plaatsen scheurde de gemeente van Jezus Christus. Veertig jaar geleden, we denken er met verbijstering en verdriet aan terug. Veertig jaar is in de bijbel de tijd van een generatie. Maar veertig is ook een getal van hoop. Na veertig dagen kwam er een eind aan de slagregens en begon de aarde rond de ark van Noach droog te worden. En na veertig jaren mocht het volk Israël na de tocht door de woestijn het nieuwe land in bezit nemen, dat God gaf. In 1968 scheurde het laken van de Avondmaalstafel in tientallen gemeenten. Veertig jaar later wordt op steeds meer plaatsen de breuk geheeld. En verwonderen we ons erover, hoe Gods Geest grenzen heeft doorbroken die wij mensen gemaakt hebben.

Meer dan een kwart van de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft perspectievolle contacten met de plaatselijke GK: er is sprake van kanselruil en Avondmaalsgemeenschap, men is daaraan op weg of er zijn verkennende gesprekken met de vaste wil om elkaar te vinden als gemeenten van Jezus Christus. Ik noem de namen: Alkmaar, Arnhem, Deventer, Gorinchem, Hengelo, Kampen, Leerdam, Neede, Nijverdal, Vlaardingen, Voorthuizen/Barneveld, Wezep, IJsselmuiden, Zaandam, Zoetermeer en Zwolle. Inderdaad, halverwege het rijtje hoorde u ook Kampen. Op weinig plaatsen was de breuk in de jaren zestig dieper en het trauma heftiger dan in Kampen. Inmiddels zijn er prille gesprekken gaande tussen uw kerken en onze kerk daar. Ik citeer uit het verslag daarvan: ‘Als wenselijk geacht uiteindelijk resultaat van de gesprekken wordt kerkelijke eenheid gezien in het licht van het hogepriesterlijk gebed (Johannes 17). Eén kansel, één avondmaalstafel, één gemeente’. Ook in Kampen. Of misschien moet ik zeggen: zelfs in Kampen.

Soms is bij die plaatselijke contacten tussen uw en onze kerken ook de CGK betrokken. Elders gaat het om samenwerking en eenheid tussen een CGK en een GK. Ook voor die ontwikkelingen danken we onze God. Wat bloeit er veel moois op tussen kerken die de eenheid als een gave van Gods Geest ontvangen en vervolgens ook bewaard hebben. We delen in uw vreugde daarover, zoals we ook delen in uw teleurstelling over het recente besluit van de GS CGK om geen verdere stappen te zetten naar landelijke eenheid met uw kerken. Als ik dat zeg, dan zijn dat méér dan woorden, maar dan komt dat voort uit gedeelde ervaring. Omdat jaren geleden door de betreffende synode over onze kerken een vergelijkbaar besluit werd genomen met een vergelijkbare achtergrond. We weten uit ervaring dat het pijn doet, als verschillen die naar binnen toe niet als kerkscheidend worden beleefd, naar buiten toe wel kerkscheidend blijken te werken. We hopen en bidden dat de plaatselijke gemeenten er geen schade door zullen ondervinden. En we hopen en bidden ook dat het inzicht zal groeien dat, naar een woord van wijlen prof. Versteeg, veel verschillen geen barrières zijn, maar juist bouwstenen voor de eenheid van Christus’ kerk.

Wat opvalt in de plaatselijke contacten, is dat men vaak het verleden het verleden laat. Dat gebeurt in het besef dat de breuk van veertig jaar geleden verschillend wordt beoordeeld. Het is dan niet: ‘zand erover’, maar wat in de jaren zestig is gebeurd, wordt voor het aangezicht van de Here neergelegd. Het oordeel daarover wordt aan de Here gelaten. Soms wordt er plaatselijk schuld erkend voor wat er in de jaren zestig is gedaan: aan schorsing en afzetting, aan buitenverbandplaatsing. Vooral voor degenen die daarvan het slachtoffer werden, is zo’n schulderkenning balsam op de nog schrijnende wonden. Wat zou het geweldig zijn, als alle nog levende slachtoffers van de jaren zestig dat zouden mogen ervaren. Ook voor hen is het veertig jaar na de breuk. Een generatie gaat voorbij: letterlijk. Slechts weinigen van die generatie leven nog. En de vraag dringt zich op: hoe lang kan het nog?

Als Nederlands Gereformeerde Kerken hebben we die schulderkenning nooit als claim op uw tafel gelegd. We hebben dat nooit als voorwaarde vooraf voor kerkelijke eenheid gesteld. En we doen

dat ook nu niet. Het moet uw eigen beslissing zijn om met het verleden in het reine te komen. Dat kunnen en mogen wij niet afdwingen. Wij als Nederlands Gereformeerden dragen de verantwoordelijkheid voor óns eigen verleden. Wij moeten naar onszélf te kijken en onszelf de vraag stellen: wat hebben wij niet goed gedaan? Ik noem vandaag, nu het gaat over de omgang met de belijdenis, één concreet punt, waarop vrijgemaakten van de jaren zestig die later Nederlands Gereformeerd werden, schuldig staan. Zij, of beter: wij zijn te lang onduidelijk geweest over de opvattingen van enkele predikanten over de ziel na het streven. De classis Noord-Brabant/Limburg met de meest direct betrokken kerken heeft een tijd lang de indruk gewekt dat wat in publicaties over de zogenaamde tussentoestand werd geschreven, er inhoudelijk wel mee door kon. Er is ruimte gegeven aan onbuigzaamheid waar tot bescheidenheid en inschikkelijkheid had moeten worden opgeroepen. Uiteindelijk heeft de betreffende classis inhoudelijk stelling genomen tegen de betreffende opvattingen en uitgesproken: deze leer wijkt af van wat de kerk belijdt in Zondag 22 HC en is in strijd met de Schrift. En heeft men de betrokken gemeente de kerkelijke weg gewezen. Maar het heeft te lang geduurd voor het zover was. Had het de breuk voorkomen, als die klare wijn eerder was geschonken: niet pas in 1965, maar in 1961? Ik weet het niet. Heeft die aarzelende houding in het Zuiden de kerkelijke stappen die volgden, gelegitimeerd? Wis en zeker niet. Maar van beide zeg ik: daar gaat het nu niet om. Los van de vraag, hoe erop gereageerd is, moeten we vandaag zeggen: dáár ligt schuld aan onze kant.

Onze eenheid in Christus, daar begon ik mijn toespraak mee. Maar een zijn in Christus brengt ook mee dat we een moeten willen zijn in de leer van Christus. Ik heb besloten niets te weten dan Jezus Christus en die gekruisigd, zegt Paulus. Daarmee staat en valt onze verlossing. Maar die belijdenis van het hart van het Evangelie is geen minibelijdenis die de rest van de Schrift tussen haken zet. Jezus Christus, de gekruisigde en opgestane, is het centrum van ons geloof. Maar Hij is niet los verkrijgbaar. Paulus en de andere apostelen maken duidelijk dat het geloof in de Heer niet zonder leer kan. Ze laten zien dat de leer van Christus breed en diep is en dat de christelijke gemeente dwaalleer moet bestrijden en weerleggen. Om de schapen van de Goede Herder te beschermen tegen huurlingen en rovers. Onze kerkorde, het AKS, maakt dat duidelijk. Ook ons ondertekeningsformulier is daarover klip en klaar. En daarom hebben we als Nederlands Gereformeerde Kerken ook van harte ingestemd met de *Balans over de belijdenis*. We zijn als kerken blij met de overeenstemming die daarin is vastgelegd over de binding aan de leer van de kerk, dat wil zeggen: aan de leer van Christus en van zijn apostelen, ja van heel de Schrift. De belijdenis van de kerk spreekt de Schrift na: dát geeft haar gezag. Want ander gezag dan het gezag van het Woord van God is er in de kerk niet. Daarom mag er in en van de kerken een ondubbelzinnige en onbekrompen binding aan die belijdenis gevraagd worden. En wat je met het hart gelooft en met je mond belijdt, waarom zou je dat niet met je handtekening bekrachtigen?

De Landelijke Vergadering van onze kerken heeft vorig jaar unaniem ingestemd met deze Balans. Dat was echt niet vanzelfsprekend. Er zijn in de jaren na de breuk in onze kring wel uitspraken over de belijdenis gedaan die een andere kant op wezen. En de angst voor letterknechterij, voor gewetensdwang en voor juridisering van de binding aan de belijdenis zat er de jaren na de breuk diep in. Uit die instemming van de Landelijke Vergadering mag u concluderen dat wantrouwen op dat punt heeft plaatsgemaakt voor vertrouwen. We durven ons als kerken aan u toe te vertrouwen, als het gaat om de plaats van de belijdenis en de binding aan de belijdenis. We doen dat in de overtuiging dat het er in die binding om gaat de kerken van Christus in de ruimte te zetten die alleen in het Woord van God te vinden is. Niets meer en niets minder. Dwaalleer en ketterij legt mensen een loodzwaar juk op, maar de gezonde leer stelt mensen in de vrijheid van Christus. Daarmee poetsen we niet weg dat er tussen u en ons verschillen zijn in hoe we soms in de praktijk met die binding omgaan. Verschillen die wat ons betreft voortkomen uit pijnlijke ervaringen in het verleden. Maar we zijn er met de woorden van de *Balans* van overtuigd dat die verschillen de eenheid in geloof en belijden tussen uw kerken en de onze niet in de weg staan. Veertig jaar na de breuk die ons van elkaar scheidde en langdurig vervreemde, zeggen uw deputaten en onze commissie: We herkennen samen 'dat onze kerken op dezelfde grondslag staan' en dat 'wij over en weer het oprechte vertrouwen hebben, dat wij als kerken van Christus willen leven naar Gods Woord en met een onbekrompen en loyale binding aan de gereformeerde belijdenis'. We zijn intens dankbaar dat we dat samen konden uitspreken. Uw vergadering staat voor de beslissing om

deze woorden over te nemen, zoals onze LV dat vorig jaar deed. We zijn doordrongen van het gewicht van die beslissing, voor uzelf en voor ons, en bidden u daarbij wijsheid en vertrouwen toe.

Er liggen op uw tafel ook brieven van onze LV om een tweetal onderwerpen gezamenlijk aan te pakken: de studie naar de vraag, wat er in de toekomst op onze predikanten afkomt en het opzetten van een website die kerken helpt in de vragen rond de omgang met homoseksuele gemeenteleden. Vragen die cirkelen rond het verlangen om hen een veilige plek in de gemeente te geven en tegelijk dicht bij het Woord van de Here te blijven. Beide initiatieven weerspiegelen een beweging in onze kerken om dingen meer landelijk aan te pakken. Sterker dan vroeger leeft onder ons het besef dat we niet allemaal plaatselijk zelf het wiel moeten proberen uit te vinden, maar dat we elkaar als kerken nodig hebben. We zijn om zo te zeggen als NGK door onze kerkelijke puberteit heen gegroeid. Vanuit de negatieve ervaringen in de jaren zestig lag er in de eerste decennia van ons kerkelijk bestaan veel nadruk op de schaduwzijden van het kerkverband: als knellend keurslijf en als transportband van problemen. Maar die reactiehouding maakt plaats voor het meer zien van de zégen van het kerkverband: als zondige en gebrekkige kerken van Christus elkaar steun bieden bij het bewaren of het herstellen van vrede en recht.

Maar, om de dingen niet mooier te maken dan ze zijn: tegelijkertijd wordt de afstand van de gemeenteleden tot het kerkverband (regionaal en landelijk) groter en groter. Weinig ogen waren vorig jaar op Zwolle gericht, toen onze Landelijke Vergadering daar plaatsvond. En dat zal bij u niet anders zijn, schat ik in. Die tendens van een groeiende afstand tussen de kerkleden en de institutionaire kanten van het kerk zijn hebben we gemeenschappelijk. Zoals we als kerken zoveel vragen en problemen gemeen hebben. En zoals we in het vinden van de antwoorden daarop elkaar zo nodig hebben. Ik noemde al de plaats voor onze homoseksuele broeders en zusters en het toekomstig predikantsprofiel. Ik denk ook aan vragen rond de kerkdienst: hoe vullen we die zo in dat God aan zijn eer komt, dat de gemeente gebouwd wordt en dat mensen die de Here Jezus niet kennen getrokken worden? Hoe voorkomen we dat de tweede dienst op zondag die we in ons land kennen, als een nachtkaars uitgaat, terwijl we het Woord van de Here zo broodnodig hebben? Het zijn vragen die we samen delen. Net als de vraag hoe we in deze belevingscultuur met zijn kansen én met zijn risico's onze jongeren vasthouden. Of liever: hoe we als de postmoderne mensen die we allemaal zijn, dicht bij de Here blijven? Soms klinkt het verwijt in onze richting dat wij rond de vrouw in het ambt de cultuur van deze tijd over het Woord van God laten heersen. Dat is een van de zwaarste verwijten die een kerk gemaakt kunnen worden. We hebben eerder duidelijk gemaakt dat we ons daarin op geen enkele manier herkennen. En we zijn blij dat uw deputaten en onze commissie het hartelijk eens blijken zijn over de verhouding tussen het Woord van God en de invloed van de cultuur. Dat staat dus niet tússe ons in, maar dat verenigt ons. Zoals we het ook fundamenteel eens zijn over de uitgangspunten voor ons omgaan met de Schrift. Met alle verschillen die er vervolgens nog liggen over de toepassing daarvan op de rol en taak van zusters in de gemeente.

Nee, wij hebben als kerken niet de cultuur willen laten heersen over het Woord van de Here. En tegelijk: we zijn er diep van doordrongen dat we als mensen van deze tijd allemaal een klap meekrijgen van de cultuur van deze tijd: een cultuur waarin je vooral moet doen wat goed voelt. Dat is als natte mist die onder de huisdeuren en kerkdeuren naar binnen sijpelt. Daar zijn wij net zo min immuun voor als u. En voor u en voor ons geldt dat we moeten beseffen dat wat de Here zegt in zijn Woord lang niet altijd goed voelt; ons vaak meer tegen de haren instrikt dan dat het ons onder de kin kietelt. Het Evangelie is en blijft een dwaasheid en een ergernis, en levend vanuit het Woord van God komen we haaks op de cultuur uit. Maar evenzeer geldt dat Gods Geest de cultuur van de tijd waarin we leven, ook kan gebruiken: om onze ogen te openen voor wat Hij aan het doen is, voor woorden in de Schrift waar we altijd overheen hebben gelezen of die we altijd anders hebben opgevat. De heilige Geest stelt elke tijdgeest onder kritiek en doorlicht elke tijdgeest tot op de kern van zijn Godevrijdigheid. Maar de heilige Geest kan evenzeer elke tijdgeest gebruiken als voertuig van zijn werk in de harten en levens van mensen. De cultuur werkt soms als een filter dat ons het zicht ontnemt op Gods bedoeling en wil. Maar de cultuur fungeert soms ook als een bril waardoor we scherper zicht krijgen op Gods wil voor het hier en nu. Op wat Gods Woord voor vandaag te zeggen heeft: over de zorg voor zijn schepping, over armoede dichtbij en veraf, over de verhouding tussen man en vrouw.

Om in dat opzicht de geesten te beproeven hebben we elkáár nodig. Om het evangelie verstaanbaar te vertolken voor mensen van deze tijd hebben we elkaar nodig. Om hen die de Here niet kennen, met het Evangelie te bereiken, hebben we elkaar nodig. Om het beeld van het lichaam van Christus ook in dat opzicht toe te passen: de hand kan niet tegen de voet zeggen: ik heb je niet nodig. Ze hebben elkaar nodig. Als we daar samen op gericht zijn, zouden we dan ook niet samen de wijsheid en de fijngevoeligheid ontvangen om te onderscheiden waarop het echt aankomt? En om te zien hoe we de eenheid die de Geest geeft kunnen bewaren? Zou dat onze gesprekken niet blijvend moeten stempelen? Niet de een stelt de vragen en de ander moet zich verantwoorden; niet de een als aanklager en de ander als beklagde. Maar samen zoeken bij het licht van de Schrift naar Gods wil voor vandaag. Gesprekken dus waarin we elkáár dienen met wat God ons heeft gegeven: wij u en u ons.

Er worden vandaag nieuwe vragen gesteld in en aan de kerk, en dat mag. De kerk leeft niet van vragen, maar ze leeft evenmin van het inslikken van vragen. Nieuwe vragen vragen vaak om nieuwe antwoorden. Precies zoals de opstellers van onze confessies dat deden, geldt het ook vandaag dat we niet alleen maar klakkeloos moeten herhalen wat de vaderen hebben gezegd. Maar altijd 'ad fontes': terug naar de bronnen. Terug naar de Bron met een hoofdletter. Ik citeer de Apeldoornse hoogleraar Den Hertog: 'Hoe meer men uit de bron van het Woord drinkt, des te meer durft men in vrijheid met de traditie om te gaan'. Met het oog op de vragen van hún tijd lazten de reformatoren het Woord van de Here en gaven ze nieuwe antwoorden. Wij mogen en moeten hetzelfde doen met het oog op de vragen van ónze tijd. Het Woord van de Here lezen, ontvankelijk, ondogmatisch en onbevangen. Als huismeesters die naar het Woord van de Heer oude én nieuwe schatten opdelven! Het is niet voor niets dat de Balans over de belijdenis zo eindigt: 'Gods Geest kan in elke tijd de ogen van mensen openen voor schriftuurlijke inzichten die aanzetten tot nieuw belijden.... Een gemeenschappelijk getuigenis in deze tijd kan dienen tot eer van God, tot opbouw van de kerk en als een appél in de wereld waarin wij vandaag leven. Tot het geven van een dergelijk getuigenis voelen wij ons vanuit GK en NGK gezamenlijk geroepen'.

Inderdaad, daartoe zijn we samen geroepen en daarvoor hebben we elkaar nodig. Wij hebben als NGK in ons eentje al die antwoorden zeker niet. We zijn ons er diep van bewust dat Gods grote zaak in handen van kleine mensen en van zwakke kerken is gelegd. Maar tegelijkertijd zijn we de Here diep dankbaar voor wat hij in ons midden geeft en doet. Voor nieuw inzicht in zijn Woord dat hij heeft gegeven. Voor het werk van zijn Geest in bekering, in bevrijding, in vernieuwing. We gaan steeds kleiner van onszelf denken en steeds groter van onze God..

Ik begon mijn toespraak met een verwijzing naar de gevonden eenheid in Alkmaar, ik stond stil bij het verrassende begin in Kampen en ik eindig met de Z van Zwolle. Daar vonden recent de NGK en GK elkaar, nadat er eerder al eenheid met de CGK was bereikt. Het openstellen van de kansels voor elkaars dienaren van het Woord en het openstellen van de Avondmaalstafels voor elkaars leden, is binnen handbereik, als God het wil geven. Het beraad van de Zwolse kerken heet het Ichthusberaad. Ichthus, dat staat voor: Jezus Christus, Zoon van God, Redder. Wat een prachtige naam voor een beraad van kerken die elkaar zoeken. Want bij Hem begint het en om Hem draait het. Zwolle-plaatselijk is een hoopvol teken van wat er gebeurt als kerken van Christus elkaar in Christus vinden. Zou Zwolle-landelijk, uw synode dus ook zo'n baken van hoop kunnen zijn?

Bij het begin van uw synode is in de Nederlands Gereformeerde Kerken gebeden voor uw werk hier. Ook op deze plaats wil ik afsluiten met een gebed. Het gebed dat Paulus bidt in Efeze 1:17 e.v.: *'Moge de God van onze Heer Jezus Christus, de vader van alle luister, u een geest van inzicht schenken in wat geopenbaard is, opdat u hem zult kennen. Moge uw hart verlicht worden zodat u zult zien ... hoe overweldigend groot de krachtige werking van Gods macht is voor hen die geloven'*. Over die kracht van God raakt Paulus niet uitgepraat en niet uitgezongen. In Efeze 3 en 4 komt hij erop terug, juist in verband met de eenheid van Gods kinderen. Ik sluit af met de lofprijzing uit Ef. 3:20, 21: *'Aan hem die door de kracht die in ons werkt bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij vragen of denken, aan hem komt de eer toe, in de kerk en in Christus Jezus, tot in alle generaties, tot in alle eeuwigheid. Amen.'*

Bespreking

Het eerste gedeelte van de bespreking van met name de *Balans* vindt plaats in de buitenlandweek. Ook de buitenlandse afgevaardigden zijn van harte uitgenodigd een bijdrage te leveren aan dit debat. Het debat wordt afgerond op 21 juni. Van deputaten zijn, zij het in wat wisselende samenstelling, de brs. H. van den Berg, T. Dijkema, K. Folkersma, H. Hoksbergen, A. van Houdt, A.J. Minnema, J. de Mey, K. Mulder, F.H. Tijssen en G. Zomer aanwezig.

Buitenlandweek

Ds. Hoksbergen leidt de bespreking in. De binding aan de belijdenis was in de zestiger jaren een van de oorzaken van de breuk. Er waren mensen die die binding lossen wilden maken en het antwoord op de vraag wat te doen met broeders die een afwijkend standpunt huldigden verschilde. De *Balans* die nu voorligt is het resultaat van intensieve gesprekken die sinds 1996 zijn gevoerd. De overtuiging groeide dat we niet alleen naar elkaar konden luisteren, maar elkaar ook konden overtuigen. Zo is, met dankbaarheid aan de Heer van de kerk, een gezamenlijk stuk tot stand gekomen.

Het is een *Balans*, een interim-balans zeggen sommigen, en dat is terecht. Er bestaat een zekere overeenkomst over de manier waarop de binding aan de belijdenis plaats vindt. Maar er is ook nog een weg te gaan. Het doel, kerkelijke eenheid, is nog niet bereikt, maar op de weg daarheen behoeft de manier van binding aan de belijdenis geen belemmering meer te zijn. Er is nog geen finale conclusie. Binnen het deputaatschap bestaat ook onenigheid over de vraag of bepaalde onderwerpen – denk bijvoorbeeld aan het Rapport Vrouwelijke Ouderlingen en Predikanten – geen belemmering opwerpt voor diepergaande gesprekken. De minderheid vindt van wel en verwijst daarbij naar de opdracht die de GS Amersfoort-Centrum 2005 heeft gegeven, met name besluit 4b, waarin uitdrukkelijk wordt bepaald dat dit rapport in dit geheel van binding aan Schrift en Belijdenis betrokken moet worden. Echter, voor de meerderheid is van belang de gezamenlijke gedragen overtuiging dat de Bijbel de enige autoriteit is. En de Belijdenissen zijn een echo daarvan. Die overtuiging wordt zowel door de GK als de NGK gedeeld. In een vervolggesprek, dat er zeker moet komen en waarvan de uitkomst op voorhand geheel niet vast staat, kan dan de wijze waarop dat gestalte krijgt, bijvoorbeeld in het rapport VOP, in alle openheid aan de orde komen.

Enkele buitenlandse afgevaardigden stellen zeer kritische vragen bij het voorstel van de meerderheid. Zo wordt gesteld dat de GK en de NGK staan op dezelfde grondslag van Schrift en Belijdenis, maar dat zal in de praktijk moeten blijken. Niet de wens om de belijdenis te onderschrijven is bepalend, maar de daadwerkelijke onderschrijving zelf. Hoe kan de NGK stellen dat zij de Bijbel als Woord van God erkent en tegelijkertijd de ambten open stellen voor zusters? Dat is een totaal andere uitleg dan de GK hanteren en vandaag nog steeds belijden in art. 30 van de NGB. Er wordt daarom op aangedrongen om de gesprekken gericht op kerkelijke eenheid eerst te gaan voeren nadat de NGK de besluiten rondom de vrouw in het ambt heeft teruggenomen.

Eerste ronde

Op 7 juni wordt het eerste debat gehouden. Ds. Hoksbergen geeft puntsgewijs nog een korte toelichting op de voorliggende voorstellen. Hij gaat in de eerste plaats in op de vraag of er bij de NGK iets veranderd is in de afgelopen jaren. De minderheid van deputaten zegt: nee, maar de meerderheid constateert een positieve ontwikkeling. Zo is het punt van tafel dat de NGK moeite zou hebben met de binding aan de Belijdenis zoals de GK die kennen. Er is overeenstemming gekomen over het fundament van de kerk: Jezus Christus en in Hem de hele Bijbelse leer van apostelen en profeten. Steeds meer NG kerken ondertekenen het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (AKS). Er is overeenstemming over het punt dat je zaken van leer en leven op de kerkelijke vergadering een plaats moet geven, zodat je daadwerkelijk op elkaar toeziet. Alle ambtsdragers, sprak de Landelijke Vergadering van de NGK te Lelystad uit, dienen zich schriftelijk vast te leggen op de binding aan de Belijdenis. Er is dus wel degelijk veel veranderd.

Is dit het nu – deze Balans? Nee, daarin staat enkel wat beide kerken gezamenlijk hebben. Dat opent nu de weg voor gesprekken gericht op kerkelijke eenheid. Die eenheid is er nog niet, maar de gesprekken kunnen zich daar wel op richten. Er bestaat immers een wezenlijke overeenstemming over de aard van de binding aan Schrift en Belijdenis. Hoe die binding in de praktijk gestalte krijgt, bijvoorbeeld in een rapport VOP – dat kan nu onderwerp van gesprek zijn. Dat vormt immers nu nog 'enkel' een concretisering van de binding waarover verschil van inzicht bestaat.

Er ligt nog veel op tafel om over door te praten. Daarin stemmen meerderheids- en minderheidsrapport in groten dele overeen. Het ondertekeningsformulier dat de NGK hanteert - een ander dan wij kennen - is onderwerp van gesprek. In de Balans worden de verschillen die er liggen niet onder de mat geveegd, maar helder benoemd. We zitten in een proces van met elkaar praten. Dan luister je en probeer je samen verder te komen. Is daarbij voorbijgegaan aan de opdracht van de GS van Amersfoort-C? De meerderheid acht dat niet het geval. Een opdracht geeft een richting aan en kan op voorhand niet alles vastleggen. Wanneer dat wel het geval zou zijn ben je nauwelijks een serieuze gesprekspartner.

En het rapport VOP dan? Amersfoort-C noemde dat een ernstige barrière, omdat het Schriftverstaan onvoldoende aansluiting zoekt met de Schriftuitleg. Hermeneutische principes gaan de exegetische bepalen. Maar AC zei niet: weg met VOP. Dan had de synode met een briefje kunnen volstaan. Maar er lag een opdracht hierover verder te spreken - en aan die opdracht wordt voldaan. De minderheid zegt: eerst had het rapport VOP van tafel gemoeten, dan had je AC recht gedaan. De meerderheid deelt dat standpunt niet.

Concluderend vraagt de minderheid om een afwijzing van de voorstellen van de meerderheid. De meerderheid vraagt de vergadering om te verdisconteren in de besluitvorming dat er wezenlijke voortgang is geboekt. Er is meer wederzijds begrip dan we vooraf hoopten en er is overeenstemming bereikt op punten waar we menselijkerwijs niet op hadden gerekend. God heeft gebeden willen horen.

VOP

De preses kiest bij de behandeling voor een thematische aanpak en vraagt de afgevaardigden zich in eerste instantie te richten op het rapport VOP. Een enkel lid maakt van de gelegenheid gebruik om toch wat opmerkingen van meer algemene aard te maken, daar de buitenlandweek daar minder geschikt voor was.

In de bespreking klinken verschillende opvattingen door. In 1990 is het deputaatschap voor de eenheid van gereformeerde belijders ingesteld. Wie dan ziet wat er sindsdien is bereikt, kan niet anders dan dankbaar zijn. Waar eerst nog de NGK helemaal niet in beeld was, is nu in grote mate overeenstemming gevonden. Kennelijk is Gods Geest aan het werk, die harten raakt en mensen beweegt om echt naar elkaar te luisteren en tot elkaar te brengen. Het is goed om dan vast te leggen waarop de dank gebaseerd is, zowel waar het gaat om landelijke contacten als waar het gaat over plaatselijk samenwerken.

De toespraak van Ad de Boer heeft een aantal afgevaardigden geraakt. Dat geeft een goed perspectief op het vervolg. Maar dat neemt de kritische noten die gekraakt moeten worden niet weg. Hoe je het ook wendt of keert: AC sprak over de barrière van het rapport VOP - en die barrière ligt er nog. Speelt de cultuur waarin we leven daarin niet een te grote rol, een rol, die de blik vertroebelt op wat God van man en vrouw wil? Dat besluit ligt de sprekers zwaar op de maag, maar behoeft geen reden te zijn niet verder door te spreken. Het is goed om vast te leggen wat je hebt bereikt, zonder uit de weg te gaan wat nog niet goed is.

Meer concreet ten aanzien van het rapport VOP wordt opgemerkt dat het jammer is dat de NGK dit besloten heeft buiten de beide andere gesprekspartners om. Temeer daar ook binnen de NGK zelf er nog geen overeenstemming is over dit punt. Er zijn kerken die het rapport wel toepassen en er zijn kerken die het bewust niet doen. In plaatselijke gesprekken die gevoerd worden komt dat naar voren, soms binnen één stad. De moeite wordt dus algemeen herkend en daarom was het minderheidsrapport niet nodig geweest. Er ligt immers geen overeenstemming op dit punt en het is en blijft onderwerp van gesprek. Maar wat zou het fijn zijn als binnen de NGK een weg gevonden kon worden om de inhoud van het rapport en de effectivering daarvan in de praktijk te ontkoppelen. Dat zou ruimte geven voor een gesprek, zowel plaatselijk als landelijk. Nu stellen deputaten dat de NGK niet terug kan gaan achter het genomen besluit. Hoe zijn deputaten zelf met dit probleem omgegaan?

In dat gesprek zullen verschillende onderwerpen aan de orde moeten komen. Wat is de verhouding tussen de exegetische en de hermeneutiek? Is de lijn van het rapport VOP in overeenstemming met het belijden van de kerk? Is er voldoende rekenschap van gegeven dat God zijn reddingsplan met deze wereld via de man Jezus Christus heeft vorm gegeven? Vanaf het eerste begin, vanaf Adam, zie je

dat gesproken wordt over de taak van de man in de heilshistorie, van de kerkvaders tot de apostelen. Die mannen vind je terug in de art. 31 en 32 van de geloofsbelijdenis en plaatst de discussie man/vrouw ook in heilshistorisch perspectief. Graag aandacht daarvoor in de vervolgesprekken.

Er wordt gevraagd wat deputaten bedoelen met de opmerking in hun rapport waar gesproken wordt over het hart en de omtrek. Dat doet toch sterk denken aan ook een onderscheid maken in het gewicht van de Bijbel. Er is wel gesteld: de Schrift heeft een marge. Hebben die woorden dan minder gezegd dan de rest? Wat bedoelen deputaten hiermee – en wat bedoelt de NGK hiermee, gelet op wat in het verleden gesteld is over Jezus als het fundament van de kerk.

Verder stellen deputaten dat het rapport VOP niet de binding aan de belijdenis raakt. Maar is dat juist? Als in het rapport gesproken wordt over twee lijnen in de Schrift – ligt daar dan geen relatie met wat de belijdenis leert over de Bijbel? Breek je de eenheid van de Schrift dan niet? Is het dan wel terecht dat deputaten de discussie over dit rapport uit de Balans hebben gehaald en er een ander traject mee volgen? Wordt er niet ten onrechte in het rapport VOP afstand genomen van het bijbelgebruik van Paulus en een contrast gelegd tussen scheppingsordering en voortgaande openbaring? Deputaten zeggen dat van een schriftkritische houding bij de NGK niet gebleken is. Die stelling is niet vol te houden. Deze wijze van Bijbelgebruik is niet legitiem – en heeft tot onomkeerbare beleidsbeslissingen geleid bij de NGK. Er kan dus, anders dan deputaten willen, geen sprake zijn van een in vrijheid met elkaar doorspreken.

Anderen zijn van mening dat we niet moeten talmen nu er een duidelijk perspectief ligt. Je mag erop vertrouwen dat Christus mee gaat. Zijn Geest zal ons helpen. Vanuit dat vertrouwen moet de vraag gesteld worden of het rapport VOP een verandering is. Centraal winstpunt is dat gesteld is door de NGK: het is niet de bedoeling om hermeneutische argumenten te laten regeren over de exegese. Wanneer dat het uitgangspunt is, kun je praten over wat wel en wat niet aanvaardbaar is. Het minderheidsrapport houdt te weinig rekening met deze uitspraak en verzilvert de winst niet. Laten we niet vergeten dat we ook zelf met deze vragen zitten, nu er een fundamentele bezinning op gang komt op basis van de besluiten rondom het deputaatschap M/V in de kerk. Met zo'n eigen studie is het moeilijk om een rapport als het VOP op voorhand af te wijzen.

Je gaat ook geen gesprek aan met een ander als je op voorhand al meedeelt: jullie moeten vinden wat wij vinden. Want, aldus de spreker, het is maar de vraag of hier een verschil van visie of een verschil van inzicht aan de orde is. Binnen de wereldwijde orthodoxe kerkgemeenschappen bestaat de ruimte om tegenovergestelde visies te hebben. Nu komen we in eigen land een uiting van gereformeerd denken tegen in het rapport VOP die van ons om een serieus antwoord vraagt. Een serieus antwoord – dat is iets anders dan op voorhand afwijzen, wat door sommigen gesuggereerd wordt. Laten we ook naar de praktijk binnen de GK kijken. Daar zijn vrouwen op allerlei wijzen actief, maar alleen tussen het handen schudden tijdens de eredienst geven we hen geen ruimte. Dat is moeilijk uit te leggen. Niet alleen moeilijk uit te leggen aan de jeugd en de mensen om ons heen, maar ook moeilijk uit te leggen aan de hand van dezelfde bijbelteksten die gebruikt worden om de vrouw uit het ambt te weren. Er ligt dus geen barrière – dat gevoel zit enkel tussen onze oren. Het gaat niet aan om tegen de NGK te zeggen: stel een daad – en zet het rapport VOP voorlopig aan de kant. Je moet een ander niet belasten met problemen waar je zelf mee zit. Het wordt tijd dat de GK zelf eens wil leren, wil leren hoe een ander met problemen omgaat. Laat dat de basishouding zijn.

In hun antwoord gaan deputaten allereerst in op het feit dat de NGK niet teruggaat achter de besluiten naar aanleiding van het rapport VOP. Deputaten hebben daar zelf ook mee geworsteld, maar tevens vastgesteld dat de synode van AC niet had gesteld dat het rapport van tafel moest voordat er verder gesproken kon worden. Daaruit bleek een stuk realiteitszin. Het ligt er – en ga daarover in gesprek. In de contacten met de CCS is het punt aan de orde gesteld. De reactie van de NGK was dat er 18 jaar van studie aan het rapport is voorafgegaan. Dat kun je dan niet zomaar terugdraaien – en het was ook geen besluit dat zo maar uit de lucht kwam vallen.

Deputaten hebben daarom in de gesprekken ingestoken op het punt van de exegese en de hermeneutiek, zoals AC had opgedragen. In die gesprekken is meermaals aan de orde geweest dat het rapport VOP niet teruggenomen kan worden. Daar zitten verschillende afgevaardigden mee – en deputaten ook. Wijs een weg, zo wordt gevraagd, maar die weg is niet zo makkelijk aan te geven. Belangrijk is op te merken dat in het laatste gesprek met de CCS helder geworden is dat ook binnen

de NGK de bezinning op het punt van de zgn. twee lijnen in de Bijbel voortgezet wordt. Daarvan hebben deputaten dankbaar kennis genomen. Welke perspectieven dat voor de toekomst biedt is nu nog niet te zeggen.

Een tweede punt wat aan de orde gesteld wordt is de vraag naar het hart en de omtrek. Op dat punt zijn wel degelijk resultaten geboekt. Al tijdens de GS Zuidhorn 2002-2003 bleek overeenstemming over het punt dat je Jezus als fundament niet kon scheiden van de hele openbaring. Maar is dat hier aan de orde? Is het ook geen punt wat onder ons besproken wordt? Denk aan de rede van prof. B. Kamphuis tijdens de laatst gehouden Schooldag over reliëf in de Bijbel. We gebruiken zelf ook vaak de uitdrukking dat de kern van het evangelie is: Jezus Christus en die gekruisigd. Doen we daarmee iets af aan de rest van de Bijbel? Nee. Daarin verschillen we dus ten principale niet van hoe binnen de NGK hiertegen aan gekeken wordt. Vergelijk in dit verband hetgeen br. Ad de Boer in zijn toespraak heeft gezegd.

Een meer praktisch punt wordt aangesneden door deputaat Mulder. Het rapport VOP is niet eerst aan de orde is gesteld, omdat de GK en de NGK juist op het punt van de binding intensieve gesprekken voerden. Die gesprekken, zei AC, moeten voortgezet worden. Toen kwamen deputaten in een fase dat een Balans opgemaakt kon worden. Deputaten wilden eerst dat punt helemaal afronden. Wanneer we spreken over het rapport VOP is niet de binding aan de orde, maar een heel ander onderwerp: de visie op de Schrift. In gesprekken daarover kán blijken dat er een relatie ligt met de belijdenis, bijv. NGB art. 5 en 7. Die mogelijkheid is ook niet op voorhand uitgesloten. Maar het onderwerp is dan niet de aard van de binding. Sprekend over het tweede onderwerp: de visie op de Schrift, waarover intensief doorgesproken is, heeft geen verschil in opvatting naar boven gebracht. Van een schriftkritische benadering is niets gebleken – vandaar dat deputaten ook vrijmoedig voorstellen om de gesprekken nu om te buigen naar gesprekken gericht op kerkelijke eenheid. Is de onderbouwing van het rapport VOP dan geen probleem? Jazeker wel – en daar speken we dus over door. Maar laten we ons er diep van bewust zijn dat het niet zo is dat de vragen alleen bij de NGK leven en dat de GK de antwoorden in de kast heeft liggen. Het zijn gezamenlijke vragen, waarop beide kerken zich, zo blijkt uit de gesprekken, in diepe gehoorzaamheid aan Gods Woord hebben te bezinnen.

Een tweetal korte reacties van deputaten tot slot. Het punt van de twee lijnen leidt tot misverstanden. Zo kun je niet over de Bijbel spreken – en daar zijn we het inhoudelijk wel over eens. Tegelijkertijd moet je stellen dat het voor ons mensen wel moeilijk is om aan de ene kant te lezen dat vrouwen moeten zwijgen en aan de andere kant te horen over profetessen. Waar overeenstemming over is, is dat je op de exegese moet koersen.

Speelt de cultuur een te grote rol? Daar waren deputaten in eerste instantie ook best bang voor en dat punt is ook aan de orde gesteld. Het probleem waar we voor staan is dat vrouwen op alle plekken in de wereld vooraanstaande posities in nemen en leiding geven – behalve in de kerk. Wanneer je daadwerkelijk ervan overtuigd bent dat dit een Bijbelse lijn is, moet je dat wel uit die Bijbel hard kunnen maken. Bepaald woordgebruik was ongelukkig in het rapport VOP: geloofwaardigheid, contextbepaaldheid, beproefde ervaring, eigen menselijke inbreng. Niet al die bezwaren zijn verdwenen, maar de winst is de gezamenlijke overtuiging inzake de betrouwbaarheid en het gezag van de Bijbel. Dat willen we vasthouden en zo samen en stap voorwaarts zetten.

Namens deputaten minderheid wordt gesteld dat het onjuist is dat zij de NGK afwijzen. We leven in een verbond – en verlangen naar eensgezindheid rond de avondmaalstafel. Volgens hen heeft AC niet meer bedoeld dan dat ze de zorgen over het rapport VOP over zouden brengen. Dat doe je niet per brief – want je zoekt een gesprek. Maar de wijze waarop gehandeld is door de meerderheid doet geen recht aan wat Amersfoort wilde. De ontkoppeling die de meerderheid heeft aangebracht tussen het rapport VOP en de gesprekken over de binding is ten onrechte. Immers, AC had uitgesproken dat hier een barrière lag. Daar kun je dan niet omheen lopen en zeggen: over die barrière spreken we later wel. De opvatting van de meerderheid over het niet doorslaggevend zijn van de cultuur bij de uitleg van de Bijbel wordt door de minderheid ook niet onderschreven. Het is helder dat de Bijbel aangepast is aan wat aanvaardbaar wordt geacht in onze samenleving. Dat heeft geleid tot een hermeneutiek die onacceptabel is.

Balans

Er bestaat enige verwondering bij de vergadering over de noodzaak van twee rapporten op dit onderdeel. Zijn de verschillen werkelijk zo wezenlijk, of is er meer een verschil in taxatie? Denkt de meerderheid meer procesmatig – terwijl de minderheid meer naar de beladen onderwerpen kijkt die er liggen. Als kern van het geschil tussen meerderheid en minderheid kan de vraag beschouwd worden: kunnen er nu gesprekken gevoerd worden, gericht op kerkelijke eenheid, of zijn we daar nog niet aan toe? Deze vraag wordt ook in de vergadering verschillend beantwoord.

Zo wordt er gewezen op de stappen voorwaarts die gemaakt zijn als het gaat om de noodzaak van het tekenen door ambtsdragers van het ondertekeningsformulier. Daar is wel degelijk een verandering vast te stellen. Een tweede winstpunt is dat de NGK niet langer de wijze waarop de GK de binding aan de belijdenis hanteert te juridisch vindt.

Maar er liggen ook nog wel geschilpunten. Want niet helder is hoe de oproep van de LV aan de kerken functioneert. Wat zijn de kaders van het AKS? En hoe vindt de inkadering van het ondertekeningsformulier plaats in het AKS? Wat wordt daar precies mee bedoeld? Daar wordt in de Balans niet of nauwelijks over gesproken. Er liggen wel uitspraken van landelijke vergaderingen, maar er zijn geen wezenlijk andere papieren overgelegd door de NGK. En hier gaat het juist over punten waarvan eerdere synoden hebben gezegd dat er een blokkade ligt. Met dat in het achterhoofd kan de meerderheid toch moeilijk volhouden dat we gesprekken kunnen gaan voeren gericht op kerkelijke eenheid. Dan stappen ze toch te vlot over deze blokkades heen.

Het feit dat er binnen de NGK geen noodzaak is het ondertekeningsformulier te gebruiken zien sommige afgevaardigden als een daadwerkelijke blokkade. Dat de ambtsdragers aangespoord worden tot kan niet als iets nieuws beschouwd worden. Dat was in 1995 ook al het geval. Wat zijn dan de daadwerkelijke vorderingen? Voor deze en andere sprekers is er dan ook geen ruimte om in te stemmen met de Balans.

Anderen wijzen erop dat God ons aan elkaar geeft. Wij kunnen niet een gemeente bestellen waarin alles perfect is. Laten we daarom, waar er zoveel wederzijdse erkenning en herkenning is, elkaar aanvaarden. We herkennen toch het geloof in een Vader en een Verlosser? Maar de kerken hebben elk een eigen geschiedenis, die je moet honoreren. De huivering zoals we die bespeuren bij de NGK valt, gelet op het ontstaan van de kerken, ook wel te begrijpen. Daarin kan niet alleen met een beschuldigende vinger naar de NGK gewezen worden, maar is gezamenlijke belijdenis van schuld aan de breuk nodig. Daarmee wordt geen gelijk of ongelijk uitgesproken, maar zijn we samen bezig iets – ons verleden - te boven te komen. Erken, zo wordt gezegd, dat de eenheid uit God is. Hij brengt ons bij elkaar. De Balans is als een geschenk van God te ontvangen.

Als belangrijk wordt verder aangemerkt dat de kerken voor dezelfde vragen staan. We kunnen als GK wel dapper over onze formele binding spreken, maar hebben we dan wel door hoe dun ook bij vele GK'ers de inhoudelijke binding is? Is dat niet veel verontrustender? En ligt hier niet een front waar de GK en de NGK samen op moeten trekken? Wie eerlijk naar de GK wil kijken ziet hoe de kennis van de belijdenis afneemt. Het klinkt dan hol als je anderen een formele binding zo voorhoudt als sommigen in deze vergadering voorstaan. Anders dan sommigen denken, beschikken wij niet over de waarheid. Wij belijden haar – en dat is een wezenlijk verschil. Dat is een actief proces, waar we samen mee aan de slag moeten. Daarom is het een sterk punt van de Balans dat over de inhoud wordt doorgesproken en dat deze levend gehouden wordt. We kunnen ons zo focussen op de formele binding, dat we samen onmachtig worden om tot actueel belijden te komen, tot een profetisch spreken van de kerk in deze tijd.

Zijn we niet te sterk gericht op kerkelijke eenheid, zo vraagt iemand zich af. Zo gauw we ergens een ware kerk ontdekken staan we op de stoep met de eis tot eenheid. Dat komt wel eens in de plaats van een respectvol tegemoet treden. We moeten beginnen met het bestaansrecht van de kerk en zijn ambtsdragers te honoreren. Maar zegt de Here dan niet dat je een moet zijn? Ja, maar je moet in deze wereld ook realiteitszin aan de dag leggen en voorzichtig en bescheiden zijn. Als we andere kerken zo blijven benaderen als we nu doen kun je de GK wel karakteriseren als een eenheidsterriër, die niet alleen potentiële gesprekspartners maar ook de eigen achterban de stuipen op het lijf jaagt. Gesprekspartners worden huiverig. In welke fuik lopen we? Herkend wordt het werk van de Geest in de toenadering die er nu is. Tegelijkertijd lijken we de Geest te willen overvragen door meteen door te willen stoten naar kerkelijke eenheid. Dat laatste legt een hypotheek op alle gesprekken die je gaat voeren. Laten we praktisch, met name plaatselijk, gestalte geven aan de eenheid die we bespeuren. Geef ruimte aan dat groeiproces en geef de Geest de tijd om Zijn werk te doen.

In hun antwoord gaan deputaten nog op een paar punten in. Punten als: de manier van de binding aan de belijdenis, de kerkelijke praxis, hoe om te gaan met afwijkingen van de oproep van de LV – ze staan allemaal op het lijstje voor het voortgaand gesprek. Maar er zijn opmerkelijke zaken te constateren. Als het gaat om het concrete functioneren van de afspraken blijkt dat nog een handvol kerken geen ondertekening vraagt. Het worden er minder. Mogen we ook wat geduld hebben? We kennen toch de geschiedenis? Is het dan niet christelijk om daar op deze wijze rekening mee te houden? Naast dit begrip vragen we uw aandacht voor de beweging die je ziet. Moet je je dan blijven blind staren op het al dan niet aanwezig zijn van kerkelijke papieren? Of mag de beweging zelf vertrouwen geven in de hoop dat we wellicht gezamenlijke papieren krijgen. Dat kun je alleen bereiken door elkaar te blijven spreken en elkaar vertrouwen te geven. Daarom pleiten deputaten sterk voor de overgang naar gesprekken gericht op kerkelijke eenheid. Dan krijgt het vertrouwen vorm en inhoud. Want inhoudelijk zijn we er nog niet – en er is geen deputaat die iets anders beweert. Indien de vergadering daarom de titel van de Balans wil veranderen in tussenbalans is dat geen enkel probleem. Want het is een interim statement – het document geeft dat zelf voldoende aan.

Namens de minderheid van deputaten wordt opgemerkt dat we de lessen van de geschiedenis niet moeten negeren. Een losse binding – en die is formeel nog steeds aan de orde in de NGK – vormt een groot gevaar. Ook de minderheid is niet tegen een voortgaand gesprek. Maar de scheiding die in publicaties van de zijde van de NGK nog aangebracht wordt tussen Jezus als het fundament en de belijdenis geeft aan dat er nog steeds sprake is van een wijze van denken waarin de binding aan de belijdenis van minder waarde wordt geacht. In AKS art. 17 is het niet ondertekenen van het formulier officieel geregeld. Die gegevens mag je niet negeren. Je kunt wel spreken over binding, maar dan moet je dat ook laten zien. Niet alleen zeggen dat het moet, maar ook daadwerkelijk doen. De gesprekken moeten dus voortgaan, maar niet belast worden met het etiket: gericht op kerkelijke eenheid.

Besluitvorming

De besluitvorming vindt uiteindelijk plaats op zaterdag 21 juni. Vooraf is het nodig om een opmerking van wat meer besluittechnische aard te maken. Boven de besluiten die zijn genomen staat vermeld: voorstel deputaten kerkelijke eenheid. Formeel is dat ook juist. De tekst die uiteindelijk aanvaard is, is namelijk een amendement – verzorgd door de commissie Overijssel - op het oorspronkelijke deputatenvoorstel. Het was geen tegenvoorstel. Hierbij moet wel aangetekend worden dat zowel deputaten meerderheid als deputaten minderheid met bepaalde onderdelen grote problemen hebben gehouden. Ze zullen hieronder aan de orde komen. Daarbij zal de verslaglegging zoveel mogelijk beperkt zijn tot de concrete voorstellen.

Namens de Overijssel geeft ds. Van der Jagt een toelichting. Allereerst wat kleingoed. Het woord Balans is vervangen door tussenbalans en in besluit 7, grond 2 is het woord overeenstemming gekozen. Een akkoord wekt de schijn dat er een overeenkomst ligt. Dat zal niet de bedoeling zijn.

Met de amendementen heeft de commissie geprobeerd de tegenstelling tussen deputaten meerderheid en minderheid te overbruggen. Hij wijst op de volgende punten:

- Qua toon is uitdrukkelijk aangesloten bij de meerderheid. Dankbaarheid voor wat bereikt is en vertrouwen in vervolgesprekken overheerst. Daarom is het eerste besluit uit elkaar getrokken. Dat biedt de mogelijkheid te onderscheiden tussen de behaalde winst en de problematiek die er nog ligt.
- De Balans maakt onvoldoende helder in welk kader bij de NGK de ondertekening van de belijdenis staat. Dat gaat naar het oordeel van de commissie dieper dan alleen de praktijk. Het is een punt dat door vorige synoden met nadruk is genoemd. Het is goed om de verschillen die er liggen te benoemen. Er zijn kerken die de oproep naast zich neerleggen, en dat kan. En dat laatste is het probleem. Het besluit van de LV 2007 is nog tamelijk vers. We kunnen nog niet inschatten welk effect deze oproep zal hebben.
- Het benoemen van verschillen geldt ook het rapport VOP. Deputaten geven aan dat ze nog niet aan dat gesprek toegekomen zijn, de NGK geeft aan dat ze er niet achter terug kan. De idee van de minderheid dat het rapport VOP bij de binding betrokken had moeten worden, in overeenstemming met was de GS Amersfoort-C uitspraak heeft de commissie laten liggen. De volgorde die deputaten gekozen hebben is verdedigbaar en inhoudelijk komen de punten toch terug.

- Belangrijkste verschil met deputaten meerderheid vormt het kader waarin de komende gesprekken gevoerd worden. De commissie stelt voor om die niet te intensiveren tot een gesprek gericht op kerkelijke eenheid. De tussenbalans geeft zelf voldoende argumentatie hiervoor, denk aan de opmerking: althans de binding aan de belijdenis, enz. Er is blijkbaar wel iets anders. Is dat niet de vrouw in het ambt? Verder is het in overeenstemming met wat vorige synoden zeiden. Wanneer je op moment x iets een blokkade noemt, moet je niet op moment y dat anders gaan benoemen. De wens om naar kerkelijke eenheid toe te gaan is ook bij de commissie levend. Maar de feitelijke omstandigheden verhinderen dat. Wel mag er vertrouwen zijn dat we in de toekomst daar wel uit zullen komen.

Ds. Hoksbergen is blij met de inspanning van de commissie om de verschillen te overbruggen. Op een paar punten gaat hij wat nader in.

- Namens de meerderheid zegt hij te betreuren dat voorgesteld wordt om niet in te stemmen met de tussenbalans (de term is akkoord), maar slechts kennis te nemen van, zij het dan met dankbaarheid. Daarmee bouwt de vergadering een afstand in, die deputaten ernstig ontraden. Er is een wezenlijke stap gedaan in de gesprekken, dat moeten de GK ook honoreren. Vanuit die positie kan dan ook het gesprek gericht worden op kerkelijke eenheid. Wanneer je dat element eruit haalt, haal je de gesprekken uit de sfeer van verkenning. Die fase is echt voorbij. Het is jammer dat het commissievoorstel in besluit 7 toch tot uitstel van het gesprek richting kerkelijke eenheid komt.
- Het nieuw voorgestelde besluit 2 is voor deputaten geen probleem. Wel hebben ze veel moeite met de laatste regel van grond 2. Wanneer daar impliciet gesteld wordt dat het onhelder is wat de NGK bedoelen wanneer ze spreken over Jezus als fundament van de kerk in relatie tot de belijdenis waarin ook zaken staan die dat fundament niet raken, dan gaan we terug achter GS Zuidhorn 2002-2003. Het is geen versmallend spreken van de NGK. De autoriteit van de Bijbel wordt door de NGK op geen enkele wijze betwist, vgl. ook wat br. De Boer daarover zei. Hoksbergen doet daarom een klemmend beroep op de commissie om deze zin te laten vallen.
- Wanneer in besluit 4, grond 3 wordt gesproken over de bezwaren, doet dat tekort aan die bezwaren die wel weggenomen zijn. Deputaten pleiten daarom voor een andere formulering. Tegen het benoemen van de problematiek zelf hebben deputaten geen enkel bezwaar.
- Naar het oordeel van deputaten hoort besluit 7.1.c niet thuis in het geheel. Het gaat hier meer om een uitvoeringsbepaling, terwijl het onderliggende punt van de visie op de Schrift niet benoemd wordt. Zeker nu de GK zelf na gaan denken over de vrouw in het ambt is het niet in eerste instantie aan deputaten kerkelijke eenheid om daarover te spreken met anderen.

Namens deputaten minderheid dankt ook ds. Zomer de commissie Overijssel. De minderheid heeft willen luisteren naar de vergadering en daarom de teksten aangepast. Pijnpunt voor deputaten minderheid blijft dat de instructie van de GS Amersfoort-C niet gevolgd is. Het gesprek over de binding had plaats moeten vinden via het rapport VOP. Op dat punt kan de minderheid daarom niet meegaan met de commissie. Ze stelt daarom de synode voor om te betreuren dat het noodzakelijk gesprek niet heeft plaatsgevonden, herkenning wordt vervangen door verheldering in grond 1 onder besluit 2. Deputaten minderheid geven aan niet het vertrouwen te delen dat kennelijk ook de commissie heeft in mogelijke toekomstige gesprekken gericht op kerkelijke eenheid en pleit daarom voor het weglaten van dat vertrouwen in besluit 7. Deze voorstellen worden mede ingediend door br. Kooistra. De laatste geeft aan met name moeite te hebben met het begrip 'dankbaarheid' in besluit 1. De bezwaren die aangevoerd zijn tegen de balans rechtvaardigen dat woord niet. Het is beter te spreken van: met belangstelling.

Ds. Oosterhuis dient een amendement in. Hij wil af van de zijns inziens wat dwangmatige zoektocht naar kerkelijke eenheid en pleit voor een meer praktische benadering. Hij wil daarom bij besluit 7 een punt 3 toevoegen, waarin deputaten gevraagd wordt na te gaan hoe de nu bereikte overeenstemming praktisch gestalte kan krijgen. Zijns inziens doen we tekort aan hetgeen bereikt is wanneer we daaraan geen praktische handen en voeten geven in de onderlinge kerkelijke omgang. Juist die dan geïntensiveerde onderlinge omgang kan een klimaat scheppen waarin de verkennende gesprekken vruchtbaar kunnen worden voortgezet. Het amendement treft zowel het geamendeerde voorstel van deputaten meerderheid als het ongeamendeerde.

Vanuit de vergadering klinken vele woorden van waardering voor het voorstel van de commissie. Het kenmerkt zich door een goede harmonie. Het heeft de positieve insteek richting de NGK en benoemt nuchter de verschillen die er zijn.

Als belangrijk bezwaar tegen het voorstel van de minderheid wordt genoemd dat je echt niet kunt volstaan met een uitdrukking 'met belangstelling'. Dan doe je tekort aan de mate van overeenstemming die is bereikt.

Tegenover de bezwaren die deputaten meerderheid hebben tegen het commissievoorstel wordt aangevoerd dat niet overtuigend is aangetoond dat van versmalling van het fundament geen sprake is bij de NGK, in elk geval niet in de praktijk. In geding is immers niet direct de binding, maar wel het moment waarop je disciplinaire maatregelen neemt.

Verder wordt verdedigd dat het onderwerp Vrouw in de kerk wel degelijk op de agenda van deputaten moet staan. Er is inhoudelijk veel over gezegd, maar sommigen proeven achter het rapport toch een bepaalde wijze van omgaan met de Schrift die de GK afwijzen. Dat zal dus aan de orde gesteld moeten worden.

Anderen voeren een pleidooi voor het ongeamendeerde voorstel van deputaten. We kunnen niet langer in de verkennende fase blijven steken. We hebben vastgesteld dat we op dezelfde grondslag staan – dan moet je ook een volgende stap durven zetten. We moeten stoppen met onze normen op te leggen aan de NGK – en nu eens echt in gesprek gaan, waarbij we ook ons eigen gedachtegoed ter discussie durven en willen stellen.

Hierna gaat de vergadering over tot besluitvorming. Allereerst geeft de preses het voorstel van deputaten in stemming in ongeamendeerde vorm. Dat wordt verworpen met 28 tegen, 6 voor en 2 onthouding. Hierna wordt het voorstel van de minderheid, inclusief br. Kooistra, in stemming gegeven. Dat wordt verworpen met 7 voor 28 tegen en 1 onthouding.

Daarna is het amendement Oosterhuis aan de orde. Het wordt verworpen met 11 stemmen voor, 19 tegen en 6 onthouding.

Tot slot wordt het door Overijssel geamendeerde voorstel van deputaten meerderheid in stemming gegeven. Apart wordt de laatste zin van besluit 2, grond 2 in stemming gegeven. Omdat de meerderheid van de commissie, gehoord de toelichting van deputaten, deze zin niet meer wenst te handhaven. Voor opname van deze zin stemmen 17 afgevaardigden, 15 stemmen tegen en 4 onthouden zich.

Het voorstel zelf wordt vervolgens met 33 stemmen voor en 3 onthoudingen aanvaard.

De preses wijst er in een slotwoord op dat de besluiten zijn genomen in het kader van dankbaarheid van door God ontvangen groei in verbondenheid. Juist dan moet je duidelijke taal tegen elkaar kunnen spreken. Moge God groei blijven geven. In een geestelijk ootmoedig omgaan met het verleden, in het ootmoedig luisteren naar de Schriften, in het biddend blijven zoeken naar kerkelijke eenheid.

Artikel 113

12-09-2008

Participatie website

Voorstel: commissie Overijssel

Materiaal:

brief van de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 van de Nederlands Gereformeerde Kerken d.d. 11 januari 2008 met de uitnodiging om te participeren, samen met de Christelijke Gereformeerde Kerken, in een gezamenlijke website met materiaal uit diverse kerken die de kerken helpen kan om tot een bijbels verantwoorde visie op homoseksualiteit en tot een christelijke omgang met homoseksuele gemeenteleden te komen.

Besluit:

deze brief in handen te geven van deputaten SGO teneinde mogelijkheden en randvoorwaarden voor een dergelijke website te onderzoeken en een beslissing over eventuele participatie te nemen

Gronden:

1. het kan voor de kerken zinvol zijn om informatie rondom homoseksualiteit uit te wisselen;
2. deze taak past binnen het taakveld van SGO.

Bespreking

Bij de bespreking zijn van deputaten kerkelijke eenheid ds. K. Folkersma, ds. H. Hoksbergen en br. K. Mulder aanwezig. Aanvankelijk stelde de commissie Overijssel voor niet aan het verzoek te voldoen. Als gronden voerde ze aan dat er vanuit de kerken niet om gevraagd is en dat er mogelijkheden te over zijn om ook via een andere manier dan een gezamenlijke website deze informatie beschikbaar te stellen. De commissie acht de vorm ook kwetsbaar. Waar ben je verantwoordelijk voor? Zo'n website vraagt om aansturing. Er bestaat een breed verschil van inzicht op dit terrein. Kun je daar als kerken verantwoordelijkheid voor dragen? Naar het oordeel zijn er genoeg andere mogelijkheden om een zelfde doel te bereiken.

Maar hier rees vanuit de vergadering bezwaar tegen. Deputaten kerkelijke eenheid geven aan dat hier vragen liggen die ook onze kerken aangaan. Eerdere synodes hebben de opdracht gegeven om waar mogelijk dingen samen te doen. Dit wekt de indruk dat de GK hier opnieuw gescheiden willen optrekken. Terwijl er juist vanuit de GK sterke kritiek is geweest op het alleen gaan van de NGK als het gaat bijvoorbeeld om de vrouw in het ambt. Vanuit de vergadering wordt hier nog aan toegevoegd dat het ook een verkeerd signaal afgeeft richting onze homoseksuele broeders en zusters wanneer we niet op het verzoek ingaan.

Daartegenover wordt aangevoerd dat het maar de vraag is of je met zo'n website de doelgroep echt te hulp komt. Wordt het niet te gemakkelijk een platform voor meningen en beschouwingen, waarbij er geen echte koers uitgezet wordt? Er bestaan immers grote verschillen van mening, niet alleen tussen de betrokken kerken, maar ook in de GK zelf. Heeft de problematiek niet vooral pastorale kanten? Dat zal plaatselijk vorm moeten krijgen. Wat voegt zo'n site daar aan toe?

Oud. Walinga dient een tegenvoorstel in. Zijns inziens staat in het verzoek centraal de beschikbaarheid van goed materiaal. Het pastoraat vindt plaats op plaatselijk niveau, inderdaad. Maar daar gaat het hier niet om. Het is ook voorbarig om nu al te spreken over een aansturing. Er is alleen gevraagd te participeren. In dat overleg kunnen al de problemen die aangeroerd zijn aan de orde komen. Zo'n website met de bijbehorende opdracht om te bezien wat de voor- en nadelen zijn is gemakkelijk onder te brengen bij het SGO. Dat geldt ook voor de financiële component.

Anderen overwegen de brief in handen te stellen van deputaten kerkelijke eenheid, zodat zij nader overleg kunnen voeren. Langs die weg kan dan wellicht nadere info verkregen worden over het hoe en wat van de site

Na enig overleg neemt de commissie Overijssel het tegenvoorstel over. Naar de mening van de commissie zit daar voldoende waarborg in voor een zorgvuldige overweging. Het voorstel wordt met 6 stemmen tegen aanvaard.

Artikel 114

Commissie predikantsprofiel

12-09-2008

Voorstel: Commissie Overijssel

Materiaal:

brief van de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 van de Nederlands Gereformeerde Kerken d.d. 11 januari 2008 waarin gevraagd wordt een inhoudelijke inbreng te geven in de commissie predikantsprofiel van die kerken.

Besluit:

1. vanuit het overleg van deputaten dienst en recht, de Theologische Universiteit en de predikantenvereniging over het predikantsprofiel een contactpersoon te laten aanwijzen die een inhoudelijke bijdrage kan geven aan het werk van de commissie predikantsprofiel;
2. opdracht te geven aan deputaten dienst en recht om binnen het te voeren overleg het initiatief voor deze aanwijzing te nemen.

Gronden:

1. het is opbouwend om met betrekking tot de (her)formulering van een predikantsprofiel elkaar in de Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken van dienst te zijn met uitwisseling van informatie en inzichten. Een contactpersoon is daar een goede figuur voor;
2. het ligt voor de hand om deze contactpersoon te laten aanwijzen vanuit het overleg dat over het predikantsprofiel binnen de Gereformeerde Kerken gevoerd zal worden.

Bespreking

De commissie Overijssel heeft het voorstel voorbereid. Bij de bespreking zijn ook de deputaten kerkelijke eenheid K. Mulder, H. Hoksbergen en K. Folkersma aanwezig. Vanuit de vergadering wordt gevraagd of er geen organisatorisch probleem ligt, nu deputaten dienst en recht hebben aangegeven het nadenken over het predikantsprofiel nog even uit te stellen. Is het niet verstandig bovendien om ook de CGK hierbij te betrekken?

De commissie antwoordt dat het hier over niet meer gaat dan het aanwijzen van een contactpersoon. Tussen dienst en recht en de TU is direct overleg hierover – het ligt dus voor de hand in deze kring die contactpersoon te zoeken. Met het voorstel reageren we op een verzoek van NGK-zijde. Er is dus geen directe aanleiding voor ons om tot verbreding van de beoogde commissie te komen. Namens deputaten kerkelijke eenheid vult br. Mulder nog aan dat het voorstel pas op de volgende synode van de CGK aan de orde zal komen.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 115

07-06-2008

Bezwaren tegen vaststellen Balans

Voorstel: Commissie Overijssel

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Smilde d.d. 4 februari 2008 met het verzoek om uit te spreken
  - a. dat deputaten kerkelijke eenheid (DKE) de met Commissie voor Contact en Samenpreking (CCS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) op deputatenniveau geconstateerde overeenstemming over de binding aan de belijdenis niet publiek hadden moeten maken via de *Balans*, maar als voorstel aan de kerken in synodaal verband bijeen hadden moeten voorleggen;
  - b. dat DKE ten onrechte tot de genoemde overeenstemming over de binding aan de belijdenis geconcludeerd hebben, nu er nog doorgesproken moet worden over de manier van deze binding;

- c. dat deze voorbarigheid bovendien geen recht doet aan wat op de GS Berkel en Rodenrijs 1996 en GS Leusden 1999 werd uitgesproken, namelijk dat het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (AKS) onvoldoende waarborg biedt voor een goede binding aan de belijdenis;
  - d. dat deze voorbarigheid eens te meer blijkt uit het feit, dat binnen de NGK afwijkingen van de belijdenis worden getolereerd, zowel op het papier van de Balans als in de kerkelijke praktijk binnen de NGK.
2. brief van de Gereformeerde Kerk te Vroomshoop d.d. 18 februari 2008. De kerk doet aan de synode geen verzoek maar spreekt met uitvoerige argumentatie de hoop uit dat de synode besluiten zal nemen in de lijn van het minderheidsrapport en in continuïteit met het beleid en de besluitvorming van voorgaande synoden.

Beide kerken noemen hun brief een bezwaarschrift tegen het handelen en de voorstellen van de meerderheid van DKE en zijn van mening dat het DKE tot rechter in eigen zaak maakt wanneer hun brief eerst voor advies in handen van deze deputaten wordt gelegd.

Besluit 1:

voor wat betreft de inhoudelijke beoordeling van de *Balans* en de voorstellen van DKE genoemde brieven niet als bezwaarschrift te behandelen.

Gronden:

1. de aangenomen Huishoudelijke Regeling voor de generale synode zegt in art. 5.2 'stukken van kerkelijke vergaderingen die commentaar bevatten op hun rapport en/of de daarin vervatte voorstellen, worden met een korte samenvatting van de inhoud vermeld in het Materiaal van door deputaten op te stellen conceptbesluiten voor de synode';
2. inhoudelijk gezien is de aard en strekking van de brieven van de kerken te Smilde en Vroomshoop niet anders dan die van andere kerkelijke vergaderingen;
3. bij de bespreking van het rapport en de voorstellen van DKE kunnen de mening en de argumenten van de kerken van Smilde en Vroomshoop voldoende meegewogen worden;
4. het is een normale gang van zaken wanneer deputaten reageren op meningen over de zaken waar hun rapport over gaat. Dat maakt hen niet tot rechter in eigen zaak. Het is immers de synode die het rapport, de voorstellen en adviezen van deputaten beoordeelt en daar besluiten over neemt.

Besluit 2:

de gevraagde uitspraak voor wat betreft de voortijdige publicatie van de *Balans* niet te doen.

Gronden:

1. de deputaten hadden opdracht om 'van hun bevindingen aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en dit rapport vijf maanden van te voren aan de kerken toe te (laten) zenden.' In dat licht kan terecht gesteld worden dat deputaten hun rapport aan de kerken hadden moeten uitbrengen en niet op andere wijze hadden moeten publiceren. Daar staat tegenover dat het evengoed vragen zou oproepen wanneer de *Balans* via de behandeling in de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken publiek zou worden zonder dat de kerken daarvan op de hoogte zouden zijn. In die afweging hebben deputaten er terecht voor gekozen de kerken tijdig te informeren door de *Balans* te publiceren;
2. het kan terecht gesteld worden dat het aan de kerken is om vast te stellen dat de in de *Balans* geconstateerde consensus bereikt is. Maar het is evident dat wat in de *Balans* gepubliceerd is niet meer is dan een overeenstemming op deputatenniveau en niet de mening van de gezamenlijke kerken.

Het besluit is met één onthouding genomen.

Artikel 116
Participatie COGG

13-06-2008

Voorstel: deputaten kerkelijke eenheid

Materiaal:

rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid (DKE), hfdst. 6.

Besluit 1:

te blijven participeren in het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de Generale Synode Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld en op deze manier mee te werken aan een verdere uitbouw en verdieping van het COGG als platform voor gereformeerde belijders.

Grond:

het is mogelijk om de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 stelde na te streven binnen het kader van het COGG.

Besluit 2:

aan deputaten kerkelijke eenheid op te dragen uit hun midden tenminste 3 personen aan te wijzen die de Gereformeerde Kerken vertegenwoordigen in het COGG.

Grond:

participatie in het COGG past binnen de taakstelling van DKE. Het is daarom logisch dat de vertegenwoordiging in het COGG vanuit DKE bemand wordt, conform opdracht en mandaat van de synode.

Besluit 3:

de deelname in het COGG in de periode tot de volgende synode te evalueren en daarover te rapporteren aan de synode.

Grond:

participatie in het COGG dient voor elke synode geëvalueerd te worden. Op basis van rapportage door DKE besluit de synode tot deelname voor een volgende periode.

Begroeting

Namens het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte is br. I.A. Kole bij de bespreking aanwezig. De preses begroet hem met de woorden:

Br. Kole, en via u het hele bestuur van het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte,

Wie had het ooit kunnen denken, dat u nog eens welkom zou worden geheten op een vrijgemaakte synode? Zeker u zelf niet.

Laat ik even iets mogen citeren uit een boek van uw hand, dat ik vele jaren met plezier heb gebruikt op de catechisatie, "Kerken, sekten, stromingen". Daarin schreef u in 1980 (ik heb de 5^e druk) over de vrijgemaakte kerken: "De toenadering tot de andere kerken in de Gereformeerde Gezindte blijft altijd vastzitten op de visie op de kerk en op het vraagstuk van de toeïgening van het heil... In de praktijk betekent dit, dat deze kerken geen officiële kontakten hebben met de andere kerken in ons land."

Er is inmiddels heel wat veranderd. Niet alleen bij vrijgemaakten, die meer dan toen ook in andere kerken de gereformeerde belijders mochten herkennen. Ook bij anderen die meer dan toen het goed recht zijn gaan zien van trouw aan de belijdenis óók op het punt van de kerk.

Verblijdend zoals we in gesprek mogen zijn met meerdere kerken.

En wat mooi, zoals binnen het COGG de overtuiging groeit dat het ons om meer dan vrijblijvende contacten te doen moet zijn. Het besef leeft dat we geroepen worden tot kerkelijke eenheid.

Ik denk dat de door u besproken onderwerpen (het werk en de gaven van de Heilige Geest en de prediking) goede samenbinders zijn geweest. Om van daaruit temeer te verlangen naar samengaan.

Uw royale verwerking van de door onze synode van Zuidhorn geformuleerde doelstellingen, stemt ons bijzonder dankbaar.

Br Kole, ik hoop dat u het goed hebt in ons midden en wens u en het COGG van harte trouw jegens en veel zegen van de Here.

Bespreking

Bij de bespreking van dit onderdeel van het rapport zijn de deputaten ds. H. Hoksbergen en ds. A.J. Minnema aanwezig. De laatste meldt dat de gegevens over de laatste conferentie niet zijn meegenomen. Daar sprak drs. C.J. Haak over de praktijk van het missionair gemeente zijn. De tendens is de laatste jaren geweest dat steeds meer mensen deze conferenties bezoeken. De laatste keer echter waren er minder aanwezigen.

Een aantal afgevaardigden geeft aan het COGG een warm hart toe te dragen. Wanneer je zo'n conferentie bijwoont krijgt het wat meer vlees en bloed en zijn de contacten hartverwarmend. Maar is het niet mogelijk om het geheel wat meer inhoud te geven? Ds. Oosterhuis pleit daarom voor een soort NCRC naast de bestaande ICRC. Kerkelijke eenheid is een brug te ver gebleken, maar wat is er tegen dat de kerken elkaar ontmoeten, zich samen bezinnen. We hebben elkaar toch leren kennen als mensen die de belijdenis liefhebben en de gereformeerde theologie willen bevorderen. Er liggen voor deze gedachte in vorige synode-uitspraken wel aanknopingspunten. Denk aan de GS Zuidhorn waar over de COGG wordt gesproken als over een mogelijkheid om samen een basis te leggen voor samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid. Denk verder ook aan de voorstellen van deputaten inzake de samenwerkingsgemeenten en de eenheidsgemeenten.

Met de huidige opzet van het werken richting kerkelijke eenheid is nu 65 jaar gewerkt, aldus Oosterhuis, maar er is nagenoeg niets bereikt. Werken binnen de COGG levert geen kerkelijke eenheid op, maar kan er wel een bijdrage aan leveren. Hij denkt dan aan gezamenlijke bezinning op hermeneutiek, vernieuwing van de belijdenis, aan een gezamenlijke organisatie van belangen die gedeeld worden, denk aan het hoger onderwijs bijvoorbeeld. Kunnen we niet via deze weg verdere versnippering voorkomen? Ook op het gebied van de evangelisatie (verspreiding over Nederland). Vervolgens kunnen lidkerken geworven worden, denk bijvoorbeeld aan de Hersteld Hervormde Kerk voor wie kerkelijke eenheid echt een brug te ver is. Nu de PKN is ontstaan is er een verschuiving van posities opgetreden. Het is daarom een historisch moment om krachtig via deze lijn te gaan werken.

Er wordt verder dankbaar geconstateerd dat het werk iets meer body krijgt. Gevraagd wordt hoe deputaten denken dat het vragen van advies over bepaalde besluiten aan de COGG concreet gestalte kan krijgen. Kan dat op dezelfde wijze als nu gebeurt met de buitenlandse kerken? Zijn er mogelijkheden om de HHK wat actiever te benaderen? Daar zit natuurlijk veel pijn over en weer: bij de Gereformeerde Bond en bij de HHK. Kunnen we niet een gebaar maken in die richting?

De ideeën geuit door ds. Oosterhuis kan deputaat Minnema best onderstrepen. Maar helaas kunnen deputaten op dat terrein geen actie ondernemen. Daartoe zullen voorstellen uit de GS zelf moeten komen. Wanneer het gaat over advies vragen, denk dan bijvoorbeeld aan de notitie over huwelijk en echtscheiding die binnen de COGG besproken is. Het wordt wat lastig om de participerende kerken voor advies uit te nodigen ter synode, aangezien het toch een wat gemengd gezelschap is van kerken en organisaties. Belangrijkste winstpunt acht Minnema de bereidheid om stukken van elkaar te bestuderen en van positief-kritisch commentaar te voorzien. Aan de HHK tenslotte is de uitdrukkelijke vraag voorgelegd door deputaten kerkelijke eenheid of zij geen lid willen worden. Het moderamen gaf ten antwoord dat, wanneer ze daar welkom waren, ze dat zeker zouden overwegen. Tegelijkertijd is door de COGG zelf gezegd dat men zelf een aanvraag in moet dienen en gesuggereerd eerst een periode als waarnemer mee te draaien.

De preses steekt vervolgens een stokje voor het verder denken in de richting van hetgeen door ds. Oosterhuis is aangedragen. Daar is vanuit de kerken niet om gevraagd en gaat het feitelijke onderwerp, het COGG, verre te boven.

Er is geen behoefte aan een tweede ronde. De besluiten worden vervolgens met algemene stemmen genomen.

Hierna krijgt br. I.A. Kole het woord. Hij dankt de vergadering voor de uitnodiging bij de bespreking aanwezig te zijn en prijst de goede voorbereiding. Hij is dankbaar voor de wijze waarop over het COGG gesproken is. De inzet van deputaten binnen het COGG wordt ook zeer gewaardeerd. Het COGG vergadert drie maal per jaar. Tijdens deze bijeenkomsten wordt altijd een onderwerp besproken. Zo is in mei uitvoerig doorgepraat over het thema: doop. Daarnaast zijn er de conferenties. De laatste keren zijn onderwerpen als: tweede dienst op zondag, de prediking en missionair gemeente zijn besproken.

Hij schetst de snelle ontwikkeling die er in de relatie tussen het COGG en de GK heeft plaatsgevonden. Het was de GS van Zuidhorn die deputaten machtigde als waarnemer te gaan participeren. Wie nu hoort wat er tijdens deze vergadering gezegd wordt, ziet geïllustreerd dat we veel opener geworden zijn naar elkaar. Als bestuurslid ga je bijna blozen als je hoort wat er allemaal van het COGG verwacht wordt. Overspannen verwachtingen moeten we echter niet hebben, aldus Kole. Er leven binnen de kerken veel moeiten, broeders zijn in de afgelopen jaren binnen andere verbanden komen te staan. Dat geeft veel pijn. Het is dan moeilijk om elkaar op een ander platform wel weer te ontmoeten.

Met de PKN wordt met enige regelmaat gesproken. Zo is onlangs een gesprek gevoerd over de breedte van het belijden. Binnen het COGG wordt die breedte bepaald door de Drie Formulieren van Eenheid, voor de PKN is de bandbreedte groter. Daar wordt de PKN ook op bevestigd. Wat doet een PKN met iemand die in feite zegt dat God niet bestaat zoals onlangs een predikant uit Zeeland, ds. Klaas Hendrikse, in een boek beweerde. Weliswaar kunnen we als COGG nauwelijks positieve ontwikkelingen bevorderen binnen de PKN, het blijft toch nuttig bij elkaar achter de voordeur te kijken. Kole wijst vervolgens op de rol van het COGG in de Raad van Kerken. De COGG maakt deel uit van een gespreksgroep rondom het thema 'integratie in de samenleving'. Op 5 juni 2007 is daarover ook een gesprek gevoerd met het kabinet.

De grootste zorg van Kole betreft de verdeeldheid tussen de kerken in relatie tot het overbrengen van de boodschap van het evangelie naar de jeugd, de komende generatie. Die verdeeldheid spreekt ze niet aan. Dat houdt een grote roeping in om dingen samen te doen en naar elkaar te luisteren. We vormen als kerken een minderheid in de samenleving, maar bezitten een onfeilbaar Woord. Geve God dat we dan ook een biografisch getuigenis mogen laten horen: Het is mijn God, onze Vader. Die persoonlijke band, die liefde dient ons doen en laten te doortrekken – en die liefde moeten we doorgeven in de omgang met elkaar. Zo geven we een goed getuigenis van onze Heer, Jezus Christus, en krijgen we de kracht om ons huiswerk te doen. Als we als kerken zo dienstbaar willen zijn aan Hem zal er vreugde zijn in de hemel.

Artikel 117

12-09-2008

Reactie op brief Gereformeerde Kerken (hersteld)

Voorstel: Commissie Overijssel.

Materiaal:

brief van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (hersteld) van Mariëberg 2006 d.d. 15 april 2006 waarin deze kerken schrijven dat zij de Gereformeerde Kerken niet in hun gereformeerde intenties aanvaarden en afwijzend reageren op het appèl dat de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 met het oog op het herstel van de kerkelijke eenheid heeft doen uitgaan.

Besluit:

1. met teleurstelling en verdriet kennis te nemen van de afwijzing van het appèl van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 door de Gereformeerde Kerken (hersteld);
2. uit te spreken dat de liefde van de Gereformeerde Kerken, al worden zij in hun gereformeerde intentie niet aanvaard, om Christus' wil blijft uitgaan naar de broeders en zusters van de Gereformeerde Kerken (hersteld);
3. het appèl gedaan door Amersfoort-C 2005 om de broederlijke eenheid te herstellen, te handhaven, maar op dit moment geen andere mogelijkheid te zien dan te berusten in de afwijzende houding van de Gereformeerde Kerken (hersteld);
4. bereid te blijven tot gesprek en daarom deputaten kerkelijke eenheid opdracht te geven om diligent te zijn op mogelijke openingen voor een gesprek met de Gereformeerde Kerken (hersteld) en hen te machtigen dit gesprek aan te gaan.

Gronden:

1. de Gereformeerde Kerken (hersteld) aanvaardden de Gereformeerde Kerken niet in hun gereformeerde intentie en wijzen met een uiteenzetting over de noodzaak om zich vrij te maken, het appèl dat de GS van Amersfoort-C 2005 heeft doen uitgaan van de hand. Zij vinden zelfs een gesprek waarin dit appèl wordt toegelicht niet zinvol;
2. wat door de Gereformeerde Kerken (hersteld) gezien wordt als kerkscheidend neemt de christelijke roeping niet weg om te zoeken naar herstel van de broederlijke eenheid op grond van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis;
3. ondanks dat een gesprek niet zinvol geacht en geweigerd wordt en de synode slechts kan berusten in deze afwijzende houding, blijft het appèl van Amersfoort-Centrum 2005 onverminderd van kracht;
4. een dergelijk contact behoort tot de taak van deputaten kerkelijke eenheid.

Bespreking

De preses leidde de eerste ronde van de bespreking op 13 juni in met een enkel woord. Het ligt ons zwaar op de maag: het ontstaan van de Hersteld Gereformeerde Kerk. Ons gebed moet er een zijn van: Here, open onze ogen als we dingen fout zien en maak ons indien nodig gewillig ons te bekeeren. Maar er hoeft geen twijfel te zijn. De kerken waren en zijn aanspreekbaar op hun papieren: de drie Formulieren van Eenheid. We mogen overtuigd zijn van de waarheid van Gods Woord, maar gaan lastige vragen die deze tijd ons stelt niet uit de weg. We mogen ervan overtuigd zijn dat dat Woord tegen een stootje kan. Maar we staan voor de onontwijkbare vraag: hoe moeten we op de brief van de HGK reageren? Immers, veel vragen die daar leven zijn goed invoelbaar, maar we delen het antwoord niet. Bovendien behoeft dat gegeven antwoord naar de opvatting van de GK niet kerkscheidend te zijn. Bepalend is voor de omgang met de HGK niet het gemeenschappelijk verleden, maar het samen omhoog willen kijken, het samen voor Gods aangezicht staan. Dat kan wegen openen, die nu volstrekt afgesloten lijken. Hierna geeft de preses de vergadering de gelegenheid om in algemene zin wat op te merken in welke richting een antwoord aan de HGK zou dienen te gaan. Na deze opinierende ronde zal het moderamen een voorstel voor een antwoord formuleren.

Artikel 118

07-06-2008

Revisieverzoeken kaders plaatselijke samensprekingen

Voorstel: Commissie Overijssel.

Materiaal:

- a. brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Oost d.d. 17 november 2006 waarin revisie gevraagd wordt van art. 132 van de GS van Amersfoort-Centrum 2005 m.b.t. kaders voor plaatselijke samensprekingen. De kerk is van mening 'dat de door GS Amersfoort-C 2005 onder b. gestelde regeling het gevaar inhoudt dat onze kerken zich op een hellend vlak gaan begeven,

gelet op de ontwikkelingen binnen de NGK. Er zijn allerlei vormen van samenwerking mogelijk zonder dat er landelijk overeenstemming is bereikt. Tevens dreigt het gevaar dat we als Gereformeerde Kerken verder van elkaar verwijderd raken. Daarom dient naar onze mening deze regeling ingetrokken te worden en vervangen door een regeling die een meer principieel en voorzichtig karakter heeft’;

- b. brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 29 juni 2006 waarin zij meedeelt dat zij artikel 132 besluit 3 inzake kaders plaatselijke samensprekingen niet heeft geratificeerd en verzoekt om revisie van dit besluit omdat dit in strijd is met artikel 27 t/m 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Besluit:

niet over te gaan tot de gevraagde revisie.

Gronden:

1. de kerk te Drachten-Oost gaat er aan voorbij dat de kaders voor plaatselijke samensprekingen waarborgen bieden tegen het door haar gesignaleerde gevaar. De kerkenraden moeten er immers volgens artikel 2 zorg voor dragen ‘dat de contacten en activiteiten plaatsvinden op basis van de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften.
2. Hij neemt tevens de voor relaties met anderen kerken relevante uitspraken en beslissingen van meerdere vergaderingen in acht. Hij spant zich in om te voorkomen dat bij het zoeken naar eenheid de waarheid schade zou leiden.’ Volgens artikel 6b moet duidelijk zijn dat ‘bezwaren die op generaal-synodaal niveau het gestalte geven aan kerkelijke eenheid met de andere kerkgemeenschap in de weg staan niet van kracht zijn.’ En volgens artikel 8 ‘dienen beide kerken toe te zeggen zich in eigen kerkverband in te zetten voor noodzakelijke landelijke overeenstemming op basis van de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis. Ook is de plaatselijke samenwerking in deze situatie beperkt en incompleet, hebben de vormen van samenwerking slechts plaatselijke geldigheid en zal niet worden overgegaan tot de vorming van één gemeente’;
3. de kerk te Ten Boer geeft niet aan waarin de kaders in strijd zijn met artikel 27 t/m 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Ze gaat er aan voorbij dat de regeling in de bij de eerste grond genoemde artikelen 2, 6b en 8, kaders stelt met betrekking tot de zaken waar het in de artikelen 27 t/m 29 om gaat: de eenheid in geloof, de trouw aan Gods Woord en de gereformeerde belijdenis en de roeping om de eenheid van de kerk te onderhouden.

Het besluit is met algemene stemmen genomen. De leden van de GS Amersfoort-C blijven buiten stemming.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 11

Buitenlandse betrekkingen

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Artikel 119

31-05-2008

Rapport deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Voorstel: deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Materiaal:

1. rapport deputaten BBK
2. aanvullend rapport deputaten BBK

Besluit 1:

deputaten BBK decharge te verlenen onder hartelijke dank voor het werk dat zij de afgelopen drie jaar voor het onderhouden van de relaties met buitenlandse kerken hebben gedaan.

Grond:

deputaten hebben op goede en verantwoorde wijze uitvoering gegeven aan hun opdracht.

Besluit 2:

deputaten op te dragen het bestaande beleid inzake de publiciteit voort te zetten.

Gronden:

1. het is belangrijk dat kerken en broeders en zusters op de hoogte gebracht worden van Christus' kerkvergaderend werk in het buitenland, en dat buitenlandse kerken en kerkleden kunnen meeleven met de Gereformeerde Kerken in Nederland;
2. de informatie die daarvoor van belang is, dient zo toegankelijk mogelijk te zijn en te worden verspreid via zoveel mogelijk verschillende kanalen: het geschreven woord (brochures, landelijke tijdschriften, plaatselijke kerkbladen, internet), het gesproken woord en beeldmateriaal.

Besluit 3:

deputaten op te dragen om hun werk te doen met gebruikmaking van het BBK-bureau en voor deze werkzaamheden gebruik te maken van de faciliteiten van "De Verre Naasten".

Grond:

secretariële ondersteuning via het bureau is nodig om de taken zoals beschreven in het rapport uit te kunnen voeren.

Besluit 4:

deputaten op te dragen overleg te voeren met en samen te werken met deputaten Buitenlandse Kerken van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Grond:

samenwerking met de deputaten BK van de CGK versterkt de beoefening van de gereformeerde oecumene, zoals uit het rapport blijkt (opmerking: sinds 2007 is de toevoeging 'correspondentie' vervallen in de naam van het deputaatschap van de CGK).

Bij de bespreking van de zaken betrekking hebbende op de buitenlandse kerken zijn – dus ook de hierna opgenomen voorstellen en besluiten - in wat wisselende samenstelling, gedurende de vier dagen van bespreking de volgende deputaten BBK aanwezig: ds. R. ter Beek, B. Bolt, ds. H. ten Brinke, J. Bronsema, ds. J.P.D. Groen, ds. Th.J. Havinga, ds. R.C. Janssen, ds. J.P. Kruijer, W. Kuipers, prof. dr. G. Kwakkel, ds. P.K. Meijer, H.S. Nederveen-Van Veelen, ds. J. Plug, mw. E.J. Urban, prof. drs. K. Wezeman en ds. R. van Wijnen. Verder zijn aanwezig van het bureau BBK mevr. G.A. Enter-Hindriks en mevr. A. Hagg-de Jong. Een speciaal welkom is er voor br. J. van Dijk die samen met deputaten en de mensen van het bureau de organisatie van de buitenlandweek voor zijn rekening genomen heeft.

Introductie

Prof. drs. K. Wezeman, voorzitter van deputaten BBK, introduceert het rapport. Het lijkt een zakelijke opsomming, maar relaties zijn nooit emotioneel. Integendeel. De opdracht van deputaten brengt hen dicht bij het wereldwijd vergaderende werk van Jezus Christus. Wat je dan tegenkomt is voor mensen niet goed voorstelbaar. Tegen alle verdrukking in brengt Hij mensen bijeen die Hem willen aanemen. Soms in goed georganiseerde verbanden, met een heel eigen geschiedenis, soms in kleine moedige groepen, waar de betrokkenheid en de inzet je beschaamt. Je komt in gebieden waar op eens blijkt dat de oude papieren van de kerk daar door verdrukking heen bewaard zijn gebleven. Dan is er blijdschap bij de wederzijdse herkenning.

De relaties lopen allemaal verschillend en in een eigen tempo. Het is een breed palet aan kerken dat in het rapport aan de orde komt. Dat vraagt van deputaten elke keer weer een verantwoorde afweging. De rode draad die door het werk heen loopt is: Christus vergadert zijn kerk – tot aan de eindtijd. Wij niet. Maar misschien wil Hij ons wel inzetten. En als je je ingeschakeld weet, vraagt dat nederigheid, willen dienen. Dat is iets anders dan de GK zien als het centrum van de wereldkerk!

Het werk, aldus Wezeman, vraagt veel van deputaten: reizen, verslagen maken, bespreken, inleven in de andere culturen, kennis opdoen. Dan kraakt het wel eens. Daarom zijn, waar mogelijk, ook niet BBK-ers met kennis ter plaatse ingeschakeld. Dank aan God dat er in de verslagperiode geen ongelukken zijn gebeurd.

Hij stipt, mee naar aanleiding van de schriftelijke vragen, nog drie punten aan. Allereerst moet met verdriet vastgesteld worden dat de relatie met de kerk op Sri Lanka naar het oordeel van deputaten moet worden beëindigd. Er is veel in geïnvesteerd in de afgelopen jaren, maar zonder echt resultaat. Wel zal er een persoonlijke betrokkenheid blijven. Ten tweede stellen deputaten met dankbaarheid voor om met een tweetal kerken, een in Kenia en een in Brazilië, een zusterkerkrelatie aan te gaan. Beide worden aanbevolen in de liefdevolle aandacht van de synode. Tot slot: gedurende de verslagperiode kon het kwartaalblad, *Lux Mundi*, regelmatig verschijnen. Het tijdschrift ondervindt veel weerklank en waardering. Ter versterking van de redactie wordt gezocht naar iemand uit de kringen van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Bespreking

De concrete voorstellen rond zusterkerkrelaties komen in andere artikelen aan de orde. Wel zijn er een paar punten van algemene aard die de aandacht vragen. Er bestaat een lijst van zusterkerken en een lijst met contacten. De definitie van de eerste lijst is helder, maar dat geldt niet voor de contacten. Die criteria lijken wat grofmazig. Kunnen we daarmee echt uit de voeten? Hoe ga je om met enkele kerken, die nog geen verband vormen? Kan er geen fasering aangebracht worden, een soort tussencategorie? Zodat je samen ook het avondmaal kunt vieren? Dat zou wellicht ook de mogelijkheid openen voor kleinere verbanden of enkele gemeenten om (voorlopig) te participeren in de ICRC.

Een ander punt betreft de concentratie. De kerkelijke relaties doen wel wat denken aan de internet-vriendensite Hyves: vrienden van vrienden worden jouw vrienden. Is het zinvol om te investeren in ver weggelegen landen of kunnen we ons beter concentreren op Europa. Deputaten lijken die kant wel uit te willen, maar er ligt geen concreet voorstel in deze richting. De overige internationale contacten kunnen dan onderhouden worden via het platform van de ICRC. Een andere afgevaardigde vult de gedachte nog concreet aan met voorbeelden uit met name Oost-Europa. Vanuit deze streken is niemand ter synode. Moeten we constateren dat we wat deze landen betreft de slag een beetje verloren hebben ten opzichte van bijvoorbeeld pinkstergroeperingen?

Deputaten geven in reactie aan dat de concentratie op Europa wel aan de orde is. De facto trekken de GK zich steeds verder terug uit andere delen van de wereld. Denk in dit verband ook aan de Europese conferentie die belegd is en die een vervolg krijgt in november van dit jaar. Maar deze concentratie betekent niet dat je de zusterkerkrelatie met de andere kerken wereldwijd laat schieten of over laat aan de ICRC. De contacten binnen deze organisatie dragen een ander karakter. Het zijn verschillende netwerken, die naast elkaar bestaan.

Dat de definitie van contacten grofmazig is, is juist. Het zijn alle contacten die er zijn en die niet onder een zusterkerkrelatie vallen. In het verleden is wel geprobeerd hierin fasering aan te brengen, maar dat blijkt in de praktijk niet te regelen. Dat behoeft overigens op geen enkele wijze een intens samengaan in de weg te staan, zeker niet als het gaat over gezamenlijke avondmaalsviering, kanselruil etc.

Wat betreft de contacten met Oost-Europa. Er zijn diverse contacten, soms op persoonlijk, soms op gemeentelijk, soms op organisatorisch vlak. Denk aan Letland, Rusland, Polen, Hongarije e.a.. Lang niet alles wat daar gebeurt en wat deputaten bezig houdt is hier ter synode aan de orde. Er is ook nog veel onbekendheid met de vele christelijke groeperingen die er in Europa zijn. Het is vaak moeilijk in te schatten wat voor ' vlees er in de kuip zit'. Maar het hart van deputaten ligt wel in deze landen, ook al zijn er dan nog geen officiële relaties. Waar mogelijk worden contacten ondergebracht bij een gemeente of een groep mensen. Via de EuCRC proberen we hierin verder te komen, ook door de groepen uit de landen onderling met elkaar in gesprek te brengen.

De in dit artikel genoemde besluiten zijn met algemene stemmen aanvaard.

Artikel 120

20-06-2008

Benoeming deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten betrekkingen buitenlandse kerken:

contacten in Europa, Noord-Amerika		
<i>primi</i>	<i>aftredend</i>	<i>secundi</i>
A.P. Feijen, Barneveld	2017	E.J.J. Griffioen, Amersfoort
W. Kuipers, Hatterm	2011	J.M. Batteau, 's-Gravenhage
D. Velvis, Groningen	2017	
P.P.H. Waterval, Hoogland	2017	
K. Wezeman (s), Haren	2011	
R. van Wijnen, Ureterp	2011	

contacten in Azië (incl. Indonesië), Australië en Nieuw-Zeeland		
J. Bronsema, Amersfoort	2017	Mw. E.H. Bolt, Utrecht
J.P.D. Groen, Wezep	2014	J.J.G. Bouwman, Hoogland
K. van der Linden-van der Velden, Veenendaal	2017	H.J. Leskens, Hatterm
H.S. Nederveen-van Veelen, Berkel	2017	
M.H. Oosterhuis, Ede	2011	
J. Plug, Hoogezand-Sappemeer	2017	

contacten in Afrika en Spaans- of Portugees spreken landen

Th.J. Havinga, Zuidlaren	2011	E. Brink, Waddinxveen
T.J. Karelse, Capelle a/d IJssel	2011	D.J. de Jong-Pel, Houten
J.P. Kruiger, Oud-Zuilen	2011	P.W. van der Kamp, Zwolle
J.M. van Leeuwen, Ede	2017	
P.K. Meijer, Hardenberg	2011	
Mw. E.J. Urban, Zwolle	2014	

Artikel 121

28-05-2008 e.v.

Ontmoeting en begroeting buitenlandse afgevaardigden

Van 28 tot en met 31 mei vindt de zogenaamde 'buitenlandweek' plaats. Gedurende die vier dagen krijgen de 29 afgevaardigden van de buitenlandse kerken gelegenheid om de synode toe te spreken. Verder wordt een tweetal onderwerpen besproken. In de eerste plaats de binding aan de belijdenis, naar aanleiding van de *Balans*, zoals die gepubliceerd is door deputaten kerkelijke eenheid. Daarnaast wordt een eerste ronde gehouden over het onderwerp M/V in de kerk. De buitenlandse bijdragen aan de bespreking van beide punten staan vermeld bij de onderwerpen zelf. Op de eerste avond van de ontmoeting zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken prof. dr. H.G.L. Peels en ds. C.A. den Hertog aanwezig.

Uit het buitenland heet de synode de volgende broeders welkom (de volgorde is conform de chronologische volgorde waarin de kerken het woord tot de synode richten):

Free Church of Scotland (FCS)	Rev. Iver Martin
Reformed Churches of East Africa in Kenya (RCEA)	Rev. Samson Eturote Akoru Rev. Musa Kipkorir Kapkong Maina
African Evangelical Presbyterian Church in Kenya (AEPC)	Rev. J.M. Mutemi Rev. D. Mathuva
Free Church of Scotland (Continuing) (FCC)	Rev. David S. Fraser
Presbyterian Church of Korea (PCK-K)§	Prof. Haemoo Yoo Rev. SungBok Kim Rev. JungChul Choi Mr. JungKyum Kim
Orthodox Presbyterian Church (USA) (OPC)	Mr. Mark T. Bube Rev. Dr. L. Anthony Curto
Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)	Prof. Dries du Plooy Dr. C.J. Smit
Free Reformed Churches in South Africa (VGKSA)	Rev. Pieter Boon
Iglesia Reformada en Venezuela (IRV)	Rev. César Rodríguez Mr. Carlos Bello
Reformed Presbyterian Church, North East India (RPCNEI)	Mr. L. Kiemlo Pulamte
Free Reformed Churches of Australia (FRCA)	Rev. A. Veldman, Mr. A.C. Breen
Canadian Reformed Churches (CanRC)	Rev. Jack Moesker Rev. James Visscher Rev. Frank Dong (adviseur Canadese delegatie)
Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI)	Rev. Malcolm Ball
Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPC)	Rev. Andrew J. Lucas

Iglesias Reformadas en España (IRE)	Rev. José de Segovia Barrón
Reformed Church in Japan (RCJ)	Rev. Tomohiro Ishihara
Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)	Rev. Dirk J. van Garderen
United Reformed Churches in North America (URCNA)	Rev. Dick Moes

De preses begroet hen met de volgende woorden:

Broeders en zusters, in het bijzonder de afgevaardigden van diverse kerken in het buitenland,

Het is ons een grote vreugde u hier te mogen ontmoeten.

Al bent u lang niet de eerste gasten van over de landsgrenzen.

In de eerste eeuwen van onze jaartelling al kregen onze voorouders óók bezoek.

Vanuit het Zuiden trokken verkondigers van het Evangelie naar deze streken.

Kort na 300 kom je in het Zuiden van ons land al kerken en bisschoppen tegen.

Vanaf 680 komen uit het Westen nieuwe verkondigers. Overzee. Onder andere uit Ierland.

Onze vaders en moeders, onbekend met God en zijn geboden, mochten van Jezus Christus horen.

Een geschenk van God! Zoals Hij in liefde naar ons, hier in Nederland, heeft willen omzien.

Want het was óveral: heidendom.

Heidendom dat je nu helaas ook weer overal tegenkomt. De kerkverlating in Nederland is groot.

Velen zeggen het geloof vaarwel. En kiezen publiek voor een leven in strijd met Gods geboden.

Ook als gereformeerde kerken ervaren wij, dat de groei er uit is. En dat de zuigkracht van het leven zonder God groot is. We hebben grote welvaart, het gaat velen materieel goed. Op technisch

en medisch gebied kunnen we geweldig veel. Waar hebben we God nog voor nodig...?

In díe samenleving kerk-zijn, getuige van Christus, is een mooie taak. Maar ook een moeilijke.

We zien het dan ook opnieuw als een geschenk van God juist nu u te mogen ontmoeten.

Wat een bemoediging, alleen al dat u hier bent. Het laat ons zien: God is zijn wereld niet vergeten.

Hij is er en zijn werk gaat door.

Broeders, wij horen graag van u, hoe God bij u aan het werk is.

Om hier, in onze omstandigheden, bemoedigd te worden. Gestimuleerd. Opgescherpt.

Om het vol te houden. Om trouw te blijven. En vooral: om te blijven vértrouwen op God.

Want hebben we daar niet alle redenen toe?

Wij lazen een paar stukjes uit de Openbaring van Jezus Christus aan Johannes.

In de Openbaring geeft de Here commentaar, ondertiteling bij het wereldgebeuren.

In dat commentaar speelt het getal zeven een grote rol.

Na het verbreken van zeven zegels klinken zeven bazuinen. Daarna volgen zeven plagen.

Het blijft niet bij bazuingeschal. Nee, op een gegeven moment is de maat vol. Dan laat God het

niet langer bij waarschuwingen, maar laat Hij de wereld vóelen, wat ze doet als ze haar Schepper

vergeet. Zeven engelen gieten zijn toorn over de aarde uit.

Twee voorbeelden:

- Als de vierde engel zijn schaal uitgiet, ontstaat er een zo grote hitte, opwarming van de aarde,

dat de mensen het niet langer kunnen verdragen. De schepping, de natuur zelf keert zich tegen

egoïstische uitbuiting ervan. We beleven het in ónze dagen.

- Als de zevende engel zijn schaal uitgiet, komt er een aardbeving zó groot dat alle menselijke

bouwsels ineens instorten. Er komt in één keer een eind aan het grote Babylon. Wat is dat Babylon

namelijk? Het is de stad van de mens. De mens die het zelf wel zal maken. De mens die God niet

nodig heeft....

Maar nu iets heel opmerkelijks.

Ik heb Openbaring al vaak gelezen. Maar het was me nog nooit opgevallen.

Wie is het die aan het slot van de Openbaring aan Johannes mag laten zien, waar heel de ge-

schiedenis op uitloopt? Welke engel mag dat doen? Wie je ook verwacht, niet één van die zeven

met de laatste plágen.... Maar laat nu uitgerekend één van díe zeven aan Johannes de grote fi-

nale mogen laten zien, de volkomen vervulling van Gods beloften, Zijn heerlijke toekomst.

Openbaring 21:9 - "Een van de zeven engelen met de offerschalen die gevuld waren met de laatste zeven plagen", hij komt naar Johannes toe om hem iets heel moois te laten zien.

Liet eerst een van de zeven hem een hoer zien, een slechte vrouw, Babylon, nu mag een van dezelfde zeven een bruid laten zien, de vrouw van het Lam, het nieuwe Jeruzalem. Johannes krijgt te zien hoe de stad van de mens uiteindelijk ten onder gaat, om plaats te maken voor de stad van God die altijd blijft.

Dat het door één van de zeven met de laatste plagen gebeurt, laat mij een bepaald verband zien tussen die plagen en de komst van het nieuwe Jeruzalem. Wát leer ik? Door wat die zeven engelen doen, wordt de weg geëffend voor het Koninkrijk dat komt.

Hoe groot het heidendom hier in Nederland ook is, en wat er verder in de wereld ook allemaal gebeurt aan verschrikkelijke dingen – in Birma, China, Darfur – het is God niet uit de hand gelopen en het zal Hem niet uit de hand lopen! Alles verloopt precies volgens zijn plannen.

Onze God is hard aan het werk om zijn beloften waar te maken. Wat mag vooral dát ons allen bemoedigen. De stad komt met twaalf poorten. Met geopende deuren naar alle kanten.

Straks zal de Heer zélf ons welkom heten. Daar waar de bruiloft van het Lam zal worden gevierd.

Wat een toekomst om samen naar uit te kijken. Wat een toekomst om elkaar mee naar toe te nemen. Samen achter Jezus aan. Dat onze ontmoeting deze dagen dáaraan mag meewerken.

Gedurende de vier dagen van ontmoeting krijgen de gasten gelegenheid om de synode toe te spreken. De hierover gegeven samenvatting is een chronologische weergave daarvan. In een later stadium ontvangen de synodeleden nog de groetbrieven van een aantal zusterkerken die niet aanwezig konden zijn. Het betreft hier de

- Gereja-Gereja Reformasi Di Indonesia - Propinsi Nusa Tenggara Timur (GGRI-NTT)
- Igrejas Reformadas do Brasil (IRB)
- Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA)
- The Presbyterian Free Church (in India) (PFC(CI))
- Presbyterian Free Church Council, Kalimpong (Noord-Bengalen) (PFCC)
- Presbyterian Church in the United States (PCUS)
- Gereja-Gereja Reformasi Calvinis (GGRC - NTT)
- Evangelical Presbyterian Church in England and Wales (EPCEW)

Free Church of Scotland

Namens de Free Church of Scotland voert ds. Iver Martin het woord. In zijn bijdrage zet hij de woorden van de Here Jezus uit Matteüs 9 centraal. We lezen daar dat Jezus om zich heen keek en de mensenmenigte zag, en dat hij medelijden met hen voelde, omdat ze uitgeput waren en hulpeloos, als schapen zonder herder. En Hij zei toen tegen zijn leerlingen: *De oogst is groot, maar er zijn weinig arbeiders. Vraag dus de eigenaar van de oogst of hij arbeiders wil sturen om de oogst binnen te halen.*

Als kernwoorden neemt hij daar uit: Medelijden, visie en gebed. Dezelfde God die in Genesis 1 zag dat het goed was, ziet nu, in de persoon van Jezus, een wereld verloren in zonde. En hij heeft medelijden. Een innerlijke bewogenheid die activiteit tot gevolg heeft: en krachtige bediening om de mensen te leren over het Koninkrijk van God. Worden ook wij, zo vraagt de predikant zich af, tot medelijden bewogen voor de wereld om ons heen? Als nooit tevoren moet de westerse wereld de stem van God horen en door die kracht zullen levens veranderd worden.

Geloven we daadwerkelijk nog dat het evangelie een 'kracht Gods tot behoud' is, zoals Paulus zegt? Of zijn we ontmoedigd door wat we zien. Kijk naar wat Jezus doet. Hij zendt de leerlingen op pad, zeker, maar het eerste wat Hij wil dat ze doen is bidden. Hier herinnert de Heer ons eraan dat het werk van het evangelie een grote plaats moet hebben in ons gebed, persoonlijk en als kerk. En omdat God dit gebed in ons hart legt zal Hij ons horen en ons gebed verhoren en zijn koninkrijk zal verbreed worden. Dat Nederland en Schotland ook gehoor mogen geven aan het evangelie zoals het uitgaat als gevolg van uw en ons gebed. God zegene uw werk.

Ds. R. ter Beek dankt ds. Iver Martin voor zijn woorden. Het is goed zusters en broeders in het geloof te ontmoeten en te ervaren hoe breed het werk van de Here Jezus Christus is opgezet.

Hij is er dankbaar voor dat de predikant de kerken herinnert aan de manier waarop de Here Jezus naar de mensen van zijn tijd keek: met de ogen van de hoop. Hij zag hen niet als mensen die bestemd waren voor de ondergang. Hij zag ze als een akker die aan de oogst toe is.

Het doet in het bijzonder goed dat u niet alleen de wereld als geheel, maar ook ons eigen werelddeel niet maar als een oude, bedorven en zieke man ziet. Samen met andere gereformeerde kerken in Europa zien we dit werelddeel als een akker die wacht op het evangelie, een stuk van de wereld waaruit God mensen wil redden.

Tot slot dankt Ter Beek voor de broederschap en samenwerking en spreekt van harte de hoop uit dat de Here in deze samenwerking zijn Geest aan het werk wil zetten.

Reformed Churches of East Africa in Kenya

Namens de Reformed Churches of East Africa in Kenya (RCEA) spreekt rev. Musa Kipkorir Kapkong Maina.

Hij spreekt zijn blijdschap erover uit dat twee afgevaardigden van zijn kerken hier aanwezig kunnen zijn. Sinds een aantal jaren al vragen de RCEA om een zusterkerkrelatie met de GK. Hij dankt de synode dat deze relatie nu aangegaan kon worden. Beide kerken staan op dezelfde grondslag: de Bijbel, zoals samengevat in de drie oecumenische belijdenisgeschriften.

Hij spreekt de hoop uit dat deze kerkelijke relatie tot zegen zal zijn in de uitoefening van de bediening van het Woord en het vasthouden aan de Schrift. Ook in Kenia komen de moeilijke vragen op de kerk af, zoals bijvoorbeeld de positie van de vrouw in de kerk. Het recente geweld in Kenia vroeg van de kerken ook evangelie met de daad: het voeden van vluchtelingen. Hij dankt De Verre Naasten voor de hulp hierbij geboden.

Ds. Wisselink begint zijn antwoord in het Swahili, dé taal van Centraal-Afrika: Bandugu jambo enu! Niko na furaha sana juu ya tuko pamoja. Tuko na umoja mu Yesu Christu! In de tijd dat hij in Congo woonde was Kenia min of meer als een paradijs voor de buurlanden. Vele buitenlanders stuurden hun kinderen naar de internationale school in Nairobi. Het was dan ook triest te horen hoe politiek geladen geweld in het land uitbrak begin dit jaar. In veel kerken in Nederland is gebeden voor het land en de kerken daar. Het maakt ons extra dankbaar dat er vertegenwoordigers van de kerken ter synode zijn.

In Afrika, aldus Wisselink, is Hoofdstuk 8 van het boek Handelingen een belangrijk hoofdstuk. Daaruit blijkt dat na Azië, Afrika het eerste werelddeel is dat met het evangelie werd bereikt. Later kwam het evangelie via Europa naar Zuid-Afrika, en zendelingen vanuit dat land stichtten in 1910 de RCEA. Nu telt de RCEA ongeveer 25.000 leden, verspreid over 400 plaatselijke kerken. De zusterkerkrelatie is nu officieel. Mogen de kerken samen groeien in kracht en geloof en in liefde, door Jezus Christus. Wende na Bwana! Twende pamoja na Bwana!

African Evangelical Presbyterian Church in Kenya

Voor de African Evangelical Presbyterian Church in Kenya (AEPC) spreekt rev. J.M. Mutemi. Het verheugt de AEPC om samen te zijn met de GK en de andere broeders bij deze zeer bijzondere gebeurtenis, als leden van één familie, om getuige te zijn van de bespreking van zaken die de groei van de kerk van onze Heer Jezus Christus raken, de kerk waarvan beide kerken deel uit mogen maken. De AEPC blijft de geest van de gereformeerde leer liefdevol hooghouden ondanks de vele beproevingen die zij doormaakt. De wetenschap dat er elders broeders zijn, geeft moed. Hij dankt de GK voor de concrete ondersteuning die wordt verleend, onder andere het Tei Wa Yesu gezondheidscentrum, het Trinity Bible Institute (Muruu) en de 'na de verkiezingen-hulpverlening'. Hij doet de oproep als broeders een eenheid te vormen en eensgezind werk te maken van de opdracht het evangelie te verkondigen, biddend voor elkaar, zoals Jezus van ons vraagt.

Mevr. E. Urban beantwoordt ds. Mutemi (en richt ook het woord tot de andere afgevaardigden uit Kenia) en gaat in op de vraag waarom er nu sprake is van een zusterkerkrelatie in plaats van een broederkerkrelatie. Daar zal wel een taalkundige reden voor zijn, maar sinds vandaag kan ik, aldus

mevr. Urban, als een echte zuster het woord tot u richten. De zusterkerkrelatie laat zien dat de kerken elkaar over en weer erkennen als kerken van Jezus Christus, dankbaar dat ze deel uit mogen maken van die ene wereldomvattende kerk van God.

Ze wijst op de verschillende culturen waarbinnen de GK en de kerken in Kenia leven. Is het dan wel zinvol een zusterkerkrelatie te hebben? Wat kun je voor elkaar betekenen? Maar bedenk dat het Woord van God niet voor een groep of voor een cultuur is. Bovendien zien we de laatste jaren de culturen zich steeds meer vermengen in een globaliserende wereld. En dan wordt snel helder dat we voor dezelfde vragen komen te staan, dezelfde uitdagingen: wat betekent het, kerk te zijn en het woord te verkondigen, in deze tijd, in deze context.

De verschillen tussen de kerken vormen op één punt wel een gevaar: het verschil in welvaart. De zogenaamde rijke wereld kan zo gemakkelijk denken de zaken wel volgens zijn manier te kunnen regelen. Geld is macht. En dat kan ook gelden voor de kerken uit het Westen, die zich zomaar superieur kunnen voelen: wij regelen dit wel even. Welnu, dat kunnen de kerken niet! Meer dan ooit is het van belang vast te stellen dat arm én rijk volstrekt afhankelijk zijn van God. Die afhankelijkheid, van de GK en van de kerken in Kenia, dient de relatie te kenmerken. Dan kunnen ze leren van elkaar, ervaringen uitwisselen, samen met God op weg gaan. Ze nodigt daarom de kerken van harte uit deel te nemen aan de discussies op de synode, met name wanneer het gaat over de positie van de vrouw in de kerk.

Free Church of Scotland (Continuing)

Rev. David S. Fraser voert het woord namens de Free Church of Scotland (Continuing). Hij spreekt zijn dank erover uit dat de GK de Free Church (continuing) erkent in een volledige zusterkerkrelatie. Naar zijn gevoel is meer uitwisseling van wezenlijke zaken tussen de Nederlandse en Schotse kerken nodig in deze tijd.

Hij wijst op de crisis die zich uitbreidt over de westerse wereld en die in het bijzonder in Schotland gevoeld wordt: de dreiging dat de kinderen opgeslokt worden door een negatieve en corrupte cultuur. Schotland heeft niet het voorrecht van christelijk onderwijs. Dat hebben de Schotten te danken aan een blunder van de Schotse kerken in 1872 toen zij hun scholen overgaven aan beloften van politici, dat zij voor christelijk onderwijs zouden zorgen. De Schotse kerken zouden bij de GK in het krijt staan als die zouden kunnen helpen om te zoeken naar een herstel van deze fout.

In andere werelddelen zien we deze fout niet gemaakt worden. Hij wijst op Oost-Zambia, waar een zendingsgeest heerst en mensen erop uit gestuurd worden om het Evangelie te verkondigen in Mozambique, Angola, Zimbabwe en Namibië. Er worden christelijke scholen gesticht in Malawi. Is dit niet een duidelijke vervulling van de waarheid zoals die wordt verwoord in zondag 21 van de Heidelbergse Catechismus?

Hij benadrukt de woorden: "in eenheid van het ware geloof!" Laten we de alles overwinnende waarheid van Christus niet prijsgeven of daarmee marchanderen; door deze waarheid bouwt Jezus zelf Zijn kerk en zal Hij die bouwen. Hij spreekt de wens uit dat de Here de besprekingen van de Synode zegent en dat de vergadering voort gaat in de wetenschap dat uw "arbeid niet tevergeefs is in de Here."

Prof. G. Kwakkel herinnert in zijn antwoord aan het bezoek dat hij bracht aan de kerken in Schotland in 2006. Wat opviel was de inzet voor zending en evangelisatie, ondanks de geringe krachten die de kerken hebben. Die inzet is in Nederland even nodig, ook al zitten er hier christenen in de regering. Hij memoreert de teleurstelling voor de kerk dat de ICRC haar niet als lid aanvaardde. Maar het standpunt van de ICRC, nl. dat je als kerken geen recht moet zoeken bij ongelovigen, delen de GK. Vormen juist de punten waarop ds. Fraser wijst, nl. de negatieve cultuur waaraan de kinderen zijn blootgesteld en de verdere secularisatie, geen redenen een andere weg te zoeken? Laten we elkaar daarin helpen. Laten we samen een zijn, een in het ware geloof, dat moet het hart van de relatie zijn met de GK en met andere kerken die Zijn naam belijden.

Presbyterian Church of Korea

Hierna is het woord aan ds. SungBok namens de Presbyterian Church of Korea. In de ontmoeting met andere afgevaardigden uit alle delen van de wereld leven we onszelf in, aldus ds. SungBok, in

het beeld dat we afgevaardigden zijn uit het Verre Oosten op de Generale Synode van Dordrecht in 1618.

De Heer gebiedt in deze wereld te leven, maar waarschuwt tegelijkertijd om niet door haar te worden ingekapseld. Het is een zware missie om deze opdracht te blijven vervullen op een goed uitgebalanceerde manier. U bent omringd door een postmoderne maatschappij die u verre van genegen is. Maar de God van het verbond houdt zijn belofte door Zijn kinderen van generatie tot generatie te behouden.

De zusterkerken in Korea gaan voort met de hulp van onze Vader tegen de aanvallen van de Satan. De laatste paar jaren moesten we vechten tegen vele fouten en tekortkomingen in de Kosin Universiteit, vooral binnen de Medische Faculteit.

Vele sektarische bewegingen bedreigen het welzijn van de kerk, maar in het Woord en gebed weten we hen succesvol het hoofd te bieden. Er zijn conflicten in de Senaat van het Theologische Seminarie maar de vrede wordt hersteld. We zijn ook kwetsbaar voor allerlei vormen van secularisme. Geen enkele werkelijk gereformeerde christen ontkomt aan dit gevaar.

Ds. SungBok wenst de synode wijsheid en kracht van de Heilige Geest toe, speciaal bij de onderwerpen rondom de positie van de vrouw en kerkelijke eenheid. Van oudsher kent Korea diaconessen, maar zij hebben geen leidinggevende taak. Maar de verwachting is dat ook in Korea deze discussie gevoerd zal moeten worden. Het zorgvuldige onderzoek dat binnen de GK gedaan is zal ook voor Korea zeker van nut zijn. En wat betreft de kerkelijke eenheid vragen de Koreaanse kerken om een gerichte poging te doen de eenheid van de Geest te bewaren door de samenbindende kracht van de vrede (Ef. 4:3). Moge de Hemelse God de GK helpen bij deze inspanning!

In zijn beantwoording herinnert ds. Oosterhuis aan het feit dat de Kosin kerken in Korea, afgezien van de Nederlandse emigrantenkerken, de oudste zusterkerk van de gereformeerde kerken in Nederland is. Aanvankelijk stonden de contacten sterk in het teken van materiële hulp en hulp in de opleiding van voorgangers die door onze kerken werd geboden. Maar dit heeft niet geleid tot een afhankelijkheidsrelatie. De Kosin kerken hebben zich sterk ontwikkeld en we mogen met hen een gelijkwaardige zusterkerkrelatie oefenen waarin sprake is van wederkerigheid. In dit verband citeert hij dr. Jonggil Byun uit Cheonan, die tegenover hem uitsprak, dat de Koreaanse kerken van de Nederlandse het Woord kunnen leren, terwijl omgekeerd de Nederlandse kerken van de Koreaanse het gebed kunnen leren.

Orthodox Presbyterian Church

Namens de Orthodox Presbyterian Church richt mr. M.T. Bube het woord tot de vergadering. Ondanks de moeiten en uitdagingen waarmee de OPC zich geconfronteerd ziet blijft de kerk zich verheugen in de zegeningen die God schenkt. Eind 2007 passeerden wij de 28.800 leden en het aantal gemeenten – in de Verenigde Staten, Ontario (Canada) en Puerto Rico -, bereikte de 320. Het percentage aanwezige gemeenteleden tijdens de ochtenddiensten op de dag van de Heer ligt net iets boven de 81%.

Mr. Bube wijst op het wereldwijde zendingswerk van de OPC in China, Ethiopië, Haiti, Japan, Korea, Quebec, Suriname, Oeganda en de Oekraïne (samen met PCAm) – een nieuw gebied is Uruguay. Voor één zendingsveld vraagt hij bijzondere aandacht: wilt u bidden voor de heiligen in Eritrea, nu de werkers daar niet aan de slag kunnen.

Relaties met andere kerken gaat de OPC – vanwege de tijd en kosten ermee gemoeid - slechts aan met kerken die geografisch dicht bij de OPC liggen, of met wie een relatie om inhoudelijke redenen of gezien de geschiedenis van de OPC wenselijk is. De GK valt in die laatste categorie. Andere kerken die een relatie met ons zoeken worden aangespoord lid te worden van de ICRC en zo in een relatie van “oecumenisch contact” te komen met de OPC.

Mr. Bube geeft aan dat de OPC zich wel zorgen maken over de ontwikkelingen binnen de GK. Al voor de synode van Amersfoort-Centrum is gesproken over de wijze van omgaan met de leer van de Schrift, zoals die naar voren kwam in het rapport van deputaten huwelijk en echtscheiding. Het rapport van deputaten man/vrouw in de kerk geeft opnieuw aanleiding tot zorg. Voorzichtig uit de spre-

ker de vrees dat de GK haar profetisch geluid in de wereld om haar heen aan het verliezen is. Vragen die naar aanleiding van de rapporten opkomen zijn bijvoorbeeld: Gaat de Bijbel alleen over de openbaring van God, of is het de openbaring zelf? Is de toepassing door de Apostel Paulus van de Schrift in zijn Nieuw Testamentische brieven ook openbaring, of is het slechts een voorbeeld van hoe de Schrift toegepast moet worden? Zijn er “nieuwe, onvoorziene situaties die niet rechtstreeks aangeduid worden in de Bijbel” (is er inderdaad iets nieuws onder de zon)? Plaatst God zijn dierbaren inderdaad in ethische situaties waarin geen vluchtroute bestaat, zodat zij enkel kunnen kiezen tussen het minste van twee kwaden? Werkt de Heilige Geest vandaag buiten de Schrift om?

De OPC, aldus Bube, zoeken niets anders dan het beste voor u, en bevelen u in de handen van Degene die reeds voor u gestorven is.

Prof. Wezeman spreekt zijn erkentelijkheid uit aan het adres van de broeders van de OPC dat zij toch de mogelijkheid hebben gezien deze synodevergadering te bezoeken. Hij zegt ervan overtuigd te zijn dat de betrokkenheid op en bewogenheid met onze kerken van de OPC als uitkomst van liefde voor het kerkvergaderend werk van onze Here Jezus Christus moet worden gezien. De inspanning die de OPC zich wilt getroosten om met de GK inhoudelijk mee te leven maakt wel een beetje beschaamd. De inbreng op punten van discussie binnen onze kerken waarderen de GK zeer, ook al is er niet direct volledige overeenstemming. Er blijkt uit dat de OPC een kerkelijke relatie serieus neemt en niet één van slechts uiterlijk vertoon. De OPC probeert oprecht de GK te bepalen bij de onverkorte waarheid van de Schrift. Met de OPC willen ook de GK zich binden. Maar aan Gods Woord alleen, zoals onze belijdenissen dat Woord ook naspreken. De norm is dezelfde, de uitwerking ervan in beleid of uitspraken soms verschillend. Wat is het dan een zegen als je de betrokken inbreng van je broeders mag horen.

Wezeman spreekt de hoop uit dat het proces om tot een zusterkerkrelatie te komen met kracht zal worden voortgezet. Wij hebben elkaar nodig om de Naam en de Glorie van onze Heiland in deze wereld hoog te houden. Geve de Here Zijn zegen op onze wederzijdse inspanningen.

Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

Dr. C.J. Smit spreekt voor die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika. Door de jaren heen is er meer dan alleen vriendschap ontstaan tussen de GKSA en de GK. De eenheid in de Here dringt ertoe op elkaar toe te zien en elkaar in liefde te omarmen. Hij wenst de synode een gezegende bijeenkomst toe. Mogen de besluiten genomen worden in gehoorzaamheid aan de Here, tot verheerlijking van Zijn naam.

Hij wijst op de totstandkoming binnen de GKSA van een geografische kerkelijke structuur van classes en particuliere synoden. Vorig jaar is voor het eerst in deze samenstelling vergaderd. De eerste generale synode zal worden gehouden van 5 tot 17 januari 2009 in Potchefstroom. Hij nodigt de GK van harte uit daar vertegenwoordigd te zijn.

Deze synode zal tevens het feit gedenken dat de GKSA 150 jaar bestaan. Op 14 januari zal de bijeenkomst van de synode geheel in dat teken staan. Aansluitend aan de vergadering, 19 en 20 januari, wordt een internationale conferentie belegd onder de titel: *Gereformeerde identiteit wêreldwyd*. Hij vraagt de synode tot slot de kerken in Zuid-Afrika in het gebed te gedenken om, volgens het Bijbelse woord, “die dinge te mag onderskei waarop dit werklik aankom” (Fil. 1:10). Dit is dan ook het gebed van de GKSA voor deze vergadering.

Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

Ds. P. Boon vertegenwoordigt de VGKSA. Wie aan Afrika denkt, denkt gauw aan de prachtige natuur, een land waar de schepping nog onbedorven is. Die streken zijn er ook, maar er is ook een heel andere werkelijkheid. Nee, er zijn geen vulkanen – en aardbevingen komen ook niet voor. Maar, overdachtelijk gesproken, komen in het land de continentale platen van de Eerste en de Derde wereld bij elkaar. Rijk en arm en andere sociale contrasten vormen een makkelijke bron voor spanningen en conflicten. Het aantal doden door alleen aids en misdaad bedraagt inmiddels 200.000 per jaar. Naar verhouding zijn dat veel meer slachtoffers dan er in Nederland gedurende de Tweede Wereldoorlog vielen. Je mag daarom de jonge republiek gerust een getraumatiseerde samenleving noemen. In deze omstandigheden probeert de VGKSA kerk te zijn – en aids en criminaliteit gaan haar niet

voorbij. Als je iets leert in Zuid-Afrika is het dat je je vertrouwen niet moet zetten op dit leven. De kerken zijn klein in aantal, maar sterk missionair gericht, bemoedigd door het Woord van de Here aan Gideon dat de kracht niet in het getal zit, maar in de afhankelijkheid aan God.

De secularisatie vreet, net als in Zuid-Afrika, ook in Nederland om zich heen. Zal de GK, zo vraagt Boon zich af, in staat blijven als een reine bruid voor Christus te staan? De zuigende kracht van wat de Catechismus noemt de duivel, de wereld en ons zondige hart is geen Nederlands privilege, maar wordt ook in Zuid Afrika gevoeld. Hij spreekt daarom de wens uit dat we elkaar tot een hand en een voet mogen zijn en blijven, ons het evangelie niet schamend. Hij sluit zijn woorden af met verzen 11-13 van 2 Kor: Overigens, broeders, weest blijde, laat u terecht brengen, laat u vermanen, weest eensgezind (...).

Beide Zuid-Afrikaanse broeders worden beantwoord door ds. H. ten Brinke. Eerst richt hij het woord tot dr. Smit. Hij wijst op het feit dat we nu anders bij elkaar zitten met de GKSA dan in 2002, toen er de teleurstelling was dat de synode van Zuidhorn het voorstel tot een zusterkerkrelatie afwees. Amersfoort-Centrum kon wel besluiten die relatie aan te bieden en in 2006 kon de synode van de GKSA dat aanbod aanvaarden. Opmerkelijk is dat de GKSA in Nederland 3 zusterkerken hebben nu: de GK, de CGK en de NGK. Omgekeerd hebben de GK er twee in Zuid-Afrika. Deze situatie, aldus ds. ten Brinke, houdt voor allen een opdracht in. Immers, we kunnen ons er nooit bij neerleggen dat in één land twee of zelfs drie kerken naast elkaar bestaan, die allemaal op de grondslag van de gereformeerde belijdenis willen staan. Vaak is het niet gemakkelijk om in eigen land verder te komen. In Nederland blijkt dat in de relatie met de NGK – in Zuid-Afrika in het elkaar zoeken van VGKSA en GKSA. Hij vraagt daarom aan de GKSA om zich in te leven in de situatie in Nederland. Wellicht kunnen er adviezen gegeven worden om bestaande impasses te doorbreken. Vanuit Nederlandse zijde is er de bereidheid om te participeren in het Afrikaanse overleg. Daarnaast worden we geconfronteerd met dezelfde vragen rondom bijvoorbeeld hermeneutische kwesties. Een gemeenschappelijke conferentie daarover lijkt nu nog niet mogelijk. Wellicht dat die mogelijkheid zich in de toekomst wel voordoet.

Ten Brinke prijst de moed van de GKSA om de verschillende culturen die binnen de kerk aanwezig zijn nu onder te brengen in een kerkverband. Geen afzonderlijke vergaderingen meer, maar een geografisch georiënteerde organisatie. Het is indrukwekkend om te zien dat de Geest in staat blijkt om verschillende culturen bij elkaar te brengen: één Heer, één geloof, één kerk.

En we prijzen uw moed om dit proces in te gaan.

Hij bedankt ds Boon voor zijn woorden. Dat de VGKSA bemoedigd wordt door het voorbeeld van Gideon bemoedigt op haar beurt de GK in Nederland: onze kracht ligt niet in aantallen, maar in onze afhankelijkheid van God. Dank voor dat voorbeeld! De sterke missionaire oriëntatie maakt jaloers, aldus Ten Brinke: zoveel groeiende kerken, op weg naar instituering, op verhoudingsgewijs een bescheiden aantal plaatselijke kerken! Dat in een maatschappij die vergeven is van moord, berovingen en ander geweld. Hij wenst de kerken toe dat ze werkelijk kunnen leven en werken in de wetenschap dat ons leven hier uiteindelijk nog maar de voorbereiding is op het eeuwige leven – zoals wij dat in Nederland ook steeds voor ogen moeten houden, in een maatschappij waar het leven helemaal maakbaar en verzekeraar lijkt te zijn. Hij onderstreept de wens dat de kerkelijke relatie niet alleen een kwestie zal zijn van beleefde formaliteiten, maar inhoudelijk gevuld gaat worden. Graag nemen de kerken desgewenst deel aan een tripartiete overleg met de GK, VGKSA en de GKSA.

Tot slot. De VGKSA is ondertussen meer een Afrikaner kerk geworden en is het Nederlandse karakter aan het verliezen – en dat is een goede ontwikkeling. Maar de GK blijven de VGKSA kennen als een speciale zuster, door langdurige banden met haar verbonden, in het gemeenschappelijke geloof.

Iglesia Reformada en Venezuela

Ds. César Rodríguez groet de synode namens de Iglesia Reformada en Venezuela (IRV). Hij gaat in op de politieke situatie in zijn land nu Chavez daar aan het bewind is. Dat houdt onder andere in een nieuw curriculum voor de scholen, dat de socialistische ideologie bevat. De bewering die aan de basis daarvan ligt is: de staat moet het onderwijs zo sturen dat het soort burger wordt gevormd dat nodig is voor het type republiek dat we willen bereiken. Wij weten, als christenen, dat elk soort socialisme, wat het ook is, humanistisch is en het idee van God verwerpt. De IRV neemt geen positie in,

tegen of voor Chavez. Zij draagt iets heel anders uit, namelijk het Koninkrijk van God, door een gereformeerde visie op de wereld.

Hij wijst verder op de vijf redenen waarom in het verleden de kerken uit Venezuela een zusterkerkrelatie zijn aangegaan met de GK: de confessionele reden, de historische, de reden van samenwerking, de corporatieve reden, met name in de relatie met Curaçao en de preventieve reden. Daarbinnen zijn verschillende fases doorlopen, via contacten op BBK-niveau en hulp via DVN tot een echte zusterlijke relatie. Dat is voor de IRV een wezenlijk en bijbels principe. Jezus schiep, door het werk van Zijn kruis, een nieuwe mensheid. Er bestaan geen verschillende lichamen van Christus, maar één. We vormen één volk dat toegang heeft tot de Vader door één en dezelfde Geest.

Rodriguez spreekt verder de dank uit dat de zusterkerken via DVN de theologische opleiding blijven steunen, ondanks aanvankelijke aarzeling. Er wachten meer dan 20 nieuwe kandidaten (uit Venezuela en Curaçao) om hun studie in april 2009 te starten, als God het wil.

Ds. P.K. Meijer verwoordt de blijdschap van de GK uit dat de IRV nu al voor de derde keer ter synode aanwezig is. Hij gaat in op de preventie reden die de IRV noemde voor het hebben van een zusterkerkrelatie. Deze brede visie is zichtbaar in de moeite die de IRV doet om te zorgen voor een volgende generatie gereformeerde kerkleiders die het orthodoxe karakter van de kerken willen bewaren. Daarom is een instituut opgericht – waarvoor u, met beroep op de zusterkerkrelatie – terecht een beroep deed op hulp vanuit de GK.

De aanwezigheid van de IRV hier op de synode beschouwt Meijer als een les voor de GK. De IRV is een klein gereformeerd kerkverband in vergelijking met het GK. Maar aantallen tellen niet, alsof een groot kerkverband belangrijker is dan een klein. Nee, we zijn gelijk voor het Hoofd van de Universele Kerk. Dat is de manier waarop de GK naar u moeten kijken, als partner-kerken, met veel respect, omdat ze geconfronteerd wordt met ernstige gevaren, waaronder het chavisme. De IRV kiest voor het 'calvinisme'. Niet voor de staat, maar voor het Koninkrijk van God.

De IRV verdienen de gebeden van alle gereformeerde kerkgemeenschappen van over heel de wereld. De GK wensen de IRV de Geestelijke kracht toe om sterk te staan teneinde Jezus Christus te eren als de echte Soevereine Koning van Venezuela. De slogan moet niet zijn 'Vaderland, socialisme of de dood', maar 'Vaderland, Christus of de dood'. Zo begrijpen de GK ook de ijver voor kerkplanting overal in het land en de ijver voor de training van meer mannen voor de bediening van het Evangelie.

Reformed Presbyterian Church of North East India

Namens de Reformed Presbyterian Church of North East India spreekt Mr. L. Kiemlo Pulamte. Hij memoreert het moment dat de kerk in India in 1996 een verzoek indiende voor een zusterkerkrelatie. Het totaal aantal leden was toentertijd amper 5000. Maar mee door de steun van DVN kon een school worden gesticht, een belangrijk centrum van waaruit zendingswerk verricht werd. Toen er etnisch geweld ontstond in 2003 konden door de hulp van DVN duizenden gered worden. De hulp tijdens de hongersnood vorig jaar is ook van grote betekenis geweest.

Hij geeft aan graag nog veel meer te willen noemen om de blijdschap en vreugde te laten zien voor het feit dat de GK de financiële kracht van zijn kerk is. Speciale aandacht besteedt hij aan de contacten en persoonlijke bezoeken van de zusters uit de Gereformeerde Bijbelstudie Bond onder leiding van Mw. Ria Nederveen, en later andere groepen. Zij hebben de vrouwengroepen die bekend staan als Women Missionary Society sterker gemaakt. De bemoediging was zowel geestelijk als met betrekking tot het zendingswerk. Zij hebben zelfs een kleermakerscentrum opgestart in Churchandpur in 2006. Zo'n 30 vrouwen zijn inmiddels in dit centrum getraind en de vijfde groep komt er nu aan. Het is ons gebed dat de christelijke jongeren, uit India zowel als uit Nederland, contact met elkaar leggen en elkaar bemoedigen en sterken in hun geestelijk leven en opdracht.

De eerste visie van de RPCNEI bij het stichten van een kerk is om de kerk een missionaire kerk te maken; dat blijft vandaag ook nog speerpunt in het beleid. De Bijbel zegt: "Wat ons drijft is de liefde van Christus, omdat we ervan overtuigd zijn dat één mens voor alle mensen is gestorven, waardoor alle mensen zijn gestorven, en dat hij voor allen is gestorven opdat de levenden niet langer voor zichzelf zouden leven, maar voor hem die voor de levenden is gestorven en is opgewekt" (2 Kor. 5:14-15). Als kerk zijn de RPCNEI er van overtuigd dat wij niet voor onszelf maar voor anderen leven.

Br. B. Bolt staat in zijn beantwoording stil bij de intensieve broederschap die er bestaat en de samenwerking op verschillende gebieden. Hij acht de manier waarop de zusterkerkrelatie gestalte krijgt een voorbeeld van hoe het zou moeten en kunnen gaan. Nederland mag dan steun geven, maar de GK hebben veel geleerd van de kerk in India. Lessen die weer in andere projecten gebruikt konden worden.

Vanaf het begin zijn de GK onder de indruk geweest van het kerkelijk leven: de activiteiten, het werk onder de jeugd, de vrouwenactiviteiten. Wat hem bijzonder trof, aldus Bolt, was het feit dat elk kerklid op vrijdagavond 10 procent van het voedsel dat gekocht was voor de volgende week naar de kerk bracht om zo een zendeling te onderhouden. Zeer indrukwekkend.

Deze en andere voorbeelden zijn een stimulans om de steun aan u voort te zetten, zeker ten behoeve van het mooiste onderdeel van dat werk, gereformeerde, Bijbelse prediking. De groei van de kerk in India is verbazend. Moge God de kerk in India blijven zegenen.

Free Reformed Churches of Australia

Voor Nederland is de stap van India naar Australië niet zo ver. Het woord is vervolgens dan ook aan ds. A. Veldman van de FRCA. Gedurende de afgelopen 10-15 jaar waren er in de meeste gevallen afgevaardigden van de GK op de synode in Australië, terwijl andersom de kerken uit Australië zoveel mogelijk hebben getracht op de synodes in Nederland aanwezig te zijn. Dat is goed. Dat contact voorkomt vaak misverstanden. Dat is speciaal ervaren toen er, in de aanloop naar de synode van Amersfoort-Centrum, vanuit Australië verontrusting werd uitgesproken over de inhoud van diverse rapporten. In de uiteindelijke besluiten zijn diverse van deze opmerkingen teruggevonden. Daar zijn de FRCA dankbaar voor. Het geeft ook goed aan hoe de kerken elkaar tot een hand en een voet kunnen zijn. Daarmee is overigens niet alle verontrusting weggenomen, zoals kan blijken uit de besluiten van de synode van West Kelmscott 2006. Daar lag ook het verzoek van de GK (hersteld) om een zusterkerkrelatie aan te gaan. Hoewel een aantal zorgen met hen wordt gedeeld, wees de synode dit verzoek af. Verder onderzoek werd nodig geacht – en de stelling van de GK dat de GK valse kerken waren geworden, kon niet worden gedeeld. Integendeel. In datzelfde besluit stelde de synode dat het de eer en goede naam van onze Nederlandse zusterkerken wil verdedigen.

Met de meeste besluiten van de GS Amersfoort-C kunnen de kerken in Australië wel leven, maar wel hebben de deputaten opdracht gekregen om de ontwikkelingen rondom de thema's *Vierde gebod en zondag*, *huwelijk en echtscheiding*, *liturgie (met name de grote hoeveelheid Liedboekliederen)*, *het openstellen van de beide sacramenten voor militairen* kritisch te blijven volgen. De zorgen daarover zijn niet weggenomen. Een laatste punt betreft de contacten met de NGK. De FRCA wil u op het hart binden dat u aandringt op de noodzaak binnen de NGK van binding aan Gods Woord, zoals dat beleden wordt in de drie formulieren van Eenheid, en ook dat u aandringt op de juiste plaats van de Kerkorde om independentisme tegen te gaan.

Maar in het algemeen is er dankbaarheid voor de manier waarop de FRCA en de GK op deze punten verder konden komen. Veldman spreekt de hoop uit dat de kerken samen verder willen optrekken in dezelfde richting en dat de besluiten die deze synode zal nemen uitgaan van ditzelfde verlangen.

De grootste zorg van de FRCA betreft wat gezien kan worden als een nieuwe manier van hermeneutisch denken. Deze manier van denken kwam al naar voren in het deputatenrapport van 2005 over huwelijk en echtscheiding, als het zegt dat de gemeente, geleid door de Heilige Geest, ook mag berusten in andere redenen voor echtscheiding dan die welke de Bijbel expliciet noemt. Wij ontkennen niet dat de Heilige Geest de kerk leidt bij het toepassen van de Schriftuurlijke norm, zo lang het resultaat niet ingaat tegen wat de Schrift leert.

In het rapport van uw deputaten voor kerkelijke eenheid en het rapport van de deputaten met betrekking tot vrouwen in de kerk die ter tafel liggen, vinden wij een tendens om niet meer bij het Woord te beginnen en vandaar uit te beslissen hoe men moet leven, maar precies het tegenovergestelde, waarbij het uitgangspunt is het leven van mensen, om vandaar uit het Woord te overwegen.

Het voorstel van deputaten kerkelijke eenheid om de betrekkingen met de NGK naar een ander niveau te tillen stuit in Australië op onbegrip. Hoe kunnen de GK de contacten intensiveren, terwijl ze

weten hoe de binding aan de belijdenis functioneert en de NGK de ambten voor de vrouwen hebben opengesteld? De FRCA vraagt daarom de synode om het minderheidsrapport van de deputaten kerkelijke eenheid aan te nemen, dat veel evenwichtiger is en waarschuwt om niet voorwaarts te stomen in onbekende wateren.

Kort staat Veldman nog stil bij de GK. Hij dringt er bij de GK op aan om contact te blijven zoeken met deze broeders en zusters en ze niet te vergeten. Toen hij eerder deze maand hun synode bezocht, herinnerde hij hen aan het beroep dat de GK op hen gedaan hebben. De FRCA heeft er bij de GK op aangedrongen met dit beroep te werken. Hij eindigt zijn toespraak met de bede dat de Here door zijn Geest de synode wijsheid en moed zal geven om pal te staan voor de waarheid.

Ds. Plug beantwoordt de broeders uit Australië. Hij zet zijn speech in met dank te brengen aan het continent voor de introductie van Promite in zijn gezin. Een combinatie van zout en zoet – zeer geschikt als broodbeleg. Een eerste kennismaking ermee is meestal onplezierig, maar er komt een moment dat je niet zonder kunt leven.

Datzelfde kan gezegd worden van de waarschuwingen van de FRCA. Veel toehoorders zullen van nature dat niet plezierig vinden. Wellicht reageren ze zelfs wat allergisch. Maar dit is de korte termijn reactie. Maar de Bijbel leert ons helder: op termijn geeft het een rijke oogst, vgl. Hebr. 12: 11. Dat we er niet aan willen is het gevolg van de menselijke natuur: de zonde. Luisteren naar vermaning is vrucht van de Geest.

De kerken uit Australië kwamen ter synode niet met lege handen. Het huiswerk was gedaan en de bijdrage aan de discussie was inhoudelijk. De GK heeft de zorg geproefd en kan er zijn voordeel mee doen. Maar de boodschap was zoutig. Geen zout in open wonden, maar integendeel, een pittig woord vanuit de oprechte intentie de GK te houden in het spoor van wat Jezus zei: Gij zijt het zout der aarde.

Tegelijkertijd, aldus Plus, willen de GK wat meegeven naar Australië: een zak zoute drop. Want wat Plug opvalt is dat de discussie een zekere eenzijdigheid vertoont. De FCRA is er beter in hun zorgen richting de GK te uiten dan in het samen met de GK nadenken over de uitdagingen waarvoor deze tijd ons stelt. Zijn de FCRA bereid om ook hun zwakheden, met de GK, onder ogen te zien? Laten de GK en de FRCA vooral samen op weg zijn, in een wederzijds partnership.

Canadian Reformed Churches

Van Australië gaat de reis naar Canada. Namens de CRC voert ds. J. Visscher het woord. Hij wijst op de unieke historische band tussen de CRC en Nederland. Veel van de oudere leden zijn in Nederland geboren. Maar er is een nieuwe generatie gekomen, voor wie het Nederlands een vreemde taal is, evenals de Nederlandse cultuur. Het zijn Noord-Amerikanen geworden.

De Canadese kerken zijn rijk gezegend, aldus Visscher. Maar met die zegen komt ook een verantwoordelijkheid mee: het brengen van het evangelie wereldwijd. De CRC is werkzaam op Irian Jaya, in Indonesië en Brazilië. Van meer recente datum zijn de activiteiten in China, Haïti, Mexico, Papua, and Rusland.

Inmiddels is het land Canada verder gesecculariseerd en hebben veel kerken de orthodoxie achter zich gelaten en de vrijzinnigheid omhelsd. Dat dient ons extra alert te maken niet zelf deze richting in te slaan of ons te laten opslokken door de heersende cultuur.

Sinds de Generale Synode van Smithers 2007 hebben deputaten, aldus Visscher, een andere opdracht. De mogelijkheid is geopend voor deputaten om meer pro-actief ook commentaar te leveren op rapporten die op meerdere vergaderingen dienen van zusterkerken. Van deze mogelijkheid maakt de spreker gebruik om namens zijn kerken speciale aandacht te geven aan bepaalde hermeneutische kwesties die in de rapporten aan de orde zijn, vanuit de gedachte dat zusterkerken elkaar tot een hand en een voet dienen te zijn, in een open en eerlijk gesprek. Waar de CRC zich met name zorgen over maakt zijn de contacten met de NGK, vanwege de kwestie van de binding aan de belijdenis en het rapport vrouwen in de kerk. In de bijdrage aan de discussie op deze punten is daar uitvoeriger op ingegaan. Ook vraagt Visscher zich af waarom Prof. Harinck zijn uitspraken gedaan in het interview niet terug heeft moeten nemen.

Hij dringt er bij de GK op aan om samen met de CRC en de andere leden van de ICRC te blijven staan in het 'meest heilig geloof'. Dat geloof is gegrond op de Bijbel en beleden in de Drie Formulieren van Eenheid. Wanneer dat geloof in botsing komt met de cultuur om ons heen, dienen we de

Bijbel te laten spreken, profetisch, en niet ons geloof en belijden aan te passen aan die cultuur. Juist in deze tijd is het te meer nodig om pal te staan voor de erfenis van de Reformatie. Mogen ook de discussies tijdens deze vergadering Zijn naam verheerlijken en de internationale banden versterken.

Ds. R.C. Janssen beantwoordt de Canadese afgevaardigden en benadrukt de nauwe banden die er bestaan. Wie nauw verbonden zijn, zullen ook dicht op elkaars huid zitten. Dat is goed, mits de relatie er een is van liefde en omgeven door trouw. En dat is onze relatie. U hebt ons in uw hart gesloten, en wij u in het onze. Een moeder-dochter relatie, zo voelt het vaak. Maar een volwassen dochter kan in een gesprek onder gelijken kritisch zijn op moeder.

Hij spreekt zijn dank erover uit dat de CRC de moeite heeft willen nemen het gesprek aan te gaan. De CRC schroomt niet ons te waarschuwen. Wees ervan verzekerd dat de GK ook willen luisteren. Het feit dat tijdens deze buitenlandweek van de synode alle ruimte gemaakt is om de zusterkerken te laten spreken is daar het bewijs van.

In Canada wordt, aldus Janssen, soms zeer negatief over de GK gesproken. Hij bedankt ds. Vischer, hoofdredacteur van *Clarion* (te vergelijken met de Nederlandse *De Reformatie*) voor de evenwichtige wijze waarop in dat blad voorlichting is gegeven over de GK: sympathetisch-kritisch. In interkerkelijke relaties gebeurt het vaak maar al te snel dat men een oordeel uitspreekt zonder de partijen echt te horen. En zo heeft God zijn volk niet geboden met de eer van onze naaste om te gaan. Moge de Here, besluit Janssen, de beide kerken doen wandelen in zijn wegen, elkaar vasthoudend bij het pand hen toevertrouwd.

Reformed Presbyterian Church of Ireland

De Reformed Presbyterian Church of Ireland wordt vertegenwoordigd door ds. M. Ball. Hij spreekt zijn waardering uit voor het blad *Lux Mundi* dat met plezier gelezen wordt. Ook was hij blij met de EuRCR die vorig jaar in Soest gehouden werd. Die conferentie was zeer bemoedigend en het deed goed om te horen hoe kleine Gereformeerde kerken in de verscheidene landen van Europa gevestigd worden.

Hij verwijst naar Handelingen 16 om het blijvend belang van zendingswerk in Europa te onderstrepen. Onder Gods genadevolle voorzienigheid mocht Europa het hoekje van de wereldbol worden waar het evangelie het wijdst verspreid is geraakt en de maatschappij het diepste doordrong. Maar momenteel is Europa een donker continent. In veel landen gelooft minder dan 1% van de mensen echt in de Heer Jezus. De ravage aangericht door het communisme is te zien in het Oosten. Overal, maar vooral in het westen, heeft secularisatie de overhand – een moderne vorm van heidendom.

Zo'n 20 jaar geleden, voordat Ball naar Frankrijk ging, was een invloedrijk boek "Frankrijk ... Vergeten Zendingsveld." Dat is nog steeds waar, maar, aldus Ball, we mogen het uitbreiden tot "Europa ... vergeten Zendingsveld." De tragedie is dat slechts zeer weinigen de nood hier kennen. Radicale Islamitische fundamentalisten zijn volijverig bezig de geestelijke leegte te vullen. Waar zijn de Christenen? Waar zijn de Gereformeerde Christenen?

Volgend jaar hopen we de geboorte van Calvijn te herdenken. Onder Calvijn werd Genève het centrum van grote zendingsondernemingen – vooral voor Frankrijk, maar ook voor Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Brazilië, Italië, Polen en Hongarije. Wie een Calvinist is, heeft zending in zijn hart als zorg. Het is mijn gebed, aldus Ball, dat Europa in toenemende mate deel uitmaakt van die zorg.

Evangelical Presbyterian Church of Ireland

Namens de Evangelical Presbyterian Church of Ireland groet rev. Andrew J. Lucas de synode. Er wordt dezer dagen veel gesproken over een moeder-dochter relatie, maar Ierland is toch de bakermat van het christelijke geloof in Nederland. Van grote waarde acht hij de komst met enige regelmaat van jongeren naar Ierland voor enkele jaren. Dat heeft de gemeente versterkt – en maakt de banden tussen Nederland en Ierland nog hechter.

De secularisatie grijpt nu ook in Ierland snel om zich heen, op vele terreinen, van winkels die open zijn op zondag tot het verdwijnen van het christelijk karakter van de scholen. In deze veranderde context probeert de EPCI een blijvend getuigenis af te geven.

Een helder geluid, getrouw aan de Westminster Confession. Hij spreekt de wens uit dat ook de GK deze standaard hoog zullen houden. Een geloof en getuigenis, gebaseerd op Gods Woord – en op Gods Woord alleen. Hij zegt de zorgen die vanuit Australië en Canada uitgesproken zijn over de koers van de GK te delen. Hij dringt er daarom bij de synode op aan te luisteren naar hun wijze raad.

Ds. R. van Wijnen beantwoordt de beide vertegenwoordigers uit Ierland. Tegenover ds. Lucas verwoordt hij de dankbaarheid voor de trouw van een kleine kerkgemeenschap als de EPC aan Gods Woord, met verwijzing naar het Woord van de Here Jezus tegen de gemeente van Philadelphia in Openb. 3: 8. Indachtig de regen in Ierland wijst hij op het vergelijking die in Jesaja 55 wordt getroffen. Zoals de regen de aarde doordrenkt en de aarde vruchtbaar maakt, zo zal het Woord in Ierland gesproken niet leeg tot God weerkeren. Moge de EPC door deze gedachte bemoedigd worden. Richting ds. Ball geeft Van Wijnen aan onder de indruk te zijn van het feit dat zo'n oude Ierse gereformeerde kerk zo jeugdig actief is in missionair werk. Ook voor Nederland kwam het evangelie uit Ierland. Hij dankt voor de goede relatie die we met de RPCI mogen hebben en spreekt de hoop uit dat we elkaar weer zien tijdens de eerstvolgende Europese Conferentie, die in november 2008 weer in Soest zal worden gehouden. Hij eindigt zijn toespraak met een Ierse zegen:

May the roads rise to meet you,
may the wind be always at your back,
may the sun shine warm upon your face,
the rains fall soft upon your fields.

Van Wijnen voegde daaraan toe: or whatever may happen in our lives and our churches and until we meet again may God hold you in the hollow of his hand.

Iglesias Reformadas en España

'Spanje is anders', met deze slagzin waarmee generaal Franco ooit reclame maakte, begint namens de Iglesias Reformadas en España ds. José de Segovia Barrón zijn bijdrage. Er is inmiddels veel veranderd. Spanje is koploper in Europa als het gaat om sociale veranderingen en met Nederland het enige land in Europa waar het homohuwelijk wettelijk geregeld is. Het derde land in Europa als je kijkt naar het aantal scheidingen. Met andere woorden: Spanje is allang geen traditioneel katholiek land meer. In enquêtes zijn er velen die zich wel katholiek noemen, maar niet in God geloven! Slechts 400.000 Spanjaarden zeggen dat ze protestants zijn.

Religie is er genoeg in Spanje, maar wat nodig is is evangelie. De veranderingen die zich hebben voorgedaan in de Spaanse samenleving zijn niet te wijten aan het ontbreken van moreel- of godsdienstonderwijs; ze zijn te verklaren uit de afwezigheid van het werk van Gods Geest in het leven van zo velen. Maar de kerk is niet een laatste conservatief bolwerk van de goede zeden. De Kerk is een gemeenschap van zondaars. De kerk is geroepen om de genade van God te verkondigen aan mensen die hun fiasco erkennen tegenover God. Het is waar dat we maar met weinig zijn, onbetekend, in zo'n groot land als het onze, maar: we hebben een groot Evangelie! En het behaagt God om in deze zwakheid zijn kracht te laten zien. Het is een wonder dat er een Kerk is in Spanje.

Deputaat T. Karelse beantwoordt de woorden van ds. José de Segovia Barrón. Veel van wat in Spanje aan de hand is binnen het land en in de (katholieke) kerk kan ook gezegd worden van Nederland. Dan kun je wel eens moedeloos raken over het gebrek aan resultaat op je werk, maar het gaat niet om het effect dat wij achterna jagen, maar om het effect van Zijn Woord. Paulus schrijft daar duidelijk over aan de Kolossenzen. Het Woord van genade, de boodschap van de waarheid, die zal de ogen openen. En hij spreekt niet over methodes of menselijke inspanningen! Het Woord alleen heeft de kracht levens compleet te veranderen. Wie zich overgeeft aan dat Woord zal blijven groeien in genade.

Het is jammer dat de kerken in Spanje zoveel moeilijkheden ondervinden. Dat doet verdriet. Maar verheugend is de loyaliteit en het verantwoordelijkheidsgevoel van de voorgangers, niet alleen ten gunste van hun eigen gemeente, maar ook ten gunste van andere gemeenten, ondanks de grote afstanden die afgelegd moeten worden.

De grote betekenis van genade is dat God ons liefheeft, onvoorwaardelijk. Dat maakt ons sterk in Jezus Christus. Dan kunnen we klein zijn in getal, maar, met een kleine woordspeling, tot Collos-aal, groot voor Hem. In Nederland zijn we ervan overtuigd dat God aan het werk is in Spanje. ¡Qué Dios os bendiga!

Reformed Church of Japan

Vanuit het verre oosten voert ds. Tomohiro Ishihara namens de Reformed Church of Japan het woord. Hij spreekt dank uit jegens de Heer die de kerkelijke broederschap tussen de RCJ en de GK in Nederland vruchtbaar geleid heeft.,

Hij kenschetst de RCJ als een kerk die de Westminster Confession aanvaardt en ook instemt met andere gereformeerde belijdenissen. In het bijzonder bestaat er veel waardering voor de Heidelbergse Catechismus. De kerk in Japan heeft veel profijt gehad van Nederlandse gereformeerde tradities. Ds. Yoshikazu Makita, de vroegere directeur van het theologische seminarie in Kobe, heeft aan de Theologische Universiteit in Kampen gestudeerd van 1979 tot 1981. Professor Yasunori Ichikawa, de huidige directeur van het seminarie, heeft gestudeerd op het Calvin Theological Seminary in de USA. Zo leren de kerken nog steeds van Nederlandse gereformeerde tradities en zullen dat blijven doen in de komende tijd.

In 2006 vierde de RCJ haar 60^e verjaardag. Sinds 1946 heeft de Heer de kerken gezegend, en de RCJ heeft nu ongeveer 140 gemeentes. Maar we kampen nu ook met een aantal problemen; om er enkele te noemen: toekomstige oecumenische relaties, de verkiesbaarheid van vrouwen voor de ambten van predikant en ouderling, en de vraag hoe we het Evangelie kunnen overbrengen aan ongelovigen in een dialoog zonder compromis. Het percentage christenen is in Japan maar één procent van de bevolking. Bidt alstublieft voor RCJ. Zij wil de weg gaan die God voor haar heeft bereid en Jezus Christus gelovig en liefdevol volgen door de genade en kracht van de Heilige Geest.

In zijn beantwoording wijst ds. Oosterhuis op het unieke van de relatie die de gereformeerde kerken in Nederland met de RCJ mogen hebben. De RCJ kent alleen zusterkerkrelaties met kerken met wie ze een missionaire relatie hebben. Daarom noemen ze de relatie die ze met onze kerken hebben een fraternal relation. Intussen beschouwen wij deze relatie als een zusterkerkrelatie. Bijzonder in de relatie is de consultatie van onze kerken door de RCJ bij hun opeenvolgende declarations of faith, waarin de gereformeerde belijdenis wordt geactualiseerd. Bijzonder is ook de waardering die de RCJ kent voor de Geneefse psalmen. Deze kleine kerken in het moderne en tegelijk pagane land Japan verdienen het hartelijk meelevende en de voorbede van de GK.

Reformed Churches of New Zealand

Ds. Van Garderen van de Reformed Churches of New Zealand begint zijn bijdrage met een kort overzicht van de geschiedenis van de kerk – het is de eerste keer dat de RCNZ vertegenwoordigd zijn op de synode. De federatie is ontstaan in 1953, toen jonge emigranten de kerk stichtten. De gemiddelde leeftijd van de eerste kerkenraad van Christchurch was 21. Afkomstig als ze waren van verschillende gebieden in de wereld hebben ze de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Westminster Confession – met de Heidelbergse Catechismus en Dordste Leerregels naast elkaar gepast als 4 formuleren van eenheid. De vierde gemeente die zich aansloot had een Presbyteriaanse achtergrond. Een boeiende en uitdagende tijd. In de laatste 15 jaar zijn nog veel christenen uit heel andere culturen lid geworden, uit onder andere Korea, Zuid-Afrika en China. Zo ontstond een mix, een prachtige mengeling van verschillende tradities, door Gods genade buitengewoon gezegend.

Hij vertelt dat de gereformeerde (calvinistische) aanwezigheid in het land heel beperkt is. De traditionele protestantse kerken in de Engels sprekende wereld (Anglicaans, Presbyteriaans, Methodist) zijn zowat helemaal weg gevallen. De kerken die dan nog doorleven doen dit door zwaar te leunen in de richting van de charismatische beweging. Een vriend noemde eens de Gereformeerde leer, ‘the best kept secret in NZ’. Tijdens zijn aanwezigheid op de synode vertelde ds. Plug dat er ook in Nederland zijn die de kerk verlaten en evangelische richtingen kiezen. Hij nodigde de RCNZ uit om haar ervaringen met GK te delen. Zo leren we van elkaar en weten we dat de zusterband veel waarde heeft. Zuster-zijn betekent voor de RCNZ: samen gehoorzaam zijn, samen echt kerk van Christus willen zijn. Van Garderen spreekt dan ook het geloof uit dat de kerken werkelijk zusters zijn – al zijn de RCNZ dan maar een heel klein zusje vergeleken met de GK.

Echt participeren in de Nederlandse discussies zal de RCNZ niet, aldus Van Garderen. De onderwerpen waarop de buitenlandse kerken hun inbreng kunnen leveren zijn niet de onderwerpen waarmee de kerken in Nieuw-Zeeland bezig zijn. Waar de relatie wel in tot uitdrukking komt is in de zending en het diaconale werk. Hier mag en moet er partnership zijn waar en wanneer het mogelijk is. Het werk van DVN is belangrijk voor de RCNZ en moet verder ontwikkeld worden: denk aan landen zoals Papua Nieuw Guinea, India en aan het verzorgen van radio-uitzendingen. Hij spreekt de hoop uit dat er nog meer en nog hechtere samenwerking komt – vooral via ICRC. Van de volgende conferentie van de ICRC zal de kerk in Nieuw-Zeeland gastheer zijn in 2009, Christchurch. De kerken zien er naar uit u en de andere zusterkerken daar te ontmoeten.

Ds. Plug wijst in zijn antwoord op die vreemde vogel in Nieuw-Zeeland: de kiwi. Raar beest, loopt op zijn kop, vanuit ons perspectief gezien. Maar het doet zijn ding, de dingen die kiwi's doen. Soms gaat de kiwi op reis en vindt zichzelf terug, omringd door andere vreemde vogels, vogels, die haar haar zuster noemen. Maar wat ze er precies mee bedoelen? De kiwi is bescheiden. En de GK mag dan misschien een forse vogel zijn – misschien vergeten zij wel eens dat het niet hun ding is, maar dat Hij aan het werk is. Misschien kan de kiwi de GK daar af en toe eens aan herinneren.

De RCNZ is een emigrantenkerk, waarvan de leden levende getuigen zijn van het evangelie in hun nieuwe omgeving. Maar tegelijkertijd hebben ze het oog gericht op dat betere vaderland dat voor hen bereid is. Dat is iets wat de RCNZ en de GK elke dag opnieuw moeten leren, dat we vreemdelingen en bijwoners zijn. Mensen, samen op reis – tot het reizen gedaan is. Hij nodigt de RCNZ uit deze ervaring met de GK te delen. Hij vraagt Van Garderen bij terugkeer in Nieuw-Zeeland die andere kiwi's te groeten en hen te vragen de GK te blijven opdragen in de gebeden.

United Reformed Churches in North America

De laatste die het woord voert is ds. Dick Moes van de United Reformed Churches in North America. De URC zijn ontstaan voor het merendeel als een afsplitsing van de Christian Reformed Church in North America. Daar groeide steeds meer de overtuiging dat de Schriften anders gelezen moesten worden dan voorheen. Er kwam steeds meer aandacht te liggen op, bijvoorbeeld, Paulus als mens dan op Paulus als instrument van de Heilige Geest. Dus, wat hij toen over de positie van de vrouw schreef was zo cultuurgebonden dat het niet meer geldig was voor vandaag. Het duurde dan ook niet al te lang meer of alle kerkelijke ambten werden opengesteld voor zowel mannen als vrouwen. Dat mocht in Paulus z'n dagen niet, maar dat mag vandaag wel.

De United Reformed Churches zijn in gesprek met de Canadian Reformed Churches. De laatst gehouden synode in Shererville heeft die eenwording wel wat moeilijker gemaakt. Er lijkt op dit moment nog niet het nodige draagvlak te bestaan voor eenwording.

De URC zijn dankbaar dat de GK hen als ware kerken hebben erkend en een zusterkerkrelatie hebben aangeboden. Maar de URC hebben die nog niet aan u aangeboden. De laatst gehouden synode heeft wel besloten om kerkelijk contact aan te gaan.

Het is de URC niet ontgaan dat de eigentijdse reflectie op de vragen die nu op de kerken afkomen en de veranderingen die dat met zich mee heeft gebracht tot behoorlijke spanningen heeft geleid in de GK. Die spanning is te proeven in de rapporten over man/vrouw in de kerk en in het rapport van deputaten kerkelijk eenheid, waar het gaat over de contacten met de NGK.

Die spanning die u in uw eigen midden beleeft baart velen in de United Reformed Churches zorgen. Mensen hebben zorgen over wat er in uw kerken geleerd mag worden ten aanzien van het vierde gebod en hoe u op een nieuwe manier huwelijk en echtscheiding benadert. Sommigen vragen zich af of u uiteindelijk dezelfde kant op zult gaan als de Christian Reformed Church. Ook wat betreft het open stellen van de kerkelijke ambten voor mannen en vrouwen. Men vraagt zich ook af of uw hermeneutiek uiteindelijk zal gaan lijken als die van de Christian Reformed Church: de schrijvers van de Schriften te veel als mensen zult gaan zien die een cultuurgebonden boodschap hadden voor hun tijd en hen te weinig zult blijven zien als instrumenten van de Geest die dezelfde boodschap hadden voor toen als nu.

U bent uw synode begonnen met een tijd van reflectie over uw gedeelde liefde tot Christus. Dat was een uitstekend begin want als onze kerkelijke identiteit uiteindelijk in Christus ligt, kan alleen uw gedeelde liefde tot Hem uw kerkgemeenschap werkelijk samenbinden.

Ds. R.C. Jansen benadrukt de lange traditie waarin de URC staat: kerkhistorisch gezien gingen onze wegen uiteen in de jaren 1840, toen Afgescheidenen naar Noord Amerika emigreerden.

In de jaren 1990 kwam het tot een breuk binnen de CRCNA. Een spannende tijd was dat, die jaren '90: wat zouden de kerken, die zich hadden afgescheiden, gaan doen? Zich voegen bij de Canadian Reformed Churches? Bij de Orthodox Presbyterian Church? Als onafhankelijke congregationalisten verder gaan? Of een eigen kerkverband? Een groot aantal kerken koos voor het laatste. Want op die manier zou een fusie met een reeds bestaand kerkverband in goede banen geleid kunnen worden. En de noodzaak van kerkverbandelijke eenheid werd door de meesten van u erkend.

Het mag ook bijzonder genoemd worden, dat mensen in de URC ons nauwlettend in de gaten houden. Dat wordt verwacht van kerken die de GK als hun moeder beschouwen. Maar ook bij de URC is er veel belangstelling voor wat ons bezig houdt. Dat is goed. Want God geeft ons aan elkaar als kerken om elkaar te steunen. Dan moet je elkaar kennen. Dan moet je weten wat er in elkaars kerken leeft. De URC zijn kritisch over wat er zich in Nederland afspeelt. Varen de "vrijgemaakten" niet een koers die lijkt op die van de CRC? Namens de GK vraagt Janssen de dingen niet alleen aan te wijzen maar ook om de GK bij de les te houden van wat, volgens de URC, een Schriftuurlijke koers is. Juist daartoe zijn er de kerkelijke contacten.

Omgekeerd weet GK niet veel van wat zich afspeelt binnen de URC. Maar, aldus Janssen, er is wel zorg. Hij wijst dan op het gevaar van gewetensbinding binnen de URC. Het is niet voor niets dat de GK reeds lange tijd bekend staan als "vrijgemaakte" kerken. Dat zijn kerken die willen staan op de grond van de Schrift zoals verwoord in de belijdenissen, maar die ook ruimte geven voor een eigen mening in de niet noodzakelijke dingen. Ook dat is onderdeel van de belijdenis. Hij waarschuwt daarom de URC ervoor niet door te schieten. Verval in de ijver om afstand te nemen van de onschriftuurlijk koers van de CRC niet in een soort van kerkelijk perfectionisme.

Hij vraagt tenslotte ds. Moes de kerken die hij vertegenwoordigd te berichten dat de GK prijs stellen op de aandacht die vanuit de URC aan haar wordt geschonken. Laten we elkaar helpen om scherp te blijven in de zaken die er echt toe doen.

Afsluiting

Ter afsluiting van deze zogenaamde 'buitenlandweek', die door velen als zeer indrukwekkend is ervaren, spreekt de preses woorden van dank

- jegens God die ons deze ontmoeting gaf
- jegens de gasten uit het buitenland voor de verhalen waarin ze ons hebben laten delen, voor hun wijsheid, hun adviezen, hun waarschuwingen - met de belofte dat we daar naar vermogen ook iets mee zullen doen
- jegens de koster en de gemeente van de Koningskerk voor alle extra werk in deze week
- jegens het secretariaat (om dezelfde reden)
- jegens BBK voor de voortreffelijke voorbereiding en organisatie van deze buitenlandweek.

Daarna wenst hij allen de zegen van de HEER en een 'tot ziens in de stad van God'.

"Over die stad lazten we ook bij het begin van onze ontmoeting. Een stad met poorten naar alle kanten. Een stad waar de koningen van de volken al het mooie van hun volk zullen binnendragen. Een stad om naar te verlangen."

De synode en haar gasten eindigden met een gezamenlijk "Amen" op het gebed van Openb.22: "Kom, Here Jezus.

Artikel 122

18-04-2008

Regel 7 voor zusterkerkrelaties

Materiaal:

1. GS Ommen 1993, art. 68, besluit 1;
2. rapport deputaten BBK, notitie: Deelname buitenlandse zusterkerken aan besluitvorming op een generale synode van de GK

Besluit:

in regel 7 van de *Regels voor een Zusterkerkrelatie* (GS Ommen 1993, Acta art. 68, *Besluit 1*) de woorden "als adviseurs" te vervangen door "met adviserende stem".

Gronden:

1. De term 'adviseurs' is gereserveerd voor hoogleraren en andere deskundigen die de synode op deskundige wijze adviseren m.b.t. een zaak (Huishoudelijke Regeling voor generale synoden, art. 3). De uitdrukking "met adviserende stem" geeft aan dat iemand wel spreekrecht maar geen stemrecht heeft ter synode.
2. In het verleden is altijd gesproken van een 'adviserende stem' m.b.t. buitenlandse afgevaardigden (vgl. F. L. Bos, De Orde der Kerk, artikel 86, punt a.).

Dit punt kwam reeds op 18 april aan de orde in verband met de voorbereiding door deputaten BBK van de buitenlandweek.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 123

28-05-2008

Verzoek GK Leiden

Voorstel: commissie Overijssel

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Leiden d.d.12 maart 2008 met verzoek om nadere informatie over een aantal onderwerpen uit het rapport van deputaten BBK.

Besluit:

de GK te Leiden de aanvullende informatie van deputaten BBK te doen toekomen.

Grond:

met deze aanvullende informatie is de brief van de GK te Leiden voldoende beantwoord.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 124
ICRC / EuCRC

31-05-2008

Voorstel: deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Materiaal:

1. rapport deputaten BBK.
2. aanvullend rapport deputaten BBK

Besluit 1:

- a. deputaten BBK mogen te allen tijde zusterkerken ondersteunen bij een aanvraag tot lidmaatschap van de ICRC;
- b. deputaten BBK mogen andere contacten ondersteunen bij een aanvraag tot lidmaatschap van de ICRC met verantwoording achteraf aan de generale synode;
- c. goedkeuring achteraf te geven aan deputaten BBK voor het namens de GK voordragen van de volgende kerken als leden voor de ICRC op de conferentie die in 2005 plaatsvond of in 2009 zal plaatsvinden:
  - de Iglesias Reformadas de España (IRE)
  - de Nongo u Kristu u ken Sudan nen Tiv (NKST)
  - de Independent Reformed Churches in Korea (ICRK).

Gronden:

1. De ICRC dient gepromoot te worden als mondiaal ontmoetingsplatform voor gereformeerde kerken;
2. zusterkerken resp. contacten van de GK zijn bij de GK bekend genoeg om gesponsord te worden;
3. de ICRC stelt er prijs op dat er goedkeuring is van een sponsor van de breedste vergadering van een lidkerk.

Besluit 2:

- a. akkoord te gaan met de voorgestelde wijziging voor art. IV.1a van de Constitution van de International Conference of Reformed Churches;
- b. dit te berichten aan het ICRC Interim Committee.

Gronden:

1. de wijziging bevat geen inhoudelijke wijziging van de grondslag van de ICRC maar is formeel gezien wenselijk;
2. de ICRC vraagt om officieel bericht van de meeste vergaderingen van de lidkerken m.b.t. dit voorstel.

Besluit 3:

deputaten BBK op te dragen aan de EuCRC een vervolg te geven zoals in het rapport voorgesteld.

Gronden:

1. interkerkelijke samenwerking is geboden om wereldwijd de naam van Christus hoog te houden;
2. de EuCRC lijkt een geschikte modus om dit vorm te geven binnen Europa.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 125

29-05-2008

Vertalingen

Voorstel: deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Materiaal:

1. GS Ommen 1993, art. 68, *Besluit 1*;
2. rapport deputaten BBK, Notitie 'Deelname buitenlandse zusterkerken aan besluitvorming op een generale synode van de GK'.

Besluit:

aan art. 10 van de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden toe te voegen het volgende: "De synode besluit welke besluiten vertaling behoeven (in samenvatting of in geheel) t.b.v. interkerkelijke contacten. Het moderamen zorgt dat de vertaling tot stand komt."

Gronden:

1. het vertalen van besluiten t.b.v. andere kerken heeft tot nu toe op een ad hoc basis plaatsgevonden. Het nut van de vertalingen is inmiddels duidelijk gebleken. Daarom is het regelen hiervan gewenst;
2. dit is een gevolg van de uitvoeringsbepalingen zoals ingediend door deputaten BBK bij GS Zwolle-Zuid 2008 (Bijlage V), opgesteld na overleg met deputaten VGS en deputaten GSP.

Ter verheldering voegen deputaten in de bespreking toe dat het de bedoeling is dat het moderamen overleg voert met deputaten BBK over welke besluiten vertaling behoeven.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 126

31-05-2008

Onderhouden van zusterkerkrelaties

Voorstel: deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

Materiaal:

rapport deputaten BBK.

Besluit 1:

deputaten BBK op te dragen de relatie met de hieronder genoemde 29 zusterkerken te onderhouden overeenkomstig de daartoe aangenomen regels (GS Ommen 1993, art. 68.1-2) ten-einde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen.

1. De African Evangelical Presbyterian Church (in Kenia) (AEPC)
2. De Canadian Reformed Churches (CanRC)
3. De Église Réformée Confessante au Congo (ERCC)
4. De Evangelical Presbyterian Church (Ireland) (EPC)
5. De Evangelical Presbyterian Church in England and Wales (EPCEW)
6. De Evangelical Reformed Churches in the Union of Russia (ERCUR)
7. De Free Church of Scotland (continuing) (FCC)
8. De Free Church of Scotland (FCS)
9. De Free Reformed Churches of Australia (FRCA)
10. De Gereja Gereja Reformasi Calvinis (GGRC) / Gereja Gereja Reformasi Musyafir (GGRM)
11. De Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-NTT)

12. De Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-Kalbar)
13. De Iglesia Reformada en Venezuela (IRV)
14. De Igrejas Reformadas do Brasil (IRB)
15. De Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA)
16. De Presbyterian Church of Korea (Kosin) (PCK-K)
17. De Presbyterian Free Church Council (Kalimpong) (PFCC)
18. De Presbyterian Free Church of Central India (PFC(CI))
19. De Reformed Church in Japan (RCJ)
20. De Reformed Church in the United States (RCUS)
21. De Reformed Church of East Africa (in Kenia) (RCEA) (zie besluit 2)
22. De Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)
23. De Reformed Presbyterian Church in Ireland (RPCI)
24. De Reformed Presbyterian Church of India (RPCI)
25. De Reformed Presbyterian Church of North East India (RPCNEI)
26. De Reformed Presbyterian Church Taiwan (RPCT)
27. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)
28. Die Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Africa (VGKSA)
29. Nongu u Kristu u Ken Sudan nen Tiv (in Nigeria) (NKST).

Grond:

uit het materiaal blijkt dat de genoemde relaties voldoen aan de doelen die daarvoor gesteld zijn.

Besluit 2:

met de Reformed Church of East Africa (RCEA) een zusterkerkrelatie aan te gaan.

Gronden:

1. De RCEA vertoont de kenmerken van een kerk van de Heer Jezus Christus en voldoet aan de criteria voor een zusterkerkrelatie; dit is bevestigd in verscheidene contacten met deze kerken door de jaren heen;
2. De RCEA heeft het verzoek tot een zusterkerkrelatie aan de GK gedaan en is op zoek naar relaties met gereformeerde kerken, om elkaar te kunnen ondersteunen en van elkaar te leren.

Besluit 3:

- a. met de Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB) een zusterkerkrelatie aan te gaan;
- b. deputaten op te dragen de zusterkerkrelatie tot stand te brengen

Gronden:

1. De IPB is al door de GK herkend als ware kerk van de Heer Jezus Christus. Uit de contacten van officiële en officieuze aard van meer dan 10 jaar is gebleken dat de IPB haar strijd voert om steeds meer een confessioneel-gereformeerde kerk te worden;
2. De IPB voldoet aan de criteria voor een zusterkerkrelatie;
3. De CRIE (Comissão de Relações Inter-eclésiásticas) juicht het toe dat de GK besluiten tot het aanbieden van een zusterkerkrelatie.

Besluit 4:

deputaten BBK op te dragen te werken aan het tot stand komen van een zusterkerkrelatie met de hieronder genoemde drie kerken overeenkomstig de daartoe aangenomen regels (GS Ommen 1993, art. 68.1-2) teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen:

1. De Orthodox Presbyterian Church (OPC)
2. De United Reformed Churches (URCNA)
3. De Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB). (zie besluit 3).

Grond:

uit het materiaal blijkt dat de genoemde relaties blijven voldoen aan de voorwaarden voor een zusterkerkrelatie en dat het te begrijpen is dat de relatie nog niet tot stand is gekomen.

Bespreking

In de bespreking wordt alleen iets uitvoeriger stilgestaan bij het voorstel een zusterkerkrelatie aan te gaan met de IPB. Ds. Meijer licht namens deputaten het voorstel toe. Er zijn al jaren contacten met de IPB, onder andere via Canada en via de GK te Assen. In 1997 werd een akkoord gesloten voor missionaire samenwerking. Dat betekende voor de IPB een basiserkenning. Daarover is wat misverstand ontstaan omdat de IPB er toen vanuit ging dat dat meteen een zusterkerkrelatie was. Zij hanteerden een minder heldere definitie dan wij.

Daarna zijn de contacten wat verslechterd. In 2000 is er een tripartiete overleg geweest tussen de GK, de IRB (waarmee de GK al een zusterkerkrelatie hadden) en de IPB. De IRB – of een aantal gemeenten ervan - stond wat huiverig tegenover de IPB, aangezien een van de kerken vindt dat de IPB te weinig doet aan het probleem van de vrijmetselarij. Maar de laatste synode van de IRB heeft zich positief uitgesproken over verdergaande contacten met de IPB. Niet onvermeld mag blijven dat de IRB – wetend dat deze synode gehouden zou worden en dat BBK met dit voorstel zouden komen – geen signaal heeft afgegeven moeite te hebben met dit besluit. Bedenk ook dat de IRB maar heel klein is, met slechts 5 preekplaatsen. Dat verband functioneert dus uit de aard der zaak moeilijk, zeker als je bedenkt hoe groot de afstanden tussen de gemeenten zijn.

Besluit 1 is genomen met 1 onthouding. De overige besluiten kregen algemene instemming.

Artikel 127

31-05-2008

Contacten in het buitenland

Materiaal:

1. rapport deputaten BBK;
2. aanvullende rapport m.b.t. verzoek Stichting Steun Reformatie Oostenrijk;
3. brief van Stichting Steun Reformatie Oostenrijk d.d. 8 april 2008 met het verzoek om een zusterkerkrelatie aan te gaan met de Evangelisch Reformierte Kirche WB met bijlagen:
  - a. brief van de Evangelisch Reformierte Kirche WB d.d. 11 februari 2008;
  - b. brief van de Gereformeerde Kerk te Krimpen aan de IJssel d.d. 16 februari 2008.

Besluit 1:

deputaten BBK op te dragen contact te onderhouden met de volgende kerken en instellingen waarover nu gerapporteerd is, alsmede verdere lidkerken van de ICRC, teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen waar we elkaar ontmoeten.

1. Baltic Reformed Theological Seminary en Gereformeerde gemeenschappen in de Baltische Staten
2. De Bat Tsion Commissie voor Israel (BTC)
3. De Christian Reformed Church of the Philippines (CRCP)
4. De Church of Central Africa Presbyterian – Harare Synod in Zimbabwe (CCAP)
5. De Église Réformée Confessante au Bénin (ERCB)
6. De Evangelical Reformed Churches of Singapore (ERCS: First en Covenant)
7. De Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-Papua)
8. De Iglesias Reformadas de España (IRE)
9. De Igreja Crista Presbiteriana de Portugal (ICPP)

10. De Independent Reformed Church of Korea (IRCK)
11. De Kar El Dobarah Evangelical Church (te Caïro in Egypte)
12. De Presbyterian Church in America (PCAm)
13. De Presbyterian Church of Korea (Hapshin) (PCK (Hapshin))
14. De Presbyterian Church of Uganda (PCU)
15. De Presbyterian Theological Seminary (Dehra Dun, India) (PTS)
16. De Reformed Free Church of the Phillipines (RFCP)
17. De Reformed Presbyterian Fellowship in Myanmar (RPFM)
18. De South Indian Reformed Churches (SIRC)
19. Église Réformée du Québec (ERQ)
20. Églises Réformées Évangéliques Indépendantes en France (EREI)
21. Evangelisch Reformierte Kirche Westminster Bekentnisse (ERKWB) (Oostenrijk en Zwitserland)
22. Evangelisk-Reformerta Kyrkan in Sverige (ERKS) (Zweden)
23. Gereformeerde en Presbyteriaanse contacten in Pakistan
24. Gereformeerde Kerk te Gent ; Christelijke Gereformeerde Kerk te Antwerpen-Deurne (België)
25. Hongaarse Gereformeerde Kerken (HGK), Reformed Presbyterian Church in Central and Eastern Europe (RPCCEE) en andere gereformeerde groeperingen (Hongaars taalgebied)
26. Minsk Reformed Church (Wit-Rusland)
27. Ukraine Evangelical Reformed (of Presbyterian) Church (Oekraïne)

Grond:

uit het materiaal volgt dat het zinvol is met de genoemde kerken en instellingen contact te onderhouden.

Besluit 2:

1. het verzoek van de SSRO, hoewel technisch niet ontvankelijk, te behandelen;
2. de SSRO, de Gereformeerde Kerken te Krimpen a/d IJssel en Vlaardingen en Ridderkerk en de gemeenten van de ERKWB door middel van een brief te berichten
  - a. dat het momenteel niet mogelijk is om een zusterkerkrelatie tot stand te brengen tussen de ERKWB en GK overeenkomstig de GK richtlijnen vastgesteld door GS Ommen 1993; maar
  - b. dat dit onverlet laat dat de gemeenten die samen de ERKWB (willen) vormen gezien worden als kerken van de Heer Jezus Christus, en
  - c. dat het formele contact tussen de GK en ERKWB via de GK's te Krimpen a/d IJssel, Vlaardingen en Ridderkerk loopt;
  - d. BBK op te dragen de gemeenten van de ERKWB namens de synode te informeren over deze besluiten.

Gronden:

1. de "SSRO" is geen kerkelijk orgaan dat verzoeken zoals een formele kerkelijke relatie ter synode kan brengen, het verzoek geniet echter wel de steun van de GK te Krimpen a/d IJssel en kan dus als een kerkelijke zaak beschouwd worden;
2. de kerken te Krimpen aan de IJssel, Vlaardingen en Ridderkerk hebben een relatie met respectievelijk de kerk te Rankweil, te Winterthur en te Neuhofen. De synode juicht het van harte toe dat gemeenten in Nederland de broederschap in Oostenrijk en Zwitserland ondersteunen;
3. de gemeenten die zich aanduiden als ERKWB vormen (nog) geen formeel kerkverband, het beleid van de GS is tot nu toe geweest om in zo'n situatie geen zusterkerkrelatie aan te gaan;
4. het zou een ongewenst precedent scheppen als deputaten BBK gevraagd zouden worden de relatie met de (nog) niet georganiseerde ERKWB te onderhouden. Het onderhouden van deze relatie kan prima zoals dat momenteel loopt via de kerken te Krimpen a/d IJssel, Vlaardingen en Ridderkerk en de Stichting Steun Reformatie Oostenrijk;

5. gezien de huidige ontwikkelingen valt te verwachten dat tegen de tijd van de volgende generale synode van de GK, de ERKWB wel georganiseerd zal zijn als kerkverband, zodat de GK de afweging te komen tot een zusterkerkrelatie alsdan inhoudelijk kunnen maken.

Besluit 3:

1. de Lanka Reformed Church (LRC) te verwijderen van de lijst van contacten;
2. de Dutch Reformed Church (DRC) (Sri Lanka) te verwijderen van de lijst van contacten;
3. de Igrejas Evangelicas Reformadas do Brasil (IERB) te verwijderen van de lijst van contacten.

Gronden:

1. er is geen sprake van een echte relatie met de LRC;
2. de DRC heeft niet gereageerd op ons verzoek om het contact te versterken;
3. de IERB is een zusterkerk van de CGK en de IERB is meer georiënteerd op contacten in Brazilië; contact met de GK is weinig zinvol.

Bespreking

De bespreking van besluit 1 vergt, na al hetgeen in algemene termen over contacten is uitgewisseld ter vergadering (zie onder Bespreking rapport algemeen) met deputaten, geen tijd meer. Het besluit is met 1 stem onthouding genomen. Besluit 3 is met algemene stemmen genomen.

Over besluit 2, de contacten met Oostenrijk, ontstaat wel een discussie. Een aantal afgevaardigden vindt de afwijzing van het verzoek een zusterkerkrelatie aan te bieden aan de ERKWB te formalistisch. Er is toch duidelijk sprake van een positieve ontwikkeling in dat land richting een kerkverband. Geef je hiermee niet een negatief signaal af? Uit alles blijkt dat deputaten positief staan tegenover het werk dat door de betrokken gemeenten gebeurt. Er is zelfs sprake van erkenning van de kerken in Oostenrijk en Zwitserland als kerken van Jezus Christus. Maar waarom dan niet de laatste stap nog gedaan? Een wat flexibelere opstelling zou hier goed zijn.

Aangegeven wordt dat juist de laatste maanden de kerken bezig geweest zijn om aan de laatste voorwaarden die in de regels voor het aangaan van een zusterkerkrelatie worden genoemd te voldoen. Kunnen we daarom nu als synode niet royaal zeggen: wat een groei en een prachtige ontwikkeling. Laten we het kleine zusje ERKWB uit de couveuse halen. Het kind is levensvatbaar gebleken. Een zo formalistische opstelling maakt hen en onszelf slachtoffer van de eigen regels.

Deputaten geven in hun antwoord aan dat het maar om een klein verschil gaat. De informatie die eerst onlangs ter tafel kwam is gewoon nog te vers, is nog niet geverifieerd en kan derhalve ook kerkrechtelijk gezien nog niet dienen tijdens deze synode. Dat betekent op geen enkele wijze een negatieve opstelling tegenover de ERKWB. Integendeel. Deputaten zijn zeer blij met de ontwikkelingen en steunen van harte de inspanningen van de kerken in Nederland die daarbij betrokken zijn. Laten we het belang van het aangaan van een zusterkerkrelatie ook niet overschatten of dramatiseren. Mocht de vergadering wel in de gevraagde richting gaan besluiten, dan komt bovendien de hele lijst met contacten weer ondersteboven te liggen en moeten alle relaties weer heroverwogen worden.

Walinga dient een tegenvoorstel in. Hij vindt dat er een verkeerd signaal afgaat richting de ERKWB als het verzoek wordt afgewezen. Hij vraagt de vergadering te besluiten deputaten opdracht te geven te werken aan de totstandkoming van een zusterkerkrelatie. Deputaten ontraden dit voorstel vanwege de vooronderstelling die er in ligt besloten dat aan de voorwaarden voor het aangaan van zo'n zusterkerkrelatie reeds is voldaan. Ze herhalen de argumentatie die daartegenover gezet is in de eerste ronde: de informatie is te recent en niet geverifieerd, zo'n beslissing heeft een onverantwoord ad hoc karakter.

Het deputatenvoorstel komt eerst in stemming en wordt met 24 stemmen voor, 1 tegen en 7 onthouding aangenomen. Het tegenvoorstel is hiermee komen te vervallen.

Artikel 128

28-05-2008

Revisieverzoek relatie met GKSA

Voorstel: commissie Overijssel

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 29 juni 2006 met het verzoek om het besluit om de GKSA een zusterkerkrelatie aan te bieden terug te nemen. Als reden voert de kerk aan dat onze zusterkerk, de VGKSA, geen zusterrelatie met de GKSA onderhoudt en veel vragen ten aanzien van deze kerken heeft met betrekking tot de hermeneutiek, de contacten met de NGK, de vrouw in het ambt en de handhaving van de tucht.

Besluit:

aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer niet te voldoen.

Grond:

de GK te Ten Boer gaat er aan voorbij dat deputaten BBK in hun aanvullend rapport aan de GS Amersfoort-C 2005 hebben gerapporteerd dat over de vragen die de kerk te Ten Boer noemt met de Deputate Kontak Binnenlandse Kerk van de VGKSA is gesproken en dat deze deputaten er veel begrip voor hebben dat de GK een zusterkerkrelatie met de GKSA willen aangaan en dat dit geen beletsel is in de relatie tussen de GK en de VGKSA.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij de afgevaardigden die tevens lid waren van de GS Amersfoort-Centrum 2005 en ds. R. van Wijnen als deputaat buiten stemming blijven.

Deputaten zending, hulpverlening en training**Artikel 129**

24-05-2008

Algemene behandeling rapport deputaten zending, hulpverlening en training

Voorstel: deputaten zending, hulpverlening en training

Materiaal:

rapport deputaten zending, hulpverlening en training.

Besluit 1:

deputaten te dechargeren van het door hen gevoerde beleid zoals in hun rapport aan deze synode is beschreven.

Grond:

uit de rapportage van deputaten blijkt dat zij zich hebben gehouden aan de aan hen door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 verleende instructie.

Besluit 2:

- a. opnieuw deputaten voor zending, hulpverlening en training (ZHT) te benoemen, waarvan de leden zijn geselecteerd volgens de door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 vastgesteld criteria, namelijk: de leden van het deputaatschap hebben

1. kennis van en vertonen nauwe betrokkenheid bij het kerkelijk leven in Nederland en in de doelsituaties waar zendings- en hulpverleningsprogramma's worden gerealiseerd;
  2. kennis van de internationale verhoudingen tussen de Eerste en de Tweede en Derde Wereld;
  3. een goede vaardigheid in het beoordelen van processen van strategie-, beleid- en programmavorming;
- b. deze deputaten op te dragen de bestuurssamenstelling van de Stichting De Verre Naasten zo spoedig mogelijk te synchroniseren met de benoeming van deputaten ZHT door de GS, zodat uitsluitend de door de GS benoemde deputaten ZHT zijn benoemd tot bestuur van deze stichting;
- c. het bestuur van de Stichting De Verre Naasten op te dragen de stichting te besturen in overeenstemming met de vastgestelde statuten van de stichting;
- d. het nieuw te benoemen deputaatschap op te dragen
1. het instituut voor zending, hulpverlening en training te besturen binnen de kaders van het door de generale synode goedgekeurde beleid, zoals is te vinden in het document *Generaal Beleid voor Zending en Hulpverlening*;
  2. nieuw beleid te ontwikkelen op terreinen waar zich mogelijkheden voordoen die passen binnen de visie en strategie die door de generale synode voor zending en hulpverlening is vastgesteld en dit beleid ter goedkeuring voorleggen aan de volgende GS;
  3. hun werkzaamheden te verrichten o.a. met behulp van de landelijk geheven quota voor ZHT, waarvan de maximale hoogte door de synode zal worden vastgesteld; zich in te zetten voor het werven van fondsen in de kerken of daarbuiten (voor zover beleidsmatig goedgekeurd) ter bekostiging van het overige deel van de begroting;
  4. in de samenwerking met de zendende instanties met betrekking tot structurering van en inbreng in de samenwerkingsrelatie op de ingeslagen weg voort te gaan;
  5. aan de eerstvolgende GS te rapporteren in overeenstemming met de daarvoor geldende richtlijnen en hun rapport vijf maanden voor het begin van deze synode aan de kerken te laten toezenden.

Grond:

het opnieuw benoemde deputaatschap zal op basis van deskundigheid de continuïteit in beleidsvorming en uitvoering van het werk dienen te bewaken. Tegelijk zal het deputaatschap op creatieve en verantwoorde wijze dienen in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden ten dienste van de door Jezus Christus aan de kerken gegeven opdracht.

Besluit 3:

- a. deputaten op te dragen lid te worden van de Nederlandse Zendingsraad (NZR);
- b. de bevindingen over dit lidmaatschap op de eerstvolgende synode te rapporteren.

Gronden:

1. de NZR biedt een platform 'voor een brede en gevarieerde ontmoeting tussen vertegenwoordigers van oecumenische en van evangelische stromingen, tussen kerkelijke en geloofszending, tussen gevestigde en migrantenkerken'. Ook de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Zendingsbond maken er deel van uit. Na een periode van aspirant-lidmaatschap lijkt het de moeite waard om aan deze ontmoeting als volwaardig lid deel te nemen;
2. én omdat in het verleden kritische vragen zijn gesteld 'bij de grondslag, samenstelling en werkwijze' van de NZR én vanwege de soms diep ingrijpende theologische verschillen is het van belang alert te blijven en deelname aan de NZR in de toekomst te blijven evalueren.

Context

De bespreking van het rapport van deputaten vindt plaats in twee zittingen. Dat heeft niet zozeer te maken met de gedachte dat de vergadering moeite had met het werk van deputaten. Integendeel, er wordt hen van verscheidene zijden lof toegezwaaid voor de professionele wijze waarop het werk

door deputaten en de diverse onder het deputaatschap vallende instellingen gedaan wordt. Maar de bespreking vindt plaats op een moment in de tijd dat de spanningen tussen Nederland en een tweetal gebieden waar de kerken actief zijn zichtbaar zijn geworden. Enkele maanden voor de synode begon werd de film *Missionary go home* uitgezonden door de Evangelische Omroep. Daarin komen de problemen tussen de nieuwe kerken in Papua en de 'moederkerk' in Nederland indringend onder de aandacht. Kort voor de vergadering van de synode begon besloot de wettelijke vertegenwoordiging van de ERCC (de zusterkerk in Congo) alle activiteiten van De Verre Naasten in Congo stop te zetten. Dat betekende onder andere dat de Nederlandse medewerkers van De Verre Naasten het land moesten verlaten. Op de uiteindelijke besluitvorming hebben deze gebeurtenissen niet direct invloed gehad, maar het vormde wel het achtergrond van het debat.

Bij de bespreking zijn van deputaten zr. A. Bekker-Holtland, br. B. Gort, br. K. van der Helm en br. A. Rietveld aanwezig, alsmede diverse medewerkers van de stichting De Verre Naasten, waaronder de directeur br. M. van Hulst. Laatstgenoemde zal DVN verlaten en tijdens de tweede zittingsronde is ook zijn opvolger, drs. R. Scholma, ter vergadering.

Introductie

Voorzitter Bekker van het deputaatschap introduceert het werk van ZHT aan de hand van het werk in India. Tot motto van het rapport is gekozen voor Psalm 100: Juich de HEER toe, heel de aarde (...) Erken het: de HEER is God. Dat is de motivatie waaruit deputaten en medewerkers hun werk willen doen.

De missie van ZHT is samen te vatten in de zin: Gods reddingsplan 1. verkondigen en 2. laten zien. Dat gebeurt door: kerkplanting, opbouw van de kerk, versterking van de christelijke dienstbaarheid en voorlichting in Nederland. Daarbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de activiteiten die ter plaatse worden ontwikkeld en gezocht naar anderen die binnen dezelfde gereformeerde traditie staan. Het IRTT leidt uitgezonden op, traint het kader van de buitenlandse kerken en denkt mee over het beleid. ZHT doet dit niet alleen, maar als het enigszins kan in samenwerking met plaatselijke kerken in Nederland. Ook wordt als het kan gebruik gemaakt van andere netwerken, denk aan organisaties als Red een Kind en plaatselijke organisaties. Kwaliteit staat hoog in het vaandel van deputaten. Daartoe worden studiedagen gehouden en vindt altijd een strakke evaluatie plaats. Aangezien het werk voor een groot deel afhankelijk is van giften wordt er zorg voor gedragen dat de inkomsten en uitgaven inzichtelijk zijn, zodat het keurmerk dat Nederland toekent, het CBF, behouden blijft. Ook de ISO-certificering achten deputaten van belang. Dat is begonnen als proef en lijkt een wat oeverloze procedure, maar de ervaring leert dat je er scherp door blijft.

Tot slot geeft zr. Bekker aan waarom deputaten zich willen aansluiten bij de Nederlandse Zendingsraad (NZR). Voor de ouderen is die Raad toch op z'n minst verdacht. Maar nu, in 2008, is de NZR ingrijpend veranderd. En wij ook. De organisatie is zakelijker geworden en bij ons is het besef gegroeid dat we van elkaar kunnen leren, zonder dat we onszelf uitleveren. Het is een interessant platform waar degelijk wordt nagedacht. Breed worden daar de signalen uit de wereldwijde omgeving van het zendingswerk opgepikt en wordt geprobeerd deze signalen om te zetten in goede vragen. Dan kunnen vervolgens de antwoorden verschillen – maar die worden niet opgedrongen. Daar komt nog het praktische punt bij dat de mogelijkheid van een aspirant-lidmaatschap is opgeheven. Vanuit de CGK en de GZB is sterk aangedrongen op een volwaardig lidmaatschap.

Bespreking

Diverse sprekers tonen zich onder de indruk van het rapport. Wat een werk gebeurt er wereldwijd, wat een inzet, wat een liefde, alles vanuit de erkenning dat de Here God is. Er is veel waar we blij over kunnen zijn. Wat verscheidene sprekers treft is de professionaliteit waarmee de zaken worden aangepakt – inclusief de continue evaluaties. Tegelijkertijd kan hier een valkuil zitten. Is het niet zo professioneel dat bijvoorbeeld voor de jongeren binnen de kerk, het een ver van mijn bed show wordt? De dingen die voor hen georganiseerd worden zijn vaak erg duur. Je ziet dat veel van hen nu zich aansluiten bij andere, niet-gereformeerde organisaties. Is De Verre Naasten voor hen nog aantrekkelijk genoeg? Investeer daarom, is de suggestie, meer in voorlichting aan de jeugd. Een ander punt voor wat betreft de professionaliteit betreft verwante, kleinere, organisaties. Daarmee lijkt ZHT niet zo goed overweg te kunnen. Moeten die allemaal, voordat er sprake kan zijn van samenwerking, geperst worden in het keurslijf van ZHT?

Deputaten nemen dankbaar kennis van de grote instemming met hun rapport en werkzaamheden. Voor wat betreft de voorlichting aan de jongeren delen deputaten de gemaakte opmerkingen niet. Het is juist aan deze doelgroep, via internet, op scholengemeenschappen en studentenverenigingen dat erg veel aandacht wordt besteed.

Tot slot van dit onderdeel – een keurslijf wil ZHT niet zijn, professioneel wel. Maar als het enigszins kan wordt de samenwerking wel gezocht en indien gevraagd niet geweigerd. Overleg is hier vaak het sleutelwoord. Het is bijvoorbeeld niet handig om met twee organisaties in precies hetzelfde gebied werkzaam te zijn. Wanneer je dat signaleert kan het helpen samen naar bijvoorbeeld een andere locatie te zoeken. Tot op heden zijn knelpunten op dit gebied naar het oordeel van deputaten goed opgelost.

Generaal Beleid

De vragen die gesteld worden cirkelen in eerste instantie omtrent de relatie tussen het Generaal Beleid zoals dat door de synode van Amersfoort-Centrum is vastgesteld en de problemen die zich nu voordoen in de gebieden Papua en Congo. Deputaten geven aan geen noodzaak te zien dat GB aan te passen, wel zal er nog een aanscherping plaatsvinden wat betreft de monitoring van de projecten. Maar de vraag moet gesteld worden of de uitgangspunten zoals die verwoord zijn in dat GB niet zelf een oorzaak zijn van de problemen die ontstaan zijn. ZHT gaat uit van de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken. Oecumenische samenwerking gebeurt op basis van gelijkwaardigheid. Dat is op zich een mooi uitgangspunt. Maar functioneert het zo in de praktijk als de verschillen zo groot zijn, denk bijvoorbeeld alleen maar aan de verhouding arm – rijk. Dan kun je die gelijkwaardigheid wel stellen, maar wordt die ook zo ervaren? Daar zijn ook in de media wel kritische noten over gekraakt. In het rapport wordt hier nauwelijks op ingegaan. Maar is het niet zinnig om juist de uitgangspunten nog eens te evalueren op basis van de problemen zoals die zich nu voordoen? Verder: Amersfoort-Centrum vroeg ook om nieuw beleid. Dat lijkt niet van de grond gekomen, afgezien van een eerste aanzet tot het werken in moeilijk toegankelijke gebieden.

Tot slot wordt de suggestie gedaan om de oud-werkers in gebieden als Congo en Papua te laten participeren in een soort adviesraad. Veel fouten die nu gemaakt worden zijn eerder gemaakt. Er zijn weliswaar verschillende oorzaken voor de ontstane problemen in de genoemde gebieden, maar zijn er ook parallellen aan te wijzen? Wat kunnen we er nu van leren?

Deputaten antwoorden dat het uitgangspunt echt gelijkwaardigheid dient te zijn. Daarmee poets je de problemen niet weg, maar het geeft wel de gebieden aan waarop je de plaatselijke kerken dient te versterken. Te denken valt dan met name aan versterking van de plaatselijke bestuurlijke kracht. De ingrijpende verschillen qua welvaart zijn er, en zullen er waarschijnlijk ook blijven. De kunst zal zijn om ondanks die verschillen – en ondanks verschillen in cultuur die daar nog bij komen – samen op te trekken. Daarbij zullen ook wij steeds weer de opdracht hebben – en dat is een zware – om binnen die cultuur te werken. Dat vereist continue inzet en aanpassingen. Een raad van oud-medewerkers is een interessante gedachte die deputaten mee zullen nemen. Maar tegelijkertijd heeft iedereen er recht op zijn eigen fouten te maken. Daar leer je uiteindelijk het meeste van.

Een directe conclusie uit de problemen die nu ontstaan zijn kunnen deputaten nog niet trekken. Aan de evaluatie wordt gewerkt. Dat zal een diepte-evaluatie zijn, waarbij ook het GB aan de orde komt. Maar op dit moment zijn deputaten nog niet zover dat ze denken dat dat GB zelf aangepast zal moeten worden.

Het nieuwe beleid waarnaar gevraagd is is inderdaad beperkt gebleven. Dat heeft met name te maken met de beschikbare financiële middelen. De aandacht is daarbij met name uitgegaan naar het werken in moeilijk toegankelijke gebieden in bijvoorbeeld China, waar een eerste aanzet toe is gegeven. Daar is nog niet echt beleid op gezet, omdat aangesloten is bij en hulp geboden wordt aan organisaties die daar beter bekend zijn dan ZHT. Zoiets kost tijd.

Zendingsraad e.a.

Uit het rapport is gebleken dat met verschillende kerken contacten worden onderhouden. Is er binnen ZHT wel eens nagedacht over de optie om dat structureel te maken, zodat je een bundeling krijgt van de krachten, in daad, in denken en in geld? Een soort nieuw gereformeerd zendingsinstituut.

Deputaten geven aan deze droom wel te delen. Er zijn ook contacten met de CGK en de NGK. Een andere nauwe geestverwant is de Gereformeerde Zendingsbond (GZB). Die werkt binnen de PKN – en het ziet er niet naar uit dat die zich op korte termijn aan een andere organisatie zal verbinden.

Er zijn veel contacten over en weer – en in een verre toekomst, wie weet. Tot die tijd zullen we op de kortere termijn zoveel mogelijk samen doen. Maar verwacht geen voorstel in deze richting over drie jaar.

Daarnaast vindt de discussie plaats over de Zendingsraad. Is de motivatie in de gronden niet wat dun? In het verleden hadden we vanwege het oecumenisch karakter van de NZR hier veel moeite mee. Zijn die moeiten nu niet meer aan de orde? Het kan best een platform zijn voor gesprek – maar dat gesprek moet dan wel plaats vinden op bijbelse basis. Wat is anders de waarde? En is het waar dat de NZR geen enkele operationele taak heeft? Zij participeert toch in het werk dat binnen de Wereldraad van Kerken gebeurt?

Deputaten geven aan een lidmaatschap verantwoord te achten, maar zich de terughoudendheid van een aantal leden van de vergadering wel voor te kunnen stellen. Daarom is het ook goed toe te voegen aan het besluit dat dit lidmaatschap op de volgende synode geëvalueerd zal worden.

ISO

Is de moeite die gedaan wordt om de ISO-certificering te krijgen de moeite waard? Immers, Het CBF-keurmerk garandeert al de kwaliteit. Een certificering krijgen is nog tot daar aan toe, maar je moet elke drie jaar het hele traject weer doorlopen. Wat is de meerwaarde? Alleen de PR?

Deputaten antwoorden dat zeker niet alleen vanwege een goede PR aan de ISO-normering wordt gewerkt. Het wordt enkel gedaan vanuit de gedachte dat het de kwaliteit van de organisatie verbetert.

Dat is geen vrome wens, maar blijkt in de praktijk ook zo te werken. Deze externe stok kunnen we goed gebruiken om de kwaliteit op orde te houden.

Tweede ronde

De tweede ronde wordt gehouden op 24 mei. Naast de al eerder genoemde deputaten is ook docent drs. C.J. Haak aanwezig. Aan het begin van de bespreking wordt een amendement ingediend door de brs. Walinga en Hoksbergen. Gehoord de discussie zijn ze er wel zeker van dat deputaten een grondige evaluatie zullen doen van de ontstane problemen in Papua en Congo, maar zijn ze onvoldoende overtuigd van de bereidheid om eventueel ook het Generaal Beleid daarin kritisch ter discussie te stellen.

De brs. De Snoo en Wisselink vinden de grond onder het lidmaatschap van de NZR wat te negatief geformuleerd. Zij stellen daarom voor niet de kritische vragen uit het verleden aan te voeren als grond onder een eventuele herbezinning op het lidmaatschap, maar gewoon uit te gaan van de situatie van nu en het lid zijn vanuit dat heden te evalueren.

Deputaten geven aan met de beide amendementen goed te kunnen leven. Tegelijkertijd achten ze ze overbodig. De in het amendement Walinga/Hoksbergen genoemde lijn van evalueren – waarbij je ook je uitgangspunten onder de loep neemt - is ook de lijn die deputaten zelf hanteren. Aanvaarding is dus prima, maar zal aan de te voeren werkwijze niets veranderen. Waar mogelijk worden daar ook deskundigen van buiten bij betrokken. Dat is reeds eerder aan de orde geweest, toen een broeder uit Benin een rapport over de situatie daar heeft geschreven. Daar kun je echt veel van leren.

Met de voorgestelde tekst inzake de NZR hebben deputaten ook geen moeite. Het is duidelijk dat ook daar men wat terug is gekomen van de maakbaarheid der dingen. Er is sprake van belangrijke verschuivingen in de manier van denken en werken binnen de NZR.

Er volgt nog een korte discussie over met name de NZR. De commissie van het zuiden die zich met ZHT bezig gehouden heeft hecht er aan de formulering zoals zij die gekozen heeft overeind te houden. Laten we niet net doen alsof het verleden er niet was. En laten we ook de diepe theologische verschillen die er zijn maar gewoon benoemen. Want het zijn niet alleen theologische verschillen, maar daaraan ten grondslag ligt ook een groot verschil in geloofsbeleving. Deputaten nemen vervolgens de door de commissie voorgestelde tekst over.

Dan kan er gestemd worden. Eerst komt het amendement Walinga/Hoksbergen in stemming, dat wordt verworpen met 22 stemmen tegen en 13 voor. Daarna het amendement Wisselink/de Snoo, dat eveneens verworpen wordt met 20 tegen en 14 voor, bij 1 onthouding.

De besluiten worden vervolgens met algemene stemmen genomen.

De preses wenst deputaten en alle medewerkers de zegen van de Here toe. Ook al zijn er spanningen, we mogen ons werk in groot vertrouwen op de Heer van de kerk blijven doen. Hij staat speciaal even stil bij het feit dat br. Menno van Hulst terugtreedt als directeur van De Verre Naasten. Onder zijn leiding heeft de hele ontwikkeling plaats gevonden van een stichting tot een binnen de kerken ingebedde organisatie. Dat is prima verlopen. Namens de vergadering wordt dank en waardering daarvoor uitgesproken.

Artikel 130

20-06-2008

Benoeming deputaten zending, hulpverlening en training

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten zending, hulpverlening en training:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
M.J.C. Blok (s), Utrecht	2014	E. Ensing-Maatkamp, Zwolle
F.J. Haveman, Dronten	2017	H. Lamberink, Hattem
K.B. van der Helm, Hattem	2014	R. Klapwijk-Poppe, Haarlem
K.J. van der Hoeven-Haitsma, Rolde	2014	
C.M. Manni, Amersfoort	2011	
I.G. Mostert, Rijnsburg	2017	
R.Th. Pos, Rijnsburg	2011	
A. Rietveld, Leiden	2014	
S.W. van Turenout, Enschede	2017	

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 12

Relatie tot de overheid

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten voor de relatie kerk en overheid

Artikel 131

11-04-2008

Rapport deputaten voor de relatie kerk en overheid

Vorstel: deputaten voor de relatie kerk en overheid

Materiaal:

1. rapport deputaten voor de relatie kerk en overheid;
2. aanvullend rapport deputaten voor de relatie kerk en overheid.

Besluit 1:

het door de deputaten voor de relatie kerk en overheid gevoerde beleid goed te keuren.

Grond:

de deputaten hebben hun taken correct uitgevoerd in overeenstemming met de opdrachten van de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005.

Besluit 2:

- opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
- a. hetzij op verzoek van de overheid, hetzij op verzoek vanuit de kerken, hetzij op eigen initiatief zich tot de overheid te richten over publieke zaken die overal in ons land de dienst van de kerk (art. 27 KO), of het leven als christen raken. Indien niet op het bijeenkomen van de generale synode kan worden gewacht, dienen deputaten de kerken van zulke reacties in kennis te stellen;
  - b. op uitnodiging van de overheid de kerken te vertegenwoordigen bij officiële plechtigheden en in bijzondere gevallen, ook zonder uitdrukkelijke uitnodiging van de overheid, de kerken te vertegenwoordigen in samenkomsten met een nationaal karakter, voor zover de aanwezigheid bij deze gelegenheden verenigbaar is met de kerkelijke verantwoordelijkheid en de christelijke levensstijl en schriftelijk te verantwoorden aan de uitnodigende instantie waarom in voorkomend geval niet op een uitnodiging kan worden ingegaan;
  - c. namens de kerken gelukwensen of betuigingen van deelneming bij vreugde of rouw het Koninklijk Huis betreffende over te brengen en de vertegenwoordiging van de kerken op koninklijke recepties voor te bereiden en uit te voeren, behalve wanneer de generale synode bijeen is;
  - d. de kerken te informeren over stukken die van de overheid bij hen inkomen en bestemd zijn voor de kerken of anderszins van belang zijn voor de kerken en over maatregelen of voornemens van de overheid en uitspraken van de rechterlijke macht die de dienst van de kerk en/of het leven als christen raken;
  - e. de Gereformeerde Kerken in Nederland te vertegenwoordigen in het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) alsmede in de commissies CIO-K (kerkelijke gebouwen), CIO-J (Justitie) en CIO-O (onderwijs);
  - f. hun werkzaamheden, met inbegrip van het lidmaatschap van het CIO, te verrichten binnen het vastgestelde budget, dat separaat zal worden toegezonden;
  - g. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode en hun rapport uiterlijk drie maanden voor het begin van de volgende generale synode aan de kerken toe te zenden.

Grond:

de relatie kerk en overheid dient in deze vorm bestendig te blijven.

Besluit 3:

de preses van de generale synode te benoemen tot titulair voorzitter van het deputaatschap voor de relatie kerk en overheid, en hem de bevoegdheid te geven, in overleg met de andere deputaten, deel te nemen aan het publieke debat zoals dat het CIO voor ogen staat en eventueel ook tot publieke standpuntbepaling namens onze kerken te komen.

Grond:

voor het opereren in het maatschappelijke debat is het belangrijk dat onze kerken een 'gezicht' hebben, die namens de kerken zaken aan de orde kan stellen of op de agenda plaatsen. In de afgelopen drie jaar is de wenselijkheid en ruimte voor een dergelijke functionaris gebleken.

Besluit 4:

- a. de kerken op te roepen zich te bezinnen op relevante maatschappelijke en culturele ontwikkelingen en/of actueel beleid van de Nederlandse overheid met het oogmerk om kerken en kerkleden aan te moedigen tot het op een christelijke manier betrokken zijn bij de maatschappij, en de deputaten voor de relatie kerk en overheid te machtigen de kerken daartoe te ondersteunen door, desgewenst samen met andere deputaatschappen, congressen, symposia en hoorzittingen te organiseren;
- b. deputaten opdracht te geven de kerken en kerkleden te stimuleren in het op christelijke wijze betrokken zijn in de maatschappij, in het contact met plaatselijke en regionale overheden door eenmaal per drie jaar regionale bezinningsavonden te organiseren waar gevoelens en gedachten over cultureel en maatschappelijke ontwikkelingen en tendensen in de samenleving kunnen worden besproken.

Grond:

het is nodig de bezinning in onze kerken op het maatschappelijk functioneren van de kerk te versterken en te komen tot een praktische uitwerking daarvan, bijvoorbeeld het contact onderhouden met de eigen lokale en/of provinciale overheid.

Besluit 5:

deputaten opdracht te geven het nodige te doen om de betrokkenheid van kerken bij het justitiepastoraat te vergroten en daarbij zo mogelijk te komen tot benoeming van één of meer justitiepredikanten uit onze kerken.

Grond:

het werk in het justitiepastoraat door kerkleden en door predikanten behoort tot de opdracht van Matteüs 25 dat christenen omzien naar hen die in de gevangenis zijn. Nu het deputaatschap relatie kerk en overheid onze kerken vertegenwoordigt in het CIO-J past deze opdracht bij het werk van dit deputaatschap.

Besluit 6:

deputaten opdracht te geven tot het vormen van een commissie die onder verantwoordelijkheid van deputaten steun en advies kan geven aan de te benoemen justitiepredikant in die gevallen waarin de predikant, de kerken en/of de Dienst Geestelijke Verzorging in penitentiaire inrichtingen dit gewenst of nodig achten.

Gronden:

- a. een dergelijke structuur is gewenst omdat daarmee aan de te benoemen justitiepredikant een kerkelijk kader wordt geboden waarbinnen hij kan functioneren;

- b. een dergelijke structuur is ook opgezet voor de begeleiding en ondersteuning van krijgsmacht-predikanten.

Bespreking

Bij de bespreking zijn aanwezig de deputaten ds. P. Niemeijer, mw. mr. M. Koole en ds. H.E. Nieuwenhuis. De preses heet hen welkom en wijst op de vele mogelijkheden die we als christenen hebben in Nederland, denk aan de politiek, het onderwijs en zoveel andere organisaties. Maar de kerken hebben hun eigen verantwoordelijkheid, die onder andere tot uitdrukking komt in het werk van deputaten kerk en overheid. Het is daarom jammer dat zo weinig kerken de informatiebijeenkomsten hebben bezocht die door deputaten zijn belegd. Hij spreekt zijn waardering erover uit dat deputaten zich daardoor niet hebben laten ontmoedigen, maar doorgaan op de ingeslagen weg, de route dat kerken zichtbaar en relevant dienen te zijn in de samenleving.

De titulair voorzitter, ds. Niemeijer, licht kort de voorgestelde besluiten toe. We komen uit de Kuypertiaanse traditie, die het werk in de samenleving overliet aan de organisaties. Er voltrekt zich wel een omslag in het denken. De idee dat de kerken zelf zichtbaar en relevant dienen te zijn in de maatschappij wint langzaam maar zeker wel terrein. Maar doorgaande bezinning en stimulering van de kerken blijft nodig.

Titulair voorzitter

Er leven bij de vergadering wat vragen over de functie van titulair voorzitter. Is dat niet wat te zwaar aangezet wanneer je spreekt over bevoegdheden en zo? Is het niet enkel de bedoeling dat er een aanspreekpunt is? Moet je echt een ex-preses daarvoor hebben? Deputaten geven aan dat het van wezenlijk belang is dat juist de ex-preses deze functie invult. Amersfoort-Centrum heeft met overtuiging deze weg gekozen. Deputaten zien vanuit de opgedane praktijk geen enkele reden hierin wijziging te brengen. Enkel een aanspreekpunt achten deputaten te passief. Hij moet kunnen spreken daar waar de kerk móet spreken. Daar hoort een bevoegdheid bij, anders hangt het in de lucht. Bovendien is dat spreken duidelijk begrensd: niet politiek, het gaat om de algemene lijn, er dient een breed draagvlak voor te bestaan of er is reeds een officiële kerkelijke uitspraak over. De titulair voorzitter zal zich nooit over individuele zaken uitlaten. En, wanneer dat mogelijk is, zal dat kerkelijk geluid versterkt kunnen worden door een samenwerken met andere kerkgenootschappen.

Justitie en geestelijke zorg in gezondheidscentra

Er heerst in de vergadering teleurstelling over het feit dat er nog geen geschikte predikant gevonden is vanuit de GK om in overeenstemming met Mat. 25 om te zien naar hen die in de gevangenis zijn. Kunnen deputaten hier niet wat sterker op inzetten? Hoeveel posten zouden de GK kunnen bezetten?

Deputaten antwoorden dat de sollicitatieprocedure nog maar net afgerond is. Helaas bevonden zich onder de sollicitanten geen kandidaten die aan de voorwaarden die gesteld werden voldeden. Vooral de 'ambtenaarlijke' competenties bleken een struikelblok. Bij ambtenaarlijk dient dan worden gedacht aan zaken als stressbestendigheid, het kunnen werken in een grote organisatie, conflictbeheersing etc. Het woord is gekozen ter onderscheiding van 'ambtelijke' competenties. Dat zou verwarring geven met het ambt dat een predikant bekleedt.

Hoeveel posten de GK kunnen 'verkrijgen' is in wezen onbepaald. Het was bijzonder dat we een advertentie in eigen kring konden plaatsen. Dat had onder andere te maken met het feit dat justitie een voorkeur heeft voor een predikant met ambtelijke bevoegdheden, liever dan een algemeen geestelijk verzorger. Een aantal noemen achten deputaten niet reëel. Het zou mooi zijn als we er één hadden, maar meer is niet uitgesloten. Predikanten uit de GK kunnen ook solliciteren op de algemene advertenties die door justitie worden geplaatst.

Wat betreft de geestelijke zorg in gezondheidscentra ligt de zaak ingewikkelder. Daar is geen sprake van een gesprekspartner, zoals bij justitie en het leger. Predikanten zijn gebonden aan de regels van de diverse huizen. Er liggen dus voor deputaten kerk en overheid vrijwel geen mogelijkheden om hier structureel aan te werken.

Amendementen

Ds. Oosterhuis dient een amendement in waarin hij de bevoegdheid tot spreken namens de kerken niet enkel bij de preses wil leggen, maar bij alle deputaten relatie kerk en overheid. Deputaten ont-raden dat. De preses is herkenbaar. Deze weg ligt in lijn met wat andere kerken doen. Het is een

goede manier om een netwerk op te bouwen en een erkende vertegenwoordiging namens de kerken gestalte te geven. Het amendement wordt met vijf stemmen voor verworpen.

Ds. Hoksbergen zag graag een actievere rol van deputaten bij de zoektocht naar justitiepredikanten. Hij is bang voor een zekere vrijblijvendheid en stelt voor om in besluit 5 te tekst te wijzigen in 'al het nodige' en deputaten op te roepen 'krachtig te streven naar de vervulling van de vacature'. Deputaten ontraden ook dit. Bijvoeglijke naamwoorden versterken de al aanwezige wil niet om te komen tot een justitiepredikant. Het amendement wordt met 8 stemmen voor en 3 onthoudingen verworpen.

De voorgestelde besluiten 1, 2 en 4-6 worden met algemene stemmen genomen. Besluit 3 wordt genomen met 35 stemmen voor en 1 onthouding.

Artikel 132

10-10-2008

Benoeming deputaten voor de relatie kerk en overheid

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten voor de relatie kerk en overheid:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
R. de Boer, Kampen	2017	B. Luiten, Zwolle
A.L.Th. de Bruijne, Kampen	2017	T. Stelpstra, Beilen
B. Kamsteeg, Barendrecht	2017	P.P.H. Waterval, Hoogland
B. Koelewijn (s), Rijssen	2011	
Mevr. M. Koole, Amsterdam	2014	
H.E. Nieuwenhuis, Ermelo	2014	
J. Haveman, Hattem	2011	
A. de Snoo, Leiden	2011	

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 13

Archief en documentatie

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten archief en documentatie

Artikel 133

04-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten archief en documentatie

Materiaal:

1. rapport deputaten archief en documentatie;
2. aanvullend rapport deputaten archief en documentatie.

Besluit 1:

de arbeid en het beleid van deputaten in de verslagperiode 2005 tot 2008, met inbegrip van hun beleid en beheer van de 'Stichting Exploitatie Archief- en Documentatiecentrum Broederweg 16', en de begrotingen voor de jaren 2009, 2010 en 2011 goed te keuren.

Besluit 2:

aan de nieuw te benoemen deputaten voor archief en documentatie de volgende opdrachten te verstrekken:

1. a. archief- en documentatiemateriaal te verzamelen en te beheren, dat van belang is voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name sinds de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren;
- b. te zorgen dat de afgesloten gedeelten van de archieven van generaal-synodale deputaatschappen worden overgebracht naar het ADC;
1. kennis en onderzoek te bevorderen inzake de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name met betrekking tot in het ADC en in de kerken aanwezige archieven en documentatie;
2. alle maatregelen te nemen die voor de instandhouding van het ADC nodig zijn, alsmede die werkzaamheden uit te voeren, die voortvloeien uit de aanstelling van de door deputaten benoemde directeur van het ADC en de archivaris en toezicht te houden op hun werkzaamheden;
3. de kerkenraden, de meerdere vergaderingen en haar deputaatschappen, alsmede waar nodig en van belang ook personen en instanties regelmatig te dienen met advies en voorlichting inzake het beheer van archief- en documentatiemateriaal;
4. de kerkelijke vergaderingen te dienen met richtlijnen en instructies voor een goed archiefbeheer;
5. het bestuur te blijven vormen van de 'Stichting Exploitatie Archief- en Documentatiecentrum Broederweg 16' en zich in die kwaliteit te houden aan de besluiten van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland door welke zij zijn benoemd;
6. de kerken te vertegenwoordigen in de Commissie tot registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (CPA);
7. contacten te onderhouden en activiteiten te ontplooiën, die voor het onder 1-7 genoemde noodzakelijk en nuttig zijn;
8. van de kerken een quotum te vragen van € 122.000,-- per jaar en de financiële administratie van de onder 6 genoemde stichting en van het deputaatschap te laten controleren door een accountant;
10. a. de deputaten voor archief en documentatie te vragen voor de uitbreiding van de archief-ruimte andere financieringsbronnen aan te wenden dan het heffen van een verhoogd quotum, gezien de reeds hoge quotumdruk voor de kerken.
- b. deputaten voor archief en documentatie de garantie te geven dat indien nodig aanvulling gegeven wordt voor betaling van rente en aflossing horend bij het investeringsbedrag van maximaal € 235.000,--. Deze lasten zullen voor het eerst in 2010 en 2011 ontstaan.
11. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende synode en hun rapport uiterlijk drie maanden voor het begin van de volgende generale synode aan de kerken toe te zenden.

Bespreking

De volgende deputaten wonen de bespreking bij: J. Messelink, G.F. Noordhuis, H.A. Kamman, A. Modderman en G. Willems. Een speciaal welkom is er voor de directeur van het Archief- en documentatiecentrum, prof. dr. G. Harinck.

Messelink geeft aan met plezier verslag te doen aan de vergadering van de werkzaamheden van de afgelopen drie jaar. Er wordt eersteklas werk afgeleverd op het ADC, zowel als het gaat om het beheer van de archieven als om de advisering. Ook gaat er een goede impuls uit voor geschiedkundig onderzoek. Dit maakt het toezicht houden op het centrum tot een genoegen. Het probleem op dit moment is echter dat het centrum aan zijn eigen succes ten onder dreigt te gaan. Er is dringend behoefte aan uitbreiding van de archiefruimte. Daar zal deze synode echt een besluit over genomen moeten worden.

Gevraagd wordt of de begroting voor de uitbreiding reëel is. Er staan nogal wat stelposten in. Kan het veel hoger worden uiteindelijk? Een Betuwelijns scenario, maar dan in Kampen? Deputaten denken van niet. Dit is echt het maximum wat nodig zal zijn. Waarschijnlijk zullen de uiteindelijke kosten zelfs lager uitvallen.

De extra ruimte die nu gevonden is, is beperkt. Verdere uitbreiding ter plaatse is ook niet mogelijk. Hebben deputaten overwogen een compleet nieuwe locatie te zoeken? Het antwoord is helder: ja, dat hebben deputaten, maar de kosten die daaraan verbonden zijn liggen ver boven het miljoen. En met de uitbreiding die nu voor ogen staat kunnen we weer een jaar of twintig vooruit. Bovendien is de locatie, zo pal naast de Theologische Universiteit, voor beide betrokken partijen erg gunstig.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen. De preses spreekt vervolgens, naast de dank aan deputaten, zijn speciale dankbaarheid uit voor de vrijwilligers die actief zijn binnen het ADC.

Artikel 134

20-06-2008

Benoeming deputaten archief en documentatie

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten archief en documentatie:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
J. Beekhuis, Amersfoort	2017	J. Hidding, Dronten
H.A. Kamman, Amersfoort	2014	J. Los, Amersfoort
J. Messelink (s), Kampen	2014	
A. Modderman, Amersfoort	2014	
G.F. Noordhuis, Amersfoort	2011	
J.H. Soepenbergh, IJsselmuiden	2014	
G. Willems, Kampen		

Artikel 135

11-04-2008

Controle archief

Voorstel: moderamen

Materiaal:

1. besluit van de GS Amersfoort-Centrum 2005, Acta artikel 172. De synode besloot: "de kerk te Groningen-West opnieuw aan te wijzen als archiefcontrolerende kerk en haar te vragen de volgende synode te dienen met een rapport over de controle van het synodale archief in het ADC" (besluit 2);

2. brief van de Gereformeerde Kerk te Groningen-West d.d. 2 april 2008. De kerkenraad deelt daarin mee dat hij de controle van het synodale archief niet heeft uitgevoerd. Hij stelt dat de taak van de controle van het synodale archief al behartigd wordt door de deputaten archief en documentatie. Hij verzoekt “de bedoelde opdracht tot controle duurzaam neer te leggen bij deputaten van het ADC”.

Besluit:

1. de kerk te Groningen-West te bedanken voor al het werk, gedaan voor het synodale archief;
2. de kerk te Groningen-West te ontheffen van de taak tot controle van het synodale archief.

Gronden:

1. de kerk van Groningen-West was jarenlang archiefbewarende kerk en heeft na de overdracht nog een aantal jaren de controle van het archief gedaan;
2. het ADC verzorgt het synodale archief en wordt bij dat werk gecontroleerd door de deputaten archief en documentatie. Het is niet nodig dat deze controle gecontroleerd wordt.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 14

Synodale publicaties en

communicatie

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten generaal-synodale publicaties

Artikel 136

12-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten generaal-synodale publicaties

Materiaal:

rapport van deputaten generaal-synodale publicaties (GSP).

Besluit 1:

deputaten te dechargeren onder dank voor hun arbeid.

Grond:

deputaten hebben hun taak naar behoren uitgevoerd, zowel wat betreft de publicaties als het communicatiebeleid.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen voor de uitgave van generaal-synodale publicaties met de volgende opdrachten:

- a. de Acta en de Handelingen van de generale synode en de rapporten van de door de generale synode benoemde deputaten te doen produceren en digitaal te doen verspreiden en daarbij ervoor zorg te dragen dat tegelijk een versie op papier ter beschikking komt;
- b. van het nieuwe *Gereformeerd Kerkboek (2006)*, van het *Supplement Gereformeerd Kerkboek* en van de *Uitbreiding Gereformeerd Kerkboek* en van andere drukwerken die op last van de generale synode worden vervaardigd, nieuwe edities te doen uitgeven en/of te doen herdrukken; daarbij moet in technisch en economisch opzicht zo doeltreffend mogelijk te werk worden gegaan; ook dient er zoveel mogelijk voor gezorgd te worden dat druk- en zetfouten worden verbeterd;
- c. de nieuwe tekst van de liturgische formulieren op een eenvoudige wijze uit te geven, na overleg met de deputaten eredienst;
- d. met drukkers en uitgevers overeenkomsten af te sluiten die betrekking hebben op de onder a en b bedoelde uitgaven, inzake de technische vervaardiging en de uitgeverexploitatie alsmede met auteurs voor wat betreft de auteursrechtelijke aanspraken en bevoegdheden voorzover daarvan sprake is;
- e. toe te zien op de naleving van de onder d bedoelde overeenkomsten;
- f. erop toe te zien dat terzake van de typografische verzorging, de afmetingen, het taalgebruik, de spelling, de interpunctie, de nomenclatuur en dergelijke, zowel in schriftelijke als in digitale versie, zoveel mogelijk een verantwoorde eenvormigheid wordt betracht met inachtneming van de door de generale synode van toepassing verklaarde regels voor spelling en dergelijke;
- g. te beslissen over verzoeken om toestemming tot het uitgeven van de sub b bedoelde publicaties of onderdelen daarvan, voorzover het auteurs- of gebruiksrecht daarvan bij de kerken berust;
- h. te waken tegen inbreuk op de auteurs- en gebruiksrechten van de kerken en conservatoire en andere noodzakelijke maatregelen te treffen; ervoor te zorgen dat in de kerkelijke publicaties die met hun medewerking tot stand komen, een clause wordt afgedrukt waaruit blijkt dat deze rechten bij de kerken berusten en dat voor verspreiding van de tekst toestemming van de kerken vereist is;
- i. te waken tegen inbreuk op auteurs- en gebruiksrechten van derden bij het uitgeven van publicaties onder a en b genoemd;
- j. geschillen met derden zoveel mogelijk op te lossen door middel van arbitrage;
- k. bij het afsluiten van overeenkomsten eventueel royalty's te bedingen bij uitgevers, indien en voorzover er sprake is van bijzondere kosten of lasten voor de kerken, die aan de betreffende

publicaties ten grondslag liggen, met als uitgangspunt dat in het algemeen de prijs van een kerkelijke publicatie niet belemmerend mag werken ten aanzien van de verspreidingsmogelijkheden;

- l. van transacties met derden die financiële consequenties hebben, de desbetreffende stukken aan deputaten financiën en beheer ter beschikking te stellen;
- m. aan de volgende synode rapport uit te brengen van hun werkzaamheden en daarvan de kerken in kennis te stellen drie maanden voor de aanvang van de synode.

Gronden:

1. de opdrachten van de vorige synode zijn goed bruikbaar gebleken;
2. als de nieuwe tekst van de liturgische formulieren in een gedrukte vorm verspreid wordt, kan dat de kerken stimuleren tot het beoordelen van deze formulieren en het doen van wijzigingsvoorstellen.

Besluit 3:

deputaten op te dragen een privacyreglement aan de kerken, classes, particuliere synoden en deputaatschappen aan te bieden.

Grond:

het is van belang dat genoemden voldoen aan de wettelijke verplichtingen, ook die voortvloeien uit de Wet bescherming persoonsgegevens en het daaraan gerelateerde Vrijstellingsbesluit.

Besluit 4:

deputaten op te dragen om, in overleg met deputaten eredienst en deputaten kerkmuziek, de volgende synode te dienen met voorstellen over de samenstelling van het Gereformeerd Kerkeboek.

Besluit 5:

- a. het externe communicatiebeleid verder te ontwikkelen volgens het ingediende beleidsplan;
- b. in goede samenwerking met de andere deputaatschappen het communicatiebeleid te coördineren en hun duidelijke en gerichte aanwijzingen daarover te geven, zowel wat betreft de rapportage van hun werk als de communicatie daarover;
- c. de website www.gkv.nl en de organisatie daarachter verder te ontwikkelen, waarbij in het bijzonder te denken is aan de voorgenomen restyling, de ontwikkeling van het forum, nieuwe media en de aanpassing van het project- en redactiestatuut;
- d. aan alle deputaatschappen op te dragen voor hun rapportage aan de synode en de kerken en voor hun communicatie zich in goede samenwerking met deputaten te richten naar hun aanwijzingen, waarbij de deputaatschappen wel de inhoudelijke verantwoordelijkheid houden voor hun eigen werk.

Gronden:

1. de opdrachten van de vorige synode kunnen nu aangepast en aangevuld worden op basis van de bereikte resultaten en nieuwe ontwikkelingen;
2. voor eenheid in het communicatiebeleid is het nodig aan deputaten een initiërende, coördinerende en leiding gevende positie toe te kennen en daarvan de deputaatschappen in kennis te stellen.

Besluit 6:

bij de benoeming van nieuwe deputaten geen deputaten te belasten met enkel communicatietaken.

Grond:

tot nu bestond er binnen het deputaatschap een aparte sectie communicatie. In de praktijk lopen de werkzaamheden van deputaten algemeen en deputaten communicatie door elkaar. Daarom kan de verdeling van taken beter aan deputaten zelf overgelaten worden.

Bespreking

Aanwezig van deputaten zijn D.van Dijk, M.A. Oosterhoff en ds. M. van Veelen. Ook zijn present de communicatiemedewerkster van deputaten, M.W. Oosten-De Jong, de projectleider website B. Jonker en een medewerkster van de communicatieadviseur, C. van Eijsden-Dee.

Kerkboek

Een belangrijk onderdeel van de bespreking vormt het onderdeel: definitieve samenstelling Gereformeerd Kerkboek. Het voorstel van deputaten om al vast te besluiten het Kort Begrip te schrappen lijkt de vergadering weinig zinvol. In een boek zo vol geladen helpen 40 blaadjes niet.

Ds. Van der Jagt dient een amendement in om besluit 4 aan te passen: niet alleen overleg voeren met deputaten eredienst, maar ook met deputaten kerkmuziek. Tevens stelt hij voor om het oorspronkelijke besluit 5, betreffende het Kort Begrip, nu te laten vervallen, zodat er een integraal voorstel kan komen op de volgende GS. Deputaten geven aan met het wegvallen van besluit 5 wel te kunnen leven, maar grote moeite te hebben met het aangepaste besluit 4. Immers, welke liederen wel en welke liederen niet in de definitieve bundel komen is een zaak van deputaten kerkmuziek, waar deputaten GSP geen invloed op hebben of willen hebben. Van der Jagt repliceert dat dat ook niet de bedoeling van zijn amendement is. Maar daar waar de liederen een substantieel onderdeel uitmaken van het Kerkboek is het niet meer dan logisch dat ook zij in het proces van de definitieve samenstelling betrokken worden. Het amendement wordt met algemene stemmen aangenomen.

Vanuit de vergadering wordt verder aandacht gevraagd voor de praktijk zoals die zich nu voordoet: gemeenteleden kopen een NBV met het Liedboek voor de Kerken, en daarnaast een Gereformeerd Kerkboek. Laat in toekomstige uitgiften hiermee rekening gehouden worden, zodat mensen niet onnodig op kosten worden gejaagd.

Een ander punt dat wordt aangesneden is de vraag of het eigenlijk wel goed is om een Bijbel en een Kerkboek in een uitgave te doen. Doet dat niet af aan de heiligheid van Gods Woord? Ondermijn je het gezag van de Bijbel niet als je het Woord in één band bindt met woorden van mensen? Deputaten geven aan dat de kerken een lange traditie hebben als het gaat om de uitgave van Bijbel en Psalmboek in een band. Ze zien geen reden deze traditie te onderbreken.

Ds. Oosterhuis vraagt ook op andere wijze aandacht voor de heiligheid van Gods Woord. In besluit 2b worden allerlei technische zaken opgesomd, maar de idee dat we te maken hebben met de Bijbel komt op geen enkele wijze tot uitdrukking. Hij stelt daarom per amendement voor om de passage "voorts dient daarbij zoveel mogelijk recht te worden gedaan aan de heiligheid van Gods Woord" toe te voegen. Het amendement wordt met 17 stemmen voor, 14 tegen en 5 onthoudingen aangenomen.

Iets geheel anders is het privacyreglement, besluit 3. Op zich is hier niets mis mee, integendeel. Maar achter het reglement gaat een geheel aan wetgeving schuil waar de kerken door de bank genomen geen weet van hebben. Dat kun je dan niet zomaar toesturen, daar zul je een uitgebreide toelichting bij moeten geven. Deputaten zeggen toe deze toelichting te gaan verzorgen. Op welke wijze die beschikbaar komt zal nader bekeken worden.

De geamendeerde besluiten worden met algemene stemmen genomen.

Artikel 137

20-06-2008

Benoeming deputaten generaal-synodale publicaties

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten generaal-synodale publicaties:

	<i>afredend</i>
H. Gort, Leek	2017
A.C. Hoksbergen, Oudehaske	2017
J.H. Kuiper, Assen	2011
M.A. Oosterhoff, Krimpen a/d IJssel	2014
D. Scheepstra, Oudorp	2014
M. van Veelen (s), Duiven	2011
G. Wisselink, Best	2017

Artikel 138

12-04-2008

Centrale administratieve ondersteuning

Voorstel: moderamen

Materiaal:

1. rapport van deputaten generaal-synodale publicaties, paragraaf 5.3 en 9;
2. rapport van deputaten voorbereiding generale synode, paragraaf 10.3;
3. schrijven van deputaten generaal-synodale publicaties d.d. 1 maart 2008;
4. Acta Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, art. 179, inzake het treffen van voorzieningen voor administratieve ondersteuning en het toezicht daarover.

Besluit 1:

deputaten generaal-synodale publicaties te danken voor hun werkzaamheden inzake het ontwikkelen van een centrale administratieve ondersteuning.

Grond:

hun taakstelling was bedoeld voor drie jaren, als overbrugging naar de voorstellen van deputaten generaal-synodale organisatie. Terecht hebben zij daarom voorlopige voorzieningen getroffen.

Besluit 2:

deputaten voorbereiding generale synode te danken voor hun toezicht oog, al vergaderde de commissie van toezicht maar weinig.

Grond:

terecht signaleren deputaten de waarde van een eigen postbus voor de generale synode. Ook hebben zij terecht aandacht gevraagd voor een eigen toegang tot de bestaande kerkelijke gegevens.

Bespreking

Bij dit onderdeel zijn aanwezig van deputaten GSP D. van Dijk, M.A. Oosterhoff en ds. M. van Veelen, en van deputaten VGS A.Joh. Kisjes, L. Postma-Douma en P.G.B. de Vries.

Namens het moderamen licht Luiten kort het voorstel toe. Met dit voorstel wordt recht gedaan aan zowel deputaten GSP, die terughoudend zijn geweest in het opzetten van een centrale administratieve ondersteuning, als aan deputaten VGS die op een aantal punten wat kritische vragen hadden vanuit hun rol als commissie van toezicht. Feit is dat Amersfoort-C slechts een opdracht gaf voor drie jaar. Over de eventuele daadwerkelijke invulling van een centrale administratieve ondersteuning wordt nu geen oordeel gevraagd. Die zal aan de orde komen na de besluitvorming rondom deputaten generaal-synodale organisatie.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

Deputaten radio- en televisieuitzending van kerkdiensten

Artikel 139

05-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten radio- en televisieuitzending van kerkdiensten

Materiaal:

rapport van deputaten radio- en televisie-uitzending van kerkdiensten.

Besluit:

1. de deputaten, benoemd door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 onder dank te dechargeren en hun beleid van de afgelopen jaren ten aanzien van de verzorging van radio- en televisie-uitzendingen van kerkdiensten, alsmede de samenwerking met de Stichting Zendtijd voor kerken (ZvK) goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
  - a. radio- en televisie-uitzendingen van kerkdiensten te verzorgen, met het oog op de verkondiging van het evangelie in deze wereld;
  - b. de binnen het medium (televisie resp. radio) gegeven en aanwezige mogelijkheden optimaal te benutten om de boodschap van het evangelie zo goed mogelijk bij de kijker en luisteraar te doen overkomen;
  - c. het aanwezige opgenomen materiaal, waar mogelijk, ook op andere wijze (zoals bijv. via themakanalen/dagprogramma's, internet etc.) te gebruiken om de boodschap van het evangelie uit te dragen;
  - d. binnen de Raad van Toezicht en Advies het beleid van de Stichting ZvK te bewaken, zodat een optimale invulling en verzorging van de uitzendingen gewaarborgd blijft;
  - e. waakzaam te zijn dat het voor de omroepwet noodzakelijke gezicht van ZvK als de exponent van bijbelgetrouwe kerken niet leidt tot een verlies aan identiteit van de kerken (de Gereformeerde Kerken in het bijzonder) voor de kijker/luisteraar.
  - f. waakzaam te zijn ten aanzien van een mogelijke nieuwe verdeling van de aan de kerkelijke zendgemachtigden toegewezen zendtijd;
  - g. de ontwikkelingen op mediagebied, voorzover die van belang zijn met het oog op de zendtijd van de kerken, actief te blijven volgen;
  - h. tekst, beeld en geluid van de uitgezonden kerkdiensten te publiceren en te verspreiden;
  - i. van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende synode en hun rapport uiterlijk drie maanden voor het begin van de volgende generale synode aan de kerken toe te zenden.

Gronden:

1. deputaten hebben zich gehouden aan de opdracht, van hun beleid goede verantwoording afgelegd en daarover in hun rapport zorgvuldig verslag gedaan;
2. de moderne media zijn een geschikt en verantwoord middel gebleken om aan de opdracht van Jezus Christus, om het evangelie te verkondigen, gehoor te geven;

3. er is terecht meer aandacht gekomen voor de noodzaak om via radio en televisie ook mensen die zich ver van kerk en religie verwijderd hebben, met het evangelie te bereiken;
4. de snelle ontwikkelingen op het terrein van de media (waaronder de explosieve groei van het internetgebruik) maken het nodig steeds alert te blijven op nieuwe mogelijkheden, daardoor geboden.

Bespreking

G.A. Breteler, ds. G. Gunnink, M.A. Niemeijer en B. Jonker zijn als deputaat bij de vergadering aanwezig. Eerstgenoemde presenteert het rapport en begint met een citaat uit Openb. 14 vers 6 en 7, waarin sprake is van een engel die vanuit de lucht het eeuwig evangelie verkondigt aan hen die op de aarde zijn en aan alle volk en stam en natie. Dat evangelie mogen de kerken ook via de radio en televisie uitdragen. Uitnodigend en appellerend: Vreest God en geeft Hem eer, want het uur van het oordeel is gekomen. Dat is de kern van de inhoud van de diensten die verzorgd mogen worden. Daarmee onderscheiden de diensten zich van evangelisatieprogramma's – maar vaak ook van andere kerken die vertegenwoordigd zijn in de Zendtijd voor de Kerken. Hij pleit ervoor deze eigen identiteit goed te bewaken. Dat is binnen het bestel van een zich voortdurend ontwikkelende omroep best een opgave. Maar laten we God danken voor de mogelijkheden die er zijn – en die voluit benutten.

Vanuit de vergadering wordt met enige dankbaarheid geconstateerd dat het experiment rondom de korte thematische programma's niks geworden is. Dat geeft meer ruimte voor het uitzenden van kerkdiensten. Maar zijn deze diensten wel herkenbaar genoeg – als diensten van de Gereformeerde Kerken? En is het onderscheid dat gemaakt wordt tussen een evangelisatiebijeenkomst en een kerkdienst houdbaar? Zal niet elke kerkdienst ten volle evangelieverkondiging moeten zijn, voor inderdaad alle volk en taal en natie? Wordt de zaak nu soms niet te veel opgepimpt, met interviewtjes, kennismaken met de gemeente en de predikant, zodat er voor de verkondiging een (te) klein plekje overblijft? Vergeet ook je eigen mensen niet die van de tv-diensten afhankelijk zijn.

Er wordt ook gewaarschuwd voor een overreactie. Indien anderen thema's als zonde en straf laten liggen, moeten wij dat niet overaccentueren. Datzelfde geldt voor een afzetten tegen het charismatische gedachtegoed. Laten de diensten zoveel mogelijk een afspiegeling zijn van de zondagse samenkomsten zoals die overal in Nederland worden gehouden.

Deputaten geven aan dat de vragen zeer herkenbaar zijn. Het zijn ook de punten waarop binnen het deputaatschap voortdurend bezinning plaats vindt. Inderdaad hebben de uitzendingen een substantieel gedeelte kijkers (en met name luisteraars) met een kerkelijke achtergrond. Maar er zijn gemiddeld ook zo'n 35.000 kijkers die 'zappend' bij de kerkdienst uitkomen. Dat zijn er veel meer dan in de Koningskerk van Zwolle-Zuid passen. Deputaten verstaan hun taak zo dat deze kijkers dat denkbare kerkgebouw niet voorbij zijn gelopen voordat ze de boodschap, die wij ze mee willen geven, gehoord hebben. Daar kun je marketing- en kijkcijfers tegenaan gooien, maar dat zal voor deputaten RTV nooit het laatste woord hebben. Ook uit de brainstormdag, die er geweest is met een aantal gereformeerde predikanten, is dat duidelijk naar voren gekomen: je kunt niet een half evangelie brengen.

Toch hoeft je niet lijdzaam te zijn. Waar je kunt, probeer je een uitzending te maken die aanspreekt. Daarom dat er ook gesproken wordt over getalenteerde predikanten. Niet iedereen komt over op de buis, niet iedereen is in staat om in zijn woordgebruik bijvoorbeeld de kloof tussen de wekelijkse hoorder en de voorbijganger te overbruggen. Deputaten kennen niet alle predikanten. Vandaar dat de oproep is gedaan om hen te attenderen op voorgangers die op dit gebied talenten hebben. Die keuze heeft, om alle misverstand daarover weg te nemen, niets te maken met zaken als ligging of zo.

Internet

Een ander punt van discussie betreft de relatie kerkdiensten en internet. Er is veel gaande op het net, het budget van ZvK ten behoeve van het internet is ook fors gestegen. Is de opdracht voor deputaten voldoende dat zij deze ontwikkelingen volgen? Plaats daarnaast dan het gegeven dat op het internet inmiddels duizenden kerkdiensten te zien of te beluisteren zijn, ook van onze kerken. Zijn de kerken voldoende doordrongen van het gegeven dat wat er in die diensten gebeurt overal ter wereld gehoord wordt? Denk bijvoorbeeld aan privacygevoelige zaken als voorbedes, afkondigingen inzake tucht etc. Zou het niet verstandig zijn als er vanuit het deputaatschap voorlichting kwam richting de kerken op deze terreinen?

Deputaten signaleren wel het probleem. Maar dit is zo breed – en de ontwikkelingen zijn zo onstuitend, dat je je de vraag moet stellen welke rol deputaten daarin zouden kunnen spelen. Want je hebt niet alleen internet, maar ook de lokale omroepen, om maar een ander voorbeeld te noemen. Een opdracht aan deputaten om op dit punt de kerken te gaan adviseren, zoals Jonkman per amendement voorstelt, gaat de mogelijkheden en middelen van het deputaatschap verre te boven. De problematiek is gesignaleerd, en dat is goed. Maar laten de plaatselijke kerken hier zelf lering uit trekken. Het amendement Jonkman wordt met 10 stemmen voor, 21 tegen en 2 onthoudingen verworpen.

De besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 140

20-06-2008

Benoeming deputaten radio- en televisieuitzending van kerkdiensten

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten radio- en televisieuitzending van kerkdiensten:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
G.A. Breteler, Hilversum	2011	A.M. Griffioen-van Gurp, Hilversum
W.J.A. Driesens, Zwolle	2017	A. de Ruiter, Enkhuizen
G. Gunnink (s), Amersfoort	2014	
B. Jonker, Dalfsen	2014	
mevr. F.M. van der Mooren, Den Haag	2017	
M.A. Niemeijer, Den Haag	2014	

Deputaten generaal-synodale organisatie

Artikel 141

07-06-2008

Synodale reorganisatie – eerste besluitenreeks

Voorstel commissie organisatie

Materiaal:

1. Acta GS Zuidhorn 2002-2003, art. 203 en 213;
2. Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 177, 178 en 181;
3. rapport werkgroep afstemming deputaatschappen;
4. aanvullend rapport werkgroep afstemming deputaatschappen;
5. rapport 'Anders Samen' deputaten generaal-synodale organisatie;
6. gezamenlijke brief van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle en de Theologische Universiteit Kampen d.d. 27 maart 2008, waarin het belang benadrukt wordt, dat een herinrichting van de generaal-synodale organisatie rekening houdt met actuele ontwikkelingen in het onderwijs, in het bijzonder ten aanzien van de dienstverlening aan de samenleving, in welke ontwikkeling GH Zwolle en TU Kampen sinds enige tijd nauw samenwerken;
7. rapport commissie organisatie (zie Bijlage 14.1)
8. reacties van deputaatschappen op de voorstellen van deputaten GSO;
9. brief van de Gereformeerde Kerk te Apeldoorn-Centrum d.d. 22 februari 2008;
10. brief van de GK te Terneuzen d.d. 13 maart 2006, waarin wordt opgeroepen het aantal deputaatschappen te beperken.

A - BESLUITEN MET BETREKKING TOT DE BESLUITVORMING OVER DIT ONDERWERP

Besluit 1:

Onder dankzegging voor het verrichte werk nota te nemen van de rapporten en aanvullende rapporten van de werkgroep afstemming deputaatschappen (WAD) en deputaten generaal-synodale organisatie (GSO) en deze te betrekken bij de verdere besluitvorming als adviezen ter verbetering van de generaal-synodale organisatie.

Grond:

de WAD en deputaten GSO hebben zich van hun opdracht naar behoren gekweten en de synode gediend met het resultaat van hun werkzaamheden.

Besluit 2:

- a. de WAD te dechargeren van haar taak en deze als geëindigd te beschouwen;
- b. haar door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 in functie benoemde voorzitter, ds. J.H. Smit, in het bijzonder te danken voor zijn werk;
- c. deputaten GSO te dechargeren van hun taak en deze als geëindigd te beschouwen.

Gronden

1. de rapporten van de WAD en deputaten GSO zijn te beschouwen als adviezen die op verzoek van de GS Amersfoort-C 2005 aan de synode zijn uitgebracht. Met het uitbrengen van de adviezen is die opdracht formeel beëindigd;
2. de GS Amersfoort-C 2005 benoemde ds. J.H. Smit als voorzitter van de WAD. Hij heeft zich van zijn taak op bekwame wijze gekweten.

Besluit 3:

bij wijze van tussentijdse besluitvorming nu de kaders vast te stellen voor de nadere uitwerkingsvoorstellen, over welke uitwerkingsvoorstellen deze synode op een later moment definitieve besluiten zal nemen.

Gronden:

1. de WAD en deputaten GSO hebben veel materiaal aangeleverd dat kan dienen ter ondersteuning van de besluitvorming door de synode over verbeteringen in haar werkwijze. De WAD komt ten aanzien van de daarin deelnemende deputaatschappen met een aantal concrete voorstellen; deputaten GSO doen voorstellen voor een meer omvattende en fundamentele hergroepering van zowel de deputaatschappelijke structuur als de organisatie van de dienstverlening aan de kerken;
2. noch de voorstellen van de WAD, noch de voorstellen van deputaten GSO, zijn als zodanig vatbaar en gereed voor finale besluitvorming en uitvoering. Daartoe dienen
  - a. op strategisch niveau eerst de aard en de reikwijdte van de wijzigingen te worden vastgesteld;
  - b. op tactisch niveau de voor de concrete uitvoering en implementatie noodzakelijke beleidskaders en randvoorwaarden te worden geformuleerd en
  - c. op operationeel niveau de wijze waarop de veranderingen in de praktijk zullen worden doorgevoerd – zeker waar die de concrete positie en belangen van mensen raken – zorgvuldig na goed overleg met de bestaande deputaatschappen en hun uitvoeringsinstanties te worden vastgesteld;
3. die uitwerking moet nu ter hand genomen worden, zodat op korte termijn de contouren kunnen worden ingevuld en deze synode nog tijdens haar zittingsperiode over de realisering van de voorgenomen verbeteringen definitieve besluiten kan nemen.

B - BESLUIT MET BETREKKING TOT DE AARD EN DE REIKWIJDTE VAN DE VERANDERINGEN

Besluit 4:

- a. niet te kiezen voor een fundamentele herinrichting van de generaal-synodale organisatie;
- b. te besluiten tot het doorvoeren van verbeteringen op grond van praktische argumenten en op die wijze de effectiviteit en de efficiency van de synode, haar deputaatschappen en de uitvoeringsorganen te vergroten;
- c. rekening te houden met aspecten van bestuurbaarheid en bestuurlijke betrouwbaarheid, continuïteit, (ontwikkel)kosten en duurzaamheid van de door te voeren veranderingen;
- d. bij de te realiseren veranderingen op het niveau van de uitvoeringsorganisaties aandacht te schenken aan de relatie met de organisatie van de dienstverlening 'ten dienste van de samenleving' binnen het hoger onderwijs, in het bijzonder vanuit de TU Kampen en de GH Zwolle.

Gronden:

1. het vraagstuk van de werkbelasting van de generale synode, de deputaatschappen en de doelmatigheid van het geheel van de uitvoeringsinstellingen ligt er al sinds de GS Zuidhorn 2002-2003. De GS Amersfoort-C 2005 onderstreepte de noodzaak om verbeteringen door te voeren. Een fundamentele reorganisatie kost veel tijd en energie. De totstandkoming van het rapport van deputaten GSO, de reacties vanuit de deputaatschappen en de bespreking ter synode laten zien dat in het veld bovendien verschillend gedacht wordt over zowel de noodzaak als de richting van een eventuele herinrichting. De concrete voorstellen van de WAD tot integratie van een aantal deputaatschappen laten zien dat daartoe op een meer praktisch niveau goede mogelijkheden zijn;
2. de door deputaten GSO gekozen benadering van een grondige herordening is waardevol en levert op onderdelen belangrijke bouwstenen voor verbetering, maar een omvattend reorganisatievoorstel zou zich hebben mogen confronteren met de (bestaande en de in ontwerp zijnde nieuwe) kerkorde, met de andere organen van het kerkverband: classes en particuliere synoden, maar ook de verhouding tot instellingen die tot nu toe geen onderdeel van de kerkverbandelijke structuur uitmaken. Dat hebben deputaten GSO niet gedaan;
3. een aantal deputaatschappen en (hun) uitvoeringsorganen is pas in de laatste vijftien jaar onderdeel geworden van de generaal-synodale structuur. Veranderingen die geen voor alle partijen wezenlijke verbetering inhouden, zijn eerder een risico voor de goede vervulling van taken, dan een stimulans tot verdere verbetering. Dat kan betekenen dat bepaalde taakvelden en/of uitvoeringsorganen niet of nog niet in de eventuele wijzigingen worden meegenomen;
4. deputaten GSO hebben om hen moverende redenen in hun voorstellen geen rekening gehouden met de structuur en de positie van de TU Kampen, terwijl in het bijzonder de actuele ontwikkelingen op het gebied van de organisatie van de dienstverlening in het hoger onderwijs niet alleen de TU Kampen zelf raken, maar ook een nauwe relatie hebben met de herinrichting van de uitvoeringsorganen;
5. de Theologische Universiteit Kampen en Gereformeerde Hogeschool Zwolle hebben aangegeven zowel graag betrokken te willen zijn bij de herinrichting van de generaal-synodale organisatie in relatie met de ontwikkelingen op het terrein van de dienstverlening, als omgekeerd de generaal-synodale organisatie ruimte te geven om in hun ontwikkelingsproces te participeren.

C - UITGANGSPUNTEN TEN AANZIEN VAN DE GENERAAL-SYNODALE ORGANISATIE

Besluit 5:

- a. de generale synode als meeste vergadering van de kerken verantwoordelijk te blijven achten voor de organisatie van de taken, die naar art. 30 KO op haar agenda zijn geplaatst
- b. haar gehouden te achten om, binnen de verantwoordingskaders die zij tegenover de kerken heeft, de uitvoering van die taken op de meest doelmatige wijze vorm te geven;
- c. te onderzoeken hoe deputaatschappen tijdens de periode waarin de generale synode niet vergadert voor vragen rond de interpretatie of uitwerking van hun opdracht terug kunnen vallen op ondersteuning door (representanten van) de opdrachtgever.

Gronden:

1. het is eigen aan ons kerkverband dat de generale synode meerdere rollen vervult. Zo is zij belast met regelende en bestuurlijke taken, rechtspraak, beleid en beheer en toezicht, alsmede het scheppen van voorzieningen ten dienste van de kerken. Het behoort tot de normale verantwoordelijkheid en bevoegdheid van de generale synode om van tijd tot tijd noodzakelijke en/of wenselijke verbeteringen in haar organisatie te realiseren;
2. het is niet meer dan een eis van goed bestuur dat de synode steeds zoekt naar de beste inrichting van haar eigen ondersteuning. Het bewust en zorgvuldig omgaan met de schaarse middelen en menskracht én het tijdig inspelen op nieuwe ontwikkelingen behoren daartoe. Doordat de generale synode volgens de KO eens per drie jaar vergadert, dient ze geëigende maatregelen te nemen opdat de haar toegewezen taken adequaat worden uitgevoerd.

D - UITGANGSPUNTEN TEN AANZIEN VAN DE INRICHTING EN HET FUNCTIONEREN VAN DEPUTAATSCHAPPEN

Besluit 6:

de taakomschrijving voor de deputaatschappen te formuleren in meetbare doelen en gewenste resultaten.

Gronden:

1. deputaatschappen hebben een gedelegeerde verantwoordelijkheid voor de behartiging van het aangewezen taakveld. Zij dragen in de praktijk de bestuurlijke verantwoordelijkheid namens en in opdracht van de synode. Zij zijn in de eerste plaats de bestuurder-opdrachtgever namens de synode. Ze dienen daarom tegelijk voldoende ruimte te krijgen voor de uitvoering van hun opdrachten en zich te beperken tot hoofdlijnen in hun verantwoording. De synode formuleert de kaders waarbinnen het deputaatschap opereert. Daarom kunnen die uitgangspunten zijn voor de verantwoording;
2. niet alleen een kleiner aantal rapporten, maar ook een beter hanteerbare verantwoording dragen bij aan een beperking van de werklust van de synode;
3. meetbare doelstellingen ondersteunen een duidelijke verantwoording, die tot eenvoudiger beoordeling en snellere besluitvorming kan leiden.

Besluit 7:

- a. over te gaan tot clustering en daarmee vermindering van het aantal deputaatschappen op basis van een nader uit te werken rubricering;
- b. aan de rubricering als eis mee te geven dat ze enerzijds passend is bij de agendavorming van de synode en anderzijds aansluit bij de verschillende dimensies van gemeente-zijn. De rubricering moet daarnaast duurzaam hanteerbaar zijn als onderscheidend criterium;
- c. in het bijzonder aandacht te geven aan de wijze waarop de meer ondersteunende en op dienstverlening aan de kerken gerichte deputaatschappen kunnen worden samengevoegd en hoe de verantwoording over de uitvoerende activiteiten op andere wijze kan worden ingericht;
- d. voorhands als bovengrens voor de clustering te hanteren de noodzaak tot het creëren van een extra bestuurslaag;
- e. ten aanzien van de deputaatschappen toerusting evangeliserende gemeente (DTEG), aanvullende steunverlening evangelisatie (ASE) en steunpunt gemeenteopbouw (SGO) reeds nu te besluiten tot integratie, onverminderd de mogelijkheid en wenselijkheid van samenvoeging binnen een groter geheel;
- f. DTEG, ASE en SGO op te dragen om reeds een begin te maken met de inventarisatie van de effecten van de samenvoeging, zodat deze op een later tijdstip bij de finale besluitvorming over het geheel kan worden meegenomen;
- g. ten aanzien van de terughoudende opstelling van het generaal diaconaal deputaatschap (GDD) met betrekking tot samenvoeging uit te spreken dat in deze opstelling onvoldoende gronden zijn aangevoerd om haar synodaal mandaat niet mee te nemen in de voorgenomen clustering.

Gronden

1. de GS Amersfoort-C 2005 heeft de groei van het aantal deputaatschappen en de vaak gedetailleerde wijze waarop verantwoording aan de synode wordt afgelegd, aangewezen als een van de oorzaken van de ontstane werklust. Samenvoeging is geen doel op zich. Waar het als middel dienstig is om tot een doelmatiger advisering en uitvoering van taken te kunnen komen, verdient het overweging;
2. de rubricering die door deputaten GSO is voorgesteld en de door de WAD gehanteerde benadering vanuit 5 dimensies zijn mogelijke indelingen;
3. de voorstellen van de WAD tot integratie van DTEG, SGO en ASE passen in de voorgenomen clustering en kunnen in uitvoering worden genomen;
4. het binnen de WAD ingenomen standpunt van GDD, dat zij zich primair op een specifieke doelgroep richt en dat nog niet overtuigend is aangetoond dat de noodzaak tot verdere integratie bestaat, is in het licht van de voorgenomen herordening onvoldoende steekhoudend om GDD buiten beoordeling te laten;
5. de bijdrage van ZHT binnen de WAD dient meegenomen te worden binnen het aandachtsveld volgens het genoemde onder besluit 7c.

E - UITGANGSPUNTEN TEN AANZIEN VAN DE UITVOERING VAN DE DIENSTVERLENENDE EN ONDERSTEUNENDE TAKEN

Besluit 8:

- a. de haalbaarheid te onderzoeken van de samenvoeging van de verschillende steunpunten en uitvoeringsorganen;
- b. de in besluit 7d aangegeven bovengrens ook te hanteren ten aanzien van de beoogde uitvoeringsorganen;
- c. als algemene randvoorwaarden voor de samenvoeging van de uitvoeringsorganen mee te geven:
  1. aandacht voor een duurzame organisatiestructuur, enerzijds een voldoende volume om zichzelf op een goede wijze in stand te kunnen houden, anderzijds klein genoeg om flexibel op de veranderende vraag te kunnen inspelen;
  2. verschuiving van onbetaalde uitvoering van taken – die nu soms bij deputaten zit – naar betaalde uitvoering van taken – door een professioneel bureau, mag niet leiden tot kostenuitzetting;
  3. aandacht voor personele en financiële aspecten.

Gronden:

1. voor de uitvoering van de dienstverlening kunnen de betreffende deputaten zich voorzien van een uitvoeringsorganisatie, die de uitvoering voor hen ter hand neemt. De clustering van deputaatschappen hoeft niet gelijk op te gaan met de samenvoeging van de uitvoeringsorganen;
2. de bestaande praktijk, waarin vele en diverse uitvoeringsorganen functioneren - van groot tot klein en van sterk afhankelijk van het deputaatschap tot vrijwel onafhankelijk ervan functionerend - is als resultaat van een jarenlang gegroeide situatie verklaarbaar, maar past onvoldoende bij de ontwikkelingen in de afgelopen jaren.
3. bij de uitwerking dienen de algemene eisen die aan goed werkgeverschap gesteld worden zorgvuldig in acht genomen te worden.

F - BESLUITEN MET BETREKKING TOT DE PROCEDURE

Besluit 9:

- a. de uitwerking van de in de voorgaande besluiten aangewezen richting nog tijdens deze synode te doen plaatsvinden, zodanig dat voor 1 oktober 2008 een uitgewerkt plan ter tafel ligt, waarover de synode besluiten kan nemen en dat daarna kan worden gerealiseerd;
- b. het moderamen mandaat te geven om de uitwerking vorm te geven en de commissie organisatie opdracht te geven de gewenste ondersteuning te blijven geven;

- c. een werkbudget beschikbaar te stellen voor de eventuele uitwerking van het implementatieplan door een professionele kracht.

Gronden:

1. de richtinggevende besluiten (zoals de clustering en het haalbaarheidsonderzoek) moeten nu worden uitgewerkt in een samenhangend plan, dat in overleg met betrokkenen tot stand komt en concrete en uitvoerbare besluiten voorlegt, die vervolgens kunnen worden geïmplementeerd;
2. voor het schrijven van genoemd plan is de medewerking van alle deputaatschappen onmisbaar;
3. een werkbudget is nodig om – gezien de korte termijn – met behulp van deskundige ondersteuning een plan te doen uitwerken. De regierol ligt bij het moderamen, daarbij ondersteund door de commissie organisatie.

Overzicht besluitvorming

Om het onderwerp organisatie enigszins overzichtelijk te houden volgt nu eerst een overzicht van de gang van zaken rondom de besluitvorming. Het rapport van deputaten generaal-synodale organisatie is uitvoerig besproken. Het verslag volgt hieronder onder het kopje: deputaten generaal-synodale organisatie. De vergadering besloot een andere weg te kiezen en nam het voorstel aan zoals dat was geformuleerd door de commissie organisatie van de GS – zie boven. Dit voorstel is te omschrijven als een kadervoorstel. De bespreking hiervan is weergegeven onder het kopje 'commissie organisatie'. Vervolgens is de commissie organisatie aan de slag gegaan met de uitwerking daarvan. Die voorstellen zijn besproken in een later stadium en staan vermeld in Acta, art.151.

Daarnaast was er het werk van de werkgroep afstemming deputaatschappen – zie de bespreking onder het gelijknamige kopje. Deze werkgroep heeft zich – op een enkele opmerking na – aangesloten bij de voorstellen zoals die geformuleerd zijn door de commissie organisatie.

DEPUTATEN GENERAAL-SYNODALE ORGANISATIE

Op 19 april presenteren de deputaten hun rapport, aansluitend wordt in groepjes het voorstel besproken. Op 29 mei volgt een vervolgbespreking. Aanwezig zijn – zij het in wisselende samenstelling – de brs. Dijkstra, Van Doornik, Van der Jagt, Nitrau, De Rijke en Vlasblom. Zr. Postma-Douma, die als secretaris van het deputaatschap heeft gefungeerd is ook bij de zittingen aanwezig.

Op dezelfde datum ligt ook het stappenplan rondom dit thema ter tafel, gemaakt door de commissie organisatie, zie onder materiaal 7. Dat probeert een pad aan te geven waarlangs de besluitvorming zou dienen te lopen. Inhoudelijk geeft dat geen commentaar op het rapport GSO, noch wijst het een bepaalde richting. Het is hier even apart genoemd, omdat het tijdens de discussie een duidelijke rol heeft vervuld.

Inleiding

Nu het voorstel van deputaten GSO is afgewezen, kan de verslaglegging van hun presentatie ook kort zijn. De hoofdlijn van hun voorstellen zijn helder verwoord in het rapport. Vanuit de presentatie worden hieronder een paar sleutelbegrippen weergegeven.

Voorop staat het gegeven dat deputaten GSO in hun voorstellen niet meer geven dan een aanzet tot verandering. Het is deze kijkrichting waarvoor ze van de vergadering instemming proberen te verkrijgen. Indien de GS akkoord is zal een uitwerking in een later stadium plaats vinden.

Deputaten geven aan dat zij de opdracht van de synode van Amersfoort-Centrum hebben behandeld als een organisatievraagstuk. De consequentie daarvan is dat geen historisch onderzoek is gedaan naar de juistheid van in het verleden genomen besluiten en de Kerkorde niet op voorhand als een randvoorwaarde is meegenomen. Met de deputaatschappen is op voorhand niet overlegd. Het zoeken van draagvlak zal in tweede instantie dienen te gebeuren – immers, de diverse deputaatschappen maken zelf onderdeel uit van het onderzoek.

De rode draad door het voorstel is dat het karakter van de GS als meeste vergadering gehandhaafd dient te blijven. Daarbij wordt benadrukt dat een GS niet gelijk is aan een soort Raad van Bestuur. Tweede uitgangspunt is dat datgene wat ten behoeve van de kerken gedaan wordt weliswaar kerke-

lijk is, maar daarom nog niet per definitie door een GS behandeld dient te worden. Laatste leidende gedachte is: de GK kennen een confederatief kerkverband.

Knelpunten

Het aantal deputaatschappen neemt toe en de levensduur van een eenmaal ingesteld deputaatschap lijkt onbeperkt. Dat is het eerste probleem. Daaraan gekoppeld wordt de belasting voor een GS steeds groter want er komen steeds meer rapporten. Min of meer parallel daaraan ontstaat het probleem dat door deputaatschappen organisaties worden aangestuurd die mensen in dienst hebben en zo steeds professioneler worden. Daardoor ontstaan competentieverschillen tussen de synode(leden) en de deputaten. Bedenk daarbij tevens dat de steunpunten een permanent karakter dragen, terwijl de synode geen continuüm is. Hierdoor ontstaat ook een ander probleem waar deputaten op wijzen: de opdrachtgever is niet tevens degene die controleert of de opdracht naar behoren is uitgevoerd. Dat strijdt met het principe van good governance en bemoeilijkt het procesmanagement.

Als laatste knelpunt noemen deputaten de snelheid van de besluitvorming. Eens in de drie jaar vergadert een GS. Dat komt een vlotte organisatie niet ten goede.

Doelen

Deputaten maken vervolgens helder wat de doelen zijn die ze met de reorganisatie willen bereiken. Te noemen zijn: meer invloed van gemeenten op activiteiten die bedoeld zijn om gemeenten te ondersteunen, het bereiken van bestuurscontinuïteit, een grotere snelheid van besluitvorming, good governance (met name op het punt van de verantwoording van werkers aan het bestuur), clustering waar mogelijk en tot slot vermindering van de piekbelasting.

Welnu – als je het uitgangspunt wilt handhaven dat de GS de meeste vergadering is en piekbelasting wilt vermijden en tegelijkertijd deze doelen wilt bereiken, dan is de onontkoombare conclusie dat een deel van de activiteiten, die nu via de structuur van de GS geregeld zijn, daarbuiten moeten worden geplaatst in een min of meer parallel kerkverband. Immers, niet alles wat kerkelijk is – dat geldt ook voor veel andere zaken – wordt via de GS ‘bestuurd’. Dat leidt tot een voorlopige rubricering in twee categorieën: zaken die als kerntaken voor de kerkelijke vergaderingen kunnen worden gezien blijven vallen binnen de GS-structuur, zaken die als kerntaken voor gemeenten kunnen worden gezien, activiteiten respectievelijk door en voor de gemeenten, krijgen een andere organisatievorm, buiten de GS om, samengevat onder de titel van het rapport: *Anders samen*.

Bespreking

De bespreking vindt plaats op 29 mei. Deputaten hebben, aldus sommigen, lef getoond om buiten de geijkte kaders te kijken, dat moet hun worden toegegeven. Maar wat gemist wordt in het rapport is een analyse van de vraag wat er ge(re)organiseerd moet worden. Wat is de achterliggende visie? Wat voor kerk hebben deputaten voor ogen? En het antwoord op die vraag bepaalt je wijze van reorganiseren. Heb je, bijvoorbeeld, een hiërarchische kerk voor ogen dan organiseer je anders dan wanneer je uitgaat van een confederatief model.

Welk probleem los je op wanneer je, zoals deputaten voorstellen, een deel van de activiteiten buiten de GS plaatst? Het zal uiteindelijk slechts een verschuiving van de gesignaleerde problemen zijn. Want het zijn toch de kerken die de rapporten moeten beoordelen, of ze nu van een private organisatie komen of van synodale zijde. Ook landelijke vergaderingen, zoals vroeger van bijvoorbeeld het Landelijk Verband voor Evangelisatiearbeid (LVEA), moeten door afgevaardigden worden bezocht. En dan wel afgevaardigden van alle kerken.

De denkfout is, volgens sommigen, dat deputaten GSO de synode zien als een bestuur. En dat is het niet. Het is de meeste vergadering van de kerken. En als de kerken vinden dat ze samen iets moeten doen, dan doen we dat hier. Hier zijn de kerken, allen, via getrapte vertegenwoordiging, aanwezig. Wanneer dan deze vergadering iets mandateert aan een bestuursgroep, bijvoorbeeld curatoren, is dat een zinnige wijze van werken. De synode bestuurt niet, dat doen in dit voorbeeld curatoren. Diverse onderdelen van deze wijze van werken uitzonderen zal dat werk vervreemden van de achterban. In het verleden zijn heel bewust én het GDD én het LVEA én ZHT én uiteindelijk het SGO aangewezen als terreinen waar de kerken samen verantwoordelijkheid voor willen dragen. Die koppeling nu weer teniet doen, zonder enige verantwoording naar het verleden, is een niet te volgen route. Je

gaat dan over van een kerkverbandelijk denken naar een samenwerkingsverband – en dat is wezenlijk iets anders.

De probleemanalyse wordt ook niet door allen gedeeld. Is het waar dat een gemiddeld synodelid de punten die aan de orde komen niet meer beoordelen kan, omdat het werk door professionals gebeurt? Dat kan met reden ernstig betwijfeld worden. De basis waarop de analyse gegrond is, de door GSO gehouden enquête, wordt als onvoldoende aangemerkt. Bovendien hebben deputaten zich maar met een deel van de opdracht bezig gehouden en bijvoorbeeld niet gewerkt aan draagvlak, terwijl dat wel nadrukkelijk in de opdracht vermeld stond. Op basis van deze beperkte analyse wordt er vervolgens wat geclusterd en gaat de helft van de deputaatschappen in de uitverkoop. Marktwerking moet het doen. Er moet dus gepresteerd worden. Maar hoe kun je marktwerking nu verbinden aan zaken die solidariteit vragen. Die twee gaan niet samen – en daarmee is de basis onder de voorstellen weg. Deze kant moet het niet uit. Deputaten hebben ook niet aangetoond wat de bestuurlijke meerwaarde is van een verenigingsvorm boven de huidige structuur. Bovendien komt de continuïteit van het werk dan ernstig in gevaar, want niemand kan voorspellen wat de leden van zo'n vereniging gaan doen. Wat zou het betekenen voor de medewerkers? Zullen die niet spoedig hun heil elders gaan zoeken nu hun baan veel meer afhankelijk wordt van de welwillendheid van de kerk(leden)? Sprekers die zich in deze richting uitten geven dus geen fiat om verder te werken in de richting die deputaten aangeven.

Antwoord

In hun antwoord benadrukken deputaten dat zij geen enkele uitspraak hebben willen doen of bepaald werk kerkelijk is of niet. Het enige punt waarop deputaten een andere mening hebben dan velen ter vergadering is de wijze van organisatie. Deputaten willen niet 'ontkerkelijken' maar 'ontsynodalisieren'. Dat is even wennen, maar daar is ten principale niets mis mee.

Deputaten ontkennen ten stelligste dat met het volgen van hun blikrichting de solidariteit verdwijnt. Er bestaat geen enkele garantie dat binnen de huidige structuur de solidariteit wél behouden blijft. Als solidariteit onder druk staat ligt daar een probleem onder: gebrek aan gedeelde liefde, de bron van waaruit je met elkaar bezig bent. Dát probleem pak je niet aan via organisatie. Dat is een geestelijk probleem. Je hoort toch ook nu al velen die zeggen: de GS? Dat zal me een zorg zijn. Er is een grote afstand tussen de synode en de kerkleden. Zou het niet kunnen dat juist de wijze van organisatie die afstand groot maakt of houdt – en dat een verenigingsvorm die afstand kan verkleinen?

Marktwerking wordt afgedaan als ware het een vies woord. Maar ook dan wordt de werkelijkheid niet goed ingeschat. Ook nu kopen diverse kerken daar in waar het beste is of het voordeligste tarief gehanteerd wordt. Als je die support dichter bij de gemeenten brengt, zoals deputaten voorstellen, draagt dat ook bij aan de relevantie van die support. Is de solidariteit momenteel niet een tamelijk afgedwongen solidariteit? Rekent u zich niet té rijk?

Deputaten verdedigen hun niet meenemen van besluiten van vorige synoden met de opmerking dat zij geen opdracht hadden om aan de gronden te komen die eerdere synoden hadden om zaken onder de GS-vlag te brengen. De opdracht was om de eenmaal gegroeide organisatie eens langs te lopen en te kijken of die op alle punten nog adequaat functioneerde. Dat is gebeurd.

Dat de voorstellen wellicht wat overkomen op de leden van de GS als een slikken-of-stikken verhaal kunnen deputaten zich wel indenken. Dat is evenwel niet de bedoeling. Punt is wel dat deputaten graag willen weten of de kijkrichting door de synode gedeeld wordt. Wij willen, om in geografische termen te spreken, naar Groningen. Via Den Helder, Apeldoorn of desnoods Bremen ..., dat is allemaal mogelijk. Maar als de GS naar Maastricht wil – dan zien deputaten geen mogelijkheid daaraan mee te werken, omdat de GS dan belandt op een locatie waar geen wezenlijke verbeteringen te verwachten zijn.

WERKGROEP AFSTEMMING DEPUTAATSCHAPPEN

Op 23 mei wordt overleg gevoerd met de werkgroep afstemming deputaatschappen (WAD). Aanwezig zijn: de voorzitter, ds. J. Smit; van DTEG ds. K. van den Geest; van GDD ds. C. van Dusseldorp, zr. S.M.R. de Graaff-Hoekstra en br. D.A. Prins, van ZHT br. B. Gort en ds. R.Th. Pos; van SGO br. D. Roose en br. M. van Dongen; van ASE br. J.A. Schelling. Als adviseur is prof. M. te Velde aanwezig.

Ds. Smit licht het voorstel nog kort toe en schetst de achtergrond van waaruit de synode van Amersfoort-Centrum de WAD instelde. Vijf deputaatschappen waren, op verschillende wijzen, met zaken rondom de missionaire taak van de kerk bezig. Dat kan ontaarden in een soort wedloop. Bovendien wordt een synode geconfronteerd met verschillende visies rondom dit thema. In de afgelopen drie jaar zijn deze vijf deputaatschappen, deze vijf verhalen, verder naar elkaar toegegroeid. De deputaatschappen konden elkaar vinden in de vijf dimensies van het gemeente zijn, zoals die in het rapport zijn verwoord. Bedenk daarbij wel dat deze 'meetlat' niet meer is dan een handig instrument waarlangs de werkzaamheden van de diverse deputaten gestructureerd kunnen worden. Het is geen uitputtende visie op gemeente zijn, maar een instrument: waar kan samenwerking wel – en waar niet. Hij verwoordt de dankbaarheid van de WAD dat uiteindelijk de synode gediend kon worden met een gezamenlijk stuk.

Bespreking

De resultaten van de WAD vinden een gunstig onthaal tijdens de bespreking. Zo wordt er voor gepleit om de resultaten die behaald zijn binnen de WAD een plaats te geven binnen de reorganisatie zoals de synode die voor ogen heeft. Dit is een goede eerste stap. In het vervolgtraject zal dan beken dienen te worden of en eventueel hoe een verdere integratie met GDD en ZHT plaats zal kunnen vinden. Wel kan de vraag gesteld worden of er nog uitbreiding plaats kan vinden. Denk aan het onderwerp dienstverlening dat ook in de discussie met de TUK een rol speelt. Zou van daaruit geredeneerd ook het steunpunt liturgie niet achter dit loket opgenomen kunnen worden?

Benadrukt wordt door diverse sprekers het belang van de synergie die nu verkregen kan worden. Het is belangrijk om daar veel en blijvend in te investeren. Kijk dan niet alleen naar de organisaties die binnen de synodale structuur functioneren, maar kijk ook naar wat je zou kunnen noemen de belendende percelen zoals het GHBO. Dat behoeven ook niet perse organisaties te zijn die binnen de GK actief zijn. Wij zijn er sterk in overal eigen materiaal voor te ontwikkelen. Maar er is veel meer op de kerkelijke markt verkrijgbaar. Je kunt dus ook denken aan een soort makelaarsfunctie voor een dienstenbureau van producten die binnen andere kerken of elders ontwikkeld zijn.

Dimensies

Over de dimensies wordt wel even doorgesproken. Zijn de dimensies, zoals beschreven, alle gelijkwaardig, of moet je daar nog een zekere rangorde in aanbrenge. Denk aan de kerugmatische dimensie. Dat is toch de kern van het kerk zijn: een Woord van bevrijding voor de wereld hebben. Kun je daar de andere aan gelijk stellen? Zou die missionaire component niet alle dimensies dienen te doortrekken?

Anderen plaatsen kanttekeningen bij het aantal en de keuze. Zijn er niet meer en andere te onderscheiden? Het punt van de levenswandel, in het NT vaak uitdrukkelijk benoemd als kenmerk, is niet aanwezig. De ethische dimensie is zo feitelijk afwezig. Een ander kernwoord uit het NT, de gemeenschapsoefening, het samen kerk zijn, is ook afwezig. Met deze kernwoorden zijn grote belangen gemeoid. Door te structureren zoals de WAD voorstelt dreigen wezenlijke elementen buiten boord te vallen.

Een andere vraag is: wat moet je ermee? Is dit een visie, die de synode moet omhelzen? Daar zitten gevaarlijke kanten aan, want dan krijg je een soort kerkelijk geijkt stuk en trek je de theologie de kerk binnen. Beperk je daarom in de besluitvorming tot wat er concreet gebeuren moet. Denk er om dat zelfs een handreiking gemakkelijk kan gaan dienen als een soort confessie. Het is daarom van belang zo'n stuk als nu voor ligt louter instrumenteel te houden.

In hun antwoord erkennen deputaten dat een andere indeling mogelijk is. Maar deze vijf zijn bruikbaar gebleken om het werk van de deputaatschappen te koppelen waar mogelijk en te onderscheiden waar nodig. Natuurlijk kun je de vijf onderling onderscheiden op soortelijk gewicht of ze aanvullen, kun je de stelling verdedigen dat missionaat niet alleen een kwestie is van Woord maar ook van daad. Maar dan overvraag je de bedoeling van de formulering ervan. Het is inderdaad een instrument, niet meer – en niet minder. Het is daarom zeker mogelijk om de resultaten van de WAD binnen te brengen in een algehele reorganisatie. Of je dan andere steunpunten daarin ook nog een

plek kunt geven hangt af van die besluitvorming. Samenwerking en het nastreven van synergie moet geen doel op zich worden. Een keer per week een afstemmingsvergadering tussen 10 organisaties is niet het doel waarnaar de WAD streeft.

Verder wordt nog het belang van het document benadrukt. Het is een zoeken geweest van elkaar. Je merkt nu dat de diverse opvattingen steeds meer naar elkaar toegroeien. In feite zijn de deputaatschappen al weer verder dan hier vermeld staat. Maar dat is niet vanzelfsprekend geweest. De diverse deputaatschappen met hun ondersteunende diensten zijn, om maar een voorbeeld te noemen, heel anders gestructureerd. Bij de ene is er een nauwe samenwerking tussen bureau en deputaten, bij andere wordt veel meer op afstand bestuurd. De een heeft veel personeel – de ander slechts een of twee medewerkers. Voor sommige deputaatschappen is het punt van de herkenbaarheid erg belangrijk, omdat ze een specifieke doelgroep bedienen en niet graag willen verdwijnen achter een algemeen loket. Al deze punten moesten samengepakt worden in één geheel.

Samengevat kan gesteld worden aan het eind van deze ronde dat er veel instemming vanuit de vergadering is voor het gedane werk. De commissie organisatie concludeert dat er veel overeenstemming is tussen de deputaatschappen, maar dat dat nog niet per definitie inhoudt dat de diverse bureaus ook integreren. De resultaten van deze bespreking zullen door de commissie worden meegenomen in de voorstellen rondom organisatie die ze zullen concipiëren. Daarbij zal ook aandacht worden gegeven aan eventuele linken met andere instituten zoals door sommigen voorgesteld. Organiseren, zo besluit de commissie, is een werkwoord. Je zet geen punt, maar gaat aan het werk.

COMMISSIE ORGANISATIE

Op 6 juni vindt de afrondende bespreking plaats van de eerste reeks besluiten rondom de generale organisatie. Aan de orde is dan de jure de tweede ronde van het deputatenrapport. Maar een grotere rol spelen de voorstellen - zoals die uiteindelijk ook aangenomen zijn - van de commissie organisatie van de synode. Conform de regeling is het eerst aan deputaten om te reageren op dit tegenvoorstel.

Beoordeling tegenvoorstel door deputaten GSO

Naar het oordeel van deputaten behelst het tegenvoorstel van de commissie niet meer dan een efficiencyverbetering binnen het bestaande model. Dat is een weg die deputaten ook eerst hebben bewandeld – maar uiteindelijk hebben afgewezen.

Deputaten geven de GS nog een aantal overwegingen mee. Een al dan niet terechte huiver voor een forse herinrichting mag geen alibi vormen om de huidige structuur te omarmen zonder confrontatie met de nadelen ervan. De kerken werken nu met een structuur uit de 16^e eeuw. Dat kan en zal niet lukken met de taken die we nu op ons hebben genomen.

Een tweede overweging is dat in het tegenvoorstel voorbijgegaan wordt aan de analyse van de socioloog G. Dekker. Hij constateerde dat, in een onderzoek binnen de Gereformeerde Kerken (syn.) uit angst voor verlies aan solidariteit en independentisme gekozen werd voor een meer hiërarchische structuur. Met juist independentisme als gevolg.

Een koerswijziging zoals deputaten voorstellen kan natuurlijk niet van de ene dag op de andere worden gerealiseerd. Maar het kan ook niet zo zijn dat de kerken vanwege besluiten uit het verleden voor altijd gebonden zijn aan een bepaalde vorm van organisatie. Bedenk daarbij dat het draagvlak voor collectieve verplichtingen voor facilitaire voorzieningen, centralisatie en professionalisering in andere kerken maar ook binnen onze kerken, tanende is.

Wie de voorstellen van deputaten omarmt kan niet zonder het overdragen van bevoegdheden. Deputaten krijgen de rol van bestuurder en opdrachtgever. Dit in goede banen leiden door als GS meetbare doelen te stellen en gewenste resultaten vast te leggen zal een aanzienlijke taakverzwaring van de synode betekenen. Het zal ook maar beperkt werken omdat het uitgaat van een tamelijk mechanisch mensbeeld.

Aan een dienstencentrum zit een kostenplaatje vast – en dan helpen bezweringsformules niet. Er ontstaat altijd autonome groei. Het centrum gaat nieuw werk generen en elk aanbod schept zijn eigen vraag. Het is dus geen lange termijnoplossing. Efficiency, bovendien, creëert geen nieuwe mogelijkheden. Het is bovendien wat curieus dat we niet willen leren van ervaringen van anderen. De meeste dienstencentra worden juist afgebouwd momenteel. Niet alleen bij de PKN. Ook het aantal fte's op het bureau van de CGK is afgenomen.

Als we als kerken de huidige trend niet drastisch ombuigen zal er rekening mee gehouden dienen te worden dat steeds meer activiteiten kerkelijk ingebed gaan worden. Dat vergroot de kwetsbaarheid van een GS.

Door, aldus tenslotte deputaten, niets te doen aan verkorting van de besluytermijn van synodes wordt de knip gehandhaafd tussen het opdrachtgeverschap van de ene GS (die daarna overgaat naar deputaten) en de verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke besluitvorming die plaatsvindt door een opvolger en die dat op eigen wijze invult, is een vorm van discontinuïteit die zijn invloed niet zal missen op voortgang en het gezag van synodes.

Beoordeling tegenvoorstel door WAD

Namens de WAD geeft ds. Smit aan dat de WAD in meerderheid van oordeel is dat de voorgestelde tekst een goede synthese biedt in een complex veld. Het lijkt de WAD – bezig op microniveau – niet zinvol om binnen het macroverhaal van de commissie de WAD als los element te blijven behandelen. In meerderheid kan de WAD zich dus vinden in de voorstellen van de commissie. Ook ziet de WAD een gemeenschappelijk belang gediend in de voorstellen, dat dwarsverbanden binnen de kerk een legitieme plek houden en niet verbannen worden naar een parallel kerkverband. De WAD trekt daarom haar voorstellen in ten gunste van de voorstellen van de commissie.

Op een punt is de WAD wel kritisch. Binnen haar gelederen was eenstemmigheid bereikt over de intenties. De commissie wil op voorhand geen enkel deputaatschap een eigen positie toekennen. Dat kan een nieuwe fase inluiden van weerstand. Wellicht dat op dat punt de voorstellen kunnen worden aangepast. Want welk voordeel denkt de commissie met deze opstelling binnen te halen?

Tot slot waarschuwt de WAD de commissie voor dubbel werk. Onder besluit 9 wordt een soort haalbaarheidsonderzoek aangekondigd. Doe geen dingen over, want een aantal deputaatschappen is daar al lang uit. Opnieuw onderzoek doen geeft geen ander resultaat dan nodeloze vertraging.

Inleiding commissie

Namens de commissie organisatie introduceert ds. Van der Laan het tegenvoorstel. Uit de besprekingen zoals die tot op heden waren gehouden was vanuit de vergadering helder te destilleren dat de voorstellen van deputaten GSO niet aanvaardbaar waren terwijl het werk van de WAD veel bijval ontving. Daarom achtte de commissie het wijs met een eigen alternatief te komen wat nu voorligt. De commissie kiest inderdaad voor verhoging van de efficiency binnen de bestaande kaders. Wel is geprobeerd de deskundigheid van deputaten GSO te integreren. Afgezien van de punten van de 'ontsynodalisering' van de supportgroepen en de zittingstermijnen van de synode neemt de commissie veel punten over.

De commissie is van oordeel dat de GS wel bestuurlijke zaken behartigt – maar daarmee nog geen bestuur vormt. Deputaten zijn degenen die de opdrachten, door een GS verleend, dienen uit te voeren. Het is aan de GS om beleid te maken. Deputaten geven dat beleid vorm en laten het uitvoeren, indien van toepassing, door de bureaus.

Het werk van de WAD is in de voorstellen meegenomen. Naar het oordeel van de commissie moet het mogelijk zijn om na het zomerreces deze kaderbesluiten inhoudelijk in te vullen. Indien de synode deze voorstellen aanvaardt, betekent dat een flinke portie vakantiewerk voor de commissie en het moderamen.

Bespreking

Tijdens de bespreking worden verschillende geluiden vernomen. De eerste spreker blijft de denkrichting van deputaten volgen en ziet niets in het voorstel van de commissie. Dat wordt lapwerk – een nieuwe lap op een oude deken. De organisatie loopt vast en het resultaat van het voorstel van de commissie zal zijn een nog grotere afstand tussen de kerkleden en de synode. Een dienstencentrum zal dat effect nog versterken. We zijn altijd bang geweest voor een deputatenkerk – welnu, zie hier het begin. Het voorstel van deputaten is niet gemakkelijk te verteren en er zijn nog vele hobbels te nemen, maar het past uiteindelijk beter in ons confederatief kerkmodel, ondanks de 'ontsynodalisering'.

Maar de meeste sprekers steunen het voorstel van de commissie. Wel wordt gewezen op enkele binnen het geheel wat ondergeschikte punten. Terecht wijst de commissie op de meetbare doelen en de

gewenste resultaten. Maar wat wordt exact bedoeld? Is dat kwantificeerbaar? Voor het werk dat hier gedaan wordt is dat slechts een beperkt instrument, want het kwalitatieve aspect wordt dan gemist. Het zal moeilijk blijken voor een GS dat exact te formuleren.

Het door deputaten aangedragen punt van de discontinuïteit – althans een oplossing daarvan – wordt gemist in het commissievoorstel. Je ziet regelmatig dat deputaten of hun eigen gang gaan of juist niet omdat ze bang zijn de opdracht te buiten te gaan. Dat werkt wat verstarrend. Denk aan een voorbeeld als eredienst, waar deputaten gedurende de afgelopen periode tot de ontdekking kwamen dat een enkel invoegen van de teksten uit de NBV in de liturgische formulieren leidde tot merkwaardige producten. Voor dit probleem zou wel een oplossing gevonden moeten worden. Kunnen we niet de zittingsduur van de GS op 3 jaar stellen, zodat dit soort zaken besproken kan worden? Desnoods alleen het moderamen?

Voor velen is het voorstel van deputaten GSO een stap te ver, maar ze vragen zich af de voorstellen van de commissie wel ver genoeg gaan. Leiden de voorstellen van de commissie echt tot een lagere werkdruk voor een GS? Kunnen we (re)organiseren zonder naar de inhoud te kijken, louter naar de structuren? Heeft dat zin? Structuur volgt op inhoud, niet andersom. Je kunt clusteren wat je wilt, maar wat zegt dat voor de werkdruk van een GS? Je zult de onderwerpen toch allemaal bij langs zien komen. Er wordt daarom voor gepleit om toch te kijken naar een andere vorm. Het model van de TU of van BBK kan dan als voorbeeld dienen. Daar gebeurt het werk, onder toezicht van deputaten. De synode beoordeelt dat niet in detail. Geef ook andere deputaten en hun bureaus dat vertrouwen, met een grote, gedelegeerde, eigen verantwoordelijkheid. Dan kan de rapportage veel beknopter, wat écht minder werk voor een GS betekent.

Prof. Te Velde die als adviseur ter vergadering is, betreurt het dat deputaten en commissie niet op een lijn zijn gekomen. De aannames van deputaten GSO acht hij niet overtuigend. Zijns inziens is een van de oorzaken een onevenwichtige blik op de verhouding landelijk – plaatselijk. Dat dilemma werkt contraproductief. Een tweede, terecht, punt van kritiek is dat aanvaarding van het deputatenvoorstel de problemen niet oplost maar enkel verplaatst.

Hij benadrukt het voorlopige karakter van de nu voorgestelde besluiten. De betekenis van deze stap moet niet overschat worden. We kunnen de kop en de staart wel aannemen, maar de vraag is of alles inbegrepen is wat inbegrepen zou moeten zijn. Daar zullen we gaande het proces wel achter komen. Willen we werkelijk resultaat boeken, dan zullen we de zaken strategisch moeten aanpakken. En in tempo. Geen analyses, geen masterplan, maar concrete voorstellen. Hij waarschuwt ervoor daarbij het punt efficiency te centraal te zetten.

Naar zijn oordeel praten we over drie verschillende lagen: de GS, de deputaten en de diverse dienstbureaus. Het is jammer dat deze drie in de voorstellen niet onderscheiden worden. De grootste problematiek zit binnen de bureaus. Herinrichting van de deputaatschappen kon wel eens een grondiger reorganisatie daarvan met zich mee brengen dan de commissie nu denkt. De fundamentele keuze van de commissie is juist: niet alle supportgroepen over de rand van het kerkverband duwen. Maar alleen wat bijwerken hier en daar, daarmee kom je er niet. Een eventuele grondige herinrichting moet dan, ook na aanvaarding van dit kaderbesluit, wel tot de mogelijkheden blijven behoren.

In haar antwoord benadrukt de commissie dat zij niet heeft aangegeven dat er een dienstencentrum dient te komen. Wel kan gesteld worden dat wanneer de ondersteunende diensten samengevoegd worden er iets als een DC kan ontstaan. Vergelijk in dit verband ook de discussie die elders is gevoerd in verband met de TUK. Van de universiteit verlangt de synode dat zij de derde poot, dienstverlening, verder ontwikkelt. Dan is het wat merkwaardig om hier, waar het gaat om de supportgroepen, plotseling terug te deinzen. In de uiteindelijke voorstellen zullen hier knopen doorgehakt moeten worden, linksom of rechtsom.

Er ligt ook een taak voor de synode zelf als het gaat om haar (piek)belasting. Als het gedrag niet verandert, verandert daar ook niets aan. Dat houdt in dat de GS de verantwoordingskaders anders zal moeten structureren. Wat de commissie aandraagt zijn niet meer dan middelen om dat gedrag te stimuleren: meetbare doelen, toetsbare resultaten. En inderdaad, dat is lang niet altijd kwantificeerbaar. Maar het gebiedt de synode wel zelf kritisch te kijken naar wat zij van haar deputaten verlangt.

De overige punten van de bespreking betreffen met name internorganisatorische zaken, betrekking hebbend op de vraag hoe de commissie een eventuele opdracht kan invullen. De concrete resultaten daarvan zijn te lezen in Acta, art. 151.

Hierna brengt de preses de voorstellen in stemming. Volgens de HR is eerst het deputatenvoorstel aan bod. Dat wordt verworpen met 25 tegen, 1 onthouding en 10 voor.

De voorstellen van de commissie worden als een pakket in stemming gegeven. Het gaat om de kaders, niet om een concrete uitwerking van elk punt. Deze voorstellen worden aangenomen met 25 voor, 1 onthouding en 10 tegen.

Namens de vergadering dankt de preses de deputaten voor hun inzet. Een speciaal woord van dank is er voor de voorzitter van de WAD die in persoon benoemd was. Met dankbaarheid voor het gedane werk worden zowel deputaten GSO als de WAD gedechargeerd.

Artikel 142

04-10-2008

Synodale reorganisatie – tweede besluitenreeks

Voorstel: commissie organisatie

Materiaal:

het vervolgrapport van de commissie organisatie d.d. 12 januari 2009 over de synodale organisatie met verslag van de verrichte werkzaamheden en voorstellen voor een vervolg (zie Bijlage 14.2).

Besluit:

1. op hoofdlijnen het door de commissie organisatie gepresenteerde projectplan te aanvaarden als uitgangspunt voor de nadere uitwerking;
2. opdracht te verstrekken aan de commissie organisatie dan wel aan derden om het projectplan in de komende maanden integraal uit te werken, zodat het op een vervolgzitting van de synode definitief vastgesteld kan worden. Binnen het definitieve voorstel moeten ook de kosten en mogelijke besparingen in beeld zijn gebracht; tevens dienen de nu aan de deputaten verstrekte mandaten dan te zijn aangepast aan de nieuwe verhoudingen.

Bespreking

Voor de commissie leidt br. Cramer de bespreking in. Er lagen eerder op de synodetafel twee rapporten over de organisatie met een analyse die niet ieder kon onderschrijven. In juni is daarop een nieuwe koers vastgesteld, die nu uitgewerkt voorligt. Veel werk van de voorgangers is hierin verwerkt. Er zijn drie lijnen te onderkennen.

De eerste lijn betreft een andere opzet en vormgeving van de synodeagenda. Door een strakkere voorbereiding en geclusterde behandeling van de onderwerpen is een besparing in plenaire vergaartijd te bereiken.

De tweede lijn is het leggen van relaties tussen de deputaatschappen en waar mogelijk integratie. Nu is gebleken dat veel deputaatschappen los van elkaar werken. Integratie vindt plaats op het niveau van de synode. Eigenlijk zou dat eerder moeten gebeuren door regelmatig overleg en rapportage. Inmiddels zijn er al vergaande stappen gezet gericht op integratie van de deputaatschappen op het terrein van Gemeenteopbouw (SGO, DTEG, ASE)

De derde lijn is een versterking van de samenwerking tussen de TUK, de GHZ en het nieuwe deputaatschap OOG (ondersteuning ontwikkeling gemeenten). Ook op dat terrein is al een aantal belangrijke stappen gezet.

Over het algemeen bestaat grote waardering voor het werk van de commissie, dat in korte tijd tot stand is gebracht. De voorstellen zijn helder en hebben kwaliteit. Ook is er breed draagvlak voor bij de direct betrokkenen. Toch zijn er vragen over het resultaat dat de commissie denkt te bereiken. Als de synodeagenda wordt beperkt tot "hoofdlijnen" komt de synode daarmee dan niet nog verder van

de kerken te staan? En als de synode los komt van de uitvoering, leidt dat niet tot een verzelfstandiging van de deputaatschappen, met alle risico van het gaan van eigen wegen? Worden we zo geen deputatenkerk? De samenstelling van de verschillende deputaatschappen (benoemingsbeleid) is daarbij heel belangrijk. Ook wordt er op gewezen dat nu keuzes niet uit de weg gegaan moeten worden. Enkele afgevaardigden pleiten daarom voor meer druk op GDD om aan te sluiten bij het nieuwe deputaatschap OOG. Clustering geeft de synode de gelegenheid om overzicht te houden in plaats van de deputaten te volgen.

De voorgestelde rol van DAO roept eveneens vragen op. Enerzijds wordt hiermee de continuïteit tussen twee synodes bereikt en de opgebouwde kennis en ervaring gaat niet verloren. Maar anderzijds bestaat ook de dreiging van een machtig centraal orgaan.

De verkorting die de commissie denkt te bereiken, wordt ook door sommigen sceptisch benaderd. Iets meer tijd uittrekken voor de behandeling kan besluitvorming ook doen rijpen. Bovendien is een structuurverandering nog geen cultuurverandering, terwijl dat laatste wel zo belangrijk is. En zou je niet nog eerder met de voorbereiding moeten beginnen door de afgevaardigden al een jaar voorafgaande aan de synode te benoemen?

Br. Cramer beantwoordt de sprekers. Veel moet nog worden uitgewerkt. De uitvoeringsinstanties komen later in beeld. Eerst moet er binnen synode en deputaatschappen helderheid zijn over de manier waarop we de kerkelijke organisatie willen invullen. En daarbij moeten we ruimte laten voor bezinning en creativiteit. Dwingend optreden, bijvoorbeeld richting GDD, is af te raden. Integratie zal door overtuiging tot stand moeten komen. Wildgroei bij deputaatschappen is denkbaar, maar dat moet de synode voorkomen door heldere opdrachten te formuleren. De synode moet meer strategisch dan detaillistisch bezig zijn. Dat kan ook leiden tot een ander profiel voor een synodeafgevaardigde. DAO is in de visie van de commissie vooral administratief, ondersteunend. Een lichaam van beperkte omvang, dat vooral gericht is op het bewaren van de kennis en ervaring en het voorbereiden van de volgende synode. Clustering kan tot financieel voordeel leiden. De commissie heeft zelf ook nog vragen. Voorbereiding alleen door en voor de primusafgevaardigden? Zouden de secundi ook niet betrokken moeten worden? En hoe kom je als synode nog aan geestelijk leiding geven toe? Misschien naast het besluitvormende deel ook een conferentiedeel plannen?

In een korte tweede ronde wordt nogmaals benadrukt dat GDD zich niet vrijblijvend mag opstellen. Daartegenover wordt het pleit gevoerd om goed te luisteren naar de wens van de diakenen. Daarbij moet het pleiten voor zelfstandig voortbestaan overigens geen doel op zich worden. Ook wordt opgemerkt niet te lang met de reorganisatie van de uitvoeringsorganisatie te wachten. Op de werkvloer is enthousiasme te bespeuren, dat moeten we nu gebruiken.

De commissie dankt voor de inbreng. Ze gaat aan de slag om met een concrete uitwerking te komen. Eerst dan is er sprake van besluitvorming. De angst om via getrapte besluitvorming in een "fuij" te zwemmen is niet aan de orde.

De synode stemt daarop in met de geschetste uitwerkingsrichting (één onthouding, verder allen voor).

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 15

Financiën en beheer

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten financiën en beheer

Artikel 143

26-09-2008

Algemene behandeling rapport deputaten financiën en beheer

Voorstel: deputaten financiën en beheer

Materiaal:

1. rapport van deputaten financiën en beheer met aanvulling;
2. Huishoudelijke regeling voor generale synoden (HR), vastgesteld door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005;
3. rapport van de financiële synodecommissie over de uitvoering van de synodale besluiten door deputaten financiën en beheer (zie bijlage 15.1).

Besluit 1:

deputaten financiën en beheer te dechargeren en het door hen gevoerde beleid goed te keuren; tevens de quaestor onder dank te dechargeren.

Grond:

deputaten en de quaestor hebben op correcte wijze hun werk uitgevoerd.

Besluit 2:

de tekst van de HR, bijlage 3, par. 3.1 als volgt vast te stellen:
het innen bij de kerken van het door de synode, op voorstel van deputaten F&B, vastgestelde totaal quotum per ziel. Hierbij zal, na overleg met het deputaatschap ASE vanwege de piramidale opbouw van hun quotum, vooraf bij het opleggen van de quota verrekening van plaatselijk te hoog geheven quotabedragen plaatsvinden, om te voorkomen dat er te hoge quota geheven worden die achteraf weer terugbetaald of verrekend moeten worden.

Grond:

om te voorkomen dat achteraf verrekeningen moeten plaatsvinden verdient het aanbeveling reeds bij het opleggen van het landelijk quotum de vrijstelling voor projecten in het eigen ressort, waaraan reeds langs andere kerkelijke weg wordt bijgedragen, hierop in mindering te brengen.

Besluit 3:

in bijlage 3, par. 3.2 van de HR de zinsnede: "Deputaten dienen de komende synode met voorstellen te dienen op dit punt" laten vervallen.

Gronden:

1. in de HR is bepaald dat deputaten F&B de volgende synode moeten dienen met een voorstel voor het aanhouden van een kortstondige egalisatiereserve om schommelingen in de jaarlijkse quotumverhoging zoveel mogelijk te beperken;
2. in de praktijk gebruiken deputaten F&B de reserve bij de quaestor voor het al of niet inzetten als egalisatiemiddel;
3. verdere machtiging voor het handelen van deputaten F&B is niet nodig of gewenst, de huidige machtiging is voldoende en in het door F&B geformuleerde, verwijnde beleid inzake de reserves is dit punt al geregeld.

Besluit 4:

de opdracht zoals genoemd in Acta GS Amersfoort-C, hoofdstuk 15, artikel 187, besluit 1, lid 2.a.5.a in te trekken en in bijlage 3 van de HR. 3.5.a te laten vervallen.

Gronden:

1. aan deputaten F&B is de opdracht gegeven om de criteria voor het voeren van een eigen administratie door deputaatschappen verder uit te werken, vast te leggen en per deputaatschap vast te stellen of hieraan wordt voldaan;
2. het is niet zo eenvoudig om algemeen geldende, objectieve criteria te formuleren;
3. in de praktijk heeft zich al een splitsing voorgedaan en langs natuurlijke weg is dus al een regeling tot stand gekomen;
4. nu in feite al duidelijk is hoe de splitsing is en de bestaande situatie geen knelpunten oproept, is het niet zinvol om hiervoor achteraf criteria vast te stellen.

Besluit 5:

de opdracht zoals genoemd in Acta GS Amersfoort-C, hoofdstuk 15, artikel 187, besluit 1, lid 2.a.5.b in te trekken en in bijlage 3 van de HR par. 3.5.b te laten vervallen.

Gronden:

1. aan deputaten F&B is de opdracht gegeven richtlijnen op te stellen voor externe accountantscontrole en financiële verslaglegging van de deputaatschappen;
2. uitvoering van deze opdracht is niet eenvoudig vanwege de grote diversiteit in aard en omvang van de deputaatschappen, waardoor algemene richtlijnen voor een deel van de deputaatschappen onvoldoende specifiek zullen blijken;
3. de praktijk heeft zelf al voor een oplossing gezorgd nu de deputaatschappen die zelf de administratie verzorgen voor een groot deel al gezorgd hebben voor controle door een externe accountant of daar mee bezig zijn;
4. deputaten F&B nemen kennis van de controleverslagen en waar nodig zullen de contactpersonen van F&B nader aandacht aan de controleaspecten kunnen geven bij de betreffende deputaatschappen.

Besluit 6:

de nieuwe tekst van de HR, bijlage 3, par. 3.5. als volgt vast te stellen:

Indien een goede beheersing van de financiën van afzonderlijke deputaatschappen dit vereist, kunnen deputaten F&B met oog op deze beheersing bindende aanwijzingen geven aan de betreffende deputaatschappen ten aanzien van:

- a. de te voeren administratie;
- b. richtlijnen voor de financiële verslaggeving en de externe accountantscontrole daarop;
- c. vereiste functiescheidingen;
- d. het afsluiten van overeenkomsten met derden van relatief grote omvang ten opzichte van het budget van het deputaatschap, in verband met mogelijke financiële/fiscale risico's. Deputaatschappen melden een voornemen tot het afsluiten van dergelijke overeenkomsten tijdig aan hun contactpersonen van F&B, zodat F&B kan beoordelen of advisering/ondersteuning wenselijk wordt geacht en of eventuele bindende aanwijzingen noodzakelijk zijn. Van deze verplichting zijn, vanwege het reeds aanwezige toezicht, de twee grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status (TUK en ZHT) vrijgesteld;

Gronden:

1. op grond van de overwegingen, vermeld onder de gronden bij de besluiten 4 en 5, kan de tekst van par. 3.5. beperkt worden tot het machtigen van deputaten F&B om aanwijzingen aan

2. deputaatschappen te geven voor die gevallen en situaties waarin dit volgens F&B vereist is; de nieuwe tekst onder 3.5.c komt in de plaats van de opdracht om de minimaal vereiste functiescheidingen te bepalen en vast te leggen. Deputaten F&B hebben hiervoor richtlijnen vastgesteld (bijlage III rapport F&B voor de GS Zwolle-Zuid 2008);
3. de toevoeging onder punt 3.5.d is gebaseerd op het aanvullende rapport van deputaten F&B, waarin is aangegeven dat in de praktijk blijkt dat het wenselijk is dat deze deputaten de mogelijkheid krijgen om betreffende de totstandkoming van belangrijke overeenkomsten die deputaatschappen aangaan, te adviseren of daarvoor voorschriften te geven. Tot belangrijke overeenkomsten dient tevens te worden gerekend het aangaan van verplichtingen in de personele sfeer, ook als er geen sprake is van een dienstverband.

Besluit 7:

de tekst van de HR, bijlage 3, par. 3.9, als volgt vast te stellen:
 Uitvoering geven aan het vastgelegde en met de deputaatschappen te communiceren beleggingsbeleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen;

Gronden:

1. deputaten F&B hebben in hun rapport hun nader geformuleerde beleid inzake reserves en voorzieningen uiteengezet. Daarmee hebben zij ook voldaan aan de opdracht om tot vastlegging van het beleggingsbeleid te komen;
2. in de opdracht van de GS Amersfoort-C 2005 is ook opgenomen het vastleggen van beleid voor het toedelen van de beleggingsopbrengsten van centraal beheerde reserves bij de quaestor.
 In hun rapport voor de GS Amersfoort-C 2005 zijn deputaten F&B er van uitgegaan dat over deze reserves geen rente wordt vergoed aan de desbetreffende deputaatschappen, doch dit is niet expliciet in een besluit bevestigd.
 In besluit 12 wordt vastgelegd dat er geen rente wordt vergoed en derhalve kan dit onderdeel van de opdracht thans vervallen.

Besluit 8:

de tekst van de HR, bijlage 3, par. 3.12 als volgt vast te stellen:
 Het opstellen van een totale financiële rapportage van alle deputaatschappen als geheel. Deze rapportage wordt door deputaten financiën en beheer zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen zes maanden na het kalenderjaar, bij de synode ingediend en ter beoordeling in handen van de financiële commissie gesteld.

Gronden:

1. volgens de huidige regeling dient het door deputaten F&B opgestelde totaaloverzicht te worden gecontroleerd door een externe accountant;
2. op de GS Amersfoort-C 2005 is discussie ontstaan over de vraag of de hier bedoelde controle wel nodig is. Aan deputaten F&B is de opdracht gegeven met voorstellen te komen voor een andere redactie;
3. de praktijk is dat bijna alle jaarrekeningen door een externe accountant worden gecontroleerd. Voor de deputaatschappen die hun administratie door de quaestor laten verzorgen geldt dat het rapport hierover ook door een externe accountant wordt gecontroleerd;
4. de controle van het geheel heeft weinig toegevoegde waarde en gaat met extra kosten gepaard. Deze kan daarom vervallen.

Besluit 9:

- a. artikel 4.1.4.b. uit bijlage 3 van de HR te laten vervallen en het huidige artikel 4.1.4.c. te vernummernummeren tot 4.1.4.b.;

- b. de eerste zin van artikel 4.1.5. van genoemde regeling te bekorten tot: deputaatschappen dienen regelmatig na te gaan of dekking van kosten op een andere wijze kan plaatsvinden dan via quotum;
- c. in de eerste zin van artikel 4.1.6. van genoemde regeling de indeling naar basisvoorzieningen en overige activiteiten te laten vervallen waardoor deze zin als volgt luidt: deputaten F&B zijn bevoegd om een doelmatigheidsonderzoek in te stellen dan wel te laten instellen over de bedrijfsvoering binnen de organisatie waarvoor door de generale synode deputaten benoemd zijn.

Gronden:

- 1. de huidige regeling gaat er van uit dat de deputaatschappen hun begrotingen dienen te splitsen in aangeboden basisvoorzieningen en additionele activiteiten;
- 2. deze bepaling betreft slechts één aspect van de beoordeling van de begrotingen en blijkt in de praktijk nauwelijks of niet uitvoerbaar.

Besluit 10:

de tekst van artikel 4.1.9 van de HR als volgt te laten luiden:
zelf administrerende deputaatschappen zijn bevoegd voor bijzondere omstandigheden een bestemmingsreserve dan wel voorziening aan te leggen. Wanneer uit de jaarrekening van het deputaatschap blijkt dat de reserve/voorziening uitgaat boven het gestelde maximum, wordt het meerdere overgedragen aan het deputaatschap F&B. Deputaten F&B kunnen bindende voorschriften geven of uitspraken doen over de vraag wat onder bestemmingsreserve/voorziening moet worden verstaan. Zij zijn ook bevoegd aan te geven hoe hoog een bestemmingsreserve/voorziening mag zijn;

Grond:

het huidige artikel 4.1.9 is nogal groot en behandelt verschillende zaken. In verband met de nieuwe formulering van het beleid inzake reserves en voorzieningen is het wenselijk het tweede deel van dit artikel te wijzigen en in een afzonderlijk nieuw artikel op te nemen.

Besluit 11:

- a. de tekst van artikel 4.1.10 van de HR als volgt te laten luiden:
het deputaatschap F&B stelt tevens vast, welke omvang de centraal aangehouden algemene reserve (CAR) mag hebben. In deze reserve, die wordt beheerd door dit deputaatschap, worden ook overschotten aan middelen ten opzichte van hun jaarbegroting van zelf administrerende deputaatschappen gestort, voorzover deze niet nodig zijn voor aanvulling van hun reserves en voorzieningen. Deze deputaatschappen beschikken zelf dus niet over een algemene, vrij te besteden reserve. Met de twee grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status (TUK en ZHT) kunnen hierover afwijkende afspraken worden gemaakt, indien hun specifieke status dat vereist.
Deputaatschappen die zelf geen administratie voeren, betalen hun uitgaven via de quaestor. Overschotten en tekorten ten opzichte van hun jaarbegroting komen ten gunste c.q. ten laste van de algemene middelen van het deputaatschap F&B.
Eens per 3 jaar -conform de begrotingscyclus van de synode- rapporteert F&B aan de synode over de omvang van de Centrale Algemene Reserve in relatie tot de risico's en waarborging van de continuïteit. Zo nodig worden daarbij voorstellen gedaan voor aanpassing van de CAR. F&B voert jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening een beoordeling van de omvang van de CAR uit. Wanneer er een overschot bij de centrale algemene reserve ontstaat, dient dit te worden aangewend voor verlaging van het quotum in volgende jaren;
- b. de huidige artikelen 4.1.10 en 4.1.11 worden vernummerd tot 4.1.11 en 4.1.12.

Grond:

het huidige tweede deel van art. 4.1.9 dient te worden aangevuld met bepalingen over de centraal aangehouden algemene reserve (CAR) overeenkomstig het door deputaten F&B in hun rapport nader geformuleerde beleid inzake reserves en voorzieningen.

Besluit 12:

de tekst van het nieuwe artikel 4.1.11. van de HR als volgt te laten luiden:
deputaatschappen brengen hun liquiditeiten in verband met reserves en voorzieningen onder bij de quaestor. Deze draagt zorg voor risicomijdende belegging op spaar- en depositorekeningen bij goed bekend staande banken vallend onder het toezicht van DNB en de AFM. Over bij de quaestor ondergebrachte liquiditeiten wordt geen rente aan de deputaatschappen vergoed.
Deputaten F&B kunnen met TUK en ZHT hierover afwijkende afspraken maken vanwege hun specifieke status, waarbij de eis van risicomijdende belegging zal worden gehandhaafd.

Gronden:

1. de bepaling over het beleggen van reserves door de quaestor is aangescherpt en daarmee aangepast aan de huidige situatie in het bankwezen;
2. het centraal onderbrengen van de liquide middelen in verband met reserves en voorzieningen levert voor de kerken als geheel hogere beleggingsbaten op. Tevens is het van belang voor het beheersen van de totale geldstroom.
3. de deputaatschappen dienen alleen de voor hun exploitatie benodigde bedragen te ontvangen. Het daaraan toevoegen van beleggingsbaten is niet gewenst en past ook niet bij de door de synode vastgestelde budgetfinanciering.
4. vanwege hun specifieke status en (toekomstige) externe bindende richtlijnen moet de mogelijkheid open blijven dat met deputaten TUK en ZHT afwijkende afspraken worden gemaakt.

Besluit 13:

het deputaatschap F&B te verzoeken de kerken er jaarlijks bij het aanbieden van de quotumlijst op te wijzen dat:

1. middelen, die door lokale kerken beschikbaar worden gesteld voor activiteiten op lokaal of regionaal niveau, los staan van hun bijdragen aan de landelijke quota en daarop niet in mindering kunnen worden gebracht;
2. aanspraak op landelijke middelen voor activiteiten op lokaal of regionaal niveau slechts mogelijk is nadat daartoe is besloten door de generale synode, die om de drie jaar bijeenkomt. Hierover dient vooraf advies te worden gevraagd aan deputaten F&B;
3. bij de voorbereiding van nieuwe lokale activiteiten lokale kerken of meerdere vergaderingen geen verplichtingen dienen aan te gaan of verwachtingen te wekken, die (voor een deel) afhankelijk zijn van landelijke bijdragen die nog niet door de generale synode beschikbaar zijn gesteld. Voorkomen moet worden dat de eerstvolgende generale synode daarover niet meer in eigen verantwoordelijkheid en morele vrijheid een beslissing kan nemen.

Gronden:

1. deputaten F&B lopen er regelmatig tegenaan dat er een toenemende budgetdruk is bij de kerken vanwege uitgaven die buiten het centrale quotum omgaan;
2. voornoemde ontwikkelingen staan haaks op het streven om de lasten voor de kerken te beheersen en waar mogelijk te verlagen;
3. om te voorkomen dat het streven naar een verantwoord landelijk quotumbeleid doorkruist wordt door lokale lastenstijging is het gewenst bij de kerken hiervoor aandacht te vragen.

Besluit 14:

- a. deputaten F&B dank te zeggen voor het uitbrengen van hun rapport “*Stroomlijnen personeelsbeleid*”;
- b. de volgende richtlijnen goed te keuren:
  1. De deputaatschappen die voor het in loondienst zijnde personeel de CAO Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening toepassen, stemmen onderling de salariëring af van de hoogste leidinggevenden. Dit vanwege het feit dat de werknemers binnen de instellingen hiertoe niet bevoegd zijn.
  2. Vanwege het belang van uniformering van de arbeidsvoorwaarden zullen het ADC en de TUK in de verdere ontwikkeling van het arbeidsvoorwaardenbeleid zich binnen de financiële kaders zo veel mogelijk richten op de CAO van VSNU. Beide instellingen informeren elkaar over voorgenomen verandering op het gebied van de arbeidsvoorwaarden.
  3. In de rapportage naar de synode zullen de deputaatschappen een overzicht geven van de personeelsformatie, waarbij in ieder geval wordt aangegeven welke functies er zijn en het aantal fte's per functie.
  4. Wanneer een deputaatschap besluit om voor het eerst een werknemer in loondienst te benoemen, dient voor de toepassing van de arbeidsvoorwaarden aangesloten te worden bij de reeds bestaande regelingen van de andere deputaatschappen.
  5. Nieuwe of bestaande deputaatschappen die zich als instelling gaan vestigen in het Gbouw en zelf de loon- en personeelsadministratie uitvoeren, zullen zich aansluiten bij hetzelfde administratieve verwerkingsstelsel dat daar wordt gebruikt.
  6. In elke instelling waarin geen directeursfunctie aanwezig is zal jaarlijks – en tussentijds als zich een wijziging voordoet - worden gepubliceerd welke functionaris belast is met het personeelsbeleid en als zodanig de werkgever vertegenwoordigt.
  7. Deputaatschappen zien er op toe dat geen deputaat in een situatie geraakt waarin hij beslissingen moet nemen die de schijn oproepen van partijdigheid en/of verstrengeling van belangen.
  8. Deputaatschappen die afwijken van de door deputaten F&B uitgebrachte adviezen, zullen dit in hun rapport aan de volgende synode verantwoorden.

Gronden:

1. met het uitbrengen van dit rapport hebben deputaten F&B aan de door de synode gegeven opdracht op dit terrein voldaan;
2. de richtlijnen bieden een goede en noodzakelijke basis voor het beleid op dit terrein.

Besluit 15:

- a. de in de HR, bijlage 3, hoofdstuk 3, opgenomen instructie voor deputaten financiën en beheer aan te vullen met:
  13. de overige taken die voortvloeien uit de regeling voor het financiële beleid van de generale synode;
  14. de taken die voortvloeien uit de opgedragen samenwerking met de financiële synodecommissie (artikel 12, Huishoudelijke regeling voor generale synoden);
  15. voor de aanvang van de eerstvolgende generale synode de begrotingen van de deputaatschappen te beoordelen en advies daarover aan het begin van de synode aan de financiële synodecommissie te doen toekomen;
- b. het huidige nummer 13 van deze instructie te vernummeren tot nummer 16.

Gronden

1. de opdrachten voor deputaten F&B zijn opgenomen in besluit 1 van de GS Amersfoort-C 2005 (Acta, artikel 187). Deze zijn voor een deel overgenomen uit de instructie in paragraaf 3 van de HR en voor een deel aangevuld met andere opdrachten;

2. het verdient aanbeveling alle opdrachten op één plaats op te nemen, waarbij het voor de hand ligt deze opdrachten over te brengen naar de instructie in de HR;
3. in verband met deze verplaatsing van opdrachten naar de instructie dient er bij de instructie vernummering plaats te vinden.

Besluit 16:

opnieuw deputaten financiën en beheer te benoemen met als opdracht het uitvoeren van de instructie, opgenomen in bijlage 3, hoofdstuk 3, van de HR.

Besluit 17:

deputaten F&B machtiging te verlenen om over de jaren 2009 t/m 2011 bij elkaar maximaal € 162.000 quotum te mogen heffen om de reserves op het voor de continuïteit noodzakelijk geachte niveau te houden, met dien verstande dat deputaten F&B jaarlijks zullen beoordelen of heffing in verband met de continuïteit in de financiën noodzakelijk is. Deputaten F&B zullen bij de kerken duidelijkheid verschaffen omtrent hun beleid in deze en aan de Financiële Commissie van de volgende generale synode verantwoording afleggen van hun gevoerde beleid op dit punt.

Grond:

zonder deze aanvulling van het quotum zullen volgens de prognoses de totale reserves onder het gewenste niveau dalen. Dit wordt voor de financiële continuïteit en het afdekken van financiële risico's niet verantwoord geacht.

Besluit 18:

voor de diverse deputaatschappen het budget vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 15.2.

Bespreking

Van het deputaatschap financiën en beheer zijn bij de bespreking aanwezig de brs. J. Dekens, E.T. Doombos, S. Hiemstra, S. Jonker, G.J. Laan, H. Post, H.B. Smit en E.Th. de Vries. In verband met de relatie die er in de besluiten ligt met de financiën van de Theologische Universiteit zijn van deputaten curatoren aanwezig de brs. D. Laan en P.T. Pel.

De preses introduceert het deputaatschap met de opmerking dat dit het enige deputaatschap is waar geen predikanten inzitten. Ook in de financiële commissie die door de synode benoemd is, zijn geen predikanten vertegenwoordigd. Hij acht de assessor beter in staat om aan de discussie leiding te geven en draagt daarom de hamer aan hem over.

Tijdens de eerste zitting op 26 september zijn de algemene besluiten van deputaten F&B aan de orde. De besluitvorming rondom de quota vindt plaats op 3 oktober. Daar liggen twee licht onderscheiden voorstellen op tafel: een van deputaten F&B en een van de financiële commissie. Zie verder onder het kopje *Vaststelling quota*.

Het rapport van deputaten wordt kort toegelicht door deputaat De Vries. Hij wijst erop dat veel van wat in gang gezet is door de GS van Leusden nu een welomschreven vorm heeft gekregen. Dat resulteert in een voorstel de Huishoudelijke regeling voor generale synoden op een aantal punten iets aan te passen. Verder ligt er een voorstel om door middel van een verhoging van de quota de reserves wat aan te vullen.

Namens de financiële commissie (FC) geeft br. Greving nog een korte beschouwing. Hij gaat met name in op de financiële situatie van de Theologische Universiteit. Het voorstel om de uitgaven van de TU door te laten lichten is enigszins aangepast. Verder beveelt hij het rapport en het werk van deputaten F&B met een gerust hart aan bij de synode. Er is met liefde, zorg en grote toewijding gewerkt. Door de FC zijn de accountantsrapporten ingezien – er is geen enkel zorgpunt geconstateerd. De FC stelt dan ook voor om deputaten F&B en met name ook de quaestor te dechargeren.

Eerste ronde

In de eerste ronde wordt door enkele sprekers benadrukt dat het hier maar ten dele gaat over geld. Veel meer is de geestelijke dimensie aan de orde. Hoe kan het dat wanneer we in een zo'n welvarend land leven als Nederland het toch moeilijk wordt om de benodigde gelden bijeen te krijgen? Als je het op de keper beschouwd gaat het over de prijs van een fles whisky per ziel. Dat is het bedrag wat bijeengebracht moet worden voor het functioneren van de landelijke kerken. Zouden we niet meer in moeten zetten op versterking van het geestelijk klimaat – en minder op de zorgen van: komt het geld er wel? Moeten we echt op de nullijn gaan zitten? Ligt er niet een taak voor de kerkenraden om dit thema (opnieuw?) aan de orde te stellen in de huisbezoeken? Worden de jongeren groot gebracht bij de idee dat je een deel van je inkomen afdraagt voor de kerk? Wie dan concreet naar de eventuele uitbreiding van het quotum kijkt – mocht de GS alle voorstellen goedkeuren – heeft het over een bedrag van tussen de 2 en 5 euro. Dan hebben we het over een zakje patat en een bierje op een terras. Deputaten, zo wordt verder opgemerkt, zeggen dat ze signalen hebben dat de quotumdruk te hoog is. Maar is dat niet rijkelijk vaag? Kunnen deputaten deze stelling wat meer kracht bijzetten?

Een andere tendens die gesignaleerd wordt is de verschuiving van het accent naar de plaatselijke gemeente. Het weinige draagvlak dat gesignaleerd wordt voor het kerkverband zal ook op financieel gebied eens merkbaar worden. Concreet zie je dat waar gelden wel beschikbaar komen voor plaatselijke initiatieven, zoals deputaten constateren, ten koste van de landelijke afdracht. Dan kun je constateren dat het een geestelijke zaak is en je vraagtekens zetten bij de genoemde tendens, maar het is wel realiteit. Daarom lijkt het toch verstandig om als deputaten op de nullijn te gaan zitten. Wel mag en moet je landelijk nadenken over de vraag hoe om te gaan met particuliere of plaatselijke initiatieven. Daarvoor wordt soms ook aangeklopt bij andere gemeenten of worden fondsen geworven. Dat staat haaks op het beleid dat de kerken tot op heden voerden, nl. dat we niet met zijn allen gaan vissen in dezelfde vijver.

Wat betreft de TU wordt gevraagd naar de kritische houding die deputaten lijken in te nemen tegenover de onderwijsinstelling van de kerken. Met kracht wordt opgeroepen deze houding te laten varen. De kerken kiezen voor een eigen wetenschappelijk onderwijsinstituut, sterker nog, het ligt verankerd in de Kerkorde. Wanneer daar dan wezenlijke problemen boven tafel komen zullen we die als kerken op moeten lossen. De eventuele verlichting van de quotumdruk wordt vrij eenzijdig bij de TU gelegd, terwijl daar de laatste jaren een strak financieel beleid is gevoerd. Het ware beter binnen het totale plaatje een afweging te maken. Dat is nu vrijwel uitgesloten, maar het zou goed zijn wanneer een GS kon afwegen of ze, het wordt maar als voorbeeld gesteld, 1 fte aan de TU wil geven of 1 fte onderbrengen bij DTEG. De kerken zullen niet ontkomen aan prioritering, de vraag is alleen hoe die tot stand gebracht kan worden. Meer concreet wordt de werklust van het steunpunt gemeenteopbouw genoemd. Daar is zes jaar geleden mee gestart met de veronderstelling: zoveel mankracht is er nodig. Kijken we naar de activiteitenlijst van SGO in combinatie met de werkdruk die door deputaten gesignaleerd wordt – hoe ligt dan de verhouding werk versus mankracht? Daar is geen inzicht in – een afweging maken is dan vrijwel onmogelijk. Daar zal een volgende keer beter inzicht in gegeven moeten worden.

Oud beleid moet ingeleverd worden voor nieuw – zo stellen deputaten. Maar is dat aan deputaten ter beoordeling?

In het rapport van de FC staat een aantal aanbevelingen? Wat is de status daarvan?

Positief wordt gewaardeerd dat er een onderzoek wordt gedaan naar het personeelsbeleid binnen de kerken. Gemeld wordt dat de organisaties die in Zwolle werken nog wel wat te doen hebben als het gaat over harmonisering. Vraag is alleen met welke autoriteit deputaten F&B hier te werk gaan. Dezelfde vraag over de autoriteit wordt ook gesteld n.a.v. besluit 6. Waartoe machtigt de synode deputaten hier – en hoe verhoudt zich deze 'macht' van deputaten tot de eigen verantwoordelijkheid van de andere deputaatschappen?

In hun antwoord gaan deputaten eerst in op de plaatselijke initiatieven. Daar is op zich weinig grip op. Het vraagt van deputaten een goede communicatie naar de kerken van hún werk. Daarbij moet aandacht besteed worden aan het belang van de landelijke bijdrage en moet de kerken erop

gewezen worden bij het aangaan van verplichtingen plaatselijk ervoor te waken toezeggingen te doen die uiteindelijk lokaal niet gedragen kunnen worden en dan afgewenteld worden op het kerkverband.

De machtiging die afgegeven wordt aan deputaten moet niet overschat worden. In de meeste gevallen gaat het om onduidelijkheden, hetzij door wijziging in de bemensing, hetzij door zaken die niet goed lopen. Deputaten hebben niet altijd een overzicht van de financiële mogelijkheden. Deputaten F&B zijn dan in staat om te beoordelen of eventuele verplichtingen die aangegaan worden binnen de bandbreedte passen. Nu worden ze soms achteraf met bepaalde zaken geconfronteerd.

Namens de FC gaat Greving nog in op een aantal punten. Het kan zijn dat we het hebben over een fles whisky – maar dan wel een voor alle kinderen ook. We moeten de lastendruk niet onderschatten. Bedenk daarbij dat de landelijke quota slechts een beperkt deel zijn van de gelden die opgebracht moeten worden.

Oud beleid inleveren voor nieuw – dat is uiteindelijk aan de synode om te beoordelen. Maar er is wel regelgeving op dit gebied waar deputaten F&B zich aan hebben te houden. Er ligt hier een spanningsveld. Maar het uitgangspunt is min of meer vastgelegd in de financiële regelgeving – daar zal ook een synode rekening mee moeten houden.

De aanbevelingen die door de FC gedaan worden in hun rapport vormen niet een schaduwcircuit van opdrachten. Het zijn punten die in de bespreking met deputaten F&B aan de orde zijn geweest. Bepaalde punten kunnen in een volgend rapport terugkomen – maar dat is aan deputaten.

Besluitvorming

De besluiten 2 tot en met 16 worden 26 september met algemene stemmen aanvaard.

Vaststelling quota

Bij de bespreking op 3 oktober zijn aanwezig van deputaten de brs. J. Dekens, J. Th. Hendriks, S. Jonker, G.J. Laan, H. Post, H.B. Smit (quaestor) en E. Th. de Vries. Ook de adviseur, prof. Te Velde is aanwezig. Ook deze bespreking wordt geleid door de assessor, ds. Luiten.

Verschillende afgevaardigden geven aan het als erg lastig te ervaren dat eerst de diverse besluiten worden genomen en dat in een later stadium wordt bekeken of daar dekking voor is. Dat kan tot vrij pijnlijke situaties leiden voor deputaatschappen – en voor de PR is het ook niet goed. Is het niet zinvoller om in een eerder stadium, wellicht al bij het begin van de GS, de financiële kaders vast te stellen? Bovendien gaat de synode nu beslissen over het eventueel niet verstrekken van gelden zonder dat de GS betreffende deputaten kan bevragen op de gevolgen van zo'n ombuiging. Een onwenselijke situatie. Bovendien: als de vergadering besluit om € 225.000,-- uit te trekken voor een theologisch missionair medewerker voor deputaten toerusting evangeliserende gemeente, dan weet ze toch de financiële consequenties van dat besluit? Kun je dan twee weken later met goed fatsoen zeggen: we stellen dat geld niet ter beschikking? Daar is toch haast geen bestuurlijke ruimte voor?

De financiële commissie van de synode heeft een rapport inzake de voorgestelde quota op tafel gelegd. Ten opzichte van de voorstellen van deputaten F&B worden enkele bezuinigingen voorgesteld. Ook stelt de commissie voor om alle, pas tijdens de synode ingediende voorstellen met financiële consequenties, waaronder enkele van de TU, af te wijzen. Er is door het deputaatschap M/V geen begroting ingediend. De financiële commissie stelt dan ook voor geen gelden ter beschikking te stellen. De opdracht aan de Theologische Universiteit, die in de besluiten van deputaten M/V besloten ligt, zal dan ook binnen het huidige budget van de TU uitgevoerd moeten worden.

Om binnen een nog enigszins aanvaardbare stijging van de quotumdruk te blijven wordt voorgesteld om enkele, eerder tijdens de synode – onder voorbehoud – aanvaarde financiële besluiten terug te draaien. Met betrekking tot de bekostiging van de TU stelt de commissie voor om een extern onderzoek naar het toekomstperspectief van de universiteit op de langere termijn te laten doen om de strategische ontwikkelingen en financiële haalbaarheid goed te kunnen beoordelen.

Eerste ronde

Enkele afgevaardigden spreken hun waardering uit voor het minutieuze werk van de FC maar vragen zich toch af wat we nu aan het doen zijn. Kunnen we het maken, om na een inhoudelijke discussie

genomen besluiten nu terug te draaien, alleen op grond van financiële overwegingen? En zelfs zonder dat de betreffende deputaten nu aan de discussie kunnen deelnemen? En kunnen we de TU wel allerlei taken opleggen, zonder daarvoor extra budget te verlenen?

Deputaat De Vries stelt dat de deputaatschappen de spelregels kennen. Overschrijdingen van het budget worden niet automatisch aangezuiverd. Deputaten F&B richten zich sterk op de beheersing van de quotumdruk. Daarbij hebben ze geen oordeel over de inhoud van de voorstellen. Dat is aan de synode. Deputaat Post vult aan dat de stijging van de quota velen zorgen baart. De beheersbaarheid van de quota was destijds de aanleiding voor de instelling van een centraal deputaatschap F&B. Deputaten zetten daarom in op de 0-lijn, d.w.z. uitsluitend inflatiecorrectie. Br. Greving is van mening dat heroverweging van besluiten wel degelijk mogelijk is. Steeds is opgemerkt dat inhoudelijke besluiten met financiële consequenties een voorlopig karakter hebben. Eerst aan het einde van de synode is een totale afweging mogelijk binnen de -bekende- financiële kaders. Wat opvalt is dat wel nieuw beleid wordt voorgesteld, zonder daarbij "oude activiteiten" te beëindigen. In de aanloop naar de volgende synode zal goed over de procedure van de financiële afweging moeten worden nagedacht.

Tweede ronde

Bij het begin van de tweede ronde worden de volgende amendementen ingediend.

Br. Walinga stelt voor om voor de borging van het werk van Depin binnen SGO € 5000,-- extra ter beschikking te stellen. Dit met het oog op de afronding van de in ontwikkeling zijnde catechisatiemethode. Ds. Burger stelt voor om de TU 0,2 fte extra te geven met het oog op het rectoraat. Ds. De Snoo stelt voor dat DTEG een extra budget krijgt van met € 45.000,-- en dat dit deputaatschap zelf de afweging maakt tussen de TMW-er en de plannen met betrekking tot het blad ZOUT. Br. Mostert neemt alvast een voorschot op de organisatiediscussie door voor te stellen om het eigen budget van de synode met €10.000,-- te verlagen.

Deputaten achten het amendement van br. Walinga niet nodig. In de reserves van Depin is voldoende geld aanwezig. Momenteel is belangrijker dat een en ander goed wordt geïntegreerd binnen SGO. Deputaten gaan ook niet akkoord met het amendement Burger, terwijl ze vragen stellen bij de werkbaarheid van de door ds. De Snoo voorgestelde variant voor het budget van DTEG. Enerzijds wordt opgemerkt door de synodeleden dat we het cijferwerk van deputaten en financiële commissie serieus moeten nemen, zodat ons eigenlijk niets anders rest dan daarmee in te stemmen. Anderzijds zou dat betekenen dat we dan zomaar een streep zetten door na serieuze bespreking genomen besluiten.

Stemming

Aan de hand van de voorstellen, gedaan in het rapport van de FC worden de verschillende quota doorgenomen. Bij de stemmingen komen eerst de voorstellen van deputaten aan de orde en daarna de eventuele amendementen.

Het voorstel om het budget van Depin te handhaven op € 21.400,-- wordt aangenomen (25 voor, 7 tegen, 2 onthoudingen terwijl br. Kruizenga buiten stemming blijft). Het amendement Walinga komt hierdoor niet meer in stemming.

Het voorstel om de gevraagde uitbreidingen van het budget van DTEG niet te verlenen wordt eveneens aanvaard (17 voor, 15 tegen, 3 onthoudingen, waarbij 1 afgevaardigde buiten stemming blijft). Het amendement van ds. De Snoo komt hierdoor niet meer in stemming.

De voorstel om de TUK het gevraagde extra budget niet te verlenen wordt verworpen (16 voor, 20 tegen), evenals het voorstel van deputaten om geen compensatie voor het rectoraat te geven (14 voor, 21 tegen, 1 onthouding). De synode aanvaardt het amendement Burger (23 voor, 11 tegen, 2 onthoudingen).

De synode stemt niet in met de gevraagde uitbreiding van het PR-budget (GSP; 28 voor, 5 tegen, 3 onthoudingen) en het budget voor studie M/V in de kerk (24 voor, 9 tegen, 3 onthoudingen). Deze studie moet te verrichten zijn binnen de aan de TU verleende (extra) budgetten.

De synode aanvaardt het amendement Mostert om te korten op het eigen budget van de synode (19 voor, 15 tegen, 2 onthoudingen). Ook stemt de synode in met het laten vallen van de storting in de projectreserve van ASE (31 voor, tegen 5). Het eenmalige extra budget voor het project Stroom kan worden onttrokken aan de bestaande reserves binnen het deputaatschap.

Akkoord wordt gegaan met een uitbreiding van het budget voor Studiefinanciering (art. 19 KO; 27 voor, 8 tegen, 1 onthouding) en een eenmalige uitbreiding in 2009 van het budget van het deputaatschap herziening kerkorde (allen voor).

Het nieuwe deputaatschap art. 11 KO (GS11) krijgt toestemming een jaarlijks quotum te heffen van € 63.000,- (29 voor en 5 tegen) zonder dat dit quotum tevens het maximum bedrag is dat beschikbaar is voor de generale steunverlening (15 voor, 20 tegen, 1 onthouding).

Het ADC krijgt financiële ruimte om te werken aan de noodzakelijke uitbreiding, waarbij wel wordt opgemerkt dat er een inspanningsverplichting bestaat om andere financieringsbronnen aan te wenden dan het heffen van een verhoogd quotum.

Deputaten F&B krijgen ruimte om de algemene reserve aan te vullen met een bedrag van € 162.000,-. Deputaten krijgen de ruimte om zelf uit te maken hoe dit bedrag over de jaren 2009-2011 wordt verdeeld (allen voor).

In het eerder genomen besluit (GVM), waarbij de kerken de verantwoordelijkheid voor het levensonderhoud van uit de dienst ontslagen krijgsmachtpredikanten overnemen, wordt toegevoegd dat dit alleen geldt wanneer hier geen sprake is van verwijtbaar gedrag (unaniem, 1 afgevaardigde buiten stemming)

Na deze bespreking wordt de aldus geamendeerde quotalist (bijlage 15.2) met algemene stemmen vastgesteld. De preses, ds. Luiten, dankt de leden van de financiële commissie en de deputaten voor hun zorgvuldige en minutieuze werk. Met name worden genoemd de aftredende deputaten Hiemstra en De Vries, mannen van het eerste uur. Ook de quaestor, br. Smit krijgt lof voor zijn sinds de synode van Leusden verrichte werk.

Artikel 144

10-10-2008

Benoeming deputaten financiën en beheer

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten financiën en beheer:

<i>primi</i>	<i>aftredend</i>	<i>secundus:</i>
J. Cordia, Bunschoten	2017	H. de Boer, Kampen
J. Dekens, Ede	2014	
E.T. Doornbos, Coevorden	2014	
J.Th. Hendriks, Almelo	2011	
S. Jonker, Drachten	2011	
J.G. de Kimpe, Kampen (quaestor)	2017	
G.J. Laan, Almelo	2017	
H. Post, Hattem (s)	2014	

Artikel 145

10-10-2008

Onderzoek quota

Materiaal:

1. rapport financiële commissie GS;
2. aanbiedingsbrief d.d. 18 september 2008 van deputaten financiën & beheer inzake begrotingen en quota 2009-2011 deputaatschappen.

Besluit:

deputaten F&B op te dragen onderzoek te doen naar de omvang van de landelijke financiële lasten binnen de Gereformeerde Kerken (die voor een belangrijk deel via quota van de kerken

worden geheven) en naar ontwikkelingen in het geefgedrag binnen de kerken; daarbij tevens het volgende te bepalen:

- a. waar mogelijk en zinvol betrekken deputaten F&B bij hun onderzoek andere kerkelijke organen en organisaties;
- b. deputaten F&B geven in hun onderzoek aandacht aan gegevens uit de Gereformeerde Kerken en uit andere kerkgemeenschappen. Zij kunnen daartoe indien nodig externe ondersteuning inschakelen;
- c. deputaten F&B dienen aan de volgende synode te rapporteren over hun bevindingen met aandacht voor onder andere kengetallen in relatie tot doelstellingen, financieringssystematiek, methoden van geldwerving en communicatie;
- d. deputaten F&B kunnen voor dit onderzoek beschikken over een budget van in totaal maximaal € 5.000,-- ten laste van de algemene reserve.

Grond:

voor onderbouwing van beleidsontwikkeling in dezen is inzicht nodig in de landelijke inkomsten en uitgaven, geefgedrag en financiële draagkracht binnen de kerken, aangevuld met informatie over deze aspecten op lokaal niveau voor zover daarover informatie te verkrijgen is. Waar mogelijk is normering gewenst.

Bespreking.

Het eerste voorstel dienaangaande komt in bespreking op 26 september 2008. De financiële commissie geeft in overweging een onderzoek te doen naar het financiële draagvlak binnen de kerken voor het geheel van het kerkelijk leven en de daarbij behorende quota.

Prof. Te Velde vraagt zich hierbij af wat je wilt onderzoeken. De hele geefcultuur binnen de kerken? Wat wil je weten en met welk doel? En realiseren we ons dat de uitkomst wel eens desastreus kan zijn? Veel is bekend, onder meer uit de kengetallen van de SKB. Als er gebrek aan draagvlak zou zijn voor de centrale kerkelijke financiering, dan moeten we meer en beter inzetten op de communicatie daarover. Alleen quota opleggen is inderdaad niet stimulerend. De bespreking wordt hierna verdaagd.

Tweede ronde

Op 10 oktober komt het voorstel weer in bespreking. De financiële commissie is er bij de herformulering van de opdracht van uitgegaan dat Deputaten F&B zelf voldoende zicht hebben welke andere organisaties bij het onderzoek kunnen worden betrokken en uit welke bestaande bronnen informatie kan worden verkregen. Ook heeft prof. Te Velde, in vooroverleg met de FC, bouwstenen voor de formulering van het voorstel aangeleverd.

In de bespreking is er nog steeds aarzeling. Wat is het doel? Zoek je naar een maximumbijdrage of wil je juist gaan stimuleren dat er een grotere bereidheid komt om te geven voor het werk in de kerk. Een geestelijke dimensie wordt gemist.

Br. Verkade (FC) antwoordt dat het voorgestelde onderzoek voor deputaten F&B van groot belang is. Vanuit hun verantwoordelijkheid voor de kerkelijke financiën is inzicht in de financiële mogelijkheden nodig. Ook zou dit onderzoek een aanzet kunnen geven om tot bundeling van geldstromen te komen. Want naast de quota zijn er nog meerdere vragen aan de kerken om financiële ondersteuning; het gaat o.a. om particuliere acties. Br. Post (F&B) merkt op dat de spits van het onderzoek is verlegd van "mogelijkheden" naar "geefgedrag". Onderkend wordt dat negatieve gevolgen kunnen ontstaan in de zin zoals prof. Te Velde in de eerste ronde signaleerde. Anderzijds is het moeilijk om met een dergelijk onderzoek positieve effecten te bewerken, hoewel aan dit dilemma in de formulering wel getracht is tegemoet te komen. Het amendement om de gronden waarin het onderzoek mede wordt gebaseerd op binnen de kerken levende gedachten over de (te hoge) quota te laten vervallen wordt overgenomen. De resterende grond geeft voldoende aan binnen welke kaders het onderzoek moet plaatsvinden.

Het aldus geamendeerde besluit wordt daarop aanvaard (7 stemmen tegen)

Artikel 146
Kosten reorganisatie

30-01-2009

Vorstel: commissie organisatie

Materiaal: eindrapport commissie organisatie

Besluit:

1. voor de veranderingen die de besluiten rondom de reorganisatie van de synode (zie art. 151) met zich meebrengen, geen aanvullende budgetten beschikbaar te stellen. Kosten voor nieuwe activiteiten dienen te worden opgebracht uit herschikking of aanpassing van bestaande activiteiten;
2. indien en voor zover op grond van goede argumenten een deputaatschap kan aantonen dat binnen de periode tot aan de volgende synode onvoldoende financiële ruimte kan worden gerealiseerd, kan een verzoek worden gedaan aan deputaten F&B tot incidentele aanvullende steun, tot een maximum van 5% van het totale voor dat deputaatschap beschikbare budget voor de periode tot en met 2011;
3. deputaten F&B de bevoegdheid te geven te beslissen over de toekenning van een aanvullend budget. Dit besluit is bindend. De op grond van het voorgaande beschikbaar gestelde extra steun dient in de jaren 2012-2014 alsnog te worden inverdiend, tenzij de synode anders besluit.

Deputaten ad artikel 11 KO

Artikel 147
Algemene behandeling rapport deputaten ad art. 11 KO

05-09-2008

Vorstel: deputaten ad artikel 11 KO

Materiaal:

1. rapport van deputaten ad artikel 11 KO (hulpbehoevende kerken), inclusief separaat verzonden bijlage Provinciale quota 2004-2007;
2. brief van de Particuliere Synode van Overijssel 2008, gehouden te Emmeloord op 9 januari, met een adhesiebetuiging inzake de door deputaten gedane voorstellen;
3. brief van de Gereformeerde Kerk van Ommen-Noord/Oost d.d. 19 februari 2008, waarin wordt voorgesteld een aanbeveling van classicale deputaten ad art 11 over te nemen, namelijk om het door deputaten voorgestane normbedrag niet af te leiden uit de landelijke gegevens van *Cijfers en Feiten*, maar uit de gemiddelde cijfers van de classiskerken.

Besluit 1:

deputaten aanvullende steun hulpbehoevende kerken (deputaten GS11) te benoemen.

Gronden:

1. door deputaten is voldoende aangetoond dat in de kring van de regionale deputaten de noodzaak van een landelijke aanpak algemeen wordt onderschreven, namelijk om door middel van een landelijke regeling ondersteuning te bieden aan de particuliere synoden die niet langer voldoende financiële draagkracht hebben om aan de toenemende steunaanvragen in haar ressort te voldoen;
2. in de particuliere ressorten waar hulpbehoevende kerken zijn is de zorg voor die kerken goed geregeld, waardoor alleen aanvullende steun nodig is;
3. voor de beoordeling van de financiële draagkracht van de particuliere ressorten en het toekennen van steun is een generaal-synodaal deputaatschap een geëigende vorm.

Besluit 2:

aan deputaten aanvullende steun hulpbehoevende kerken (deputaten GS11) de volgende instructie te verstrekken:

INSTRUCTIE DEPUTATEN GS11

1. Voor 2009 en volgende jaren beoordelen deputaten de financiële draagkracht van de particuliere synoden die een verzoek om aanvullende steun doen en kennen zij een bedrag aan steun toe door middel van een omslag over alle leden van de kerken; deputaten verrichten hun werkzaamheden binnen het vastgestelde budget, dat separaat zal worden toegezonden.
2. Bij het beoordelen van de financiële draagkracht van een particulier ressort nemen deputaten mede in overweging of door de ter plaatse geldende regelingen voldoende aandacht wordt besteed aan de eigen inspanningsverplichting van de kerken die steun ontvangen; deputaten zullen zo nodig handreikingen doen voor het berekenen van normbedragen; ook wordt door hen nagegaan of de steun uitsluitend wordt gebruikt voor de instandhouding van een predikantsplaats en niet (bijvoorbeeld) voor bijzondere projecten of het opbouwen van reserves.
3. Bij het verlenen van steun spelen alle kerkelijke vergaderingen een rol, in die zin dat er sprake zal zijn van een piramidale opbouw: hoe dichter een kerkelijke vergadering betrokken is bij de instandhouding van de erediensten in een hulpbehoevende kerk, des te meer mag van haar een bijdrage worden verwacht; de ressorten Friesland en Gelderland worden voorlopig bij het toepassen van deze regel uitgezonderd, omdat daar vanouds de steunverlening rechtstreeks door de PS-deputaten gebeurt.
4. Een particulier ressort komt pas in aanmerking voor aanvullende steun wanneer door kerkleden in dat ressort reeds een bedrag per ziel wordt opgebracht van € 4,50 (als totaal van het classicale en het particulier-synodale quotum), en de reserve van het ressort dit noodzakelijk maakt.
5. De inning van het quotum en het beheer van de gelden worden op de gebruikelijke wijze opgedragen aan deputaten financiën & beheer (F&B), die tevens zorg dragen voor uitbetaling van de toegekende steunbedragen. De verdere uitwerking van regelgeving en normeringen vindt plaats in overleg met deputaten F&B. Daarbij zal worden betrokken de vraag of na 2011 deputaten F&B volledig met de uitvoering van de steunverlening kunnen worden belast, waardoor dan een afzonderlijk deputaatschap niet meer nodig zou zijn.
6. Deputaten brengen rapport uit van hun werkzaamheden uiterlijk vijf maanden voor de eerstvolgende synode. In het bijzonder wordt daarin, in samenspraak met deputaten F&B, gerapporteerd over mogelijke overdracht van alle taken aan deputaten F&B.

Gronden:

1. de instructie voor het deputaatschap kan beperkt zijn: wat in een lopend systeem goed blijkt te werken hoeft niet te worden veranderd; er is slechts sprake van een uitbreiding 'naar boven': in feite gaat het om de top van de piramide, waarbij de eigenlijke besluitvorming dicht bij de basis blijft: de classis en/of de particuliere synode;
2. hoewel van elke kerkelijke vergadering mag worden verwacht dat zij doet wat zij kan om financieel zelfstandig te zijn is toch gekozen voor het opleggen van een quotum aan *alle* kerken; het uitzonderen van de kerken in het steunaanvragende ressort resulteert in ingewikkelde formules en berekeningen;
3. in twee ressorten is sprake geweest van een andere historische ontwikkeling, waardoor de classis geen actieve rol speelt in het verlenen van steun aan hulpbehoevende kerken; als Friesland en Gelderland dat zo willen laten zijn er geen argumenten aan te voeren die dat tegenspreken.

Besluit 3:

1. alle particuliere synoden van 2009 te verzoeken regelgeving en normering voor steun ad artikel 11 KO in te voeren dan wel de bestaande regelgeving en normering aan te passen aan de door de synode genomen besluiten inzake aanvullende steun;
2. deputaten voor aanvullende steun hulpbehoevende kerken (generale deputaten artikel 11 KO) op te dragen de particuliere synoden en haar deputaatschappen daarbij te assisteren, wanneer daar-

aan behoefte bestaat; zij kunnen daarbij als model hanteren de conceptregeling voor de steun-aanvragen van hulpbehoevende kerken, die deputaten als bijlage in hun rapport hebben opgenomen.

Grond:

bij het toepassen van aanvullende landelijke steun mag van de particuliere ressorten worden verwacht, dat zij in hun besluitvorming in principe dezelfde regels en normen hanteren.

Besluit 4:

de Gereformeerde Kerk te Ommen-Noord/Oost te antwoorden, dat met de aanbeveling van de deputaten ad artikel 11 van de classis Ommen rekening is gehouden in de bespreking van het rapport van de generale deputaten, maar dat de concepttekst van de instructie voor het in te stellen landelijke deputaatschap niet behoefde te worden gewijzigd.

Grond:

ook bij de nu vastgestelde instructie voor het in te stellen landelijke deputaatschap blijft er ruimte voor een 'ter plaatse geldende regeling' die afwijkt van die in andere ressorten; wanneer daardoor de landelijke kas minder zou worden belast verdient dat zelfs de voorkeur.

Besluit 5:

deputaten ad artikel 11 KO te dechargeren onder dank voor hun werk.

Grond:

deputaten hebben de opdracht van de GS Amersfoort-C 2005 voortvarend en nauwgezet uitgevoerd.

Besluit 6:

deputaten financiën en beheer te machtigen tot het heffen van een quotum van € 63.000,-- met ingang van 2009 ten behoeve van steunverlening door deputaten art. 11 KO.

Grond:

voor steunverlening door een generaal deputaatschap artikel 11 KO kan een begin worden gemaakt met het vormen van een buffer en waar nodig verlenen van steun.

Bespreking

Van deputaten zijn bij de bespreking de brs. P. Akkerman, G.J. Laan, M. Nieuwlaat, K. Oosterheert, ds. W. Tiekstra en ds. D.J. Zandbergen aanwezig.

De laatste leidt de bespreking in met een korte toelichting. Hij schetst de achtergrond van het deputaatschap. In Amersfoort-Centrum was de vraag binnengekomen van de PS Gelderland en van de PS Overijssel, met een concreet verzoek om steun. Zo ver ging de synode toen niet, maar de synode benoemde wel deputaten om te zien of er draagvlak is voor een landelijke aanpak. Mocht dat het geval zijn, dan dienden deputaten te komen met een conceptregeling.

Ter uitvoering van de opdracht is er uitvoerig contact geweest met de provinciale en classicale deputaten. Daaruit bleek een vrijwel unanieme voorkeur voor een landelijke aanpak. Daarbij werd de kanttekening geplaatst dat je wat goed werkt niet moet onderuit halen. Ook werd duidelijk dat indien er sprake zou zijn van een landelijke aanpak, het zwaartepunt van de besluitvorming aan de basis zou moeten liggen.

Vervolgens hebben deputaten onderzocht wat de financiële consequenties zouden kunnen zijn. Die blijken de eerste jaren mee te vallen. We praten dan over een bedrag van 50 cent per ziel. Dat heeft

te maken met twee zaken: er is een geringe instroom van kandidaten en in die eerste jaren kunnen de bestaande reserves opgebruikt worden. Vandaar dat op korte termijn het aantal hulpbehoevende kerken niet erg zal toenemen. Deputaten hopen echter op veel kandidaten uit Kampen. Maar ook dan zullen de lasten overzienbaar blijven, omdat, binnen de piramidale opbouw die voorgesteld wordt, de top erg breed is (denk aan een omgekeerde piramide). De kosten worden beter over het kerkverband verdeeld – en daar ging het om.

Deputaten hebben daarom de vrijmoedigheid om voor te stellen een deputaatschap ad art. 11 in te stellen. Er is overleg geweest met de financiële commissie van de GS en met deputaten F&B. Dat overleg heeft er in geresulteerd dat nu voorgesteld wordt om eerst te benoemen voor een periode van 3 jaar. Binnen die drie jaar kan dan nader gewerkt worden aan een zekere uniformering van de regelgeving. Nu is dat per PS of classis nog sterk verschillend. De GS van 2011 kan dan eventuele concrete aanvragen beoordelen en toewijzen en, op voorstel van deputaten, nader beleid en regelgeving ontwikkelen. Dan komt ook de vraag aan de orde, wat deputaten betreft, of het deputaatschap apart moet worden voortgezet of geïntegreerd kan worden met bijvoorbeeld deputaten F&B. De uitvoering van het eigenlijke werk, de uitkering van gelden, zal gebeuren door deputaten F&B.

Noodzaak

Gevraagd wordt naar het doel van de operatie. Deputaten hebben aangegeven dat er draagvlak voor is, maar bestaat er enige noodzaak toe? Kunnen de PS'en dit niet zelf ophoesten? De vraag klemmt temeer als je kijkt naar het quotum: 50 cent. Waar hebben we het dan eigenlijk over?

Of iets al of niet noodzakelijk is is een moeilijk te beantwoorden vraag. Uit de cijfers blijkt dat er grote verschillen in bijdragen per provincie zijn. Verschillen, die op den duur gaan schrijnen. Ook een vraag als: "wat is redelijk?" is niet zomaar te beantwoorden. Het doel is om de lasten te verdelen, niet meer, en niet minder. Daarin zoek je een soort middenweg en zeg je: "wel, als het boven bedrag x uitkomt mag je bij ons aankloppen".

Meebetalen

Interessant punt is de vraag of kerken die steun ontvangen zelf moeten meebetalen aan het landelijk quotum. Immers, je betaalt dan jezelf. Bij deputaten ASE is er voor gekozen om de kerken en PS'en die gesteund worden juist niet mee te laten betalen. De lijn die hier gekozen wordt door deputaten wordt wel gesteund door de vergadering. De vergelijking wordt getrokken met een gemeentelid dat diaconale steun ontvangt. Die steun zal van dusdanig niveau moeten zijn dat de betrokkene ook zelf zijn diaconale taak die hij als christen heeft kan waarmaken. Met andere woorden: hij moet zoveel ontvangen dat hij zelf zijn bijdrage kan deponeren in de collecte bij het heilig avondmaal.

Gelijkheid

Er bestaan op dit moment diverse regelingen. De ene classis eist bijvoorbeeld dat een gemeente minimaal 50 zielen moet hebben voor ze mag beroepen, een andere gaat uit van 100. Er zullen toch eerst algemene criteria moeten worden bepaald voordat tot steun kan worden overgegaan. Gelijke monniken, gelijke kappen – het is een uitdrukking die regelmatig terugkomt in de bespreking. Friesland, aldus afgevaardigde Greving, heeft ruime ervaring opgedaan met dit probleem. Na de Vrijmaking waren er veel kleine kerken en werd veel steun geboden, ook door de PS'en van Groningen en Drenthe. Aangezien feitelijk elke classis hulpbehoevend was, was het nodig om tot uniformering te komen. Zo kwam er een normtraktament – maar vervolgens bleek dat in plaats X in Groningen trouw werd gecollecteerd voor de hulpbehoevende kerken in Friesland, terwijl de eigen predikant een stuk minder verdiende. De PS heeft toen een aantal randvoorwaarden opgesteld: hoe lang kan een gemeente zelfstandig blijven, wanneer mag een combinatie gaan beroepen enz. Voordat een beroep uitgebracht mocht worden, dienden provinciale deputaten ad art. 11 hun goedkeuring te geven. Door deze opzet is het aantal steunaanvragen drastisch teruggelopen. Wanneer je zoiets niet op gaat zetten voor de nu voorgestelde landelijke steun loop je geheid vast. Greving kondigt dan ook aan in de tweede ronde met een tegenvoorstel te komen waarin deputaten opdracht krijgen een uniform pakket aan voorwaarden te formuleren. Wie een toren gaat bouwen dient eerst de kosten te berekenen. Gelet op de geringe bijdrage die nu gevraagd wordt, is er ook wel ruimte voor.

Deputaat Zandbergen verzet zich heftig tegen dit idee. Het gaat inhouden dat een landelijke commissie gaat bepalen wie wel en wie niet mogen gaan beroepen. Daarmee tast je de verantwoordelijkheid van 'de basis' op ongeoorloofde wijze aan. Ook in de contacten met de PS en classisdeputaten is

een en ander maal naar voren gekomen dat de beslissingsbevoegdheid moet blijven waar die ook nu is. Meer dan een eeuw lang is op deze wijze gewerkt. Laten we dat vooral zo houden en niet van bovenaf gaan dirigeren. De idee gelijke monniken gelijke kappen spreekt Zandbergen ook niet aan. Waarom zou een hulpbehoevende gemeente altijd een 'goedkope' kandidaat moeten beroepen? Wellicht is een wat oudere predikant wel veel beter. Dat gaan wij als synode toch niet uitmaken? Laat die beslissing nu alstublieft over aan de classis, met de PS als toetsend orgaan.

Aan het begin van de tweede ronde dient Greving het al omschreven tegenvoorstel in. Hij is van mening dat de synode niet een regeling met een open einde aan mag nemen. Hij wordt daarbij gesteund door Walinga. De angstbeelden die worden geschetst omtrent landelijke sturing herkent de laatste niet. Hij wijst op wat tijdens de synode van Ommen 1993 naar voren kwam toen het ging over ASE: elk bedrag aan generale steun kan door de kerken niet aan iets anders besteed worden. Over het voorstel wordt verschillend geoordeeld. De een wijst op de parallel - ook deputaten gaan bezig met uniformering - de andere wijst op de ontwikkelingen die volop bezig zijn en het landelijk draagvlak. Aanvaarding van het voorstel Greving zou een deel van de opdrachten van deputaten overbodig maken. Immers, dan is reeds vastgesteld dat er landelijke criteria moeten komen. Nu is het meer de vraag óf en zou ja, welke.

Deputaten wijzen, naast hetgeen ze al te berde gebracht hebben richting het tegenvoorstel, op het feit dat bij aanneming ervan nu niets zou gebeuren. Er kan dan geen steun verleend worden aan drie ressorten die daarvoor wellicht in aanmerking komen.

ASE

Verschillende sprekers wijzen er op dat de besluiten die nog genomen moeten worden in verband met deputaten ASE de bedragen ingrijpend kunnen wijzigen. In hoeverre is er contact geweest met ASE? Is het werkelijk nodig om naast de ASE-piramide nu een tweede te gaan bouwen? Kunnen beide niet geïntegreerd?

Er is contact geweest met deputaten ASE – maar beperkt. De vragen die er liggen vanuit met name de PS van het Zuiden en de classis Axel zijn niet ter beantwoording door deputaten ad art. 11. Daar zal de synode zelf een uitspraak over moeten doen. Bij het opstellen van de begrotingen is dan ook geen rekening gehouden met eventuele besluiten op dit punt. Wel moet de vraag gesteld worden of je als synode zomaar kunt stellen: vanaf moment Y bent u geen ASE-kerk meer maar een art. 11 kerk. Die beslissing is niet aan de GS, maar aan de classis.

Financiën

Het is niet de bedoeling, aldus deputaten, dat eventuele provinciale reserves in een landelijke pot worden gestort. Dat geld is van de provincies en daar hebben we af te blijven. Als er gesproken wordt over opmaken van de reserves betreft dat provincies die steun aanvragen.

Het voorstel van deputaten wordt, conform de HR, eerst in stemming gegeven en aangenomen met 18 stemmen voor, 11 tegen en 2 onthoudingen.

Het tegenvoorstel van br. Greving komt hierdoor niet meer in stemming.

Artikel 148

10-10-2008

Benoeming deputaten hulpbehoevende kerken (deputaten GS 11)

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten GS11:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
P. Akkerman, Den Haag	2017	A.G. Bruijn, Uithuizen
L.E. Leeftink, Assen	2017	B. Judels, Rijnsburg
J.J. Nieuwenhuis, De Bilt	2017	
M. Nieuwlaat, Nuenen	2017	
K. Oosterheert, Uitwellingerga	2017	
W. Tiekstra, Berkel en Rodenrijs	2017	
D.J. Zandbergen, Zwolle (s)	2017	

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk 16

Slothandelingen

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Slothandelingen

Artikel 149

10-10-2008

Besluiten inzake de Acta

Vorstel: moderamen

Materiaal:

Acta Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003, art. 18, inzake rechtseffect van besluitvorming door de generale synode.

Besluit 1:

de volgende besluiten aan te merken als besluiten die effectuering in de plaatselijke kerken meebrengen:

kerkelijke werkers	Artikel 16
preekbevoegdheid voor niet-predikanten	Artikel 16
regeling indiening revisieverzoeken	Artikel 16
doop pleegkinderen	Artikel 20 + 21
gasten heilig avondmaal	Artikel 22
doop Nederlandse aspirant-adoptief kinderen	Artikel 24
regelingen dienst en recht (div.)	Artikel 25
huwelijk en echtscheiding	Artikel 30 e.v.
seksueel misbruik in kerkelijke relaties (2x)	Artikel 41
m/v in de kerk	Artikel 44
herziening in appèlprocedure	Artikel 46
liturgische formulieren	Artikel 55
rol gemeente bij de doop	Artikel 55
nieuwe selectie Liedboek, LUEK en LUAB	Artikel 64 e.v.
regeling art. 8 KO	Artikel 94
DOE-overleg	Artikel 109
contacten met de CGK	Artikel 111
relatie met de NGK	Artikel 112
quota	Artikel 143
instructie generale deputaten art. 11 KO	Artikel 147

Besluit 2:

de volgende bijlagen op te nemen in de gedrukte Acta:

1. kerkrecht en kerkorde:
  - a. projectplan herziening kerkorde;
  - b. toelichting 'eigen belang';
  - c. toelichting revisieverzoeken gasten aan het Avondmaal;
2. appèlzaken:
  - a. nota herziening uitspraken;
  - b. regeling appèlprocedure 2008;

3. eredienst:
  - a. verantwoording van enkele keuzes van deputaten;
  - b. rapport commissie Drenthe;
  - c. advies hoogleraren F. v.d. Pol en B. Kamphuis;
4. bijbelvertaling:
  - a. uitvoerige schriftelijke reactie deputaten;
5. kerkmuziek:
  - a. toetsingsplan;
6. TU:
  - a. Statuut TU;
  - b. artikel ND: Nader gesprek op gereformeerde grond;
7. synodale organisatie:
  - a. 1^e rapport commissie organisatie;
  - b. 2^e rapport commissie organisatie;
  - c. eindrapport commissie organisatie
8. financiën:
  - a. rapport financiële commissie;
  - b. quotalijsjt;

Artikel 150

10-10-2008

Vorbereiding eerstvolgende generale synode

Voorstel: moderamen

Besluit 1:

de Gereformeerde Kerk te Harderwijk aan te wijzen als samenroepende kerk voor de volgende generale synode, met de kerk te Zwolle-Zuid als secunda.

Grond:

met het oog op de bereikbaarheid van de synode voor de afgevaardigden uit alle provincies verdient het de voorkeur op een centrale plaats te vergaderen.

Besluit 2:

- a. de samenroepende kerk op te dragen de volgende synode samen te roepen op zaterdag 29 januari 2011. Het dan verkozen moderamen zal besluiten wanneer de synode in plenaire zittingen opnieuw bijeenkomt;
- b. de bidstond, voorafgaande aan de synode, zal plaatsvinden op vrijdag 28 januari 2011.

Grond:

gelet op de werkwijze die nu een aantal malen is gevolgd is het nodig na de constituering een periode van voorbereiding in te bouwen.

Besluit 3:

het moderamen op te dragen:

- a. uitvoering te geven aan de besluiten van de synode, voor zover deze niet aan andere deputaatschappen werden opgedragen;
- b. de tekst van het laatste deel van de Acta of Handelingen, die niet meer aan de synode kon worden voorgelegd, vast te stellen.

Grond:

deze opdrachten vloeien voort uit wat bepaald is in de Huishoudelijke Regeling voor generale synoden.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

Artikel 151

30-01-2009

Instelling deputaatschap administratieve ondersteuning Synodale reorganisatie. Derde besluitenreeks. Zie ook de artikelen 90, 141 en 142

Materiaal:

eindrapport van de Commissie Organisatie (dd 12-01-2009) ter behandeling vrijdag 30 januari 2009 (Bijlage 16.1).

Besluit 1:

besluiten met betrekking tot het deputaatschap administratieve ondersteuning:

- 1.1 Er komt een deputaatschap administratieve ondersteuning (Deputaten AO).
- 1.2 Deputaten AO zien toe op de voortgang van de uitvoering van de door de Synode genomen besluiten. Zij overleggen daartoe tenminste jaarlijks met de verschillende deputaatschappen. In dat overleg komt ook aan de orde de vraag of en hoe deputaten zich voor de uitvoering van hun taak hebben verstaan met andere deputaatschappen.
- 1.3 Deputaten AO kunnen zich voor hun overleg met deputaten baseren op door dezen verstrekte schriftelijke informatie over de voortgang van hun werk.
- 1.4 Deputaten AO zijn tevens de verantwoordelijke deputaten voor de voorbereiding en de ondersteuning van de Generale Synode.
- 1.5 Voor zover in het eindrapport van de Commissie Organisatie afwijkend is bepaald, worden de artikelen in het Huishoudelijk Reglement, die betrekking hebben op de voorbereiding of de vergadering van de Generale Synode gehanteerd, met inachtneming van die afwijkingen.
- 1.6 Deputaten AO richten voor de administratieve ondersteuning van de Generale Synode een Griffie in. Tenminste wordt voorzien in capaciteit voor de algemene administratie, de verslaglegging, inclusief notulen en Acta, de verschillende communicatie-uitingen, inclusief de website.
- 1.7 Deputaten AO zoeken voor de rechtspositie van aan te stellen medewerkers aansluiting bij de regelingen die gelden voor de andere medewerkers in dienst van deputaatschappen.
- 1.8 Deputaten AO rapporteren aan de volgende synode over de wijze waarop zij aan hun opdracht uitvoering hebben gegeven en doen een voorstel voor wijziging van de Huishoudelijke Regeling.

Besluit 2:

besluiten met betrekking tot de agenda en de werkwijze van de Generale Synode:

- 2.1 Bijlage 1 van de Huishoudelijke Regeling (systematische agenda) wordt vervangen door Bijlage I bij dit eindrapport.
- 2.2 De agenda van de Generale Synode wordt zodanig voorbereid dat de plenaire behandeling van alle daarop geplaatste onderwerpen kan worden afgewikkeld in een periode van 8 weken, in de maanden mei en juni.
- 2.3 De opening en de constituering van de Generale Synode vindt plaats op een nader vast te stellen datum in februari van het jaar waarin deze gehouden wordt.
- 2.4 Na de verkiezing van het Moderamen in de constituerende vergadering wordt de door deputaten AO voorbereide agenda definitief vastgesteld.
- 2.5 In de periode tot aan de plenaire zitting, krijgen de afgevaardigden gelegenheid om zich op de behandeling voor te bereiden. Zij worden daarbij ondersteund door deputaten AO, die

- informatie- en instructiebijeenkomsten beleggen, waarin, naast onderlinge kennismaking, de vergaderwijze aan de orde komt, het indienen en de behandeling van amendementen, het financiële kader wordt toegelicht en de inhoud van de agenda wordt doorgenomen.
- 2.6 De afgevaardigden krijgen de gelegenheid tot het stellen van informatieve vragen naar aanleiding van de rapporten van de verschillende deputaatschappen.
- 2.7 Aan het begin van de plenaire zitting wordt de rapportage van deputaten F&B behandeld. De Generale Synode besluit op basis daarvan over het financiële kader, waarbinnen haar besluiten moeten worden genomen.

Besluit 3:

besluiten met betrekking tot het werk van deputaten:

- 3.1 Alle deputaatschappen wordt, in zoverre in aanvulling op de door de Generale Synode al verstrekte mandaten, gevraagd om te rapporteren over de hoofdlijnen van hun werk, waarin zij zich concentreren op de voor de bespreking door de Generale Synode belangrijkste zaken.
- 3.2 Deputaten zoeken actief naar mogelijkheden voor onderlinge samenwerking, ter versterking van het resultaat van hun werk. Over deze samenwerking rapporteren zij gezamenlijk aan de synode in een aparte rapportage.
- 3.3 Als richtlijn voor de omvang van een rapport wordt gehanteerd dat de hoofdtekst maximaal 10 pagina's beslaat.
- 3.4 Deputaten brengen jaarlijks een informatief verslag over hun werk ter kennis van de kerken. Over de wijze van publicatie van dit verslag overleggen zij met deputaten AO.
- 3.5 Deputaten beraden zich op een meer resultaatgerichte verantwoording van hun werk. Indien en voor zover daartoe aanleiding is, doen zij aan de komende Generale Synode voorstellen voor een andere formulering van hun opdracht. Deputaten kunnen zich over het bepaalde in dit artikel verstaan met deputaten AO.

Bespreking

Bij de bespreking zijn vertegenwoordigers van enkele deputaatschappen als toehoorder aanwezig, evenals prof. Te Velde en br. H. Cramer (adviseurs).

De preses complimenteert de Commissie Organisatie (CO) met het werkstuk dat nu op de tafel van de synode ligt. Vandaag is het moment voor de commissie om de synode met een zelfde voortvarendheid over de streep te trekken.

Ds. Van der Laan (CO) kijkt eerst even terug. De commissie heeft veel geleerd van deputaten GSO. Afstand nemen van het bestaande en de toekomst niet willen dichttimmeren zijn belangrijke uitgangspunten voor de commissie geweest. Ook van het overleg met alle deputaatschappen heeft de commissie veel opgestoken. Er gebeurt veel werk in de kerk. Maar we mogen het organisatieprobleem niet op hun agenda zetten. Kaders vaststellen voor de werkwijze van de synode moet de synode zelf doen. Eveneens hebben we veel geleerd van onze adviseur, prof. Te Velde. Hij bepleitte om de deputaten dichter bij de synode te brengen. Zij zijn onze bestuurders, die van de synode opdrachten krijgen. Ook bepaalt de synode de ruimte die deputaten krijgen. We moeten een nieuwe balans vinden in de verdeling van de macht. Een balans, die niet uitgaat van overheersing van de een door de ander, geen bisschoppelijke hiërarchie, maar een balans in liefde, gebaseerd op art. 31 KO. Wat we in gemeen overleg besluiten, daar houden we ons ook aan.

De voorbereiding op de synode gaat anders worden. Deputaten rapporteren niet meer eens in de drie jaar, maar informeren regelmatig over hun werk. Daardoor worden de kerken daarbij betrokken. Voor de synode maken ze een rapport dat draait om de besluiten die de synode moet nemen. De synodeleden worden in een vroeg stadium benoemd en kunnen zich de rapporten eigen maken in een traject van een aantal maanden, waarin ook overleg met deputaten is. Als dan de plenaire vergaderingen beginnen in mei, is er al veel voorwerk gedaan en kan direct met de meningsvorming begonnen worden. Daarop volgt een proces van amendering en aanpassing van de voorstellen door deputaten. In het tweede deel van de synodevergaderingen (juni) volgt dan de besluitvorming. Appèlzaken worden eerst afgehandeld, volgens de 'oude' procedures.

Deputaten administratieve ondersteuning (DAO) vormen daarbij een faciliterend deputaatschap, dat het proces bewaakt en begeleidt, zonder inhoudelijk op het terrein van deputaten te komen.

Is dit alles haalbaar? Laten we de uitdaging oppakken om de duur van de synode terug te brengen naar 6 maanden in plaats van de 10 maanden van nu.

De voorgestelde nieuwe instructie voor het nieuwe deputaatschap OOG is een compilatie van de eerder genomen besluiten voor SGO, DTEG en ASE. Daar gaan we nu niet meer inhoudelijk over spreken.

Vanuit de vergadering bestaat veel waardering voor het werk van de commissie. Maar de voorstellen vragen nogal wat van de synode en van de deputaten. De komende tijd moeten we gebruiken om die veranderingen goed vorm te geven. Want anders vervalt de komende synode, met nieuwe afgevaardigden met wellicht een ander historisch kader, gewoon weer in de oude patronen. Over de positie van DAO bestaat enige huiver. Wordt dat geen superdeputaatschap dat andere deputaatschappen controleert en stuurt? Een uitgewerkte instructie voor DAO wordt node gemist.

Hoe moeten deputaten de kerken informeren, zonder dat dit leidt tot overvoeren met informatie? En dreigt hierdoor geen beleidsdiscussie buiten de synode om? Ook vragen enkele afgevaardigden zich af wat nu de status van de GS is, nu ze zich slechts mag beperken tot 'bestuurlijk relevante hoofdlijnen'.

Enkele afgevaardigden pleiten ervoor om nu te besluiten dat GDD ook opgaat in het nieuwe deputaatschap OOG. Ook wordt erop gewezen dat enkele deputaatschappen in meerdere rubrieken voorkomen. Moet daarin geen keuze worden gemaakt? Dat de synode eerst de financiële kaders vaststelt is goed. Maar dat gaat altijd op basis van financieel technische adviezen. Deputaten F&B adviseren toch niet over het beleid van andere deputaten? Dat doet toch de synode, waardoor eventueel een andere financiële ruimte kan ontstaan?

Het terugbrengen van de duur van de plenaire zittingen tot een periode van 2 maanden lijkt aantrekkelijk. Maar is er dan wel voldoende ruimte voor bezinning en het samen heengroeien naar besluiten? Het zoeken naar principiële gezamenlijkheid in de besluitvorming is een kwestie van tijd, dat is op deze synode wel gebleken. Ook wordt opgemerkt dat de gesuggereerde verkorting maar schijn is. Dat geldt slechts voor de duur van de plenaire zittingen. Twijfel wordt uitgesproken over de scheiding tussen meningsvorming en besluitvorming. Kan je niet beter zaken afhandelen, voordat je aan iets nieuws begint?

Ten aanzien van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle (GHZ) wordt opgemerkt dat we hier als kerken niets over te zeggen hebben. Als we willen samenwerken zullen we goede afspraken moeten maken om het gereformeerde karakter van het cursusaanbod te borgen.

De Commissie Organisatie, bij monde van ds. Luiten, stelt in antwoord op de vragen uit de vergadering dat onze kerkelijke structuur, hoewel er grote veranderingen in werkwijze worden voorgesteld, ongewijzigd blijft. De kerk regeert zichzelf via het kerkverband, het moderamen stuurt de vergadering, de synode beoordeelt het werk van deputaten en formuleert nieuwe opdrachten. DAO is niet meer en niet minder dan een procesbewakend lichaam, een 'trapondersteuning' voor het kerkverband. Zijns inziens bevat het commissierapport voldoende kaders voor de speelruimte van DAO, die in grote lijnen zijn gevangen onder Besluit 1. Over de nieuwe werkwijze van de synode merkt ds. Van der Laan op dat in die structuur geen geforceerde besluitvorming ontstaat. Eerst verwerken we de informatie van alle deputaatschappen en pas daarna volgt de besluitvorming. In het traject daartussen kunnen we met elkaar naar een eendoordeel groeien. En door de relatief korte duur tussen meningsvorming en besluitvorming ligt het in herhaling vallen niet voor de hand. Hij raadt het werken in blokken af. Over de manier van rapporteren door deputaten doet de CO nu geen uitspraak. Daar moeten deputaten zelf vorm aan geven. Informatiemoeheid is denkbaar. Maar het spreiden van de informatie over een langere periode in plaats van alles enkele maanden voor de synode op de kerkenraadtafels te leggen leidt wellicht tot meer reacties vanuit de kerken.

Ook br. Cramer gaat op sommige onderwerpen in. De CO heeft afgezien van een nauwkeurig omschreven protocol van samenwerking met de GHZ, hoewel de GHZ daar zelf wel voor voelde. De CO is er van overtuigd dat de GHZ voluit gereformeerd wil zin. Dat is genoeg. Dat vastleggen in een protocol kost nu te veel tijd en energie. De volgende synode kan alsnog besluiten of dat nodig is, op basis van de dan opgebouwde ervaring. Ook ten aanzien van GDD adviseert de CO geen verdergaande besluiten te nemen. Er is een hartelijke bereidheid tot samenwerking uitgesproken.

De CO heeft er van afgezien nu al met een nieuwe Huishoudelijke Regeling (HR) te komen. Op basis van de besluitvorming zal DAO een nieuwe HR voor de synode formuleren, dat heel wat minder gedetailleerd kan zijn dan het huidige. Deze HR blijft overigens gelden totdat er een nieuwe is, met dien verstande dat door de synode vastgelegde aanpassingen en de besluiten inzake de organisatie, voor zover die afwijken van de huidige regeling, daar voorrang op hebben. Met betrekking tot het finan-

ciële kader heeft de GS wel degelijk ruimte om beslissingen te nemen. Deputaten F&B geven geen inhoudelijk oordeel over de voorstellen, maar geven wel aan welke financiële ruimte er is voor nieuw beleid en wat de lasten zijn bij ongewijzigd beleid. Maar een synode kan ook zelf ruimte creëren door activiteiten te stoppen.

Sommige deputaatschappen komen inderdaad voor in meerdere rubrieken. Zo heeft bijvoorbeeld GVM een relatie met de Overheid, maar ook met het pastoraat. Bij de definitieve agendering zal dan een keus gemaakt worden bij welke rubriek het deputaatschap wordt ingedeeld.

De commissie heeft niet ieder kunnen overtuigen. Enkele synodeleden betwijfelen de samenwerkingsbereidheid van GDD. GDD richt zich nadrukkelijk (en uitsluitend) op de doelgroep diakenen. De brs. Schelling en Walinga dienen een amendement in op voorstel 4.4. van de commissie. Zij wensen dat de synode van GDD een inspanningsverplichting vraagt om te komen tot een integratie met het deputaatschap OOG. Ten aanzien van de GHZ stelt ds. Van der Jagt voor om deputaten OOG de opdracht mee te geven om de confessionele verhouding met de GHZ te omschrijven en aan de volgende synode een voorstel te doen (pt E2 instructie OOG). Verder stelt ds. Van der Jagt voor om DAO anders te noemen en wel Deputaatschap ondersteuning synode en deputaatschappen (Besluit 1.1.). De brs. Feenstra, Hoksbergen en Walinga stellen voor om de taak van DAO (Besluit 1.2) te formuleren als: Deputaten AO *adviseren* andere deputaatschappen over de voortgang van de door de synode genomen besluiten en *regisseren* het proces van actieve samenwerking tussen deputaatschappen. Ds. De Graaff stelt voor om niet deputaten OOG aan te wijzen als vertegenwoordiger van de op het terrein van de dienstverlening aan de kerken werkzame deputaten, maar een onafhankelijk vertegenwoordiger namens deze (Besluit 5.3 en 5.4). Br. Greving stelt voor om minder stellig te besluiten over de vormgeving van de agenda. De agenda, zoals opgenomen in Bijlage 1 van het rapport van de CO is volgens hem niet meer dan een voorbeeld (Besluit 2.1).

Dit laatste voorstel wordt door de commissie overgenomen. De commissie volgt niet het voorstel van ds. Van der Jagt om de naam van DAO te wijzigen. Die voorgestelde wijziging maakt de taken van DAO wel heel breed. Ook het voorstel van br. Feenstra c.s. neemt de commissie niet over. DAO doet wel degelijk meer dan adviseren. Het houdt toezicht en is bevoegd om – bijvoorbeeld - rapporten die niet aan de criteria voldoen terug te sturen. Het voorstel van de brs. Walinga en Schelling neemt de commissie niet over want de druk om te fuseren belemmerde het proces om te komen tot samenwerking.

Hierna komen de voorstellen in stemming. Het amendement Van der Jagt over de naam van DAO (Besluit 1.1) wordt verworpen (8 voor, 27 tegen). Het voorstel van ds. Van der Jagt inzake de GHZ (pt E2 instructie OOG) wordt eveneens verworpen (15 voor, 18 tegen, 1 onthouding). Ook de voorstellen van ds. De Graaff sneuvelen (3 voor, 31 tegen, 1 onthouding). Het amendement van br. Feenstra c.s. wordt verworpen (10 voor, 25 tegen). Het voorstel Walinga/Schelling inzake GDD wordt aanvaard (25 voor, 10 tegen).

De voorstellen inzake de instelling van een deputaatschap administratieve ondersteuning worden aanvaard (1 stem tegen). De overige voorstellen worden met algemene stemmen aangenomen.

De preses is dankbaar voor de grote eensgezindheid waarmee de besluiten zijn genomen. Hij hoopt dat deze, onder de zegen van de Heer, het kerkenwerk ten goede mogen komen. Hij dankt de vergadering voor het intensieve meedenken en adviseren over de organisatieontwikkeling. Ook de commissie wordt bedankt, waarbij in het bijzonder br. Cramer wordt genoemd, die de synode in deze als adviseur heeft gediend.

Artikel 152

10-10-2008

Benoeming deputaten administratieve ondersteuning

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten administratieve ondersteuning:

<i>primi</i>	<i>secundus:</i>
H.Th. Cramer	W.F. Wisselink, Leek
J.W. van der Jagt	
P. Jonkman (s)	

Zr. L. Postma-Douma ondersteunt het deputaatschap als ambtelijk secretaris.

Artikel 153

10-10-2008

Censuur naar art. 48 KO

De preses constateert dankbaar dat niemand zich in de vergaderingen heeft misdragen. De Heer is met Zijn Geest nabij geweest. Hij spreekt zijn erkentelijkheid uit voor de goede samenwerking met elkaar en voor de eensgezindheid waarmee veel besluiten konden worden genomen.

Artikel 154

30-09-2008

Rondvraag

Niemand maakt van de geboden gelegenheid gebruik.

Artikel 155

30-09-2008

Evaluatie

Het moderamen heeft de leden een evaluatieformulier uitgereikt. De uitkomsten worden gepresenteerd door de scriba I.

Algemeen is de lof voor de koster en zijn medewerkers en het secretariaat. De preses scoort een stem minder. Ook over de verzorging door en de gastvrijheid van de kerk te Zwolle-Zuid niets dan lof. Dat is anders ten aanzien van de geluidsinstallatie.

Bij de voorbereiding zagen de leden graag meer informatie over vergadertechniek en over de financiële kaders. En geadviseerd wordt om ook de secundi meer bij de voorbereiding te betrekken.

De synode werkte met regionale commissies, die in beginsel geen andere taak hadden dan het stroomlijnen van de schriftelijke informatieronde tussen de afgevaardigden en de deputaten. Ook adviseerden ze het moderamen of een agendapunt behandelingsgereed was. De verdeling van de onderwerpen over deze commissies was niet altijd evenwichtig. Drenthe had met Eredienst en Kerkmuziek een hele klus. Gelukkig zijn ze bijgestaan door enkele Fryske broeders.

De communicatie is een zaak die nog eens goed bekeken moet worden, evenals de inrichting van de Buitenlandweek.

Opvallend was voor meerderen de verschuiving van de aandacht naar de plaatselijke kerk ten koste van de aandacht voor het kerkverband. De synode is voor velen een 'ver van mijn bed show' terwijl anderen alles van de synode verwachten met voorbijgaan van classes en particuliere synodes. De individualistische tijdgeest maakt ook slachtoffers in de kerk. Een geest die het onderling gesprek belemmert en het eigen gelijk centraal stelt.

Voor veel leden is het synodewerk een zware belasting. Feitelijk is het een volle weektaak zolang de plenaire zittingen duren. En niet elke ouderling of predikant kan die tijd geven, zeker als je dat moet combineren met je normale dagelijks werk. Gelukkig vulden we elkaar aan, zodat alle onderwerpen goed konden worden behandeld. Al was het zwaar, de dankbaarheid dat we met elkaar Gods medewerkers in Zijn kerk konden zijn overheerst.

Gelukkig was er ook veel humor, niet in de laatste plaats via het Generaal Synodaal Weekblad *Peper*, gevuld door de redacteuren ds. Zomer en ds. Oosterhuis. Ds. Heida trad op als secundus. De uitgebreide evaluatie zal ter hand gesteld worden aan de deputaten die de volgende synode moeten voorbereiden.

Artikel 156

10-10-2008

Sluiting 10 oktober 2008

De laatste zitting van de generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 vindt plaats op vrijdagavond 10 oktober 2008. Voor deze bijeenkomst zijn de echtgenotes van de synodeleden, de medewerkers van de synode, de gastgezinnen uit Zwolle, de hoogleraren van de TU in Kampen en de adviseurs speciaal uitgenodigd. Velen hebben gehoor gegeven aan deze uitnodiging. Verder zijn ook belangstellenden vanuit de plaatselijke gemeente en diverse deputaten aanwezig.

TER AFSLUITING VAN DE VERGADERINGEN HOUDT DE PRESES DE VOLGENDE TOESPRAAK:

Blij met de Heer en dáárom blij met zijn kerk

Een aantal weken geleden vertelde een predikant in De Reformatie iets over zijn gesprekken met belijdeniscatechisanten. Stuk voor stuk wilden ze graag hun vertrouwen in God uitspreken. Maar in de kerk hadden ze niet zoveel vertrouwen. Zich vastleggen op trouw aan de kerk, daar waren velen nog niet aan toe. Aan 'blij zijn met de kerk', laat staan 'trots zijn op de kerk'. Waarom zou de GKv het zijn en niet een andere kerk? En is dat echt zo belangrijk?

Vragen die u mogelijk herkent: wat stelt onze kerk nu eigenlijk nog voor, klein en miezerig als ze is? Niet groot in aantal, wel in verwarring.

Het zou me niet verbazen wanneer ook onder de afgevaardigden naar deze synode zulke gevoelens leven. 'Moet ik hier blij mee zijn, of zelfs trots? Wat we hier hebben gedaan, wat stelt het eigenlijk voor?' Niemand hier die de illusie zal hebben dat wat wij hier gedaan hebben mensen een nieuw elan zal hebben bezorgd, een stukje trots op de kerk, blij-zijn mét de kerk....

Nu kan dat zeker geen kwaad. Je werk hier niet te overschatten. Vergeet het niet: een generale synode is de minst belangrijke van onze kerkelijke vergaderingen.

Vele malen belangrijker is wat er plaatselijk gebeurt. In de gemeenten.

Of dáár ook dingen gebeuren die het hart warm maken.

En wie zou dan niet allereerst denken aan de verkondiging van het heerlijk evangelie van Gods liefde in Christus? Want als dat de harten niet meer verwarmt, dan heb je echt een crisis.

Wanneer jongeren en ouderen de schouders ophalen niet maar over de kerk, maar over de Héér van de kerk. Over God zelf gaan denken als klein en miezerig....

Het wordt ze van buiten de kerk op allerlei manieren aangereikt.

Recent in een boek van Esther Gerritsen, *De kleine miezerige god*. De hoofdpersoon in dit boek vraagt zich af voor wie ze zich eigenlijk zo uitslooft. Voor haar demente moeder? Maar die heeft niets in de gaten. Voor het verplegend personeel, de familie? Niemand die oog heeft voor wat zij wel niet doet. En dan bedenkt ze zelf iemand die haar wel ziet: een god met een kleine g. Voortaan heeft ze iemand die haar ziet, aan wie ze haar gevoelens, ook haar ongenoegen over van alles kwijt kan. God. Die ze – heel eerlijk – omschrijft als een variant van je eigen hoofd. Makkelijk om van alles op af te reageren. Maar tegelijk: wat een stompert, want hij kan niks.

Wat wil Esther Gerritsen met zo'n verhaal? Wat dat ook moge zijn, het bezorgt je als lezer geen positieve gevoelens over God.

Nog een voorbeeld. Opnieuw van een gevierd schrijver, Philippe Claudel.

In *Het verslag van Brodeck* komt hij met aangrijpende passages over de ellende in één van de nazikampen. Maar hij laat het dan de hoofdpersoon zo verwoorden:

"Waarom moest ik, net als duizenden anderen, een kruis dragen waar ik niet voor gekozen had, een kruisweg lopen die niet gemaakt was voor mijn schouders en waar ik niets mee te maken had? Wie had er ooit besloten dat mijn onduidelijke bestaan moest worden omgegooid en dat ik uit mijn schamele rust, mijn grijze anonimiteit moest worden getrokken om als een ongeleide, piepkleine bal door

een enorm kegelspel te rollen? God? Als hij bestaat, als Hij echt bestaat, zou Hij zich beschaamd uit de voeten moeten maken. Zijn hoofd in zijn handen moeten leggen en de nek deemoedig buigen.”

Weer: wat een miezerige god!

Je wordt er koud van.

Hoe vreselijk belangrijk dat tegenover deze stemmen andere stemmen klinken die God laten zien zoals Hij wérkelijk is. Hoe totaal anders dan de zelfbedachte god van Esther Gerritsen of het beeld van God zoals Claudel dat schetst. Met zúlke goden kom je inderdaad bedrogen uit.

Laat de crisis van onze dagen het niet onthutsend zien? Hoe klein, hoe miezerig ónze goden zijn, de zekerheden waar wij het zomaar van verwachten.

Maar dan Hij die de inhoud is van het door de kerk te verkondigen evangelie. Verre van een god die, wat jou ook allemaal overkomt, er ook niets aan kan doen. Een God juist tot en met bewogen met het lot van al zijn schepselen. Die God te kennen, is dat niet de uitweg ook in de crisis van vandaag?

Maar wat is het juist dan van niet te onderschatten betekenis dat en hoe er in en door de kerk over Hem gesproken wordt! Dat dat zo gebeurt dat jong en oud deze God voor geen goud wil missen, en daarom ook zijn kerk niet om het evangelie dat daar wordt verkondigd.

Nu, broeders, daaraan heeft ons werk hier dienstbaar willen zijn. Het ging en gaat er maar niet om een synode op de kaart te zetten. Waar toch maar dit of dat besloten is. Maar dat in en door de kerken Gods Naam wordt aangeropen en uitgeroepen.

Daarom hielden wij ons hier bezig met de Theologische universiteit, met evangelisatie- en zendingswerk, met bijbelvertaling en met nieuwe formulieren. Daarom spraken we met elkaar over ‘hoe de levende God de hoogste lof te brengen’. Daarom leden wij onder kerkelijke verdeeldheid en bespraken we wat wij ertoe kunnen bijdragen dat die wordt overwonnen.

Alles opdat maar in de gemeenten Gods lof wordt gezongen en verkondigd en de broeders en zusters worden gestimuleerd niet te vertrouwen op goden die geen goden zijn, maar te vertrouwen op de HEER.

Geen kleine, miezerige god, maar Hij die de hemel en de aarde heeft gemaakt, die dóet wat Hem behaagt (Psalm 115).

Ik hoop van harte dat ons werk hier in Zwolle er indirect toe mag bijdragen dat jongeren en ouderen blij zijn met de Heer en dáárom ook blij met de kerk. In die volgorde.

Ons werk hier. Broeders, vanmorgen stonden we er al bij stil. Het is mooi werk geweest. Maar ook vol tekorten. Soms lastig. Als je liever wat dieper op zaken was ingegaan. Maar het kon niet, om verschillende redenen. Bijvoorbeeld bij een revisieverzoek: het is dan niet je taak het werk van een vorige synode nog eens over te doen. Je moet alleen kijken of de zaken die toen aan de orde waren met de toen aanwezige kennis van zaken naar behoren zijn afgehandeld. En wat vonden wij het lastig bij appèlzaken rechter te moeten zijn, terwijl we liever pastor wilden zijn. Ook hier gold: blij bij je roeping.

Een leerschool is het geweest.

Boeiend was het daarbij de eigen achtergrond en insteek van je medeafgevaardigden te ontdekken. Fijn, broeders, zoals ieder van u zich met z'n eigen gaven heeft ingezet voor het synodewerk. Sommigen deden het naast hun gewone werk. Alle waardering!

Hartelijk danken wij ons thuisfront. Kerkenraden die ons afstonden terwijl ze daardoor zelf meer op hun bord kregen. We danken thuis, onze echtgenotes en gezinnen. Dank voor al die ingeleverde vrije zaterdagen, voor uw geduld, ook wanneer wij misschien lijfelijk wel thuis waren, maar met onze gedachten er niet bij.

We danken de kerkenraad van Zwolle-Zuid voor de gastvrijheid. En voor uw toezegging, dat - mocht Harderwijk de volgende GS onverhoopt niet kunnen ontvangen - we hier weer van harte welkom zijn. Dank u wel, commissie van voorbereiding. De organisatie was kort en goed geweldig.

Dank aan de kosters, Bram van der Mark en Alet de Ruiter. Niemand die bij de schriftelijke evaluatie zo hoog scoorde als de koster.

Dank aan onze gastadressen, aan alle gastheren en –vrouwen op synodedagen, de jeugd van Zwolle die wekelijks de kerk weer ombouwde. Dank aan al die stellen die elders wilden trouwen.

We waren en zijn blij met ons secretariaat. Lydia en Petrusa, wat hebben jullie bergen werk verzet en – minder fraai – er met al jullie papier talloze bomen doorgejaagd. Dank voor onze notulist, tegelijk technisch adviseur, Piet de Vries. Een adviseur die zich niet zomaar het zwijgen laat opleggen. Trouwens dat deden ook die anderen niet, uit Kampen en Zwolle. Publiek en achter de schermen hield u ons scherp.

We hebben als leden van het moderamen afgesproken elkaar niet te gaan toespreken. Graag willen we uitspreken dat wij God bijzonder dankbaar zijn voor de samenbinding die Hij gaf, de eenheid van Geest, de onderlinge bemoediging en alle onderling plezier. Samen met u willen wij ons werk hier nu afronden met de lof op de enige echte God, Vader, Zoon en Geest, de God die leeft. En die daarom de lof van al wat leeft meer dan waard is!

We zingen met elkaar Ps. 96 de verzen 1, 3, 6 en 8. Hierna gaat de bijeenkomst in comité, hoewel niemand de kerkzaal hoeft te verlaten mits ze geheimhouding beloven over alles wat ze horen in de bijdrage van ds. Zomer. Hij geeft in een extra editie van het Generaal Synodaal weekblad een blik op het werk van de synode en op zijn 25-jarig predikantschap. Een bijdrage die met een warm applaus wordt beantwoord.

De koster, br. Van der Mark, bedankt de gemeenteleden die hem hebben geholpen. Telkens stond een 'wijk van de week' klaar om hem te helpen bij de maaltijdverzorging en andere taken. Hij heeft een goede samenwerking met het moderamen en de synodeleden ervaren. Tijdens de synode heeft hij 180 foto's gemaakt, die op een cd aan de synodeleden zullen worden verstrekt.

Na met elkaar in wisselzang Psalm 118 vers 1 en 10 gezongen te hebben gaat de assessor de vergadering voor in dankgebed en voorbede.

De preses schorst hierna de synode van Zwolle-Zuid. De synodeleden zullen nog voor twee zaken terug moeten komen, namelijk voor de afronding van de discussie over de synodale organisatie (30 januari 2009) en de behandeling van de appèlzaken inzake Kampen-Noord (1chthus; 27 maart 2009)

Artikel 157 *Sluiting 27 maart 2009*

27-03-2009

Bij de sluiting van de vergadering op 27 maart 2009 spreekt de preses als volgt. Wij zijn gekomen aan het slot van de GS. Ons werk zit erop. Gesproken slotwoorden zullen wij niet herhalen. Het moderamen hoopt zorg te dragen voor de Acta en mochten er nog meer dingen te regelen zijn en afgewerkt moeten worden, dan dragen wij dit over aan DAO.

Broeders, allemaal hartelijk dank voor uw aanwezigheid en inzet. Dank aan onze secretaresse en de koster voor hun ondersteuning, ook weer bij deze vergadering.

Ds. Wisselink spreekt tot slot als volgt:
De klus zit erop. De agenda is helemaal afgewerkt. Ook het laatst overgebleven agendapunt is afgesloten. We vragen ons af hoe de besluiten van vandaag (en ook de eerder genomen besluiten) zullen worden ontvangen in de kerken. Daarover kunnen we ons heftige zorgen maken. Laten we het maar in de hand van God leggen.
Soms overvalt me de vraag: waar doe ik het allemaal voor?
Ik zie mensen in mijn omgeving leven, werken, actief zijn. Ze sterven. Wat was de zin van hun leven? Als je de balans opmaakt, wat is dan de winst van hun leven? Welke bijdrage hebben ze geleverd? Zo kijk ik ook wel eens naar mezelf. Waar doe ik het voor? Wat levert het op?
Ook voor het synodewerk geldt dat. We hebben samen zo ons best gedaan. Wat is de winst van al het geld, al de tijd, al de energie, gestoken in dit synodewerk?
In 1 Korintiërs 15 geeft de Here een heel duidelijk antwoord op deze vragen. Daar laat de apostel van de Heer zien hoe Christus de dood heeft overwonnen. Hij heeft de zonde ("de angel van de dood") eruit getrokken. En daarom kan Paulus dit hoofdstuk zo afsluiten: "Laten we God danken, die

ons door Jezus Christus, onze Heer, de overwinning geeft. Kortom, geliefde broeders en zusters, wees standvastig en onwankelbaar en zet u altijd volledig in voor het werk van de Heer, in het besef dat door de Heer uw inspanningen nooit tevergeefs zijn” (1 Kor. 15, 57-58).

Laten wij onze kracht in de Here zoeken. Onze gezamenlijke klus hier zit erop. En dat is goed. Andere zaken vragen weer onze aandacht. Andere taken moeten uitgevoerd worden. Ga met God. Wees Hem trouw. Aanvaard zijn Woord, ook als het u wat minder goed uitkomt.

Na het zingen van Ps. 19: 5 gaat ds. Wisselink voor in gebed dat wordt beaamd met de woorden van Gezang 109.

Bij hamerslag van de preses wordt deze synode gesloten.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 3.1

Projectplan herziening Kerkorde

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Bijlage Projectplan herziening Kerkorde

A. opdracht

1. De generale synode geeft opdracht aan deputaten kerkorde (DKO) tot realisering van een ontwerp-tekst tot algehele herziening van de kerkorde.

B. samenstelling

2. De samenstelling van het deputaatschap kerkorde is als volgt:
  1. dr. S. Griffioen, Loenen a/d Vecht
  2. ds. K. Harmannij, Nijmegen
  3. mr. P.T. Pel, Hattem
  4. dr. M. te Velde, Hasselt

C. project

3. Deputaten voltooien de opdracht die de generale synode Amersfoort-C 2005 (Acta art. 35) heeft gegeven aan de door haar benoemde deputaten kerkrecht en kerkorde (DKK).
4. Deputaten maken zo veel mogelijk gebruik van het voorbereidende werk dat door voorgaande deputaten kerkrecht en kerkorde is verricht. Dit betreft enerzijds de inventarisatie van knelpunten en desiderata met betrekking tot de huidige kerkorde, hetzij vanuit de kerken aangedragen hetzij als gevolg van eerdere generaal synodale besluiten ontstaan hetzij door voorgaande deputaten gesignaleerd. Dit betreft anderzijds de door voorgaande deputaten in hun rapport aan de generale synode van Zwolle-Zuid 2008 verwoorde overwegingen inzake aard, opzet en stijl van een nieuwe kerkorde.
5. Deputaten voorzien in een memorie van toelichting bij de ontwerp-tekst ter verantwoording van gemaakte keuzes.

D. tijdpad

6. Deputaten redigeren een ontwerp-herziene KO die tijdig gereed is voor de generale synode van 2011.
7. Deputaten KO hanteren daartoe het volgende tijdschema:

01-11-2009	eerste concept KO gereed/toezending aan kerken
01-11-2009	tot 01-05-2010 inzending reacties uit de kerken aan dep KO
01-10-2010	tweede concept KO gereed/toezending aan kerken
01-10-2010	tot 01-02-2011 inzending definitieve reacties kerkenraden aan dep KO
01-05-2011	definitief concept KO aan GS

E. werkwijze

8. Deputaten bepalen hun eigen werkwijze. Deputaten zijn vrij deskundigen te raadplegen en/of studiedagen e.d. te organiseren voor bespreking van hun concepten.
9. Bij langdurige ontstentenis van één van de deputaten zijn deputaten gerechtigd zelf te voorzien in een deskundige vervanger.
10. Deputaten worden gemachtigd voor de secretariële ondersteuning van hun werk de noodzakelijke voorzieningen te treffen.

F. financiën

11. Gelet op de omvang van de werkzaamheden, de daaraan te stellen professionele kwaliteitseisen en het verlangde tijdsplan is voor het uitvoeren van de opdracht een budget beschikbaar van € 10.000,-- exclusief reis- en vergaderkosten. Genoemd bedrag strekt ter compensatie voor de werkgevers van deputaten voor wie het verzuim in hun primaire werkkring leidt tot financieel nadeel.
12. Voor de kosten van noodzakelijke secretariële ondersteuning is een budget beschikbaar van max. € 3.000,--.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 3.2

Toelichting 'eigen belang'

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Bijlage bij art. 16 besluit 2

Toelichting bij Besluit 2 sub a regel 3 inzake de behandeling van revisieverzoeken.

1. Van het recht van revisie op generaal-synodaal niveau dient terughoudend gebruik te worden gemaakt.
2. Regel 2 bevat de hoofdregel dat revisie in beginsel een zaak is van de mindere kerkelijke *vergaderingen* en niet van *individuele kerkleden*.
3. Regel 3 staat in de context van regel 2. Regel 3 kent het recht van revisie toe aan die kerkleden die *"terzake van besluiten van de synode rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen"*.
4. Naast de kerkelijke vergaderingen (regel 2) komt het recht van revisie dus alleen toe aan 'direct belanghebbenden' bij het besluit (regel 3).
5. Er is sprake van een 'rechtstreeks getroffen zijn in eigen belang' als wordt voldaan aan de drie volgende voorwaarden:
  - a. er moet sprake zijn van een *persoonlijk* belang bij het desbetreffende besluit.
Toelichting: Betrokkene moet zich daarin objectief onderscheiden van anderen. Een sterk (emotioneel) gevoel van betrokkenheid bij het besluit is niet voldoende.
  - b. er moet sprake zijn van een *eigen* belang.
Toelichting: Het besluit moet betrokkene aangaan of raken. Het gaat niet om de behartiging van een collectief belang, maar om een besluit dat de betrokkene zelf treft. Iemand die van oordeel is dat een besluit revisie behoeft in het algemeen belang van de kerken, heeft geen revisierecht op de generale synode, maar dient regel 2 te volgen.
  - c. er moet sprake zijn van een *direct causaal verband* tussen het besluit en het belang van betrokkene.
Toelichting: Er moet sprake zijn van een aantoonbare samenhang tussen het besluit en degene die daardoor getroffen is. Het besluit heeft op hem of haar betrekking of raakt hem of haar rechtstreeks. Betrokkene moet kunnen aantonen dat hij of zij concrete gevolgen ondervindt van het besluit in onderscheiding van anderen.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 3.3

Overzicht en korte samenvatting

revisieverzoeken gasten aan het HA

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Commissierapport betreffende 'Gasten aan het avondmaal', Acta Amersfoort-Centrum art. 50.

1. Tegen welk besluit richten zich de bezwaren?

De revisieverzoeken betreffen het volgende besluit, genomen door de synode van Amersfoort-Centrum: "als antwoord op het verzoek van de PS Holland-Noord 2005

A. te wijzen op

1. de uitspraak van de Generale Synode van Leeuwarden 1920 met betrekking tot bewoners van verpleeghuizen voor wie geen gelegenheid bestaat om in de kerk, waarvan zij zelf lid zijn, het avondmaal te gebruiken (Acta art. 25);
2. de regeling van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 met betrekking tot asielzoekers (Acta art. 40);
3. de regeling van de GS Amersfoort-C met betrekking tot leden van kerken die landelijk of plaatselijk door (een van) de Gereformeerde Kerken als kerk van Christus erkend zijn (Acta art. 132).

B. ten aanzien van leden van kerken waarmee geen zusterkerkrelatie bestaat, te antwoorden dat een kerkenraad iemand als gast aan het avondmaal kan toelaten, wanneer de kerkenraad zich ervan overtuigd heeft dat betrokkene:

- a. een aanvaardbare reden heeft het avondmaal in de gemeente te vieren en dat zijn deelname dienstbaar is aan de opbouw van het lichaam van Christus;
- b. in de eigen kerk tot het avondmaal is toegelaten, niet onder tucht staat, instemt met de gereformeerde belijdenis en godvrezend leeft, zoals bedoeld in art. 60 KO;
- c. met het oog op deelname aan het avondmaal bereid is zich te onderwerpen aan de onderlinge aansporing in de gemeente en aan het toezicht van de kerkenraad. De wijze waarop de kerkenraad gasten hiervan in kennis stelt moet duidelijk zijn voor zowel gasten als de eigen gemeente.

Gronden:

1. de toelating tot het avondmaal, geregeld in art. 60 KO, is een zaak die de kerken gezamenlijk aangaat; het toelaten van gasten aan het avondmaal uit andere dan zusterkerken is een uitzonderingssituatie waarover art. 60 KO niet expliciet spreekt; nu hierover een vraag is gesteld, genoemd in materiaal 1, is het gewenst dat de synode hier antwoord op geeft;
2. voor de concrete toelating tot en afhouding van het avondmaal is de plaatselijke kerk, vertegenwoordigd door haar ambtsdragers, verantwoordelijk; de gemeente ontvangt gasten in haar midden, de belijdenis noemt in Heid. Cat. zondag 30, vr/antw. 82, ook de 'christelijke kerk'. Daarom wordt de naam van een gast ook bekend gemaakt aan de gemeente;
3. de kerk is verantwoordelijk voor het heilig houden van de avondmaalstafel, maar ook alle deelnemers aan het avondmaal (gemeenteleden en gasten) worden in het formulier aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid naar 1 Kor. 11: 27-29;
4. indien gasten behoren tot een kerk die als kerk van Christus erkend is, ziet hun eigen kerkenraad erop toe en staat die ervoor in dat zij instemmen met de gereformeerde leer en godvrezend leven;
5. indien gasten die behoren tot een kerk die niet als kerk van Christus erkend is, ten overstaan van de kerkenraad hun instemming betuigen met de gereformeerde leer, voor zover de kerkenraad bekend godvrezend leven, en als de eigen kerk hen niet heeft afgehouden van de viering, worden de vereisten die art. 60 KO stelt op adequate wijze gehonoreerd. Door deze wijze van toelating is er geen sprake van een open avondmaal;
6. in het avondmaal wordt niet alleen de gemeenschap met Christus genoten, maar ook de gemeenschap met elkaar, dit vraagt erom dat deelname aan het avondmaal ten goede komt aan de eenheid die aan het avondmaal zichtbaar wordt;
7. alle deelnemers aan het avondmaal dienen zich open te stellen voor onderlinge tucht en toezicht door de kerkenraad;
8. de verantwoordelijkheid van de kerkenraad betreffende het toelaten van gasten aan de maaltijd van de Heer houdt in dat hij er naar vermogen voor zorg draagt dat de voorwaarden waaronder zij worden uitgenodigd bij hen en de gemeente bekend zijn.

2. Revisie?

Naar aanleiding van dit besluit kwamen brieven binnen van de classis Midden-Holland, van een groot aantal kerken, zeventien in getal, en van een aantal gemeenteleden: brieven met een uiteenlopend en zelfs tegenstrijdig karakter. Het binnengekomen materiaal laat zich op de volgende wijze rubriceren:

a. Verzoeken om besluit Acta Amersfoort-C. art. 50 weg te nemen

1. Brief (005) van de kerk te Ten Boer, d.d. 10-05-2006 met het verzoek het besluit terug te nemen omdat:
  - a. het HA gegeven is aan Christus' kerk;
  - b. geen avondmaalsgemeenschap mogelijk is met leden van niet-zusterkerken;
  - c. gewaakt moet worden voor de heiligheid van het HA;
  - d. spanning bestaat tussen het heilig houden van het HA en het eigen getuigenis van gasten.
2. Brief (027) van de kerk te Wijnjewoude, d.d. 15-07-2006 met het verzoek het besluit terug te draaien omdat:
  - a. onduidelijk is onder wiens opzicht en tucht een gast uit een niet-zusterkerk komt te staan;
  - b. het moeilijk wordt om het HA heilig te houden (hoe bepaal je of een gast belijdend lid is, christelijk leeft of niet onder de tucht staat);
  - c. het niet aan de gemeente duidelijk te maken is dat iemand zonder te kiezen voor de GKv toch aan het HA kan deelnemen;
  - d. openstelling vooral het persoonlijk gevoel maar minder de kerkkeuze benadrukt;
  - e. de mogelijkheid wordt geopend om avondmaal te vieren vanuit en in verschillende kerkverbanden.
3. Brieven van de kerken te Marum (069), d.d. november 2007, Kornhorn (134), d.d. januari 2008, Vroomshoop (162), d.d. 05-02-2008, en Daarlerveen (178), d.d. 20-02-2008, met het verzoek:
  - a. het besluit uit het midden van de kerken weg te nemen omdat het een breuk betekent met de goede en schriftuurlijk te onderbouwen regeling die de Gereformeerde kerken altijd hebben gekend (dit onder verwijzing naar zondag 30 HC, art. 35 NGB);
  - b. terug te keren tot de praktijk van het alleen toelaten van gasten met wie wij kerkelijk één zijn en die wettig verhinderd zijn in de eigen kerk avondmaal te vieren.
4. Brief (033) van de kerk te Waardhuizen, d.d. 23-01-2008 met het verzoek revisie van het besluit vanwege strijdigheid met art. 60 KO omdat:
  - a. 'alleen' in art. 60 KO 1e lid letterlijk dient te worden genomen;
  - b. art. 60 KO 2^e lid exclusief is bedoeld voor leden van zusterkerken;
  - c. vieren van het HA niet alleen een persoonlijke daad is maar ook een gemeentelijke actie;
  - d. er eenstemmigheid moet zijn over de heilsbetekenis van Christus' dood.
5. Brief (071) van de kerk te Goes d.d. 24-11-2007 met het verzoek het besluit in te trekken en daaraan toe te voegen dat het als gast meevieren van het HA alleen hen toekomt die bereid zijn zich te voegen bij de GK, omdat:
  - a. het besluit is in strijd met Gods Woord zoals nagesproken in art 27-29 en 35 NGB en is daarmee een breuk met het verleden;
  - b. het besluit in strijd met Gods Woord zoals nagesproken in zondag 30 HC;
  - c. het besluit is in strijd met art. 60 KO, althans met de strekking en bedoeling ervan in historisch licht.
6. Brief (141) van de kerk te Spakenburg-Noord, d.d.28-01-2008 met het verzoek de regeling terug te nemen en de kerken op te roepen zich te houden aan art. 60 KO omdat
  - a. het besluit is in strijd is met art 35 NBG 1^e alinea: HA en kerklidmaatschap horen bij elkaar;
  - b. het besluit een breuk is met het verleden;
  - c. het goed is te herinneren aan de oude tekst KO art. 61.
7. Brief (147) van de kerk te Heemse, d.d. 10-12-2007, met het verzoek het besluit terug te nemen omdat:

- a. om de kaders niet is gevraagd door de PS Holland-Noord; de kaders kunnen bovendien gaan fungeren als een regeling;
  - b. in art. 60 KO niets wordt gezegd over mensen van buiten de zusterkerken, maar dat is ook niet nodig want voor hen gelden dezelfde criteria.
8. Brief (029) van de brs J.E Hoving, R. Borst, G. Bos, J. Veenstra en J.D. Zwanenberg te IJsselmuiden, d.d. 15-02-2008, met het verzoek het besluit onder B in te trekken omdat:
- a. het besluit strijdig is met art. 60 KO en de artikelen 28 en 29 van de NBG;
  - b. het deputatenrapport op een aantal cruciale onderdelen eenzijdig is geformuleerd;
  - c. het besluit het Heilig Avondmaal een ongewenst open karakter geeft.
9. Brief (050) van de brs. H. Olde en S.J. Driessen te Nijmegen, d.d. 02-03-2007 met het verzoek om revisie van het besluit. Het is strijdig met Schrift en KO omdat:
- a. de uitspraak onnodig was (de questio had eenvoudig beantwoord kunnen worden);
  - b. het besluit is *een breuk met het verleden*; regel was alleen belijdende kerkleden; nu wordt uitzondering gemaakt voor een vage groep; bovendien bij meer uitzonderingen gaat de regel onderuit;
  - c. er *te weinig toezicht* is op hen die als gast worden toegelaten;
  - d. de *gemeenschap* waarbinnen het HA wordt gevierd niet voldoende uit de verf komt.
10. Brief (150) van ds. E. Heres te Dalfsen, d.d. 02-02-2008, met het verzoek het besluit onder B uit het midden van de kerken weg te nemen op grond van:
- a. het HA is gegeven aan Christus' kerk die trouw is aan het Woord van God in schriftuurlijke prediking, bediening van de sacramenten en de kerkelijke tucht (art. 29 NGB);
  - b. wanneer er geen zusterkerkrelatie is, is ook geen avondmaalsgemeenschap mogelijk;
  - c. de kerkenraad is geroepen te waken over de heiligheid van het avondmaal (vgl. art 76 KO);
  - d. in het besluit ligt discrepantie tussen de roeping om het avondmaal heilig te houden door bediening van de tucht en anderzijds mensen toe te laten op persoonlijk getuigenis over leer en leven;
  - e. naar art. 60 KO mag alleen wie zich na openbare geloofsbelijdenis bij de kerk gevoegd heeft worden toegelaten tot het HA.
11. Brief (187) van ds J.M. Goedhart, d.d. 21-02-2008, met het verzoek op het besluit terug te komen en het weg te doen uit de kerken omdat;
- a. geriskeerd wordt dat het HA ontheiligd wordt;
  - b. het onmogelijk is om van gelovigen van buiten de GKv te weten of het voor de HERE verantwoord is dat zij aan het HA deelnemen.

b. Verzoeken om besluit Acta Amersfoort-C. art. 50 te vervangen

1. Brieven van de kerken te Groningen-Oost (003), d.d. 27-02-2007, en te Utrecht Noord-West, d.d. 21-01-2008 met het verzoek het besluit te vervangen door:

Artikel 60 van de kerkorde spreekt zich uit over de omgang met eigen leden, hun geregelde toegang tot het avondmaal en de omgang met elkaars leden bij verhuizing. Het artikel is niet van toepassing op de omgang met bezoekers in diensten waarin het avondmaal gevierd wordt. Er is ook geen reden die toepassing wel te maken en zo te treden in 'de bevoegdheid van de plaatselijke kerken met betrekking tot de toelating tot de viering van het heilig avondmaal' (Acta Generale Synode Leusden 1999, artikel 86, besluit 4).

Gronden:

- a. het besluit als zodanig is in strijd met het gereformeerde kerkrecht omdat het (niet beargumenteed) treedt in de rechten van de plaatselijke kerkenraden;
- b. het besluit verdraagt zich niet met artikel 60 zelf, dat zich richt op de omgang met eigen leden en hun geregelde toegang tot het avondmaal;
- c. het besluit stelt wel maar bewijst op geen enkele manier dat er een algemeen bindende regeling voor de omgang met bezoekers binnen de kaders van gereformeerd kerkrecht nodig of zelfs maar wenselijk is;

- d. een christelijke kerk hoort geen toelatingsbeleid, maar een uitnodigingsbeleid te hebben;
- e. door het toelatingscriterium van instemming met de gereformeerde leer verplicht de synode de kerkenraden de tafel van Christus te reduceren tot een tafel van gereformeerden;
- f. de eenheid van de kerk als gemeenschap der heiligen komt voort uit de eenheid met Christus;
- g. de Schrift kent geen op zichzelf staande heiligheid van de avondmaalstafel;
- h. de voorwaarden die de synode heeft verbonden aan het toelaten van gasten uit kerken met wie geen zusterkerkrelatie bestaat gaat uit boven de uitnodiging die in de dienst klinkt en zijn als zodanig in strijd met Christus' gebod in Matteüs 5:37;
- i. de Heidelbergse Catechismus stelt met ronde woorden dat het niveau van de avondmaalsviering (communie) en het weigeren daarvan (excommunicatie) het niveau is van christelijk of onchristelijk, gelovig of goddeloos.

2. Brief (044) van de kerk te Apeldoorn-Centrum, d.d. 20-11-2006, met het verzoek

- b. om een nadere uitspraak over:
  - ii. een gast moet een aanvaardbare reden hebben, en deelname moet dienstbaar zijn aan de opbouw van de gemeente;
  - iii. een gast moet instemmen met de gereformeerde belijdenis;
  - iv. een gast moet zich onderwerpen aan de onderlinge aansporing en aan toezicht van de kerkenraad;
- c. de regels van GS Amersfoort-Centrum 2005 te vervangen door een toelatingsregeling die kan gelden voor alle gasten en daarbij de aanbevelingen van GK Apeldoorn-Centrum over te nemen.

c. Verzoeken om besluit Acta Amersfoort-C. art. 50 weg te nemen en te besluiten tot nadere studie

- 1. Brief (028) van de kerk te Dalfsen, d.d. 15-02-2008, met het verzoek uit te spreken dat
  - a. de GS Amersfoort-C. ten onrechte kaders heeft vastgesteld terwijl er slechts een uitspraak over art. 60 KO gevraagd werd;
  - b. het te betreuren is dat allerlei vragen achter het besluit onvoldoende aandacht hebben gekregen;

en te besluiten alsnog een deputaatschap in te stellen met de opdracht:

- a. de achtergronden en implicaties van het genomen besluit in kaart te brengen en theologisch te analyseren en te verifiëren;
- b. indien deze studie daartoe aanleiding geeft te komen met een voorstel om het besluit van Amersfoort-C. aan te passen.

Gronden:

- a. beter een goede verantwoording achteraf dan geen of een gebrekkige verantwoording;
  - b. doordat het besluit van Amersfoort-C. onvoldoende rijpingstijd heeft gehad bestaat de mogelijkheid dat aanpassingen noodzakelijk zijn.
2. Brief (040) van de kerk te Drachten-Oost, d.d. 17-11-2006 met het verzoek het besluit in te trekken en om een nadere bezinning te doen plaatsvinden alvorens op de ingeslagen weg verder te gaan omdat:
- a. er weliswaar geen open avondmaalstafel is ingesteld;
  - b. er wel een andere koers ingeslagen is t.a.v. art. 60 KO met een onterecht beroep op het besluit van 1920;
  - c. de gewijzigde visie op de kerk wel een rol speelt maar dit geen reden tot ongerustheid geeft en geen reden is om tot wijziging over te gaan;
  - d. het besluit in de praktijk niet uitvoerbaar is, wanneer de voorwaarden goed worden nagekomen;
  - e. deputaten voor de herziening van de K.O. gepasseerd zijn.

3. Brief (056) van de kerk te Leiden, d.d. 04-06-2007 met de mededeling dat het besluit niet is geratificeerd en gasten nog worden toegelaten als verwoord in art. 60 KO en tevens het verzoek om een beter besluit, eventueel na voorafgaande studie.

d. Verzoeken om besluit Acta Amersfoort-C. art. 50 nader te preciseren

1. Brief (065) van de kerk te Alkmaar, d.d. 04-10-2007 met een verzoek om verduidelijking, of in Acta art. 50 met 'de gereformeerde leer' wordt bedoeld
  - a. de leer van het Oude en Nieuwe Testament zoals die in de christelijke kerk alhier geleerd wordt (onze belijdenisgeschriften, waarvan met name de catechismus); of
  - b. de samenvatting van de bijbelse leer in de Apostolische geloofsbelijdenis.
2. Brief (256) Classis Midden-Holland, d.d. 12-03-2006, stelt op grond van een onderzoek naar de hantering van de kaders voor:
  - a. de richtlijnen te benoemen als aandachtspunten: punten die in het gesprek met de mogelijke gast expliciet aandacht moeten hebben. Het gaat er niet om, scherpe criteria te hebben die als een checklist moeten worden afgevinkt, maar om een kader voor een intensief geestelijk gesprek;
  - b. de instemming met de gereformeerde belijdenis zodanig te formuleren dat het verschil tussen gast en lid erin tot uiting komt.

3. Kaders

De commissie Utrecht heeft intensief en uitvoerig kennis genomen van zowel de besluitvorming in 2005 (en het desbetreffende commissierapport) en van de binnengekomen brieven. We kwamen onder de indruk van de betrokkenheid van kerken en gemeenteleden bij dit thema en van de soms diepgaande studie waarin deze betrokkenheid vorm kreeg.

Ook heeft de commissie zich laten adviseren, in twee rondes, mondeling en per mail, door twee kerkrecht deskundigen, dr. M. te Velde en ds. K. Harmannij. Wij zijn hen dankbaar voor hun waardevolle inbreng.

Gaandeweg raakten wij er steeds meer van overtuigd, dat alle in de stukken ingebrachte aspecten al in de besluitvorming in 2005 in de overwegingen zijn betrokken en dat de uitspraak van 2005 (die vrij uitzonderlijk was omdat de uitspraak betrekking had op een quaestio van een particuliere synode) opzettelijk een bepaalde terughoudendheid uitademt. Zowel rapporteur als preses typeren de uitspraak dan ook als 'kaders' en in grond 2 wordt de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkenraad om pastoraal deze ijkpunten toe te passen ten volle gehonoreerd.

Toch wilden we het niet bij deze constatering laten en hebben we gepoogd ter wille van een goede acceptatie van het besluit zo goed mogelijk ook in te gaan op de inhoudelijke bezwaren en vragen. Wij hopen op een goede en slagvaardige bespreking ter synode.

De commissie Utrecht.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 4.1

Nota herziening appèlzaken

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Notitie van deputaten appèlzaken GS, met instemming van deputaten kerkrecht en kerkorde, aan de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008.

Definitieve versie d.d. 27 augustus 2008

Inhoudsopgave

1. Inleiding en definities
2. Wanneer is herziening mogelijk? Duidelijkheid vereist!
3. Appèluitspraken, een categorie apart
4. Verhouding tussen herziening en ('hoger') appèl; geen herziening als appèl mogelijk is
5. Criteria voor herziening; beter ruime dan enge?
6. Ook herziening op verzoek van anderen dan de oorspronkelijke procespartijen?
7. Beoordeling van herzieningsverzoeken; door wie? Rol van deputaten
8. Aanbeveling
9. Voorstel in de vorm van een conceptbesluit

1. Inleiding en definities

In deze notitie gaat het over verzoeken die worden gericht aan een kerkelijk orgaan dat als beroepsinstantie, op grond van artikel 31 van de Kerkorde, een bepaalde uitspraak heeft gedaan, en die ertoe strekken dat dit orgaan de zaak opnieuw beoordeelt en dus opnieuw uitspraak doet in dezelfde zaak. Zulke verzoeken worden meestal revisieverzoeken genoemd, maar in deze notitie wordt daarvoor – om ze te onderscheiden van verzoeken die geen betrekking hebben op een rechterlijke uitspraak – de term herzieningsverzoek of verzoek om herziening gebruikt.¹

Bij herziening liggen de opeenvolgende uitspraken in één hand; de instantie die een verzoek om herziening behandelt, beoordeelt of een eigen uitspraak moet worden herzien. Daarin onderscheidt herziening zich van beroep of 'hoger' beroep (hierna: appèl). Bij appèl beoordeelt het ene kerkelijke orgaan (de meerdere vergadering) een besluit of een uitspraak van een ander orgaan (de mindere vergadering).

Een classis, particuliere synode of generale synode wordt om de zoveel tijd telkens opnieuw geïnstitueerd. Het blijft echter hetzelfde orgaan, ook al wijzigt van zitting tot zitting de samenstelling. Als een classisvergadering een appèlzaak waarin een vorige classisvergadering uitspraak heeft gedaan, opnieuw beoordeelt, is daarop dus de term herziening van toepassing en wordt niet gesproken van appèl. Hetzelfde geldt als op het niveau van een particuliere synode of een generale synode een herbeoordeling plaatsvindt van een uitspraak van een voorgaande particuliere synode respectievelijk generale synode.

In het kader van artikel 31 van de Kerkorde treedt een kerkelijk orgaan op als rechtsprekende instantie. Er wordt uitspraak gedaan op een beroep of een 'hoger' beroep. Buiten het onderwerp van deze notitie vallen verzoeken om revisie (en bezwaarschriften) die gericht worden aan een orgaan dat het besluit waarop het verzoek (c.q. het bezwaar) betrekking heeft, nam in zijn hoedanigheid van bestuursorgaan.

Onder bestuursorgaan is hier te verstaan een kerkelijk orgaan dat bevoegdheden uitoefent die op grond van de Kerkorde in oorsprong toebehoren aan dat orgaan. Een kenmerkend verschil tussen een bestuursorgaan en een rechtsprekende instantie (hierna: appèlorgaan) is dat het appèlorgaan oordeelt in zaken waarin dat orgaan nu juist geen primaire besluitgevende bevoegdheid heeft. De ap-

¹ Verderop in deze notitie wordt betoogd waarom het belangrijk is te onderscheiden naar de aard van de uitspraak/het besluit waarop het verzoek om herziening/revisie betrekking heeft. Aan het slot van deze notitie is de aanbeveling opgenomen om ter wille van de helderheid de term revisieverzoek te vermijden als het betreft appèluitspraken. In ordinantie 12 van de PKN wordt ook uitdrukkelijk onderscheid gemaakt tussen revisie en herziening, in dezelfde zin als hier bepleit. Zie naast art. 11, dat handelt over herziening van een appèluitspraak, art. 12 dat de mogelijkheid van revisie regelt van besluiten van kerkelijke vergaderingen.

pèlinstantie dankt de bevoegdheid om zich met de in geding zijnde zaak in te laten slechts aan artikel 31 van de Kerkorde, dus aan het gegeven dat bij haar een appèlschrift is ingediend.

2. Wanneer is herziening mogelijk? Duidelijkheid vereist!

Volgens het huidige kerkrecht bestaat geen onbeperkt recht om met de indiening van een herzieningsverzoek opnieuw een volle beoordeling en uitspraak te verkrijgen van een zaak waarin een appèluitspraak is gedaan. Zo'n onbeperkt recht zou ook niet wenselijk zijn².

Aan wélke beperkingen het recht op herziening is onderworpen, is echter voor het kerkrecht niet duidelijk. In het wereldlijke bestuursprocesrecht (artikel 8:88 van de Algemene wet bestuursrecht) kan slechts door een partij in het geschil herziening van een rechterlijke uitspraak worden verzocht, en wel uitsluitend op grond van feiten of omstandigheden die

- a. hebben plaatsgevonden vóór de desbetreffende appèluitspraak,
- b. bij de indiener van het herzieningsverzoek vóór de uitspraak niet bekend waren en redelijkerwijs niet bekend konden zijn en
- c. waren zij bij de appèlinstantie eerder bekend geweest, tot een andere uitspraak hadden kunnen leiden.

In de kerkelijke rechtspraak wordt meer ruimte gelaten voor herziening. Een scherpe definitie van de grenzen ontbreekt echter. Een herzieningsverzoek moet wel iets nieuws bevatten, maar waarin dat nieuwe moet bestaan en hoe hoog de drempel is die in dit opzicht wordt gehanteerd, is niet in regels vastgelegd. In feite is het aan de vrijheid van het kerkelijke appèlorgaan dat een herzieningsverzoek ontvangt, overgelaten te beslissen of en in hoeverre een herzieningsverzoek dient te leiden tot een nieuwe beoordeling van de zaak.³

Tegen deze praktijk valt als belangrijk bezwaar in te brengen dat degene die overweegt een herzieningsverzoek in te dienen, nauwelijks een aanknopingspunt heeft om te beoordelen of het zin heeft die stap te zetten. Gebrek aan duidelijkheid op dit punt kan hem stijven in te hoge verwachtingen. Dat staat de aanvaarding van de ontvangen appèluitspraak in de weg en leidt gemakkelijk tot extra frustraties na ontvangst van een negatieve beslissing op een ingediend herzieningsverzoek.

Het is in het belang van een goede rechtsbedeling binnen de kerken dat het gezag van een appèluitspraak hoog wordt gehouden, in het bijzonder als het gaat om een appèluitspraak die in laatste instantie is gedaan. Dat maakt het de moeite waard na te denken over het scheppen van meer duidelijkheid over de criteria voor herziening van kerkelijke rechterlijke uitspraken.

3. Appèluitspraken, een categorie apart

In het geheel van de besluiten die een kerkelijke instantie zoals een classis, particuliere synode of de generale synode neemt (hierna wordt gemakshalve verder alleen over de generale synode gesproken), vormen appèluitspraken een categorie apart. Rechterlijke uitspraken en bestuurlijke beslissingen zijn besluiten van onderscheiden aard. Als er reden is om in het algemeen een bepaald beleid te voeren inzake de mogelijkheid om revisie te vragen van synodebesluiten, volgt daaruit dus nog niet dat ditzelfde beleid ook behoort te gelden voor door de synode gedane appèluitspraken.

Er is juist reden om hier terdege te onderscheiden. Met een rechterlijke uitspraak wordt een geschil beëindigd. Of de rechter het beste oordeel heeft, kan vatbaar zijn voor meningsverschil, maar iemand moet – omdat anders het geschil niet wordt opgelost - het laatste woord hebben, en die rol valt de rechter toe. Zijn woord beslecht het geschil. Daarmee is het geschil (als rechtsgeschil) uit de wereld.

De competentie van de rechter houdt daarmee ook op; hij is niet bevoegd zich verder met de zaak te

---

2 Zie voor de bezwaren daartegen J.P.A. Boersma, *Revisie in kerkelijke geschillen*, notitie van 22 mei 2004 en M. te Velde, *Raakvlakken tussen appèl en revisie*, Verslag werkconferentie van het deputaatschap appèlzakken GS, 4 oktober 2003, blz. 33 e.v. Ook te vinden op www.kerkrecht.nl (klikken op Auteur > deputaten).

3 Zie M. te Velde, t.a.p., blz. 34

bemoeien⁴. Hier zit een kenmerkend verschil met wat een bestuursorgaan of wetgevend (algemene regels stellend) orgaan doet. Als de generale synode besluiten neemt die van bestuurlijke of regelgevende (waaronder leerstellige) aard zijn, sluit zij daarmee niet een situatie af. Zij wil juist stuur geven aan iets dat zich in de toekomst zal gaan manifesteren. De verantwoordelijkheid waaruit het nemen van zulke besluiten voortkomt, houdt ook niet op bij een eenmalig spreken, maar is van duurzame aard. Bij dat laatste past dat besluiten die de generale synode op grond van haar verantwoordelijkheid voor goed bestuur en goede regelgeving neemt, uit de aard der zaak voor wijziging vatbaar moeten zijn. Haar besluiten kunnen immers later blijken niet het voorziene effect te hebben, bijvoorbeeld omdat het draagvlak verkeerd is ingeschat, situaties kunnen wijzigen, inzichten over wat het beste beleid is of wat de juiste schriftuitleg is, kunnen veranderen, enz. Daarmee wil gezegd zijn dat 'revisie' van besluiten op bestuurlijk gebied of van besluiten van regelgevende aard geen abnormaal verschijnsel is. Het is een *fact of life*. Er is geen reden om revisie van dergelijke besluiten sterk aan banden te leggen.

Voor rechterlijke uitspraken ligt dat duidelijk anders: *Roma locuta, causa finita*. Genoeg reden om rechterlijke uitspraken enerzijds en bestuurlijke en regelvaststellende besluiten anderzijds niet over één kam te scheren als het gaat om het aangeven van de ruimte voor revisie/herziening.

4. Verhouding tussen herziening en ('hoger')⁵ appèl; geen herziening als appèl mogelijk is

De Kerkorde geeft in artikel 31 als regel dat degene die meent dat hem onrecht is aangedaan door een uitspraak van een mindere vergadering, zich kan beroepen op de meerdere vergadering (hier: 'hogere' appèlorgaan).

De mindere vergadering die is opgetreden als appèlorgaan, zal in het bestaan van deze regel redenen vinden om een herzieningsverzoek met betrekking tot haar appèluitspraak niet in behandeling te nemen. De verzoeker dient te worden doorverwezen naar de meerdere vergadering, het 'hogere' appèlorgaan.⁶

Wie nalatig is geweest om tijdig 'hoger' appèl in te stellen, moet geen ingang krijgen voor de indiening van een herzieningsverzoek. Hij moet te horen krijgen dat hij de gevolgen van zijn nalatigheid moet dragen. Indien de verzoeker meent excuses te hebben voor het feit dat hij niet tijdig 'hoger' appèl heeft ingesteld, moet hij voor een beoordeling van dat betoog zijn bij het 'hogere' appèlorgaan.

Als zich na de appèluitspraak nieuwe ontwikkelingen voordoen, is dat geen reden voor herziening van de appèluitspraak. Nieuwe omstandigheden kunnen om een nieuwe beslissing vragen, maar dat moet dan een nieuwe beslissing zijn van het bestuursorgaan en niet een nieuwe uitspraak van het appèlorgaan of het 'hoger' appèlorgaan. Vergelijk hetgeen onder 1 en 3 is opgemerkt over de bevoegdheid respectievelijk verantwoordelijkheid van het appèlorgaan versus die van het bestuursorgaan.

Het vorenstaande geeft een helder systeem:⁷ Het besluit dat aan de basis ligt van het conflict, is een besluit van een kerkelijk bestuursorgaan. Aan dat orgaan kan – door middel van het indienen van een bezwaarschrift – worden gevraagd het eigen besluit te heroverwegen. Wanneer daarna appèl wordt ingesteld, doet de appèlinstantie een uitspraak. Van die rechterlijke uitspraak kan bij die appèlinstantie geen herziening worden gevraagd. Indien een partij geen vrede kan hebben met de rechterlijke uitspraak, kan die partij slechts (hoger) appèl instellen bij een – ten opzichte van het eerste appèlorgaan – meerdere vergadering. De eenvoudige, en gemakkelijk door classes en particuliere synodes toe te passen regel is dus: geen herziening van een appèluitspraak als hoger appèl mogelijk is.⁸

4 Zie P. Lourens, Verslag werkconferentie generaal deputaatschap appèlzaken (ad art. 31 KO), 11 november 2006 (www.kerkrecht.nl).

5 Hoger wordt hier tussen aanhalingstekens geplaatst in aansluiting bij de traditie om een vergadering van meer kerken (meerdere vergadering) geen hogere vergadering te noemen.

6 De kerkelijke jurisprudentie is op dit punt weinig gepreciseerd. Zie M. te Velde, *Raakvlakken tussen appèl en revisie*, Verslag werkconferentie van het deputaatschap appèlzaken GS 4 oktober 2003, blz. 34.

7 Conform J.P.A. Boersma, *Revisie in kerkelijke geschillen*, notitie van 22 mei 2004.

8 Het geval kan zich voordoen dat de mindere vergadering (bijvoorbeeld de classis) een appèluitspraak heeft gedaan die duidelijk berust op een vergissing omtrent een beslissend feit. Als zowel het een (de vergissing)

5. Criteria voor herziening; beter ruime dan enge?

Wanneer de generale synode een herzieningsverzoek ontvangt tegen een door haar (voorganger) gedane appèluitspraak, kan de neiging bestaan zich te laten leiden door de overweging dat indien de gekritiseerde uitspraak terecht is gedaan, de indiener van het herzieningsverzoek de uitspraak wellicht beter zal kunnen aanvaarden als de zaak nogmaals wordt behandeld, nog eens wordt ingegaan op de - al of niet in andere gedaante - aangevoerde bezwaren en argumenten. De gedachte kan daarbij bestaan dat het gezag van de uitspraak wordt versterkt als blijkt dat twee generale synodes in verschillende samenstelling tot hetzelfde oordeel zijn gekomen. Zulk soort overwegingen kunnen de opvatting voeden dat het toch altijd maar beter is over te gaan tot een royale behandeling van het verzoek om herziening, zowel indien de indiener gelijk zou hebben als wanneer hij ongelijk zou hebben. In het eerste geval verdiende de eerste uitspraak immers uiteindelijk geen gezag en in het tweede geval wordt het gezag van die uitspraak juist versterkt.

Deze gedachtegang heeft de schijn van enige zinnigheid. Toch is zij onjuist, omdat zij niet getuigt van goed begrip van de essentie van rechtspraak.

Dat het belangrijk is dat de in het ongelijk gestelde partij ervan overtuigd kan zijn dat haar door het appèlorgaan recht is gedaan, zal niemand ontkennen. Men moet hieraan echter niet het gezag van de appèluitspraak opofferen. Voor de legitimatie van de gedane uitspraak is niet van belang of de in het ongelijk gestelde partij overtuigd is van de juistheid ervan, althans vrede kan hebben met de uitspraak. Die legitimatie steunt ook niet op de veronderstelling dat een anders samengesteld appèlorgaan tot dezelfde uitspraak zou zijn gekomen, zodat het relevant zou zijn de houdbaarheid van die veronderstelling te verifiëren.

Een rechterlijke uitspraak heeft gezag in zichzelf, krachtens de aan het rechterlijk orgaan opgedragen bevoegdheid om - met inachtneming van zorgvuldige procedureregels die een complete beoordeling mogelijk bedoelen te maken - in de concrete zaak die aan hem is voorgelegd, bindend vast te stellen wat rechtens is. Een ruime openstelling van de mogelijkheid van herziening strookt niet met het wezen van rechtspraak en holt het gezag van de rechterlijke instantie en diens uitspraken uit. Herziening is bedoeld voor bijzonder gevallen; de mogelijkheid herziening te vragen moet niet kunnen worden aangegrepen om een geschil waarin uitspraak is gedaan, naar aanleiding van die uitspraak opnieuw aan de rechter voor te leggen⁹.

Dat oneigenlijke gebruik wordt niet bezworen door voor de mogelijkheid van herziening als eis te stellen dat nieuwe feiten of nieuwe argumenten dan wel nieuwe inzichten worden aangevoerd. Die eis werpt nauwelijks een dam op tegen herzieningsverzoeken.

Wie het niet eens is met de gedane uitspraak, zal meestal vrij gemakkelijk kans zien zijn stellingen nog eens in andere verpakking naar voren te brengen. Er is ook een meer principiële reden waarom het vinden van nieuwe argumenten geen grond moet kunnen opleveren voor het vragen van herziening. De gedane uitspraak berust op de argumenten die aan die uitspraak ten grondslag zijn gelegd en die naar het oordeel van het appèlorgaan de uitspraak kunnen dragen. Daarbij heeft het appèlorgaan ook argumenten in overweging kunnen nemen (en verwerpen) die niet door de partijen waren aangevoerd.

Voor het in overweging nemen van feiten is het appèlorgaan in vergaande mate afhankelijk van wat de partijen aandragen, maar voor argumenten geldt dat niet. Die kan (en moet) het appèlorgaan zo nodig zelf bijbrengen. Daarom kan het in een herzieningsverzoek aanvoeren van argumenten die geen (zichtbare) rol hebben gespeeld in de bekritiseerde uitspraak, niet de weg ontsluiten naar herziening. Anders komt men al heel snel uit bij de opvatting dat indien in een herzieningsverzoek kritiek wordt geleverd op de gegeven uitspraak, dat al voldoende reden vormt om de behandeling

---

als het ander (het beslissende karakter van dat feit) evident is, kan de classis, nadat haar de vergissing is voorgehouden en beide partijen daarover zich hebben kunnen uitlaten, vanzelfsprekend die kennelijk mislag herstellen. Voor zulke gevallen (die overigens zelden zullen voorkomen) is de weg van hoger appèl niet bedoeld.

9 De onwenselijkheid hiervan springt nog meer in het oog als men bedenkt dat het appèlorgaan - in (gedeeltelijk) andere samenstelling - tot een andere, tegengestelde, uitspraak kan komen. Uiteraard kan dan de wederpartij op haar beurt overwegen herziening te vragen van deze tweede uitspraak in dezelfde appèlzaak bij de volgende GS. Enzovoort, enzovoort ...

van de zaak over te doen.¹⁰ Als men zo ver niet wil gaan, maar een begrenzing wil zoeken in het gewicht van de ‘nieuwe’ argumenten, lijdt het gezag van de rechtspraak toch evengoed schade en gaat bovendien het in punt 2 genoemde bezwaar klemmen dat de belanghebbende die indiening van een herzieningsverzoek overweegt, geen objectief handvat heeft voor het begroten van de kans dat een verzoek om herziening inhoudelijk in behandeling wordt genomen. Hij kan immers van te voren niet weten hoe zwaar de ‘nieuwe’ argumenten voor het appèlorgaan zullen wegen.

Indien de indiening van een herzieningsverzoek wordt gegrond op nieuwe feiten of omstandigheden, bestaat er minder reden voor terughoudendheid om op zo’n verzoek in te gaan. Het moet dan wel gaan om feiten of omstandigheden die dateren van vóór het moment dat de uitspraak waarvan herziening wordt verzocht, werd gedaan. Feiten die ná dat moment zijn ontstaan kunnen immers geen ander licht werpen op de juistheid van de gegeven rechterlijke uitspraak. Zij kunnen eventueel wel aanleiding vormen voor een nieuwe beslissing van het betrokken bestuursorgaan. Zie hiervoor het in de punten 1 en 4 opgemerkte.

Waarom verschil maken tussen nieuwe feiten en omstandigheden (nieuw in de zin van nieuw gebleken) enerzijds en nieuwe argumenten/inzichten anderzijds? Niet zozeer omdat de eerste categorie scherper omlijnd is dan de tweede of omdat gevallen waarin kan worden aangetoond dat de gedane uitspraak berust op een onjuiste of onvolledige feitelijke grondslag vrij zeldzaam zijn. De belangrijkste reden houdt hiermee verband, dat de zaak zélf anders wordt indien de feiten (substantieel) anders blijken te zijn dan eerst is aangenomen. Let wel, de feiten zélf blijken anders te zijn; het gaat niet om de vraag of de beoordeling van de feiten anders zou moeten zijn! De eerste beoordeling, zoals uitgemond in de appèluitspraak, en de tweede beoordeling, naar aanleiding van het herzieningsverzoek, hebben in zo’n geval in feite niet hetzelfde voorwerp. Aan de indiener van het herzieningsverzoek kan dan ook in die situatie het gezag van de eerste uitspraak niet worden tegengeworpen. Die uitspraak betreft immers de beoordeling van een andere feitelijke constellatie.

Denkbaar is dat de indiener wel iets anders kan worden tegengeworpen. Namelijk dat hij indertijd bij de behandeling van de zaak het appèlorgaan op de hoogte had kunnen brengen van de feiten waarvan nu voor het eerst melding wordt gemaakt in het herzieningsverzoek. In het wereldlijke recht verhindert zo’n tegenwerping dat op het verzoek om herziening kan worden ingegaan. In het kerkrecht van de PKN geldt een regeling die een iets soepeler beleid mogelijk lijkt te maken. Volgens Ordinantie 12, artikel 11, is herziening mogelijk op grond van feiten en omstandigheden waarmee geen of onvoldoende rekening is gehouden. Dit artikel luidt voluit als volgt:

Artikel 11. Herziening

1. Indien het generale college voor de behandeling van bezwaren en geschillen inzake een uitspraak waartegen geen beroep (meer) mogelijk is feiten en omstandigheden ontmoet waarmee geen of onvoldoende rekening is gehouden en welke, indien deze in aanmerking waren genomen, naar de mening van het generale college tot een andere uitspraak aanleiding zouden hebben gegeven, is het generale college bevoegd tot herziening van een zaak over te gaan, in welk geval het generale college een nieuwe uitspraak doet.
2. Wanneer het generale college overgaat tot herziening van een uitspraak regelt het zo nodig tevens de rechtsgevolgen van deze herziening.

Deze regeling maakt het mogelijk herziening ook dán toe te staan indien de indiener van het herzieningsverzoek weliswaar de nieuwe feiten en omstandigheden destijds naar voren had kunnen brengen, maar dat niet heeft gedaan, bijvoorbeeld omdat hij – de uitspraak nog niet kennende - het inzicht miste dat die feiten van belang zouden kunnen zijn. Een dergelijke regeling straft niet direct af dat een partij bij de behandeling van de appèlzaak niet de uiterste alertheid heeft betracht. Men krijgt

¹⁰ Van zo’n ruime (in onze ogen dus te ruime) opvatting geeft blijk de uitspraak van de GS Amersfoort 2005, Acta artikel 70, besluit 6. Volgens de eerste grond van dat besluit (dat betrekking heeft op revisie van een appèluitspraak) moet een revisieverzoek “worden getoetst aan de hand van de vraag, of er nieuwe argumenten en/of gezichtspunten worden aangedragen c.q. of er sinds het nemen van het omstreden besluit een nieuwe constellatie is ontstaan”. Hier wordt een criterium geformuleerd dat niet onderscheidt tussen herziening van rechterlijke uitspraken en revisie van andersoortige besluiten.

een herkansing, althans wat betreft het aanvoeren van feiten en omstandigheden. Dit is een coudance die niet stimuleert tot het van meet af aan ontplooiën van alert procesgedrag. Anderzijds valt er iets voor te zeggen dat in kerkelijke geschillen onervaren partijen meer mededogen verdienen dan waarop zij mogen rekenen in wereldlijke geschillen. Omdat het toestaan van herziening geen plicht maar een bevoegdheid is, kan bij (ernstig) verwijtbare nalatigheid om de juiste feiten tijdig naar voren te hebben gebracht, de deur toch nog dicht worden gehouden voor herziening.

De conclusie uit al het voorgaande is dat de regeling van artikel 11 van Ordinantie 12 van de PKN, welke regeling uitdrukkelijk de mogelijkheid van herziening beperkt tot herziening wegens een onjuistheid in de feitelijke grondslag van de gegeven uitspraak, meer recht doet aan het eigen karakter van appèluitspraken dan een praktijk die appèluitspraken en andersoortige besluiten over één kam scheert wat betreft de mogelijkheid van revisie.

In de formulering van de criteria voor herziening zou overigens nog wel wat scherper dan is gebeurd in de aangehaalde bepaling van de PKN, tot uitdrukking kunnen worden gebracht dat in het herzieningsverzoek feiten moeten worden aangedragen waarmee in de appèluitspraak geen rekening is gehouden¹¹. Kritiek die erop neer komt dat de rechterlijke instantie aan de haar bekende feiten te veel of te weinig gewicht heeft toegekend of daaruit een onjuiste conclusie heeft getrokken, is niet een grond voor het vragen van herziening. Men vraagt dan immers in feite om de beoordeling over te doen. Dat is een verkapt appèl, maar daarvoor kan men herziening niet gebruiken.

6. Ook herziening op verzoek van anderen dan de oorspronkelijke procespartijen?

Een uitspraak in een rechtsgeschil raakt als zodanig slechts degenen voor wie die uitspraak rechtsgevolgen bedoelt te hebben. Doorgaans zullen dit slechts degenen zijn die als partij betrokken zijn geweest bij de behandeling van de zaak. Indien in een uitzonderingsgeval een derde - die al dan niet ten onrechte niet is betrokken geworden bij de oorspronkelijke rechtszaak - rechtstreeks in zijn rechtspositie wordt geraakt door de uitspraak, zou echter ook deze om herziening moeten kunnen verzoeken, zij het eveneens met de beperking dat herziening slechts mogelijk is op grond van nieuwe feiten en omstandigheden.

Het kan echter vóórkomen dat een appèlorgaan, bijvoorbeeld de generale synode, in (de motivering van) zijn uitspraak blijk geeft van opvattingen waarin kerken of kerkleden die geen partij waren in het geschil, een miskenning zien van normen die zij voor de juiste houden. Zo'n uitspraak bindt hen echter niet, zodat volgens de zojuist vermelde regel, zulke kerken of kerkleden niet het recht toekomt herziening te verzoeken. Men moet hier voor ogen houden dat een uitspraak van de generale synode in een rechtsgeding dat met een appèlschrift aanhangig is gemaakt, een uitspraak van een ander karakter en van een andere orde is dan een leeruitspraak. Daarom behoeven ook niet allerlei aspecten te worden meegewogen en verwoord die in het concrete geval niet spelen of tussen partijen geen punt van discussie vormen. Het appèlorgaan doet er daarom goed aan om in de vormgeving, toonzetting en presentatie van de appèluitspraak de suggestie te vermijden dat wel algemene regels worden uitgevaardigd. Een appèluitspraak kan door haar motivering wel een precedentwerking hebben. Dat is ook nuttig. Maar het blijft mogelijk dat in een ander geval opnieuw een soortgelijke kwestie in de appèlweg aan de orde wordt gesteld. In die nieuwe zaak kunnen, ook al spelen dezelfde vragen rond het normatieve beoordelingskader, de pro's en contra's opnieuw tegen het licht worden gehouden, ook weer in de context van de dan spelende concrete zaak. Kortom, de uitspraak op appèl heeft niet de brede uitstraling en bindende kracht die een leeruitspraak wel heeft. De appèluitspraak bindt slechts de partijen in de concrete zaak.

¹¹ Uit P. van de Heuvel (red.), *De toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland* (Zoetermeer, 2004), blz. 253/254 blijkt de bedoeling duidelijker: "Ook bij bezwaren en geschillen is voorzien in de mogelijkheid van herziening. Blijkt in een later stadium dat feiten en omstandigheden ten onrechte buiten beschouwing zijn gebleven of zijn er nieuwe feiten aan het licht gekomen die een ander licht op de zaak werpen, dan kan het generale college de zaak opnieuw in behandeling nemen en eventueel een andere uitspraak doen." Ook uit de geraadpleegde uitspraken van het Generale College blijkt dat feiten en omstandigheden die bij het college bekend waren bij het nemen van zijn beslissing, niet worden aangemerkt als feiten en omstandigheden als bedoeld in ordinantie 12-11 en dus niet tot herziening kunnen leiden.

Het vorenstaande neemt niet weg dat als er in de kerken onrust ontstaat over (bijvoorbeeld) een bepaalde uitlegging van de Heilige Schrift, de belijdenis of de Kerkorde, die de generale synode heeft gehanteerd bij de beoordeling van een concreet appèl, er wel een weg moet zijn om die uitlegging (dus niet de uitspraak zelf die in het concrete geschil is gedaan!) ter discussie te stellen en die discussie zo nodig ook te laten uitmonden in een uitspraak door het kerkelijk orgaan dat daarvoor het meest aangewezen is, te weten de generale synode.

Men moet de omstandigheid dat de generale synode zowel hoogste appèlorgaan is als de aangewezen instantie om leiding te geven aan discussies over de leer van de kerk, echter niet aangrijpen om via een herzieningsverzoek een soort kortsluiting te bewerkstelligen tussen de generale synode in de ene en de generale synode in de andere rol.

De Kerkorde kent niet voor niets, naast de (in laatste instantie) naar de generale synode leidende appèlweg van artikel 31, de weg van artikel 30 van de Kerkorde. Artikel 30 waarborgt dat zaken die alle kerken aangaan – aangelegenheden rond de leer zijn bij uitstek zulke zaken - niet meteen door de generale synode worden bedisseld maar dat bij het beraad, via de mindere vergaderingen, het kerkelijke grondvlak breed wordt ingeschakeld. Indien, zoals in het verleden is geschied met de uitspraak van de generale synode in een geschil over een preek over het gebod van de sabbatsrust, de behoefte blijkt aan nadere oordeelsvorming over een vraagpunt van de leer, is er dus een betere weg om in die behoefte te voorzien dan het opnieuw behandelen van de rechtszaak naar aanleiding van een herzieningsverzoek. De appèluitspraak zelf is bij het volgen van de weg van artikel 30 KO niet meer het voorwerp van nadere besluitvorming. De appèluitspraak kan ook geen sta in de weg vormen op een van die wegen; die uitspraak had immers geen wijdere strekking dan dat daarmee een concreet geschil tussen bepaalde partijen is beslist.

7. Beoordeling van herzieningsverzoeken; door wie? Rol van deputaten

Anders dan een appèl heeft een verzoek om herziening de strekking dat dezelfde zaak nogmaals door hetzelfde orgaan wordt behandeld. Er is daarom niets op tegen dat dezelfde personen die aan de behandeling van het appèl hebben deelgenomen, ook deelnemen aan de behandeling van het herzieningsverzoek. Die personen zijn zelfs het beste in staat de vraag te beantwoorden of de nieuw aangevoerde feiten van dien aard zijn dat zij, indien zij al bij het geven van de appèluitspraak bekend waren geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben geleid.

Dat betekent concreet dat leden van de meerdere vergadering die hebben meegewerkt aan de uitspraak in appèl waarvan herziening wordt verzocht, zich niet behoeven te verschonen. Ze kunnen gewoon aan de beraadslagingen deelnemen en ook meebeslissen. Om een gelijksoortige reden ligt het ook in de rede dat het deputaatschap dat de behandeling van de appèlzaak heeft voorbereid, een overeenkomstige rol vervult bij de voorbereiding van de behandeling van het herzieningsverzoek. Deze benadering betekent een breuk met het kerkelijk gewoonterecht dat onder meer is vastgelegd in artikel 7, 11e lid, aanhef en onder b, van de Huishoudelijke regeling voor generale synoden.¹²

Een dergelijke gewijzigde praktijk is echter in lijn met de opvatting dat de mogelijkheid van herziening niet is gegeven om een rechterlijke uitspraak aan een herbeoordeling te onderwerpen (zie paragraaf

12 In deze bepaling wordt overigens geen onderscheid gemaakt tussen een 'gewoon' revisieverzoek en een verzoek om herziening van een uitspraak in appèl. Aan de bepaling ligt kennelijk de gedachte ten grondslag dat een revisie- of herzieningsverzoek op gelijke wijze dient te worden behandeld als een appèlzaak. Dan staat het behandelen door (deels) dezelfde personen op gespannen voet met de grondregel in het recht, dat een rechter niet over zijn eigen uitspraak oordeelt. Noties als onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de rechter zijn daarbij aan de orde. In deze notitie wordt echter met klem betoogd dat herziening niet moet worden vereenzelvigd met appèl! Herziening is niet bedoeld als herkansing. Kenmerkend voor herziening van een uitspraak in appèl is juist dat ze alleen kan plaatsvinden in bijzondere gevallen, nl. als er feiten of omstandigheden worden aangevoerd die, *als ze destijds bekend waren geweest* tot een andere uitspraak hadden moeten leiden. Het gaat dus uitdrukkelijk niet om een nieuwe beoordeling op basis van dezelfde feiten, maar om een beoordeling op grond van (nieuwe) feiten die niet zouden zijn verdisconteerd bij de beoordeling die tot de uitspraak heeft geleid. Het gaat dus niet om de vraag of het juiste oordeel is geveld in de ogen van degenen die op het herzieningsverzoek moeten beslissen; dan fungeren zij als weer een nieuwe appèlinstantie. Tegen deze achtergrond ligt het voor de hand dat dezelfde rechter beziet of van dergelijke zgn. nova sprake is. In dat geval zou hij immers ook zelf tot een andere uitspraak zijn gekomen! Het onderscheid tussen appèl en herziening blijft dan helder.

5 van deze notitie). Indien men die opvatting niet deelt en dus wel de mogelijkheid van herbeoordeling openhoudt, moet men uiteraard anders aankijken tegen de wenselijkheid of onwenselijkheid dat appèl en herziening worden beoordeeld door dezelfde personen. Dat staat immers een zuivere herbeoordeling (gericht op de vraag of het appèlorgaan zich goed van zijn taak heeft gekweten) in de weg. De kern van deze notitie is echter dat een dergelijke herbeoordeling nu juist vreemd is aan de doelstelling van de herzieningsmogelijkheid.

8. Aanbeveling

Het deputaatschap appèlzaken GS doet, op basis van deze notitie, na overleg met en met instemming van deputaten kerkrecht en kerkorde, een voorstel aan de generale synode dat gericht is op een herbezinning op de criteria voor het behandelen van herzieningsverzoeken met betrekking tot uitspraken in appèlzaken. Aanbevolen wordt te komen tot een praktijk waarbij voor de behandeling van herzieningsverzoeken strakkere criteria gelden, grosso modo naar het voorbeeld van de criteria die zijn neergelegd in de herzieningsregeling van de PKN.

Deze criteria moeten door de generale synode worden vastgesteld en vervolgens in ieder geval worden opgenomen, in het reglement (de reglementen) voor de behandeling van appèlzaken. Nader valt te bezien of deze criteria ook een plaats behoren te krijgen in de Kerkorde, of een bijlage daarvan. Tevens wordt voorgesteld consequent te gaan spreken over verzoeken om herziening als het gaat om revisieverzoeken ten aanzien van uitspraken die in appèl zijn gedaan. Een concreet voorstel wordt hieronder geformuleerd.

9. Voorstel in de vorm van een conceptbesluit

Besluit 1:

1. bij (de voorbereiding van) een uitspraak door een meerdere vergadering op een verzoek om herziening/revisie van een appèluitspraak dient de meerdere vergadering de term 'revisie' te vermijden. De passende term is 'herziening', indien nodig onder de aanvulling: "van een appèluitspraak";
2. van een appèluitspraak kan bij de kerkelijke vergadering die de appèluitspraak heeft gedaan, geen herziening worden gevraagd indien tegen die uitspraak (hoger) appèl kan worden ingesteld of kon worden ingesteld bij een meerdere vergadering. Herziening van een appèluitspraak van een classis of van een particulier synode is dus niet mogelijk;
3. herziening van een appèluitspraak van de generale synode is slechts in bepaalde gevallen mogelijk. De mogelijkheid van herziening is niet bedoeld om het geschil waarin uitspraak is gedaan opnieuw ter beoordeling te kunnen voorleggen;
4. herziening van een appèluitspraak van de generale synode is slechts mogelijk:
  - a. op verzoek van een partij in het geschil dat bij de appèluitspraak is beslecht;
  - b. indien sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de appèluitspraak en die, waren zij bij de generale synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.Onder nieuwe feiten of omstandigheden wordt in ieder geval niet verstaan
  - a. feiten of omstandigheden die de generale synode bekend waren bij het doen van de appèluitspraak, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat met deze feiten of omstandigheden geen rekening is gehouden;
  - b. feiten of omstandigheden die door degene die het verzoek om herziening doet niet zijn gemeld ter gelegenheid van het appèl, hoewel het op diens weg had gelegen dat wel te doen;
5. indien de generale synode besluit tot herziening van een appèluitspraak, bevat deze uitspraak zo nodig een aanwijzing van de rechtsgevolgen van die uitspraak;
6. personen die bij (de voorbereiding van) de besluitvorming over de appèluitspraak waren betrokken behoeven zich niet te onthouden van medewerking aan (de voorbereiding van) de besluitvorming omtrent het verzoek om herziening van die uitspraak;
7. regelingen die met dit besluit in strijd zijn worden door dit besluit vervangen;

8. ten tijde van dit besluit reeds ingediende verzoeken om herziening worden behandeld overeenkomstig het recht dat op het tijdstip van indiening gold;
9. de in dit besluit onder 4 vermelde criteria worden opgenomen in de regeling voor de appèlprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode. (zie Bijlage 4.2)

Gronden:

1. terminologisch moet een duidelijk onderscheid gemaakt tussen revisie van besluiten die een kerkelijke vergadering neemt op grond van haar normale (bestuurs)bevoegdheid, en herziening van uitspraken die een kerkelijke vergadering doet krachtens haar bevoegdheden als appèlinstantie ex artikel 31 van de Kerkorde;
2. herziening van een appèluitspraak is een vreemd element in de rechtsgang. Indien na de appèluitspraak een verdere rechtsgang in het appèltraject is uitgesloten, kan als noodklep de mogelijkheid van herziening niet worden gemist. Voor appèluitspraken die kunnen worden gecorrigeerd in hoger appèl, geldt dat niet. Bovendien zou een uitbreiding van de mogelijkheid tot herziening van appèluitspraken van deze mindere vergaderingen de weg naar de einduitspraak onnodig en onwenselijk vertragen;
3. een verzoek om herziening is geen appèl als bedoeld in artikel 31 van de Kerkorde en moet ook feitelijk niet als zodanig gaan functioneren. Met de appèluitspraak van de generale synode in laatste instantie is een einduitspraak gedaan in het geschil;
4. a. een appèluitspraak bindt als rechterlijke uitspraak slechts de partijen in het geschil;
b. de gegeven criteria sluiten aan bij het uitzonderlijke karakter van de mogelijkheid een rechterlijke uitspraak te herzien. Een duidelijke richtlijn bevordert een eenduidige afdoening van herzieningsverzoeken en daarmee de rechtszekerheid voor partijen. Met toepassing van deze criteria wordt voorkomen dat een herzieningsverzoek feitelijk toch wordt behandeld als ware het een nieuwe appèlmogelijkheid;
5. besluit 1.5 brengt een parallel aan met wat wordt bepaald in artikel 18, aanhef en onder f, van de regeling voor de appèlprocedure ex artikel 31 KO van de generale synode;
6. besluit 1.6 onderscheidt ook hier de behandeling van een herzieningsverzoek duidelijk van een appèl. Bij herziening is geen sprake van rechter zijn in eigen zaak, omdat uitsluitend wordt gezien van sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden. Als daarvan sprake is, volgt een beoordeling (mede) op basis van die feiten of omstandigheden. Het voorwerp van het geschil is daarmee veranderd;
7. met aannahme van dit besluit wordt duidelijk gemaakt dat sprake is van een nieuw beoordelingskader;
8. hoewel het niet geheel duidelijk is of verzoeken om herziening thans worden afgehandeld volgens duidelijke (rechts)regels, is het uit een oogpunt van rechtszekerheid aangewezen dat reeds ingediende verzoeken niet worden beoordeeld aan de hand van regels die pas nadien zijn gaan gelden. Voor zover dergelijke verzoeken reeds werden beoordeeld aan de hand van criteria die – zakelijk – overeenkomen met dit besluit is er uiteraard geen reden voor een uitzondering;
9. met opname van besluit 4.1 in de *Regeling voor de appèlprocedure ad artikel 31 KO van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (regeling 2008)* wordt de kenbaarheid en duidelijkheid bevorderd van de beperkte mogelijkheden voor herziening van een appèluitspraak. Dat is van belang voor partijen die bij een appèlzaak zijn of waren betrokken, voor de meerdere vergaderingen en voor degenen die wensen te weten of voor hen de mogelijkheid voor herziening van een appèluitspraak openstaat, hoewel zij geen partij waren.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 4.2

Regeling appelprocedure 2008

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

REGELING VOOR DE APPÈLPROCEDURE AD ARTIKEL 31 KO VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND (REGELING 2008)

INDIENING VAN EEN APPÈLSCHRIFT

Artikel 1

Wanneer een kerkelijke vergadering of een lid van een van de gereformeerde kerken zich naar artikel 31 KO op de generale synode beroept, zal die kerk of dat kerklid het appèlschrift *binnen drie maanden na verzending van het genomen besluit* via e-mail dan wel schriftelijk in zeventvoud indienen bij het hieronder genoemde deputaatschap Appèlzaken GS met een afschrift naar de kerk die is aangewezen als samenroepende kerk voor de eerstvolgende generale synode.

Artikel 2

De samenroepende kerk zal het appèlschrift op de voorlopige agenda van de generale synode plaatsen.

Artikel 3

Een appèlschrift dient in ieder geval de volgende elementen te bevatten:

- a. een weergave van het besluit, de besluiten en/of de handelingen van de particuliere synode waarover geschil is gerezen;
- b. een uiteenzetting van de bezwaren van de appellant, met redenen omkleed en (indien van toepassing) met feiten gestaafd;
- c. een duidelijke omschrijving van wat de appellant van de generale synode vraagt.

Indien het appèlschrift gericht is tegen een uitspraak van de particuliere synode in appèl, bevat het appèlschrift tevens een weergave van het oorspronkelijke geschil.

Indien een appèlschrift niet voldoet aan deze vereisten, zal de appellant de gelegenheid krijgen zijn bezwaarschrift aan te vullen binnen een termijn die door het deputaatschap Appèlzaken GS wordt bepaald.

Het deputaatschap vergewist zich ervan, dat de appellant de andere partij over zijn beroep op de generale synode heeft ingelicht.

BENOEMING VAN EEN DEPUTAATSCHAP

Artikel 4

Voor de voorbereiding van de behandeling van de appèlzaken die bij haar aanhangig gemaakt worden, zal de generale synode een deputaatschap instellen.

Artikel 5

Het deputaatschap appèlzaken GS zal bestaan uit zes leden en een *aantal* secundi. Zij worden voor drie jaar benoemd en kunnen herbenoemd worden. In het deputaatschap worden tenminste twee juristen en twee theologen benoemd. De generale synode wijst een van de deputaten als samenroeper en voorzitter van het deputaatschap aan.

Artikel 6

Er mag onder de in een bepaalde zaak fungerende deputaten niemand zijn die eerder bij de in appèl aanhangige zaak betrokken is geweest of die in enige persoonlijke relatie staat met de partijen dan wel een van de partijen. Het deputaatschap informeert partijen over de namen van de personen die de zaak zullen behandelen en biedt hen de mogelijkheid aan te geven of er omstandigheden zijn om aan te nemen dat een der deputaten niet onpartijdig staat ten opzichte van de te behandelen zaak. Het deputaatschap neemt vervolgens een beslissing over de inzet van een deputaat.

VOORBEREIDENDE BEHANDELING DOOR DEPUTATEN

Artikel 7

De deputaten zullen zo spoedig mogelijk van het appèlschrift kennisnemen en de behandeling ervan door de generale synode voorbereiden. Wanneer zij er niet in slagen dit voorbereidende werk af te

ronden voordat de generale synode in eerste zitting bijeenkomt, zullen zij dit tijdig aan haar meedelen. In overleg met het moderamen van de synode zal een datum worden bepaald waarop in de synode hun advies kan worden behandeld.

Deputaten hebben de bevoegdheid een geschil te schikken wat tot intrekking van het appelschrift zal leiden.

Artikel 8

Een appelschrift zal steeds eerst door de deputaten op zijn ontvankelijkheid worden getoetst. Het is bij voorbaat niet ontvankelijk:

- a. indien het niet is ingediend voor de sluitingsdatum die door de samenroepende kerk is vastgesteld voor het inzenden van stukken naar de synode volgend op het besluit of de handelingen van de mindere vergadering waartegen bezwaar wordt gemaakt, tenzij er naar het oordeel van de generale synode goede redenen zijn daarvan af te wijken;
- b. indien de appellant geen lid meer is van een gereformeerde kerk, tenzij het een appel betreft tegen onrecht dat hem in zijn hoedanigheid als kerklid is aangedaan en de gevraagde uitspraak betekenis heeft voor zijn terugkeer naar de kerk of voor een herstel van zijn goede naam in de gemeente of wanneer hij optreedt in zijn kwaliteit als wettig vertegenwoordiger van een kerklid.

Artikel 9

Als partijen in het geschil worden beschouwd de partijen betrokken bij het oorspronkelijke bezwaar. De partijen zullen aan de deputaten desgevraagd alle relevante stukken die op het geding betrekking hebben, ter beschikking stellen digitaal dan wel schriftelijk in zeventvoud en alle nodige inlichtingen verschaffen. De deputaten zijn bevoegd termijnen te stellen waarbinnen de gevraagde medewerking moet worden gegeven. Zij zullen erop toezien dat de partijen volledig geïnformeerd zijn over de stukken en inlichtingen die van weerszijden in de behandeling van de zaak ter tafel worden gebracht. Het is aan deputaten om – indien de indiener daar uitdrukkelijk om vraagt – te beoordelen of stukken vanwege hun vertrouwelijk karakter niet geschikt zijn om voorgelegd te worden aan de wederpartij. Indien geoordeeld wordt dat een beroep op de vertrouwelijkheid terecht is, behoren deputaten wel het karakter van die vertrouwelijke stukken te benoemen. De wederpartij mag dan vragen dat deze stukken bij de besluitvorming buiten beschouwing blijven.

Artikel 10

De deputaten zullen ten aanzien van de aanhangige kwestie zo nodig mondeling hoor en wederhoor toepassen. Zij zullen daarbij aan de partijen gelegenheid geven tot toelichting en/of verweer en tot het reageren op elkaars stukken. Zij zullen ook de partijen in elkaars aanwezigheid kunnen horen. Ook kerkliden, die de zaak rechtstreeks aangaat, kunnen door deputaten gehoord worden. Dit geldt eveneens voor visitatoren en anderen, die in de rechtsgang bij de zaak betrokken zijn geweest. Van dit horen moeten de partijen kennis kunnen nemen.

Artikel 11

De partijen hebben het recht zich in hun schriftelijk en mondeling contact met deputaten te laten bijstaan.

Artikel 12

Van de mondelinge besprekingen met de partijen zal steeds een kort verslag worden gemaakt, waarvan aan beide partijen een afschrift zal worden verstrekt.

Artikel 13

De deputaten zullen advies en hulp kunnen vragen van deskundigen.

Artikel 14

De deputaten zullen hun rapport en een volledig concept voor een besluit over het ingediende appelschrift uiterlijk tien dagen voor de afgesproken datum van de behandeling op de synode indienen onder de aanduiding 'vertrouwelijk'. Vervolgens bepaalt de synode de wijze van behandeling en brengt de partijen en andere betrokkenen hiervan op de hoogte.

Artikel 15

Wanneer de deputaten er niet in slagen hun voorbereidend werk af te ronden binnen de afgesproken termijn, zullen zij dit aan de generale synode melden. De synode zal dan beslissen over de datum van afhandeling.

BEHANDELING EN BESLUITVORMING DOOR DE GENERALE SYNODE

Artikel 16

Bij de behandeling van het appelschrift in de vergadering van de generale synode zullen tenminste twee deputaten aanwezig zijn om hun rapport en voorstel toe te lichten en de generale synode verder in het appel van advies te dienen.

Artikel 17

De synode kan aan partijen *het verzoek doen* in haar zitting waarin de bespreking van het appelschrift plaatsvindt, hun zienswijze mondeling toe te lichten. De leden van de generale synode die betrokken zijn (geweest) bij een appelzaak – onder wie in elk geval de afgevaardigden van de particuliere synode tegen wie het appel is ingesteld –, maken geen deel uit van de vergadering bij de behandeling van die appelzaak. Indien een synode besluit een appelschrift in comité te behandelen, zullen de leden van de synode die betrokken zijn (geweest) bij die appelzaak, de vergadering verlaten voordat de beraadslaging begint. Hetzelfde geldt voor partijen, indien hun is toegestaan hun zienswijze mondeling in de vergadering toe te lichten.

Artikel 18

In het besluit van de generale synode dienen de volgende elementen te zijn opgenomen:

- a. een weergave van het besluit, de besluiten en/of de handelingen van de mindere vergadering waarover geschil is gerezen;
- b. een samenvatting van de bezwaren die ertegen door de appellant zijn ingebracht;
- c. een samenvatting van de gronden, de toelichting, casu quo het verweer van de genoemde mindere vergadering;
- d. een nauwkeurige verantwoording van de gronden waarop de uitspraak van de generale synode berust;
- e. een duidelijke uitspraak van de generale synode over het appelschrift;
- f. zo nodig een aanwijzing van de rechtsgevolgen van het genomen besluit, die geen wijdere strekking heeft dan dat daarmee een concreet geschil tussen partijen wordt beslist;
- g. indien van toepassing, nadere aanwijzingen inzake de weg waarlangs herstel van recht en vrede kan worden bewerkstelligd.

De generale synode zal van haar besluit binnen twee weken op ordelijke wijze kennis geven aan de partijen.

Artikel 19

Indien iemand op grond van artikel 31 van de Kerkorde in appel is gegaan bij de generale synode en daartoe overeenkomstig deze regeling een appelschrift bij het deputaatschap heeft ingediend, zijn deputaten bevoegd – indien uit een oogpunt van spoedeisendheid en ter voorkoming van onherstelbaar nadeel strikt nodig – een ordemaatregel te treffen totdat de generale synode op het appel heeft beslist. Appellant zal daartoe een schriftelijk en gemotiveerd verzoek moeten indienen bij het deputaatschap.

Deputaten zullen dit verzoek behandelen zoveel mogelijk in overeenstemming met deze regeling.

Artikel 20

Herziening van een appèluitspraak van de generale synode is slechts mogelijk:

- a. op verzoek van een partij in het geschil dat bij de appèluitspraak is beslecht;
- b. indien sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de appèluitspraak en die, waren zij bij de generale synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.

Onder nieuwe feiten of omstandigheden wordt in ieder geval niet verstaan

- feiten of omstandigheden die de generale synode bekend waren bij het doen van de appèluitspraak, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat met deze feiten of omstandigheden geen rekening is gehouden;
- feiten of omstandigheden die door degene die het verzoek om herziening doet niet zijn gemeld ter gelegenheid van het appèl, hoewel het op diens weg had gelegen dat wel te doen.

Personen die bij (de voorbereiding van) de besluitvorming over de appèluitspraak waren betrokken behoeven zich niet te onthouden van medewerking aan (de voorbereiding van) de besluitvorming omtrent het verzoek om herziening van die uitspraak.

Artikel 21

In de gevallen waarin deze regeling niet voorziet, beslist de generale synode.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 5.1

Verantwoording van enkele

keuzes van deputaten eredienst

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

VERANTWOORDING VAN ENKELE KEUZES van deputaten eredienst aan de GS Zwolle 2008

Materiaal

- Brief GK Apeldoorn-Centrum
- Brief GK Leiden
- Brief P. Schelling
- Informatieve vragen van synodeleden, met daarin al enkele voorstellen (geanonimiseerd)
- Schriftelijke voorstellen van de synodeleden Burger, Van der Jagt, Jellema, Jonkman, Van der Laan, Luiten, J.A. Schelling, De Snoo, Tiekstra, Verkade, Van Wijnen, Wisselink en Van Zuijlekom

Algemeen

Er zijn heel veel voorstellen voor verbetering door synodeleden en anderen ingezonden. Wij hebben ze allemaal gewikt en gewogen. Tot onze vreugde lag verreweg het grootste deel ervan in de lijn van onze werkwijze zoals die door de GS met algemene stemmen werd goed gekeurd. Dat maakte het ons makkelijk om veel van de voorgestelde veranderingen inderdaad als verbeteringen over te nemen. Meestal betekende dat: meer eigentijdse taal en “minder (woorden) is meer (duidelijkheid).” In sommige gevallen meenden we te moeten vasthouden aan het door ons ingediende concept. In een enkele instantie bleek dat onze tekst minder juist was terwijl ook de ingezonden alternatieven geen echte verbeteringen waren. We besloten dan tot een geheel nieuwe tekst en leggen daarvan nadere verantwoording af.

Dat doen we eveneens van meer ingrijpende keuzes. Aangewezen schrijf- en taalfouten zijn uiteraard zonder meer verbeterd, evenals verkeerde verwijzingen in de voetnoten, onder dank voor de medewerking. Het gebruik van komma's en andere leestekens is door onze neerlandicus gecontroleerd en herzien. Van opmerkingen inzake de typografie hebben we dankbaar kennis genomen; ze zullen aan deputaten GSP worden doorgegeven.

Van veel andere keuzes geldt: over smaak valt te twisten. We vonden het niet nodig deze keuzes te verdedigen. We hebben met ons complete deputaatschap alles zeer ernstig overwogen en zijn tot unanieme conclusies gekomen. Discussiëren over woorden en uitdrukkingen met 36 synodeleden lijkt ons een weinig geschikte werkwijze.

Taalbehoud of behoud van inhoud.

Een van de broeders pleit ervoor “onder ons bekende begrippen en uitdrukkingen” te behouden. Hij miskent daarbij de moeite dat de taal door de geschiedenis heen verandert waardoor de *inhoud* van bekende begrippen en uitdrukkingen verandert terwijl de vorm gelijk blijft. Enkele voorbeelden:

1. In Heid Cat v/a 5 stond voor 1985: *Ik ben geneigd God en mijn naaste te haten*. In hedendaags Nederlands betekent *geneigd*: *Ik wil zo nu en dan wel eens ....* Dat drukt geenszins de totale en diepe verdorvenheid uit die de kerk in Zondag 2 belijdt. Terecht is in 1985 het bekende begrip *geneigd* vervangen door *ik ben er op uit*.

2. Het laatste antwoord van de Catechismus luidde voor 1985: *Want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel dat ik zulks van Hem begeer*. In de niet-gecursiveerde uitdrukking is *hart* uitdrukking van het menselijke innerlijk, inclusief het verstand (vgl. het Engelse *learning by heart* = uit het *hoofd* leren) en nog niet het romantische begrip *hart* = zetel van het gevoel. *Gevoelen* betekende vroeger: beseffen, overtuigd zijn van) vgl *van gevoelen zijn*. De zin betekende *Want God heeft mijn gebed veel stilliger verhoord dan ik van binnen beseft dat ik dat van Hem begeer*. Helaas heeft men in 1985 het woord (ge)voel behouden; maar de betekenis is nu een heel andere geworden: het gevoel hebben, een bepaalde emotionele gewaarwording beleven. De combinatie met *hart* versterkt deze suggestie voor de moderne lezer.

Nu betekent de zin dus iets heel anders dan oorspronkelijk en geeft ze iets aan over de emotie van de bidder. Dat sluit wel aan bij de postmoderne religieuze levensinstelling (levensgevoel!), maar niet bij de taal van de bijbel en het geloof van de Reformatoren.

Deze twee voorbeelden maken voldoende duidelijk dat de wens van de broeder ons onbedoeld (!) eerder verder van de gereformeerde waarheid afbrengt dan dichterbij.

Hoofdlettergebruik

Sommige broeders bepleitten dat aanduidingen voor God en Christus, de bijbel e.a. een hoofdletter krijgen. We kozen ervoor de NBV te volgen en verder uiterst spaarzaam te zijn met kapitalen. Het gevolg van ander beleid zou zijn dat hetzelfde woord in één tekst nu eens wel en dan weer niet met hoofdletter zou worden geschreven (in NBV-citaten). Bovendien, als we *als kerken* de NBV – inclusief spelling – hebben geaccepteerd als kerkbijbel, is het niet bevorderlijk voor de duidelijkheid als de dezelfde spelling afwijzen voor het Kerkboek.

Doopformulieren

Je of wij?

We handhaven de spreekwijze *je* in doopformulier 1 en het formulier voor de volwassenendoop. De spreekwijze *wij* handhaven we in de doopformulieren 2 en 3. Want:

1. Het *je* is geen aanspraak maar een gemeenzame - maar niet verplattende - vorm van *men*, zoals in de zin: *als je een kuil graaft voor een ander, val je er zelf in*.
2. Of men bij gebruik van *wij* meer in de kring staat, is een kwestie van gevoel/smaak; *wij* kan ook afstand scheppen (betekent in preken meestal: *jullie (wel en ik niet)*). 'je' betreft door zijn gemeenzaamheid alle hoorders en de spreker zelf bij de zaak.
3. In de periode waarin de doopformulieren voorlopig worden vrijgegeven voor gebruik kan met beide stijlen ervaring worden opgedaan. Daarna kan evaluatie plaatsvinden.

Leden of ledematen – allen of allemaal?

De afwisseling blijft bestaan, omdat het eerste - *ledematen* – toch iets meer het accent legt op de 'fysieke' eenheid in één lichaam met Christus. *Leden van zijn lichaam* kan ook in de zin van *leden van de organisatie die wel zijn lichaam genoemd wordt* opgevat worden. Bovendien is het enkelvoud lidmaat voor lichaamsdeel een zelden gebruikt en daarom vreemd klinkend woord. Daarbij komt: met name in de citaten is verandering in 'allemaal' niet mogelijk en niet op alle plaatsen klinkt *allemaal* goed; bijv. de zinsnede: *allemaal die ...* klinkt minder dan *allen die*.

Doopvragen

In alle formulieren wordt bij vragen gelezen: *ik verzoek/vraag u ....* Uiteraard staat het sinds de GS Zuidhorn in de praktijk de voorganger vrij hier naar behoefte te variëren.

Nummering

In alle formulieren wordt niet genummerd; noch 1,2, enz, noch ten eerste, ten tweede enz. Naar onze mening klinkt nummering onnodig schools en stijf. Dat geldt ook van inleidende zinnen aan het begin van formulieren en delen ervan.

Doopformulieren 2 en 3

Omdat deze pas door de GS 2005 zijn vastgesteld hebben we er slechts het hoogstnodige in gewijzigd. De GS 2005 heeft deze formulieren niet gecontroleerd op consistentie met de NBV; ze vielen dus wel degelijk onder onze opdracht.

Zonde, vuilheid of slechtheid

Zonde, slechtheid en *vuilheid* worden afgewisseld afhankelijk van de context.

De NBV gebruikt inderdaad het woord *zonde* in ruime mate. *Vuilheid* past weer goed bij het werkwoord *afwassen*.

Teken en zegel of afbeelding en garantie?

Het enkele gebruik van *teken en zegel* in Rom. 4 wil niet zeggen dat deze uitdrukking altijd gebruikt moet worden en nog minder dat ze vandaag in zichzelf duidelijk is.

Waar het tekstverband daarom vraagt het woord is *teken (en zegel)* gebruikt, in andere gevallen handhaven we *afbeelding en garantie*. *Garantiebewijs* is inderdaad minder juist.

Door je te dopen/ wanneer je wordt gedoopt

Meerdere alternatieven werden aangedragen. Dat wees erop dat het moeilijk is hier goed te formuleren. Dit dwong ons als vanzelf tot een verdere vereenvoudiging.

Hij maakt ons één met zichzelf

Wij gaan niet mee met het voorstel de oorspronkelijke tekst te volgen. In de oorspronkelijke tekst is *Hij maakt ons één met Zichzelf* geen los gegeven. Er stond: *Hij maakt ons één met Zichzelf in zijn dood en opstanding*. De correcte weergave daarvan is: *Hij laat je delen in zijn dood en opstanding*.

Vrijspraak of rechtvaardiging?

De toehoorders bij de formulierlezing zijn geen theologen zoals de predikanten ter synode. Bovendien: "Rechtvaardigen" betekent: *rechtvaardig verklaren*. Het werkwoord heeft een juridische kleur en een forensische klank (een uitspraak voor de rechtbank). *Rechtvaardig verklaren is het tegen-deel van schuldig verklaren, veroordelen.*" Aldus Van Genderen-Velema, *Bekn Geref Dogm.* 555. Zij verwijzen naar Mat. 12:37; Rom. 5:16,18; 8:33,34. In deze teksten heeft de NBV steeds 'vrijspraak/vrijspreken.' Zie ook: K.Schilder, *Christelijk Religie*, (dictaat over de NGB) op art 23: "Vandaar dat we de term rechtvaardigverklaring beter achten" (scil. dan rechtvaardiging).

Wederdopers weerlegd

De eerste twee regels van het onderdeel *Over de kinderdoop* van DF 1 hebben veel voorstellen voor verbetering van verschillende aard opgeleverd. Bij het overwegen van deze voorstellen, kwamen tot de conclusie dat de moeilijkheid hier al zit in de formulering van het oorspronkelijke formulier. De eerste zin is zonder meer duidelijk: Kinderen begrijpen van *dit alles* niets. *Dit alles* is *alles wat in het voorafgaande leer-deel van het formulier over de doop is gezegd*. Het niet begrijpen van de kinderen is een argument van de wederdopers. Dat argument wordt vervolgens weerlegd. De meest logische weerlegging zou zijn: wat kinderen al of niet begrijpen is in dit verband niet terzake; er is immers zoveel dat kinderen niet begrijpen, maar wat niettemin waar is en geldigheid heeft. Maar in de tweede zin werd dit argument gekoppeld aan een concreet stukje gereformeerde leer (veroordeling in Adam en aanneming in Christus): een stuk leer dat kinderen inderdaad niet begrijpen. Kern van dit stuk gereformeerde leer is Gods beschikking van de parallel Adam/Christus. Echter, deze gereformeerde leer is in het DF al eerder uiteengezet. Het valt onder *dit alles* wat de kinderen niet begrijpen. Toch blijft tegenover de wederdopers van vroeger en nu van belang het accent op het beslissende van wat God doet (los van wat wij of onze kinderen kunnen). Daar zit kern van de doperse dwaling. Die kern hebben we kort en krachtig trachten te raken met de formulering: "*Natuurlijk begrijpen kleine kinderen niets van deze dingen. Toch is dat geen reden om hen de doop te weigeren. Want God heeft met hen zijn verbond gesloten, al begrijpen ze dat evenmin.*" Wat blijft is de afwijzing van het doperse argument met de verwijzing naar Gods beschikking, met als aanhangsel het onbegrip van kinderen. Wat verdween is de ingewikkelde formulering van dit gereformeerde argument. Uiteraard gaat dit niet ten koste van de leer van de erfzonde en van Gods aanneming in Christus, want die leer is al voldoende uiteengezet in het eerste deel van het DF.

Een van de leden van de GS vraagt er aandacht voor dat de verwijzing naar Kol 2 onvoldoende is als bewijs voor de kinderdoop, zeker in de NBV en dat het zegenen van de kinderen door Jezus in de oren van sommigen eerder voor opdragen dan voor dopen pleit.

Deze broeder heeft gelijk, maar juist daarvoor is doopform 2 gemaakt en het was niet onze taak de formulieren inhoudelijk te veranderen.

Avondmaalsformulieren

Het ware eten en drinken of het echte eten en drinken?

Alles wat echt is, is nog niet waar. Brood is echt voedsel, maar niet het ware voedsel (= het voedsel waarmee God zijn beloften definitief vervult). Zie Joh 6:32 Als Jezus zegt *Ik ben het ware brood uit de hemel*, beweert hij niet dat het Manna onecht brood uit de hemel was, maar dat hij Gods genade in de gave van het Manna vervult. Id. Joh 1 :9 *het ware licht* wil niet zeggen dat het licht van Gen 1 of het licht van de zon geen echt licht is. Zo ook *aanbidden in Geest en waarheid*, namelijk in de bedeling van de Geest en van de vervulling van Gods beloften door Christus. We blijven dus bij *het ware brood* en dergelijke en we doen dat vanuit een *echt geloof*.

Vrucht of vruchten? (HAF2)

Voorgesteld werd om hier enkelvoud te lezen. De genitief *van geloof* ... is geen explicativus: geloof hoop en liefde brengen vruchten voort in concrete daden. Er is niet bedoeld te zeggen dat geloof enz

zelf de vruchten zijn. Er is hier ook geen citaat uit Gal. 5:22. Er is wel een combinatie van het beeld *vruchten* dat ook in Gal 5 wordt gebruikt met 1Kor 13 maar geen gelijkstelling van die twee teksten.

Avondmaalsformulier 3

Verschillende synodeleden vragen of er overlegd is met dr. A.N. Hendriks.

Antwoord: Ja, hij heeft de tekst gezien en commentaar geleverd

Zelfbeproeving?

De passage volgend op het citaat uit 1Tim. 3 is geen aanwijzing voor de zelfbeproeving zoals in HAF 1 en 2. Het is evenmin verkondiging zonder meer, maar een positieve beschrijving van de vereiste gezindheid. Dat kan ook in de vorm waarin dat is voorgesteld; zie de passage in HAF3 KB 2006 van af 'Zijn volkomen gerechtigheid ...' dat het om een vereiste gaat, blijkt uit 'Wanneer we zo eten ...'

Formulier voor de openbare kerkelijke tucht

Verschillende voorstellen werden gedaan inzake *uitsluiten uit of buitensluiten uit*. Dit zijn weinig gangbare woorden.

Het formulier bevat niet alleen de formule voor de uitsluiting maar ook de publieke afkondigingen (volgens art. 77 KO), daarom leek 'Formulier voor de openbare kerkelijke tucht' ons de meest correcte naam.

Formulier voor de bevestiging van dienaren van het woord

In acht nemen

Diverse synodeleden pleiten ervoor de zin *Daarom moeten zij zichzelf in acht nemen en zich houden aan de leer* te vervangen door *Daarom moet zij toezien op de leer en het leven van de gemeenteleden*. In dit kader spreekt men van een minimaliseren van Hand. 28:20 (bedoeld is 20:28) en 1 Petr. 5:2.3 is geminimaliseerd en vervanging van deze teksten door een nieuwe aanhaling van 1 Tim. 4:16 dat hier beter geschikt zou kunnen worden

Echter, de voorgestelde tekst geeft de bg bijbelteksten correct weer: noch Hand 20 noch 1 Pt. 5 spreken over leer en leven van de gemeenteleden.

Toerusting tot dienstbetoon

Een van de leden wil aan de taakomschrijving van predikanten en ouderlingen toevoegen *Zij rusten de heiligen toe voor het werk in de dienst van Christus, zodat de gemeente wordt opgebouwd door al haar leden.* (met verwijzing naar Ef. 4:11-16). Hij acht dit (terecht) een essentieel onderdeel van predikantswerk, en hoopt door deze toevoeging verkeerde verwachtingspatronen te doorbreken. Dit zou echter een essentiële inhoudelijke wijziging van het formulier zijn. Overigens klinkt de verwijzing naar Ef. 4 al in het begin van beide formulieren.

Tenslotte

Dankgebed na openbare geloofsbelijdenis

Een synodelid mist een dankgebed in het formulier openbare geloofsbelijdenis. Dat klopt: er is er nooit een geweest en het was niet onze opdracht er een te maken. Blijkbaar staat het elke voorganger vrij in deze situatie de Heer op eigen wijze te loven.

Formulier voor de wederopneming

Anderen missen een formulier voor de wederopneming. Ook dat klopt. Trouwens ook het huwelijksformulier ontbreekt evenzeer. Dit is geen boos opzet; we zijn er gewoon nog niet aan toegekomen.

Welke versie van het Onze Vader?

Iemand vroeg welke versie van het Onze Vader bij de div. formulieren gebruikt hoort te worden. Daar hebben diverse synodes zich over uitgesproken, door:

1. naast de Statenvertaling, de vert. NBG51 en de NBV vrij te geven voor kerkelijk gebruik;
2. bovendien de tekst van Zondag 45 en die van de Gezangen 181a,b,c en d vast te stellen en/of vrij te geven.

Conclusie: dat mag elke kerkenraad/voorganger zelf uitmaken.

Dat is dan ook precies de reden waarom in ons voorstel van de formulieren de tekst van het Onze Vader nergens staat afgedrukt.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 5.2

Rapport commissie Drenthe

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Notitie Commissie Drenthe Verwerking Nieuwe Bijbelvertaling in Belijdenisgeschriften

Aanleiding

Particuliere Synode Gelderland van 10 januari 2008 (brief dd. 16 januari 2008) *ingekomen stukken 128*. De PS “stelt voor de bijbelcitaten in de tekst van de belijdenisgeschriften te laten aanpassen aan de Nieuwe Bijbelvertaling.”

De PS draagt voor dit voorstel de volgende argumenten aan:

- a) De GS van Amersfoort-Centrum 2005 heeft de NBV aanvaard (Acta, artikel 33) en opdracht gegeven de tekst van de NBV op een deskundig (talig, poëtisch, liturgisch-theologisch) verantwoorde wijze in te voegen of te laten invoegen in de bestaande liturgische teksten en formulieren (Acta, artikel 71, Besluit 2b).
- b) De deputaten eredienst vragen zelf aandacht voor deze aanpassing van de belijdenisgeschriften (rapport deputaten eredienst, 5.2.5 slot).
- c) De eenheid van schrift en belijdenis is duidelijker zichtbaar als de belijdenisgeschriften in bijbelcitaten aansluiten bij de bijbelvertaling die in de kerken gebruikt wordt.
- d) Vanwege de plannen voor een nieuw kerkboek moet dit werk in de periode tussen de synodes van 2008 en 2011 uitgevoerd worden.

Verwerking tot nu toe

De brief is ondergebracht bij deputaten Eredienst. Die hebben een advies geformuleerd, d.d. 23 februari 2008. Ze stellen voor het voorstel van Gelderland te honoreren. Deputaten voeren onder meer aan dat taalkundige aanpassing aan de NBV een logisch vervolg is op de aanpassing van de liturgische teksten. Ze wijzen er op dat hierbij naast taalkundige inbreng ook theologische deskundigheid vereist is, zowel dogmatisch als historisch en ook catechetisch. “Taalkundige aanpassing van de belijdenis vraagt om beslissingen die theologisch verantwoord zijn. Het is niet mogelijk om te volstaan met vervanging van woorden aan de hand van de woordenlijsten van de NBV. In dat geval zouden woorden als ‘bekering’ en ‘Middelaar’ (die in de NBV niet voorkomen) uit de belijdenis verdwijnen. Deze keuze is denkbaar, maar vraagt wel om theologische bezinning”.

Deputaten geven zich verder rekenschap van het gegeven dat de gereformeerde belijdenisgeschriften niet het eigendom alleen zijn van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). “Het zou wenselijk zijn als alle gereformeerde belijders dezelfde belijdenistekst zouden gebruiken. Op dit moment zijn er echter globaal drie versies van de formulieren van eenheid in omloop. In de reformatorische hoek wordt gewerkt met tekstuitgaven die nauw verwant zijn aan de 16e en 17e eeuwse teksten (zoals de editie Kuiper). In de PKN en een deel van de CGK gebruikt men de editie Dankbaar uit 1982. De GK gebruiken de vertaling van het Gereformeerd Kerkboek die ongeveer in de zelfde tijd tot stand kwam als de editie Dankbaar, maar eigentijdser is qua taalgebruik. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat de gebruikers van de oude edities en de gebruikers van de editie Dankbaar weinig belangstelling hebben voor een taalkundig vernieuwde tekst van de belijdenis. De visies op de taal en functie van de belijdenis lopen ook zover uiteen dat van samenwerking bij de vertaling van de belijdenis geen vruchtbaar resultaat mag worden verwacht. Overigens, een besluit tot taalkundige herziening van de belijdenis leidt niet tot een vierde tekstversie, maar tot een vervanging van één van de drie door een andere.”

Deputaten stellen ook voor om m.n. bij de oecumenische belijdenisgeschriften waar mogelijk aan te sluiten bij bekende teksten.

Deputaten zijn van mening dat hier geen taak ligt voor een liturgisch deputaatschap, maar dat desgewenst wel gebruik gemaakt kan worden van de ervaring die in het deputaatschap eredienst opgedaan is met de taalkundige herziening van de liturgische formulieren.

De commissie Drenthe heeft in overleg met het moderamen advies gevraagd aan twee hoogleraren. Prof. dr. B. Kamphuis en prof. dr. F. van der Pol, d.d. 9 mei 2008, geven het volgende mee: “Laat de officieel geldende tekst van de belijdenisgeschriften onveranderd blijven als tekst waaraan wij elkaar mogen houden en waarop wij door anderen aan te spreken zijn. Daarnaast kan een voor liturgisch en catechetisch gebruik bedoelde versie worden ontworpen, waarin de NBV wordt verwerkt. Deze versie moet vooral in liturgisch en catechetisch opzicht goed doordacht zijn. Daarmee kan voldaan worden

aan de behoefte tot grotere toegankelijkheid van de belijdenisgeschriften voor de kerkganger en met name voor de jeugd. Omdat het hierbij niet gaat om de officieel geldende tekst, kan de procedure ervoor misschien wat lichter zijn en het tijdpad korter.”

Voorstel commissie Drenthe

De commissie Drenthe heeft de adviezen gewogen. Voor de commissie is belangrijk dat in onze vrij-gemaakte kerken de belijdenissen levende teksten zijn. Een scheiding tussen een ‘officiële tekst’, die vanwege het taalkleed moeilijker toegankelijk is, en een ‘gebruikstekst’ voor intern gebruik past niet in de manier waarop we in onze kerken gewend zijn de belijdenissen te hanteren.

Deputaten erediensdienst wijzen er o.i. terecht op dat het niet te verwachten is dat op dit moment vanuit andere kerkgenootschappen enthousiaste medewerking aan dit project gevonden kan worden. Dat neemt niet weg dat we de kerken die met ons de Gereformeerde belijdenisgeschriften delen in hun leer en in hun kerkelijke praktijk, kunnen uitnodigen om samen te werken.

In lijn met het verleden

Naar art. 33 KO zijn de besluiten uit het verleden hierop nauwkeurig nagelezen.

Vorige synoden hebben bij taalkundige modernisering allereerst gedacht aan de catechismus:

1. Acta Generale Synode Bunschoten-Spakenburg 1958/59, art. 39; Assen 1961, Acta, art. 123; Rotterdam-Delfshaven 1964/65, Acta, art. 167b; Amersfoort-West 1967, Acta, artt. 52 en 250, Hoogeveen 1969/70, Acta, art. 334. Deze synoden stelden dat een vrij te geven tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands aan bepaalde eisen had te voldoen, nl.:
  - a. de inhoud van de vragen en antwoorden moet onveranderd gebleven zijn;
  - b. de vraag moet als regel niet in het antwoord opgenomen zijn;
  - c. de eenheid van de zinnen moet zoveel mogelijk gehandhaafd zijn;
  - d. de moet zich zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande wijze van formuleren.
2. Acta Generale Synode Amersfoort-West 1967, art. 250 en Hoogeveen 1969/70, Acta, art. 334. Hierin is als doel gesteld om een tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands vrij te geven voor gebruik bij het catechetisch onderwijs.
3. Acta Generale Synode Hattem 1972, Acta, art. 107. De synode besluit de vrijgegeven Catechismustekst nader te toetsen met het oog op algeheel kerkelijk gebruik.

De hertaling van de catechismus stond van het begin af aan in het kader van de modernisering van alle belijdenisgeschriften:

1. Acta Generale Synode Enschede 1955/56, art. 132b; Acta genoemd onder materiaal 1: deze synoden geven alle opdrachten met het oog op het uiteindelijke tot stand komen van een overzetting van de drie formulieren van enigheid en van alle liturgische formulieren in hedendaags Nederlands. De Generale Synode Hattem 1972, Acta, art. 139 besluit op voorstel van de Particuliere Synode Utrecht 1972 opdracht te geven om de *belijdenisgeschriften* (...) taalkundig te moderniseren.
2. Acta Generale Synode Kampen 1975, artt. 185 en 479. De synode constateert “dat in 1971 een bewerking van de belijdenisgeschriften in hedendaags Nederlands verscheen, bezorgd door de interkerkelijke Commissie voor de tekst van de Belijdenisgeschriften (voorzitter prof. dr. W. F. Dankbaar), die sindsdien buiten de Gereformeerde Kerken aanvaard wordt.” Ze overweegt “dat bij een taalkundige modernisering van de belijdenisgeschriften de band met hun oorspronkelijke vormgeving zoveel mogelijk bewaard dient te blijven ter wille van de continuïteit in belijdend spreken en ter wille van de overeenstemming met allen die dezelfde belijdenis onderschrijven. De synode keurt de werkmethode van de door de GS Hattem 1972 benoemde deputaten af (Acta, art. 185) en daarmee de door deze deputaten voorgelegde proeve van modernisering van de Heidelbergse Catechismus. Overweging voor deze afwijzing is onder meer “dat de deputaten door het gebruik van een eigen vertaling van de bijbelcitaten de belijdenisgeschriften isoleren van de voor kerkelijk gebruik vrijgegeven bijbelvertaling(en).”
3. Acta Generale Synode Groningen-Zuid 1978, art. 425 en bijlage 3: besluit om afspraken inzake taalgebruik, spelling enz. goed te keuren en teksten van de Apostolische Geloofsbelijdenis en de Nederlandse Geloofsbelijdenis op te nemen in (de bijlage van de) Acta maar nog niet vrij te geven voor kerkelijk gebruik.

4. Acta Generale Synode Arnhem 1981, artt. 45-55; De teksten vast van de belijdenisgeschriften worden vastgesteld, alleen de tekst van Dordtse Leerregels krijgt nog een voorlopige status mee ter toetsing.
5. Acta Generale Synode Heemse 1984/85, artt. 172-184 en bijlage III: deze synode rondt de taalkundige herziening af en besluit op welke uniforme wijze de bijbelcitatoren en schriftverwijzingen in de publicatie van de belijdenisgeschriften worden opgenomen.

Gronden van de deputaten eredienst

Onder hun voorstel hadden deputaten eredienst een wat uitgebreidere versie aan gronden:

1. taalkundige aanpassing van de belijdenisgeschriften is een logisch vervolg van de aanvaarding van de NBV en de verwerking daarvan in de liturgische teksten waartoe de GS van Amersfoort-C in 2005 besloot. De PS Gelderland steekt terecht in bij de Bijbelcitatoren. De aansluiting van de belijdenis bij de Bijbel wordt zichtbaar gemaakt als de Bijbel geciteerd wordt in de vertaling die in de kerken gangbaar is.
2. ervaring van Deputaten Eredienst met de verwerking van de NBV in de liturgische teksten maakt duidelijk dat het niet bij vervangen van Bijbelcitatoren kan blijven. Deze citaten gaan dan een vreemd element vormen in een tekst die aansluit op de NBG vertaling 1951. In verschillende belijdenisartikelen wordt aandacht besteed aan de details van de geciteerde Bijbeltekst (bv. NBG art. 9 en DL I, art. 9). In deze gevallen kan niet volstaan worden met het vervangen van het citaat, maar moet de tekst van het artikel aan het citaat worden aangepast. Dit dient theologisch verantwoord te gebeuren.
3. het is sinds 1955 een door vele generale synoden erkende verantwoordelijkheid van het generaal kerkverband om een tekst van de catechismus aan te bieden in hedendaags Nederlands waar ook de jeugd mee uit de voeten kan. Het is begrijpelijk dat anno 2008 informele vertalingen van de Heidelbergse Catechismus worden gebruikt om dit leerboek te kunnen blijven gebruiken. Juist omdat de belijdenisgeschriften bedoeld zijn als juist 'formulieren van eenheid' ligt er een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de kerken om voor bruikbare versies van deze belijdende teksten te zorgen.
4. op dit moment zijn er globaal drie versies van de formulieren van eenheid in omloop. In reformatorische kerkelijke kring wordt gewerkt met tekstuitgaven die nauw verwant zijn aan de 16^e en 17^e eeuwse teksten (zoals de editie Kuyper). In de PKN en een deel van de CGK gebruikt men de editie Dankbaar uit 1971. De GK gebruiken de vertaling van het Gereformeerd Kerkeboek die in de jaren '70 tot stand kwam. De GS Kampen 1975 koos nadrukkelijk voor een werkwijze om de taalkundige vormgeving te laten aansluiten op de toenmaals gebruikelijke kerktal. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat de gebruikers van de oude edities en de gebruikers van de editie Dankbaar weinig belangstelling hebben voor een taalkundig vernieuwde tekst van de belijdenis. De visies op de taal en functie van de belijdenis lopen ook zover uiteen dat van samenwerking bij de vertaling van de belijdenis geen vruchtbaar resultaat mag worden verwacht.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 5.3

Advies hoogleraren F. van der Pol en

B. Kamphuis

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Advies met betrekking tot het voorstel van deputaten eredienst inzake taalkundige herziening van de belijdenisgeschriften.

Adviseurs: B. Kamphuis, F. Van der Pol.

Wij overwegen het volgende:

1. Invoeging van citaten uit de NBV vraagt inderdaad, zoals deputaten eredienst stellen, om een complete taalkundige herziening van de belijdenisgeschriften.
2. Wil dit op verantwoorde wijze gebeuren, dan zal dit veel tijd en energie vragen. De vorige keer zijn wij hiermee twaalf jaar bezig geweest (van 1972 tot 1984). De kerken in hun geheel zullen er ook bij betrokken moeten worden, omdat het om de belijdenis van de gezamenlijke kerken gaat.
3. De gereformeerde belijdenisgeschriften zijn niet het exclusief bezit van de GK. Een grondige herziening van de belijdenisgeschriften vergroot de afstand tussen de tekst die bij ons in gebruik is, en elders gebruikte tekstvorm. Juist de groeperingen met wie wij ons in confessioneel opzicht het meest verwant voelen (de CGK, het confessionele deel van de PKN) zal zich het minst herkennen in zo'n herziene belijdenis. Juist daar is de NBV immers meestal niet in gebruik. De enige uitzondering in dit opzicht zullen de NGK zijn.
4. De voorgestelde herziening offert de oecumenische dimensie van de belijdenisgeschriften in feite op aan hun intern kerkelijk gebruik.

Op grond van deze overwegingen komen wij tot het volgende advies:

Laat de officieel geldende tekst van de belijdenisgeschriften onveranderd blijven als tekst waaraan wij elkaar mogen houden en waarop wij door anderen aan te spreken zijn.

Daarnaast kan een voor liturgisch en catechetisch gebruik bedoelde versie worden ontworpen, waarin de NBV wordt verwerkt. Deze versie moet vooral in liturgisch en catechetisch opzicht goed doordacht zijn. Daarmee kan voldaan worden aan de behoefte tot grotere toegankelijkheid van de belijdenisgeschriften voor de kerkganger en met name voor de jeugd. Omdat het hierbij niet gaat om de officieel geldende tekst, kan de procedure ervoor misschien wat lichter zijn en het tijdpad korter.

Kampen, 9 mei 2008

B. Kamphuis

F. van der Pol

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 5.4

Uitvoerige schriftelijke reactie

deputaten Bijbelvertaling

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

De Nieuwe Bijbelvertaling

Op verzoek van de synode gaan deputaten Bijbelvertaling in onderstaande notitie in op de (ver)taalkundige argumentatie die in de verzoeken om revisie van het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 (Acta, art. 88) de NBV vrij te geven voor gebruik in de eredienst worden aangevoerd.

Deputaten constateren dat er een behoorlijke mate van overeenkomst is in de bezwaren die worden geuit in wat hier op de agenda revisieverzoeken worden genoemd. Deputaten hebben er daarom in deze behandeling voor gekozen om overeenkomende zaken zoveel mogelijk te clusteren.

par.1. Algemeen

Het meest uitgebreide stuk is dat van ds. A. van der Sloot te Bedum. Volgens ds. Van der Sloot kleven er aan de NBV Schriftuurlijke en confessionele bezwaren en dient de Generale Synode dit ook uit te spreken. Volgens ds. Van der Sloot zijn deze Schriftuurlijke en confessionele bezwaren terug te voeren tot een theologische vooringenomenheid van de vertalers. Deputaten hebben geconstateerd dat ds. Van der Sloot aan de hand van twee thema's, toegevoegd in twee bijlagen, zijn standpunt in dezen wil onderbouwen. Het eerste thema krijgt als titel mee 'de rode draad van het evangelie in de NBV' en raakt aan de eenheid van de Schriften, waarbij de vraag wordt gesteld of de NBV, om het maar even zo te noemen, de messiaanse betekenis van OT-teksten niet weg vertaalt. Bij dit thema constateren we overeenkomsten met wat ds. E. Heres schrijft over messiaanse teksten. Ook in de brief van broeder en zuster Koops-Reitsema (waaraan adhesie is betuigd door br. J.P. Dwarshuis) worden teksten aangehaald die door ds. Van der Sloot besproken worden.

Het tweede thema wordt als volgt geformuleerd: 'gerechtvaardigd *door of op grond van* het geloof?' waarbij de vraag aan de orde is of de NBV hier niet in strijd komt met de confessie op het punt van de leer van de rechtvaardiging door het geloof. Bij dit thema constateren deputaten een overeenkomst met het revisieverzoek van de kerkenraad te Katwijk, dat in de ogen van deputaten het meest vergaande revisieverzoek is. Voor deze kerkenraad is het punt van bezwaar dat de NBV (zeker in de brief van Paulus aan de Romeinen) 'de traditionele Gereformeerde interpretatie (zoals ook in de belijdenis verwoord) zo goed als uitgesloten wordt'. Expliciet wordt verwezen naar de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 22, en de Heidelbergse Catechismus, vraag en antwoord 60 en 61.

Voordat we op deze zaken in gaan, willen we iets opmerken over wat je de geestelijkheid van een vertaling zou kunnen noemen. Dit naar aanleiding van wat ds. Van der Sloot schrijft over de onmisbare noodzaak van de verlichting door de Heilige Geest om Gods Woord goed te kunnen begrijpen en de problemen die hij op dit gebied bij de NBV signaleert (par. 2).

Vervolgens willen we hieronder nagaan of er bij de NBV terecht gesproken kan worden van Schriftuurlijke en confessionele bezwaren die aantoonbaar zouden voortkomen uit een bepaalde theologische vooringenomenheid van de vertalers van de NBV. We sluiten aan bij de thema's die ds. Van der Sloot noemt en zullen hier cruciale bijbelteksten bespreken die niet alleen door ds. Van der Sloot, maar ook door de andere scribenten worden genoemd. We zullen straks ingaan op teksten die ds. Van der Sloot noemt als het gaat over 'de rode draad van het evangelie in de NBV' en die ds. Heres messiaanse teksten noemt (par. 3). Daarna gaan we in op wat we nu maar even kort aanduiden met 'de rechtvaardiging door het geloof' (par. 4).

Ook zal aandacht gegeven worden aan de verzoeken van ds. E. Heres (par. 5) en van broeder en zuster Koops-Reitsema (met een adhesiebetuiging van broeder J.P. Dwarshuis) (par. 6).

par. 2. Is geloof een voorwaarde om de Bijbel goed te kunnen vertalen?

Deze vraag stelden deputaten al hardop in hun vorige rapport aan de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 in paragraaf 7.3.4, en daar formuleerden zij ook een antwoord op deze vraag. Er werd onder andere het volgende gezegd: 'De ervaring van bijbelvertalers is, dat verschillen van inzicht omtrent vertaalproblemen zelden zijn terug te voeren op de verschillende geloofsovertuiging van de vertalers (G. Kloppenburg in: *Naar een nieuwe kerkbijbel* (2001), blz. 63). Ook hier geldt: juist het feit dat de vertalers en supervisors uit de breedte van kerkelijk Nederland en Vlaanderen komen, behoedt de vertalers voor eenzijdigheid en subjectivisme. Niet de eenheid in geloofsovertuiging, maar de eenheid in vertaalopvatting is bepalend voor een betrouwbare en consistente verta-

ling. En even verder: 'In de praktijk blijkt dat ook mensen die geen gereformeerde geloofsovertuiging hebben zeer wel in staat zijn te werken aan een mooie en zorgvuldige vertaling. Dat is mogelijk doordat God zijn Woord heeft gegeven in gewone talen. Daarmee openbaart God zich binnen dimensies waar menselijke taal- en vertaalregels gelden. Zo heeft God zich in zijn Woord verstaanbaar gemaakt: voor mensen die horen en begrijpen, maar vaak toch niet luisteren (Mar. 4:9). Het mag ons nederig maken dat ook mensen met wie we ons geestelijk minder verwant voelen, ons het Woord van God aanreiken in onze eigen taal.' Dit sluit aan bij wat Prof.dr. J. van Bruggen opmerkte (in *Naar een nieuwe kerkbijbel*, blz. 31) ten aanzien van wat hij het geestelijk aspect van een bijbelvertaling noemt: 'Voor sommigen betekent de geestelijkheid van een vertaling ook dat de vertaler een geestelijk mens moet zijn. Nu is het zeker waar dat een vijand van de Schrift niet zo geschikt is om die tekst met liefde te vertalen. Van vertalers en medewerkers mag een persoonlijke affiniteit met de bronnen voor het christelijk geloof verwacht worden. Het is echter bekend dat de vertalers van de NBV verschillen in geloofsovertuiging kennen. Zal dit leiden tot een verdeeld product? Het lijkt me niet nodig. De vertaler geeft niet zijn eigen opinies weer over de tekst, maar hij of zij geeft de inhoud van de tekst. En voorts beschermen de vertaalregels de tekst tegen het binnenstromen van de eigen ideeën van de vertaler. Men moet een vertaling meten aan het product, niet aan de vertalers.'

In hun vorige rapport schreven deputaten op blz. 45 onder andere ook: 'Bij de NBV gold als belangrijk vertaalprincipe: 'Het vertalen gaat aan de theologie vooraf' (A.1.3). Nu kan men hierbij terecht opmerken dat dit een nastrevenswaardig maar onhaalbaar principe is. Toch moet de bedoeling achter dit principe gewaardeerd worden. Men heeft de teksten zelf willen laten spreken, zonder ze te onderwerpen aan bewuste of onbewuste eigen opvattingen. De vertalers waren en zijn daarop aan te spreken. Als de vertalers hun werk goed doen, hoeven zij niet in conflict te komen met de belijdenissen. Wij geloven immers dat de belijdenissen de Bijbel naspreken, zonder er iets aan toe te voegen of af te doen.

De vertalers werken dus niet vanuit een bepaalde theologie, maar dat wil niet zeggen dat vertaalbeslissingen niet theologisch relevant zijn of geen theologische implicaties kunnen hebben. Het is mogelijk dat in de uitwerking van de vertaalwerkzaamheid bepaalde tendensen komen bovendrijven. Men heeft dit willen voorkomen door een grote groep supervisors afkomstig uit vele kerken en geloofsgemeenschappen aan te stellen. Het was hun taak de vertaling kritisch te lezen en te beoordelen en haar te behoeden voor onder meer theologische eenzijdigheid.'

De vraag die door de ingediende stukken wordt opgeroepen is of er in de NBV in elk geval in de genoemde punten/bijbelteksten bepaalde tendensen komen bovendrijven die Schriftuurlijke en confessionele bezwaren met zich meebrengen. We willen daar nu concreet op in gaan.

par. 3. De rode draad van het evangelie/messiaanse teksten/eenheid van de Schriften

3.1. Algemeen

Wat opvalt bij het commentaar op de vertaling van enkele kernteksten in het OT die op de Messias betrokken worden, is dat deze teksten uitsluitend gelezen worden vanuit de kennis van de vervulling in het NT en vervolgens messiaans ingevuld worden. De vertalers van de NBV wordt verweten dat zij geen oog hebben voor de eenheid van de Schriften.

Volgens deputaten wordt er bij deze benadering uit het oog verloren dat, terugkijkend vanuit het NT, het duidelijk is dat deze teksten uiteindelijk hun volledige heenwijzing/vervulling vinden in Jezus Christus, maar dat vooruitkijkend vanuit de directe context van de teksten in kwestie gezegd kan worden dat deze Messias nog niet direct duidelijk in beeld zal zijn gekomen. De eenheid van de Schriften is pas te voorzien wanneer de Heilige Schrift compleet is. De eerste lezers/hoorders begrijpen dus niet dadelijk alles wat de Eerste Auteur, de Heilige Geest, als boodschap in de tekst legt.

Door bepaalde OT-teksten uitsluitend door een messiaanse bril te lezen, wordt ook uit het oog verloren dat onderweg in de periode tot aan de messiaanse vervulling ook andere vervullingen (kunnen) hebben plaatsgehad of zelfs nog steeds plaatshebben. Misschien is het goed om nog eens te verwijzen naar ons vorige rapport (par. 7.2): 'We belijden dat de ware en volkomen leer van de verlossing vervat is in het Oude én Nieuwe Testament. De Bijbel bevat een enorme diversiteit aan geschriften die toch met elkaar een eenheid vormen. Door het geloof weten we dat Jezus Christus de vervulling is van de messiaanse beloften in het Oude Testament en dat het in de hele Bijbel gaat om Gods plan met de wereld.'

We geloven dus in de eenheid van de Schriften. De eenheid van de Schriften is echter niet iets dat erin of eruit vertaald kan worden. Het is wel mogelijk meer of minder recht te doen aan citaten en verwijzingen.'

Verder is het goed te bedenken dat OT-teksten in het NT niet direct uit de Masoretische tekst geciteerd worden, maar vanuit een vertaling, o.a. de Septuaginta, en dat deze teksten bovendien op een andere manier geciteerd worden dan in de Westerse wereld gebruikelijk is. Dus a) de citaten zijn geen letterlijke citaten direct uit de brontekst en b) de citaten worden aangepast aan het doel van de tekst waarin zij geciteerd worden.

Eerst volgt hier nu een bespreking van een aantal teksten (par. 3.2), daarna zal uit deze bespreking een conclusie worden getrokken (par. 3.3).

3.2. Bespreking van teksten

Als eerste willen we noemen **Genesis 3:15**. We citeren wat deputaten daarover schreven in hun rapport aan de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 op bladzijde 41: 'In het Oude Testament komt vaak het Hebreeuwse woord *zèra* voor: 'zaad' of 'nageslacht'. Het is een collectief begrip. Dat wil zeggen dat het woord in het enkelvoud staat, maar dat het verwijst naar iets dat in de werkelijkheid meervoudig is. De NBV vertaalt het vaak met 'nakomelingen', bijvoorbeeld in Genesis 12:7, 13:15 en 28:13, waar het gaat om de nakomelingen van Abraham. In Galaten 3:16 verwijst Paulus naar de weergave van deze teksten in de Septuaginta, de Griekse vertaling van het Oude Testament. In de Septuaginta wordt het Hebreeuwse woord voor zaad in het Grieks met een enkelvoud vertaald, terwijl de vertalers ook voor een meervoud hadden kunnen kiezen. De NBV heeft dit weergegeven met het woord 'nakomeling'. Paulus voert op grond van het gebruikte enkelvoud aan dat eigenlijk Christus is bedoeld. Het verband tussen Galaten 3:16 en de teksten in Genesis zou iets duidelijker zijn als in Genesis met het ook in het Nederlands collectieve begrip 'nageslacht' werd vertaald. In Genesis 3:15 komt hetzelfde collectieve begrip *zèra* voor: 'Vijandschap sticht ik (...) tussen jouw nageslacht en het hare, zij verbrijzelen je de kop, jij bijt hen in de hiel' (NBV). Merkwaardig is de overgang van het enkelvoud van het woord 'nageslacht' naar het meervoud in het vervolg: 'zij', 'hen'. In het Hebreeuws wordt hier nadrukkelijk het enkelvoud gebruikt. Hoewel deze tekst niet wordt aangehaald in het Nieuwe Testament, ziet de gereformeerde traditie hierin een verwijzing naar Jezus Christus.'

Deze tekst, de 'moederbelofte', is door de kerk van alle tijden ook steeds zó uitgelegd, dat er twee soorten mensen op aarde zouden komen, het nageslacht van de slang (de ongelovigen/de wereld) en het nageslacht van de vrouw (de gelovigen/de kerk). Uiteindelijk heeft Jezus Christus als dé nakomeling van de vrouw de duivel en zijn aanhangers overwonnen. Maar net zo min als de slang in Genesis 3:15 zonder enige voorkennis direct als de duivel in eigen persoon te identificeren is, mag het 'zaad' direct met een hoofdletter geschreven worden. In deze tekst wordt in eerste instantie het nageslacht van de slang tegenover het nageslacht van de vrouw gezet. Wie het nageslacht van de slang is/zijn en wie het nageslacht van de vrouw is/zijn, wordt in de loop van de geschiedenis duidelijk.

De vertaling in de NBV bemoeilijkt een messiaanse interpretatie onnodig. Tegelijk is de vertaling in taalkundig opzicht merkwaardig te noemen. Daarom komt deze tekst wat deputaten betreft zeker in aanmerking voor revisie.

Wat betreft **Genesis 12:3** kan verwezen worden naar wat deputaten schreven in hun rapport aan de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 op bladzijde 48: 'Op het gebied van het bijbelvertalen is er één geschilpunt dat duidelijk is terug te voeren op theologische vooronderstellingen: dit betreft het geloof in de eenheid van de Schriften en de consequenties daarvan voor de vertaling. In Genesis 12:3 bijvoorbeeld, zijn op grond van het Hebreeuws twee interpretaties mogelijk. De hoofdttekst in de NBV heeft: 'Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te worden als jij.' In een noot wordt de alternatieve vertaling geboden: 'Door jou zullen alle volken op aarde gezegend worden.' De vertaling die in de noot gegeven wordt, sluit aan bij de manier waarop dit vers in Handelingen 3:25 en Galaten 3:8 geciteerd wordt. Voor vertalers die uitgaan van de eenheid van de Schrift zou dat voldoende redenen kunnen zijn om deze vertaling in de hoofdttekst op te nemen.'

Toch zijn ook andere overwegingen mogelijk, juist op grond van het woordgebruik elders in Genesis en in het Oude Testament in verschillende contexten. Dit wordt in het hier volgende excurs nader uitgewerkt.

De NBV heeft in Genesis 12:3 voor de betekenis gekozen die in de woordenboeken van Koehler/Baumgartner (oude en herziene versie) bij de *nif'al* van de wortel *brk* aangegeven staat. In de noot bij deze tekst geven de vertalers aan dat de vertaling 'Door jou zullen alle volken op aarde gezegend worden' ook mogelijk is. De wortel *brk* komt voor in de stammen *qal* (alleen passief participium, 71x), *nif'al* (3x), *pi'el* (235x), *pu'al* (12x), *hitpa'el* (6x). Het passief deelwoord van de *qal* heeft twee betekenissen: 'gezegend' of 'geloofd, geprezen'. Op de drie plaatsen waar de wortel in de *nif'al* gebruikt wordt (Gen. 12:3, 18:8 en 28:14) heeft de *nif'al* dezelfde betekenis. De *pi'el* heeft dezelfde betekenissen als de *qal*: 'zegenen' en 'loven, prijzen'. De *pu'al* heeft 10x de betekenis 'gezegend zijn/worden' en 2x de betekenis 'geprezen zijn'. De *hitpa'el* wordt op 2 of 4 plaatsen gebruikt in dezelfde betekenis als de *nif'al* (Gen. 22:18, 26:4, Jer. 4:2 en Psalm 72:17) en op 2 plaatsen in de betekenis 'zich zegenen, zich gelukkig prijzen'. In het Klassiek Hebreeuws heeft een aantal wortels nog een passieve grondstam, maar in de meeste gevallen is de passieve betekenis van de grondstam ondergebracht bij de stam *nif'al*. De *nif'al* is verder reflexief, mediaal of reciprook ten opzichte van de *qal*. De *pi'el* heeft als passieve tegenhanger de *pu'al* en soms wordt de passieve betekenis van de *pi'el* weergegeven door de *hitpa'el*. De *hitpa'el* is reflexief, mediaal of reciprook ten opzichte van de *pi'el*. De *nif'al* en *hitpa'el* hebben dus grote overeenkomsten in betekenis en kunnen dan ook onderling uitgewisseld worden. Bij de wortel *brk* is de *pi'el* de meest voorkomende stam en heeft dezelfde betekenissen als de grondstam, waarbij moet worden opgemerkt dat er van de grondstam geen actieve vormen voorkomen. Dus de actieve betekenissen 'zegenen' en 'loven/prijzen' komt 235x voor. De passieve betekenissen 'gezegend' en 'geloofd/geprezen' worden weergegeven door de *pu'al* en het passief deelwoord van de *qal*. Deze passieve betekenissen komen respectievelijk 10x en 71x voor, dus in totaal 81x. Afgezien van de twee plaatsen waar de *hitpa'el* gebruikt wordt in de reflexieve betekenis 'zich zegenen, zich gelukkig prijzen', zijn er 5 plaatsen waar de *nif'al* en de *hitpa'el* gezien de context onderling uitwisselbaar in dezelfde betekenis gebruikt worden, namelijk de *nif'al* in Gen. 12:3, 18:8, 28:14 en de *hitpa'el* in 22:18 en 26:4. Het is mogelijk dat dit een passieve betekenis is ten opzichte van *qal/pi'el*. Dit zijn allemaal teksten uit het bijbelboek Genesis. De 2 andere plaatsen waar de *hitpa'el* in een bijzondere betekenis gebruikt wordt zijn Jeremia 4:2 en Psalm 72:17. In deze twee gevallen is het duidelijk dat de *hitpa'el* géén passieve of reflexieve betekenis heeft:

Jeremia 4:2

NV-51: 'dan zult gij zweren: "zo waar de HERE leeft", in waarheid, recht en gerechtigheid, en de volken zullen elkander in Hem de zegen toebidden en in Hem zich beroemen.' NBV: 'maar zweer waarachtig, eerlijk en oprecht: "Zo waar de HEER leeft." Dan willen alle volken worden gezegend als Israël, ze zullen zich met Israël gelukkig prijzen.'

Psalm 72:17

NV-51: 'Zijn naam zij voor altoos, zolang de zon er is, bloeie zijn naam. Mogen alle volken elkander daarmee zegenen, hem gelukkig prijzen.' NBV: 'Zijn naam zal eeuwig bestaan, zijn naam zal voortleven zolang de zon zal schijnen. Men zal wensen gezegend te worden als hij, en alle volken prijzen hem gelukkig.' In deze twee teksten wordt het voorzetsel בְּ, gebruikt om aan te geven wat of wie het ijkpunt is voor de zegenwensen. Dit wordt bevestigd door het gebruik van de stam *pi'el* met het voorzetsel בְּ, in

Genesis 48:20:

NV-51: 'En hij zegende hen te dien dage en zeide: Met u zal Israël zegen toewensen door te zeggen: God make u als Efraïm en als Manasse.' NBV: 'Zo zegende hij hen die dag met de woorden: 'Jullie naam zal worden genoemd in de zegenwensen van de Israëlieten. Ze zullen zeggen: "Moge God u maken als Efraïm en Manasse."'

De betekenis van de *hitpa'el* gecombineerd met het voorzetsel בְּ, in Jer. 4:2 en Psalm 72:17, en de bewoordingen van Genesis 48:20, waar de *pi'el* 'zegenen' met het voorzetsel בְּ, 'met' wordt gebruikt vergezeld van een voorbeeld van een zegenwens, ondersteunt de aanname dat de *hitpa'el* dezelfde betekenis heeft in Genesis 22:18 en 26:4 en vervolgens ook de *nif'al* in Gen. 12:3, 18:18 en 28:14.

De conclusie van het excurs is dat de vertaling in de NBV niet onjuist kan worden genoemd. Door in een voetnoot een andere vertaling weer te geven is ook aandacht gevraagd voor een weergave die meer aansluit bij de manier waarop dit vers in de Griekse brontekst van Handelingen en Galaten wordt geciteerd. Hoewel de keuze van de NBV taalkundig gezien dus beslist niet verkeerd te noemen is, zou het de voorkeur van deputaten hebben dat de vertaling die in de voetnoot werd genoemd in de hoofdtekst werd opgenomen. We zullen dit bij het indienen van de revisievoorstellen bij het NBG onder de aandacht brengen.

Deuteronomium 18:15 Deputaten schreven hierover in hun rapport (2005, pag. 41): ‘Een oudtestamentische tekst die in het Nieuwe Testament wordt geciteerd toegepast, vinden we in Deuteronomium 18:15,18 (NBV): ‘Hij zal in uw midden profeten laten opstaan, profeten zoals ik. Naar hen moet u luisteren (...). Ik zal in hun midden profeten laten opstaan zoals jij. Ik zal hun mijn woorden ingeven, en zij zullen het volk alles overbrengen wat ik hun opdraag.’ In de brontekst staat ‘profeet’ in het enkelvoud. In het Hebreeuws kan dit enkelvoud een enkele profeet aanduiden, maar ook een lijn van profeten. Uit 18:20-22 blijkt dat niet hoeft te worden gedacht aan één enkele profeet. Daarom hebben we er begrip voor dat de NBV hier met een meervoud heeft vertaald.

Petrus citeert in (de Griekse tekst van) Handelingen 3:22 uit Deuteronomium 18 (NBV): ‘Mozes heeft al gezegd: “De Heer, uw God, zal in uw midden een profeet zoals ik laten opstaan; luister naar hem en naar alles wat hij u zal zeggen (...)”.’ Stefanus noemt dezelfde tekst in zijn verdediging (Hand. 7:37). Het is mogelijk dat ook hier de lijn van profeten wordt bedoeld die de Messias hebben aangekondigd, maar het enkelvoud wijst hier sterk in de richting van de Messias zelf. In Johannes 1:21,25 blijkt dat men in Deuteronomium 18 een messiaanse profetie heeft herkend. In het Nederlands is het niet mogelijk om Deuteronomium 18:15,18 zo te vertalen dat zowel het ambt van opeenvolgende profeten als de mogelijke verwijzing naar de messiaanse profeet tot de interpretatiemogelijkheden van de lezer behoren. Door met een meervoud te vertalen ontstaat een breuk tussen de tekst in Deuteronomium en het citaat in Handelingen. Een vertaling in het enkelvoud geeft de tekst mogelijk een sterkere messiaanse betekenis dan uit de brontekst blijkt. Daarbij wordt de vertaalde tekst minder logisch dan de brontekst. De vertalers zouden dit dilemma kunnen oplossen door bij Deuteronomium 18 een noot op te nemen met de vermelding dat ook vertaald kan worden met ‘een profeet’.

We voegen hieraan toe dat de keuze van de NBV om אֲבִיבֵי אֱלֹהִים met een meervoud ‘profeten’ te vertalen, gebaseerd is op de context, omdat het hier gaat om profeten in het algemeen. De aankondiging van Mozes heeft in eerste instantie betrekking op al die profeten uit het OT die in de voetsporen van Mozes gingen (Zie: G. Kwakkel, ‘Iemand als Mozes, Deuteronomium 18 : 9-22 en de identiteit van de profeet’, in: *Wonderlijk gewoon*, TU-reeks nr 3, De Vuurbaak 2003). Het enkelvoud ‘een profeet’ zal ook volgens Kwakkel distributief of iteratief of collectief opgevat moeten worden. Maar dat wil niet zeggen dat een messiaanse interpretatie door de NBV uitgesloten is.

Ook een messiaanse interpretatie van **Jesaja 7:14** blijft in de NBV mogelijk. Het Hebreeuwse woord עַלְמָה betekent ‘jonge vrouw’ en niet ‘maagd’. Voor een fysiek maagdelijk meisje heeft het Hebreeuws een ander woord, הַלְלוּתָּהּ. Dat in Matteüs 1:23 dit vers geciteerd wordt met het Griekse woord voor ‘maagd’, betekent niet dat je alsnog Jesaja 7:14 moet aanpassen. Heeft het OT soms verbetering nodig? De NBV-weergave van Jesaja 7:14 is verder ook vertaalkundig helemaal correct. Het perfectum (suffixconjugatie) van een werkwoord dat een geestelijke of lichamelijke gesteldheid of een toestand of eigenschap aanduidt, moet in de meeste gevallen in het Nederlands met een tegenwoordige tijd weergegeven worden. Zeker gezien de combinatie met הַלְלוּתָּהּ aan het begin van de zin is de weergave met een tegenwoordige tijd vereist. Want הַלְלוּתָּהּ wordt hier gebruikt om een feit te introduceren, waarop de daaropvolgende verklaring wordt gebaseerd (zie Bruce K. Waltke & M. O’Connor, *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, Winona Lake: Eisenbrauns, 1990, p. 676). Voor de toekomstige tijd van toestandswerkwoord wordt in het Hebreeuws een imperfectum (prefixconjugatie) gebruikt en dat staat hier dus niet. De toevoeging ‘spoedig’ is gebaseerd op het feit dat de vorm van het werkwoord ‘baren’ een deelwoord is: ‘zij is barend een zoon’. Het deelwoord heeft hier de functie van een futurum instans: ‘zij staat op het punt te baren’. Je kunt de vraag stellen: waarom de helemaal correcte weergave van het Hebreeuws verlaten voor het terugplakken van een citaat uit het NT? En waarom zou deze profetie ook niet een teken zijn geweest in de tijd van Jesaja zelf? Tegelijk geldt: zelfs dan kan gezegd worden dat het een teken is dat ook verwijst naar een verre toekomst.

Een andere tekst die in het NT op een bepaalde manier geciteerd wordt is **Habakuk 2:4**. In Romeinen 1:17 en Galaten 3:11 wordt deze tekst als volgt weergegeven: 'De rechtvaardige zal leven door geloof.' Maar het Hebreeuwse woord אֱמוּנָה betekent niet 'geloof', maar 'trouw, betrouwbaarheid'. Ook hier geldt dat de vertaling van de tekst in het OT niet kan worden bepaald door de manier waarop hij in het NT geciteerd wordt.

Tenslotte behandelen we hier **Zacharia 6:11-13**. De NBV vertaalt hier: 'Laat van het goud en zilver een kroon maken en zet die op het hoofd van de hogepriester Jozua, de zoon van Jozadak. Zeg tegen hem: "Dit zegt de HEER van de hemelse machten: Let op, een man met de naam Telg, die aan de stam zal uitbotten, herbouwt de tempel van de HEER. Hij is het die de tempel van de HEER zal herbouwen; hij is het die de koninklijke waardigheid zal dragen en zal heersen vanaf zijn troon. Er zal ook een priester zijn op een eigen troon, en samen zullen zij het land in goede vrede besturen".' Vergelijk de vertaling NV-51 van Zacharia 6:12-13: 'Zo zegt de HERE der heerscharen: zie, een man, wiens naam is Spruit. Deze zal uit zijn plaats uitspruiten en hij zal de tempel des HEREN bouwen. Ja, hij zal de tempel des HEREN bouwen en hij zal met majesteit bekleed zijn en als heerser zitten op zijn troon; en hij zal priester zijn op zijn troon; heilzaam overleg zal er tussen hen beiden zijn.' De vertaling van 1951 is onduidelijk. Het lijkt alsof de woorden 'en hij zal priester zijn op zijn troon' betrekking hebben op de man wiens naam is Spruit. Maar waar verwijst dan de laatste regel op naar: 'heilzaam overleg zal er tussen hen beiden zijn'? Wie zijn die 'hen beiden'? Opvallend is de puntkomma tussen 'als heerser op zijn troon' en 'en hij zal priester zijn op zijn troon'. Gaat het dan toch om twee personen?

laatste deel vers 12:

NBV: *Let op, een man met de naam Telg, die aan de stam zal uitbotten, herbouwt de tempel van de HEER*

In de Hebreeuwse tekst wordt aan het begin van de godsspraak de aandacht getrokken met behulp van het woordje הִלֵּךְ, 'zie/let op' en vervolgens wordt een man geïntroduceerd die אֱמוּנָה 'Spruit/Telg' heet. Het woordje 'man' is grammaticaal onbepaald. De zin 'Spruit/Telg is zijn naam' kan worden opgevat als een relatieve bijzin of een asyndetische omstandigheidszin. Het daarop volgende zinsdeel 'en van onder hem zal hij uitspruiten' is een syndetische omstandigheidszin. Het voegwoord is daar disjunctief, wat aangegeven wordt door de woordvolgorde: de werkwoordsvorm volgt niet direct op het voegwoord. De omstandigheidszin geeft achtergrondinformatie en maakt geen onderdeel uit van het verloop van de handelingen. De NBV geeft dit correct weer met een betrekkelijke bijzin. De hoofdzin wordt weer ingeleid door een voegwoord. De werkwoordsvorm is een perfectum consecutivum in de betekenis van een toekomstende tijd: 'zal herbouwen'.

eerste deel vers 13 (afgegrensd met versdeler atnâch):

NBV: *Hij is het die de tempel van de HEER zal herbouwen; hij is het die de koninklijke waardigheid zal dragen en zal heersen vanaf zijn troon*

Aan de twee eerste persoonsvormen van het werkwoord (twee imperfectumvormen in de betekenis van toekomstende tijd) gaat een zelfstandig persoonlijk voornaamwoord vooraf, om de persoon van de werkwoordsvormen te benadrukken. De NBV geeft dit correct weer met 'hij is het die zal herbouwen' en 'hij is het die zal dragen'. Dan volgt tweemaal het voegwoord *we-* + perfectum. De eerste is op te vatten als een perfectum consecutivum die de voorafgaande imperfectumvorm voortzet, de tweede is een nevenschikt perfectum, dat met de eerste perfectumvorm een hendiadys vormt. De vertaling van 1951 en de NBV geven dit correct weer, respectievelijk 'hij zal als heerser zitten op zijn troon' en 'zal heersen vanaf zijn troon'.

middelste deel van vers 13 (afgegrensd met de versdeler zâqêf qâtôn):

NBV: *Er zal ook een priester zijn op een eigen troon*

Dit zinsdeel begint met een voegwoord gecombineerd met een perfectum, in de betekenis van een toekomstende tijd. Hier zijn twee vertalingen mogelijk: a) en hij zal een priester zijn op zijn troon (dan is 'en hij zal priester zijn' een nevenschikte zin ten opzichte van 'hij zal als heerser zitten op zijn troon'); b) en er zal een priester zijn op zijn (eigen) troon (dan is 'en er zal een priester zijn op zijn troon' een nevenschikte zin ten opzichte van vers 12b-13a). De vertaling van 1951 kiest voor de eerste optie, de NBV net als de Groot-Nieuwsvetaling en de Willibrordvertaling de tweede. De keuze voor de tweede optie is vooral gebaseerd op het laatste deel van vers 13.

laatste deel van vers 13:

NBV: *en samen zullen zij het land in goede vrede besturen*

Letterlijke weergave: 'en een beraadslaging van vrede zal er zijn tussen hen beiden'. Nu er verwezen wordt naar 'hen beiden' is het voor de hand liggend om de twee tronen te scheiden. Waar verwijst anders dat 'hen beiden' naar? Terugkijkend naar de manier waarop het begin van vers 13 wordt gekoppeld aan de persoon van vers 12, valt op dat een zelfstandig persoonlijk voornaamwoord bij het werkwoord 'zijn' ontbreekt. Als het middelste zinsdeel van vers 13 ook betrekking heeft op de persoon die in vers 12 genoemd wordt, zou eenzelfde koppeling te verwachten zijn als aan het begin van vers 13, temeer daar er iets nieuws geïntroduceerd wordt: וְעַסְכֵּן־כָּל־עַוְהָיָה יְאוֹהֵוּ, 'en hij is het die priester zal zijn op zijn troon'. Het koningschap van Juda kon niet gecombineerd worden met de functie van priester, omdat dat ambt was voorbehouden aan de afstammelingen van Levi.

Gaat met de weergave van de NBV de messiaanse verwijzing naar een hogepriester en koning ineen verloren? Onzes inziens niet. Het is opvallend dat niet Zerubbabel, de afstammeling van David (1 Kron. 3:16-20), de kroon op het hoofd krijgt, maar Jozua, de hogepriester. Normaal droeg de hogepriester een tulband (zie ook Zacharia 3!). De hele handeling is een profetie, niet alleen de woorden. Het feit dat de hogepriester de koningskroon op zijn hoofd gezet krijgt verwijst zelf al naar een bijzondere vervulling. Dit neemt niet weg dat in Jozua's tijd er al een vervulling van de belofte van de herbouw van de tempel is geweest. In Zacharia 4 wordt ook al gezegd dat Zerubbabel de tempel eigenhandig zal voltooiën. In het bijbelboek Ezra wordt het verhaal daarvan verteld.

3.3. Conclusie

Doet de NBV in de weergave van bovengenoemde OT-teksten tekort aan de eenheid van de Schriften? Volgens deputaten niet. Weliswaar worden er taalkundig gezien wel eens keuzes gemaakt die we misschien liever anders hadden gezien. Maar dit betekent nog niet dat de eenheid van de Schrift in de NBV geweld aangedaan wordt. Bovendien: het is aan de uitlegger, niet aan de vertaler, om duidelijk te maken op welke manier het NT teruggrijpt op het OT. Verder moet niet uit het oog worden verloren dat het origineel en een vertaling nooit helemaal uitwisselbaar zijn. In een vertaling kunnen nooit alle elementen van een tekst op alle niveaus volledig overgebracht worden. De vertaler moet noodgedwongen selecteren welke elementen hij overbrengt en bovendien moet hij elementen toevoegen, omdat de doeltaal daarom vraagt. Een tekst kan het beste in de oorspronkelijke taal gelezen worden, maar dan is wel een uitstekende beheersing van die taal vereist. Wie de taal van het origineel middelmatig beheerst heeft meer aan een goede vertaling. Maar het blijft altijd een vertaling! Onze kerken stellen niet voor niets de eis aan predikanten dat zij de grondtalen van de bijbel bestuderen om het Woord van God te kunnen uitleggen.

par. 4. 'De rechtvaardiging door het geloof'

4.1. Algemeen

In deze paragraaf gaan deputaten vooral in op de vertaling van teksten uit de brief van Paulus aan de Romeinen in de NBV. De vraag is: komen we hier een vertaaltendens op het spoor waarbij de traditionele Gereformeerde interpretatie (Katwijk) van de brieven van Paulus zo goed als uitgesloten wordt? En moeten we misschien constateren dat er ook op dit punt Schriftuurlijke en confessionele bezwaren kleven aan de NBV?

Het is van belang om, en dat zij hier eerst vooraf opgemerkt, bij de bespreking van de teksten uit Romeinen in rekening te brengen dat in de NBV de Griekse woorden *dikaio-oo*, *dikaiosunè* en afleidingen daarvan niet concordant maar contextueel worden vertaald, afhankelijk van hoe de betekenis in de context het beste kan worden weergegeven. Bijvoorbeeld:

dikaiosunè theou – dat God als rechtvaardige aanneemt (Rom. 1:17); God schenkt vrijspraak (Rom. 3:22); (dat wij) rechtvaardig voor God konden worden (2 Kor. 5:21)

dikaiosunè – dat hij rechtvaardig was (4:11, 25-26); gerechtigheid (4:13, 25-26); middel tot verzoening (3:25/26); rechtvaardig (1 Kor. 1:30).

dikaion – rechtvaardig (3:25-26)

ho dikaios – de rechtvaardige (Rom. 1:17)

edikaioothè – als rechtvaardige zou zijn aangenomen (4:2)

dikaiousthai - wordt vrijgesproken

dikaionta – vrijspreekt (4:5, 3:25-26)

elogisthè eis dikaiosunè – het werd hem als een daad van gerechtigheid toegerekend. (4:3);

logizetai eis dikaiosunè – wordt rechtvaardig verklaard (4:5,6)

logisthenai tèn dikaiosunèn - zodat zij als rechtvaardigen konden worden aangenomen (4:11)

Het voordeel van contextueel vertalen is dat verschillende nuances en aspecten van deze begrippen in de vertaling een plaats krijgen, bijvoorbeeld negatief (het vrijspreken van schuld) en positief (het rechtvaardig verklaard worden). Zo krijgt de bijbellezer een beter beeld van wat Paulus bedoelt.

Nadeel is dat de vertalers keuzes kunnen maken die exegeten liever anders hadden gezien. Bij concordant gebruik van zoveel mogelijk hetzelfde Nederlandse begrip krijgen exegeten meer ruimte om uit te leggen wat de bedoeling zou kunnen zijn. Het nadeel van concordant vertalen is dat de tekst veel ondoorgrondelijker wordt.

Bij contextueel vertalen is het wel belangrijk om na te gaan of de bedoeling van de tekst gerespecteerd wordt. Daarbij gaat het niet slechts om losse verzen, maar ook om het geheel van de tekst.

Na dit gezegd te hebben willen we nu enkele tekstgedeelten afzonderlijk bespreken (par. 4.2) om daaruit vervolgens weer een conclusie te trekken (par. 4.3).

4.2. Bespreking van teksten

Romeinen 1:16-18

Als de NBV in vers 17 vertaalt: 'in het evangelie openbaart zich dat God enkel en alleen wie gelooft als rechtvaardige aanneemt...' is terecht de vraag te stellen of deze vertaling niet onnodig expliciterend is. Prof.dr. J. van Bruggen zegt in zijn commentaar op de brief aan de Romeinen in de serie CNT (Kok Kampen, 2006) op pagina 36-37 over deze vertaling: 'De NBG 1951 geeft de volgende vertaling van de woordgroep *ek pisteos eis pisti*: 'Uit geloof tot geloof'. Deze vertaling past bij de *intensiverende* opvatting van deze woordgroep. De uitleg is dat het hier gaat om geloof all-in: geloof en niet anders! De NBV lijkt deze intensiverende uitleg te volgen maar dan in *beperkende* zin: '(dat God) enkel en alleen wie gelooft (aanneemt)'. In het Grieks wordt de woordgroep echter verbonden aan het werkwoord *apokaluptein* ('openbaren'). De gerechtigheid van God wordt *openbaar* in het evangelie van geloof tot geloof. De NBV vertaalt *apokaluptein* enigszins afwijkend ('openbaart zich') en daardoor wordt het mogelijk het werkwoord 'aannemen' in te voegen: 'In het evangelie openbaart zich dat God enkel en alleen wie gelooft als rechtvaardige aanneemt'. Deze interpreterende transformatie heeft zich echter nodeloos verwijderd van de Griekse zin, die als volgt kan worden weergegeven: 'Gerechtigheid van God wordt daarin [in het evangelie] immers openbaar van geloof tot geloof'. Impliciet bevat deze zin natuurlijk ook de boodschap dat men 'enkel en alleen' door geloof wordt 'aangenomen'. Maar het accent ligt hier op iets anders. Het accent ligt op het evangelie als gebeurtenis van verkondiging in de tijd'. Ook Klaas Spronk heeft zich kritisch uitgelaten over deze vertaling in het boek *Het verhaal van een vertaling* (Heerenveen, 2005) op pagina 177-178. Zijn conclusie is: 'Omdat in de NBV geen uitleg geboden wordt naast de vertaling, kan men zich afvragen of het niet verstandiger geweest zou zijn om hier met een wat voorzichtiger vertaling te komen. De vertalers wijzen terecht op het feit dat dit thema nog vaak aan de orde zal komen in de brief. Dat betekent ook dat de tekst nog de kans krijgt of moet krijgen om zichzelf uit te leggen.'

Vraag is wel of de NBV ons in dit vers meteen dringt in de richting van een interpretatie die tegen de boodschap van de bijbel en tegen de belijdenis in zou gaan. Dit is op grond van deze ene tekst niet uit te maken. Daarvoor zal gekeken moeten worden naar de tekst in zijn verband. Deputaten hebben ten aanzien daarvan al eerder met argumenten aangegeven dat zij geen reden hebben om aan te nemen dat de vertalers van de NBV zich door een bepaalde theologische vooringenomenheid hebben laten leiden waardoor zelfs een bepaalde tendens in de vertaling op te merken zou zijn. Tegelijk kan gezien het bovenstaande wel de conclusie worden getrokken dat er op grond van taalkundige argumenten voldoende reden is om de vertaling van deze tekst in het traject van de revisie voor te leggen aan het NBG.

Romeinen 3:21-26

Ten aanzien van deze verzen zou de vraag gesteld kunnen worden of de NBV niet teveel in beperkende zin vertaalt als in vers 22 het Griekse *dikaiosunè* wordt weergegeven met: 'vrijspraak'. Is dit geen versmalling en sluit dit andere interpretatiemogelijkheden niet teveel uit? Het is interessant om ook hier Prof. dr. Van Bruggen aan het woord te laten. In zijn hierboven al genoemde commentaar merkt hij in Excurs 3 op pagina 248 op: 'In Romeinen 3,21-26 beschrijft de passieve vorm van het werkwoord *dikaion* hoe mensen vrijgesproken en gerechtvaardigd worden (3,24). Dit is te danken aan de actieve rechtvaardiging door God die vrijspreekt (*dikaion* 3,26). Er staat echter niet dat zij een 'Gods-gerechtigheid' (*dikaiosunèn theou*) ontvangen. De woordgroep 'Gods gerechtigheid' (3,21.22.25.26) blijft betrokken op Gods eigen gerechtigheid die geopenbaard wordt en waarover wet en profeten al getuigen (3,21). Gods gerechtigheid richt zich op allen die geloven, zonder onderscheid (3,22). Hij demonstreert zijn gerechtigheid in de nieuwe verzoeningsdienst (3,25-26). Hij zelf is rechtvaardig (3,26)!' In zijn commentaar op Romeinen 3:24 (pagina 64) tekent Van Bruggen bij dit vers aan dat Paulus hier gebruik maakt van een specifiek woord dat oorspronkelijk betekent 'bevrijding door loskoop, door het betalen van losgeld' (*apolutroosis*) en dat het in de context van Romeinen 3 gaat om een specifieke bevrijding van *schuldigen*.

Je zou dit vrijspraak kunnen noemen. Blijkens deze exegese gaat het er dan in de context van Romeinen 3 om hoe God, die zelf rechtvaardig is, zijn gerechtigheid aan mensen wil bewijzen, namelijk door iedereen vrij te spreken die in Christus gelooft en hen zo als rechtvaardigen aan te nemen. Als we de exegese van Van Bruggen volgen, zou je kunnen stellen dat het Griekse *dikaiosunè* in combinatie met *theou* 'gewoon' weergegeven had kunnen worden met 'Gods gerechtigheid', maar dat het (en dat ook als we de interpretatie van Van Bruggen volgen) vanuit de context alleszins begrijpelijk is dat hier voor de vertaling 'vrijspraak' is gekozen, temeer daar in vers 21 al over Gods gerechtigheid was gesproken en de vertalers vers 22 ongetwijfeld (gezien de dubbele punt achter vers 21) hebben opgevat als een nadere explicatie van vers 21. Als dat het geval is, kun je zeggen dat de vertaling vooral is ingegeven door taalkundige argumenten: er is gekozen voor een betekenis die kan gelden als nadere explicatie binnen een bepaalde context. Men zou de vertaling met 'vrijspraak' in vers 22 wellicht een versmalling kunnen noemen, als men de directe context waarin dit woord staat buiten beschouwing zou laten. Bovenstaande kan ook aantonen dat het verwijt dat de vertalers van de NBV zich zouden laten leiden door een bepaalde theologische vooringenomenheid in elk geval op dit punt geen stand houdt. Zelfs met de interpretatie van Van Bruggen zou je bij een vertaling zoals die van de NBV uit kunnen komen.

Romeinen 3:27-28 We citeren deze tekst in de NBV: 'Kunnen wij ons dan nog ergens op laten voorstaan? Dat is uitgesloten. En door welke wet komt dat? Door de wet die eist dat u hem naleeft? Nee, door de wet die eist dat u gelooft. Ik heb u er immers op gewezen dat een mens wordt vrijgesproken door te geloven, en niet door de wet na te leven.'

Hier zij nog weer opgemerkt wat de deputaten schreven in hun beantwoording aan Van der Sloot n.a.v. de vorige Generale Synode:

"'Door welke wet? Van de werken' wordt in de vertaling geëxpliciteerd tot: 'En door welke wet komt dat? Door de wet die eist dat u hem naleeft?' Vd Sloot legt de vinger bij de vertaling van het vervolg. 'De wet van geloof' wordt hier 'de wet die eist dat u gelooft'. Het is inderdaad mogelijk dat hier te vrijmoedig is geëxpliciteerd. Wij zullen deze kwestie dan ook aan het NBG voorleggen.

We wijzen er echter op dat Romeinen 3:27 in de NBV begint met de woorden: 'Kunnen wij ons dan nog ergens op laten voorstaan? Dat is uitgesloten.' Deze zin maakt het onmogelijk om het geloof dat aan het eind van hetzelfde vers genoemd wordt als een verdienstelijk werk op te vatten.

Overigens komen voor een gereformeerd mens termen als 'eis van geloof en bekering' niet onbekend voor. Denk aan de Dordtse leerregels 2.5 (het evangelie moet verkondigd worden met bevel van bekering en geloof) en het doopformulier dat spreekt van belofte en eis. Deze spreekwijze bedoelt niet te zeggen dat het geloof in zichzelf een verdienstelijk werk is.

Men kan gerust zeggen dat de gelovigen gered worden *omdat* ze geloven. Ze worden gered *op grond van* hun geloof. Wie deze woorden los van het schriftverband leest, zou er de gedachte in kunnen lezen dat het geloof een verdienste is, maar uit het verband blijkt duidelijk genoeg dat die interpretatie niet houdbaar is. (Zie ook Rom. 3:24; 4:5, Hand. 3:16 'het geloof dat Jezus schenkt' (*dí' autou*).)"

Romeinen 4 (en Genesis 15:6)

Op de problematiek die hier speelt zijn de deputaten al eerder in gegaan. Zie hiervoor het deputatenrapport dat diende op de Generale Synode van Amersfoort 2005, pagina 46-47. (Zie ook de populaire versie van dit rapport, *De Bijbel als nieuw*, pagina 67.) Ook in de beantwoording aan Van der Sloot van destijds komt dit punt naar voren. Het moge duidelijk zijn dat deputaten al hebben gezegd dat de vertaling van Genesis 15:6 een punt is dat ze voor de eerstkomende revisie van de NBV bij het NBG zullen inbrengen. Deputaten hebben ook al eerder aangegeven dat de vertaling van de NBV hen geen aanleiding geeft om te denken dat ook deze vertaling een symptoom zou zijn van een bepaalde theologische vooringenomenheid bij de vertalers van de NBV.

Ten aanzien van Genesis 15:6 en Romeinen 4:22 is het interessant om de studie van Prof.dr. G. Kwakkel over Genesis 15:6 er eens naast te leggen (*De gerechtigheid van Abram. Exegese van Genesis 15:6*. Kamper Bijdrage XXXV). Op pagina 54-55 merkt hij het volgende op:

“Maar de eigenlijke strekking van Genesis 15:6 in zijn eigen verband is, dat de HERE Abrams houding van geloof en vertrouwen beschouwde als iets waardoor Hij met hem kon verder gaan naar de vervulling van de belofte van eigen nageslacht en een eigen land. Wordt Abrams gelovig vertrouwen dan niet dat ene werk dat God in plaats van alle andere wil aanvaarden, alsof het de volkomen gehoorzaamheid aan zijn wil is? Een eigen prestatie van Abram, die hem rechtvaardig maakt voor God? Dat is alleen al hierom niet het geval, dat de HERE zelf Abram tot zijn gelovig vertrouwen van vers 6b moest brengen. Als de HERE hem niet opgezocht had met zijn beloften van vers 4 en 5, was Abram menselijkerwijs gesproken blijven steken in zijn ongeloofsbeslissing van vers 3. Maar nog belangrijker is, dat vragen als de zojuist gestelde een totaal verkeerde kijk op de aard van Abrams geloof verraden. Abrams geloof was niet anders dan een houding van overgave aan de HERE, die hem het onmogelijke zou geven. Het was geen werk dat je op zich kunt bekijken. Het was niet anders dan leven uit de hand van de gevende God. Daardoor werd het in zijn kern bepaald. Daarom hoeft de oppositie tegen een Remonstrants geloofsbegrip hier niet gevoerd te worden vanuit de exegetisch aanvechtbare stelling dat niet Abrams fides *qua* maar zijn fides *quae* hem tot gerechtigheid gerekend werd. Men kan rustig zeggen, dat Abrams fides *qua* hem als ‘gerechtigheid’ toegekend werd. En dat juist omdat het wezenlijk is voor de eigen aard van de fides *qua*, dat zij nooit op zichzelf beschouwd kan worden. Wie dat toch probeert, loopt het risico zich schuldig te maken aan een onmogelijke abstractie. Geloven is immers nooit iets anders geweest dan zich geheel verlaten op de God en Vader van onze Here Jezus Christus.”

Bovenstaand citaat noopt ertoe in elk geval niet een te snel oordeel over de NBV te vellen.

Dat geldt ook als we nog even teruggaan naar het Oude Testament en de betekenis nagaan van Genesis 15:6 in het Hebreeuws. In dit vers gaat het om het woord צְדָקָה . Kan dit woord vertaald worden met ‘rechtvaardige daad’? Het woordenboek van Ludwig Koehler & Walter Baumgartner, *Lexicon in Veteris Testamenti Libros*, Leiden: E.J. Brill, 1958, geeft als betekenis in deze tekst: ‘Gerechtigheit: das durch Gott vom Menschen Gott gegenüber geforderte Verhalten’. Hierbij worden verder de volgende teksten genoemd: Deut. 6:25, 24:13, Psalm 106:31, Jesaja 1:27. Het meervoud kan volgens de derde, herziene uitgave van Koehler/Baumgartner (*Hebräisches und aramäisches Lexikon zum alten Testament*, 1967-1995) op verschillende plaatsen worden vertaald met ‘gemeinschaftstreue Taten des Menschen, Rechtschaffenheit’: Jes. 33:15, 64:5, Ez. 18:24, 33:13, Ps. 11:7, Dan. 9:18. Het enkelvoud wordt gecombineerd met het werkwoord עָשָׂה ‘doen’ in o.a. Genesis 18:19, Jesaja 56:1 en 58:2 als het gaat om mensen. Zie ook Ezechiël 33. Het woord צְדָקָה heeft volgens Ernst Jenni & Claus Westermann, *Theologisches Handwörterbuch zum alten Testament*, München/Zürich, 1976, Band II, p. 515 beide in zich: ‘ein sittliches Verhalten’ én ‘ein Zustand gesunden, unangefochtenen und heilvollen Ergehens’.

Uit deze gegevens valt te concluderen dat de vertaling van de NBV in vertaalkundig opzicht te verdigen is. Het is van daaruit ook te begrijpen dat Genesis 15:6 in de NBV op deze manier terugkomt in Romeinen 4, maar ook bijvoorbeeld in Jakobus 2:21-24.

Voor deputaten blijft echter wel staan wat zij in hun rapport aan de GS Amersfoort 2005 al schreven: “We geven toe dat het niet eenvoudig is om deze tekst in hedendaags Nederlands te vertalen op een manier die de bedoeling voldoende duidelijk maakt, maar we pleiten voor een vertaling die dicht blijft bij ‘en rekende hem dit toe als gerechtigheid’.” (pag. 47).

Ds. Van der Sloot schrijft ten slotte nog met betrekking tot Genesis 15:6 dat in de gegeven vertaling de rechtvaardiging van Abraham ten onrechte betrokken wordt op de *daad* van zijn geloof en niet op de *inhoud*, het voorwerp van zijn geloof, namelijk Gods belofte van genade in Christus. Van der Sloot vult hier vergaand in wat de bedoeling zou moeten zijn van Genesis 15:6. Als we naar de context kijken, zien we dat Abraham geloofde in Gods betrouwbaarheid toen Hij hem een heel groot nageslacht beloofde. Abraham geloofde dat God daarvoor zou zorgen, ook al was er nu nog niets van te zien, en was Abraham nog kinderloos. Het is in deze context weinig zinvol om een onderscheid te maken tussen de daad van geloof en de inhoud van het geloof. Abrahams geloof in Gods betrouwbaarheid komt in Romeinen 4 weer terug (vergelijk de studie van Kwakkel).

Twee opmerkingen willen deputaten hier nog maken naar aanleiding van wat ds. Anderson schreef in zijn stuk dat is bijgevoegd bij de brief van de kerkenraad van de kerk te Katwijk:

1. Romeinen 4:1-3. Anderson schrijft: 'het gaat niet om onze rechtvaardige daad van geloof.' Dat is zo, maar dat staat ook nergens in de NBV. Het vertrouwen van Abraham *is* geen rechtvaardige daad, het wordt hem als een daad van gerechtigheid *toegerekend*. Je kunt dan meer of minder gelukkig zijn met het woord *daad*, maar het maakt de discussie erg onhelder als we niet lezen wat er staat.

2. Romeinen 4:5-8 Het woord *logizomai* dat in Romeinen vrij veel voorkomt betekent: in rekening brengen, mee tellen. Het wordt twee keer vertaald in de samenstelling 'rechtvaardig *verklaard*', en een keer in het psalmcitaat: 'de mens wiens zonden de Heer niet *telt*'. Het hebreeuwse *Chasjab* in Psalm 32 betekent 'aanrekenen, toerekenen'. Dit hebreeuwse woord komt in een iets andere constructie ook in Genesis 15:6 voor. Op zich is de vertaling van zowel Psalm 32 en Romeinen 4:7,8 correct. Het is ook heel duidelijk als citaat herkenbaar. De NBV handhaaft de parallellie tussen vs. 5 en 6: 'rechtvaardig verklaard'. Anderson handhaaft de parallellie tussen vs. 5 en 8: 'toerekenen'. Het is lastig om tot een leesbare vertaling te komen als je probeert drie keer met 'toerekenen' te vertalen, en ook Anderson doet daar geen poging toe. Vanuit zijn interpretatie van *dikaïosunè* hecht Anderson sterk aan het Nederlandse woord 'toerekenen' in vs 5. Toch kun je niet zeggen dat er vanuit de bron-tekst onzorgvuldig is vertaald.

Romeinen 5:1

Ook dit vers wordt in de vertaling van de NBV vaker aangevoerd om een bepaalde theologische vooringenomenheid van de vertalers te bewijzen. Ook over dit vers is door deputaten al geschreven. Hier zou er nog op gewezen kunnen worden dat Van Bruggen in zijn eerder al aangehaalde commentaar op Romeinen bij 5:1 het volgende opmerkt: "Wanneer men de vertaling 'op grond van ons geloof' leest als een dogmatische formulering waarbij dan het geloof de grond of de oorzaak zou zijn van het behoud, zou men zowel de vertaling als de tekst overvragen. Uit het geheel van 5,1-2 is wel duidelijk dat 'Gods genade ons *fundament*' (5,2) is. Bovendien is 'geloof' geen *wérk*, zodat 'op grond van' in combinatie met dit woord niets wijst op de *oorzaak* van de rechtvaardiging maar op het *middel* ervan." Wat Van Bruggen opmerkt loopt geheel parallel met de eigen bevindingen van deputaten. Zij zien dan ook in Romeinen 5:1 geen aanleiding om te denken dat de vertalers van de NBV zich hebben laten leiden door theologische vooringenomenheid. Eerder hebben deputaten al aangetoond dat de vertaling zoals de NBV die geeft op vertaalkundige gronden te verdedigen is. In hun beantwoording bij de vorige Generale Synode schreven deputaten:

"*ek pisteos* (genitivus) in Romeinen 5:1: 'door het geloof' of 'op grond van het geloof'?"

Vd Sloot stelt:

- *dia* + genitivus betekent: door; de weg waarlangs; ter aanduiding van het middel of werktuig.
- *dia* + accusativus betekent: door, van oorzaak, tengevolge van of van reden: om, wegens.

Dia pisteos en *ek pisteos* (genitivus) komen volgens Vd Sloot in betekenis geheel overeen. Ze moeten vertaald worden met 'door het geloof' en niet met 'op grond van het geloof'.

Wij hebben dit nagekeken. De woordenboeken geven aan dat *dia* + genitivus oorspronkelijk een bemiddelende of instrumentele betekenis aangeeft, maar dat er een lichte neiging bestaat om de betekenis 'door middel van' te verruimen in de richting van een beginnende oorzaak. Er zijn inderdaad voorbeelden te noemen die in die richting wijzen (1 Kor. 1:9; 12:8; Gal. 1:1; 1 Petr. 2:4) maar veel andere voorbeelden wijzen er juist op dat *dia* nog steeds voornamelijk instrumenteel/intermediair gebruikt wordt. In de NBV wordt in bijna al deze gevallen vertaald met 'door' (zie beneden).

Ek + genitivus betekent oorspronkelijk 'uit' of 'sinds'. De woordenboeken constateren een ontwikkeling waarbij *ek* + genitivus steeds vaker een instrumentele oorzaak (door middel van) of een beginnende oorzaak (causaal) aangeeft.

Voorbeelden van instrumenteel gebruik: Luc. 16:9; Joh. 6:65; Op. 2:11; Op. 18:3.

Voorbeelden van causaal gebruik: Joh. 4:6; 2 Kor. 13:4; 1 Petr. 2:12; Op. 8:13; Op. 16:10,11,21.

dia + genitivus en *ek* + genitivus kunnen dus niet zonder meer op één lijn gezet worden.

dia + genitivus geeft meestal een instrumentele oorzaak aan, en soms ook een causale, beginnende oorzaak. Het is duidelijk dat het woordveld van *ek* + genitivus groeit in de richting van zowel instrumenteel als causaal gebruik.

De vertalers hebben dit verschil blijkbaar ook aangevoeld. Zij vertalen *ek* + genitivus doorgaans sterker causaal dan *dia* + genitivus:

In de NBV is *dia* + genitivus (bijv. *dia pisteos*) meestal vertaald met 'door'. Zie Joh. 1:3,10; Rom. 1:12; 3:31; 4:14; 5:1 (door onze Heer Jezus Christus); 11:36; 1 Kor. 1:9, 8:6; 12:8; Gal. 1:1; 2:16; 3:19,26; Fil. 3:9; Kol. 1:16; 2 Tim. 3:5; Hebr. 2:10;13:11.

Ek + genitivus (bijvoorbeeld *ek pisteos*) wordt in de NBV vaak vertaald met 'op grond van'. Zie Rom. 3:30; 4:2; 4:14; 5:1; 9:11,30; 10:5,6; Gal. 3:22, 5:5. En op andere manieren die een causaliteit aangeven: Joh. 4:6; 2 Petr. 2:12; Op. 8:3; 16:10,11,21.

In Romeinen 5:1 heeft de NBV: 'Wij zijn dus als rechtvaardigen aangenomen op grond van ons geloof (*ek pisteos* <genitivus>) en leven in vrede met God, door onze Heer Jezus Christus' (*dia* + genitivus). Vd Sloot wil hier blijkbaar twee keer met 'door' vertalen: 'door ons geloof', 'door onze Heer Jezus Christus'.

Het bezwaar van deze vertaling is echter dat zo *ek pisteos* en *dia* + genitivus-persoon als het ware gelijk worden getrokken en als 'ons geloof' en 'onze Heer' op hetzelfde niveau gezet: wij zijn als rechtvaardigen aangenomen *door* ons geloof en leven in vrede met God *door* onze Heer. Zo komt het onderscheid tussen Christus als Middelaar en het geloof als middel te vervallen. Deze vertaling biedt als los vers meer aanknopingspunten voor eventuele dwalingen dan de vertaling in de NBV.

We concluderen daarom dat dit vers niet onzorgvuldig is vertaald. In de dogmatiek worden de woorden 'door (middel van)' en 'op grond van' in zeer specifieke zin gebruikt. In een tekstverband gaan woorden vaak anders functioneren. Daarom kunnen woorden die in de dogmatiek een bepaalde betekenis hebben gekregen niet zonder meer op de zelfde wijze in een vertaling gebruikt worden. De vertalers moeten daar rekening mee houden.

NB. Dat in het rapport op pag. 47 de vertaling van Romeinen 5:1 mooi gevonden werd, heeft overigens niet van doen met dit 'op grond van'. Dit oordeel was gebaseerd op de vertaling van het begin van dit vers, waar *dikaiothentes* (gerechtvaardigd zijnde) wordt weergegeven met: 'Wij zijn dus als rechtvaardigen aangenomen...'

Jakobus 2:21

Van der Sloot wijst tenslotte nog op een merkwaardige vertaling van Jakobus 2:21.

In 2:21 vinden we *ex ergoon edikaothè*. In de NBV vertaald met 'als een rechtvaardige daad toegerekend'. Het wordt vertaald alsof er woordelijk hetzelfde staat als in 2:23. In de brontekst staat in 2:23 echter het bekende citaat uit Genesis 15:6 *elogisthè autooi eis dikaosunèn*, dat hier wordt vertaald met 'dat werd hem toegerekend als een rechtvaardige daad'. De vertaling in vs. 21 en 23 is dus hetzelfde, maar het Grieks verschilt.

De combinatie *ex ergoon dikaioutai/edikaothè* komt nog twee keer voor in het vervolg (Jak. 2:24,25) en wordt daar vertaald met 'rechtvaardig verklaard om wat hij doet/ze deed'.

In vs. 21 staat dus woordelijk hetzelfde als in vs. 24,25, maar het wordt anders vertaald.

Het is logischer om vs. 21, 24 en 25 parallel te vertalen. Vs. 21 zou dan bijvoorbeeld als volgt vertaald kunnen worden: 'Werd onze voorvader Abraham niet rechtvaardig verklaard om wat hij deed toen hij zijn zoon Izaak op het altaar wilde offeren?'

Het betoog wordt zo begrijpelijker en de eenheid van vs. 21-25 komt zo beter uit de verf. En het wordt ook duidelijker dat Jakobus het citaat uit Genesis 15 op een andere manier toepast dan Paulus in Romeinen 4. Paulus wijst op het belang van geloof, Jakobus wijst in combinatie met Genesis 22 op het belang van daden als waarmerk van dat geloof.

Deputaten zullen de vertaling van Jakobus 2:21 in het traject van de revisie voorleggen aan het NBG.

4.3. Conclusie

Alles in paragraaf 4 resumerend kan het volgende worden opgemerkt:

Gods gerechtigheid, *dikaïosunè theou*, kan op z'n minst drie dingen betekenen:

1. Een eigenschap van God: Hij is rechtvaardig, betrouwbaar, houdt zijn beloften (Van Bruggen)
2. Een verklaring van God ten aanzien van de mens. Twee mogelijkheden:
  - a. God spreekt de zondaar vrij. Deze *zaak* is in Romeinen in ieder geval aan de orde.
  - b. Niet alleen vrijspraak, maar ook het toerekenen van Christus' gerechtigheid (Vergelijk Anderson in zijn stuk dat de kerkenraad van Katwijk meezond).

Bij deze mogelijkheden zijn de volgende opmerkingen te maken:

Alle drie de benaderingen worden door gereformeerde theologen gebezigd. Je kunt niet zeggen dat een of meer van deze benaderingen op een dwaling berust.

Betekenis 1 vraagt wel enige uitleg. Is God rechtvaardig ook en juist als hij joden zowel als heidenen op grond van/door hun geloof, vrijspreekt? Paulus legt uit dat dat het geval is door middel van het voorbeeld van Abraham (Rom. 4). Dit is een kernthema in de brief.

Betekenis 2a komen we onbekommerd in allerlei theologische werken tegen.

Betekenis 2b is heel specifiek. Of deze uitgebreidere betekenis werkelijk aan de orde is, steeds als het gaat om de *dikaïosunè theou*, zal moeten blijken uit de brief aan de Romeinen zelf. Anderson laat echter niet zien hoe de 'toegerekende gerechtigheid' vanuit de context van Romeinen naar voren komt. Het lijkt erop dat hij onderscheidingen die pas later in de kerkgeschiedenis zijn opgekomen, in de Romeinenbrief wil indragen.

De NBV geeft op verschillende plaatsen in Romeinen ruimte voor een interpretatie volgens Anderson, juist waar ze vertaald met 'rechtvaardig verklaren' en 'als rechtvaardige aannemen'. Het is enerzijds de vraag of dat altijd terecht is (Van Bruggen), anderzijds vindt Anderson dat blijkbaar niet voldoende. Het feit dat niet alle mogelijke gereformeerde opvattingen ten aanzien van de gerechtigheid van God overal even makkelijk in de vertaling te lezen zijn, kan geen reden zijn om de vertaling als geheel af te wijzen.

Als we willen weten welke rijkdommen ons door Christus' verzoenend sterven ten deel vallen, moeten we wellicht ook en vooral op andere plaatsen in het NT zoeken. Bijv. Rom. 6: in Christus zijn we gestorven en opgestaan; 1 Kor. 1:30: Christus is onze wijsheid; 2 Kor. 5:17: verbonden met Christus zijn we een nieuwe schepping; Gal. 3:27: Wij zijn een met Christus, met hem omkleed; Ef. 1:3: wij worden met geestelijke zegeningen gezegend; Fil. 4:7: wij ontvangen de vrede Gods in Christus, Jak. 2:5, Titus 3:7: we krijgen deel aan het koninkrijk en het eeuwige leven, Rom. 8:17; Gal. 4:7: we zijn kinderen en erfgenamen geworden.

We komen tot onze conclusie: Het contextueel vertalen van de begrippen *dikaio-oo* en *dikaïosunè* kan wellicht wat verwarrend zijn, juist voor diegenen die de tekst moeten uitleggen. Anderzijds wordt de tekst door strikt concordant te vertalen erg moeilijk te volgen voor de gewone bijbellezer. Er zal dus een zekere balans gevonden moeten worden.

Bij de beoordeling van een vertaling moet onder meer bekeken worden of de vertalers bij het zoeken naar die balans geen ongelukkige keuzes heeft gemaakt. Daarbij moeten we de Bijbel wel voor zichzelf laten spreken. In de kerkgeschiedenis en de dogmatiek hebben begrippen en zinswendingen een lading gekregen die niet altijd terug te vinden is in de Bijbeltekst. In hedendaags Nederlands, de taal van de NBV, komen woorden en zinswendingen voor die wel dezelfde vorm hebben als bepaalde woorden en zinswendingen in de vaktaal van de dogmatiek, maar die een andere betekenis hebben.

Het is mogelijk dat studie uitwijst dat er in bepaalde gevallen beter een andere nuance gekozen kan worden. In die gevallen zullen we het NBG daar graag op wijzen. Katwijk/Anderson en Van der Sloot hebben echter niet kunnen aantonen dat een waarschuwing voor de NBV op z'n plaats is, laat staan dat de invoering ervan teruggedraaid zou moeten worden. Dit laatste wordt in feite alleen door Katwijk verzocht. Omdat Van der Sloot dit niet aangeeft, vragen deputaten zich af of het in de brief van Van der Sloot daadwerkelijk gaat om een revisieverzoek.

par. 5. Ds. E. Heres

5.1. Algemeen

In paragraaf 3 zijn deputaten al ingegaan op enkele teksten die ook door ds. Heres worden genoemd. Maar ds. Heres noemt meer teksten om zijn verzoeken te onderbouwen. We willen die teksten hieronder eerst bespreken (par. 5.2) om vervolgens tot een conclusie te komen (par. 5.3).

5.2. Bespreking van teksten

Bij deze bespreking volgen we zoveel mogelijk de volgorde waarin de teksten door ds. Heres zelf zijn genoemd.

Micha 5:1. Volgens ds. Heres doet de NBV in deze tekst tekort aan de boodschap van de bijbel. Dat de afkomst van de Messias 'van eeuwigheid' is zou weg vertaald worden. Het gaat hier om de uitdrukking *jimej olam* = de dagen van weleer. Deze combinatie komt veelvuldig voor in het OT en betekent: 'heel vroeger'. Het heeft in geen van deze gevallen de specifieke betekenis van 'eeuwigheid'. Zie in hetzelfde boek Micha 7:14,20. Hier gaat het om resp. de tijd na de bevrijding uit Egypte en de tijd van de aartsvaders. Jes. 63:11: De dagen van vroeger zijn hier de dagen van Mozes en zijn volk. Amos 9:11: God zal het huis van David in zijn vroegere luister herstellen: zoals het was in vroeger dagen. Mal 3:4: De offers van Juda en Jeruzalem zullen de HEER met vreugde vervullen, net zoals vroeger. Deut. 32:7: Vraag uw vader naar de dagen van vroeger, hij zal erover vertellen. Ook in deze gevallen gaat het niet om een eeuwige voortijd. In de meeste gevallen hebben de vertalers consequent vertaald met 'de dagen van weleer'. Zij zagen geen reden om in Micha 5:1 van deze regel af te wijken. Dat lijkt ons in eerste instantie zorgvuldig en terecht.

Genesis 5:24. Volgens ds. Heres zorgt de NBV ervoor dat de troost voor Gods kinderen dat bij het sterven van een gelovig kind van God het leven bij de HERE, in heerlijkheid, doorgaat vervaagd wordt. Letterlijk: 'hij was niet meer'. Hetzelfde hebreeuwse werkwoord komt voor in Psalm 37:36. Hier gaat het om een zondaar. Er wordt niet gesuggereerd dat deze zondaar eeuwig zal leven. Het hebreeuwse woord *lakach* betekent 'nemen', en in dit geval 'uit het leven nemen'. Dus vooral ergens uit, en niet zozeer ergens naartoe. Zie ook 2 Kon. 2:3,5,10. Zo ook in Ps. 49:16 en 73:24. Door hier steeds met 'opnemen' te vertalen zouden de vertalers teveel in de tekst leggen. In Hebreëen 11:5,6 vinden we een stukje *uitleg* van Genesis 5:24 maar dat wil niet zeggen dat deze uitleg de *vertaling* van Genesis 5:24 zou moeten bepalen. Psalm 73:24. Zie ook boven. De boodschap van de psalm is dat de goddelozen ten onder gaan, maar dat God de rots van mijn bestaan is. Aan het einde van mijn leven is er geen afgrond, maar is God er, Hij bekleedt mij met eer. De tegenstelling tussen 73:24 en vs. 18-20 is duidelijk, ook in de NBV. Het is methodisch niet juist om Romeinen 8 de vertaling van Psalm 73 te laten bepalen.

De Dekaloog. Heres constateert terecht een zekere herhaling in het tweede gebod. Ook in het tweede gebod gaat het om afbeeldingen van God of andere goden. 'Godenbeelden' in plaats van 'gesneden beelden' is geen achteruitgang. Het gaat om beelden die als god vereerd worden. Die kunnen gesneden (uit hout), gehakt (uit steen) of gegoten (van metaal Jes. 44:9,10) zijn. De vertalers erkennen dat ze hadden kunnen vertalen met 'Ik ben een jaloers God'. Maar jaloers is vooral een gevoel, en niet altijd een rechtmatig gevoel. Men heeft hier vanuit de context vertaald met 'Ik duld geen andere goden naast mij', dus teruggrijpend op de gesneden godenbeelden aan het begin van het tweede gebod. Vaak wordt dit gebod opgevat als een verbod op het afbeelden van de God van Israël. Maar het tweede gebod heeft een bredere betekenis: er mag geen enkel beeld gemaakt worden met de bedoeling het als (een) god te vereren (zie ook Exodus 20:23) De naijver van God komt in het OT ter sprake als Israël op andere machten en goden vertrouwt, en niet als ze God willen afbeelden (Ex. 34:14, Deut. 4:24; 6:14,15; 32:16, 21). Er is wellicht een andere vertaling mogelijk dan de NBV nu geeft, maar het is niet terecht de huidige vertaling 'onrechtmatig' te noemen.

Het Onze Vader. Matteüs 6:12: 'hebben vergeven'. In het Grieks staat een verleden tijd. In de paralleltekst Lukas 11:14 staat het er nog sterker: 'Vergeef ons onze zonden, want ook wijzelf vergeven

iedereen die ons iets schuldig is'. In de NV-51 en de SV is het op dezelfde manier vertaald: 'en vergeef ons onze zonden, want ook wijzelf vergeven een ieder, die ons iets schuldig is'. Ook hier lijkt het gebed om vergeving gegrond op onze daden van vergeving. De vertalers kunnen hier niets aan veranderen, het staat in de brontekst. Aan de exegeten en predikers de taak om dit uit te leggen.

De bezwaren tegen 'beproeving' (Mat. 6:13) hebben te maken met het verschillend aanvoelen van het Nederlands. De vertalers (www.voederbak.nl) geven aan dat het Griekse woord *peirasmos*, dat in de NBV met 'beproeving' wordt vertaald, betrekking kan hebben op beproevingen die van God komen (bijv. in de eindtijd), en op beproevingen van de duivel (Jezus in de woestijn). De vertalers hebben in deze gevallen hetzelfde woord willen gebruiken. Overigens kan men zich ook bezwaren voorstellen tegen de NV-51: God leidt toch niet in verzoeking? Vgl. Jakobus 1:13-15.

Je kunt niet zonder meer stellen dat beproevingen een positief doel hebben, zoals Heres doet. De duivel wil beproevingen gebruiken om ons ten val te brengen (1 Tess. 3:5). Vanuit God gezien zijn het beproevingen waarin we staande moeten blijven (1 Petr. 1:6,7; 4:12). Zie nogmaals Jakobus 1:12-15 waarin *peirasmos/peirazo* worden vertaald met zowel 'beproeving' als 'verleiding'. In het woordenboek betekent 'beproeving' onder meer 'bezoeking' of 'ramp'. Niet erg positief dus.

'Het kwaad'. Het is de vertalers duidelijk dat het hier om een macht met persoonlijke trekken gaat: de duivel. 'Boos' betekent in modern Nederlands niet meer slecht, maar verontwaardigd, woedend. Een vertaling met 'de boze' is daarom niet geschikt. In andere gevallen vertaalt men omschrijvend met 'hij die het kwaad zelf is'. Maar in een gestileerd gebed als het Onze Vader valt dat erg uit de toon. Met 'uit de greep van' heeft men het persoonlijke element willen aanduiden. Dit is al een keer uitgelegd in een nagekomen bijlage bij het rapport aan de vorige Generale Synode over in de liturgie gebruikte teksten.

Genesis 6:1-4. Dit is een vreemde en lastige tekst, ook voor gereformeerde exegeten. De gekozen vertaling is taalkundig mogelijk. Een mogelijke gereformeerde exegese is dat het gaat om geweldenaars die als God willen zijn en zich als goden gedragen, een thema dat in de eerste hoofdstukken van Genesis wel vaker aan de orde komt. Een vertaling met 'godenzonen' zou dan wenselijker zijn. Het opschrift boven dit gedeelte zien wij graag veranderd, want dat gaat verder dan de tekst. Op dit gedeelte is in het rapport 2005 uitgebreid ingegaan.

Lukas 2:50-51. Het woord 'voortaan' lijkt ons in dit verband inderdaad onjuist. Zerwick (*A Grammatical Analysis of the Greek New Testament, Roma 1988*) geeft aan dat de omschrijvende constructie die hier in het Grieks wordt gebruikt tot uitdrukking wil brengen 'the continued subordination of Jesus'. Wij denken dat de vertalers aan dit aspect recht hebben willen doen. De vraag is dan inderdaad wel of de vertaling met 'voortaan' aan dit aspect recht doet. Deputaten zullen dit punt inbrengen als het gaat om de revisie van de NBV.

Op **Handelingen 11:18 en Romeinen 5:19** is in het vorige deputatenrapport al ingegaan (7.3.3). Daarin lieten we zien dat we deze verzen in hun verband moeten lezen, even als in de NV-51. Wie op dezelfde manier losse teksten uit de NV-51 haalt, moet wel concluderen dat deze vertaling in Handelingen 11:18 de alverzoening leert en in Romeinen 5:19 te kort doet aan de omvang van de zondeval.

Overigens: In het geval van Romeinen 5:19 zou de vertalers in overweging gegeven kunnen worden of *hoi polloi* (de grote massa, de meesten) niet beter onvertaald zou kunnen blijven. 'Zeer velen' is heel specifiek. En in vervolg op Romeinen 5:18 klinkt 'zij' net algemeen genoeg: 'Zoals zij door de ongehoorzaamheid van één mens ... zo zullen zij door de gehoorzaamheid van één mens ...'

Voor het bezwaar van Heres tegen weergave van **de eigennaam van God** verwijzen we naar wat deputaten in hun rapport aan de vorige Generale Synode hierover geschreven hebben in paragraaf 7.3.2. Hier zij nog het volgende opgemerkt: in de NV-51 was het onderscheid tussen HERE en Here ook niet hoorbaar. Het gebruik van het woord 'heer' voor mensen is inderdaad niet meer te onderscheiden, maar de joden lazen in beide gevallen 'adonai'. Het toenemend gebruik van het woord 'Heer' in het christelijk spraakgebruik kan men persoonlijk meer of minder wenselijk vinden, maar komt voor zover wij konden nagaan niet voort uit een gebrek aan eerbied.

Of **andres adelfoi** met 'broeders en zusters' of met 'mannen broeders' vertaald moet worden is een kwestie waar vertaalkundigen het niet over eens zijn. *Andres* betekent niet alleen 'mannen', maar ook meer algemeen 'mensen' in combinatie met een nadere aanduiding. *Adelfoi* wordt ook voor gemengde gezelschappen gebruikt: broeders en zusters, en heeft in combinatie met *andres* vaak de lading van 'medejuden'. Het gaat om de vraag of de aanspraak '*andres adelfoi*' vrouwen uitsluit. Als dat niet zo is, en als uit de context niet blijkt dat er alleen mannen aanwezig zijn, zoekt men naar een aanspraak die vrouwen niet uitsluit. Men zoekt naar de *betekenis* van de brontekst. Het is dus niet (alleen) een kwestie van cultuur.

Bijbelse kernwoorden. Het is niet vreemd dat in een vertaling in hedendaags Nederlands woorden als 'welbehagen' en 'goedertierenheid' weinig zullen voorkomen. Voor woorden als genade, geloof, bekering, hel en toorn ligt dat iets anders. In het rapport (7.3.1) is hierop ingegaan. We wezen erop dat veel woorden in het Nederlands vaak alleen nog in een religieuze setting worden gebruikt. Daardoor hebben ze een speciale lading gekregen die niet meer overeenkomt met de oorspronkelijke betekenis. In de brontekst worden voor geloofszaken vaak woorden gebruikt die in de brontaal ook betrekking hadden op niet-religieuze zaken. Het is terecht dat men dan in de vertaling ook kiest voor begrippen en omschrijvingen die ook buiten de religieuze setting gebruikt worden. Deze begrippen kunnen dan weer vanuit de context worden ingevuld. Per geval kan men bekijken of er noties in de brontekst zijn die niet in de vertaling zijn meegekomen. Het is dan wel belangrijk dat men niet kijkt naar de vertaling van enkele woorden, maar ook naar het grotere verband.

Tutoyeren. De vertalers hebben in de eerste plaats gekeken naar wat in hedendaags Nederlands gebruikelijk is. Vervolgens zijn ze vrij terughoudend geweest met tutoyeren, bijvoorbeeld omdat het in de bijbelse setting niet waarschijnlijk is dat kinderen hun ouders tutoyeren. Verdere overwegingen die een rol speelden bij het al of niet tutoyeren zijn niet alleen de mate van eerbied en respect of het gebrek eraan, maar ook de mate van vertrouwelijkheid en intimiteit. In het Nederlands speelt dat zeker een rol: vreemden voutsvoyeren elkaar, en gaan als ze elkaar beter leren kennen vaak over op je en jij. Gezien de grote vertrouwdeheid en eenheid tussen de Vader en de Zoon is het niet vreemd dat God zijn Zoon in Hebrreeën 7:21 tutoyeert.

Ook dit punt is in het rapport aan de vorige Generale Synode (7.1.3) en in de beantwoording van vragen aan die synode aan de orde geweest.

5.3. Conclusie

Deputaten constateren dat ds. Heres een heel aantal zaken noemt die al in het vorige rapport van deputaten aan de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, in de publieksversie daarvan, of in de beantwoording van eerdere brieven aan de synode aan de orde zijn gekomen. Hij gaat echter niet in op wat daarin gezegd is. Dat maakt dat zijn bezwaren vooral herhalingen zijn en dat onze antwoorden dat ook dreigen te worden.

Het is deputaten bovendien tot hun grote teleurstelling opgevallen dat ds. Heres zich nergens expliciet confronteert met de vraag voor welke vertaalkeuzes de vertalers hebben gestaan en vanuit welke uitgangspunten zij hebben willen werken.

De bezwaren van ds. Heres richtten zich voornamelijk op de vertaling van een enkel vers los van de context. Op bezwaren die zich richten op de vertaling van een enkel vers, met voorbijgaan aan de context kunnen we moeilijk ingaan. Zij raken de vertaalmethode zelf. Deputaten hebben steeds gerapporteerd over de vertaalmethode, ook over de mogelijkheden en beperkingen die deze vertaalmethode met zich meebracht. Een belangrijk uitgangspunt van de vertaalmethode, namelijk dat teksten als een geheel functioneren, en niet als een set losse zinnen, heeft nooit op bezwaren gestuit. Als vertalers vanuit dit gerechtvaardigde principe vertalen, mogen we van lezers verwachten dat zij de vertaalde teksten in grotere gehelen lezen, en zich niet richten op een enkel vers dat losgeknipt uit de context iets lijkt te zeggen dat het evangelie tegenspreekt.

Gezien dit bovenstaande zijn de opmerkingen die ds. Heres ten aanzien van de door hem genoemde bijbelteksten voor deputaten moeilijk te beschouwen als een duidelijk beargumenteerde onderbouwing bij zijn verzoeken. Deputaten vragen zich ook af of het eerste verzoek van ds. Heres een revisieverzoek genoemd kan worden.

par. 6. Broeder en zuster Koops-Reitsema (en broeder J.P. Dwarshuis)

Net als bij de brief van ds. E. Heres geldt voor het revisieverzoek van broeder en zuster Koops-Reitsema dat zij veel teksten en zaken noemen die al eerder door deputaten besproken zijn. Verder is op een aantal van de door hen genoemde teksten in de vorige paragrafen van deze behandeling ingegaan. We willen hier dan ook daarnaar verwijzen. Ook geldt hier, net als bij ds. Heres, dat deputaten moeilijk kunnen ingaan op bezwaren die zich richten op een enkel vers dat uit het groter geheel van het tekstverband wordt losgemaakt. Het noemen van zulke teksten alleen kan in de ogen van deputaten nooit voldoende grond geven voor een verzoek tot revisie. Daarvoor zal veel meer gezegd en aangetoond moeten worden. Deputaten zijn wel bereid de teksten te bekijken en mee te nemen in het traject van de revisie van de NBV als de vertaling daar aanleiding toe geeft.

Maart/april 2008

Deputaten Bijbelvertaling

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage5.5

Toetsingsplan kerkmuziek

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Getoetste liederen

Bijdrage 1:

Het viel mij op dat heel veel voorgesteld liederen gaan over 'licht'. Als al die nieuwe liederen worden aanvaard, krijgen we een overdosis aan liederen over 'licht'. Dat lijkt mij wel iets om op te letten.

Bijdrage 2:

Opmerkingen in algemene zin:

1. In de grond van de zaak ben ik geen voorstander van nog meer kerkliederen. Daar is geen draagvlak (meer) voor binnen de kerken. Er is op dit ogenblik sprake van toenemende kerklied-verzadiging en daarmee gepaard gaande toetsingsmoeheid (zie ook toelichting op gronden van oud voorstel Boersma-Jellema uit commissie Drente+).
2. Die verzadiging en moeheid uit zich o.a. bij het zingen van niet bekende of aanleren van wat moeilijkere (onbekende) melodieën. Het gaat bij het gewone kerkvolk niet eens om de verhouding van meer psalmen en minder liederen (gezangen), maar er is de laatste jaren zoveel onbekends dat gezongen moet worden, waardoor er eerder een antipathie tegen het nieuwe kerklied komt (+ het zingen daarvan) dan dat men voor is. Als er een dienst is waar eens geen onbekende liederen te zingen zijn hoor je nogal eens oud én jong zeggen: fijn om weer eens normaal te kunnen zingen.
3. Dat laatste hoor ik als organist ook geregeld als de inzet niet bekend is of de melodie wat te hoog getoonzet (voorbeeld voor beiden in lied 3 LUEK "Als alles dor en donker lijkt") of er melodieën zijn die beter niet met orgel begeleid kunnen worden. Dat roept momenteel alleen maar aversie op.
4. We hebben een tijd gehad dat er op de basisschool nog niet bekende gezangen/liederen gezongen (geleerd) werden door de kinderen. Nu doet zich tegenwoordig (helaas) het verschijnsel steeds meer voor dat kinderen uit onze kerken de gereformeerde basisschool voorbij lopen met alle gevolgen van dien (ook voor het aanleren van moeilijke melodieën e.d.).
5. Bij sommige liederen staan extra aanwijzingen voor de begeleiding of worden op CD meerstemmig uitgevoerd, o.a. LUEK 12: Prachtig om te horen! Maar in hoeveel kerken is dat mogelijk zoiets op te zetten en te doen??
6. Kortom: soms lijkt het uitbreiden van het kerkboek met nieuwe liederen meer een wens of "hobby" van enkele enthousiastelingen dan gedragen te worden door de kerkleden/gemeente
7. Ook praktisch/principieel is er geen noodzaak tot verder uitbreiding naast de psalmen, die we al hebben + de inmiddels in gebruik zijnde gezangen en liederen. Daarbij nog niet gerekend het mee gaan denken met en werken aan een nieuw Liedboek 2000.
8. Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als "dat lied is ook wel aardig", dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!!
9. Tenslotte blijf ik grote moeite houden met liederen van dichters die vandaag de dag in woord en geschrift blijf geven van hun afwijkend gevoelen over God en Zijn Woord. Deputaten schrijven daarover in hun rapport blz. 19 "dat we liederen op hun tekst, en niet op ooit verwoorde visies van de dichter moeten beoordelen". Concreet voorbeeld is dan Huub Oosterhuis, een dichter bij wiens geloofsovertuiging (of misschien beter gezegd: bij wiens NIET-geloven van elementaire geloofswaarheden) ernstige vragen zijn te stellen. En zijn woorden moeten dan in de mond genomen worden om onze grote drie-enige God (wat door hem ontkend wordt) te loven. Ik ken predikanten onder ons die (m.i. terecht) door hem gemaakte liederen nooit zullen gebruiken. Dus: niet opnemen!

Opmerking bij de toetsing op de gevraagde onderdelen:

ad 1. functioneren in de liturgische kontekst:

Op de vraag of het betreffende lied past in de liturgische kontekst, anders gezegd voor die rubriek geselecteerd moet worden, dat kan ik niet altijd overzien. Soms vind ik het in die rubriek niet zo sterk, maar kan het toch gewenst zijn het daarin te plaatsen vanwege het ontbreken van (noodzakelijk gedachte) alternatieven. Het ontbreekt hier aan meer gegevens om dit nauwkeuriger te toetsen.

ad. 2 in overeenstemming met de Schrift

Om e.e.a. grondig te toetsen heb je tijd nodig én een klankbord om tegen aan te praten, een groep om e.e.a. mee te bediscussiëren. Nu is tijd voor een synodelid al een probleem (in ieder geval voor mij), maar ook die discussiemogelijkheid ontbreekt om e.e.a. grondig te toetsen. Bij het doorlezen van de teksten kom je sterkere en zwakkere tegen, maar zonder meer onschriftuurlijk c.q. niet overeenstemmend met de Schrift?? Het ligt er soms maar aan welke maatstaven je aanlegt.. Neem nu lied 11 "Boek over Jezus" van Ria Borkent. Als je hier uitgaat van een gedoopt kind van de Here dan zit het wel goed, maar als je dat niet bent? Gelden dan die beloften ook? En is de bijbel voor iedereen die het hoort goed?? En houdt Jezus veel van mij omdat hij net als ik ook eens een kind was? En valt er niet meer te zeggen en te discussiëren bij de laatste regel van couplet 1: "wie het maar wil vindt z'n hulp in Gods Woord??" Bij de uitleg wordt gezegd dat de tekst "duidelijk is maar niet simpel, het is treffend." Duidelijk of niet, er blijven voor mij hier en ook elders punten van bespreking over.

ad 3. muzikale vorm:

In het verzamelformulier nog een aantal kritische kanttekeningen bij LUEK-LUAB nrs. Voor gebruik als gemeentezang hebben we de Cd's beluisterd met een paar gemeenteleden die ook ervaring hebben o.a. met begeleiding en gemeentekoor (2^e stem) en mede op grond daarvan ons commentaar.

Bijdrage 3

Ik ben zo dagen door wat met de nieuwe liederen bezig geweest. Verschrikkelijk, wat een drama. Ik werd er echt chagrijnig van. Jullie zijn te beklagen dat je dit op een goede manier moet helpen voorbereiden.

Nou ben ik niet zo muzikaal. Mijn vrouw iets meer. Zij werd echter ook niet vrolijk van het geheel. We hebben de Cd's gehoord. Dat klinkt niet opwekkend.

Ik ga niet al die liedjes bij langs om er commentaar bij te geven. Ik kwam toen ik er zo doorheen liep niet zoveel dwalingen tegen. Maar ik had wel iets van: waar hebben we deze liederen nog voor nodig? Wat voegt dit toe? Er zitten er echt wel een paar bij waar ik voor wil stemmen. Maar er zit veel ouderwets en onbekend spul bij. Hanna Lam en zo: dat zingen ze op de gereformeerde scholen echt niet meer. Die liedjes hebben hun tijd gehad. Ze zingen vandaag echt een ander repertoire. Weten deputaten wat er tegenwoordig op scholen wordt gezongen? Zouden ze zich toch eens wat in moeten verdiepen.

Daar komt bij: ik krijg het idee dat een lijst naast de bundel steeds minder werkelijkheidswaarde gaat krijgen. Ik ben voor een goede en evenwichtige bundel. Ik kan me ook voorstellen dat er gelegenheden zijn dat je naast die bundel nog eens iets zingt, omdat dat in die dienst goed uitkomt. Maar laten we daar a.u.b. geen lijst meer voor opstellen. Dat werkt echt niet.

Vervolgens viel me op dat er wel heel veel rijmelarij van bv Ria Borkent bij zit: LUEK 2: bekleed met bladgoud... Opzien in de diepte... LUEK 5: een ogenstrelende ster (kom nou toch); sterrenkijkers op kamelen (dan denk ik aan carnavalsvereniging De sterrenkijkers); tegenwoordig rijden sterrenkijkers niet op kamelen maar in cadillacs... LUEK 13: tastbaar weefsel (waar moet ik dan aan denken? Embryoselectie o.i.d.? LUEK 15: vogels aan de hemel neerdalen in de oliebrij. Zo zeg je dat niet.

Reserve 3: als 't gebergte wordt verbrijzeld zal ik met Gods volk verrijzen: dat is toch larie. Zijn er straks geen bergen meer? Overigens is vs. 2 wel mooi voor bij een crematie. Daar hebben we er dan ook weer een voor.

Ook veel gezangen die niets meer toevoegen aan wat we hebben. Misschien niets op tegen. Maar vooral ook niets meer voor. Tussentijds 9 bv. 10 ev. Ik geloof: als er evidente gaten in de bundel zitten: dan moet je dat nog wat opvullen. Maar niet allerlei liederen aanslepen omdat deputaten ze zo mooi vinden. Dat heeft echt geen zin. Dat bouwt de kerken ook niet op.

Huub Oosterhuis en Muus Jacobse, daar moet je niet teveel van hebben. Soms zo hoog dichtertlijk dat het voor veel kerkgangers onbegrijpelijk is. Ik vraag me dan af: ben ik nou gek, of is hij het? Bv Tussentijds 24: volgens mij een onbegrijpelijk lied. Of 30: het licht aangeheven: dat is toch geen Nederlands. Of 31: laat een dichter denken dat dat zijn levensdoel is, laten andere mensen gewoon nuchter mogen blijven. Mijn dochter van 16 zou zeggen: zoek een leven...

Kortom, ik werd er echt triest van. Of misschien ook wel balorig.

In elk geval werd ik er niet erg door gesticht.

Ik hoop op een goede bundel waar goede liederen in staan die ons ook vertrouwd kunnen worden. En die daarmee een geloofsopvoedende waarde krijgen.

Bijdrage 4:

Ik heb over weinig zaken uit mijn omgeving adviezen gekregen voor de synode. Wel over de liederenselectie, en wel in de zin van "houd daar nu eens mee op; zadel de kerken niet op met nog meer liederen die we ons niet eigen kunnen maken, met het risico dat we dat wat we hebben ook nog kwijt raken". En als ik in sommige kerken (niet de onze; in de PKN zouden ze de Bijbelklas moeten gebruiken om liederen te leren, want dat leren ze op school niet meer) om me heen kijk en zie wat de kinderen van het kerklied kennen, dan kan ik dat alleen maar beamen. (of is het "biemen")

Ik had me voorgenomen om niet te veel tijd aan de liederen te geven. Het is een proces waar we in zijn geraakt; een trein die niet te stoppen is. Wel is het vreemd dat we nu voor Opwekking een weg lijken in te slaan om alles in de wijsheid van de kerkenraad te geven. Hadden we dat 12 jaar geleden niet met alles kunnen doen? Dat had wellicht een hoop onrust landelijk voorkomen. Hoewel plaatselijk waarschijnlijk wel veel ellende zou zijn ontstaan, want er zijn altijd wel broeders en zusters die net zo bevoegd tot oordelen zijn als een kerkenraad. En dat had die arme kerkraden weer genoodzaakt om zich te verantwoorden. Nee, het is beter om dat gezamenlijk te doen. En dat geldt m.i. ook voor Opwekking. En de hoge doorloopsnelheid, die centrale toetsing zou belemmeren, is m.i. een reden te meer om hier maar geen kerklied van te maken. Nog afgezien van de manier van zingen, die in een Gereformeerde kerk heel anders klinkt (nadoen) dan in een evangelische bijeenkomst. Om van de begeleiding (orgel) maar te zwijgen. [En wat moeten we met die liedjes eigenlijk? Goed voor de kleuterschool, maar niet in de kerkdienst (advies van mijn dochter die zelf kinderen heeft in de leeftijd van 1 tot 10 jaar)]

Bijdrage 5:

Ik heb veel mooie liederen aangetroffen; sommige vond ik minder geslaagd maar niet verwerpelijk; blijft mijn grote bezwaar dat in de veelheid van de voorgestelde gezangen het risico groot is dat de psalmen in het vergeetboek raken en er geen gemeenschappelijke vertrouwdheid groeit met een aantal goede, bekende, ons geloof funderende gezangen.

A. 41 gezangen.

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Opmerkingen</i>
41 Gz.	7,8 en 9	Blijven deze gehandhaafd?
41 Gz.	10	Herdichting van welke tekst?
41 Gz.	14	Bewerking Hasper niet laten vervallen: waardevol.
41 Gz.	18	Handhaven!!
41 Gz.	19	Waarom twee coupletten (2 en 3) laten vervallen? Niet doen.
41 Gz.	31	Is de Liedboek-versie werkelijk fraaier?
41 Gz.	32	Vervangen door Liedboek-versie? Wordt er dan toch nog van de ware kerk gezongen??? Oude versie heeft sterkte kanten. Heroverweeg vervanging
41 Gz.	34	Moet HJ Schilder echt sneuvelen?
41 Gz.	39	Kun je de tekst van LvK Gez. 383 opnemen (auteursrechtelijk) met melodie van Gez. 39? Overigens heeft de oude (soms verouderde) tekst van Gez. 39 sterker kanten dan LvK 383.

B. Liedboek voor de Kerken.

Algemene opmerkingen n.a.v. LvdK

* Hier en daar een exegetische vraag, maar ik kwam geen onbijbelse dingen tegen.

Bij sommige liederen zette ik een dubbele plus: 88, 105, 147, 235 en 326. Een aanwinst.

* Tegen LvK 67, 182, 237, 258, 303, 304, 390, 399, 401, 449 en 451 heb ik op zich geen bezwaar.

Maar het zijn doublures t.a.v. het Geref. Kerkboek. Tot nu toe was m.i. de 'policy', dat zelden of nooit doublures t.a.v. het Geref. Kerkboek werden vrijgegeven, om eigen kerkboek niet te ondermijnen.

Vanuit de gedachte: eigen kerkboek is het basisboek. Vrijgave van genoemde nummers holt die aanpak uit. M.i. moet hier eerst prealabel de algemene vraag beantwoord worden: willen we dit. Dat zou dan ook mijn orde-voorstel in dezen zijn.

* Over het algemeen constateer ik dat het taalkleed heel vaak verouderd is.

Er zijn liederen bij waar eerst een uitgebreide uitleg moet worden gegeven om te snappen/te beleven waar het over gaat (bv. 129,196).

Veel van onze jongeren zullen de taal van de liederen niet meer vatten en dus ook niet meezingen.

Een selectie heeft de kracht van een aanbeveling: kerken hebben op z'n minst het gevoel dat ze die ook moeten gebruiken.

Hoe vaak zullen deze liederen worden gezongen?

De ervaring heeft geleerd dat de liederen met goed zingbare wijzen in het begin vaak zullen worden gezongen maar uiteindelijk toch hetzelfde lot zal treffen als de eerder populaire liederen (zie bv. GK 118 en 119, in de eerste jaren grijsgezongen; hoe vaak worden die nu nog gezongen?).

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LvdK	22		- Spreuken 8 en 9 Zelfonthulling van De Wijsheid vanuit Nieuw Testamentisch licht ingevuld vanuit Jezus Christus en naar Kol. 2 en 1 Kor 2/3 toegepast op kerk in de wereld; - is dit wel Schriftuurlijk? - Vs. 3: Prinses? Dus niet meer 'De Zoon'	Tekst zwak van vss 4 - 6
LvdK	33		- Jesaja 55 berijming van profetie in het licht van de avondmaalstafel - goed bruikbaar in avondmaalsliturgie - Met alle respect, maar de uitleg van deputaten van "groten en kleinen" vind ik een smoesje. Een lied dient zo min mogelijk "exegetisch" nodig te hebben. De verbinding van Jes. 55 met Avondmaal vind ik al gezocht. Het kan, maar dan wel gereformeerd graag. En zoals gezegd door deputaten, we hebben al heel wat avondmaalsliederen. Niet akkoord	
LvdK	35		Jesaja 64 profetisch gebed van klacht en verwachting en vertrouwen - bijbels adventslied voor de NT kerk	C4/r5 'die intreedt voor de zijnen' – typisch voorbeeld van de vaak archaische taal van deze Liedboekliederen

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LvdK	37	Kun je Jer. 29 zo veralgemeniseren? A. Janse zei ook, dat je de vrede voor Duitsland moest zoeken. Niet voor elk Babel is te bidden	- Jeremia 29 'bidt voor de vrede waar je woont' - heilshistorische situatie van de ballingschap met name in laatste couplet actueel toegepast op kerk in eindtijd - Heldere taal? Cpl. 5: "die in het duister zijn gedoken dit voorportaal der hel".... In dit laatste cpl wordt de verlossing van Israël teniet gedaan, die aan het einde van cpl 4 gloort: Terug naar Kanaän, terugkeer naar Jeruzalem (vs. 14). Jammer dat dit lied eindigt zoals het begint in tekstueel mineur ipv majeur zoals de bijbeltekst. Niet akkoord	C5/r6 'en huizen bij de tijd' – wat betekent dat?
LvdK	41		- Zacharia 8 belofte van heil voor Israël - in deze dichtvorm door NTgemeente goed te zingen voor kerk in de wereld onder onrecht en met missionaire houding - Vs. 4 'de joden' kleurt de uitleg eenzijdig. Dit is te filosemitisch.	Vers 4 niet mooi - vss 3 en 4 niet vlot te begrijpen.
LvdK	67		Lukas 1 lofzang van Zacharias - bijbels getrouwe berijming in 3 coupletten	Langdradig van stijl; variant op GK 48
LvdK	71		Lukas 17 op genezing melaatsen - sterke toepassing in 3e couplet om voorbeeld te nemen aan dankbare instelling van die ene op de tien genezen melaatsen	- Taai taalgebruik - Melodie erg lastig voor een gemeente
LvdK	85		- Hand 7 lied op de marteldood van Stephanus (= 'krans'). Diepzinnig gedicht op de marteldood, beetje vaag, maar ook in licht van Galatenbrief (strijd van wereldse wetsnaleving en geestelijke evangelieontvangst) goed bruikbaar. - Blijf bezwaar houden tegen de zin 'De Naam werd vlees en bloed' c1/r2	- Teveel woorden voor de muziek, niet mooi al dat afbijten. - Poëzie die te veel uitleg vraagt

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LvdK	86	Liturgisch moeilijk inpasbaar	<p>- Hand 17 berijming op Paulus' beroemde rede; met name laatste 4 coupletten sterke uitwerking van Gods komst in Jezus Christus; alleen couplet 1 laatste regel voor misverstand vatbaar: "in wien onwetend wij geloven". Geldt dat voor alle mensen? Maar Paulus' woord is ook veel bediscussieerd: "wat u vereert zonder het te kennen". Dus de berijming is in overeenstemming met de uitleg van de tekst.</p> <p>- niet opnemen: zijn de vss 1,4,8,9 schriftuurlijk? Afwijzen.</p> <p>- Bezwaar tegen 'in wien onwetend wij geloven' c1/r6,7</p>	<p>- Langdradig - Poëzie die te veel uitleg vraagt - C1/r4 'in vonken licht verstoven' – zeer hoogdravende taal.</p>
LvdK	88		Rom. 7 sterke uitleg in deze berijming: de tegenstelling is nog in de christen aanwezig, zoals Luther (tegelijk rechtvaardige en zondaar) en dus niet in de geest van het optimistisch beeld van gelovigen alsof Rom. 7 alleen over ons verleden spreekt	
LvdK	100		1 en 2 Tim. onderwijs voor christenen en bijzonder kerkdienaars goed geactualiseerd in heleboel (ook afzonderlijk) bruikbare coupletten	
LvdK	105	Voordeel van de twijfel	1 Petrus 2 gedicht op het onderwijs van de navolging; bijbels ingevuld en toepasbaar bijzonder aan 't eind van de dienst en na het avondmaal	
LvdK	108		1 Joh. 3 mooie keus om juist dit stukje brief te berijmen: sterk om liefde voor elkaar in de gemeente en naar buiten toe in praktijk te brengen	
LvdK	112		<p>- Openb. 19 Belofte van komst van Jezus aan het bruiloftsmaal in dichtvorm zingbaar met weer in het laatste couplet de actualisering voor de vierende en wachtende kerk</p> <p>- is dit Schriftuurlijk?</p>	
LvdK	121		<p>- Adventslied op de komende Christus, in overeenstemming met profeten zoals ook Maria en Zacharias bezongen</p> <p>- Is de ezel teken van vernedering? c2/r3</p>	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LvdK	129		- Adventslied geboren uit ellende: herkenbaar het zuchten van de profeten in de OTische ellende en dat NTisch verantwoord toegepast op onze tijd - is dit Schriftuurlijk?	- Ouderwets taalgebruik - Poëzie die te veel uitleg vraagt
LvdK	147		- Kerstlied : (ooit afgewezen om die vreemde ruil) maar juist kostbaar lied om de bekende 'ruil' die Maarten Luther zo sterk heeft neergezet en in de Catechismus 5 en 6 en 23 is uitgelegd (en in klassieke avondmaalsformulier verwoord) met verwondering dankbaar te zingen. - C2/r1 'Hij daalt uit 's Vaders schoot teneer' – het 'geboren uit de Vader' wordt op deze manier te sterk 'vermenselijkt' – dit wekt verwarring (zeker bij moslims	C2/r2 'al in een kribje klein' - vreselijke infantilisering!
LvdK	150		- Kerstlied met uitgangspunt in Joh 1: goede aansluiting bij evangelie en bruikbaar juist als met Kerst uit Joh 1 wordt gelezen - C5/r1,2 'Dit licht dat in het duister sliiep is God die ons bij name riep' – snap ik niks van.	
LvdK	156		- Lied voor na de kersttijd: sterk middeleeuws kerklied om over Matt. 2 en de kindermoord te zingen vanuit wat we als christenen nu van Jezus weten en geloven - vers 7 is niet Schriftuurlijk	
LvdK	158		- Lied voor na kerst en vaker: telkens als het gaat om de verering van Jezus en zijn heil voor ons met een eerbiedige bewondering en een sterk verlangen - kritisch op vers 3	
LvdK	168		Lied op de optredende Jezus die zoekt naar zondaars en zieken. Prachtig omgewerkt tot een gebed van de NT kerk voor ieder die Jezus nog niet of onvoldoende kent (dus voor pastoraat en voor evangelisatie)	C2/r1 'genadeschijn' – vreemd woord
LvdK	182		Lied in de lijdenstijd. Variant op het bekende '1000 maal dank'. In 6 coupletten volwaardige gedachtenis van Jezus' lijden voor ons	Hebben we mooier in GK 89. Afwijzen.

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LvdK	187		<p>- Lied op Jezus' lijden met overgave van de gelovige. Bijbelse hoop in doodsangst en belofte van toewijding sterk verwoord (op bijna bekende wijs van Lied 67)</p> <p>- vs 1: is dit bijbeltaal? Is vs 3 wel Schriftuurlijk? Afwijzen.</p> <p>- C1/r5 'Daar gaat het en het wordt zo moe' – waar slaat dat op?</p>	
LvdK	193		Lijdenslied met zinspel op gebed van moordenaar aan 't kruis en variatie op het bekende gedicht "t en sijn de joden niet, heer Jesu" - geestelijk verantwoord	
LvdK	194		Lijdenslied met uitgangspunt in Kol. 2: 14 zoals ook verwoord in avondmaalsformulier. Mooi verwoord voor 'goede' vrijdag	
LvdK	196		<p>- Paaslied met uitgangspunt in lofzang van Mozes en Mirjam. Sterke heilshistorische verbinding. Goed voor christenen.</p> <p>- vers 3, 4 piëtistisch? Afwijzen.</p>	
LvdK	197		<p>Paaslied start met driedeling hemel, aarde en hel. 'Hel in jammerklacht'</p> <p>- beetje bedenkelijk voor onze tijd. Maar een Cisterciënzisch lied: dus uit de reformatorische kloosterbeweging in de 12e eeuw, en nog oudere wortels in de 6e. In die tijd nog levend idee van het 'nedergedaald ter helle' dat Jezus naar het dodenrijk daalde om de doden te bevrijden van het oude verbond, zie couplet 2. Discussie over die uitleg mogelijk. Ik vind dat deze uitleg moeilijk is om vanuit 21e eeuw in te leven, laat staan zingend te beleven voor NT christenen. Nee?</p>	<p>- Akkoord maar de melodie is wel heel erg Middeleeuws; een goede cantorij is noodzakelijk. "... ooit internationaal verbreid...", maar dan wel héééél lang geleden en wij zijn allang het klooster uit...</p> <p>- C1/r1 'De dag rijst rood in het verschiet' – geen idee wat dit beteken</p>
LvdK	200		Paaslied : typisch middeleeuwse beleving: met combinatie van Pasen en voorjaar (dat doen ook div. kerstliedjes uit die tijd met kerst en winter). Hoe dit geval ooit zingbaar is, geen idee, maar qua tekst wel bijbels verdedigbaar.	
LvdK	216		Paaslied: prachtige tekst als danklied op Jezus' overwinning	

Bundel	Nummer	Criterion 1	Criterion 2	Criterion 3
LvdK	218		Paaslied als getuigenis van kerk en alle christenen ter bemoediging voor het leven uit geloof. Met in couplet 7 verdichting van 1 Kor 15 slot.	
LvdK	224		Jesaja 48 : 20, 21 'Trekt weg uit Babel' : prachtige belofte die in Openb terugkomt: mooi en christelijk berijmd, maar onduidelijk waarom juist dit als Paaslied geldt.	C4/r4 'bronnen geslagen als wonden' – vreemde vergelijking of zit er een diepe gedachte achter?
LvdK	226		Hemelvaartslied - vroegmiddeleeuwse aanbedding van de hemelse Christus; met mooie combinatie van verschillende bijbelse aspecten.	Nogal zware middeleeuwse melodie
LvdK	235	Voordeel van de twijfel	- Lied voor tussen Hemelvaart en Pinksteren, en ook bruikbaar het hele jaar door: gebed om vereniging van christenen door de Geest één vanuit de Heer - C1/r3 ' Wij hunkren naar een teken' – welk teken wordt hier bedoeld?	
LvdK	236		Pinksterlied - ook weer typisch voor middeleeuwse kerkliederen: zingend doorlopen van bijbels verantwoorde geloofsbelijdenis	- Geen sterke tekst - Niet weg van de lastige melodie - Akkoord maar wel voor de cantorij en niet voor de gemeente - C1/r1 Wat is 'de jaarkring' en wat heeft het met Pinksteren te maken?
LvdK	237		Pinksterlied - het bekende 'kom' dat vrijgemaakten vervangen hebben door 'o', omdat de Geest al is gekomen. Maar met Ef. 5:18 bijv. nog steeds vragen of de Geest ons komt vervullen en dat bidden we ook bij elk avondmaal. Dit lied niet veel meer en anders dan het lied in het Gereformeerd Kerkboek. Bijbels verantwoord dus. Maar waarom extra?	- Lijkt sterk op GK 103 - Akkoord maar ik weet wel wat er gebeurt: zing maar op de wijs van O Schepper uit de 41 gez.

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LvdK	242		Pinksteren: lang lied in 7 coupletten diepgaande bijbelse bezinning in dichtvorm op het werk van de Geest voor de kerk vandaag - Lutherse spiritualiteit proef ik	- Vers 1: dit zijn niet mijn woorden - Van lage bes tot hoge f! Mooi, maar moeilijk. Ook op melodie 'Dankt, dankt nu allen God'. - Akkoord maar dit is een lied voor een solostem of cantorij en niet voor een gemeente
LvdK	244		Nog een Pinksterlied op de bekende wijs van 'Wachet auf' en ook naar inhoud merkbaar hoe de Geest de geloofsverwachting wekt en levend houdt	Vers 2 en 3: zwak taalgebruik
LvdK	246		- Meer eigentijds Pinksterlied: bijbels en actueel in levende missionaire gemeente - Wordt de Geest in dit lied niet voorgesteld als een kracht? – zo kun je het in ieder geval wel opvatten	
LvdK	249		Op bekende wijs "dankt dankt nu allen God" een Pinksterlied : bijbelse gedachten gaan wel schuil onder het mooie dichtwerk. Maar alle coupletten goed christelijk.	
LvdK	258		Lied op Drie-enige God: in lijn met de andere die we al hebben; in overeenstemming met de bijbelse geloofstraditie	Lijkt sterk op GK 109; weer twee dezelfde liederen. Afwijzen.
LvdK	286		Het 'geef vrede' van 285 is bekend en geliefd: dit is een variant in 5 kortere coupletten: ook voluit bijbels en actueel bruikbaar	Hoogdravend woordgebruik. Dichterlijk?
LvdK	301		Prachtig bijbels loflied: combinatie van ideeën over vreemdelingschap in ballingschap (Ps. 137, Jer. 29, Openb 14). Wat overdadig kerklating, maar het meeste is wel bekend in de zangtraditie. "Leven met God in gloria" : wat wil je nog meer? Ooit afgewezen, maar graag terug!	- Afwijzen: vers 2 (slot) en 3 en 5: dat is toch niks? - een vreemd, archaïstisch lied.

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LvdK	303		De eerste drie woorden hebben wij als GKers (GK 119) maar veranderd in 'kerk van alle tijden' om misverstanden te voorkomen? Lied is best bijbels, net als onze eigen variant. Onduidelijke variatie. Tekst iets meer eigentijds. Bedoeld als vervanging?	Afwijzen: lijkt erg veel op GK 119 (weer twee van 't zelfde)
LvdK	304		Idem met 'God is getrouw' (deze liederen in 90er jaren een hype, en nu zijn velen er al weer op uitgekeken?). Bijbels, natuurlijk net als GK 118. Maar welke wordt het?	Afwijzen: lijkt erg veel op GK 118 (weer twee van 't zelfde)
LvdK	306		Een lied van Zwingli! Mooi voor kerkelijke eenheid. Bijbels verantwoord	
LvdK	326		Christelijk pelgrimslid, geworteld in Jezus' onderwijs van de bergrede en andere profeten en apostelen	
LvdK	330		Lied op woord en prediking onder alle landen en volken. Sterke bijbelse grond	Vers 2 en 3 zeer matig
LvdK	331		Gezongen geloofsbelijdenis uit de Lutherse traditie (wijs ook bekend uit Lutheraanse kerkmuziek). Goed christelijk. (maar hoe je het gezongen krijgt is de vraag!)	- Oud taalgebruik - voor gemeente niet zingbaar
LvdK	334		- Dooplied: ook bijbels verantwoord (wel wat oubollig in vergelijking met 335/6) - C4/r4 'Herder, neem uw schaapje aan' – strookt dit wel met de zekerheid van het verbond (kort aangeduid)?	
LvdK	349		Lied speciaal voor gewas/arbeid-diensten: bijbels geïnspireerd gebed om brood voor de armen en dat wij er zelf wat aan doen (voor de Micha-campagne dus!)	Oud taalgebruik
LvdK	364		Avondmaalslied aansluitend op 'zulks niet alleen met woorden, maar ook met de daad jegens elkaar bewijzen' en 'hiertoe helpe ons'. Op basis van apostolische brieven.	Opwekkingachtig
LvdK	375		Morgenlied, variant op andere bekende. Met eigen sprekende bijbelse motieven	Afwijzen: piëtistisch?

Bundel	Nummer	Criterium 1	Criterium 2	Criterium 3
LvdK	383		<p>- Avondlied, variant op ons bekende GK 134: dat is meer een voorbedegebed, en dit meer persoonlijk gebed voor de nacht. Bijbels en gelovig doordacht.</p> <p>- C3/r4 'o Geest, die boven de afgrond zweeft' – om welke afgrond gaat het hier?</p>	Afwijzen: lijkt erg veel op GK 134 (1 is genoeg)
LvdK	390		<p>'k Wil u o God mijn dank betalen</p> <p>- Ons GK 137; wij hebben dan weer de variant 'ook aan de avond van mijn leven' met 'nog een lied'. Dus zeg maar samenzang als bejaarden. Terwijl dit lied het oorspronkelijke (?) heeft van 'eens aan de avond' een 'hoger reiner lied' - waarbij gedacht wordt aan het lied na het sterven. Verder een tweede tussencouplet. Ook ter vervanging bedoeld?</p>	Afwijzen: is hetzelfde als GK 137 (1 is genoeg)
LvdK	399		<p>Ons GK 139. Even bijbels. Deputaten willen dit als betere tekst vervanging laten zijn voor het ons vertrouwde. Dat gaat dus niet meer over al of niet schriftuurlijk.</p>	Afwijzen: is hetzelfde als GK 139 (1 is genoeg)
LvdK	401		<p>Ons GK 142 en 143 'Vaste burcht' - zal allemaal wel bijbels zijn en zo, maar de zin van al die varianten ontgaat mij volledig. Dus strategische deputatenkeus.</p>	Afwijzen: hebben we al in GK als 142 wn 143 (en da's al 1 teveel)
LvdK	406		<p>- Lied op liefde voor Jezus. Liefde niet uit angst of egoïsme, maar om hemzelf. Is wel een herkenbare vraagstelling uit het geloofsleven. Maar - om ff de kritiek op Opwekking aan te halen - nogal ikericht lied. Je moet alle coupletten zingen om de clou te begrijpen. Niet direct onbijbels, maar ik ervaar het ook niet als inspirerend.</p> <p>- Vs. 1 kun je niet volhouden! Gered willen worden is ook een kant van de zaak.</p> <p>C1 In het licht van 1 Petrus 1, 9 heb ik echt bezwaar tegen dit couplet.</p>	Afwijzen: oud taalgebruik (piëtistisch?)
LvdK	410		<p>Lied voor elke dag en mooi voor het begin van de Woorddienst. Mooi om met de Böhmsische mystiek mee te zingen over het innerlijk licht. Bijbelse verantwoord in het licht van 1 Kor. 2 en 2 Kor. 3.</p>	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LvdK	426		Mooi geloofslied, gedragen door bijbelse gedachten met name uit de psalmen.	Wat een geredeneer
LvdK	428		Ook geloofslied, met motieven uit Johannes 10. Goed voor geloofssteun.	Afwijzen: piëtistisch?
LvdK	431		Loflied op God in de geest van de psalmen	Mij te zoet in taalgebruik
LvdK	443		Wesleyaans lied, wat anders dan de vorige uit de Duitse kerktraditie. Als bijbels motief is aanwijs Joh 14: 23 met Joh 15 God en Jezus willen in ons wonen en ons rein maken	Mij te zoet in taalgebruik
LvdK	445		Het bekende 'ruwe stormen mogen woeden' is pas het derde couplet. Alle drie bijbels van inhoud. Maar in het 'door Hem ten hemel gaan' ervaar ik een stukje gedateerde spiritualiteit. Bijbelse verwachting kijkt uit naar de hemel op aarde. En in die geest kun je het lied dus ook zingen.	Vers 1???
LvdK	449		Ons GK 155 - natuurlijk even bijbels. (alleen strategische keus van deputaten snap ik niet: deze varianten kun je toch gewoon overslaan en intussen een ander lied kiezen?)	Afwijzen: hebben we al in GK 155
LvdK	451		Ons GK 140 - natuurlijk even bijbels. (alleen strategische keus van deputaten snap ik niet: deze varianten kun je toch gewoon overslaan en intussen een ander lied kiezen?)	Afwijzen: hebben we al in GK 140
LvdK	453		Lied op geloofszekerheid. Mooie aanvulling. Bijbels verantwoord. (en fijn dat op deze manier ook Schütz als melodiedichter wordt meegenomen in de lijst)	
LvdK	455		Mooi lied van vertrouwen en verlangen. Bijbelse motief o.a. in Fil. 1. Alleen de laatste regel snap ik niet goed: welke broeders vind ik nu waar weer?	Afwijzen: piëtistisch?
LvdK	462		Het 'ontwaak gij die slaapt' komt bijbels gezien uit Ef. 5, Rom. 13 en 1 Thess. 5. Verantwoord dus.	

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LvdK	484		- Pelgrimslied voor twijfelaars. Pastoraal bruikbaar. Thema zelfverloochening. Met bijbels motief mogelijk de klacht van Jeremia (bijv. hfst 17) - C4/r.3,4 Wordt onze levensweg net te zeer geïdentificeerd met de weg van de Heiland?	Afwijzen: piëtistisch?
LvdK	488b		Lied op schepping en leven met God, met motief uit Paulus' rede Hand 17	Akkoord (maar waarom niet gekozen voor 488A; het swingende karakter van de melodie van B is niet erg in overeenstemming met de toch wat ingetogen tekst).

C. LUEK.

Algemene opmerkingen n.a.v. LUEK

* Laat het percentage Borkent-liederen niet te groot worden! Bepaalde 'Borkent-metaforen' zullen op termijn gaan vervelen of ergeren.

De reserve-liederen verdienen opgenomen te worden ter vervanging van de zwakste liederen uit de eerste deputaten-selectie.

* m.b.t. de reservelijst: zit voor mij weinig inspirerends bij. Wat gedateerd taalkleed, kerkbladgedicht-niveau. Daarvan hebben we bvia het Liedboek al genoeg binnen gekregen, terwijl we juist de psalmen opnieuw berijmden en de kerkelijke geschriften aan moderner taalgebruik aanpasten.

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LUEK	1		Lied op 1 Kor 15 en goed voor begrafenissen; heel bijbels	Vers 3: zonen, en de dochters dan? Inwonen ken ik, maar inleven is voor mij wat anders.. Saaie melodie

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUEK	2		Lied op Pred. 3 en 7 (en 1 Tim 6) op werk en Gods leiding elke dag; bruikbaar voor gewas&arbeid diensten; bijbels verantwoord	- Poëtisch zwak lied (rijm, metafoor bladgoud). Refrein in vs. 1, 2 en 3 klopt logisch niet. - rijmelarij: couplet 2 'bladgoud' en couplet 3 'opzien in de diepte' - vers 1: plezier van werk? In het werk ken ik. - vers 1: toekomst doet?
LUEK	3		- Kerstlied met kindrefrein; lied voor volwassenen met kinderen; tekst zinspeelt verantwoord op Jes. 9 en 11 - Dit zet kinderen op het verkeerde been. De leeuw wordt niet je 'vriendje'. Pas op voor romantische Artis-eschatologie. Vgl. voor een bijbelse leeuw: Ashlan in Narnia. - vers 3: het Lam regeert nu al	melodie begint lastig + soms te hoog r5 r7
LUEK	4	Heb sterke twijfel of we NTisch perspectief (het nieuwe Jeruzalem) nú zó moeten bezingen vanuit een volkomen OTische situatie (alsof we nog naar het oude Jeruzalem optrekken) Niet akkoord	- Adventslied op Jesaja 60 ; goed bijbels; ook in combi met Openb 20 – 22 - erg OTisch. Zou mooi zijn als de relatie met de aanhaling in het NT ('Ontwaakt gij die slaapt en sta op de dood en Christus zal over u lichten') hierin had doorgeklonken. Zo voegt het weinig nieuws toe.	- zingbaar?? - mooie melodie, waarin het stralen doorklinkt
LUEK	5		- Zoals aangegeven een lied bij Matt. 2 en Op 21: inhoudelijk bijbels en confessioneel - Zijn macht en status altijd obstakels?	Typische Borkent-beelden (obstakels, defilé). Gaat dat niet gauw vervelen?
LUEK	6	Weinig te gebruiken, behalve de laatste veren als 'los' dooplied.	- Lied op Jezus' doop met uitleg van Jordaan als watergraf en duif als vredessymbool: niet omstreden maar niet onverantwoord - Wat geforceerde overgang van Jezus' waterdoop naar onze doop in de naam van de Drie-enige,	Zwakke elementen: Jezus ging te water. Een schip wordt te water gelaten! Met als volgend rijmwoord: status. Niet fraai. - worden alleen coupletten 1 en 4 voorgesteld?

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUEK	7		<ul style="list-style-type: none"> - Bruikbaar lied voor lijdensijd en Goede Vrijdag: elk van de '7' kruiswoorden een couplet: niet slecht - Vers 7: machtsvertoon heeft bij ons een negatieve klank. Dit kun je zo niet aan de naam van onze Heer koppelen. - wel een mooi lied over al die kruiswoorden 	<ul style="list-style-type: none"> - Zwakke tekst. Qua taal hier en daar onder de maat (te midden moord en roof; het uiterste van dood). - meer voor koor dan voor gemeentezang - vers 5: het 'hert' doet hier wat gewrongen aan - vers 7: wat is opgang? Ik ken die term wel, maar dat is dan een kanaal, de opgaande. - vers 1: helaas weer een noot tekort op het kyriE. De gemeente maakt er al kyri van en dat wordt weer bevestigd.
LUEK	8	De liturgische link met de veertig-dagentijd (invocabit, reminiscere) is geforceerd, klopt niet (Petrus op Palmarum) en zal voor velen onbegrijpelijk zijn.	<ul style="list-style-type: none"> - Lied voor lijdensijd tot en met Pasen (met wat moeilijk verstaanbare kerklatijnse aanduidingen): bijbels verantwoord met christelijke toepassing - Telt iedereen mee op weg naar Pasen? Was Jezus 'misschien' te moe? - wel een mooi lied over al die kruiswoorden 	<ul style="list-style-type: none"> - Taalkundig hier en daar heel zwak: uren dorste en zure spons; Jezus doet zijn eigen psalmen. - de melodie vraagt om moeilijkheden! (m.n. variatie 2/2 en 6/8 maat) de tussenkopjes ("invocabit" e.d.) roepen vragen op het refrein ("iedereen telt mee") is nietszeggend - zingt niet - invocabit of invocavit?
LUEK	9	<ul style="list-style-type: none"> - De zin van dit zingen ontgaat mij - kinderlijk (met het oog op huishoudelijke godsdienst-oefening?) 	Lied op Luk 24 met beleving van de Emmaüsgangers; mooie bijbelse uitleg	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUEK	10	Kinderlijk (met het oog op huiselijke godsdienstoefening?)	Lied op kerk en zending, op Jezus als verzamelaar van mensen. Heel Bijbels.	
LUEK	11	Kinderlijk (met het oog op huiselijke godsdienstoefening?)	Over de bijbel en wij als boek van Jezus: achtergrond Joh 21 en 2 Tim 4. Maar in 2 Tim 4: 2 'gelegen of ongelegen' en hier 'voor wie maar wil vindt hulp'. Dat is toch wat beperkend. Teveel?	
LUEK	12		- Variatie op bekende TE DEUM (GK 139). Korter en net zo bijbels - mooi!	Melodie heel mooi!
LUEK	13		Lied op het mensenleven, geschapen voor geluk. Hm, hm, spiritualiteit heel eigentijds ; bijbelse achtergrond mogelijk Prediker en 1 Kor 13 en 15. Bijbels verantwoord. Hopelijk valt de volksmelodie uit Wales een beetje in de smaak	- prachtig lied met een mooie melodie, maar de tweede helft van het laatste couplet is rijmelarij die op mijn lachspieren werkt - vage tekst - wat inhoud betreft minder geschikt voor zingen in de eredienst - aansluiting bij het Engelse kerklied is aan te bevelen (hoewel we dan waarschijnlijk nog weer een heel wat dikker liedboek krijgen, daar onze liedcultuur tot dusver nogal continentaal bepaald is).
LUEK	14		Lied in advent, lijdenstijd en bij zondag van lijdende kerk en diensten bij wereldrampen : bijbelse verantwoord gebed voor de lijdende kinderen	- Melodie niet te gebruiken - waarom in vers 2 de structuur van herhaling van de laatste regel doorbroken?

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUEK	15		In dezelfde sfeer een lied : bijbels achtergrond Rom. 8 het zuchten van de schepping en wij zuchten mee	- Dit kan toch niet gezongen: gas, water, licht (Nuts-bedrijven) en oliebij. - melodie niet te gebruiken
LUEK	16		Als metafoor het bijbels ark verhaal van Gen 9. En het oud-christelijke motief van de kerk als ark - allegorie op 2 Petrus 2: 5. Wat één zo'n vers een invloed heeft! Lied dus nauwelijks bijbels, wel oud-christelijk. - vers 7: is de kerk op zoek naar een ankerplaats? Dat zou niet best zijn?	Vers 3: waar komt die t van Komt vandaan?
LUEK	17		Eigenlijk adventslied, maar mogelijk in volgorde van kerkelijk jaar passend bij voorliefde om in zomermaanden uit Ruth te preken?! Bijbels verantwoord gedicht op het evangelie in Ruth	Hoog traditioneel 'rijm-gehalte' cq 'kerkblad-gedichten'; geldt m.i. voor al de liederen van Jphan Klein. Wat voegt dit toe aan het Kerst-repertoire?
LUEK	18		Lied in de rij van 14 en 15: begint met zuchten en loopt uit via gebed op hoop; bijbels verantwoord (Rom. 5 en 8) en aan te bevelen	Doet wat ouderwets aan
LUEK	19		- Lied op 1 Kon 18: Elia versus de Baälpriesters; Bruikbaar bij geliefd Bijbelgedeelte - Merkwaardig: dit lied over Elia spreekt ineens ook over 'een bijl die bovendrijft'. Maar dat is uit de historie van Elisa! Vreemde koppeling.	- prachtig lied met een mooie melodie, maar de tweede helft van het laatste couplet is rijmelarij die op mijn lachspieren werkt - coupletten 2 – 8 niet geselecteerd? Laat dan de rest ook maar weg. Gelijksoortige teksten in de psalmen voorhanden (en in de Elias van Mendelsohn)

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LUEK	20		Nog maar weer eens een verdichting van het apostolicum; bijbels en confessioneel niks op tegen - voorkeur voor letterlijke berijming ipv parafrase	Mooie berijming op mooie melodie
LUEK	Res1		Bewerking van Psalm 2; bijbels gemotiveerd voor de adventstijd; zeker ook uit het gebed van Handelingen 4!	
LUEK	Res2		Lied voor kerk, belijdenis & avondmaal, en voor verkiezingstijd en ChristenUnie! Bijbels en confessioneel verantwoord	
LUEK	Res3		Lied op de opstanding, bijbelse achtergrond in 1 Kor 15 en vergelijkbare andere gedeeltes. Passend bij begrafenisdiensten	
LUEK	Res4	Zeer geschikt, troostvol: aanbevolen!	- Bijbels motief in Fil. 4 : 4 - 8: heel mooi. Wat mij betreft niet in de reserve! - Knap geformuleerd vanuit de Bijbeltekst: aanbevolen!	Goed zingbaar: aanbevolen!
LUEK	Res5		Uit Joh 6: 68 en Rom. 30 met Rom. 10 en Jes. 2 en Joh 7: voldoende Schriftuurlijk onderbouwd dus. Eigentijds gelovige. Niet in reserve, maar goedkeuren!	

D. LUAB.

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LUAB	1 (3)	- Lied voor begin en toonzetting van de eredienst - Voegt wel iets toe. Een introïtuslied voor de zondagse eredienst.	- vs 5 zijn gezangen zalig?? RK invloed? - Allemaal Bijbels verantwoorde coupletten in kerkelijke taal	Waarom nu 'zalige gezangen'?

Bundel	Nummer	Criterion 1	Criterion 2	Criterion 3
	2 (9)	<ul style="list-style-type: none"> - Dit lied is als ZG6 nr. 48(!) door Amersfoort-C. bij stemming niet vrijgegeven. Ik zie geen nadere argumentatie. Vooralsnog dus niet akkoord - Een lied voor een literaire elite, niet voor de gemeente van vandaag 	<ul style="list-style-type: none"> - Lied voor begin en toonzetting van de eredienst, maar voor alle kerkelijke jaarfeesten; in overeenstemming met Bijbelse motieven; introgebed met kyrieleis voor de eredienst - erg veel vragen van beneden naar Boven. Het gaat met grote regelmaat in de meeste verzen om ons, ons, ons. Verder mis ik wel iets dat 'zondeschuld verwoord'. - inhoudelijk mager 	<ul style="list-style-type: none"> - Te fragmentarisch - we zijn niet zo vertrouwd met de litanie. Melodie benadrukt het kyrieE. Maar verder heb ik niet zoveel met dit lied (foei, wat een eigentijdse opmerking)
LUAB	3 (11)	<ul style="list-style-type: none"> - Als Introïtus wel een heel erg dunne tekst. Moeten we hiermee de eredienst beginnen? - Een lied voor een literaire elite, niet voor de gemeente van vandaag - weinig inhoud 	<ul style="list-style-type: none"> - Beetje vaag betekenisspel met licht, nacht enz enz. Maar niet onjuist. - inhoudelijk mager 	Stroeve taal: 'onze toekomst aan het donker afdwingt'.
LUAB	4 (36)		<ul style="list-style-type: none"> - vs. 1 r4 vrede vinden als zijn brood?? - bewerking van Psalm 91: mooi gedaan 	<ul style="list-style-type: none"> - vlakke melodie; voorkeur voor wijs Ps. 118 - vers 1: vrede' vinden 'als zijn brood'? - vers 2: engelen (mv) wordt gids (ev); kan taalkundig, maar ik vind het niet fraai.
LUAB	5 (37)		Bewerking van Psalm 96: ook OK	Mooie tekst, mooie (juichende) melodie
LUAB	6 (48)		<ul style="list-style-type: none"> - God is liefde. Nou en of (1 Joh.4). Maar daarmee is de liefde die in het Hooglied wordt bezongen nog geen God. Verwarrend woordenspel. - Lied op liefde, met Bijbelse achtergrond van Hooglied en 1 Kor 13 en 1 Joh - inhoudelijk mager 	<ul style="list-style-type: none"> - Je waant je met deze melodie in een Engelse kerk. Zijn heel wat hymns op deze melodie. - Vers 6, r2-3: melodie sluit niet aan op tekst.

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUAB	7 (49)	<p>- ik snap niet, dat een lied toch weer van deputaten mee moet doen, terwijl je6t al afgewezen is. Was dat een domme synode of zo? Zet er dan bij waarom 't lied werd afgewezen en waarom dat helemaal ten onrechte is.</p> <p>- voor het eerst gehoord bij de uitvaart van mijn voormalige RK-baas in de basiliek van Bunnik.</p>	<p>- Blijven bij afwijzen. De eerdere afwijzing zal op goede gronden zijn gebeurd. Deputaten confronteren zich er niet mee. Het argument van de tradities die in andere kerken aan het ontstaan zijn spreekt niet aan. Bedenk wel dat dit kerken zijn waar wij maar bar weinig affiniteit mee hebben, zoals de vroegere studenten-ecclesiae! En is dit een schrijftuurlijk lied? Er worden een aantal noties uit Jes. 35 als kretologieën in het lied verwerkt en verder wordt er naarstig uit de duim van Oosterhuis gezogen. De Here niet zo nadrukkelijk genoemd? Niet! Ik pas.</p> <p>- Ik mis bij deputaten een confrontatie met de argumenten voor de eerdere afwijzing van dit lied.</p> <p>- Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als "dat lied is ook wel aardig", dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!!</p> <p>- Herdichting van Psalm 126 i.c.m. Jes. 35: beetje ingewikkeld dichterlijk "rotsen staan vanaf de dagen der schepping vol water maar dicht" – moeilijk, maar kan</p> <p>- in Jesaja 35 gaat het zeker ook om God als wreker van het kwaad. Hij vergeldt! Ook in psalm 126 dat aspect van bevrijding/verlossing van . . . Ik zie dit niet zo terug in 't lied. Vers 3: 'de dode': ik zie de relevantie niet. Conclusie: afwijzen.</p>	<p>- No. 1 bij de NCRV zal het lied geworden zijn mede dankzij Jan Publiek die liever een CD opzet dan de kerkdienst frequenteert...</p> <p>Daarbij komt nog dat m'n hart schreit als ik 8 d's, 5 e's en 2 f's zie. Arme gemeente...</p> <p>- mooie melodie, maar ik vrees dat hij voor een gemeente onzingbaar is!</p> <p>- voor gemeente moeilijke melodie</p> <p>- melodie vereist wat oefening (ik zat naast een collega die in een RK-kerkkoor zong; samen kwamen we ook aardig door de Latijnse mis). Maar tekst en melodie vind ik erg mooi en goed passend bij begrafenissen. In mijn kooruitvoering heet dit lied: het lied van de opstanding.</p>
LUAB	8 (54)		<p>- Sterke dichting op Ez. 37 en het levensfeest van de Geest</p> <p>- inhoudelijk mager</p>	<p>Melodie wat dor en doods. Zeker klinkt hier niet de verbazing van Ezechiël in door. En ook niet het juichend vergezicht (vs. 6).</p>

Bundel	Nummer	Criterion 1	Criterion 2	Criterion 3
LUAB	9 (56)		Bewerking van Apocriefe tekst: gebed van de drie vrienden in de oven. Wel in overeenstemming met Lofpsalmen zoals Ps. 136, 148 en 150	Vlotte versie van psalm 136 (want met 22 coupletten begint het refrein wel wat te vervelen, hoewel wel bijbels cultureel bepaald)
LUAB	10 (58)		- Eenzaam en vol vragen. Volgt dit uit Matth. 4? - Lied op de 3 verzoeken in de woestijn, met intro en uitleidingscouplet: verantwoorde verdichting van het evangelie - ik houd niet zo van de term 'het met Gods Woord wagen (vs. 5). Zit een onzekerheid in, die m.i. zeker niet voor Jezus gold: Hij waagde het niet, Hij vertrouwde er op. En zat Jezus vol vragen (vs. 1)?	
LUAB	11 (61)	Moet dit in het kerkboek? Meer voor een bijbelklas/ kleuterschool.	Lied voor Palmzondag. Wel gedicht beperkt tot de blijde intocht. Dus beperkt, maar daarin het evangelieverhaal goed getroffen. Ook voor 2e Advent	de melodie vraagt om moeilijkheden! (m.n. variatie 6/4 en 2/2 maat)
LUAB	12 (63)		- Is het Schriftuurlijk om over de Geest te spreken in termen als "opjagen"? "Hij werd als wij bekoord." Als wij(?). Bekoord: zonder Paapse kennis snap je hier toch niets van? (...en leid ons niet bekoring, maar verlos ons van het kwade, Amen komt zo uit het Roomse Paternoster; het kan mij niet bekoren). Ongezien en in deemoed? En nog eens bekoord. En ja hoor: Verlos ons van het kwade... . Tenslotte: zijn wij gedoopt ten dienste van elkaar? Niet akkoord - Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als "dat lied is ook wel aardig", dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!! - Lied op Jezus' doop en verzoeking in de woestijn: ook toegepast op ons. Bijbels verantwoord - couplet 10 heeft een slap slot.	- Wat oudtalgig: deemoed; bekoord. - vers 8: 'bekoord' = verleid, verzocht? - ouderwets/ RK-taalgebruik met het woord 'bekoring' (vs. 5 en 8). - vs. 7: melodie vereist dat 'en' in tweede regel staat

Bundel	Nummer	Criterion 1	Criterion 2	Criterion 3
LUAB	13 (65)	- Mooi kinderlied bij het Bijbelgedeelte 'wonderbare spijziging' - mooi voor de kleuterschool	Lied op de broodvermenigvuldiging: evangelieververtelling is goed getroffen	
LUAB	14 (72)	Geen extra waarde naast andere berijmingen van Lofzang van Maria	- Mijn geest verhoogt zich? Klinkt hoogmoedig. - Sterk evangelielied op de verkondiging van Jezus, toen en nu - gezien het verwerkte Bijbelgedeelte Lucas 4:14-30 heb ik inhoudelijk bezwaar. Als het lied berustte op 14-19 zou ik er vrede mee hebben. Het overheersende element dat Kapernaum niet wilde luisteren maar zich verzetten, ontbreekt. Voornamelijk is de gelovige hoorder in beeld. Afwijzen. - inhoudelijk mager	
LUAB	15 (74)		- Zwakke berijming van de Lofzang van Simeon. Soms meer vrij gedicht. Kan oude tekst niet vervangen - Hanna Lam tekst: dus meer voor kinderen? Op de groei. Heel goed	Datheense wijze van berijmen met wisselend aantal lettergrepen per noot houd ik niet van.
LUAB	16 (79)		- Berijming op Rom. 12; goed, wat ouderwets; en couplet 1: als ik - muzikaal minder onderleg - goed begrijp wat 'opmaat' is, dan is naar mijn idee Gods liefde meer dan een opmaat en ook tegelijk de dragende ondertoon voor heel de levensmelodie - inhoudelijk mager	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUAB	17 (86)		<p>- U zult wel denken: die man is ook geen fan van Oosterhuis. Dat klopt. Deputaten proberen het "Rechtens God gelijk" te verdedigen maar zulke woorden moet je de gemeente niet op de lippen leggen.</p> <p>Niet akkoord</p> <p>- Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als "dat lied is ook wel aardig", dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!!</p> <p>- 'rechtens God gelijk' roept bij mij vragen op. Jezus is God uit God. En het 'rechtens' kan opgaan voor Jezus, mens die het recht heeft zichzelf Zoon van God te noemen. Maar naar mijn idee wordt aan het geheim van Jezus' persoonlijkheid te weinig recht gedaan. Ook niet in de geest van Fil.2 Dus maar beter niet doen. Jammer van op Fil. 2 zou ik graag een berijming zingen. Nee.</p>	Eén keer 'totterdood' (vs 3) in het kerkboek vind ik wel genoeg.
LUAB	18		Dit vind een echte hymne: eigentijds kerkelijk loflied op God Drie in een.	
LUAB	19	Kort en krachtig; zie ik wel zitten in de dienst bijv. na het gesproken Apostolicum		
LUAB	20		Sterk lied op het teken van de doop! Met bijbelse en oud-liturgische wortels. Sluit goed aan bij het klassieke doopgebed. Of op de derde scheppingsdag de aarde 'uit het water is geroepen' of dat de zee is teruggedrongen, of dat gewoon scheiding tussen die twee is gemaakt: ik denk dat elke uitdrukking z'n eigen metaforische zeggingskracht heeft.	
LUAB	21		Aardig avondmaalslied. Goed evangelisch naar Matt. 25. Maar gezien couplet 3 wel bedoeld voor de 'staande viering'!	

Bundel	Nummer	Criterion 1	Criterion 2	Criterion 3
LUAB	22		Ook een avondmaalslied. Te persoonlijk? Ik denk goed bijbels en passend bij met name de uitnodiging in formulier 3 'kom dan tot de tafel...'	
LUAB	23	<p>- Op de tekst niets aan te merken; toch hef ik liever de lofzang aan bij het uitgaan van de dienst...</p> <p>- Een liturgische variant op het "dona nobis pacem" - afscheidslied aan het eind van de dienst. Niks mis met dat gebed</p>		
LUAB	24	<p>Moeten we de gemeente hier echt mee vermoeien? "... en voor velen iets ongrijpbaars houdt", merken deputaten zelf al op. Ook een wat meer diepzinnig lied moet toch wel eens grijpbaar worden? Maar deze hoogdravende en zweverige poëzie is aan de gemeente niet besteed vrees ik. Dan maar een iets onevenwichtiger bundel... Niet akkoord</p> <p>- mijn bezwaar heeft – denk ik – met criterium 1 en 2 te maken: ik vind met deputaten dit lied ingrijpbaar en zo niet geschikt voor gemeentezang</p>	<p>- Is dit licht het licht van Christus?</p> <p>- Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als "dat lied is ook wel aardig", dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!!</p> <p>- Vet diep gedicht van Huub Oosterhuis op Jezus Licht uit Licht die in ons wil wonen en onze gids door het leven wil zijn. Bijbels verdedigbaar. Een doordenkertje dus.</p>	<p>- Dit vraagt te veel uitleg, en blijft onduidelijk.</p> <p>- veel te veel woordspelletjes met 'licht'; couplet 2 regel 3,4,5: 'vaderlijk licht'; 'licht, kind in mij'</p> <p>- Onduidelijke taal</p> <p>- te moeilijk te doorgronden voor de gewone kerkganger, denk ik. Amper concretisering naar Hem toe die het Licht is. Afwijzen.</p> <p>- de tekst vraagt om nadere uitleg. Dat is minder geschikt voor de gemeentezang, omdat de leden van de gemeente doorgaans geen poëten zijn, maar wel op een begrijpelijke manier hun geloof moeten kunnen uitzingen.</p>

TOETSINGSPLAN KERKMUZIEK

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LUAB	25	Goede adventsliederen, en zinspeling op apocrief Baruch mag, naar NGB 6 - Ik begrijp niet dat een lied met een vers gebaseerd op de Apocriefen een aanbevolen lied moet zijn. Afwijzen.	Onduidelijk om wie het gaat: een volk ver weg, een volk dichtbij.	
LUAB	26		Vers 4 spreekt te algemeen, los van elk verband of kader waarin uitspraken daarover in de HS staan, over wonderen door gelovigen. Te onbeschermd. Het kan mensen zomaar in moeite brengen. - Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als "dat lied is ook wel aardig", dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!! - Lied bij prediking uit de evangeliën: goede aansluiting bij evangelieverhaal; refrein uit Joh 6: 68	
LUAB	27		Berijming op profetie; doet me denken aan Liedboek 42; in lijn met bijbelgedeelte Zach. 9: 9-10	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUAB	28		<p>- Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als “dat lied is ook wel aardig”, dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!!</p> <p>- Avondmaalslied; op Lukas 22: 14 - 20? Wel goede inzet. Met ‘gij maakt ons brood en wijn’ van couplet 3 ben ik niet helemaal mee. Ik heb niet het gevoel dat wij de sacramentele Jezus worden voor elkaar. Past wel in moderne RK-theologie van de dichter, maar ik moet er wat teveel hersengymnastiek voor maken. Nee.</p>	
LUAB	29		<p>Bijbelse wortels niet direct aanwijsbaar; wel duidelijk in overeenstemming met evangelie. Weer tekst van Jongerius, net als 18 (95). Goed</p>	<p>moeilijke melodie, omdat we deze vorm niet kennen; wel mooi</p>
LUAB	30		<p>- Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als “dat lied is ook wel aardig”, dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!!</p> <p>- Bijbelse wortels niet direct aanwijsbaar; wel duidelijk in overeenstemming met evangelie. Weer een lied voor avondmaalsliturgie bedoeld; inzet n.a.v. Ps. 118 “dit is de dag”. Inhoud in lijn met de bijbel.</p>	
LUAB	31		<p>Prachtige tekst. Bijbelse ondergrond, al is er niet direct een bijbeltekst aanwijsbaar. Lied om door geregeld zingen ook geestelijk in te nemen</p>	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUAB	32	Op een zomerse dag in juli zeg ik: Hebben we echt behoefte aan een tweede psalm 88?	Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerkliederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als “dat lied is ook wel aardig”, dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!! - Lied uit de leegte, zoals in meerdere Psalmen verwoord “waarom God blijft u ver, bent u boos, antwoord niet” enz. Ook geloofsantwoord in overeenstemming met wat de Psalmen geven en wat het evangelie bevestigt. - inhoudelijk mager	
LUAB	33		- vs. 2 r2 die de ban brak van het bloed ?? - Bekend lied. Bijbels niks mis mee - inhoudelijk mager	
LUAB	34		- Waarom kiest u voor deze nieuwe versie van dit lied en niet voor Liedboek 308? Is “één broederschap rust in zijn troost (308)” niet schriftuurlijker dan “één wordt de mensheid door zijn troost (T209)”? Dat heeft als voordeel dat er nog een reserve-Luab een plaatsje kan krijgen. 't Is maar een advies... - ‘oost noch west’ uit Psalm 81 opgepakt naar de strekking van Gal 3: 28. Kan goed.	
LUAB	35		- zie door deputaten zelf genoemde bezwaren - Lied op gebedsverplichting voor de overheid naar 1 Tim. 2 e.a.p. Goed voor Koninginnedag, Prinsjesdag en zo. Mooie aanvulling in ‘de mooie en evenwichtige bundel’	
LUAB	36		Lied een goede bijbelse bedoeling, niet voor niks op wijs van Ps. 130 ‘uit diepte van ellende’. Met schepping ‘onbeschermd’ wel wat moeite. In licht van Rom. 8 ‘onderworpen aan vergankelijkheid’ wel iets kunnen voorstellen. Het lied noemt wel zonde en dood. En ook bloed van Abel dat roept is goed bijbels thema juist bij vervolging en onderdrukking	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUAB	37		Lied op de uittocht. Beperkt tot Ex 12 verhaal . Geen NTische roep uit Openb 18, jammer.	
LUAB	38		Lied van de wijngaard. Zal wel. Maar wat moeten we daar nu mee? Nee.	
LUAB	39		- Mooi, maar één smet: In cpl 2 wordt de Koning aangesproken (vrolijk zijn <u>uw</u> gasten), maar wie is dan <u>uw</u> Knecht?? De Koning zelf toch? Nou ja, vooruit maar - Lied op het thuis dat God biedt door David en door zijn Zoon. Bijbels gedicht	
LUAB	40		- Vergelijking en beeldspraak zijn niet zuiver: 1. het gaat niet om verschil in brood, maar om gelovig ontvangen; 2. Jezus is manna, akkoord, maar niet 'vermalen als graan'; 3. Jezus leeft niet in voedsel - Verantwoord lied op Jezus als het brood	
LUAB	41		Lied op het nieuwe christenleven. Komt veel in door uit NT brieven	
LUAB	42		Mooi danklied op Romeinen 15 toegespitst op het onderling aanvaarden omdat we aanvaard zijn	
LUAB	43		- Deputaten merken op: dit lied kan gezongen worden bij Zondag 22 HC. Ik zou zeggen: kan alléén gezongen worden bij de behandeling van Z. 22. Alleen in die context past het, want anders ademt het wel erg de sfeer van Telder... Want van "mijn ziel die terstond..." wordt in het lied niet gerept, en is dat de stervende niet tot groter troost? Aarzelend akkoord. - Bijbelse ondergrond is ter proeven in dit lied op doodsangst en levensverwachting - inhoudelijk mager: denken aan de zieleslaap?	
LUAB	44	- Niet geschikt voor gemeentezang - Jammer dat de tekst van NBG51 wordt gevolgd.	Bewerking Psalm 23. Goed en zo. Maar wat heeft dat met 'liturgisch gezang' te maken?	- Toelichting deputaten onduidelijk - te moeilijk; ik zal dit lied nooit laten zingen; de gemeente 'vermoordt' hem

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LUAB	45	Niet geschikt voor gemeentezang	- Mij ontgaat het verband met Ps. 25 ten enenmale. Ik herken er niets van (zoals ik eerder signaleerde bij O.) Dus als bewerking van Ps. 25 niet aanvaardbaar en dit soort liederen selecteren we toch juist als alternatieve psalmen? Dus als er dan toch nog enkele nieuwe kerklieederen bij moeten (conform gemaakte afspraken etc. in het verleden) laten het dan geen twijfelgevallen zijn, of zoiets als “dat lied is ook wel aardig”, dan moeten we er echt niet omheen kunnen zo goed als het is...!! - tekstueel bijbels 45-48 tekstueel allemaal heel bijbels en zo, maar muzikaal onbegrijpelijk	- muzikaal onbegrijpelijk
LUAB	46	Mooi alternatief voor bestaande verouderde tekst. Mits de melodie te zingen is! (zie kolom 3)	Ook een vrije verdichting van Simeon's loflied. Maar doe de tekst veel meer recht dan LUAB 15 - tekstueel bijbels	- Niet te beoordelen zonder dat de melodie erbij gegeven wordt. - elitaire melodie; heel mooi - muzikaal onbegrijpelijk
LUAB	47		tekstueel bijbels	muzikaal onbegrijpelijk
LUAB	48		tekstueel bijbels	- elitaire melodie; heel mooi - muzikaal onbegrijpelijk
LUAB	ResA		- Nee: oude wensen passen niet bij nieuwe wijn Lied op kerkdienst?: maar de levende gemeente is 7 dagen 24 uur een huis, en niet pas in de samenkomst. Er spreken goede woorden, maar ook andere. Dus lied nogal eenzijdig over vrede en geluk en de fijne dienst. Nee.	

Bundel	Nummer	criterium 1	criterium 2	criterium 3
LUAB	ResB		<p>- Deputaten signaleren zelf het ontbreken van het wordeke “naar” maar verbinden daar geen consequenties aan. Waarom niet? Ik til daar toch wat zwaarder aan.</p> <p>Afwijzen</p> <p>- Overwinningslied : lied van aanbidding, in Bijbelse traditie. Ook eenzijdig ‘overwinningstheologie’ maar daar zijn tenminste nog Bijbelse voorbeelden van.</p>	
LUAB	ResC		Lied op Jezus’ avondmaalswoorden, en start in Lukas 4	<p>- Merkwaardige d aan het slot van het refrein.</p> <p>- moeilijke melodie, omdat we deze vorm niet kennen; wel mooi</p>
LUAB	ResD		Melodie Ps. 130 maar tekstbewerking op Ps. 123: kan goed	
LUAB	ResE		Lied op Gods schepping. Vergelijkbaar met ‘dank u voor deze mooie morgen’	
LUAB	ResF		<p>- “Dat laatste zinnetje is een mooi zinnetje...”. Maar de rest ademt wat mij betreft zo’n “goede werken leer” (niet verbazingwekkend gezien O.’s achtergrond) dat ik dit lied niet acceptabel acht. Afwijzen</p> <p>- Wij strijden niet om de gunst van God de Zoon</p> <p>- Eerst dacht ik: leuk, lied op het bekende beeld van de wedloop. Zo één ken ik er nog niet. Maar in het eerste couplet weet ik geen raad met “om de gunst van Gods Zoon moeten we strijden” - ik begrijp juist dat we vanwege Gods gunst kracht vinden om te strijden. Of is toch de prijs die we halen Gods genade die al beloofd s?</p>	Dit vraagt te veel uitleg.
LUAB	ResG		Lied op Joh 6, goed passend in de sfeer van het avondmaal	
LUAB	ResH		<p>- ‘Maar Hij heeft nu niets menslijks meer’ staat op verkeerde plaats. Zoals het er nu staat verliest Christus zijn mensheid bij de hemelvaart.</p> <p>- Bewerking Jes. 53: kan wel (ben ik niet stuk van , maar misschien heb ik inmiddels teveel liedjes gezien)</p>	

TOETSINGSPLAN KERKMUZIEK

<i>Bundel</i>	<i>Nummer</i>	<i>Criterium 1</i>	<i>Criterium 2</i>	<i>Criterium 3</i>
LUAB	ResI		<p>- Het is onjuist dit vandaag zo van het aardse Jeruzalem te zingen</p> <p>- Met dit lied ben ik heel blij: Zach. prachtige belofte. Met name vanwege dat speelplein voor jong en oud. Goed berijmd.</p>	
LUAB	ResJ	Niks mis met dit danklied: voor een soort nazomeravond?		
LUAB	ResK		Oudejaarslied; Bijbels OK. Maar als alternatief voor de beperkte keus die we hebben, vind ik het geen aanwinst. Veel te ouderwets.	

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 9.1

Statuut van de Theologische Universiteit

van de Gereformeerde kerken in

Nederland

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

A. DE UNIVERSITEIT

artikel 1 - instelling

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden overeenkomstig artikel 18 van de kerkorde een theologische universiteit voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar van het Woord.

artikel 2 - grondslag

De universiteit is in haar arbeid gebonden aan de leer van de Heilige Schrift, zoals die is samengevat in de belijdenisgeschriften van de kerken.

artikel 3 - doelstelling

- 3.1 De studie aan de universiteit is gericht op de wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming van (aanstaande) gereformeerd predikanten, op de beoefening van de gereformeerde theologie en op de doorwerking daarvan in kerk en wereld. De universiteit verzorgt daartoe wetenschappelijk onderwijs, verricht wetenschappelijk onderzoek en vervult daarnaast taken op het gebied van de kerkelijke dienstverlening.
- 3.2 De wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming is gericht op het bijbrengen van zodanige kennis, inzicht, vaardigheden en attituden, dat een afgestudeerde:
  - a. zelfstandig kan functioneren als gereformeerd predikant;
  - b. zelfstandig kan functioneren op de verschillende deelgebieden van de theologie;
  - c. in aanmerking kan komen voor een vervolgopleiding tot wetenschappelijk theologisch onderzoeker;
  - d. zelfstandig zijn opleiding kan benutten ten dienste van de bewaring en verbreiding van het evangelie.

artikel 4 - rechtspersoonlijkheid en naam

- 4.1 Krachtens besluit van de generale synode Berkel en Rodenrijs 1996 (Acta art. 79) zijn de kerken in generaal synodaal verband de rechtspersoon volgens artikel 2: 2 Burgerlijk Wetboek waarvan de universiteit uitgaat.
- 4.2 De naam van de universiteit luidt op grond hiervan: 'Theologische Universiteit van de gezamenlijk rechtspersoonlijkheid bezittende Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt)'.
4.3 De in het dagelijks verkeer te gebruiken verkorte naamsaanduiding is: 'Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt)'.
4.4 In dit statuut worden de Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als 'de kerken', de generale synode van deze kerken als 'de generale synode' en de theologische universiteit als 'de universiteit'.

artikel 5 - instelling

- 5.1 De universiteit is een door de overheid aangewezen instelling in de zin van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW).
- 5.2 Bij wijziging van de wet beoogt de universiteit te worden aangemerkt als levensbeschouwelijke universiteit in de zin van de nieuwe wet.

artikel 6 - vestiging

De universiteit is gevestigd te Kampen.

artikel 7 - organisatie

- 7.1 Het *bestuur* van de universiteit is opgedragen aan het college van bestuur.
- 1.2 Het *toezicht* op het bestuur wordt uitgeoefend door de raad van toezicht.
- 1.3 De *zorg* die namens de kerken wordt behartigd voor het gereformeerd en wetenschappelijk karakter van het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening is krachtens mandaat van de raad van toezicht opgedragen aan het curatorium.
- 1.4 Elk van de organen is in de uitoefening van zijn functies gebonden aan dit statuut en aan de besluiten van de generale synode.

B. BESTUUR

artikel 8 - bestuur

- 8.1 Het college van bestuur is belast met het algemeen bestuur en beheer van de universiteit, onverminderd de bevoegdheden van de raad van toezicht en van het curatorium. In zijn bestuurstaken doet het college van bestuur recht aan de gereformeerde en wetenschappelijke identiteit van de instelling.
- 8.2 Het algemeen bestuur omvat onder meer:
- het bepalen van het algemeen beleid van de universiteit en het toezien op de realisatie daarvan;
  - de directe verantwoordelijkheid voor de reguliere voortgang van onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening;
  - het zorg dragen voor de continuïteit van de organisatie;
  - het jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar opstellen van de begroting;
  - het driejaarlijks opstellen van een meerjarenbegroting ten behoeve van de generale synode;
  - het jaarlijks vaststellen van de jaarrekening en het jaarverslag;
  - het doelmatig beheer van de financiële en overige middelen van de universiteit;
  - het uitoefenen van de taken en bevoegdheden die aan het college van bestuur als instellingsbestuur zijn opgedragen dan wel het doen uitoefenen daarvan krachtens delegatie of mandaat;
  - het uitoefenen van het bevoegd gezag van de universiteit;
  - het doen van (voorstellen en voordrachten voor) benoemingen.
- 8.3 Het college van bestuur stelt een bestuurs- en beheersreglement vast ter regeling van het bestuur, het beheer en de inrichting van de universiteit. Het reglement behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.4 Het college van bestuur stelt eens per twee jaar een instellingsplan vast, dat een omschrijving geeft van de inhoud van het voorgenomen beleid voor de komende periode. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de voornemens tot bevordering van de kwaliteit van het onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening en tot verbetering van de inrichting van de opleidingen aan de instelling. Het instellingsplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.5 Het college van bestuur stelt een treasuryplan vast. Het treasuryplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.6 Het college van bestuur brengt aan iedere gewone generale synode verslag uit over het functioneren van de universiteit en legt daarbij verantwoording af van het door hem gevoerde beleid en beheer. Het verslag wordt via de raad van toezicht aan de generale synode aangeboden.

artikel 9 - college van bestuur

- 9.1 Het college van bestuur bestaat uit ten hoogste drie leden, waaronder de rector en de directeur van de universiteit.
- 9.2 De leden van het college van bestuur worden door de raad van toezicht benoemd, geschorst en ontslagen. De benoeming geschiedt voor een door de raad van toezicht te bepalen termijn.
- 9.3 Als voorwaarde voor benoeming tot lid van het college van bestuur geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen. Indien een lid van het college van bestuur niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat de benoeming als lid van het college van bestuur van rechtswege eindigt. Deze benoemingsvoorwaarde dient te worden opgenomen in de individuele overeenkomst met ieder lid van het college van bestuur.
- 9.4 De voorzitter van het college van bestuur wordt uit de leden door de raad van toezicht benoemd.
- 9.5 De voorzitter roept de vergaderingen samen. Taken en bevoegdheden van de voorzitter van het college van bestuur worden in het bestuurs- en beheersreglement vastgesteld.

9.6 Een lid van het college van bestuur kan om gewichtige redenen tussentijds worden ontslagen.

artikel 10 - rector

- 10.1 De rector richt zich binnen het college van bestuur met name op de gereformeerde en wetenschappelijke kwaliteit van onderwijs en onderzoek en kerkelijke dienstverlening.
- 10.2 De rector van de universiteit wordt benoemd door de raad van toezicht op voordracht van de senaat.
- 10.3 Voor benoeming als rector komen in aanmerking de gewoon hoogleraren van de universiteit. Zij worden bij voorkeur bij toerbeurt benoemd.
- 10.4 De termijn van het rectoraat wordt door de raad van toezicht bepaald. Voordracht en benoeming vinden uiterlijk acht maanden vóór het ingangstijdstip van het rectoraat plaats. Vanaf dat ogenblik wordt de a.s. rector door het college van bestuur over de uitvoering van het beleid zo goed mogelijk geïnformeerd.
- 10.5 De omvang van de functie wordt door de raad van toezicht bepaald.
- 10.6 De raad van toezicht benoemt bij langdurige of blijvende verhindering van de rector op voordracht van de senaat een waarnemend rector.
- 10.7 Taken en bevoegdheden van de rector worden in het bestuurs- en beheersreglement vastgesteld.

artikel 11 - directeur

- 11.1 De directeur is binnen het college van bestuur met name belast met de organisatie van onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening, een verantwoord beheer van de middelen en het personeelsbeleid.
- 11.2 De omvang van de functie wordt door de raad van toezicht bepaald.
- 11.3 Taken en bevoegdheden van de directeur worden in het bestuurs- en beheersreglement vastgesteld.

artikel 12 - adviescommissies

- 12.1 Het college van bestuur kan adviescommissies instellen.
- 12.2 In deze adviescommissies wordt geen zitting genomen door leden van de raad van toezicht en van het curatorium.
- 12.3 Taken en bevoegdheden van een adviescommissie worden door het college van bestuur bij de instelling daarvan geregeld.

C. TOEZICHT OP HET BESTUUR

artikel 13 - toezicht

- 13.1 De raad van toezicht is belast met het toezicht op de uitvoering van werkzaamheden en de uitoefening van bevoegdheden door en namens het college van bestuur en staat het college van bestuur met raad ter zijde.
- 13.2 De raad van toezicht is in elk geval belast met:
  - a. het benoemen, schorsen, ontslaan en vaststellen van de beloning van de leden van het college van bestuur;
  - b. het benoemen van de directeur van de universiteit als bedoeld in artikel 11.1;
  - c. het goedkeuren van het bestuurs- en beheersreglement als bedoeld in artikel 8.3;
  - d. het goedkeuren van het rechtspositiereglement als bedoeld in artikel 40.1 en 49.1;
  - e. het goedkeuren van het protocol voor de zorg voor onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening als bedoeld in artikel 19.6;
  - f. het goedkeuren van het reglement voor onderzoekers als bedoeld in artikel 42;
  - g. het goedkeuren van het reglement voor toelating tot de universiteit als bedoeld in artikel 50;
  - h. het goedkeuren van de regeling voor de vooropleiding als bedoeld in artikel 60.2;
  - i. het goedkeuren van het onderwijs- en examenreglement als bedoeld in artikel 62;
  - j. het goedkeuren van het promotiereglement als bedoeld in artikel 65.2;
  - k. het goedkeuren van het onderzoeksplan als bedoeld in artikel 66.1;

- l. het goedkeuren van het instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
  - m. het goedkeuren van de meerjarenbegroting, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.2;
  - n. het goedkeuren van een instructie voor het financieel beheer door de directeur als bedoeld in artikel 72.1;
  - o. het goedkeuren van voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van gewoon hoogleraren en buitengewoon hoogleraren als bedoeld in artikel 31.1;
  - p. het goedkeuren van voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatie-omvang van 0,6 fte of meer als bedoeld in artikel 31.2;
  - q. het goedkeuren van voorstellen van het college van bestuur tot benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten, telkens met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatie-omvang van minder dan 0,6 fte als bedoeld in artikel 32.1;
  - r. het goedkeuren van voorstellen van het college van bestuur tot benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten, telkens met een aanstelling voor bepaalde tijd als bedoeld in artikel 32.2;
  - s. het goedkeuren van voorstellen van het college van bestuur tot benoeming van bijzonder hoogleraren als bedoeld in artikel 41.3;
  - t. het goedkeuren van beslissingen van het college van bestuur tot disciplinaire maatregelen en/of tussentijds ontslag niet op eigen verzoek;
  - u. het goedkeuren van het formatieplan en personeelsplan als bedoeld in artikel 43;
  - v. het toezien op de naleving door het college van bestuur van wettelijke verplichtingen;
  - w. het toezien op de omgang met de branchecode voor de universiteiten, voorzover de toepassing daarvan in overeenstemming is met grondslag en doelstelling van de universiteit en de bij en krachtens dit statuut geldende regelingen;
  - x. het toezien op de rechtmatige verwerving en op de doelmatige en rechtmatige bestemming en aanwending van de middelen;
  - y. het goedkeuren van de aanwijzing door het college van bestuur van een accountant als bedoeld in artikel 2: 393 lid 1 Burgerlijk Wetboek die verslag uitbrengt aan de raad;
  - z. het jaarlijks afleggen van verantwoording over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld onder a tot en met x, in het jaarverslag van de universiteit.
- 13.3 De zorg die namens de kerken wordt behartigd voor het gereformeerd en wetenschappelijk karakter van het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening is krachtens mandaat van de raad van toezicht opgedragen aan het curatorium. Deze zorg omvat ook het beoordelen en beantwoorden van een eventueel bezwaar dat door een kerk of kerklid tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent, of andere onderwijsgevende of onderzoeker wordt ingebracht.

artikel 14 - raad van toezicht

- 14.1 De raad van toezicht bestaat uit vijf leden, te weten twee predikanten, een financieel deskundige, een juridisch deskundige en een onderwijskundige. De raad van toezicht stelt een profiel-schets op van elke functie.
- 14.2 De leden van de raad van toezicht alsmede hun secundi worden door de generale synode benoemd en ontslagen.
- 14.3 Benoemingen gebeuren op voordracht van de zittende raad van toezicht. In geval van een (komende) vacature kan de raad van toezicht belangstellenden oproepen om te reflecteren.
- 14.4 Voor elk van de leden van de raad van toezicht benoemt de generale synode een secundus met dezelfde hoedanigheid, eveneens op voordracht van de zittende raad van toezicht.
- 14.5 De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn tweemaal herbeneembaar voor een nieuwe periode van drie jaren, behoudens afwijking door de generale synode in bijzondere gevallen. De raad van toezicht hanteert een rooster van aftreden, waarbij het gelijktijdig aftreden van hetzij de predikanten hetzij de drie overige leden zoveel mogelijk wordt vermeden.

- 14.6 Als voorwaarde voor benoeming als lid van de raad van toezicht en als secundus geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Indien een lid van de raad van toezicht of een secundus niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid dan wel secundus van de raad van toezicht te zijn.
- 14.7 De leden van de raad van toezicht alsmede hun secundi ondertekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningsformulier voor de raad van toezicht.
- 14.8 De leden van de raad van toezicht staan onafhankelijk ten opzichte van het college van bestuur.
- 14.9 Indien naar oordeel van de raad van toezicht een lid of een secundus in de vervulling van zijn taak als lid of secundus ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van de raad van toezicht of de universiteit kan schaden, kan de raad van toezicht hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Een besluit hiertoe kan door de raad van toezicht slechts worden genomen nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van de raad van toezicht dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 14.10 De raad van toezicht verkiest uit zijn midden een voorzitter en vervangend voorzitter en een secretaris en vervangend secretaris.
- 14.11 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel van blijvende schorsing van een lid van de raad van toezicht dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature roept de raad van toezicht de desbetreffende secundus op.

artikel 15 - werkwijze raad van toezicht

- 15.1 De raad van toezicht vergadert zo vaak het belang van de universiteit dat vereist, maar tenminste vijf keer per jaar.
- 15.2 De raad van toezicht draagt er zorg voor dat het regelmatig toezicht uitoefent op alle onderdelen van het bestuur. Het bepaalt zijn eigen werkwijze.
- 15.3 De raad van toezicht wijst uit zijn midden een auditcommissie aan.
- 15.4 De voorzitter roept op ter vergadering. Een extra vergadering wordt belegd indien twee andere leden van de raad van toezicht daarom gemotiveerd verzoeken.
- 15.5 De vergaderingen van de raad van toezicht worden als regel bijgewoond door het college van bestuur, behoudens comitézaken. Het college van bestuur heeft daarin adviserende stem. Het college van bestuur ontvangt de notulen van de vergaderingen van de raad van toezicht, behoudens comitézaken.
- 15.6 De raad van toezicht informeert het curatorium omtrent zijn werkzaamheden door toezending van de notulen van de vergaderingen van de raad van toezicht, behoudens comitézaken.
- 15.7 De raad van toezicht vergadert tenminste één keer per jaar gezamenlijk met het curatorium in aanwezigheid van het college van bestuur. In deze gecombineerde vergadering onder leiding van de voorzitter van de raad van toezicht worden onder meer de volgende zaken besproken:
- het jaarlijkse rapport van het curatorium als bedoeld in artikel 20.1;
  - voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van gewoon hoogleraren en buitengewoon hoogleraren;
  - voordrachten van het college van bestuur voor de benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van 0,6 fte of meer;
  - voorgenomen benoemingen door het college van bestuur van universitair hoofddocenten en universitair docenten met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van minder dan 0,6 fte;
  - voorgenomen benoemingen door het college van bestuur van universitair hoofddocenten en universitair docenten alsmede onderzoekers met een aanstelling voor bepaalde tijd;
  - voordrachten aan de generale synode van leden van de raad van toezicht alsmede van de hoogleraren en universitair docenten van een andere universiteit in het curatorium;
  - voorstellen van het college van bestuur voor disciplinaire maatregelen en/of tussentijds ontslag niet op eigen verzoek;
  - zaken waarvan de raad van toezicht, het college van bestuur of het curatorium van mening zijn dat daarvoor een breed draagvlak nodig is.

In deze gecombineerde vergadering behouden de raad van toezicht, het college van bestuur en het curatorium ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

- 15.8 De raad van toezicht verstrekt waar nodig aan de pers een kort verslag van hetgeen in zijn vergaderingen is behandeld.

artikel 16 - verantwoording aan generale synode

- 16.1 De raad van toezicht brengt aan iedere gewone generale synode verslag uit over het door hem uitgeoefende toezicht op het bestuur van de universiteit.
- 16.2 De raad van toezicht legt daarbij aan de generale synode onder meer over:
- a. de door de raad van toezicht goedgekeurde meerjarenbegroting, jaarlijkse begrotingen, jaarrekeningen en jaarverslagen van het college van bestuur als bedoeld in art. 13.2 sub m, alsmede de bijbehorende schriftelijke rapporten van een registeraccountant als bedoeld in artikel 8.2 en 73.1;
  - b. het verslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.6;
  - c. het (de) door de raad van toezicht goedgekeurde instellingsplan(nen) van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.4;
  - d. het verslag van het curatorium als bedoeld in artikel 20.2;
  - e. de samenvattingen van het college van bestuur betreffende het jaarlijks universiteitsbe- raad als bedoeld in artikel 28.2.
- 16.3 Het rapport van de raad van toezicht geeft inzicht in de hoofdlijnen van beleid en uitvoering daarvan. Het rapport vermeldt op welke wijze door de raad van toezicht, het college van be- stuur en het curatorium uitvoering is gegeven aan door de generale synode gegeven opdrach- ten.

D. ZORG VOOR HET CONFESIONEEL EN WETENSCHAPPELIJK KARAKTER VAN ONDER- WIJS, ONDERZOEK EN KERKELIJKE DIENSTVERLENING

artikel 17- zorgvoorziening

- 17.1 De universiteit is er in al haar geledingen op gericht dat het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening in overeenstemming zijn met de Heilige Schrift en de belijdenisge- schriften van de kerken en dat het gereformeerd karakter en wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening wordt bevorderd.
- 17.2 Het curatorium is namens de kerken belast met de bijzondere zorg hiervoor. Het curatorium voert zijn zorgtaken uit krachtens mandaat van de raad van toezicht.
- 17.3 De zorg van het curatorium betreft in de eerste plaats:
- a. het gereformeerd karakter en wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening;
  - b. het afwijzen van alles wat in het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverle- ning met Gods Woord en de gereformeerde confessie in strijd is.
- 17.4 Het curatorium staat verder het college van bestuur met raad terzijde door:
- a. het geven van inhoudelijke stimulansen om het onderwijs, het onderzoek en de kerke- lijke dienstverlening zoveel mogelijk te bevorderen;
  - b. het tijdig signaleren van inhoudelijke probleempunten in het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening;
  - c. het omgaan met veranderingen in theologische inzichten en de gevolgen daarvan voor het onderwijs, het onderzoek en de kerkelijke dienstverlening;
- 17.5 Het curatorium is krachtens mandaat van de raad van toezicht belast met het beoordelen en beantwoorden van een eventueel bezwaar dat overeenkomstig artikel 19.7 door een kerk of kerklid tegen een mondelinge of schriftelijke uitspraak van een (emeritus-) docent, of andere onderwijsgevende of onderzoeker wordt ingebracht.
- 17.6 Het curatorium voert zijn taken zelfstandig uit. Het curatorium heeft geen bestuursbevoegd- heid.

artikel 18 - curatorium

- 18.1 Het curatorium bestaat uit negen predikanten en twee (emeritus-)hoogleraren of universitair (hoofd)docenten van een andere universiteit.

- 18.2 De leden van het curatorium worden door de generale synode benoemd en ontslagen.
- 18.3 De benoeming van de predikanten in het curatorium gebeurt op voordracht van de particuliere synoden. Voor elk van de predikanten in het curatorium benoemt de generale synode een secundus op voordracht van de respectievelijke particuliere synoden.
- 18.4 De benoeming van de hoogleraren of universitair (hoofd)docenten van een andere universiteit in het curatorium gebeurt op voordracht van de raad van toezicht met instemming van het curatorium. Voor elk van de hoogleraren of universitair (hoofd)docenten van een andere universiteit in het curatorium benoemt de generale synode een secundus op voordracht van de raad van toezicht met instemming van het curatorium.
- 18.5 De leden van het curatorium worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn tweemaal herbenoembaar voor een nieuwe periode van drie jaren. Het curatorium hanteert een rooster van aftreden en maakt a.s. vacatures tijdig aan de desbetreffende particuliere synoden bekend.
- 18.6 Als voorwaarde voor benoeming als lid van het curatorium en als secundus geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Indien een lid van het curatorium of een secundus niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij het curatorium hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid dan wel secundus van het curatorium te zijn.
- 18.7 De leden van het curatorium alsmede hun secundi ondertekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningsformulier voor het curatorium.
- 18.8 Indien naar oordeel van het curatorium een lid of een secundus in de vervulling van zijn taak als lid of secundus ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van het curatorium of de universiteit kan schaden, kan het curatorium hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Een besluit hiertoe kan door het curatorium slechts worden genomen nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van het curatorium dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 18.9 Het curatorium verkiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een assessor.
- 18.10 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel van blijvende schorsing van een lid van het curatorium dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature roept het curatorium de desbetreffende secundus op.

artikel 19 - werkwijze curatorium

- 19.1 Het curatorium oefent zijn reguliere taken onder meer uit door het voeren van gesprekken met, het brengen van collegebezoeken aan, het kennis nemen van publicaties van en het onderhouden van persoonlijke contacten met de (emeritus-) docenten en andere onderwijsgevenden en onderzoekers aan de universiteit.
- 19.2 Het curatorium vergadert zo vaak een goede taakuitoefening dat vereist, maar tenminste vier keer per jaar.
- 19.3 De voorzitter roept op ter vergadering. Een extra vergadering wordt belegd indien twee andere leden van het curatorium daarom gemotiveerd verzoeken.
- 19.4 De vergaderingen van het curatorium worden als regel bijgewoond door de rector.
- 19.5 Het curatorium vergadert tenminste één keer per jaar gezamenlijk met de raad van toezicht en het college van bestuur. Dit betreft de gecombineerde vergadering als bedoeld in artikel 15.7.
- 19.6 Het curatorium voert zijn zorgtaken uit volgens het protocol voor de zorg voor onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening, dat is vastgesteld door het college van bestuur onder goedkeuring van de raad van toezicht.
- 19.7 Een kerk of kerklid dat een gemotiveerd bezwaar wenst in te dienen tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker van de universiteit, richt zich eerst tot betrokkene. Indien het bezwaar niet wordt weggenomen, richt hij zich tot het curatorium. Hij doet dit zo spoedig mogelijk, tot uiterlijk één jaar na de desbetreffende uitlating.
- 19.8 Indien naar oordeel van het curatorium disciplinaire maatregelen en/of onvrijwillig ontslag nodig zijn jegens een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker, doet het daarvoor een voorstel dat wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Artikel 36 resp. 37 resp. 38 is verder van toepassing.

- 19.9 Het curatorium informeert de raad van toezicht en het college van bestuur omtrent zijn werkzaamheden door toezending van de notulen van de vergaderingen van het curatorium.

artikel 20 - verantwoording aan raad van toezicht

- 20.1 Het curatorium verantwoordt de door hem uitgeoefende zorg jegens de raad van toezicht in een jaarlijks rapport. Het college van bestuur ontvangt daarvan een afschrift. Deze rapportage wordt besproken in de gezamenlijke vergadering van de raad van toezicht, het college van bestuur en het curatorium als bedoeld in artikel 15.7.
- 20.2 De rapportage omtrent de door het curatorium uitgeoefende zorg welke is bestemd voor de generale synode wordt door het curatorium uitgebracht aan de raad van toezicht en maakt onderdeel uit van het rapport van de raad van toezicht aan de generale synode als bedoeld in artikel 16.2.

E. DOCENTENVERGADERING

artikel 21 - samenstelling

De docentenvergadering bestaat uit alle leden van het wetenschappelijk personeel in vaste dienst die werkzaam zijn in het onderwijs.

artikel 22 - taken en werkwijze

- 22.1 De docentenvergadering oefent alle taken en bevoegdheden uit inzake het onderwijs die niet specifiek zijn opgedragen aan de senaat.
- 22.2 De docentenvergadering fungeert als examencommissie in de zin van de wet.
- 22.3 De docentenvergadering brengt advies uit aan het college van bestuur bij vacatures als bedoeld in artikel 31.1, 31.2, 32.1 en 32.2.
- 22.4 De docentenvergadering komt zo vaak bijeen als een goede taakuitoefening dat vereist, maar tenminste zes keer per jaar.
- 22.5 De docentenvergadering kiest zijn eigen voorzitter.
- 22.6 De voorzitter roept op ter vergadering. Een extra vergadering wordt belegd indien twee andere leden van de docentenvergadering daarom gemotiveerd verzoeken.
- 22.7 De docentenvergadering wordt als regel bijgewoond door de rector.

F. SENAAT

artikel 23 - samenstelling

- 23.1 De senaat bestaat uit de gewoon hoogleraren.
- 23.2 Buitengewoon hoogleraren, bijzonder hoogleraren alsmede universitair hoofddocenten en universitair docenten in volledige of niet volledige dienst kunnen op uitnodiging van de rector de vergaderingen van de senaat bijwonen en hebben daar adviserende stem.
- 23.3 De rector is voorzitter van de senaat. De senaat wijst uit zijn midden een secretaris aan.

artikel 24 - taken

De senaat is belast met de volgende taken:

- a. het adviseren van het college van bestuur inzake de aanstelling van promovendi;
- b. het als college voor promoties beoordelen van dissertaties en het toelaten tot promoties;
- c. het adviseren van het college van bestuur inzake de verlening van eredoctoraten;
- d. het doen van voordrachten aan de raad van toezicht inzake de benoeming van de rector alsmede in voorkomend geval van de waarnemend rector.

artikel 25 - werkwijze

- 25.1 De senaat vergadert zo vaak een goede taakuitoefening dat vereist, maar tenminste twee keer per jaar.
- 25.2 De rector roept op ter vergadering. Een extra vergadering wordt belegd indien twee andere leden van de senaat daarom gemotiveerd verzoeken.
- 25.3 De werkwijze van de senaat wordt verder in het bestuurs- en beheersreglement vastgesteld.

G. UNIVERSITEITSBERAAD

artikel 26 - samenstelling

- 26.1 Het universiteitsberaad bestaat uit een overleg met de vertegenwoordigers van alle daartoe door de generale synode aangewezen generaal-synodale deputaatschappen. Elk generaal-synodaal deputaatschap wijst daartoe voor de duur tot de volgende generale synode een deputaat aan als vertegenwoordiger voor het universiteitsberaad alsmede een secundus.
- 26.2 Aan het universiteitsberaad wordt van de zijde van de universiteit tenminste deelgenomen door de raad van toezicht, het college van bestuur en het curatorium.

artikel 27 - doel

Het doel van het universiteitsberaad is het wederzijds informeren en beraadslagen over ontwikkelingen in het gereformeerd theologisch onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening en het geven van feed-back uit de kerken die relevant is voor onderwijs en onderzoek aan de universiteit en kerkelijke dienstverlening door de universiteit. Met het oog daarop kan worden gesproken over:

- a. het instellingsplan en de jaarverslagen van de universiteit;
- b. thematische aspecten van de ontwikkelingen in onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening;
- c. zaken waarover de raad van toezicht, het college van bestuur en/of het curatorium van gedachten wil wisselen;
- d. zaken die de generaal-synodale deputaatschappen in relatie tot de universiteit aan de orde willen stellen.

artikel 28 - werkwijze

- 28.1 Het college van bestuur roept op ter vergadering. Het universiteitsberaad vindt tenminste één keer per jaar plaats. Desgewenst kan een extra vergadering worden belegd.
- 28.2 Het college van bestuur stelt een samenvatting op van het universiteitsberaad. Een afschrift wordt toegezonden aan de raad van toezicht, het curatorium en de door de generale synode aangewezen generaal-synodale deputaatschappen .

H. WETENSCHAPPELIJK PERSONEEL

artikel 29 - formatieplan en personeelsplan

- 29.1 Het college van bestuur stelt een formatieplan vast waarin per vakgroep de belasting voor onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening normatief wordt bepaald.
- 29.2 Het college van bestuur stelt een personeelsplan vast waarin per vakgroep de personele bezetting voor onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening is weergegeven.
- 29.3 Het formatieplan en personeelsplan worden periodiek geactualiseerd.
- 29.4 Beslissingen over de vervulling van docent-vacatures worden genomen op basis van het formatieplan en met inachtneming van het personeelsplan.

artikel 30 - functies en functieomschrijvingen

- 30.1 Aan de universiteit kunnen voor onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening worden benoemd: gewoon hoogleraren, buitengewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten.
- 30.2 Gewoon hoogleraren zijn hoogleraren in de theologie met een aanstelling van tenminste 0,7 fte voor onbepaalde tijd. Buitengewoon hoogleraren zijn hoogleraren in de theologie met een aanstelling van minder dan 0,7 fte en hoogleraren in een andere wetenschap, met een aanstelling voor bepaalde of voor onbepaalde tijd.
- 30.3 Universitair hoofddocenten en universitair docenten zijn docenten in theologische of niet-theologische vakken in volledige of gedeeltelijke dienst, met een aanstelling voor bepaalde of voor onbepaalde tijd.
- 30.4 Aan de universiteit kunnen onderzoekers worden aangesteld voor het doen van theologisch onderzoek in het kader van het onderzoeksplan op basis van een aanstelling voor bepaalde tijd.

- 30.5 Specifieke onderdelen van de opleiding kunnen worden verzorgd door externe docenten, onder verantwoordelijkheid van de vakdocent, op basis van een overeenkomst van opdracht.
- 30.6 Ieder lid van het wetenschappelijk personeel ontvangt bij aanstelling van het college van bestuur een omschrijving van de functie en van de taken die van hem worden verwacht. Functie en taken kunnen binnen redelijke grenzen door het college van bestuur, gehoord betrokkene, worden gewijzigd.

artikel 31 - benoemingen door generale synode

- 31.1 Gewoon hoogleraren en buitengewoon hoogleraren worden benoemd door de generale synode.
- 31.2 Universitair hoofddocenten en universitair docenten, telkens met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatie-omvang van 0,6 fte of meer, worden benoemd door de generale synode.
- 31.3 In geval van een vacature betreffende een functie als bedoeld in artikel 31.1 of 31.2 doet het college van bestuur, na advies van de docentenvergadering, aan de generale synode een voordracht. De voordracht is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het formatieplan en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende vakgroep. De voordracht behoeft de instemming van het curatorium en de goedkeuring van de raad van toezicht.

artikel 32 - benoemingen door college van bestuur

- 32.1 Universitair hoofddocenten en universitair docenten, telkens met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatie-omvang van minder dan 0,6 fte, worden benoemd door het college van bestuur.
- 32.2 Universitair hoofddocenten en universitair docenten, telkens met een aanstelling voor bepaalde tijd, worden benoemd door het college van bestuur.
- 32.3 In geval van een vacature betreffende een functie als bedoeld in artikel 32.1 of 32.2 doet het college van bestuur, na advies van de docentenvergadering, een voorstel tot benoeming. Het voorstel is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het formatieplan en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende vakgroep. Het voorstel behoeft de instemming van het curatorium en de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 32.4 Onderzoekers worden benoemd door het college van bestuur. In geval van een vacature doet het college van bestuur een benoeming, na advies van de commissie wetenschapsbeoefening en van de senaat. De benoeming is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het onderzoeksplan en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende onderzoeksgroep.
- 32.5 Externe docenten voor specifieke onderdelen van de opleiding ontvangen daartoe een opdracht voor bepaalde tijd van het college van bestuur en verrichten hun taak op urenbasis.

artikel 33 - algemene benoemingsvoorwaarde en ondertekeningsformulier

- 33.1 Als voorwaarde voor benoeming als lid van het wetenschappelijk personeel geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen. Indien een lid van het wetenschappelijk personeel niet langer aan deze eis voldoet, dient hij het college van bestuur hiervan onverwijld in kennis te stellen en eindigt de benoeming als lid van het wetenschappelijk personeel van rechtswege. Deze benoemingsvoorwaarde dient te worden opgenomen in de individuele overeenkomst met ieder lid van het wetenschappelijk personeel.
- 33.2 De gewoon hoogleraren, buitengewoon hoogleraren, de universitair hoofddocenten en universitair docenten, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij met een aanstelling voor bepaalde tijd, zullen bij aanstelling een door de generale synode vastgesteld ondertekeningsformulier tekenen als blijk van instemming met de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de belijdenisgeschriften van de kerken is samengevat, en van hun bereidheid om deze zuivere leer te onderwijzen en tegen dwalingen te verdedigen.
- 33.3 De ondertekening als bedoeld in artikel 33.2 zal bij benoeming door de generale synode in de

regel plaats vinden tijdens een openbare zitting van de generale synode. Indien de generale synode inmiddels is gesloten en in geval van benoeming door het college van bestuur, zal deze ondertekening plaatsvinden in een gecombineerde vergadering van de raad van toezicht, het college van bestuur en het curatorium. In geval van een gewoon hoogleraar of buitengewoon hoogleraar zal de rector van deze ondertekening melding maken bij de inauguratie.

artikel 34 - ontslag wegens leeftijd en op eigen verzoek door of namens generale synode

- 34.1 Aan een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de 65-jarige leeftijd bereikt ontslag verleend door de generale synode.
- 34.2 Aan een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar alsook een universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, kan op eigen verzoek door de generale synode eerder ontslag worden verleend.
- 34.3 Valt het tijdstip van ontslag als bedoeld in artikel 34.1 en 34.2 buiten de tijd dat de generale synode vergadert, dan zal de bevoegdheid tot het verlenen van ontslag namens de generale synode bij het college van bestuur liggen.
- 34.4 Van een verleend ontslag als bedoeld in dit artikel zal door het college van bestuur mededeling worden gedaan aan alle kerken.

artikel 35 - ontslag wegens leeftijd en op eigen verzoek door college van bestuur

- 35.1 Aan een universitair hoofddocent en een universitair docent die is benoemd door het college van bestuur, telkens met een aanstelling voor onbepaalde tijd, wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de 65-jarige leeftijd bereikt ontslag verleend door het college van bestuur.
- 35.2 Aan een universitair hoofddocent en een universitair docent die is benoemd door het college van bestuur, telkens hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij voor bepaalde tijd, kan op eigen verzoek door het college van bestuur tussentijds ontslag worden verleend.
- 35.3 Aan een onderzoeker die is benoemd door het college van bestuur met een aanstelling voor bepaalde tijd kan op eigen verzoek door het college van bestuur tussentijds ontslag worden verleend.

artikel 36 - disciplinaire maatregelen

- 36.1 Ten aanzien van een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, universitair hoofddocent, universitair docent of onderzoeker, telkens ongeacht of hij is aangesteld voor onbepaalde tijd dan wel voor bepaalde tijd, die zich in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van hun functie ernstig te kort schiet, kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde werkzaamheden en/of bevoegdheden dan wel van volledige op-non-actiefstelling.
- 36.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot een disciplinaire maatregel doen als bedoeld in artikel 19.8. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 19.8, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 36.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid zich persoonlijk door hem te doen horen. Betrokkene kan zich hierbij voor eigen rekening laten bijstaan door een juridisch adviseur.
- 36.4 Een voornemen tot een disciplinaire maatregel wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist in die vergadering als het bevoegd gezag.
- 36.5 De beslissing van het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 36.6 In geval van een verlenging van een disciplinaire maatregel zijn artikel 36.3 en 36.5 opnieuw van toepassing. Artikel 36.2 en 36.4 zijn niet opnieuw van toepassing.
- 36.7 Een disciplinaire maatregel alsook een verlenging daarvan wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke werkzaamheden en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.

artikel 37 - onvrijwillig ontslag door generale synode

- 37.1 Ten aanzien van een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, die zich in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig te kort schiet, kan het college van bestuur de generale synode voorstellen over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag.
- 37.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot onvrijwillig ontslag doen als bedoeld in artikel 19.8. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 19.8, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 37.3 Alvorens tot een voorstel aan de generale synode over te gaan, stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid zich persoonlijk door hem te doen horen. Betrokkene kan zich hierbij laten bijstaan door een juridisch adviseur.
- 37.4 Een voorstel tot onvrijwillig ontslag aan de generale synode wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist in die vergadering over het voorstel aan de generale synode.
- 37.5 De beslissing van het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 37.6 De generale synode beslist over het onvrijwillig ontslag na betrokkene in de gelegenheid te hebben gesteld zich persoonlijk te doen horen. Betrokkene kan zich hierbij voor eigen rekening laten bijstaan door een juridisch adviseur.

artikel 38 - onvrijwillig ontslag door college van bestuur

- 38.1 Ten aanzien van een universitair hoofddocent, universitair docent of onderzoeker, die is benoemd door het college van bestuur, die zich in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van hun functie ernstig te kort schiet, kan het college van bestuur besluiten over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag. Dit geldt ook bij benoemingen voor bepaalde tijd.
- 38.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot onvrijwillig ontslag doen als bedoeld in artikel 19.8. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 19.8, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 38.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid zich persoonlijk door hem te doen horen. Betrokkene kan zich hierbij voor eigen rekening laten bijstaan door een juridisch adviseur.
- 38.4 Een voornemen tot onvrijwillig ontslag wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist in die vergadering als het bevoegd gezag.
- 38.5 De beslissing van het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

artikel 39 - kennisgeving aan kerken

- 39.1 Indien het college van bestuur ten aanzien van een betrokkene een disciplinaire maatregel neemt als bedoeld in artikel 36, doet het daarvan mededeling aan de kerk waarvan betrokkene lid is, en ingeval betrokkene als predikant of emeritus predikant aan een kerk is verbonden, tevens aan die kerk.
- 39.2 Indien de generale synode besluit tot onvrijwillig ontslag van een gewoon hoogleraar, buitengewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent als bedoeld in artikel 37, doet zij daarvan mededeling aan alle kerken.
- 39.3 Indien het college van bestuur besluit tot onvrijwillig ontslag van een universitair hoofddocent of universitair docent als bedoeld in artikel 38, doet het daarvan mededeling aan alle kerken.

artikel 40 - rechtspositie

- 40.1 Het college van bestuur stelt een rechtspositiereglement vast, waarin rechten en verplichtingen van het wetenschappelijk personeel zijn opgenomen alsmede de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, onverminderd het bepaalde in dit statuut. Het rechtspositiereglement behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 40.2 Met ieder lid van het wetenschappelijk personeel wordt een schriftelijke overeenkomst gesloten, waarin de voor de betreffende arbeidsverhouding relevante bepalingen zijn vastgelegd.

artikel 41 - bijzondere leerstoel

- 41.1 De generale synode kan besluiten tot instelling van één of meer bijzondere leerstoelen aan de universiteit.
- 41.2 Het door de generale synode vastgestelde reglement voor bijzondere leerstoelen aan de Theologische Universiteit is daarop van toepassing.
- 41.3 Een benoeming tot bijzonder hoogleraar gebeurt door het college van bestuur. Een voorstel tot benoeming is inhoudelijk gemotiveerd en behoeft de instemming van het curatorium en de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 41.4 Het in artikel 41.2 genoemde reglement is op de bijzonder hoogleraar van toepassing.

artikel 42 – onderzoekers

Het college van bestuur stelt een reglement vast met betrekking tot de werving en selectie van onderzoekers, de aanstelling voor bepaalde tijd, de rechtspositie en arbeidsvoorwaarden en met betrekking tot het toepasselijke opleidings- en begeleidingsplan. Het reglement behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

I. ONDERSTEUNEND PERSONEEL

artikel 43 - formatieplan en personeelsplan

- 43.1 Het college van bestuur stelt een formatieplan vast waarin de belasting voor het ondersteunend personeel ten behoeve van onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening normatief wordt bepaald.
- 43.2 Het college van bestuur stelt een personeelsplan vast waarin de personele bezetting voor het ondersteunend personeel ten behoeve van onderwijs, onderzoek en kerkelijke dienstverlening is weergegeven.
- 43.3 Het formatieplan en personeelsplan behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 43.4 Het formatieplan en personeelsplan worden periodiek geactualiseerd.
- 43.5 Beslissingen over de vervulling van vacatures met betrekking tot het ondersteunend personeel worden genomen op basis van het formatieplan en met inachtneming van het personeelsplan.

artikel 44 - functies en functieomschrijvingen

- 44.1 Tot het ondersteunend personeel worden gerekend alle medewerkers van de universiteit, die zijn aangesteld op basis van een arbeidsovereenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd en die niet tot het wetenschappelijk personeel behoren.
- 44.2 Ieder lid van het ondersteunend personeel ontvangt bij aanstelling van het college van bestuur een omschrijving van de functie en van de taken die van hem worden verwacht. Functie en taken kunnen binnen redelijke grenzen door het college van bestuur, gehoord betrokkene, worden gewijzigd.
- 44.3 Specifieke taken kunnen op tijdelijke basis worden verricht door externe medewerkers, onder verantwoordelijkheid van het college van bestuur, op basis van een overeenkomst van opdracht.

artikel 45 - benoemingen

- 45.1 De leden van het ondersteunend personeel met een aanstelling voor onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd worden benoemd door het college van bestuur. De benoeming is gerelateerd aan het formatieplan. Het college van bestuur meldt een benoeming aan de raad van toezicht.
- 45.2 Externe medewerkers voor specifieke taken ontvangen daartoe een opdracht voor bepaalde tijd van het college van bestuur en verrichten hun taak op urenbasis.

artikel 46 - disciplinaire maatregelen

- 46.1 Ten aanzien van leden van het ondersteunend personeel die zich in leer of leven ernstig misgaan, handelen in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van hun functie ernstig te kort schieten, kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde werkzaamheden en/of bevoegdheden dan wel van volledige op-non-actief-stelling.

- 46.2 Het college van bestuur stelt betrokkene in de gelegenheid zich persoonlijk door hem te doen horen. Betrokkene kan zich hierbij voor eigen rekening laten bijstaan door een juridisch adviseur.
- 46.3 In geval van verlenging van een disciplinaire maatregel is artikel 46.2 opnieuw van toepassing.
- 46.4 Een disciplinaire maatregel alsook een verlenging wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke werkzaamheden en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.
- 46.5 Ten aanzien van de directeur van de universiteit is het bepaalde in art. 46.1 t/m 46.4 van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat de bevoegdheden van het college van bestuur in dat geval worden uitgeoefend door de raad van toezicht.

artikel 47 - onvrijwillig ontslag door college van bestuur

- 47.1 Ten aanzien van leden van het ondersteunend personeel die zich in leer of leven ernstig misgaan, handelen in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van hun functie ernstig te kort schieten, kan het college van bestuur besluiten over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag. Dit geldt ook bij benoemingen voor bepaalde tijd.
- 47.2 Het college van bestuur stelt betrokkene in de gelegenheid zich persoonlijk door hem te doen horen. Betrokkene kan zich hierbij voor eigen rekening laten bijstaan door een juridisch adviseur.
- 47.3 Ten aanzien van de directeur van de universiteit is het bepaalde in art. 47.1 en 47.2 van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat de bevoegdheden van het college van bestuur in dat geval worden uitgeoefend door de raad van toezicht.

artikel 48 - ontslag op eigen verzoek

- 48.1 Aan de leden van het ondersteunend personeel met een aanstelling voor onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd kan op hun eigen verzoek door het college van bestuur ontslag worden verleend.
- 48.2 Aan de directeur van de universiteit kan op zijn verzoek ontslag worden verleend door de raad van toezicht.

artikel 49 - rechtspositie

- 49.1 Het college van bestuur stelt een rechtspositieregeling vast, waarin rechten en verplichtingen van het ondersteunend personeel zijn opgenomen alsmede de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, onverminderd het bepaalde in dit statuut. Het rechtspositiereglement behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 49.2 Met ieder lid van het ondersteunend personeel wordt een schriftelijke overeenkomst gesloten, waarin de voor de betreffende arbeidsverhouding relevante bepalingen zijn vastgelegd.

J. STUDENTEN

artikel 50 - toelating tot universiteit

Het college van bestuur stelt een reglement voor toelating tot de universiteit vast met inachtneming van de hierna volgende bepalingen. Het reglement behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

artikel 51 - eerste inschrijving

- 1.1 Inschrijving als student vindt plaats door de rector namens de docentenvergadering.
- 51.2 Wanneer een aspirant-student zich meldt voor inschrijving, zal namens de docentenvergadering met hem worden gesproken over met name zijn motivatie voor de theologische studie aan de universiteit en zijn houding ten opzichte van Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en het gereformeerd kerkelijk leven. De docentenvergadering heeft het recht om inschrijving te weigeren, wanneer hij het resultaat van het gesprek onvoldoende acht.
- 51.3 Een aspirant-student die lid is van één van de kerken of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich

- gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen, dient een goed getuigenis van de kerkenraad van zijn kerk aangaande belijdenis en wandel over te leggen.
- 51.4 Een aspirant-student die geen lid is van een van de hiervoor bedoelde kerken, ondertekent een door de rector opgestelde verklaring waaruit de positieve houding van de aspirant-student ten opzichte van het gereformeerde karakter van de universiteit blijkt en die de belofte van zijn kant bevat daarop geen inbreuk te zullen maken.
- 51.5 Een aspirant-student dient bij inschrijving te hebben voldaan aan de daarvoor geldende financiële verplichtingen.
- 51.6 Van beslissingen van de rector namens de docentenvergadering staat voor individuele docenten en studenten beroep open op de raad van toezicht.
- 51.7 Inschrijving als student geldt voor ten hoogste één studiejaar.

artikel 52 - vereiste vooropleiding

- 52.1 Een aspirant-student dient een getuigschrift VWO over te leggen, waaruit blijkt dat de vakken Latijnse taal en letterkunde en Griekse taal en letterkunde deel hebben uitgemaakt van zijn eind of staatsexamen.
- 52.2 Indien de vakken Latijn en Grieks (of één van beide) niet voorkomen op het door de aspirant-student overgelegde getuigschrift VWO, geldt het bepaalde in het reglement voor toelating tot de universiteit.
- 52.3 Indien een aspirant-student niet in het bezit is van een getuigschrift VWO, maar wel van een door de universiteit daaraan gelijkgesteld getuigschrift, kan hij als student worden ingeschreven, onder de nadere voorwaarden die zijn bepaald in het reglement voor toelating tot de universiteit.
- 52.4 Indien een aspirant-student 21 jaar of ouder is en hij het vereiste getuigschrift niet heeft, kan hij als student worden toegelaten, indien hij bij een in opdracht van de docentenvergadering in te stellen onderzoek (colloquium doctum) blijkt geeft van voldoende kennis en capaciteiten, onder de voorwaarden die zijn bepaald in het reglement voor toelating tot de universiteit.

artikel 53 - periodieke herinschrijving

- 53.1 Vóór aanvang van elk nieuw studiejaar dient herinschrijving als student plaats te vinden.
- 53.2 Herinschrijving als student vindt plaats door de rector namens de docentenvergadering.
- 53.3 De docentenvergadering beslist over de maximale inschrijvingsduur.

artikel 54 - bijzondere inschrijving

- 54.1 De universiteit kent een aantal bijzondere vormen van inschrijving. Hiertoe worden o.a. gerekend:
- inschrijving als auditor;
  - inschrijving als extraneus;
  - inschrijving als contractant;
  - tweede inschrijving van wie reeds student is aan een andere universiteit;
  - inschrijving voor voortgezette theologische studie en/of promotie.
- 54.2 Inschrijving in deze bijzondere vormen vindt plaats door de rector namens de docentenvergadering, die aan deze inschrijving bijzondere rechten en plichten kan verbinden.
- 54.3 Het bepaalde in de artikelen 51.5, 51.6., 51.7 en 53 is op een bijzondere inschrijving van overeenkomstige toepassing.
- 54.4 Op een bijzondere inschrijving zijn de bepalingen in het reglement voor toelating tot de universiteit van toepassing.

artikel 55 - toegang tot onderwijs c.a.

- 55.1 Inschrijving en herinschrijving als student als bedoeld in de artikelen 51 en 53 geeft recht op het volgen van onderwijs, het afleggen van tentamens en examens en het gebruik maken van de door de universiteit aangeboden faciliteiten en voorzieningen.
- 55.2 Het reglement voor toelating tot de universiteit kan beperkingen aanbrengen op het gestelde in art. 55.1 voor hen die de opleiding niet volgen ter voorbereiding op het ambt van predikant.
- 55.3 Bijzondere inschrijving als bedoeld in artikel 54 geeft recht op hetgeen bij de bijzondere inschrijving is overeengekomen.

artikel 56 - toezicht

- 56.1 De docentenvergadering oefent toezicht uit op leer en leven van de studenten en overige ingeschrevenen.
- 56.2 De docentenvergadering ziet toe op de studievoortgang van de studenten en overige ingeschrevenen.
- 56.3 Ten aanzien van studenten en overige ingeschrevenen die zich in leer of leven ernstig misgaan dan wel handelen in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit kunnen door de docentenvergadering disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde rechten en/of bevoegdheden dan wel van tijdelijke ontzegging van de toegang tot de universiteit.
- 56.4 Alvorens een disciplinaire maatregel te nemen stelt de docentenvergadering betrokkene in de gelegenheid zich persoonlijk door hem te doen horen.
- 56.5 Een disciplinaire maatregel wordt schriftelijk en gemotiveerd door de docentenvergadering aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke rechten en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.
- 56.6 In geval van een situatie als bedoeld in artikel 56.3 kan de docentenvergadering besluiten tot definitieve verwijdering en uitschrijving als student of overige ingeschrevene.
- 56.7 Alvorens een besluit als bedoeld in artikel 56.6 te nemen stelt de docentenvergadering betrokkene in de gelegenheid zich persoonlijk door hem te doen horen. Betrokkene kan zich hierbij voor eigen rekening laten bijstaan door een juridisch adviseur.
- 56.8 Een besluit als bedoeld in artikel 56.6 wordt schriftelijk en gemotiveerd door de docentenvergadering aan betrokkene meegedeeld.
- 56.9 Tegen een disciplinaire maatregel als bedoeld in artikel 56.3 dan wel een besluit als bedoeld in artikel 56.6 staat beroep open bij de raad van toezicht. Het instellen van beroep heeft geen opschortende werking.

artikel 57 - uitschrijving

- 57.1 De docentenvergadering beslist over uitschrijving bij afbreken of onderbreken van de studie en bij overschrijding van de maximale inschrijvingsduur.
- 57.2 Indien een student of overige ingeschrevene niet langer voldoet aan artikel 51.2, 51.3 of 51.4, is hij gehouden dat mee te delen aan de docentenvergadering. De docentenvergadering beslist over de gevolgen voor de inschrijving.
- 57.3 Tegen een besluit als bedoeld in artikel 57.2 staat beroep open bij de raad van toezicht. Het instellen van beroep heeft geen opschortende werking.

artikel 58 - studentenraad

- 58.1 De gezamenlijke studenten wijzen uit hun midden jaarlijks een studentenraad aan.
- 58.2 De studentenraad fungeert als overlegorgaan in de communicatie tussen het college van bestuur en de studenten. De studentenraad vergadert minimaal drie keer per jaar met het college van bestuur. Onderwerpen voor deze vergaderingen zijn de evaluatie van het onderwijs, de kwaliteitszorg, het instellingsplan, het spirituele klimaat aan de universiteit en voorts alles wat studentenraad en college van bestuur aan elkaar willen voorleggen ter fine van informering of advisering.
- 58.3 De studentenraad ontvangt de jaarverslagen van de universiteit.

K. ONDERWIJS EN ONDERZOEK

artikel 59 - opleidingen

- 59.1 De universiteit voorziet op basis van haar grondslag en ter verwezenlijking van haar doelstelling in de door haar aan te bieden theologische opleidingen.
- 59.2 De universiteit kent de volgende opleidingen:
  - a. een driejarige voltijds bachelor-opleiding klassieke theologie;
  - b. een driejarige voltijds master-opleiding klassieke theologie, die opleidt tot gereformeerd predikant/theoloog;
  - c. eventuele overige door het college van bestuur vastgestelde en door de raad van toezicht goedgekeurde theologische opleidingen in deeltijd of voltijd.

59.3 De universiteit is als instelling bij de aanbidding van haar opleidingen primair gericht op de geïntegreerde vorming tot gereformeerd theoloog en gereformeerd predikant ten behoeve van de kerken.

artikel 60 - vooropleiding

- 60.1 Aan de universiteit is een vooropleiding verbonden voor het onderwijs in de Latijnse taal- en letterkunde en de Griekse taal- en letterkunde.
- 60.2 Het college van bestuur stelt een regeling vast voor de vooropleiding. De regeling heeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

artikel 61 - studieprogramma's

- 1.1 Het college van bestuur stelt, gehoord de opleidingscommissie en examencommissie, de verdeling van de studielast over de verschillende vakgebieden voor iedere aangeboden opleiding vast.
- 1.2 Het college van bestuur stelt, gehoord de opleidingscommissie en examencommissie, de hoofdlijnen van de inrichting van het onderwijs en het studieprogramma voor iedere aangeboden opleiding vast.
- 1.3 Het college van bestuur draagt zorg voor de tijdige jaarlijkse verschijning van een studiegids voor iedere aangeboden opleiding waarin het volledige studieprogramma per studiejaar is vermeld.

artikel 62 - onderwijs- en examenreglement

Het college van bestuur stelt een onderwijs- en examenreglement vast. Deze heeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

artikel 63 - kwaliteitszorg

- 63.1 Het college van bestuur draagt zorg voor de opzet en het functioneren van een kwaliteitszorgsysteem met betrekking tot alle werkzaamheden van de universiteit en de door haar aangeboden opleidingen. De beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs geschiedt mede aan de hand van het oordeel van de studenten.
- 63.2 Bij de beoordeling wordt ten minste aandacht besteed aan:
- een regelmatige controle van het tijdsbeslag dat voor de studenten voortvloeit uit de onderwijs- en examenregeling en de daarin vermelde studielast;
  - de kwaliteit van het onderwijs aan en de begeleiding van de studenten.

artikel 64 – permanente educatie/postacademisch onderwijs

- 64.1 De universiteit biedt aan haar afgestudeerden en andere belangstellenden regelmatig permanente educatie en/of postacademisch onderwijs aan. Zij bevordert zoveel mogelijk de deelname hieraan.
- 64.2 De organisatie van de permanente educatie/postacademisch onderwijs is opgedragen aan het college van bestuur.

artikel 65 - doctoraat

- 65.1 Aan de universiteit kan het doctoraat in de theologie worden verkregen op grond van de verdediging van een dissertatie.
- 65.2 Het college van bestuur stelt een promotiereglement vast met betrekking tot de toelating tot de promotie en ter verdere regulering daarvan. Het promotiereglement heeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

artikel 66 - onderzoek

- 66.1 Het college van bestuur draagt tenminste eens per drie jaar zorg voor het vaststellen van een onderzoeksplan voor de verschillende vakgebieden. Hierin zijn de prioriteiten voor het te verrichten wetenschappelijk onderzoek per onderzoeksgroep omschreven.
- 66.2 Het onderzoeksplan heeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

L. BIBLIOTHEEK

artikel 67 - bibliothecaris

- 67.1 De bibliotheek staat onder leiding van de bibliothecaris.
67.2 Taken en bevoegdheden van de bibliothecaris worden door het college van bestuur in een instructie vastgesteld.
67.3 De bibliothecaris legt over zijn beleid en beheer periodiek verantwoording af aan het college van bestuur.

artikel 68 - middelen

Bij de vaststelling van de begroting van de universiteit wordt jaarlijks een budget aan de bibliotheek toegekend.

artikel 69 - jaarverslag

De bibliothecaris brengt jaarlijks schriftelijk verslag uit aan het college van bestuur over de arbeid in en de actuele stand van de bibliotheek. Dit verslag wordt door het college van bestuur vastgesteld en ter kennis gebracht van de raad van toezicht en het curatorium.

M. FINANCIEN

artikel 70 - instandhouding

- 70.1 De kerken zijn verantwoordelijk voor de financiële instandhouding van de universiteit.
70.2 Op voorstel van het college van bestuur bepaalt de generale synode telkens voor een periode van drie jaren de jaarlijks door de kerken te betalen bijdrage (quota). Het voorstel van het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
70.3 Ten behoeve van de universiteit kunnen binnen de door de generale synode aangegeven grenzen andere vormen van financiering worden benut, zoals:
a. verwerving van legaten;
b. sponsoring;
c. bekostiging door de overheid.

artikel 71 - begroting en jaarrekening

- 71.1 Het college van bestuur stelt jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar de begroting vast, rekening houdend met de op grond van artikel 70 te verwachten inkomsten.
71.2 Het college van bestuur stelt binnen 6 maanden na afloop van het boekjaar na controle door een door het college van bestuur onder goedkeuring van de raad van toezicht aan te wijzen registeraccountant de jaarrekening van het afgelopen boekjaar vast.
71.3 Het college van bestuur stelt driejaarlijks een meerjarenbegroting op ten behoeve van de generale synode.
71.4 De begroting, de jaarrekening en de meerjarenbegroting behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.
71.5 Het boekjaar van de universiteit is gelijk aan het kalenderjaar.

artikel 72 – delegatie financieel beheer

- 72.1 Het college van bestuur kan de feitelijke uitvoering van het financieel beheer krachtens delegatie geheel of gedeeltelijk opdragen aan de directeur overeenkomstig een daartoe op te stellen instructie. De instructie behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
72.2 Onverminderd het bepaalde in artikel 72.1 blijft het college van bestuur verantwoordelijk voor een financieel beheer dat in overeenstemming is met het financieel beleid.

artikel 73 - goedkeuring en décharge door generale synode

- 73.1 De raad van toezicht zendt ter goedkeuring aan elke gewone generale synode voor ieder boekjaar dat is verstreken sinds de vorige generale synode de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, zoals vastgesteld door het college van bestuur en goedgekeurd door de raad van toezicht, vergezeld van een schriftelijk rapport van een registeraccountant.

- 73.2 Bij goedkeuring verleent de generale synode aan de raad van toezicht en het college van bestuur décharge voor het gevoerde financieel beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop.

N. MEDEZEGGENSCHAP

artikel 74 – gereserveerd

artikel 75 – gereserveerd

O. VERTEGENWOORDIGING

artikel 76 - vertegenwoordiging

- 76.1 Het college van bestuur vertegenwoordigt de universiteit namens de kerken in en buiten rechte.
- 76.2 Het is daartoe krachtens deze bepaling gemachtigd door de generale synode overeenkomstig artikel 52 van de kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt).
- 76.3 Het college van bestuur kan besluiten zijn voorzitter aan te wijzen om namens het college van bestuur in en buiten rechte bevoegd te kunnen optreden in de daarbij nader te omschrijven specifieke gevallen.
- 76.4 Het college van bestuur kan besluiten aan de directeur van de universiteit volmacht te verlenen om namens het college van bestuur bevoegd te kunnen optreden voorzover het de uitoefening van zijn taken betreft in de daarbij in het bestuurs- en beheersreglement nader te omschrijven gevallen.

P. SLOTBEPALINGEN

artikel 77 – vaststelling en wijziging

- 77.1 Dit statuut is vastgesteld door de generale synode Zwolle-Zuid 2008.
- 77.2 Dit statuut kan door een generale synode worden gewijzigd.

artikel 78 - inwerkingtreding

- 78.1 Dit statuut vervangt het voorgaande statuut.
- 78.2 Dit statuut treedt in werking per 1 januari 2009.

Aldus vastgesteld door de generale synode
van de Gereformeerde Kerken in Nederland
Zwolle-Zuid 2008

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 9.2

Artikel ND: Nader gesprek op

gereformeerde grond

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

09 februari 2008 © Nederlands Dagblad

Nader gesprek op gereformeerde grond

Na het interview met George Harinck in de ZoZ van 26 januari zijn er vanuit de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), waaraan hij als bijzonder hoogleraar verbonden is, gesprekken gevoerd over passages in het interview, die vragen hadden opgeroepen en aanleiding hadden gegeven tot heftige reacties. Hieronder volgt de letterlijke weergave van een verklaring die is opgesteld in gezamenlijk overleg tussen Harinck, en betrokkenen vanuit de universiteit, het college dat toeziet op de leerstoel en het Archief- en Documentatiecentrum, waarvan de leerstoel uitgaat.

Op 26 januari 2008 verscheen een deel van een voor de radio uitgezonden interview met prof. dr. G. Harinck in het Nederlands Dagblad. In de krant van 5 februari 2008 plaatste hij een nadere verheldering in de rubriek Vrijplaats.

Dr. Harinck is verbonden aan de Theologische Universiteit (TU) in Kampen. Hij is geen kerkelijk hoogleraar, maar bezet als bijzonder hoogleraar een leerstoel die uitgaat van de deputaten die het Archief- en Documentatiecentrum besturen. Hij is als zodanig verbonden aan de TU, met name voor het onderzoek en de begeleiding van promovendi.

Persoonlijk

Tijdens het drie uur durend radio-interview dat de journalist Peter Bergwerff hem afneemt en waarin zijn historische, literaire en culturele visies voorbijkomen, stelt de journalist ook het persoonlijke geloofsleven van dr. Harinck aan de orde. Hij laat zich in zijn hart kijken. Heel openhartig. Het zijn juist passages uit dit deel van het interview die in de dagen nadat het interview in de krant verschenen is, vragen doen rijzen.

Dr. Harinck ontwikkelt in dit deel van het interview geen kerkelijk actieprogramma. Ook wordt er geen theologisch gesprek gevoerd. Dr. Harinck vertelt hoe hij zijn geloof beleeft en wat hij als mens van dingen vindt.

Vragen

Ook wie in aanmerking neemt dat in een interview antwoorden geïmproviseerd worden, kon er genoeg aanleiding in vinden om vragen te stellen. Dat is dan ook gebeurd, zowel publiek als in de kring van hen die nauw betrokken zijn bij de leerstoel van dr. Harinck. In eerste instantie gaat het daarbij om de rector van de TU en het College van Toezicht voor de bijzondere leerstoel. Vervolgens zijn het College van Bestuur van de TU en deputaten Archief & Documentatie in de zaak betrokken. Ook met het artikel van 5 februari waren de vragen de wereld niet uit. Op woensdag 6 februari vindt een gesprek plaats tussen alle betrokkenen bij de leerstoel en dr. Harinck. Het is een openhartig gesprek over gerezen vragen in de hoop die uit de weg te kunnen ruimen.

De vragen hadden betrekking op diverse thema's waarvan de volgende de kern vormden: het spreken van dr. Harinck over de persoon en het werk van Christus; de omgang met de Schrift in zaken als homoseksualiteit en de vrouw in het ambt; het deelnemen aan de mis. Om recht te doen aan dr. Harinck geven we kort weer wat hij in dezen heeft gezegd.

Christus

In het gesprek over de betekenis van Christus' offer en de plaats daarvan in het geloof en ons belijden, verklaart dr. Harinck dat hij van harte en zonder enige reserve het geloof deelt dat Jezus Christus voor onze zonden gestorven is. Dat Hij in Persoon degene is in wie God zich ten volle heeft geopenbaard en dat de Schriften van Hem spreken. Dr. Harinck verwoordt in het interview hoe hij het evangelie in de dagelijkse praktijk beleeft. Ook als het evangelie zich verdicht naar het kruis – en dat doet het – dan betekent dat nog niet dat in de alledaagse praktijk van het geloofsleven de omgang met God niet veel vaker ook door andere zaken gekleurd wordt: je zoekt kracht bij de God van de psalmen, je zoekt wijsheid bij je hemelse Vader, je moet kiezen voor het leven en tegen de dood (Deuteronomium 30). Als hij naar zijn geloof in de praktijk van alledag kijkt, is dat sterk gericht op God de Vader. Hij ziet in het kruis waaraan Christus hing, inderdaad Gods straf, door Christus gedragen in onze plaats. Maar hij denkt daarbij niet aan zichzelf als hangend aan een kruis.

Bijbel

In het gesprek over de omgang met de Bijbel en de manier waarop christenen van gereformeerde belijdenis de Bijbel gebruiken verklaart dr. Harinck dat hij het normatieve karakter van Gods Woord en de zeggingskracht van specifieke teksten beslist erkent. Dat geldt zowel voor de geloofsomgang met de Here als in theologische en ethische gedachtenvorming. Zijn opmerkingen over de Bijbelteksten rond de vrouw zijn niet bedoeld als een persoonlijke hermeneutiek, maar als een weergave van hoe hij in deze zaak persoonlijk staat. Hij heeft zich in zijn leven eerder een mening gevormd over 'vrouw en ambt' op basis van de Schrift. Uiteraard houdt dat laatste meer in dan de ene tekst die hij in het interview noemt. Hij heeft willen zeggen dat hij er voor zichzelf geen behoefte aan heeft om nu weer dat soort discussies aan te gaan met herhaling van veelszins dezelfde argumenten. Hoewel hij zijn eigen visie heeft, aanvaardt hij dat in de kerken waartoe hij behoort, vrouwen geen ambtsdrager kunnen zijn. Inzake de mannavrienscappen die dr. Harinck 'prima' noemt, verklaart hij dat hij daarmee vriendscappsrelaties bedoelt en geen relaties vergelijkbaar met die van man en vrouw. Op dat punt is de Bijbel ook volgens dr. Harinck duidelijk in het afkeuren van homoseksueel gedrag.

Roomse mis

In het gesprek over het 'deelnemen' aan de mis, verklaart dr. Harinck dat hij hiermee niet doelt op het deelnemen aan de zgn. communie, maar op het bezoeken van een roomse kerkdienst. 'Als dat zo uitkomt', voegde hij er in het interview aan toe, en doelde daarmee op een situatie dat bezoek aan een andere eredienst niet mogelijk is. Het interview was vanuit de universiteit aanvankelijk heel anders gelezen dan dr. Harinck het nu nader heeft toegelicht. En zij waren daarin niet de enigen. De reactie van sommigen op het interview was navenant ernstig en heftig. Onder druk daarvan schreef dr. Harinck zijn nadere verheldering in de krant van 5 februari.

De dag erna vond in Kampen een gesprek plaats waarin we elkaar zowel scherp als broederlijk hebben aangesproken. Door onomwonden met elkaar te spreken vonden we elkaar in onze liefde voor het Woord van de Here en voor de kerken. In deze setting erkende dr. Harinck dat onzorgvuldige formuleringen van hem en gebrek aan oog voor de kerkelijke context tot misverstanden hebben geleid omtrent zijn opvattingen. Hij betreurt dat en heeft dat niet beoogd.

Vertrouwen

Wij realiseren ons gezamenlijk dat we nu in een situatie verkeren die een groot beroep doet op het vertrouwen in de kerken. Het gaat over belangrijke zaken, die schade hebben gedaan aan de naam van de Here en van de kerken. En ook van de universiteit en dr. Harinck zelf. We hebben uitdrukkelijk aan elkaar aangegeven dat we samen verder willen in onderworpenheid aan het Woord van God en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis. Die hernieuwde verbondenheid aan Schrift en confessie willen we ook ten overstaan van de kerken met zoveel woorden uitspreken. Wij hebben aan beide zijden huiswerk We hebben geconstateerd dat de onderlinge gemeenschap in Kampen kan worden versterkt. We hopen dat we, ge leerd door het intensieve proces van de afgelopen weken, met meer onderlinge eensgezindheid zullen optrekken in onze concrete taken ten dienste van kerk en samenleving. Dat voornemen hebben we met zoveel woorden tegenover elkaar uitgesproken. En we spreken het ook uit naar de kerken. We vragen hen ons daarvoor het vertrouwen te willen geven. En ook hun steun door gebed en woorden van opbouw. Moge onze goede God ons helpen door zijn Geest.

G. Harinck

College van Bestuur TU, P. Niemeijer

Deputaten Archief en Documentatie, J. Messelink

College van Toezicht leerstoel ADC, E.A. de Boer

C.J. de Ruijter, rector TU

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 14.1

1e rapport commissie organisatie

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Aan: Generale Synode Zwolle-Zuid 2008
 Van: Commissie Organisatie
 Betreft: Toelichting rapport GSO
 Datum: 14 april 2008

Aanstaande zaterdag is de middagbijeenkomst ingeruimd voor een eerste ronde over het rapport van deputaten GSO. Deputaten zullen hun rapport toelichten.

Overleg

Op 10 april jl. hebben wij als commissie organisatie overleg gehad met deputaten GSO en met de WAD. Eerst met beide deputaatschappen gezamenlijk, aansluitend met deputaten GSO apart. Op korte termijn volgt nog een overleg met de WAD apart.

Het ging in dat eerste gesprek vooral over de aard en de achtergrond van de verschillen die tussen beide zijn ontstaan. Dat heeft zeker zaken verduidelijkt, partijen waren het daar over eens. Meer overeenstemming op de inhoud heeft dat niet gebracht, zo bleek ook duidelijk. De WAD gaat niet mee in de diepgaande reorganisatievoorstellen van deputaten GSO. Omgekeerd zijn deputaten GSO het wel met de WAD eens dat de WAD-partners als cluster een plaats in de nieuwe structuur kunnen krijgen.

In het aansluitende overleg hebben we met deputaten GSO doorgesproken over het rapport en met name ook over de wijze van behandeling van de voorstellen door de synode.

Wij hebben deputaten gevraagd waarom van een aanvullende rapportage is afgezien. Daarin hadden deputaten kunnen reageren op de reacties van de verschillende deputaatschappen, die begin dit jaar op het concept-rapport waren ingebracht. Een niet onbelangrijk deel van de kritiek betreft de geringe respons daarop door deputaten. Mede daardoor is tenminste de indruk ontstaan dat deputaten voor die reacties geen aandacht hebben.

De reacties van de verschillende deputaatschappen zijn soms instemmend, vaker kritisch, hebben betrekking op zowel de uitgangspunten als op de uitwerking, gaan in op de positie van het eigen deputaatschap, stellen vragen bij de door deputaten GSO gehanteerde clustering, dragen soms alternatieven aan of voegen nog zaken toe. Kortom, er ligt een breed scala aan reacties voor. Een zelfde beeld vertonen de reacties uit de kerken op het rapport GSO.

Deputaten hebben hierop aangegeven dat zij eerst een besluit wilden van de synode over de door hun gekozen blikrichting, voordat de uitwerking kan worden opgepakt, die zij overigens in nauw overleg met alle betrokkenen ter hand willen nemen.

Brief

Een aanvullende bijdrage is recent ingebracht door de GH Zwolle en de ThUK. De commissie organisatie heeft op verzoek van het moderamen op 9 april jl. met een delegatie van beide gesproken. Kort samengevat worden in de brief de snelle ontwikkelingen benadrukt, waarmee zowel de GH als de ThUK te maken hebben, ieder voor zich en als kennisinstututen gezamenlijk. Het gaat om veranderingen als gevolg van nieuwe wet- en regelgeving, maar ook om ontwikkelingen in en rond de kerken. GH en ThUK werken nauw samen om hun positie daarin zo sterk mogelijk te maken en om de kerken blijvend te kunnen dienen.

De voorstellen van deputaten GSO gaan in het bijzonder ook over de herinrichting van de vele ondersteunende organisaties, steunpunten en bureaus, die alle ook als kennisinstituut voor en ten behoeve van de kerken functioneren. GH en ThUK pleiten ervoor om gebundeld naar een antwoord te zoeken.

Op een later moment komen we daar nog nader op terug.

Zorgvuldig

Duidelijk is dat het rapport GSO om een zorgvuldige behandeling vraagt, zowel van de inhoud, als wat betreft het proces.

Aanstaande zaterdag willen we daarom eerst ruimte maken voor een presentatie van en toelichting op het rapport en de daarin gemaakte keuzes. Doel: een duidelijk beeld van de inhoud en de bedoelingen van deputaten GSO.

Gehoord de kritiek van de WAD, is afgesproken om de reacties op het concept-rapport, die de verschillende deputaatschappen begin dit jaar hebben ingediend, maar waarop door deputaten nog niet inhoudelijk is gereageerd, ter kennis van de synode te brengen. Niet om daar nu op het niveau van de synode de discussie over te voeren, maar wel om kennis te nemen van zowel de aard en de omvang van de opmerkingen en ook om het standpunt, dat deputaten daarover hebben ingenomen, goed te kunnen plaatsen. Zaterdag zullen deputaten dat nader toelichten.

Procedure

De concept-besluiten die in het rapport GSO zijn geformuleerd, gaan vooral over de (uitvoering van de) voorstellen van deputaten zelf. Dat is op zich niet onlogisch. In Hoofdstuk 11 (pagina 19) van het rapport vragen deputaten van de synode wel eerst een richtinggevende uitspraak (een principebesluit), maar de procedure daarvoor zelf is door deputaten niet verder uitgewerkt.

Als commissie organisatie achten we dat wel van groot belang voor een goede behandeling. De commissie werkt in overleg met het moderamen aan een uitgewerkt procedurevoorstel, waarbij we voorstellen om in stappen de besluitvorming voor te bereiden en af te ronden.

Uitgaande van een ingrijpende herstructurering (los van de vraag of dat ook precies volgens de voorstellen van deputaten GSO zal zijn), stellen wij ons daarbij op hoofdlijnen de volgende fasering voor:

- Fase 1: toelichting en informatie
- Fase 2: opiniëring en besluitvoorbereiding
- Fase 3: besluitvorming over de hoofdlijn: koers, reikwijdte, kaders en randvoorwaarden
- hierbij worden ook betrokken de voorstellen van de WAD
- Fase 4: uitwerking van de hoofdlijnen in een omvattend inrichtingsplan
(wij stellen ons voor dat voor het einde van deze synode daarover besluiten kunnen worden genomen)
- Fase 5: uitwerking van het inrichtingsplan
(wij stellen ons voor dat binnen een jaar over de detailvoorstellen kan worden besloten)
- Fase 6: implementatie van de nieuwe organisatie
(voorlopige richtdatum: 1/1/2010)

Aanstaande zaterdag hopen we een eerste uitwerking van deze fasering te kunnen geven.

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 14.2

2e rapport commissie organisatie

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Betreft: vervolgrapport over synodale organisatie, verslag werkzaamheden en voorstel**1. Inleiding****1.1 Korte inhoud van dit voorstel.**

In dit vervolgrapport informeren wij u over de voortgang van onze opdracht. We doen verslag over de activiteiten in de afgelopen maanden en leggen een concreet besluit voor over het vervolg.

1.2 Korte inhoud van het voorafgaande

De synode nam op 6 juni 2008 besluiten over de synodale organisatie die de richting van de gewenste verbeteringen aangaven:

- algemeen: praktische verbeteringen krijgen voorrang boven ingrijpende structuuraanpassingen;
- synode: het knelpunt van de discontinuïteit en de (te) volle agenda met voorrang oplossen;
- deputaten: clustering en vermindering van het aantal deputaatschappen bekijken; opdrachten concreter en meer toetsbaar formuleren, zodat rapportage meer op hoofdlijnen kan plaatsvinden;
- uitvoeringsorganisaties: mogelijkheden voor concentratie van ondersteunende taken bezien;
- aanpak: voor 1 oktober een aanzet voor de uitwerking presenteren.

1.3 Werkzame zomer

Er is door alle partijen in de zomerperiode hard doorgewerkt:

- we hebben als commissie organisatie een vlootshow georganiseerd met alle deputaatschappen;
- deputaten DTEG, SGO en ASE zijn conform het synodebesluit aan de slag gegaan met hun voorgenomen integratie;
- TUK en GH Zwolle hebben hun gesprekken over verdere samenwerking onverminderd voortgezet.

1.3.1 Commissie organisatie**1.3.1.1 Rubricering**

In juli hebben we een voorlopige rubricering vastgesteld (cf. Besluit 7a). Gekozen is voor een model van 9 rubrieken.

No.	Rubriek	Betrokken deputaatschappen
1.	Leer	M/V
2.	Kerkregering	KR&KO; DKE; D&R
3.	Rechtspraak	APP; Cie v. Beroep; SMKR
4.	Kerkelijke eenheid	DKE; BBK; SMKR
5.	Buitenlandse betrekkingen	BBK; ZHT; DKE
6.	Opleiding, onderzoek en dienstverlening	TUK; D&R; ADC; ZHT; STUFI
7.	Gemeenteopbouw	ERE; MUZ; BIJB; DTEG; RTV; ZHT; ASE; SGO; DEPIN; SMKR; H&E; GDD; DSH; GVM; RKO
8.	Relatie overheid	RKO; GVM; CLASS MH
9.	Synodaal bestuur	MOD; VGS; GSP; F&B; ASE; ADC; ART11

1.3.1.2 Iedereen aan tafel

Voor elke rubriek zijn de betrokken deputaatschappen uitgenodigd voor een gezamenlijk overleg. Een aantal deputaatschappen beweegt zich in meerdere rubrieken en werd twee of zelfs drie keer uitgenodigd. De uitnodigingen betroffen werkoverleg waarin we wilden nagaan wat de bijdrage van de genodigden zou kunnen zijn, per deputaatschap en ook gezamenlijk, aan de verbetering van de synodale organisatie.

De gesprekken rond rubriek 7 hebben we, volgens de dimensies van kerk zijn, opgedeeld in liturgisch, missionair, toerustend, pastoraal en diaconaal. Naast een werkoverleg voor elk deel is ook nog een overkoepelend overleg gehouden, waarin we in het bijzonder zijn ingegaan op de regie over deze cluster.

Rubriek 9 werd voor het werkoverleg opgedeeld in bestuur en financiën.

In deze overlegronde zijn de voors en tegens verkend voor meer samenwerking en/of integratie van deputaatschappen, welke winst daarin voor zowel de synode als voor de deputaatschappen zelf kan zitten en welke nadelen er aan vast zitten.

De ontmoetingen vonden plaats in augustus en september. Stuk voor stuk vruchtbare gesprekken. Van de gesprekken zijn korte verslagen gemaakt. Het materiaal daaruit is in dit rapport verwerkt. De commissie organisatie is onder de indruk van de bereidheid van alle deputaatschappen om op deze korte termijn een bijdrage te leveren!

1.3.1.3 Uitkomsten overlegronde

In de ontmoetingen zijn verschillende verbeteringen aangedragen, die zonder veel verdere voorbereiding kunnen worden overgenomen. Er zijn ook suggesties gedaan die eerst nog nadere uitwerking en gedegen besluitvorming vragen.

We vatten de belangrijkste uitkomsten van de gesprekken en de adviezen zo samen:

- **verander niet wat goed gaat:** onnodige verandering vernietigt betrokkenheid. Voor verandering is naast noodzaak vooral motivatie voor een nieuw doel vereist. Dus geef als synode de kaders en de motivatie en laat de werkers het zelf invullen.
Dit sluit aan de ene kant aan bij het synodebesluit, dat het accent legt op praktische verbeteringen waarbij de veranderbaarheid van de organisatie niet moet worden overvraagd. Aan de andere kant moeten we alert blijven op mogelijke verbeteringen en die doelgericht realiseren. Aan het proces moet wel sturing gegeven blijven worden.
- **verander de wereld en begin bij jezelf:** de gewenste verbeteringen zitten vooral in de manier waarop de synode opdrachten geeft, rapporten bespreekt en haar eigen onderwerpen behandelt. De synode moet beginnen haar eigen gedrag, agenda en werkwijze te veranderen. Deputaten, professionele en vrijwillige werkers willen voorbeeldgedrag volgen.
Hier zijn veel en bruikbare opmerkingen over gemaakt. Dat viel ook te verwachten. Dat (vooral) ander gedrag van belang is, is in de besluiten van juni niet zozeer terug te lezen, maar is toen in de bespreking ook nadrukkelijk aan de orde geweest en door GSO en WAD ook al opgemerkt.
- **meer samenwerking mogelijk:** er zijn best aanpassingen mogelijk, ook in de structuur, mits die de gewenste verandering heel concreet ondersteunen. Deputaatschappen tonen breed bereidheid om bij elkaar meer op verkenning te gaan, aan afstemming te doen. Concrete samenwerking liever projectmatig dan structureel. Eigen werkwijze voelt vertrouwd. Aan meer of anders moet een meerwaarde zitten.
Wij zijn blij met de open houding van verreweg de meeste deputaten om ook mee te denken over structuuraanpassingen. Er is een tendens dat besturende deputaten wat meer nog op hun eigen lijn blijven en dat de uitvoerende deputaten en de deputaten met een eindige (studie)opdracht zich wat gemakkelijker in een andere aanpak voegen.

- **geef deputaten duidelijke rol en schenk vertrouwen:** benadruk dat deputaten een besturende taak hebben en faciliteer ze in die rol. Ook intern sturen op het onderscheid tussen besturende en uitvoerende werkzaamheden. Rapporteer aan de synode op hoofdlijnen en beperk je daarin tot het besturende niveau. Geef als synode anderzijds deputaten vertrouwen voor de langere termijn, tussentijdse controle is bij een duidelijke opdracht en goede interne controle niet nodig.

Er is breed draagvlak voor een strikter onderscheid tussen besturende en uitvoerende taken, ook binnen het deputaatschap zelf. Dat is een ontwikkelingsrichting die aansluit bij het synodebesluit. De opmerkingen over vertrouwen zijn herkenbaar en laten het spanningsveld zien tussen sturing en vrijheid. Dat we daar een nieuwe balans in kunnen vinden, met een synode die meer op hoofdlijnen en resultaten stuurt, lijkt een realistisch perspectief.

- **beperk rapportages:** nu zijn de rapportages vaak gedetailleerd. Ze geven goed inzicht, maar de meerwaarde daarvan is beperkt; inhoudelijk kunnen ze veelal beperkt worden tot de hoofdlijnen en de beslispunten die er toe doen. De synode moet zelf aangeven wat ze terug wil zien. Om de kerkenraden en specifiek de kerkelijke 'klanten' meer informatie te geven in wat deputaten doen en voorstaan, zijn betere kanalen denkbaar dan het driejaarlijks opstapelen van rapporten tot over de 1.000 pagina's. Wat hier duidelijk wordt is dat verantwoording en communicatie beter onderscheiden moeten worden: verantwoording is vooral naar de synode toe, communicatie is vooral naar de kerken toe. Met name een duidelijker 'front-office' (de uitvoerende dienstverlening) naar de kerken kan bijdragen aan een betere zichtbaarheid en ervaren relevantie van het werk van deputaten. Er is een behoorlijke overeenstemming dat dit ook de druk op de driejaarlijkse synodale verantwoording kan verminderen.

Samengevat een drietal lijnen:

- niveau synode: regel de eigen synodeagenda zo in, dat de werklust aanvaardbaar blijft.
- niveau deputaten: zoek naar meer afstemming en waar mogelijk integratie, benadruk de besturende taak van deputaten.
- organiseer het uitvoerende werk van deputaten op een manier die voor de kerken duidelijk is.

1.3.2 DTEG, SGO en ASE al op weg

In juni is besloten om in elk geval deputaten DTEG, SGO en ASE te integreren. Aan de deputaten is gevraagd om de gevolgen daarvan in kaart te brengen, zodat we die bij deze afrondende besluitvorming mee kunnen nemen.

Deputaten zijn daarmee aan de slag gegaan en hebben recent voorstellen bij onze commissie neergelegd. Kort samengevat wordt voorgesteld om één nieuw (sturend) deputaatschap te benoemen met een brede opdracht om de kerken te ondersteunen in hun functioneren. De uitvoering wordt neergelegd bij een geïntegreerd Steunpunt, dat programma's ontwikkelt en aan de kerken aanbiedt, die opgebouwd worden rond en toegespitst op de verschillende dimensies van gemeente zijn. In de programma's kan ook worden samengewerkt met externe partijen, zoals de TUK, de GHZ, Dit Koningskind en andere aanbieders.

Wij zijn blij dat deputaten met verve van start gegaan zijn om aan de opdracht invulling te geven en dat de contouren van de nieuwe situatie al goed zichtbaar zijn. Wij stellen voor dat deputaten in deze lijn doorgaan, in nauw overleg met de (opvolger van de) commissie organisatie.

Wat in dat traject in elk geval nog aandacht moet krijgen is de samenwerking met andere deputaatschappen, zoals GDD en de afstemming van de dienstverlening(sprogramma's) op de activiteiten van TUK en GH Zwolle.

1.3.3 Overleg TUK en GHZ voorgezet

De TU Kampen heeft ons in eerdere instantie al uitgebreid geïnformeerd over de noodzaak tot intensievere samenwerking met andere partijen in het onderwijsveld en in het bijzonder over de voorgenomen samenwerking met de GH Zwolle.

Het overleg daarover is in de afgelopen maanden voortgezet en TUK en GHZ hebben elkaar gevon-

den in een samenwerkingsverband, mede om in die weg het behoud van de accreditatie door de overheid veilig te stellen. Deze samenwerking heeft niet alleen gevolgen voor het domein 'onderwijs', maar ook – en dat is in dit kader van belang – voor de dienstverlening: kennisoverdracht en –uitwisseling met de samenleving. Daar ligt een nauwe relatie met de dienstverlening die via de verschillende deputaatschappen aan de kerken wordt aangeboden.

De programmatische aanpak die nu door DTEG, SGO en ASE wordt uitgewerkt kan hierbij goed aansluiten. Voor alle partijen liggen hier kansen om de ontwikkeling van nieuwe producten, de praktische toepassing van theologie – van gemeenteopbouw tot missionaat – in de kerkelijke praktijk én de samenwerking vanuit die praktijk naar de kennisinstituten toe vorm te geven.

Een en ander vergt nog veel doordenken en afstemmen en wij stellen voor om in de komende tijd het overleg tussen TUK en GHZ nauwkeurig te volgen en ook actief de afstemming met de deputaatschappen in te vullen.

2. Op weg naar een voorstel

2.1 droombeeld

Als we concrete acties gaan uitzetten om verbeteringen te realiseren is het goed om die te koppelen aan de beoogde resultaten. Daarom eerst een korte droomschets van de volgende synode:

- 1) de plenaire zittingsduur van de Synode van Harderwijk 2011 duurt maximaal twee maanden in de maanden mei en juni; de vergaderstructuur blijft zoals nu: twee dagen per week (vijf dagdelen).
- 2) deputaten werken nauw samen in hun cluster, stemmen werkzaamheden en voortgang af waar nodig en zijn pro-actief in hun informatievoorziening naar de kerken want communicatie met de kerken moet niet over de band van de synode lopen.
- 3) afgevaardigden zijn tijdig benoemd (liefst eind 2010), worden vroegtijdig geïnstrueerd en beginnen goed voorbereid aan hun taak: beoordeling van rapporten op hoofdlijnen;
- 4) de rapporten zijn kort en op hoofdlijnen en beperkt tot de voor de synode relevante besluitpunten;
- 5) onderwerpen worden thematisch geagendeerd, voorbereid en behandeld. Er is een logische opbouw van de synodeagenda die vooraf vastligt, zowel qua onderwerp als tijdstip van behandeling. Zo wordt meer samenhang en sturing bereikt.
- 6) het moderamen weet zich vanaf het begin voorzien van adequate ondersteuning in de vorm van nieuw te benoemen deputaten administratieve ondersteuning (DAO).
- 7) DAO vervangen het huidige deputaatschap VGS; ook wordt hierin het ASP ondergebracht. Dit deputaatschap bereidt niet alleen in de aanloop naar de synode de agenda procedureel en inhoudelijk voor, maar volgt ook de uitvoering van de genomen besluiten en is in voorkomende gevallen aanspreekpunt voor deputaatschappen. Zij is ook verantwoordelijk voor een consistente formulering van de te nemen besluiten.
- 8) een beperkt aantal specifieke synodecommissies bereidt bijzondere onderwerpen voor, zoals financiën en onderwerpen rondom de leer (bijvoorbeeld M/V).
- 9) de kerken zijn regelmatig geïnformeerd door deputaten over hun werk en over de diensten die aan de kerken worden aangeboden. Daarvoor worden bestaande en nieuwe communicatiekanalen benut.
- 10) Bij DAO wordt ook de projectmatige uitwerking van deze organisatievoorstellen ondergebracht.

2.2 De spa in de grond

Er is een hoop te doen op de weg naar de verwezenlijking van de droom. Een greep uit de voorziene acties:

Vorbereiding:

- 1) aanwijzing en instructie van een nieuw deputaatschap Administratieve Ondersteuning GS. Een bredere opdracht dan het huidige VGS en ASP: zowel het monitoren van de uitvoering van besluiten van de huidige synode, als de voorbereiding en ondersteuning van de volgende synode. DAO is in voorkomende gevallen vraagbaak voor deputaten; bereidt de behandeling

van deputatenrapporten agendatechnisch voor: tijdigheid, behandelwijze, formulering beslispunten en (i.o.m. deputaten) de conceptbesluiten.

- 2) de conceptagenda wordt in overleg met het nieuw verkozen moderamen definitief gemaakt en is beschikbaar, voorafgaand aan de plenaire vergaderingen. Niet alleen afgevaardigden, maar ook deputaten kunnen zich zo vroegtijdig op de behandeling voorbereiden.
- 3) Eind 2010 (vroeger dan nu!) worden de afgevaardigden door de PS-en verkozen. Zij ontvangen in het vroege voorjaar van 2011 informatie en instructie. Op een tweetal vrijdagen of zaterdagen zou bijvoorbeeld het volgende programma kunnen worden aangeboden:
  - Kennismaking in geloof;
  - Bezinning op het kerkelijk leven;
  - Ontdekking van elkaars kwaliteiten;
  - Oefening in verschillende synodale rollen (ontvangst; rechtspraak; inspraak; revisie e.d.);
  - Training in synodale vergadertechniek (voorbereiding; amendementen en voorstellen e.d.);
  - Omgaan met deputaten en hun rapporten.

Startfase:

- 4) Vrijdag 4 maart 2011 wordt de synode officieel geopend met een speciale eredienst, gevolgd door verkiezing van het moderamen, receptie, ontmoeting met deputaten;
- 5) tot de maandag na de opening kunnen stukken worden ingediend;
- 6) er worden enkele specifieke commissies benoemd; synodeleden worden niet standaard in commissies ingedeeld;
- 7) afgevaardigden lezen de stukken, stellen vragen aan deputaten en ontvangen antwoord; DAO regisseert.
- 8) moderamen bereidt ism DAO de agenda en de behandeling voor; deputaatschappen gaan rechtstreeks met de plenaire vergadering aan het werk, waarbij moderamen alleen technisch leidt.
- 9) vrijdag 22 april ontmoeting tussendoor van synodeleden met deputaatschappen; contact en verheldering.

Plenaire fase:

- 10) start plenaire zittingen begin mei tot eind juni.
- 11) de agenda wordt thematisch ingedeeld en in samenhang behandeld. Er is een logische opbouw van de agenda. Behandeling en besluitvorming worden uit elkaar getrokken. Een mogelijke indeling is de volgende:
  - week 1: post, revisie en rechtspraak
  - week 2: financieel kader en gemeenteopbouw
  - week 3: opleiding; leer, kerkregering en overheid
  - week 4: relaties binnenland en buitenland (meerdere dagen)
  - week 5: algemene voorstellen; besluitvorming rechtspraak
  - week 6: besluitvorming: opleiding en gemeenteopbouw
  - week 7: overige besluitvorming, financiële besluiten en bestuur
  - week 8: uitloop; afronding, benoemingen, Acta, sluiting

3. De uitwerking ter hand genomen

3.1 de opdracht was...

De opdracht van de commissie organisatie was om praktische voorstellen te doen voor zowel de synode zelf, de deputaten als de uitvoeringsorganisatie en een aanzet voor de uitwerking te presenteren. Wij menen, met dank voor de inbreng van velen, in het bovenstaande daar aan te hebben voldaan. Op één punt is dat duidelijk nog niet uitgewerkt: de mogelijke concentratie van de verschillende uitvoeringsinstanties. Wij zijn, daarin gesteund door de inbreng van verschillende deputaten, van oordeel dat we eerst aan de synodale agenda en het functioneren van deputaten moeten werken. In het verlengde daarvan zal ook duidelijk worden of en in welke richting wijziging van de uitvoeringsorganisatie aan de orde is. Het heeft daarbij onze sterke voorkeur dat voorstellen daartoe van de kant

van deputaten en/of de organisaties zelf komen en niet van bovenaf opgelegd hoeven te worden. Dát er meer mogelijkheden voor samenwerking zijn is duidelijk. Dat wordt ook breed onderkend. Niet altijd hoeft dat overigens tot organisatorische integratie te leiden.

Wij stellen voor om dit punt op een volgende synode gericht op de agenda te krijgen, in het verlengde van de nieuwe manier van werken voor deputaten.

3.2 Project 'verkorte GS 2011'

De bovenstaande voorstellen moeten natuurlijk in een gedetailleerd projectplan worden vastgelegd en uitgevoerd. Wij stellen ons voor dat het nieuwe deputaatschap AO daarmee wordt belast. De bemensing daarvan kan een linking-pin met het huidig moderamen en/of de CO hebben. Adequate deskundigheid en goede (administratieve) ondersteuning zijn van belang.

Het projectplan moet ook de verschillende al in gang gezette trajecten volgen/begeleiden: integratie DTEG/ASE/SGO, (meer op afstand ook de) samenwerking TUK/GHZ, verschillende andere samenwerkingsafspraken zoals art.19/TUK en art.11/F&B.

Wij stellen voor dat dit projectplan in de komende maanden wordt uitgewerkt en dat het op een korte vervolgzitting van de synode eind 2008¹ definitief wordt vastgesteld. Dan moeten ook de kosten en mogelijke besparingen in beeld zijn gebracht en kunnen de nu aan deputaten verstrekte mandaten worden ge-updated naar de nieuwe verhoudingen.

Wij stellen voor om de door ons gekozen rubricering voorsnog als uitgangspunt te hanteren en als dimensies van gemeente zijn te kiezen voor de dimensies: liturgisch, missionair, toerustend, pastoraal en diakonaal.

3.3 Open eindjes

Het bovenstaande voorstel is één mogelijke oplossing voor de ervaren knelpunten. Er zijn andere maatregelen mogelijk. Wij denken dat het verstandig is niet meer te doen dan noodzakelijk is om het gewenste verbeterproces in gang te zetten. Wanneer er een 'wind van vernieuwing' gaat waaien ontstaat er een eigen dynamiek. Sommige zaken pakken we daarom nu nog niet aan. Een paar voorbeelden:

- Een effectief opererende synode zou ook met minder dan 36 afgevaardigden kunnen volstaan. Daar doen we geen concrete voorstellen voor. Wij stellen voor om eerst de effecten van een andere voorbereiding te incasseren.
- Wij doen geen voorstellen voor een frequentere synode en ook niet voor een 'alternerende' agenda. Daar hebben we in de eerste plaats geen draagvlak voor geconstateerd, in de tweede plaats zien wij daar geen dringende reden toe en in de derde plaats zou dat een ingrijpende andere voorbereiding en organisatie vergen, waarvan de inspanningen naar ons oordeel niet opwegen tegen de resultaten, zeker niet als we ook andere wegen – zoals hiervoor voorgesteld – kunnen bewandelen.
- Wij doen geen voorstellen voor bijvoorbeeld jaarlijkse rapportages/verslagen door deputaten die op een website gepubliceerd zouden kunnen worden, zodat de kerken actueler en tastbaarder geïnformeerd worden over het werk van deputaten. Een andere marketing- en communicatiemix is goed denkbaar, maar heeft op dit moment nog geen prioriteit. Eigen initiatieven van deputaten zijn denkbaar.
- Een verdergaande integratie van de uitvoerende dienstverlening aan de kerken is denkbaar, maar heeft ook neveneffecten, waarvan de mogelijke consequenties en kosten nu nog niet bekend zijn. Wij verwachten dat deputaten, als uitvloeisel van een actievere afstemming en samenwerking, zelf met voortgaande voorstellen zullen komen om slimmer met de beperkte middelen om te gaan, zeker als daardoor binnen het totale financiële kader, ruimte voor nieuw beleid kan worden gevonden.

---

1 Dit is alleen haalbaar als er alleen een projectvoorstel hoeft te worden uitgewerkt. Een nieuwe ronde van overleg met deputaatschappen mag in deze korte tijd niet worden verwacht.

- De voorbereiding en ondersteuning van de synode zou ook bij de dienstverlening kunnen worden ondergebracht. Dat stellen wij niet voor. Vooralsnog lijkt ons een knip wenselijk tussen de deputaatschappelijke omgeving en de synodale omgeving.
- Een goede ondersteuning door deputaten AO kan een kleiner moderamen betekenen. We doen daar nu geen voorstellen voor, omdat we het verstandiger vinden eerst de praktijk af te wachten.

3.4 Bijlage

We voegen een bijlage bij. Daarin puntsgewijs een – mogelijke - uitwerking geïllustreerd van het werk van een deputaat en van de synode 'nieuwe stijl'.

Nijmegen, 29 september 2008

Hanno Cramer

Peter van der Laan

Bas Luiten

Gerard Mostert

Overige bijlagen:

Naast de bovengenoemde bijlagen (hieronder blz. 7 en 8) zijn toegevoegd:

- Blz. 9 en 10 de uitnodigingsbrief van de Commissie Organisatie aan alle deputaatschappen
- Blz. 11 en 12 de concept-rubricering
- Blz. 13 en volgende : per rubriek de geannoteerde agenda voor en het verslag van het gehouden werkoverleg.

Bijlage rapport Organisatiecommissie – tussenbalans 3 oktober

Besluitvaardige synodevader – wat heeft hij nodig?		
17	Plenaire stemming	Juni 2011
16	Eigen oordeel op basis van heldere eindtekst	
15	Eventueel: duidelijk tegenvoorstel dat voorgestelde besluit compleet vervangt Eventueel: amendementen - overzichtelijk in beeld	
14	Laatste plenaire ronde over voorgestelde eindtekst (en/of amendementen en/of tegenvoorstel)	Juni
13	Schriftelijke voorgestelde eindtekst, door deputaten in laatste ronde te verdedigen. Daarnaast eventuele alternatieven (amendementen en/of tegenvoorstel)	
12	Tussentijdsoverleg met deputaten: opruimen misverstanden, ineenschuiven van teksten, heldere presentatie van alternatieven	Begin juni
11	Gelegenheid tot indienen van amendementen en/of tegenvoorstel	
10	Plenaire bespreking – meningsvormend – antwoord deputaten na bijdragen leden	Mei
9	Voorbespreking in kleinere kring tijdens workshops deputaatschappen	Eind april
8	Eigen bijdrage voorbereiden (eventuele alternatieven)	Begin april
7	Schriftelijke beantwoording lezen, inclusief verwerking kerkpost (eventuele revisieverzoeken)	Eind maart
6	Informatieve, c.q. kritische vragen aanleveren	Begin maart
5	Synode mee constitueren en moderamen kiezen	Eind februari
4	Rapport deputaten bestuderen en vragen voorbereiden	Februari
3	Instructie op <ul style="list-style-type: none"> • Ruimte en begrenzing van eigen inbreng • Beoordeling rapporten • Vergadertechniek behandeling voorstellen • Verhouding synodelid – deputaten 	Januari
2	Ontvangen rapporten	Januari
1	Ontvangen benoeming van PS	December 2010

Groepsproces synodeleden – samenhang dient besluitvorming

1. Kennismaking	Voorafgaand aan opening en verkiezing is een persoonlijke en geestelijke kennismaking nodig Kennismaking in geloof Bezinning op het kerkelijk leven. Ontdekking van elkaars kwaliteiten.	Januari 2011
2. Voorbereiding bespreking	<ul style="list-style-type: none"> • Oefening in verschillende synodale rollen (ontvangst; rechtspraak; inspraak; revisie e.d.) • Training in synodale vergadertechniek (voorbereiding; amendementen en voorstellen e.d.) • Omgaan met deputaten en hun rapporten. 	Januari

3. Individuele voorbereiding	In deze fase eind april vooral thuiswerk; het is aan synodeleden zelf om onderling contact te maken (moderamen kan faciliteren)	Eind februari tot eind april
4. Weken van samenwerking	In de 8 weekenden ontstaat een groepsproces van samenwerking in plenair verband	Mei en juni
5. Bezinning op onderwerpen volgt proces	<ul style="list-style-type: none"> In de eerste fase infogericht: bestuur; eerste presentatie appèlzaken; kennisname van nieuwe voorstellen In de tweede fase taakgericht: domeinen van opleiding en gemeenteopbouw In de derde fase relatiegericht: evalueren en onderhouden van relaties in binnen- en buitenland In de vierde fase bezinning en recht: beslissingen in voorgestelde appèlzaken en kerkrechtelijke regelingen 	

Daadkrachtig deputaat – van synode tot synode

	Mandaat lezen en benoeming aanvaarden	Eind 2008
	Deputaatschap ontmoeten en bestuurlijke verantwoordelijkheid nemen	Eind 2008
	Mandaat uitvoeren door aansturing en zelfwerkzaamheid; bestuur op afstand en eventueel zelf bijdragen aan uitvoering	2008 - 2011
	Werkzaamheden bijhouden (en tussentijds overleggen met Deputaten Adm. Onderst.)	Begin 2009
	PR verzorgen (in samenwerking met GSP)	Begin 2009
	Contact (laten) maken met werkveld en terugkoppeling verwerken	
	Rapportage voorbereiden en mee opmaken	Zomer 2010
	Rapport insturen	Eind 2010
	Proces besluitvorming GS voorbereiden	Begin 2011
	Ingekomen reacties op rapportage verwerken en concept beantwoording meesturen	Februari
	Vragen GS-leden ontvangen en beantwoorden	Maart
	Workshop met synodeleden houden	Eind april
	Plenaire ronde voorbereiden met het oog op meningsvorming;	
	Plenaire ronde houden als deputaatschap met synode onder technische leiding moderamen	Mei
	Tussentijds overleg houden met indieners van amendementen en/of tegenvoorstel: misverstanden opruimen; ineenschuiven teksten; presentatie van alternatieven	Begin juni
	In plenaire zitting laatste verdediging voorstel	Juni
	Publicatie besluiten bewaken	Juli
	Terug naar 1.	

informatie en uitnodiging

Meppel, 9 juli 2008

Aan: deputaatschap (rubriek ...):

Geachte zusters en/of broeders,

de Commissie Organisatie van de Generale Synode nodigt u uit voor een ontmoeting op (tijd en plaats).

Bijgaand treft u ons concept aan van rubricering van alle synodaal ingestelde deputaatschappen. Op basis van deze rubricering heeft onze commissie een clustering gemaakt.

De status van dit model: een werkmodel dat we met de clusterpartners willen toetsen op bruikbaarheid. Het model is ontwikkeld op basis van het voorwerk van de adviesrapporten DGSO en WAD en uiteenlopende reacties van de deputaatschappen. De synode heeft op 6 juni jl. een kader neergezet waarbinnen de verbetering van de synodale organisatie zich dient te voltrekken. U bent inmiddels over dat kader geïnformeerd per brief van het synodaal moderamen dd. 27 juni jl. Onze commissie wil in augustus aan de uitwerking beginnen.

Voor onze ontmoeting met u denken we dat genoemd kader de agenda kan bepalen.

- Rubricering en clustering zijn bedoeld om de agenda van de synode te dienen, en daarmee de kerkenraden. Beter overzicht van en gelijktijdige vermindering van het aantal deputaatschappen moet de synodale werklust verlichten en het rapporteren en mandateren verbeteren;
- Clustering wil de deputaatschappen aan elkaar verbinden en uitdagen om mogelijkheden tot afstemming, samenwerking en mogelijk (gedeeltelijke) samenvoeging te doordenken en uit te voeren;
- Beoogde effecten komen vervolgens in zicht op het domein van de steunpunten en uitvoeringsorganen. Gegeven de synodaal gestelde randvoorwaarden dient de haalbaarheid onderzocht te worden van diverse combinaties en samenvoegingen.

Onze commissie heeft van elk deputaatschap de reactie in de voorafgaande adviesronde bestudeerd. In de ontmoeting met u zal dit een plaats krijgen. Uit het overzicht van de reacties pakken wij een aantal signalen op die van betekenis zijn voor het klimaat van het werkoverleg dat wij met u willen aangaan:

- deputaatschappen begrijpen dat er aan de synodale organisatie iets moet gebeuren; er zijn er die willen bijdragen; anderen hebben het idee dat de synode haar eigen probleem op hun vergader tafel probeert neer te leggen;
- deputaatschappen zijn met overtuiging aan het werk met hun eigen synodale opdracht. Voor sommigen is het duidelijk dat er parallellen en zelfs overlappingen met werk van andere deputaatschappen. Maar meerderen geven aan dat ze geen meerwaarde zien in extra overlegstructuren. Ze blijven liever aan het werk zoals ze dat tot nu toe kunnen uitvoeren;
- deputaatschappen geven aan waar ze zichzelf zien staan in de door DGSO (en ook WAD) geschetste structuren. De door DGSO bepleite structuur 'anders samen' is niet door de synode overgenomen. Intussen heeft elk deputaatschap de eigen positie doordacht en wil daarin gekend zijn.

Onze commissie ziet als klimaatbepalend voor het werkoverleg dat deputaten zich zonder uitzondering vrijwillig geven voor hun werk en daarin ook geestelijk gewaardeerd dienen te worden.

Wij beginnen deze uitwerkingsronde dan ook met vertrouwen op de positieve betrokkenheid van elk deputaatschap en van ieder van u daarin.

Inmiddels zijn er na de 6e juni (de datum van het kaderbesluit) verschillende initiatieven ondernomen.

De partners in de WAD groep hebben overlegd. De deputaatschappen DTEG, SGO en ASE zijn een traject van integratie ingegaan. De directies van de GH-Zwolle en de TUK roepen met het SGO dezelfde gesprekspartners van de WAD groep samen, en betrekken ook het Steunpunt Kerkelijke Beheerszaken daarbij. Met het doel om nieuwe wegen te verkennen.

We juichen deze initiatieven toe vanuit het vertrouwen dat we hierboven hebben uitgesproken. Daarbij houden we onszelf aan de regie waar het synodaal moderamen voor heeft aangesteld. Vanuit onze opdracht bevragen we de partners in overleg en integratie op de uitgesproken intenties en de gemaakte keuzes. We vragen mee te denken over zinvolle alternatieven. We willen voor ons deel eraan werken dat ieder deputaatschap zich in een hernieuwde positie positief gestimuleerd weet. Daarom willen we graag op de hoogte blijven via verslaggeving van de overlegresultaten.

De moeite van rubricering en clustering komt daar aan het licht waar het werk van sommige deputaatschappen bij meer rubrieken onder te brengen is. In deze gevallen heeft de commissie ervoor gekozen om het betreffende deputaatschap voor beide clusterbesprekingen uit te nodigen. Extra werk, maar deze investering zal zich later terugverdienen, verwachten wij.

Ter voorbereiding van het werkoverleg met het cluster, waar we u in willen ontmoeten, leggen wij u een viertal concrete vragen voor:

- wat deze clustering positief voor de agenda van de GS kan betekenen;
- hoe dit het functioneren van de deputaatschappen binnen het cluster kan versterken;
- welke goede gevolgen dit voor de uitvoeringsorganisaties kan hebben;
- wat de kerken met deze aanpak opschieten.

Een compleet tijdschema voor de ontmoetingen met onze commissie vindt u in de bijlage onder de rubricering. De plaats wordt nog meegedeeld. U krijgt daarbij een geannoteerde agenda, specifiek afgestemd op de situatie van het cluster voor deze werkbesprekingen.

Van de deputaatschappen hebben velen gereageerd op de vraag van het moderamen om een afvaardiging aan te wijzen. Vanwege de vakantietijd hebben we de besprekingen hebben wij in de tweede helft van augustus gepland. Als commissie onderstrepen we dat het om meer gaat dan een vrijblijvend gesprek met contactpersonen. We verwachten in het werkoverleg zaken te kunnen doen. Voor een vervolgspraak is er uiteraard ruimte te maken. In september wil de commissie aan het schrijven van een plan werken dat nog op één van de laatste zittingen van de synode besproken kan worden.

In de verwachting dat we u in augustus (begin september) kunnen ontmoeten, teken ik met christelijke groet namens onze commissie

Peter H. van der Laan

(CONCEPT) RUBRICERING GENERALE DEPUTAATSCHAPPEN

Op 6 juni jl. stelde de synode in een reeks kaderbesluiten onder meer vast:

over te gaan tot clustering en daarmee vermindering van het aantal deputaatschappen op basis van een nader uit te werken rubricering;
aan de rubricering als eis mee te geven dat ze enerzijds passend is bij de agendavorming van de synode en anderzijds aansluit bij de verschillende dimensies van gemeente-zijn. De rubricering moet daarnaast duurzaam hanteerbaar zijn als onderscheidend criterium;

Toelichting rubricering:

- Rubrieken sluiten aan op de synodale agenda en de dimensies gemeente-zijn
- Kolom 'partners' : onder elkaar als gelijkwaardig; met mogelijkheid dat eerstgenoemde regie c.q. coördinatie neemt;
- Kolom 'partners' : meerdere vermeldingen betekent dat in meerdere clusters word bekeken hoe het takenpakket het best tot zijn recht komt;
- Kolom 'onderdeel deputaatschap' : dat onderdeel van het werk dat in deze rubriek past; ook relaties met niet-synodale organisaties;
- Kolom 'clusteroptie' : mogelijkheid of wenselijkheid tot integratie
-

	<i>rubriek</i>	<i>partners</i>	<i>onderdeel dep.schap</i>	<i>clusteroptie</i>
1	Leer	Man/Vrouw in de kerk		
		Hertaling belijdenissen		
2	Kerkregering	KR & KO		
		Dienst & Recht	<ul style="list-style-type: none"> • Aansturing & regiegroep; • Relatie VKB 	
		DKE	Regelingen samenspreking en samenwerking	
3	Rechtspraak	Appèlzaken		
		Cie Beroep Pred. zaken		
		SMKR		
4	Kerkelijke eenheid	DKE		
		BBK	Overlap met CGK en NGK	
		SMKR	Aansturing steunpunt met CGK en GKV	
5	Buitenlandse Betrekkingen	BBK		

		ZHT	Extern H & T en interne ondersteuning	
6	Opleiding, Onderzoek & Dienstverlening	TUK	<ul style="list-style-type: none"> Inclusief STUFI naar art 19 KO; Relatie Pred Ver Samenwerking TUA en GH Zwol 	
		ZHT	T voor IRTT	
		ADC	Onderzoek en dienstverlening	
		Dienst & Recht	Pred profiel en mentoraat en Perm Educ Pred	
7	Gemeenteopbouw	Eredienst DTEG SGO GDD	Gemeenschappelijke regie?	
7.1	GO liturgie	Eredienst		Kerkmuziek Bijbelvertaling
7.2	GO missionair	DTEG		
		ZHT	Interne voorlichting	E van ASE
7.3	GO toerusting	RTV SGO		DEPIN SMKR -voorlichting H&E
		DKE	Raadpleging en motivering	
7.4	GO diaconaat	GDD		DSH GVM – voorlichting RKO – voorlichting
8	Relatie Overheid	RKO		
			Relatie Justitiepredikant	Bededagen
		GVM	Relatie Krijgsm Predikanten	
9a	Synodaal - bestuur	Moderamen GSP ADC		Voorber GS
9b	Synodaal -financiën	F&B	Relatie met VKB	AS van ASE Art 11 KO

Geannoteerde agenda's en verslagen werkoverleg per rubriek:

(alleen met het deputaatschap M/V van rubriek 1 'Leer' is geen werkoverleg gehouden; en het werkoverleg met de deputaatschappen uit rubriek 8 is afgezegd, nadat betrokkenen op hun bijdrage in ander verband niets hadden toe te voegen).

AGENDA ONTMOETING MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE

geannoteerde agenda rubriek 2 'kerkregering'

1. Opening, welkom.
2. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. *Bespreking van deze avond is bedoeld om de scope te bepalen: waar hebben we 't over, wat zijn de mogelijke winstpunten en wat 'verlies' je in een nieuwe structuur. Onderstaande agenda is daarbij een aanzet voor het gesprek.*
3. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'kerkregering':
De synode had behoefte aan bewaking van de consistentie van haar besluitvorming. Probleemsignalering in 1996 en voorgaande synodes. Gekozen wordt in 1999 voor een deputaatschap KR&KO dat achteraf kerkrechtelijk gaat nalopen. (*zin snap ik niet*) In 2002 is dit als onwerkbaar taak *geoordeeld en is de taak weer teruggelegd* bij het zittend moderamen. KR&KO groeit door naar denktank over kerkrechtelijke knelpunten en vanaf 2005 haalt het de opdracht binnen (*zou je dat zo wel zeggen? Neutraler: krijgt het de opdracht*) van algehele herziening kerkenorde. Hoe is de synode gediend met KR&KO? Wil de synode een denktank of een waakhond? Kerkjuridische dienstverlening en/of vernieuwing kerkrecht? (*beetje tendentieuze vragen, dunkt me. Wellicht scherper: hoe kan KR&KO de kerken het beste dienen? Passen denktank-functie en (juridische) dienstverlening wellicht meer binnen TUK (nb aspect dienstverlening!) en kan specifieke kerkrechtvernieuwing als tijdelijk project naar afronding streven?*) Dienst&Recht vooral bezig met predikantszaken. Belangrijk eerste deel van de KO gaat over de relatie predikant tot gemeente en kerkverband. Binnen D&R verzameling van praktijkervaringen. Wat wil de synode met D&R? Aan de kerken en hun predikanten diensten aanbieden om binnen bestaande kaders leefbaar te werken? En daarnaast bijdragen aan vernieuwing van arbeidsverhoudingen?
Kerntaak voor Kerkelijke Eenheid is het aangaan en voeren van gesprekken met andere kerkgenootschappen. Die kerntaak valt onder een andere rubriek (4 en 5 in de optie van de Org Cie). DKE denkt ook na over plaatselijke processen van kerkelijke vereniging. Regelgeving, advisering. Het bekende probleemgebied van landelijk-plaatselijk. Juist voor dit gebied is de KO van beslissend belang. Gedeeld werkgebied dus met KR&KO. In het landelijk proces van de vereniging met CGK heeft DKE een taak om de kerken te stimuleren tot deelname aan plaatselijke processen. Voor die taak zou DKE kunnen aansluiten bij het werk van de deputaatschappen in de rubriek Gemeenteopbouw. De vraag binnen deze rubriek 'Kerkregering' is wat de synode wil met DKE op het terrein van de kerkelijke samensprekingen. Moet DKE de naleving van de eigen KO bewaken? Of vernieuwing bevorderen met het oog op de beweging van verenigingsprocessen?
  - Hoe kijken de Deputaten aan tegen hun positionering in deze rubriek?
  - Hoe is het denkbaar dat de synode meer overzicht krijgt? Is vereenvoudiging van mandatering denkbaar? En kan daarom ook de rapportage beperkt worden en de synodale bespreking meer strategische waarde krijgen?
4. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
KR&KO ziet haar adviseursfunctie onafhankelijk van andere deputaatschappen. Hoe nodig is dit?
D&R is bezig zichzelf overbodig te maken. (*als dat zo is bron vermelden svp, voorkomt welles/nietes ☺*) Wat kan zij van haar taak laten overnemen of kan ze gedeeltelijk integreren? Welke instantie houdt de regie van de huidige 'regiegroep': of wordt die ook overbodig?
DKE wil een deel van haar taak laten overnemen door gelijktijdig vergaderen van synodes CGK en GKV. Wat is daarvoor kerkrechtelijk nodig?

5. Het terrein van de uitvoering.
Dienstverlening uitbesteden. Aan bijvoorbeeld SKB en aan Predikantenvereniging. Hoe kan de synode in die uitbesteding van taken vertrouwen investeren. Participeren of loslaten?
Mengeling van vrijwilligers en professionals. In personele bezetting diverse mannen met meerdere petten. Hoe kan een duidelijke mandatering *bijdragen aan transparanter functioneren?*
Welke win-winsituaties zijn denkbaar? Te denken valt aan tempo van beleidsontwikkeling, besluitvorming, kosten, relatie kerken
Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
Meer zicht op wat kerkrechtelijk aan de orde. Welke regelgeving is aangegroeid. Wat nog volop in beweging is. Hoe zelf te handelen en op advies uit te gaan.
Eigen beleid inzake predikanten afstemmen op recente ontwikkelingen.
Kerkordelijke kaders en daardoor ruimte voor kerkelijke samensprekingen.
6. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
7. Verslaglegging en vervolg
8. De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
9. Sluiting

In de verwachting dat we u op 13 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 2 'kerkregering' Organisatie Commissie met KR&KO, D&R en DKE op 13 augustus 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - De synode moet haar eigen taken duidelijk definiëren. Taken kunnen makkelijker en zinvoller gerubriceerd en zo nodig geclusterd worden. Uitvoering begrenzen in tijd en acties en daarbij uit een pool van mensen de geschikte personen belasten, advies vragen, e.d.
  - Als je mensen aan het werk zet, moet je die ook ruimte geven. Dus mandatering daarop kritisch bekijken.
  - Als je met werkers een werkbespreking hebt hen ook het gevoel geven dat je hun werk begrijpt, dat je hen hoort en serieus neemt in hun voorstellen. Ook als dat kritiek op jezelf betreft.
- de deputaatschappen
  - Afhankelijk van de taak dient de rol van het deputaatschap te worden gedefinieerd: adviserend, uitvoerend, bezinnend, besturend en dergelijke.
  - Er zijn zaken tussen kerkelijke organen die niet te regelen zijn. Meer platforms zijn wenselijk waar mensen elkaar ontmoeten. Het gaat daarbij om het katalyserend effect van informele trajecten. In feite is dit meer een kwestie van cultuur dan van structuur. Mensen moeten de houding hebben om elkaar op te zoeken. Synodale opdrachten in deze richting hebben overigens al meerdere synodes niet gewerkt.
  - Het DOE overleg van o.a. DKE en KR&KO is een goed voorbeeld van bedoeld overleg met een beperkte agenda. Werkt zeer vruchtbaar.

- KR&KO is eigenlijk alleen nodig voor de beperkte taak van de herziening kerkenorde. Kerken hebben zelf zo'n adviesorgaan niet nodig. Ook de synode en haar deptschappen kunnen zelf advies zoeken. Dus beperkte en tijdgebonden taak geven. Het deputaatschap is ook te groot om efficiënt te kunnen werken.
  - DKE heeft wel wat met KR&KO, maar ziet zichzelf op een heel eigen terrein werken. Geen raakvlakken met de rubriek Gemeenteopbouw en ook niet met BBK. Hoe het verder gaat met de toenadering tot CGK en NGK ligt nog helemaal open. Maar juist vanwege dat open eind is kerkjuridisch advies nodig om niet onnodig met regelgeving het groeiproces te belemmeren. Zoals bijv. de impact van gelijktijdige synodes. DKE heeft juist wel behoefte aan mensen die door langdurige benoemingen een stuk continuïteit verzekeren.
  - D&R heeft weinig tot niets met KR&KO. Regelgeving speelt op de achtergrond bij de hulpverleningstaken. D&R wil haar eigen taken zo snel mogelijk overdragen. Dat is ook het doel van haar regiegroep.
  - D&R heeft met name ervaren hoe de instelling van een deptschap de neiging vertoont om de taak te laten groeien. Allerlei betrokkenen leggen hun problemen bij D&R neer, en D&R probeert juist de omgekeerde beweging te maken: mensen eigenaar te maken van hun eigen probleem.
- de uitvoeringsorganisaties
    - D&R voert haar eigen taken uit. Ook hulpverlening: vertrouwde kerkelijke mannen doen vertrouwelijk werk. Mentoraat is en wordt uitbesteed. Met PEP en profiel in rubriek 'Opleiding' bespreken. En verder is D&R in het stadium van overbodig worden.
    - KR&KO kan afslanken tot stuurgroep met deskundigen op vrijwilligers basis in div. studie-groepen.
    - DKE heeft haar eigen uitvoering in relatiesfeer. Vraagt om sterke bezetting met continuïteit.

Geen afspraken met dep schappen. Deelnemers stemden in met het verslag.

Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE

geannoteerde agenda rubriek 3 'rechtspraak'

1. Opening, welkom.
2. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. We zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
3. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'rechtspraak':
De synode heeft kerkrechtelijk de rol van rechtscollege. Depp. Appèlzaken q.q. adviseursfunctie. Als deze rolverdeling in stand blijft: waar is de synode mee gediend? Voorbereiding en training? Keuze uit meerdere adviezen of één advies? Welke rol bij begeleiding rechtsgevolgen? Is synode aanspreekbaar op uitspraken van Commissie van Beroep predikantszaken? Is het zinnig dat Depp. Appèlzaken een dergelijk appel voorbereiden? Welke relaties kunnen er liggen er met kerkenraden, met de VKB (SKB) en de VSE, waar kerkenraden ook formeel lid van zijn?
Vergelijkbare vraagstelling bij uitspraken van de beroepscommissie van SMKR. Er is geen beroep op enige kerkelijke vergadering mogelijk, stelt het statuut.
Kan de synode ook aangesproken worden op het (slecht) functioneren van haar rechtscolleges? En hoe dan? Antwoord op die vraag bepaalt in sterke mate de wijze van rapportage.
Vergelijkbaar is de vraag naar beroep op de GS inzake bijv. het college van toezicht bij de TUK. Appèlzaken tegen deputaatschappen in het kader van bestuursrechtspraak (wat iets anders is dan hoger beroep tegen mindere vergaderingen). En de manier van behandelen van revisieverzoeken.
Appèlzaken in diverse vormen vullen een belangrijk deel van de synodale agenda. Moeten voorstellen tot verbetering gezocht worden binnen de rubriek rechtspraak of binnen de rubriek kerkregering?
4. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - Rechtscolleges dienen onafhankelijk te functioneren. De adviseursfunctie van Appèlzaken, de zelfstandige werking van de Commissie van Beroep (geen verlengstuk van D&R!), het beheer van SMKR met andere kerkgenootschappen is niet goed onder te brengen onder één bestuur.
  - Intussen kunnen er in het functioneren verrassende overeenkomsten c.q. verschillen aan het licht komen: vergelijkbaarheid van protocollen, (on)gelijkheid in rechtsgevolgen; mate van hoor en wederhoor; ontvankelijkheid van zaken.In welke mate kunnen de deputaatschappen zichzelf helpen door elkaar te dienen?
5. Het terrein van de uitvoering. Aanzoeken bemensing. Verwachting beschikbaarheid. Secretariële ondersteuning. Organisatie hoorzittingen. En dergelijke.
Welke win-winsituaties zijn denkbaar?
6. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
Vraag: leiden meer bekendheid met en inzicht in de rechtsvoorzieningen tot vermindering van het aantal procedures? Hoe belangrijk is de balans tussen veel ruimte voor klagers en een efficiënte kerkelijke organisatie?

**Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 3 'rechtspraak'
Organisatie Commissie met Appèlzaken, SMKR, Cie Beroep in predikantszaken op
26 augustus 2008**

Op het niveau van

- de synode:
  - Praktisch heeft de synode alleen met appelzaken te maken. De zaken voor SMKR worden door speciale commissies uitgezocht. Intern is beroep geregeld. Maar er is geen beroepsinstantie boven.
  - De Cie Beroep in predikantszaken doet uitspraken in materiële en arbeidsrechtelijke zaken. Het is theoretisch denkbaar dat een beroep tegen een commissie-uitspraak op de synode zou kunnen dienen en door Appèlzaken zou moeten worden voorbereid. Die ongewenste situatie kan mogelijk worden voorkomen door analoog aan SMKR de appelmogelijkheid intern in te bouwen.
  - Een appel kunnen instellen tegen een mindere vergadering bij de synode is een fundamenteel rechtsgegeven in de gereformeerde kerken. Op dat recht niet inkorten door Depp Appèlzaken bindende bevoegdheid te geven. De rol van rechtscollege is eigen aan de synode. De vraag is hoe de synode daar effectief en efficiënt mee kan omgaan.
  - Appèlzaken kiest ervoor om als adviseur niet meerdere adviezen ter keuze aan te dragen, maar één advies voor te bereiden en dat zo beargumenteerd te doen dat de synode er in kan komen. Probleem blijft echter dat elk synodelid zijn eigen besluitvormingsproces moet doormaken en er ook een vorm van een groepsdynamiek werkbaar is. In die processen moet de synodeleiding sturing geven.
- de deputaatschappen
  - Deputaatschappen beleven herkenning in werksoort en werkwijze. Er is de organiserende kant van regelgeving en facilitering. Deze sturing is voor SMKR naar verhouding het grootst. Deputaten sturen via het meldpunt ook de voorlichting binnen de kerken aan. Op dit gebied is er mogelijk met SGO een slag van wederzijdse versterking te maken.
  - Appèlzaken en Cie Beroep voeren voor het belangrijkste deel het werk zelf uit in commissies ad hoc. De bemensing van deze ad hoc commissies wordt nogal eens sterk beperkt door verschoning en/of wraking. Idee kan zijn om voor elkaar een pool van deskundigen te maken waaruit per geval geput kan worden.
- de uitvoeringsorganisaties
  - Secretariaat; soort griffie maken en combineren met secretariaat synodale organisatie
  - Bureau niet te groot. Want opdelen over vrijwilligers die iets betaald krijgen blijkt meer haalbaar. Zo gauw je gaat combineren tot iets groots kost het geld en dus weerstand.
  - Cieleiden bij SMKR krijgen scholing in hearing en ondervraging. Ten dienste van hoorzittingen zou dat voor de andere ook een interessante optie kunnen zijn.

Geen afspraken met dep schappen. Deelnemers stemden in met verslag.

Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE**geannoteerde agenda rubriek 4 'kerkelijke eenheid'**

1. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. Wij zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
2. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'kerkelijke eenheid':
  - Contact met een ander kerkgenootschap, schriftelijk of mondeling, was tot in de jaren tachtig voorbehouden aan de synode zelf. Leidinggevend in voorbereiding en uitvoering trad het aanwezige moderamen op. Sinds 1990 kennen de contactoefening beled bij een deputaatschap, in de beginjaren vaak nog zwaar bezet met moderamenleden. Nog steeds wordt een belangrijk onderdeel van synodeagenda bepaald door daadwerkelijke contactoefening. De vraag is wat de synode daar nu echt zelf in wil doen. Officieel bevestigen wat is voorbereid? Ceremonieel aanhoren en bijwonen wat is voorbereid? Of werkelijk zelf bijdragen aan de kerkelijke relatie?
  - DKE stelt voor dat de synode gelijktijdig vergadert met die van CGK en NGK. Willen de andere partners dat ook? Welk meetbaar doel en/of gewenst resultaat wordt daarmee nagestreefd? Is deze keus meer dan organisatorisch?
  - De synode vertegenwoordigt de gezamenlijke kerken. Maar juist op het terrein van KE is er een lange traditie van spanning tussen plaatselijke autonomie en landelijke verbondenheid. Wat heeft dit voor consequenties voor de synodale agenda en werkwijze? Moet de synode de samensprekingen meer overlaten aan het plaatselijk en regionaal niveau? Of landelijke reguleren?
  - Relatie met het werkterrein van andere deputaatschappen is er in de mate waarin met de kerkelijke partners wordt samengewerkt. In SMKR met CGK, NGK. En ook RTV, DTEG, TUK, ZHT, D&R en anderen onderhouden allerlei werkrelaties. In hoeverre is de synode er op ingesteld om op al die verschillende terreinen de samenwerking in lijn te houden met de ontwikkeling van de kerkelijke relatie? Hoe wordt dat op synodaal niveau in beeld gebracht?
  - BBK onderhoudt relaties met buitenlandse partners waarmee in veel gevallen ook de binnenlandse partners relaties onderhouden? Als GKV hechten we eraan dat bijv. in Ierland en Schotland verwante presbyteriaanse kerken contact en vereniging zoeken. In hoeverre is de synode geroepen/bereid om de voortgang van KE te spiegelen in de ogen van de buitenlandse partners? Wat betekent dit voor de synodale agenda?
  - Ter synode was er een suggestie om de relaties met de binnenlandse partners op dezelfde manier in te gaan vullen als met de buitenlandse partners. Zusterkerkrelatie onderhouden. Apart samenleven aanvaarden. Welke organisatorisch voordeel kan dit geven?
3. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - DKE bestrijkt een uniek werkterrein. Dat is van elk deputaatschap te zeggen. Gezien de integratie op synodaal niveau is de vraag wat het eigene is van DKE tussen de anderen. Niet de relatie met binnenlandse partners, want die onderhouden andere deputaten ook. Specifiek de ontwikkeling naar de kerkelijke vereniging? Heeft DKE een receptief of directief mandaat?
  - Welk belang heeft BBK voor haar relatieoefening om goede afstemming te hebben met de binnenlandse kerkelijke partners? Wat heeft BBK op dit terrein met DKE door te werken?

4. Het terrein van de uitvoering.
Welke win-winsituaties zijn denkbaar?
  - DKE onderhoudt een actieve vorm van overleg met KR&KO. Voor kerkrechtelijk advies kan ze ook bij beschikbare deskundigen terecht. Op het terrein van vernieuwing KO is afstemming met de beoogde samenleefpartners onmisbaar. Wat doet DKE daarin?
  - Kunnen DKE bemiddelen in het combineren van buitenlandmissies van BBK met afvaardigingen van binnenlandse partners? Of gaat BBK zelf een relatie aan met de betreffende buitenlandcomités? Wat is een zinnige vorm van overleg?
5. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
  - Als op meerdere onderdelen van het kerkelijk leven de relatie met de binnenlandse partners meer in beeld komt en vruchtbaar blijkt, zal dat het KE proces bevorderen.]
  -
6. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
7. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
8. Sluiting

In de verwachting dat we u op 2 september kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 4 'Kerkelijke Eenheid' Organisatie Commissie met DKE en BBK op 16 september 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - Tot de eigen taak van de synode behoort de officiële ontvangst van de delegatie van de gesprekspartner. Gelegenheid om zich te laten toespreken en vervolgens de het gesprokene te (laten) beantwoorden. Dat moet georganiseerd en het kost onmisbare vergader-tijd. Net als bij de ontvangst voor buitenlandse delegaties.
  - Ook de plenaire evaluatie van de relatie maakt onmisbaar onderdeel uit van de landelijke kerkelijke vergadering. Wel is opmerkelijk dat bij CGK en NGK op dit soort vergaderingen veel vriendelijker wordt omgegaan met de gast, dan dat op onze synode gebeurt. Op onze synode worden publiek redenen tot wantrouwen geuit. Wat de relatie niet bevordert. Opmerkelijk is een mildheid in de houding tot buitenlanders en hardheid in de beoordeling van medelanders.
  - De relaties binnen Nederland zijn anders dan met zusterkerken in het buitenland principieel gericht op acties tot eenheid. Naar het buitenland toe bij voorbaat erkenning in recht van bestaan. Zelfs bij meerdere verwante kerken per land (denk aan Zuid Afrika en Australië). Maar binnen Nederland de agenda van de roeping tot vereniging. Die agenda vraagt een eigen invulling van elke synode.
  - Vervroegde synode in 2010? Meer gelijktijdig met de andere van CGK en NGK? Die vergaderen ook in voor- en najaar! Probleem was in de aanloop naar deze synode dat er in de kerkverbanden een informatieachterstand optrad. Meer gelijktijdigheid zou kunnen voorkomen dat het ene kerkverband een poos moet wachten op de besluitvorming van de ander. Het is niet de bedoeling om met gelijktijdig ook alvast de optie voor gezamenlijk vergaderen voor te bereiden.

- de deputaatschappen
  - DKE telt een groot aantal deputaten die zelf de relaties vormgeven in vier groepen. Met CGK, met NGK en nog twee. Het werk van de groep wordt aangestuurd door een kernbestuur. Conclusies uit verslagen en rapportages worden breed besproken en dat kost veel tijd en strijd. Het is voortdurend zoeken naar compromissen.
  - Met de andere deputaatschappen is er alleen geregeld contact met KR&KO inzake het DOE-overleg. Over de samenleef- en werkrelaties van andere deputaatschappen met zusterorganisaties van de kerkelijke relatiepartners laat DKE zich niet informeren.
  - In de relaties met kerkelijke partners komen de gezamenlijke belangen in het buitenland niet ter sprake. BBK heeft meer te maken met het buitenlandcomité van de CGK en incidenteel ook met dat van de NGK. BBK en DKE zouden meer mogelijkheden kunnen benutten om gezamenlijk door te praten over inhoudelijke thema's die zowel in binnen- en buitenland een belangrijke rol spelen (verbond, rechtvaardiging, verkiezing, kerk, missionair werk e.d.). BBK moet het alleen aan; bij adviesvraag houdt TUK de boot af; DKE zou kunnen helpen.
- de uitvoeringsorganisaties
  - DKE geeft uitvoering aan haar eigen werk. Een uniek en niet clusterbaar gebeuren.
  - Maar over eigen gebiedsgrenzen heen kijken levert mogelijk meer kansen op tot samenwerking.
  - Moeilijk is het om met de kerkelijke achterban, zowel op de synode als breder met de kerken, de ervaringen te delen en de resultaten van de samensprekingen. Wat daar beleefd is kan niet worden overgebracht. Op elk niveau moet ieder het eigen proces doormaken.

Geen afspraken met de schappen. Deelnemers stemden in met het verslag.

Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE**geannoteerde agenda rubriek 5 'Buitenlandse Betrekkingen'**

1. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. Wij zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
2. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'buitenlandse betrekkingen':
  - De synode wil als vertegenwoordiging van onze kerken de oecumene met gereformeerde partners in het buitenland gestalte geven. Deze taak wordt enerzijds begrensd doordat ook plaatselijke binnenlandse kerken hun eigen relaties onderhouden. Begrenzing ligt ook in het buitenland doordat het praktisch ondoenlijk blijkt om de gereformeerde oecumene wereldwijd bij te houden. Heeft de synode daarin een keus te maken? En wat betekent dat voor haar agenda?
  - De GKV zijn in Nederland niet de enige gereformeerde kerken. In de relatie met buitenlandse partners kan de synode niet om de binnenlandse oecumene heen. Dit onderdeel komt in de rubriek met DKE aan de orde. Voegt het perspectief vanuit deze rubriek nog iets toe?
  - Relaties met buitenlandse kerken werden en worden bepaald door wat binnen de GKV het terrein is gaan heten van ZHT. Van zending – in gebieden zonder (verwante) kerken – is geen sprake meer. De 'zendingsroeping' (zie richtlijnen Leusden 1999) wordt nu vervuld door missionaire ondersteuning, oecumenische samenwerking, diaconale hulpverlening. In de jaren negentig heeft de GKV het onderhouden van de zusterlijke betrekking organisatorisch losgekoppeld van de samenwerking en hulpverlening. In hoeverre heeft deze ont koppeling het gewenste resultaat? Is de GKV degene die zich in buitenlandse betrekkingen niet anders dan kan gedragen als degene die diensten levert van ZHT? Of kan de GKV ook in een ontvangende rol terechtkomen? Wat moet de synode daarmee?
  - Relaties met emigrantenkerken vervullen een eigen rol voor de synode. Het geweten van de zus die bevraagt op wat er in haar ogen ongewenste verandert aan ons. Wat voor rol wil de synode daarin vervullen? Is de organisatie van de afgevaardigden er mee debet aan dat de synode gewenste antwoorden wil blijven geven, die niet sporen met de realiteit?
3. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - BBK en DKE zijn in de rubriek KE besproken.
  - ZHT heeft zichzelf gepositioneerd als deputaatschap van de oecumenische samenwerking. Training wordt in dat kader gegeven. En geen GKV kerk vervult meer zelfstandige zending. De kerkelijke hulpverlening aan buitenlandse partners maakt het leeuwendeel van het werk uit. In de rubriek buitenland heeft ZHT dus haar natuurlijke plaats. Wat betekent dit voor de relatie met BBK? Op een nieuwe bestuurslaag boven beide deputaatschappen zit niemand te wachten (toch?). Maar welke koppeling is nodig en wenselijk?
4. Het terrein van de uitvoering.
Welke win-winsituaties zijn denkbaar?
  - Gereformeerde oecumene blijkt officieel vorm te krijgen op synodaal niveau. Ook buitenlandse partners hechten eraan om juist ter gelegenheid van hun eigen synode de kerkelijke zussen in de vorm van broedercomités plechtig te ontvangen. Vraag is voor de synode of zij deze uitvoerende rol als gastvrouw wil invullen en hoe ze dat optimaal kan.

Hoe geloofwaardig is het dat GKV synodevaders niet roken en gekleurde medechristenen geportretteerd worden met rauwe haring? Wat is te melden van werkelijk geloofscontact?

- De synodale agenda wordt voor een belangrijk deel bepaald door de relaties met buitenlandse partners. De 'buitenlandweek' is inmiddels traditie geworden. De voorbereiding en behandeling van het BBK rapport is door de jaren heen vereenvoudigd. Gepoogd is om tussen synodeleden en buitenlandse afgevaardigden een daadwerkelijk gesprek op gang te brengen. Wie is daar mee gediend? Kan het uitwisselen van ideeën en het discussiëren met opinieleiders in de GKV ook op een andere manier georganiseerd worden? Kunnen de officiële contacten ook afgewikkeld worden door een zitting met BBK, moderamen en andere officials?
  - Welke functie kunnen plaatselijke kerken, c.q. zendende kerken en/of de regionale zendingsdeputaten vervullen bij de synodale ontvangsten? Ontmoeting en uitwisseling worden meer neergelegd bij die personen en instanties die er ook merkbaar baat bij hebben.
  - Bureaus BBK en ZHT : hoe functioneert hun samenwerking in het Gbouw?
5. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
- Waar mogelijk de relaties met buitenlandse partners dichterbij de plaatselijke kerken brengen.
  - Reorganisatie op dit onderdeel kan ander nieuws genereren. Er gebeurt echt iets op gebied van meningsvorming en beleidsbepaling.
6. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
- Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
7. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
8. Sluiting

In de verwachting dat we u op 2 september kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 5 'Buitenlandse Betrekkingen' BBK en ZHT op 16 september 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - Het beleven van de zusterkerkrelatie moet op synodaal niveau plaatsvinden. De relatie is op die manier gedefinieerd. Elkaar bezoeken. Elkaars geloof delen. Ook op elkaar toezien en zo nodig aanspreken. Het gesprek van delegaties heeft waarde, maar pas echt gezag heeft het bezoek van elkaars synodes. Bovendien verwachten de buitenlandse gasten dat ze officieel worden verwelkomd, toegesproken worden en zelf hun zeg mogen doen. Voor de buitenlandontmoeting moet de synode gewoon tijd maken.
  - Er is voor de synode van 2008 bewust een keus gemaakt om de buitenlanders inhoudelijk te betrekken bij het intern gesprek over heikle thema's. Dat is praktiseren van de zusterkerkrelatie. De open discussiemiddag met synodeleden werd minder positief beoordeeld. Reden was ook dat veel synodeleden gewoon wegbleven. Mogelijk is het zinvol om de buitenlandse gasten naar gelang van hun interesse in gesprek te brengen met toonaangevende personen binnen onze kerken. Op het tijdsbeslag kan dus wel bezuinigd worden.

- Het oefenen van kerkelijke relaties wordt wereldwijd ook geregionaliseerd. Dus ICRC per regio is ook een vorm van relatieoefening. Maar dat vervangt niet alle bestaande bilaterale visites. Een praktisch probleem blijkt nog de status van deelname te zijn. Delegaties zitten er niet met een geloofsbrief zoals op onze kerkelijke vergaderingen. Dat beperkt ook het gezag van een conferentie voor de achterban.
- Aan de hulpverlening en oecumenische samenwerking, werkterrein ZHT, besteedt de synode naar verhouding veel minder aandacht. Zowel ZHT als BBK werken er aan om de relatieoefening en de hulpverlening gescheiden te houden. Dat geeft ruimte voor de relatiebeoefening.
- de deputaatschappen
  - De organisatie van BBK verloopt naar tevredenheid. Sectie 1 doet de bestuurlijke kant. De secties rapporteren geregeld over hun eigen werk en er zijn gezamenlijke evaluaties.
  - ZHT beweegt zich praktisch gezien op hetzelfde werkgebied als BBK: nl. de buitenlandse kerken. Alleen beperkt ZHT zich tot oecumenische samenwerking, c.q. 'hulpverlening'. Dat betreft dus slechts een deel van de buitenlandse kerkelijke contacten. En ZHT verleent ook zorg en steun aan buitenlandse partners waar BBK geen officiële relatie mee heeft c.q. kan aangaan.
  - De relatie BBK - ZHT is goed georganiseerd en geformaliseerd.
  - ZHT heeft een duidelijk mandaat naar de kerken in het binnenland op het gebied van de beleidsondersteuning van de 'zendende kerken' en de regionale zendingsdeputaten. BBK onderhoudt incidenteel contact met een plaatselijke kerk die zelfstandig een partnerrelatie in het buitenland onderhoudt.
- de uitvoeringsorganisaties
  - BBK voert praktisch haar werk zelf uit. Een organisatievorm is denkbaar dat alleen het bestuur als deputaatschap wordt benoemd en dat dit bestuur zelf de secties samenstelt, aanstuurt, aanvult en vervangt.
  - Synodeopdrachten zijn voor de BBK relatieoefening moeilijk te vertalen in meetbare doelen en gewenste resultaten.
  - ZHT bestuurt op afstand. De uitvoeringsorganisatie DVN vervult de taken. Duidelijk meer doelgericht met het oog op het kwaliteitscertificaat van hulpverlenende instantie.
  - De samenwerking tussen BBK en ZHT voltrekt zich vooral op uitvoeringsniveau. Bezoekplanning; soms gezamenlijke bezoeken. Bij de sectievergaderingen van BBK is ook een regiocoördinator van ZHT standaard aanwezig.
  - BBK heeft haar bureau ondergebracht bij DVN. Huurt menskracht en faciliteiten in.

Geen afspraken met dep schappen. Deelnemers stemden in met verslag.

geannoteerde agenda rubriek 6 ‘Opleiding, Onderzoek en Dienstverlening’

1. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: ‘opleiding, onderzoek en dienstverlening’:
 TUK is aan het herpositioneren. Verbreding aanbod opleiding. Versterking onderzoek. Uitbreiding dienstverlening. Kennisstroom in combinatie met GH-Z binnen GKV kaders. Synode zit op oude basis van predikantenopleiding, waarbij het wetenschappelijk voor lief wordt genomen. Herdefinitie van TUK door Cur op synode gebracht en goedgekeurd. Maar willen kerken in synodeverband echt wat ze hebben goedgekeurd? Wat betekent het voor de synode dat ze wil gaan voor de ‘kenniseconomie’ van het theologisch bedrijf? Meer dan de instroom van startbekwame predikanten evalueren. Hoe kan de synode die verantwoordelijkheid hanteren? TUK zit met D&R in regiegroep. Zaken van mentoraat worden (terug)gelegd bij de opleiding. Ook de PEP is bij de TUK ondergebracht. Als de predikantenvereniging daarin participeert, kan D&R zich terugtrekken. Zelfde geldt voor uittekenen predikantenprofiel. Is D&R de belichaming van wat de synode wil? Wil de synode zich dus minder via D&R en meer via de TUK laten gelden op het terrein van de loopbaanbegeleiding van predikanten? Welke relatie is denkbaar met de predikantenvereniging, inhoudelijk en formeel?
 De directe gerichtheid van de TUK op de opleiding van predikanten voor het GKV kerkverband komt tot uiting in de studiefinanciering naar art. 19 KO. Voornemen is dat de taken van het Stufi-deputaatschap worden geïntegreerd in het takenpakket van de bestuurlijke deputaten van de TUK (voor exacte naamgeving zie recente gs besluiten). Hoe blijft dit deel in beeld voor de synode? Duidelijke mandatering zorgt voor heldere terugmelding?
 ADC heeft als kerntaak archivering en daaruit volgend databeheer. Synode heeft uiteraard als taak haar eigen archieven te beheren. Deputaten zien daarom hun positie eerder in de rubriek bestuur en beheer. In deze optie gaat de Organisatie Commissie mee. Toch heeft de synode met de stichting van het ADC ook een bijdrage op het oog binnen de ‘kenniseconomie’. Meer dan een buurtschap stichten aan de Broederweg. Het bijzonder hoogleraarschap van de archivaris bevestigt deze waarde. Wat wil de synode dus met de combinatie TUK en ADC?
 De missionaire opleiding is bewust ondergebracht bij ZHT. Enerzijds omdat aan de missiologische opleiding niet alleen predikanten werden opgeleid maar ook missionair werkers. Heeft dat onderscheid nog zin, vanwege ambtelijke posities en/of vanwege opleidingsniveau? Anderzijds zou de TUK niet kunnen voorzien in de specialisaties voor werk in het buitenland. Toen eenmaal het IRTT was ingericht kwam er ook de specialisatie bij voor missionaire predikanten als gemeentestichters in het binnenland. Dit geeft deze opleiding betrokkenheid bij de diverse gemeentestichtende projecten. Vraag voor de synode is nu of op haar niveau deze werkverdeling in opleidingen nog inzichtelijk en zinnig is. Zijn de inzichten op missionair gebied zodanig ontwikkeld dat missionaire en theologische opleiding meer met elkaar gemeen hebben? En wat kan dat betekenen voor de doorstroom naar de missionaire toerusting (in de rubriek 7-2 gemeenteopbouw?).
2. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkspraken?
 Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - Integratie Stufi heeft de status van een voorgenomen besluit. Hoe is de ontwikkeling in het overleg met onder meer depp F&B?
  - TUK en GH hebben met SGO een gezamenlijk overleg gehad met andere deputaatschappen en ook met het SKB. Is het zinnig om div. deptschappen vanuit hun synodaal mandaat aan een gezamenlijk project te laten deelnemen?
3. Het terrein van de uitvoering.
 Welke win-winsituaties zijn denkbaar?
  - Delen van docenten, materialen en doelgroepen; ook administratieve ondersteuning?
  - Specifieke opleiding- en toerustingprojecten.

4. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
  - Kerkenraden zullen vooral helder willen hebben in hoeverre zij vanuit de TUK blijvend voorzien worden van startbekwame predikanten.
  - Voor de loopbaanbegeleiding, deskundigheid- en bekwaamheidsbevordering van de eigen predikanten zijn kerkenraden inclusief hun predikanten op een duidelijk aanbod aangewezen
  - Kerken zijn gediend met een goede aansluiting van het toerustingaanbod op de hogere kennisniveaus.
5. Conclusies en afspraken.

Verzamelen van actiepunten.

  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen Cur TUK, ZHT, ADC op 20 augustus 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - Analoog aan de besturing van ADC, DVN en TUK moet de synode de bovenliggende deputaatschappen meer op afstand besturen, voor zover het althans besturen mag heten. De synode kan over de uitgezette taken verantwoording laten afleggen op de uitgezette hoofdlijnen. Detaillering in de rapportage moet ze niet willen.
  - De synode kan door zelfbeperking er aan meewerken dat de kerken zich niet meer verplicht voelen alle detailrapporten stuk voor stuk vooraf door te nemen.
  - Het is de vraag of de synode zich – door haar Organisatie Commissie – rechtstreeks moet bemoeien met het proces van reorganisatie. Beter kan ze proces vrijgeven aan het vrije krachtenveld. Niet zelf de regie nemen, aldus TUK. Resultaten kan ze al of niet overnemen. GH-Z en TUK doen het zelf al.
- de deputaatschappen
  - Rubricering is voor de overlegpartners niet in discussie. Voor Cur is dit het eigenlijke werk.
  - ZHT onderscheidt drie taken: 1. Beleidsondersteuning voor zendende instanties; 2. Opleiding en coaching uitgezonden werkers; 3. Kadervorming buitenlandse kerken. Taak 2 past in deze rubriek en 1 en 3 zijn daar onlosmakelijk mee verbonden.
  - Depp ADC beheert archieven en data met het oog op bevordering van opleiding en onderzoek.
  - Clustering kan een uitdaging zijn. Niet in organisatie maar in afstemming van rapportage.
  - De synode kan winst boeken voor zichzelf door haar eigen deputaten te trainen in het oppakken van de mandaten en het afleggen van verantwoording.
- de uitvoeringsorganisaties
  - Het IRTT en DVN vormen één geheel als combinatie van denktank (tekenbureau) en uitvoerder. Het IRTT heeft sterk behoefte aan de TUK voor de academische ondersteuning.
  - Stufi – niet op dit werkoverleg aanwezig – wordt geïntegreerd in de TUK. Voor de administratieve kant geen probleem, mits een budget beschikbaar wordt gesteld. Het zou wijs zijn om de financieringsadvisering zo te organiseren dat het vrij blijft van de aansturing van de opleiding. Belangenverstremming moet voorkomen worden.
  - De GH-Zw is vanwege haar wettelijke HBO verplichtingen begonnen met uitvoeren. De TUK neemt daaraan deel om op het ene domein van de theologie via convenantvorming aan begeleiding van onderwijsprocessen mee te doen ten dienste van de gemeenten.
  - De TUK vindt dat een “kennismakelaar” of coördinatiepunt ten behoeve van een eenduidig kennismanagement ten dienste van de kerken aandacht verdient

- Bij het werkoverleg was **D&R uitgenodigd maar niet aanwezig, pas later op de avond in gesprek met Org Cie**
  - D&R ziet haar synodale taak in de rubriek opleiding in de regie liggen van de zorg rond de predikant. Regie is zorgen dat het probleem daar komt/blijft liggen waar de dragers het zelf oppakken. Helaas zijn SKB en de TUK zijn meer af- dan aanwezig geweest in het overleg en weinig coöperatief gebleken. De predikantenvereniging toont weinig inbreng. Regie van D&R kwam niet van de grond.
  - D&R zet vraagtekens bij de rol van TUK. Die is geen probleemdager van de PEP. Op de achtergrond van de TUK dus ook de synode niet. De predikantenvereniging zou daar zelf een meer sturende rol in moeten hebben.
  - Mentoraat dient wel door de TUK (synodeorgaan) te worden opgepakt.
  - Mobiliteit is een zaak tussen de predikanten (vereniging) en de kerken (SKB)
  - D&R zet vraagtekens bij de rol van SKB. De VKB heeft haar naam veranderd en claimt daarmee voldaan te hebben aan wat haar van synodewege werd gevraagd. Dat is echter niet het geval.
  - De hulpverlening is goed op gang gekomen, met inschakeling van diverse deskundigen. Ze is nog niet goed gewaarborgd. D&R werk wordt doorkruist door hulpverlening vanuit de TUK. Dat onderdeel loopt nog niet lekker.
- Commentaar vanuit afvaardiging TUK:
  - De passages vanuit D&R zijn niet altijd in overeenstemming wat men zelf in direct overleg met bv. SKB en TUK heeft gecommuniceerd. Wij kunnen, voor zover het de TUK betreft, met het gestelde door D&R niet eens zijn. Hier wreekt zich naar ons gevoel de afwezigheid van D&R tijdens het gezamenlijke overleg. Het principe van hoor en wederhoor is naar onze mening zo niet tot zijn recht gekomen.

Geen afspraken met de schappen. Deelnemers stemden in met verslag.
Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE**geannoteerde agenda rubriek 7.0 'Regiegroep Gemeenteopbouw'**

1. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'gemeenteopbouw' cluster 'regie':
 Na de afzonderlijke besprekingen over liturgische, diaconale, missionaire en algemene toerusting gaat het in dit gesprek over de regie in de rubriek 'gemeenteopbouw'.
 De synode zoekt op haar strategisch niveau naar een nieuw overzicht van alle activiteiten die uit haar naam ten dienste van de kerken ontwikkeld worden op het terrein van de onderscheiden dimensies van gemeente-zijn. Een probleem van de synode? Alleen al om die reden daarmee ook een probleem van de verschillende deputaatschappen. De verantwoording van de mandatering wordt kritisch bevraagd.
 De synode wil binnen de gevonden samenhang naar een strategische discussie op basis van de ingediende rapporten. Worden de kerken in hun diverse dimensies geholpen, gewaardeerd, gestimuleerd. Wat is de bijdrage vanuit het kerkverband daarbij?
 Onder de paraplu 'gemeenteopbouw' komen vele dimensies van het gemeente-zijn samen. De vraag is hoe de synode zich kan laten helpen door haar vele en velerlei deputaatschappen. Vraag is derhalve met welke gemeenschappelijke regie voor de deputaatschappen onder 'gemeenteopbouw' de synode het best gediend is.

2. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
 Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - Het is kennelijk niet de bedoeling om tot een superdirectie gemeenteopbouw te komen. Het is kennelijk ook niet de bedoeling om het los-naast-elkaar te laten voortbestaan. Oplossingen worden gezocht in het platte vlak van de partners. Welke mogelijkheden zijn er uit te denken om de regie in een platte organisatie toch efficiënt en effectief te houden?
  - Welke mogelijkheden hebben de vier partners om samen regie te nemen? DTEG en SGO zijn bezig samen te gaan. Op welke manier en met welke relatie denken GDD en Eredienst te kunnen aansluiten?
  - Bijzonder GDD wil haar eigen diaconale identiteit behouden. Om welke belangen gaat het daarbij? En waarin kan GDD het belang van de synodale organisatie dienen?
  - Hoe kunnen de partners in deze rubriek aansluiten op de kennisstroom vanuit TUK en GH ten behoeve van de kerkelijke relevantie en maatschappelijke dienstverlening? Welke vragen kunnen daartoe aan de kennisaanbieders gesteld worden?

3. Het terrein van de uitvoering. Als uitvoeringsorganisaties zijn het bureau van DTEG, van SGO, de diaconaal consulent en het Steunpunt Liturgie te noemen. Verder het Meldpunt Seksueel Misbruik en nog andere. Het is van belang dat iedere organisatie inclusief werknemer(s) zich optimaal uitgedaagd blijft voelen voor de taak die hij/zij nu uitoefent. Hoe is dat door meer gezamenlijkheid in de regie te realiseren?
 Welke win-winsituaties zijn denkbaar?

4. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
 Voor kerkenraden en gemeenten zal samenhang ten dienste van gemeenteopbouw meer gelegenheden bieden om aan te haken bij ontwikkeld beleid. Eigen identiteit wordt gediend door dienstverlening die met kwaliteitsaanbod zich inzet om de vragers/klanten te plezieren.

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 7-0 'gemeenteopbouw-regie' met Eredienst, DTEG, SGO en GDD op 14 augustus 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - synode heeft behoefte aan overzicht en wil sturen afstemming van het werk van de deputaatschappen. GDD stelt dat waar er raakvlakken met anderen elk deputaatschap gehouden is zich te verantwoorden over de afstemming die het gezocht en gepraktiseerd heeft. Dat mag de synode dus verwachten van de rapportages en daarop haar bespreking en mandatering op inrichten.
  - Synode wil enerzijds geen nieuwe bestuurslaag boven de deputaatschappen. De vraag is of ze niet zelf kan regisseren wat ze nu bij de deptschappen legt. Denkbaar is een coachende taak bij een moderamen. Maar risico is waarschijnlijk te groot dat de coach superbestuurder wordt.
  - Synode moet op afstand werken. Synode werkt daarin reactief. Dan ook vertrouwen geven. En deptschappen proactief laten zijn, aldus SGO.
  - Synode zou er goed aan doen eerst te kijken waar zij zich mee bezig dient te houden (k.o.) en wat zij niet hoeft te doen. Vergelijkenderwijs: een kerkenraad bemoeit zich ook niet met alles wat in de gemeente gebeurt, aldus GDD
- de deputaatschappen
  - SGO is met DTEG aan het fuseren. ASE is nog steeds veronderstelde partner. Nog tijdens de zittende synode kan een gezamenlijk mandaat uitgegeven worden. DTEG wil in deze fusie bewaken dat haar eigenheid voor de missionaire kant wel duidelijk uitkomt.
  - SGO benadrukt dat samengaan niet mag betekenen dat er uitvlakking optreedt van ieders geprofileerde taak. De uitdaging zal zijn om voor de kerken herkenbaar te blijven in onderscheid en overeenstemming.
  - De voorgenomen samenwerking is bedoeld als een klein begin dat kan aangroeien door deelname van andere deputaatschappen.
  - GDD ziet zichzelf gericht op de diakenen als ambtsdragers: versterking van hun capaciteit. Dat kan ook toerusting genoemd worden met uitstraling naar kerkenraden en gemeenteleden.
  - Samenwerking met TUK en GH-Zw kan op gang komen. Als er een kennisstroom gekanaliseerd kan worden op de terreinen van gemeente zijn dan is het wel dienstig dat de deputaatschappen gezamenlijk optreden als vragende en ontvangende partij.
- de uitvoeringsorganisaties
  - De bureaus van SGO en DTEG volgen reeds de voorgenomen fusie en/of lopen daarop zelfs vooruit.
  - Plaats van GDD in Gbouw betekent een open vraag naar informeel contact met de andere bureaus
  - Steunpunt Liturgie kan samengaan met SGO ook zonder dat er een letterlijke verhuizing hoeft plaats te vinden.
  - SGO wilt ontmoetingen en informele contacten sterk bevorderen. Pas als werkers elkaar echt ontmoeten over hun werk zullen ze ook ontdekken wat ze mogelijk samen hebben en kunnen.

Geen afspraken met dep schappen. Deelnemers stemden in met het verslag.
Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE**geannoteerde agenda rubriek 7.1 'Gemeenteopbouw – Liturgie'**

Meppel, 24 juli 2008

*Aan: deputaatschappen (rubriek Gemeenteopbouw – Liturgie):
 Eredienst
 Kerkmuziek
 Bijbelvertaling*

Geachte zusters en/of broeders,
 zoals beloofd in onze brief van 9 juli jl. stuurt de Commissie Organisatie van de Generale Synode een nadere invulling voor het werkoverleg op donderdag 14 augustus 2008

Plaats: GBouw te Zwolle (DeVos DeWaelstraat – 8011 AT)

Tijd: Donderdag 14 augustus 2008 10.00 tot 11.00 uur

Agenda:

1. Opening, welkom.
2. Doel van de bespreking
 Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. We zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
3. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'gemeenteopbouw, cluster liturgie':
 Deputaatschappen Eredienst en Kerkmuziek waren ooit één, later opgedeeld en nu weer in staat van hereniging. Deputaatschap Bijbelvertaling is bij deze rubriek ingedeeld. Het adviseert de synode vooral over het gebruik van een Bijbelvertaling in de eredienst (hoewel 'kerkelijk gebruik' iets ruimer is). Van Kerkmuziek en Eredienst is het werkveld ook iets ruimer vanwege de betekenis van hun werk voor bijv. de huiselijke godsdienstoefening.
 Synodes vinden en vinden dat zaken voor de liturgie landelijk en eenvormig moeten worden voorgeschreven. Kort: liturgie als demonstratie van de eenheid in geloof en leer. Deze taakopvatting bepaalt in belangrijke mate de generaalsynodale agenda. Is het logisch, vanuit het voorgaande perspectief, of ook noodzakelijk dat de synode zich gedetailleerd met alle formulieren en liederen bezig houdt? Zijn er meer algemene kaders mee te geven aan een kerkelijk proces? De vraag is daarbij of en hoe de synode meer optimaal gebruik kan maken van haar liturgische deputaatschappen.
 Nu er door synodes meer keus geboden wordt uit orden van dienst, liederen, liturgische formulieren en zelfs bijbelvertalingen, verschuift de taakopvatting van de synode van prescriptief naar faciliterend. Als deze trend juist is, betekent dat nogal wat voor de hoeveelheid werk en de werkwijze van de synode. Hoe zien de liturgische deputaatschappen zich daarbij functioneren?
 In ieder geval is duidelijk dat de liturgische deputaatschappen rechtstreeks materiaal aanleveren voor gebruik in de plaatselijke erediensten. Daarmee bewegen ze zich in het brede werkveld van de gemeenteopbouw, waarin ook de functies van leren, vieren, delen enz. enz. ook onderscheiden worden. Hoe kunnen die andere functies ook de liturgische praktijk beïnvloeden?
 Welke mandatering hebben de liturgische deputaatschappen nodig? Vanuit welke taakopvatting? Gezamenlijk en ieder afzonderlijk?

4. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - De 'diensten en producten' die afgeleverd en aangeboden moeten worden aan de kerken zijn duidelijk. Op dit moment houden zich drie 'afdelingen' zich met liturgische producten bezig. Op basis daarvan moet het niet moeilijk zijn tot onderling werkoverleg en zelfs gezamenlijke directie te komen.
  - Vraag is wat gezamenlijkheid kan opleveren voor het functioneren van de deputaatschappen zelf. Houding van alle drie tot meedenken is al positief ingezet.
5. Het terrein van de uitvoering. Deputaatschap Bijbelvertaling voert het werk zelf uit. Ook in de andere twee doen de bestuurders uitvoerend werk. Voor hen is het Steunpunt Liturgie inmiddels onmisbaar. Vraag is of het functioneren van het steunpunt en de eigen dienstverlening door de vrijwilligers-deputaten versterkt kan worden. Kan er toekomst zitten in samenwerking met SGO – Gbouw?
Welke win-winsituaties zijn denkbaar?
6. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
Beleid kan er op gericht zijn om overspannen meedenken vanuit de gemeenten met liturgische zaken af te zwakken. Meer ruimte plaatselijk voorkomt vele stromen van bezwaren, toetsingsresultaten, enz. enz. naar de synode. Daar dienen wel keuzes in gemaakt te worden.
7. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
8. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
9. Sluiting

In de verwachting dat we u op 14 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 7-1: 'gemeenteopbouw - liturgie' Organisatie Commissie met Bijbelvertaling, Eredienst en Kerkmuziek op 14 augustus 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - De synode blijft het kader voorschrijven: vrijgeven vertaling voor kerkelijk gebruik; kwaliteit orden van dienst en liturgische formulieren waarborgen. Ook inzake liedkeus.
  - De synode treedt naar de kerken toe meer faciliterend op. Die beweging van voorschrijvend naar ondersteunend is ingezet en vraagt om voortzetting.
  - De synode moet goed weten wat haar eigen opdracht is van de kerken en naar de kerken. Daar is de meeste winst te halen inzake de verbetering van de organisatie en de inkrimping van de agenda. Synode moet gewoon meer overlaten
- de deputaatschappen
  - Zien indeling in rubriek gemeenteopbouw als een goede keus. Beter dan onder 'leer'. Doet meer recht ook aan faciliterend karakter.

- Rubricering bij liturgie ook akkoord, want daar ligt voor alle drie de kerntaak.
  - Bijbelvertaling ziet zich als nogal specialistisch. Zou als klein stuurgroepje ook deskundigen kunnen oproepen waar nodig. Zijn wel nuttig en onmisbaar als GKV adres voor vertaalorganisaties zoals het NBG, en als aanspreekpunt Bijbelvertaling voor andere kerkgenootschappen.
  - Eredienst ziet haar taak beëindigd als de liturgische teksten zijn afgerond binnenkort (inclusief de gebeden). En verder alleen continuïteit nodig voor de aansturing van het liturgisch steunpunt.
  - Ook Kerkmuziek ziet taak aflopen. Maar blijft ook bestaan voor doorgaand proces van herbezinning kerklied.
- de uitvoeringsorganisaties
    - Het werkt frustrerend dat van synode tot synode het voortbestaan van het liturgisch steunpunt in geding is. Het heeft zijn functie nu wel bewezen. Combinatie met Steunpunt Gemeenteopbouw zou heel goed zijn, als dat beperkt kan blijven tot de administratieve kant. Anje de Heer verdient als voor haar werk een geborgde werkplek thuis.
    - Deze deputaatschappen kunnen veel neerleggen bij oproepbare deskundigen, mits onder goede aansturing en op projectbasis.

Geen afspraken met de schappen. Deelnemers stemden in met verslag.
Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE

geannoteerde agenda

Meppel, 24 juli 2008

*Aan: deputaatschappen (rubriek Gemeenteopbouw – missionair):
Toerusting Evangeliserende Gemeente
Aanvullende Steunverlening Evangelisatie
Zending, Hulpverlening en Training vertegenwoordigd door Ben van der
Lugt en Rufus Pos
Radio- en TV Uitzendingen vertegenwoordigd door Gerrit Breteler en ??*

Geachte zusters en/of broeders,
zoals beloofd in onze brief van 9 juli jl. stuurt de Commissie Organisatie van de Generale Synode een nadere invulling voor het werkoverleg op 14 augustus 2008

Plaats: GBouw te Zwolle (Burg. Vos De Waelstraat – 8011 AT)

Tijd: Donderdag 14 augustus van 11.00 tot 12.30 uur

Agenda:

1. Opening, welkom.
2. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt (waarbij aan RTV aanvankelijk geen plek was toegerekend!). Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. We zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
3. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'Gemeenteopbouw' cluster 'Missionair':
DTEG is met SGO in staat van vereniging. Vandaar de overkoepelende naam 'gemeenteopbouw' voor deze rubriek 7. Binnen het geheel van gemeenteopbouw is ontwikkeling van de missionaire kant van elke kerk en de kerken gezamenlijk nodig. De synode heeft er belang bij om juist deze ontwikkeling in beeld te krijgen en waar mogelijk te bevorderen.
De missionaire dimensie komt voor de synode via op z'n minst vier deputaatschappen in beeld. Via TEG. Daarnaast ook van ASE. De diensten van RTV zijn bovendien beeldbepalend voor missionaire uitstraling. Als vierde (maar net zo goed als eerste) is ZHT te noemen. Missionaire betrokkenheid over de grenzen van eigen taal en cultuur kan immers de missionaire houding binnen de eigen cultuur bevorderen (en omgekeerd). De Richtlijnen van de GS Leusden 1999 hebben dat in één plaatje neergezet. Daarbij is ook de missionaire dimensie van diaconaal werk aanvaard ('Woord-en-Daad' discussie). Maar GDD is voor deze cluster niet uitgenodigd.
Hoe kan de synode de missionaire toerusting mandateren zonder dat dit opgaat in het cluster van toerustende activiteiten.? Een dergelijk mandaat zal ook de rapportage bepalen. En vervolgens uitnodigen tot een strategische discussie op synodaal niveau.
4. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - DTEG is aan het fuseren met ASE. Belangrijk onderdeel van ASE is financieel rekenwerk, dat vergelijkbaar is met werk van deputaten Hulpbehoevende Kerken. Deze financiële kant komt aan de orde in de rubriek 9b – synodale financiën (in de optie

van de Org Cie). De visie op en ervaringen uit grootschalige evangelisatieprojecten (doorgaans gericht op gemeentestichting) kunnen geïntegreerd worden in een fusie van DTEG en de E van ASE.

- DTEG richt zich met ZHT op de kerken. Elk met eigen benadering. Hoe kunnen deze elkaar aanvullen en versterken? Welke resultaten uit het WAD traject zijn te benutten?
- Op welke manier kunnen DTEG en ZHT met SGO in toerusting en training aansluiten op de kennisstroom die vanuit TUK en GH loskomt richting de kerken?
- RTV ziet zichzelf vanwege haar specifieke plaats nog niet integreren. Hoe kan haar missionaire deskundigheid bevruchtend inwerken op en bevrucht worden door de andere partners?

5. Het terrein van de uitvoering. Wat gaat het WAD traject betekenen voor de organisaties? Vragen over personeel en huisvesting kunnen beter in het onderdeel 'regie' een plaats krijgen. Fundamenteel is de vraag naar de concrete activiteiten. Wat gebeurt er aan missionaire toerusting en dienstverlening door de partners in dit werkoverleg? Waar liggen mogelijkheden tot afstemming, integratie, samenwerking? Welke win-winsituaties zijn denkbaar? Ook voor de relatie van RTV met de anderen? Welke accenten zou een DVNner in de Emmaüscursus leggen? Of de diaconaal consulent?
6. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad met gemeente? Een meer geïntegreerd aanbod van missionaire toerusting kan gemeentelieden en kerkenraadsleden over de streep halen van beleefde belangstelling tot daadwerkelijk volgen. Het kan initiatieven oproepen om in de gemeente de missionaire eilandjes te verbinden (zendingsmensen met kinderclubwerkers en muziekgroepers e.d.).
7. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
8. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
9. Sluiting

In de verwachting dat we u op 14 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 7-2 'missionair' Organisatie Commissie met ZHT, RTV, ASE en DTEG op 14 augustus 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - synode kan zelf deze rubriek inrichten met eigen blikveld. Maar moet wel scherp onderscheiden tussen
    - toerusting tot evangelisatie: gericht op verandering van kerkleden en ambtsdragers (DTEG)
    - begeleiding van projecten tot gemeentestichting (ASE)
    - ondersteuning van kerkelijke structuren die zich richten op hulpverlening aan buitenlandse partners, volgens hun eigen kerkelijke structuren (ZHT)
    - deelname via partnerschap in ZvK voor uitzendingen, waarin niet alleen evangelisatie maar ook hulpverleningsprojecten een prominente plek krijgen (RTV)

- op basis van een goed onderscheid in mandatering kan de synode zelf associëren tussen de verschillende taken. En daarbij speciaal letten op het missionair karakter van de kerken.
- de deputaatschappen
  - op basis van genoemd onderscheid in kerntaak zien ASE, ZHT en RTV het niet als zinnig om tot een vorm van clustering te komen.
  - RTV wil samenwerken waar het kan en mag, maar haar werk binnen de zendgemachtigde ZvK ziet ze als te specifiek om binnen een clusteropdracht voor gemeenteopbouw onder te brengen. Ze heeft vanwege de samenwerking binnen ZvK wel veel met DKE, hoewel dat praktisch geen gestalte krijgt.
  - ZHT ziet wel via voorlichtingsactiviteiten wel relatie met gemeenteopbouw, maar is naar haar aard gericht op buitenlandse partners. Neveneffect niet tot kerntaak maken. Ook met BBK beleeft ze een fundamenteel verschil: relatieonderhoudend versus oecumenische samenwerking.
  - ASE aarzelt tussen DTEG en ZHT. Ze doet niet aan toerusten. Wel aan projectbegeleiding. Daarbij is niet te onderscheiden tussen visie en financiën. Die niet ontkoppelen. ZHT biedt herkenbaarheid in (vroegere) ervaring bij gemeentestichting. ZHT ziet taak voor IRTT bij opleiding gemeentestichters voor Nederland. DTEG weet zichzelf actueel betrokken bij coaching van diverse gemeentestichtingprojecten.
- de uitvoeringorganisaties
  - RTV: uitvoering ligt bij ZvK. Daar heeft RTV ook de synodale opdracht neergelegd dat de uitgezonden erediensten duidelijk missionair moeten zijn. RTV doet dat niet zelf. Ze begeleidt alleen de kerken en respecteert bij voorbaat de eigen keuzes.
  - ZHT bestuurt haar organisatie op afstand. Ziet die vanwege structurele omvang als te overvleugelend voor de naar verhouding kleine organisaties van DTEG en SGO
  - DTEG is ver heen in de samensmelting met SGO en verwacht dat ASE daarin partner is. Op het terrein van E&M ziet ze nog enige raakvlakken met het werk van DVN.
  - ASE is betrokken bij een overlegplatform voor gemeentestichtingprojecten. Daarin participeren ook DVN/IRTT en bureau DTEG

Geen afspraken met de deputaatschappen. Deelnemers stemden in met het verslag.
Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE**geannoteerde agenda rubriek 7. 3 ‘Gemeenteopbouw – Toerusting’**

1. Opening, welkom.
2. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. We zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
3. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: ‘gemeenteopbouw’ cluster ‘toerusting’:
Op synodaal niveau hebben de kerken de visie aanvaard dat dienstverlening en toerusting met het oog op gemeenteopbouw een zaak is van de kerken gemeenschappelijk. Het begrip ‘gemeenteopbouw’ blijkt een paraplubegrip waaronder een onbegrensd aantal activiteiten kunnen schuilen. Als verzamelwoord kan het dienstig zijn voor de synodale agenda. SGO heeft suggesties aangedragen voor een strategische discussie. Die zijn (nog) niet gehonoreerd. De synode dient in haar mandatering duidelijker af te stemmen op de samenhang van de dimensies van gemeente-zijn. Dit zal dat ook de rapportage naar de synode bepalen en de bespreking op het niveau van strategie kunnen brengen.
De synode wil duidelijk hebben dat toerustingactiviteiten een eigen (gereformeerde) identiteit dragen. Dat kan simpel betekenen: ‘alleen voor eigen leden’. Onderscheidende identiteit wordt ook gezocht op de niveaus van inhoud en methodiek en organisatie. Hoe kan de kennisstroom vanuit TUK en GH benut worden om de GKV identiteit in de toerusting tot gemeenteopbouw herkenbaar te maken?
Bij de dimensies van gemeente-zijn horen catechese, geloofsgesprek, gemeenschap, voorlichting en stimulering. Onder die noemers zijn de activiteiten onder te brengen van DEPIN (specifieke catecheseopdracht; uitwerking ‘inclusieve gemeente’), SMKR (preventieve voorlichting seksueel misbruik), H&E (in feite het complete pakket van specifieke advisering en bredere voorlichting), DKE (stimulans tot en ondersteuning bij samensprekingen). De vraag is wat het voor de synodale agenda kan betekenen wanneer deze zaken onder ‘gemeenteopbouw’ worden gemandateerd en gerapporteerd. Willen de partners hierin meedenken?
4. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - SGO is in het WAD traject bezig om met DTEG te fuseren. De voortgang daarvan kan beter onder de rubriek ‘regie’ besproken worden (werkoverleg in de avond van de 14^e augustus)
  - DEPIN is met SGO aan integratie begonnen. DEPIN geboren op terrein van kerkdiensten, doorgroeid naar Integratie en gespecificeerd naar catechese voor verstandelijk beperkten. Hoe kan de diaconale dimensie van DEPIN tot haar recht komen? Hoe krijgt de relatie tot Dit Koningskind vorm?
  - Wat kunnen SMKR en H&E en SGO meer voor elkaar zijn dan nu?
  - Welke kansen c.q. uitdagingen zijn er voor DKE om met SGO samen te werken?
5. Het terrein van de uitvoering. Voor bestuurders betekent dat een wisselwerking tussen sturen en loslaten; controleren en vertrouwen. De vraag wordt dan wat elke partner ziet als mogelijkheid om werk in vertrouwen uit te besteden en tegelijk voor de uitvoering verantwoordelijkheid te houden.
Welke win-winsituaties zijn denkbaar?

6. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
Kerken en gemeenten worden gediend met samenhang in aanbod van toerusting en voorlichting. Kwaliteitswaarborg komt mee vanuit de overkoepelende aansturing en verzorging door deskundige werkers. Identiteit wordt voor het belangrijkste deel bepaald door de gereformeerde identiteit van de afnemers/deelnemers.
7. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
8. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
9. Sluiting

In de verwachting dat we u op 14 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 7-3 'toerusting' Organisatie Commissie met SGO, H&E en SMKR op 14 augustus 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - op het terrein van toerusting / gemeenteopbouw heeft de synode zich bezig te houden met de beleidslijnen. Bespreking in de vorm van strategisch beraad. Een synode stelt niet voor elke plaatselijke kerk beleid vast. Wel op landelijk niveau de lijnen voor toerusting. De mandatering moet dat duidelijk aangeven zodat ook aan de hand van de rapportage het synodaal beraad zich op de strategie kan concentreren.
  - de terreinen van seksualiteit, misbruik, huwelijk en echtscheiding nodigen als vanzelf uit tot het denken op hoofdlijnen. Tijdens deze synode was de rapportage daarop gericht. En opvallend was dat de discussie vervolgens belandde op de vierkante centimeter. Maar dat lag ook weer aan de formulering en inhoud van de synodebesluiten. Synode heeft dus zelf huiswerk.
  - H&E heeft een eerste keer meer uitvoerig en ook vertrouwelijk gerapporteerd. In feite is detaillering naar gegeven adviezen niet nodig. De synode kan een meer globaal rapport vragen.
  - En SMKR heeft lijnen naar de rechtspraak: bij het werkoverleg over die rubriek komt ze terug. Dat compliceert de voorgesteld clustering.
- de deputaatschappen:
  - SMKR en H&E kunnen zich voor wat betreft de voorlichting vinden dat dit werk op het terrein van gemeenteopbouw plaatsvindt. Gericht op preventie, verandering en toerusting. Punt is wel dat die voorlichting vanuit het meldpunt plaatsvindt dat onder regie staat met CGK en NGK.
  - SMKR ziet haar kerntaak meer in de sfeer van de rechtspraak. Ze stuurt de klachtencommissie en de beroepscommissie aan, en voor haar deel het meldpunt. Ze kan zich ook voorstellen dat ze toenadering krijgt tot GDD, op voorwaarde dat de kerkelijke participatie in Stichting Meldpunt veilig gesteld wordt.
  - H&E vindt het uitstekend om bij SGO te horen, wel op voorwaarde dat 1. Ze direct naar de synode kan rapporteren. 2. Geen persoonsgevoelige informatie bij een tusseninstantie/ bestuur neergelegd hoeft te worden. 3. ze zelfstandig kan opereren. Eén rapport is uitstekend.

- SGO ziet haar werkterrein mee bewegen met de kerkelijke en maatschappelijke ontwikkelingen mee. Dus ook terreinen van Depin, van H&E e.d. kunnen bediend worden. Samenwerking is daarbij goed. Maar gevaar is dat de ene organisatie een soort eenheidsproduct gaat veroorzaken. Juist diversiteit is nodig om vruchtbaar en flexibel te kunnen blijven.
- SGO wil heel nadrukkelijk uitwisseling van visie ten behoeve van de verhouding kerkregering en ambt-gelovige ivm de ontwikkelingen op het terrein van gemeentestichting, kerkelijk werkers e.d.
- de uitvoeringsorganisaties:
  - SMK R en H&E willen wel naar de synode samen met de SGO werken aan rapportage, brede bezinning e.d. Maar dan in de vorm van een koepel. Geen bovenliggend bestuur.
  - SGO wil voorkomen dat haar koepelwerking een uniformering en vergrijzing tot stand brengt.
  - Het meldpunt ondergebracht in de stichting is niet samen te brengen met andere organisaties.

Geen afspraken met de schappen. Deelnemers stemden in met het verslag.
Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE

geannoteerde agenda rubriek 7.4 'Gemeenteopbouw – diaconaat'

1. Opening, welkom.
2. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. We zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
3. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'gemeenteopbouw' cluster 'diaconaat':
Generale Diaconale Deputaten verzorgden vóór 1996 onder meer de contacten tussen kerkverband en landelijke gereformeerde zorginstellingen en verenigingen (zoals 'De Wijngaard', 'De Driehoek', 'Dit Koningskind', 'De Wegwijzer'). Belangrijke functie om de vraag om plaatselijke diaconale collecten van een soort generaalsynodaal keurmerk te voorzien. Op aanhoudend en dringend verzoek van de diakenen werd in 1996 ook de landelijke diaconale organisatie bij de kerkverbandelijke organisatie ondergebracht. GDD is daarmee een deputaatschap met bevoegdheden over de volle breedte van het diaconale terrein.
De synode heeft visie op de diaconale dimensie in samenhang met de andere dimensies van gemeente-zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan het diaconaal aspect van de liturgie, diaconale kant van missionair werk ('Woord en Daad' in de Richtlijnen van de GS Leusden 1999), betrokkenheid bij het concept 'inclusieve gemeente', diaconale ondersteuning van catechetische en pastorale zorg in allerlei vorm, maatschappelijke ondersteuning. Vanuit die visie mandateert de synode GDD en wil ze in de verantwoording teruglezen hoe de uitvoering tot stand is gekomen.
Vanuit het Bijbels onderwijs in het bevestigingsformulier staan diakenen voor (toerusting tot) de zorg voor ieder die getroffen is door ziekte, eenzaamheid en/of armoede. Als bijzondere categorieën heeft de synode zich landelijke zorg aangetrokken voor militairen, voor doven- en slechthorenden. In welke mate kan deze zorg kan als onderdeel van diaconaal werk gemandateerd worden?
GDD heeft ondersteuning geboden bij de regionale voorlichting van RKO. De diaconale verantwoordelijkheid van de kerk in de samenleving is daarbij uitgangspunt geweest. Hoe kan op synodaal niveau deze diaconale taak van de kerken landelijk en plaatselijk in een opdracht aan GDD worden omgezet?
4. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - Omdat voor diakenen geen eiland is gecreëerd binnen de synodale organisatie ligt de vraag naar welke verbindingen, bruggen en samenwerkingsvormen GDD kan benutten, versterken en eventueel ontwikkelen. Deze uitdaging voor GDD komt ook in het werkoverleg op regieniveau aan de orde.
  - De zorg voor gemeenteleden bij de krijgsmacht en voor dove en slechthorende gemeenteleden ligt bij de kerken. Deze vorm van zorg wordt landelijk ondersteund en bevorderd, c.q. behartigd door GVM en DSH. Mogelijkheden tot combinatie met de diakonale zorg kan worden onderzocht.
5. Het terrein van de uitvoering. De specifieke begeleiding van professionele pastorale verzorgenden (dovenpredikant) zou als begeleidingsgroep een plaats kunnen krijgen binnen de taakgroep DSH . Iets dergelijks is denkbaar voor krijgsmachtpredikanten en eventueel de ge-

vangenenpredikant. Omdat deze predikanten in dienst staan bij de overheid komt hun positie en begeleiding ook in rubriek 8 Relatie Overheid aan de orde.

Welke win-winsituaties zijn denkbaar? Specifiek voor de diaconaal consulent met de partner-bewoners van het GBouw.

6. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
Aandacht voor speciale zorggroepen ligt duidelijk bij diakenen. Dat kan worden versterkt. Diaconieën zijn daar misschien beter op ingesteld dan de wijkouderlingen.
Ook bij de andere dimensies van gemeente-zijn is het nodig dat het diaconale aspect meer belicht wordt. Van visie komt het dan tot daadwerkelijke uitwerking.
7. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
8. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
9. Sluiting

In de verwachting dat we u op 14 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE

geannoteerde agenda rubriek 8 'Overheid'

Meppel, 24 juli 2008

*Aan: deputaatschappen (rubriek Gemeenteopbouw – diaconaat):
Generaal Diaconaal
Pastoraat aan Doven en Slechthorenden
Geestelijke Verzorging Militairen
Relatie Kerk en Overheid*

Geachte zusters en/of broeders,
zoals beloofd in onze brief van 9 juli jl. stuurt de Commissie Organisatie van de Generale Synode een nadere invulling voor het werkoverleg op donderdag 14 augustus 2008

Plaats: GBouw te Zwolle (Burg. Vos de Waelstraat – 8011 AT)

Tijd: Donderdag 14 augustus van 16.00 – 17.30 uur

Agenda:

1. Opening, welkom.
2. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. We zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
3. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'gemeenteopbouw' cluster 'diaconaat':
Generale Diaconale Deputaten verzorgden vóór 1996 onder meer de contacten tussen kerkverband en landelijke gereformeerde zorginstellingen en verenigingen (zoals 'De Wijngaard', 'De Driehoek', 'Dit Koningskind', 'De Wegwijzer'). Belangrijke functie om de vraag om plaatselijke diaconale collecten van een soort generaalsynodaal keurmerk te voorzien. Op aanhoudend en dringend verzoek van de diakenen werd in 1996 ook de landelijke diaconale organisatie bij de kerkverbandelijke organisatie ondergebracht. GDD is daarmee een deputaatschap met bevoegdheden over de volle breedte van het diaconale terrein.
De synode heeft visie op de diaconale dimensie in samenhang met de andere dimensies van gemeente-zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan het diaconaal aspect van de liturgie, diaconale kant van missionair werk ('Woord en Daad' in de Richtlijnen van de GS Leusden 1999), betrokkenheid bij het concept 'inclusieve gemeente', diaconale ondersteuning van catechetische en pastorale zorg in allerlei vorm, maatschappelijke ondersteuning. Vanuit die visie mandateert de synode GDD en wil ze in de verantwoording teruglezen hoe de uitvoering tot stand is gekomen.
Vanuit het Bijbels onderwijs in het bevestigingsformulier staan diakenen voor (toerusting tot) de zorg voor ieder die getroffen is door ziekte, eenzaamheid en/of armoede. Als bijzondere categorieën heeft de synode zich landelijke zorg aangetrokken voor militairen, voor doven- en slechthorenden. In welke mate kan deze zorg kan als onderdeel van diaconaal werk gemandateerd worden?
GDD heeft ondersteuning geboden bij de regionale voorlichting van RKO. De diaconale verantwoordelijkheid van de kerk in de samenleving is daarbij uitgangspunt geweest. Hoe kan op synodaal niveau deze diaconale taak van de kerken landelijk en plaatselijk in een opdracht aan GDD worden omgezet?

4. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?

Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.

- Omdat voor diakenen geen eiland is gecreëerd binnen de synodale organisatie ligt de vraag naar welke verbindingen, bruggen en samenwerkingsvormen GDD kan benutten, versterken en eventueel ontwikkelen. Deze uitdaging voor GDD komt ook in het werkoverleg op regieniveau aan de orde.
- De zorg voor gemeenteleden bij de krijgsmacht en voor dove en slechthorende gemeenteleden ligt bij de kerken. Deze vorm van zorg wordt landelijk ondersteund en bevorderd, c.q. behartigd door GVM en DSH. Mogelijkheden tot combinatie met de diaconale zorg kan worden onderzocht.

5. Het terrein van de uitvoering. De specifieke begeleiding van professionele pastorale verzorgenden (dovenpredikant) zou als begeleidingsgroep een plaats kunnen krijgen binnen de taakgroep DSH. Iets dergelijks is denkbaar voor krijgsmachtspredikanten en eventueel de gevangenenpredikant. Omdat deze predikanten in dienst staan bij de overheid komt hun positie en begeleiding ook in rubriek 8 Relatie Overheid aan de orde.

Welke win-winsituaties zijn denkbaar? Specifiek voor de diaconaal consulent met de partnerbewoners van het GBouw.

6. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
Aandacht voor speciale zorggroepen ligt duidelijk bij diakenen. Dat kan worden versterkt. Diaconieën zijn daar misschien beter op ingesteld dan de wijkouderlingen.
Ook bij de andere dimensies van gemeente-zijn is het nodig dat het diaconale aspect meer belicht wordt. Van visie komt het dan tot daadwerkelijke uitwerking.

7. Conclusies en afspraken.

Verzamelen van actiepunten.

- Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
- Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?

8. Verslaglegging en vervolg

De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.

9. Sluiting

In de verwachting dat we u op 14 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Dit overleg is afgezegd, omdat betrokkenen in eerdere ontmoetingen hun bijdrage voldoende hadden geleverd.

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE

geannoteerde agenda rubriek 9a 'Synodaal – Bestuur'

1. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. Wij zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
2. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'synodaal - bestuur':
  - De synode moet bestuurd worden. De synode is geen bestuur, maar als gezamenlijke vergadering van de kerken neemt ze wel besluiten met sturende effecten. Deputaatschappen worden gemandateerd om vanuit de genomen besluiten te sturen op meetbare doelen en gewenste resultaten. Om tot besluiten te komen stuurt het moderamen de synode aan. Deputaatschappen verzorgen met synodale commissies de voorbereiding van de besluiten. Waar is in deze rolverdeling winst te halen voor het verbeteren van de synodale organisatie? De synode wil kiezen voor een strategie van mandatering. Wat kan met name het moderamen (alsnog) doen en om de zittende synode zover te krijgen dat ze haar eigen strategische keus uitvoert, c.q. laat uitvoeren?
  - Ervaringen van vorige synode(s) worden ingebracht door moderamenleden van de laatstgehouden synode. Met secretariële ondersteuning verzorgen zij de voorbereiding en dienen tot het nieuwe moderamen aantreedt. De inrichting en het verloop van de volgende synode is dus voor een belangrijk deel afhankelijk van de vorige bestuurders. Op welke manier kan het zittende bestuur van betekenis zijn bij de voorgenomen rubricering en clustering? Wat levert dat op voor het functioneren van de synode? Meetbaar en gewenst?
  - Na afloop van de synode moeten de besluiten worden gepubliceerd. Die uitvoerende taak ligt bij het moderamen en GSP. GSP heeft ook een voorbereidende taak, nl. het publiceren van de deputaten rapporten vóór de volgende synode. GSP ondersteunt en begeleidt de deputaatschappen in de rapportvoorbereiding (structuur, opmaak, tijd en vorm, ed.). GSP vervult daarmee een sturende functie. Rapportage volgt inhoudelijk het gegeven mandaat. GSP kan dus niet op de inhoud, wel op het format van de rapporten sturen. Wat moet er in de manier van rapporteren veranderen om tot de meetbare en gewenste verbetering van het synodaal functioneren te komen?
  - Er ligt een continuïteitsvraag naar de periode tussen twee synodes. Die vraag is door GSO gesteld en wordt door diverse deputaatschappen vertaald naar een onvervulde behoefte. Deels is die vraag te beantwoorden door de deputaatschappen terug te verwijzen naar hun eigen mandaat. Zij vormen zelf de continuïteit van de synodale taak. Om hen daarin te ondersteunen zou begeleiding met synodaal mandaat een mogelijkheid zijn. Toch welke meetbare en wenselijke resultaten kan dat leiden?
3. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - Om te beginnen kort over het ADC. Deputaten hebben op 20 aug aangegeven dat hun positionering in de rubriek 'beheer' toch minder voor de hand ligt. In hun reactie op het GSO rapport kozen ze eerder voor 'beheer' dan voor 'opleiding'. In het werkoverleg verklaarden ze duidelijk dat gezien hun opdracht hun taak op het werkveld van onderzoek, dienstverlening en opleiding ligt.
  - Hoewel VGS en GSP onderscheiden taken hebben, is er overlap in werkzaamheden zichtbaar op het terrein van meenemen van vorige bestuurservaring en sturen op

de volgende synode. Licht hier een bron voor competentieconflicten? Kan het zittend moderamen daarin voorzien door aan te blijven als integrerend geheel voor zowel VGS als GSP?

- Als bestuur met een beperkte technische functie voor de duur van de vergadering kan het moderamen de vergadering na afloop niet vervangen. Het moderamen kan dus niet de continuïteitsbehoefte opvangen, omdat de continuïteit voor de uitvoering van de mandaten bij de deputaatschappen is gelegd. Wel zou het moderamen mandaat kunnen krijgen om coachend op te treden. Of kunnen anderen (personen, groepen) belast worden met coaching?
4. Het terrein van de uitvoering.
Welke win-winsituaties zijn denkbaar?
    - Er is nagedacht over een centraal administratief instituut/instelling. Is er een verbinding met wat de VKB/SKB aan diensten verzorgt c.q. wil en/of kan verzorgen?
    - Als er gekozen wordt voor synodaal bestuurspersoneel: bij wie en hoe ligt de aansturing?
  5. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad? Bij wijze van discussiestellingen:
    - a. Compacte rapportage helpt om de informatiestroom beter te verwerken.
    - b. Korte duur van synode met heldere besluitvormingstechniek is beter voor iedereen.
    - c. Overzichtelijke organisatie versterkt meeleven en inbreng van de kerken.
  6. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
    - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
    - Waar gaat het moderamen en de deputaatschappen mee aan het werk?
  7. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
  8. Sluiting

In de verwachting dat we u op 26 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 9a 'synodaal-bestuur' Organisatie Commissie met Mod, GSP, VGS op 26 augustus 2008

Op het niveau van

- de synode:
  - De continuïteit wordt benoemd als eerste aandachtspunt. Waar zou er tussen twee synoden navraag te doen zijn over wat ook al weer de bedoeling was? Heeft het zin om een moderamen mandaat mee te geven om continu te begeleiden en te sturen? Daar zit het probleem: niet het moderamen wordt belast met bestuursverantwoordelijkheid, maar dat zijn de deputaten. Zij zijn de bestuurders voor hun deeltaak. Zij verzorgen de continuïteit. Een sturende commissie kan tussen twee synodes op dat toegewezen gebied weinig betekenen.
  - Wat tussendoor wel kan is de deputaten als professionals op hun gebied, maar als vrijwilligers op synodegebied, trainen op hun relatie met de synode. Impact van het mandaat. De invulling van de rapportage. De voorbereiding op de ontmoeting met de synode. Dat soort dingen kan VGS in samenwerking met het ex-moderamen verbeteren. Winst is te halen in persoonlijke aandacht voor vrijwilligers

- Belangrijk is dat synodeleden, zowel als deputaten en hun kerkelijke voorbeelden, de oude beelden begraven dat deputaten maar tijdelijk doen wat de synode in haar leden ook eigenlijk zelf net zo goed zou kunnen en moeten doen. De synode moet de deskundigheid en het ambacht van deputaten erkennen en waarderen. Dat zal ook winst in tijd opleveren!
- Er is een optie om de driejaarlijkse synode over drie jaren uit te smeren. Elk (half)jaar een stukje. Per rubriek of zo. Dat is beter op te brengen voor iedereen.
- de deputaatschappen
  - Als een belangrijke bijdrage aan de verbetering van de synodale organisatie is dat de deputaatschappen een duidelijker mandaat meekrijgen, wat zou het moderamen in de herziening van de verbetering nu nog kunnen betekenen? Niets tot weinig. De mandaten zijn voor 90% vergeven en het is niet werkbaar om daarop terug te komen.
  - Over clustering is iedereen het eens dat VGS met GSP onder leiding van het (ex)moderamen kan samengaan en dat daarbij F&B onmisbaar is. Financieel beheer maakt een wezenlijk onderdeel uit van beleid en bestuur.
  - VGS zou in de voorbereidende sfeer de rapportages meer kunnen begeleiden. GSP kan zich beperken tot de afdeling uitgeverij en PR. En de gedetailleerde rapportage met regelgeving tot op de puntkomma van een lettertype kan per onmiddellijke ingang vervallen.
  - ADC heeft zich voor dit cluster afgemeld. Het is haar duidelijk dat haar plek in de rubriek van de opleiding zit.
- de uitvoeringsorganisaties
  - De voorbereiding en uitvoering vraagt duidelijk om professionele administratieve ondersteuning. Daar hoeft niet te 'ontaarden' in een megalomaan dienstencentrum. SGO detacheert de werkers. Die worden deputaatschappelijk aangestuurd. Een klein ambtelijk apparaat voor de broodnodige voorbereiding, ook beschikbare krachten voor de griffie van de appèlzaken e.d., en zo kan het toch zij het beperkt uitgroeien.

Geen afspraken met de deputaatschappen. Deelnemers stemden in met het verslag.
Peter H. van der Laan

AGENDA WERKOVERLEG MET SYNODALE COMMISSIE ORGANISATIE**geannoteerde agenda rubriek 9b 'Synodaal – Financiën'**

1. Doel van de bespreking
Kaderbesluiten voor de synodale organisatie zijn genomen op 6 juni jl. Het moderamen heeft per brief van 26 juni de deputaatschappen geïnformeerd. De Commissie Organisatie heeft dit in haar brief van 9 juli nader uitgewerkt. Deze stukken vormen het uitgangspunt. Dit werkoverleg is bedoeld om voor wat betreft uw deputaatschappen een begin te maken met de uitwerking. Onderstaande notities geven onze inzet aan. Wij zijn benieuwd naar de inbreng van uw kant.
2. Rubricering en clustering als behoefte van de synode. Rubriek: 'synodaal - financiën':
  - De geldstroom vanuit de synode is op z'n minst in twee componenten te scheiden: middelen ten behoeve van het houden van de synode en middelen ten dienste van het uitvoerend werk van de deputaatschappen. De synode is voor beide verantwoordelijk. Overziet F&B het geheel?
  - De bestedingen voor de synode zelf groeien met de duur van de synode mee. Waar de synode in ieder geval belang bij heeft is inzicht van haar eigen uitgaven en de mate waarin haar eigen gedrag op die uitgaven invloed heeft. Aangenomen tenminste dat dit inzicht tot gedragsverandering kan leiden. Hoe wordt dat in praktijk gebracht? Of is dat niet nodig?
  - Middelen voor het werk van en de dienstverlening door de deputaatschappen: F&B fungeert feitelijk als een eerste clustering van alle deputaatschappen voor zover het financiële controle en mogelijk ook bezuinigende maatregelen betreft. Waar en hoe kan de synode
  - De geldstroom vanuit de synode is pas mogelijk als een stroom naar de synode is. Van uit de kerken en daarnaast van particulieren, bedrijven, overheid. De hoofdsom moet uiteindelijk opgebracht worden door de individuele leden. Synode doet er dus goed aan een inspirerend financieel beleid te voeren. Hoe kan de synode zich daarbij door F&B laten dienen.
  - Naast de synodale geldstroom lopen er door de kerken andere geldstromen (VSE, PSsen, SKB, diaconale doelen en organisaties e.d.) Financiële middelen blijken een groter rubricerend effect te hebben dan organisatorische redenen: zoals bv. blijkt in onderlinge vergelijking door PSsen van de regionale zendingsbijdrage.
  - Principes van solidariteit bij hulpbehoevende kerken (art 11) en aanvullende steun (ASE) worden verschillend toegepast. Is dit verschil niet meer dan technisch? Welk inningbeleid wil de synode nastreven?
  - ASE zoekt via clustering met DTEG en SGO de rol van coach en toeruster en opleider. Hoe verdraagt zich dat met die van toezichthouder? Welke rol wil de synode? Toezicht op besteding is aan de classes toegewezen. Welke kwaliteitsbewaking meent de synode te hebben?
3. Van rubricering naar clustering. Rubricering maakt duidelijk waar de werkvelden liggen. Op één veld kunnen meer werkers tegelijk bezig zijn. Ieder voor zich? Gezamenlijk? Met werkafspraken?
Verbetering in de organisatie wil niet komen tot een nieuwe bestuurslaag boven de bestaande deputaatschappen. Dus ofwel integratie. Of afstemming. Of nog andere manieren.
  - Welke samenwerking heeft F&B met de deputaatschappen? In hoeverre kan controle ook tot sturing leiden en is dat gewenst?
  - Welke verantwoordelijkheid neemt F&B inz. P&O van synodale werknemers? Samenwerking et SGO? Met SKB? Anderen?
4. Het terrein van de uitvoering.
Welke win-winsituaties zijn denkbaar?
  - Moet integratie tot één quatum leiden?
  - Kan de administratie van depp Art 11 en ASE samen?

- Hoe is de ontwikkeling van administratieve diensten en gecentreerde voorzieningen?
- 5. Voordelen voor de kerken. Wat voor verschil zal dit onderdeel van rubricering en clustering uitmaken voor een willekeurige kerkenraad?
  - Zijn de kerken alleen gediend met goedkoper of mag kwalitatief beter ook duurder uitvallen? En hoe valt dat aan te tonen?
- 6. Conclusies en afspraken.
Verzamelen van actiepunten.
  - Wat neemt de Organisatie Commissie mee?
  - Waar gaan de deputaatschappen mee aan het werk?
- 7. Verslaglegging en vervolg
De Organisatie Commissie stuurt een verslag op. En werkt een voorstel uit voor de GS.
- 8. Sluiting

In de verwachting dat we u op 26 augustus kunnen ontmoeten,
teken ik met christelijke groet namens onze commissie
Peter H. van der Laan

Conclusies en afspraken met de deputaatschappen in rubriek 9b “synodaal-financiën”

Organisatie Commissie met Financiën en Beheer, Aanvullende Steun Evangelisatie (ASE) en Ad Art 11 K.O.

- Op het niveau van Synode:
  - Synode zal meer op hoofdlijnen moeten sturen, waardoor de lijn van de synode meer tot zijn recht komt;
  - Beslissingen van nu manifesteren zich (zowel positief als negatief) pas over een termijn van 10 jaar; dat vraagt om financieel meerjarenbeleid. F&B kan daarin de synode wel adviseren, maar kan het niet van haar overnemen.
  - Sectie creëren onder enig deputaatschap om landelijk beleid te maken en bewaken (reden: onvoldoende controle); daarnaast aandacht voor adm. steunpunt
- Op het niveau van deputaatschappen:
  - F&B spreekt wens uit dat SKB en VSE kerkelijk ingebed zouden worden. Dit valt nu buiten de opdracht van de commissie. Is wel van belang om nog eens nader te bekijken;
  - F&B wil zich op de controlerende rol concentreren; bredere control-functie tov. deputaatschappen kan synode wel helpen om effectiever te functioneren.
  - Men ziet geen of onvoldoende verbinding tussen F&B en ASE. ASE doet uitvoerende taken en volgt/beoordeelt projecten (ook) inhoudelijk. Dat moet je niet bij F&B willen beleggen.
  - ASE ervaart dat het in de praktijk veel meer om AS en (te weinig) over de ‘E’ gaat.; kansen zijn: fusie E met SGO en DTEG, waarin het groeimodel de meest aangewezen weg lijkt. Beter duiding van toewijzing fondsen zou kunnen leiden tot identieke aanpak als met art. 11 K.O.
  - Art. 11 KO heeft behoefte aan harmonisatie; daarvoor liggen nu voorstellen bij de Synode, inclusief instelling landelijk deputaatschap. F&B zou die rol kunnen oppakken, mits de kaders eenduidig zijn en het slechts eenvoudige uitvoering van de regels betreft.
  - Samenvattend: F&B controlerend, signalerend, adviserend, en faciliterend. Die rol uitbouwen. Controle en beleid gescheiden houden; Uitvoering: nee, tenzij.
  - Art. 11 en F&B zullen een concept voorstel maken met randvoorwaarden, als aanvulling op voorliggend voorstel voor instelling apart deputaatschap..

- Op het niveau van uitvoering:
  - Winst zit in administratief steunpunt en vooral in goede voorbereiding en daarvoor zou een kerkelijk bureau, waarin control, stimulans/advisering, signalering, facilitering ondergebracht, begeleid door regiegroep(je) bestaande uit moderamenleden en depts VGS, goede diensten kunnen bewijzen..
  - Inverdieneffecten niet als doelstelling zien; Deze zijn ook niet groot bij kleine deputaatschappen. Klacht was ooit wel dat de kosten voor de kerken bleven stijgen, maar beweeglijkheid van de middelen is beperkt; grootste deel ligt in enkele grote budgetten vast (TU, IRTT, projecten). Kosten synode zelf zijn enkele tonnen (eens per drie jaar). Besparingen hierop mogelijk, maar niet via onnodig grote en complexe structuuraanpassingen.
  - Attentiepunt igv samenwerking deputaatschappen: deelbegrotingen bij elkaar brengen; rapporteerbaar, bewaakbaar en zorg dat F&B daarbij tijdig betrokken is/wordt.
  - Begrotingen worden doorgaans overschreden door salarissen, pensioenen en vervroegde uitredingen. Daar aan de voorkant sturen levert besparingen op.

Alleen instemming met verslag. Deelnemers stemden in met het verslag.
Gerard Mostert

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 15.1

Rapport financiële commissie

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

RAPPORT FINANCIËLE COMMISSIE

OPDRACHT

De Huishoudelijke regeling van synoden art. 12.1 vermeldt aanwijzingen betreffende de taak van de Financiële Commissie (FC).

Conform art. 12.1.3 dient de FC te controleren of alle synodale besluiten door de deputaten Financiën & Beheer (dep F&B) zijn uitgevoerd en brengt daarvan verslag uit aan de synode.

VERSLAG

In het rapport van dep F&B (hoofdstukken 3 en 4) wordt in een samenvatting de afhandeling van de taken van dep F&B weergegeven.

De afhandeling van taken heeft waar nodig geleid tot voorstellen aan de synode.

De opgedragen taken staan vermeld in de Acta GS Amersfoort-Centrum 2005 art. 187 besluit 1 lid 2a

1	Innen van quota	uitgevoerd
2	Egalisatie van quota waar nodig	uitgevoerd
3	Aanwending van reserves indien mogelijk	uitgevoerd
4	Voordragen van de quaestor	uitgevoerd
5	Implementatie financieel beleid	uitgevoerd
6	Klankbord zijn voor deputaatschappen, financieel en personeel	uitgevoerd
7	Reserves waar mogelijk onder centraal beheer brengen	uitgevoerd
8	Bepalen van de maximale omvang reserves per deputaatschap	uitgevoerd
9	Vastleggen beleggingsbeleid reserves en toedeling opbrengsten	eerste deel uitgevoerd
10	Toezicht houden op administraties	uitgevoerd
11	Bewaken kosten en ontwikkelingen	uitgevoerd
12	Financiële rapportage binnen 6 maanden beschikbaar	nagenoeg afgerond
13	Rapport uitbrengen aan synode	uitgevoerd

Ad 5, 7 en 8 worden voorstellen gedaan.

Ad 9 Beleggingsbeleid is goed vastgelegd, voor de toedeling van betreffende beleggingsopbrengsten wordt aan de synode opnieuw een voorstel gedaan. Beleggingsopbrengsten zijn nu toegedeeld aan de reserves die de quaestor aanhoudt

Ad 12 kan vermeld worden: de totale financiële rapportage alsmede de accountantscontroles van de zelfadministrerende deputaatschappen zijn uitgevoerd. De beschikbare accountantsrapportages zijn ter beschikking gesteld aan de FC. Nog niet helemaal rond zijn de controles per project van ASE.

De werkzaamheden van dit onderdeel behoren tot de doorlopende taak van F&B (zie nieuwe instructie).

De taken die staan vermeld in de Acta GS Amersfoort-Centrum 2005 art. 187 besluit 1 lid 2

b	Overige taken uit bijlage 3 Huishoudelijke regeling	uitgevoerd
c	Voorstellen doen betreffende zelfstandig voeren van administratie en omschrijving accountantscontrole	uitgevoerd, zie voorstellen
d	Taken voortvloeiend uit samenwerking met de FC	zie onderstaande tabel
e	Beoordeling begrotingen deputaatschappen vooraf aan de synode	uitgevoerd
f	Deze zaken rapporteren aan de synode	uitgevoerd

Ad c wordt verwezen naar 6.3.5 en 6.3.9 van het rapport van dept F&B aan de synode. Aanpassing van de redactie van punt 3.12 uit bijlage 3 van de Huishoudelijke regeling is niet nodig.

De taken die staan vermeld in het Rapport van de FC 2005

1	Richtlijnen voor belegging en (centraal) beheer reserves	zie 2.a. 7 - 9
2	Voorstellen doen betreffende omschrijving accountantscontrole	zie 2.c
3	Protocol voor functiescheiding maken	uitgevoerd, zie voorstellen
4	Stroomlijnen personeelsbeleid en salarisadministratie	uitgevoerd, zie voorstellen

Ad 4. In Bijlage 1 van het rapport van dep F&B wordt hiervan verslag gedaan. De synode wordt voorgesteld hiervoor richtlijnen vast te stellen. T.a.v. de implementatie moeten nog enkele puntjes op de i worden gezet, maar is geen verdere besluitvorming van de synode nodig.

De aanbevelingen die staan vermeld in het Rapport van de FC 2005

1	Meer gebruikmaken van bevoegdheden van dep F&B	waar nodig verwerkt in voorstellen
2	Jaarrekeningen eerder ter beschikbaar voor de FC	nu geen kwestie
3	Verslaglegging financiële controles	voldoende geregeld
4	F&B dient afspraken te maken over controle ASE-projecten	In ontwikkeling

Ad 1. Aanpassingen van bevoegdheden zijn verwoord in voorstellen aan de synode. Na instemming is dit voldoende geregeld. Dit vraagt naar de mening van dep F&B geen verdere besluitvorming van de synode meer. Dep F&B vinden goed overleg altijd de eerste optie bij het vinden van oplossingen bij problemen.

Ad 2. Dit blijft een moeizaam punt in enkele gevallen. In de toekomst kan dit misschien nog beter afgestemd worden met/tussen de penningmeester(s).

Ad 4. In de afgelopen jaren hebben deputaten ASE op verzoek van dep F&B met de projectkerken afspraken gemaakt over het ontvangen van financiële informatie over de achterliggende projecten. De kerken willen hieraan meewerken en hebben over 2007 aan deputaten ASE de nodige financiële informatie verstrekt. M.a.w. er is een begin gemaakt om meer financieel inzicht te krijgen in de plaatselijke situatie van de projectkerken. Inmiddels is aan dep F&B een door dep ASE gemaakt overzicht van bijdragen 2007 overhandigd. Tevens hebben de F&B contactpersonen afschriften van financiële overzichten inzake baten en lasten van de projectkerken ter bestudering van ASE ontvangen.

In eerste aanleg stelt ASE vast, dat de PS, classis en projectkerk niet die bedragen opbrengen welke volgens de vastgestelde verdeelsleutel bijgedragen moeten worden (Verdeelsleutel 25:6:4:1 – gemeente : Classis: PS : ASE/GS). Hieraan wordt door ASE tijdens hun jaarlijkse, persoonlijke gesprekken met de projectkerken aandacht gegeven.

De FC stelt met de dep F&B vast, dat er een goed begin is gemaakt met het verkrijgen van de gewenste informatie. M.a.w. de uitvoering van deze activiteit loopt. Een belangrijk aspect, dat grenzen stelt aan de mogelijkheden tot controle op landelijk niveau is de organisatie van de projecten op lokaal niveau, waar primair de detailverantwoording en controle plaatsvindt. Er is vooruitgang bereikt en d.m.v. goed overleg verwachten dep F&B zeker verder te komen.

Algemene conclusie

Naar het oordeel van de FC zijn nagenoeg alle opgedragen taken uitgevoerd en afgerond. Ten aanzien van ASE en tijdige rapportage worden vorderingen gemaakt. F&B denkt hiervoor en voor de

voortzetting van een aantal implementatieactiviteiten voldoende middelen ter beschikking te hebben als de synode instemt met de voorstellen die nu voorliggen.

Complete onderwerpen / opdrachten die nog niet zijn uitgevoerd / opgepakt, zoals de vorige keer personeelsbeleid, zijn naar onze mening nu niet aan de orde.

Vergaderingen – besprekingen

De FC heeft naast diverse contacten zowel per e-mail als telefonisch op de volgende data met dep F&B vergaderd: 14 april, 19 mei, 9 juni, 26 augustus en 9 september. Alle vergaderingen vonden plaats in de Andreaskerk te Putten, behalve die van 26 augustus die te Zwolle is gehouden.

Verder heeft de FC samen met een afvaardiging van F&B op 4 juni op uitnodiging van de TUK in de Koningskerk in Zwolle een overleg gehad met een afvaardiging van de TUK (de brs. D. Laan en N. Versteeg). Eveneens werd door de FC vergadert te Zwolle op 16 september met het moderamen en op 23 september met het moderamen en afvaardigingen van dep F&B en de TUK. Hierbij is het financieel beleid en knelpunten ten aanzien van de TU te Kampen besproken.

Aandachtspunten

In de contacten tussen FC en dep F&B hebben onderstaande zaken meerdere keren aandacht gehad:

1. Beheersing van het quotum: een aantal kerken heeft ook bij dep F&B aangegeven dat ze financieel aan hun grenzen zijn gekomen.
2. De vorige synode heeft gevraagd uit te gaan van een trendmatige stijging van maximaal 2% per jaar en F&B is daar dicht bij gebleven. Naar het zich op dit moment laat aanzien zal voor de volgende jaren van een gemiddelde stijging van 3½-4% moeten worden uitgegaan als het nodig zou blijken de inflatie volledig te compenseren. En wanneer alle wensen ingewilligd zouden worden is de stijging groter dan 10%, dus aanmerkelijk hoger.
3. Reserves: In goed overleg met de diverse deputaatschappen zijn aanwezige reserves tot een aanvaardbaar niveau teruggebracht en is de totale reserve op het gewenste niveau en zal daar eind 2011 wellicht zelfs onder komen te liggen. Lager gaan dan het door dep F&B als aanvaardbaar vastgestelde niveau vindt F&B niet verantwoord. De reserve zal op peil moeten blijven.
4. Naast de hierboven genoemde quotumdruk is er ook sprake van een zekere wildgroei door allerlei particuliere initiatieven uit de kerken, waarvoor aan zusterkerken een financiële bijdrage wordt gevraagd. Het gaat dan dikwijls om initiatieven die op zich positief te waarderen zijn, maar later wel problemen opleveren. Vaak leggen de kerken dan een onjuiste relatie met wat via de algemene heffing wordt gevraagd. Ook kunnen deze initiatieven later directe financiële gevolgen hebben voor het quotum, bijvoorbeeld via de weg van art. 11 KO. Het zal goed zijn hier een wat strakker beleid te gaan voeren.
5. Financiële zaken van de TUK en als consequentie daarvan de toekomst van de TU te Kampen op een termijn van 10 – 15 jaar (zie o.a. laatste brieven van TUK en dep F&B).
6. Beoordeling van nieuwe initiatieven in relatie tot bestaand beleid. Waar liggen voor F&B de grenzen tussen beoordeling van financiële aspecten en inhoudelijke zaken? Het uitgangspunt “oud beleid voor nieuw beleid” is in de praktijk niet altijd gemakkelijk toe te passen en wordt in de voorstellen van de verschillende deputaten nauwelijks teruggevonden. Dit betekent dat honorering van nieuwe initiatieven zonder dat bestaande projecten worden afgebouwd leidt tot een verdere quotumdruk.
7. Dep F&B worden te weinig vooraf geïnformeerd over voorstellen aan de synode en de financiële consequenties daarvan die in een laat stadium tot stand komen. Ook tijdens de synode worden nog allerlei voorstellen aangedragen die niet van advies van dep F&B zijn voorzien. Het is niet fraai als dep F&B bijv. uit de pers moeten vernemen dat de synode daarover besluiten neemt. Het beperkt de sturing op het totale financiële beleid.

Aanbevelingen aan dep F&B

De FC doet voor de komende periode aan de dep F&B de volgende aanbevelingen:

1. De piramidale opbouw van quota zoals bij ASE, waarbij kerken worden vrijgesteld van een bijdrage, vereenvoudigen. Bij de huidige verdeling hebben classis en PS daar meer voordeel van dan de projectkerk.
2. Alert te zijn op situaties waarbij ondersteuning vanuit ASE en art. 11 KO, zoals nu in ontwikkeling, tot financiële risico's in de toekomst kunnen gaan leiden.
3. Bij de overheveling van taken en bij nieuwe voorstellen met personele gevolgen naast het aantal fte's ook het bedrag in Euro's te vermelden dat hiermee gemoeid is. Ook de synode en overige deputaten dienen hier rekening mee te houden.
4. Nagaan of toepassing van indexering een methode kan zijn om in de periode tussen twee synoden de quota en steunverleningen aan te passen aan loon- en prijsindexcijfers en daar dep F&B toe te machtigen zonder dat deputaatschappen daaraan rechten kunnen ontlenen.
5. Aandacht te hebben voor de communicatie naar de kerken betreffende de quota en waarvoor deze nodig zijn om daarmee het draagvlak voor het opbrengen van de quota te verstevigen.

Aanbevelingen aan de synode

1. Tijdens de synode komen met enige regelmaat voorstellen ter tafel, die niet zijn opgenomen in de rapporten van deputaten en de bij dep F&B ingediende begrotingen. Daarover worden soms toch besluiten genomen met een voorlopig karakter. Aan het einde van de synodezitting moeten deze besluiten soms worden teruggedraaid omdat de financiële ruimte niet beschikbaar is. De FC adviseert de synode dringend terughoudend te zijn met het in behandeling nemen van voorstellen die nog niet zijn voorzien van een advies van dep F&B.
2. Het voorstel van dep F&B tot het instellen van een extern onderzoek naar het toekomstperspectief van de Theologische Universiteit op de langere termijn acht de FC noodzakelijk om strategische ontwikkelingen en financiële haalbaarheid goed te kunnen beoordelen en in de toekomst verantwoord te kunnen handelen, zowel naar de TUK (motivatie van docenten en studenten) als naar de kerken vanwege de van hen gevraagde offervaardigheid.

EINDCONCLUSIE

Op grond van onze bevindingen concludeert de FC, dat de dep F&B hun werk met grote inzet en nauwgezet hebben verricht. De FC stelt vast, dat de samenwerking tussen dep F&B en de overige deputaatschappen na de nieuwe start op de GS te Zuidhorn in 2002 goed verloopt en vordert.

De FC stelt de synode voor:

De dep F&B en de quaestor te dechargeren van de hun opgedragen taken over de jaren 2005-2007.

Op grond van onze bevindingen achten wij het verantwoord dat de synode akkoord gaat met de door dep F&B aangedragen voorstellen.

De FC heeft grote waardering voor de prettige samenwerking met de dep F&B en de uitvoerige wijze waarmee dep F&B de FC van informatie hebben voorzien.

De commissieleden:

J.E. Greving (voorzitter)

A. Pool

S.W.P. Verkade (secretaris)

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 15.2

Quotalijst

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Overzicht deputaatschappen ingediende begroting t.o.v. budget 2008

Nr	Omschrijving	Budget			
		2008	2009	2010	2011
100	Studiedeputaten 4e gebod en zondag	0			
105	Studiedeputaten Vrouw in de Kerk	3.000	2.500	2.500	2.500
110	Kerkrecht en Kerkorde	2.500	19.000	3.000	3.000
111	Dienst en Recht predikanten/ Werkbeg. Nascholing	15.000	11.000	13.500	11.000
112	Huwelijk en Echtscheiding Raad van Advies	2.000	2.000	2.000	2.000
113	Appelzaken (art. 31 KO)	5.000	5.500	5.500	4.000
120	Bijbelvertaling	800	700	700	700
121	Eredienst	1.850	1.900	1.900	1.900
122	Kerkmuziek	4.600	4.000	4.000	4.000
123	Steunpunt Liturgie	13.000	13.000	13.000	13.000
124	Integratie (SGO / DEPIN)	20.000	21.400	21.400	21.400
125	Bededagen	0			
126	Radio en TV uitzending kerkdiensten	0			
131	Geestelijke Verzorging Militairen	13.000	11.000	9.700	11.000
132	Seksueel Misbruik	6.100	6.100	6.100	6.100
133	Meldpunt Seksueel Misbruik	11.500	11.500	11.500	11.500
140	Generaal Diaconale Deputaten	5.600	5.600	5.600	5.600
170	Kerkelijke Eenheid	7.000	12.000	12.000	7.000
181	BBK	110.000	112.200	119.800	117.400
188	Artikel 11 KO (Hulpbeh. Kerken) GS		63.000	63.000	63.000
189	Artikel 11 KO (Hulpbeh. Kerken)	2.500	2.500	2.500	2.500
190	Kerk en Overheid	10.750	10.900	11.050	11.200
192	GSP	6.000			
193	Generaal Synodaal Publicaties & Communicatie	40.000	65.000	65.000	75.000
194	Generaal Synodale Organisatie (DGSO)	2.500	10.000		
195	Financiën en Beheer	15.000	15.000	15.000	15.000
196	Synodekosten	65.000	60.000	60.000	60.000
197	Vorbereiding volgende Generale Synode	1.000	1.500	1.500	4.500
198	Ondersteunende administratieve voorz. (ASP)	9.000	9.000	9.000	9.000
	Subtotaal "niet kashoudend"	372.700	476.300	459.250	462.300
Kashoudende deputaatschappen					
130	Past.verz. Doven/Slechthorenden	95.800	104.900	108.000	111.300
141	Diaconaal Steunpunt	104.500	104.500	104.500	104.500
150	ASE	445.000	353.500	347.500	342.000
	Verrekening piramidale omslag	24.000	27.000	27.000	27.000
151	DETEG Toerusting Evangeliserende Gemeente	268.000	275.000	282.000	289.000
160	Artikel 19 KO (Hulpbeh. Studenten)	50.000	130.000	180.000	190.000
161	Theologische Universiteit Kampen	1.954.000	2.182.000	2.269.500	2.382.400
163	Steunpunt Gemeente Opbouw (SGO)	232.000	234.800	258.100	273.000
180	Zending & Hulpverlening	375.000	350.000	325.000	325.000
191	ADC Archief & Documentatie Centrum	109.000	122.000	147.000	147.000
	Subtotaal "kashoudend"	3.657.300	3.883.700	4.048.600	4.191.200
	Reservering algemene reserve			81.000	81.000
	Ten laste algemene reserve	34.430			
	Ten laste algemene reserve voor DGSO		10.000		
	Totaal	3.995.570	4.350.000	4.588.850	4.734.500
	Aantal kerkleden per 1 oktober 2007	125.253	125.253	125.253	125.253
	Per kerklid	31,90	34,73	36,64	37,80

Versie 5102008

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bijlage 16.1

Eindrapport commissie organisatie

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Hoofdstuk I INLEIDING

1.1 inleiding

De commissie organisatie van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland legt hierbij haar eindrapport voor over de synodale organisatie.

In lijn met de tussentijdse besluitvorming van de Synode Zwolle Zuid 2008 in juni en de voortgangsrapportage van oktober 2008 doen wij voorstellen over de aanpak van de synodeagenda: hoe kan die bijdragen aan vermindering van de huidige belasting? Dit vindt u in Hoofdstuk 2.

Daarna zoomen we in op de samenwerking tussen de verschillende deputaatschappen: meer afstemming en samenwerking draagt bij aan een efficiënte en doelmatige behandeling van voorstellen. Ze is ook nodig als gevolg van externe ontwikkelingen. We geven aandacht aan de verhouding tussen deputaten en de uitvoeringsorganen en leggen u de uitgewerkte voorstellen voor over de integratie van SGO/DTEG/ASE en de samenwerking van de dienstverlenende deputaatschappen, de TU Kampen en de GH Zwolle. Dat staat allemaal in Hoofdstuk 3.

In Hoofdstuk 4 formuleren wij de te nemen besluiten; een aantal Bijlagen rondt het rapport af.

In Harderwijk (2011) zullen ongetwijfeld aanpassingen nodig zijn. Met de nu voorliggende voorstellen ligt er een goede basis om daar dan op verder te bouwen.

Wij zijn als commissie dankbaar voor het vertrouwen dat we van u hebben gekregen, voor de goede onderlinge samenwerking die we hebben ervaren en tenslotte ook dat we nu ons laatste product afleveren.

1.2 opdracht en werkwijze

Op 3 oktober 2008 stemde de Synode in met de richting die wij in onze voortgangsrapportage aangaven en u gaf ons de opdracht om deze richting uit te werken tot concrete voorstellen. De Commissie werd nog versterkt met de komst van br. Jonkman. Br. Cramer heeft vanaf 15 oktober als extern adviseur gewerkt.

Er is opnieuw veel overleg geweest, verschillende keren met deputaten SGO/DTEG/ASE, al dan niet gezamenlijk; met deputaten GDD; er is gesproken met Deputaten-curatoren en Bestuur van de TU Kampen en met de directie van de GH Zwolle. Er is apart overleg geweest met de interim-directie van het Steunpunt Gemeenteopbouw, de directie van ZHT/IRTT en met een vertegenwoordiging van deputaten F&B en de Financiële Commissie.

1.3 draagvlak

Wij zijn blij met de input die we kregen. Positief en kritisch. Er wordt verschillend gedacht over onze voorstellen. Soms is er methodologische kritiek, of wordt de analyse niet gedeeld, soms is men het met de gemaakte keuzes niet eens. Wij zijn blij dat we een groot draagvlak hebben kunnen behouden.

Het functioneren als Synodecommissie bracht met zich mee dat wij op een praktische manier naar gedragen oplossingen hebben gezocht, waarover nu – bij het afsluiten van deze Synode - besluiten kunnen worden genomen.

De besluiten markeren vooral de start van een proces waarin we hopelijk in de komende jaren steeds verdere stappen kunnen zetten. Op basis van een blijvend groot draagvlak.

1.4 proces

Dat proces van voortgaande verbetering behelst drie hoofdsporen:

- * Een nieuwe werkwijze voor de synode, betere voorbereiding, betere agendaplanning, meer samenhang in de behandeling en besluitvorming, efficiënter en effectiever.
- * Een meer resultaatgerichte werkwijze van de verschillende deputaatschappen, meer bestuurlijk en de uitvoering op afstand, rapporterend op hoofdlijnen, samenwerkend waar mogelijk, niet

aarzelend als er herindeling aan de orde is en soms opheffing.

- * Een actief zoeken van samenwerking in de uitvoering en het adequaat inrichten van de beste vorm van dienstverlening aan de kerken.

1.5 besluiten

In Hoofdstuk 4 staan de te nemen besluiten. Die hebben nogal wat gevolgen voor het huidige Huishoudelijk Reglement. Met de komst van een permanent deputaatschap Administratieve Ondersteuning is het gedetailleerd vastleggen van allerlei huishoudelijke en uitvoerende bepalingen van minder gewicht geworden. Het past ook bij het meer op hoofdlijnen sturen dat we veel praktische zaken aan de nieuwe deputaten AO overlaten. Daarom geen herziening nu van het Huishoudelijk Reglement. Een aantal aanvullende mandaten worden voorgesteld voor (alle) deputaatschappen. We stellen zoals gezegd de instelling voor van een nieuw deputaatschap Administratieve Ondersteuning Generale Synode (DAO) en, als uitvloeisel van uw eerdere besluiten, van een nieuw deputaatschap Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten (OOG). Tenslotte geven we kaders aan voor het proces van samenwerking en verdere integratie op uitvoeringsniveau.

12 januari 2009

Piet Jonkman
Peter van der Laan
Bas Luiten
Gerard Mostert
Hanno Cramer, adviseur

Hoofdstuk 2 EEN SYNODE NIEUWE STIJL

De pijlers voor de Synode nieuwe stijl zijn: goede voorbereiding, goede agendaplanning, plenaire behandeling beperken tot de hoofdzaken. Voor deputaatschappen betekent dat ook anders werken, meer bestuurlijk en meer resultaatgericht en op hoofdlijnen verantwoordend.

2.1 goede administratieve ondersteuning: DAO

Er komt een nieuw deputaatschap administratieve ondersteuning (DAO), met als eerste taak de bewaking van de voortgang en de gecoördineerde uitvoering van de door de synode aan de deputaatschappen verstrekte mandaten. Dat lag deels bij GSP, deels is het nieuw. Samen met deputaten F&B – die blijven aanspreekpunt voor de financiële zaken – zijn deputaten AO aanspreekpunt en overlegpartner voor alle deputaten over de uitvoering van de opgedragen taken. De inhoudelijke taak blijft onverkort bij de deputaatschappen zelf liggen. Wel bewaakt DAO actief de afgesproken afstemming en samenwerking, zoals F&B de nakoming van de financiële afspraken bewaakt.

DAO ondersteunt verder de agendavoorbereiding van de synode. Nu ligt dat administratief vooral bij VGS, terwijl de inhoudelijke vaststelling en de uiteindelijke agendaplanning een taak van het moderamen is. Zwolle-Zuid 2008 heeft laten zien dat dit een trage start oplevert, veel energie van het moderamen vraagt en ook dat het ontbreken van zo'n planning een efficiënte en effectieve voorbereiding door de afgevaardigden en deputaten hindert. Binnen DAO wordt deze ondersteuning vormgegeven in een aparte Griffie. Deze wordt ook verantwoordelijk voor het tijdig (doen) uitbrengen van een kerkrechtelijke toets van alle voorstellen en conceptbesluiten¹.

DAO komt onder andere in de plaats van het huidige VGS en gaat ook de administratieve taken overnemen van enkele andere deputaatschappen. Zo maken deputaten GSP hun lopende opdracht af en dragen zij daarna hun administratieve taken over aan DAO. DAO wordt gevraagd om in overleg met GSP gebruik te blijven maken van de daar aanwezige kennis met betrekking tot het uitgeven van publicaties.

Het administratieve steunpunt (ASP) is nog niet van de grond gekomen op de manier die de synode destijds voor ogen stond. Wij stellen nu voor om de ondersteunende medewerkers binnen DAO onder te brengen en dit bureau als Griffie van de synode een duidelijke plek te geven.

Wij verwachten dat de beschikbare capaciteit vooral anders ingezet gaat worden. Aan de ene kant is er de winst van een kortere plenaire periode, aan de andere kant zal de andere voorbereiding ook meer inzet vragen. Wij schatten in dat zo'n 200 à 300 uur aan – betaalde – capaciteit nodig is voor nieuwe activiteiten. Dit kan naar onze mening worden verdiend op de huidige inzet (die gedurende de synode 2,5 fte is), zodat geen aanvullende budgetten behoeven te worden toegewezen².

De wijze waarop DAO zijn werkzaamheden regelt, inclusief de verantwoordelijkheid voor de ondersteunende medewerkers, personeelsbeheer en dergelijke, stellen wij voor aan DAO over te laten, met als kanttekening dat aansluiting wordt gezocht bij de rechtspositie, zoals die ook voor de andere medewerkers is geregeld. Aan de komende synode dient gerapporteerd te worden over de wijze waarop aan deze opdracht uitvoering is gegeven.

Wat de bemensing van DAO betreft, heeft het onze voorkeur dat zowel de ervaring van het moderamen, als kennis vanuit de commissie organisatie daarin worden opgenomen.

2.2 goede rubricering agenda en agendaplanning

De systematische agenda, die de synode nu kent, heeft in de praktijk vooral administratieve waarde; de behandeling van onderwerpen wordt er niet direct door gestuurd. Dat willen we versterken. Wij stellen voor om de systematische agenda meer samenhangend te rubriceren en de behandeling van

1 Kerkrechtelijke adviezen komen nu vaak (te) laat beschikbaar, mede omdat ze in het proces geen verplichte vroege plek hebben. Dat geldt ook voor de vraag hoe nieuwe voorstellen zich tot eerdere besluitvorming verhouden. Vroegtijdige adviezen over de kwaliteit van voorstellen (en eventueel aanpassing) leidt er toe dat de bespreking op de synode zich kan concentreren op inhoud en beleid.

2 In totaal gaat het om pakweg 1% van de voor de periode 2009-2011 beschikbare budgetten. Binnen dat geheel moet deze ruimte gevonden kunnen worden.

voorstellen daarop te baseren. In Bijlage I is een tabel opgenomen met de nieuwe rubricering en de bij de verschillende rubrieken betrokken deputaatschappen³.

Dag en datum van de te behandelen onderwerpen liggen vooraf vast, uitzonderingen en bijzondere zaken daargelaten. Er is dus echt sprake van een agendaplanning. In Bijlage I is een voorbeelduitwerking daarvan opgenomen⁴.

DAO bereidt die agenda voor; ze wordt vastgesteld door het moderamen. Deze aanpak levert verschillende voordelen op: alle deputaten weten tijdig wanneer hun onderwerp aan de orde komt en er hoeft niet meer om agendaredenen in de behandeling geschoven te worden, met alle verwarring van dien.

Het moderamen krijgt goede handvatten voor zijn vooroverleg met de synodeadviseurs en – waar nodig - met deputaatschappen, bijvoorbeeld met DAZ over de wijze van de behandeling van appèlzaken.

Het betekent ook dat secundi zich beter kunnen voorbereiden. Zodra zij weten wanneer zij moeten vervangen is het te behandelen onderwerp bekend.

Het betekent tenslotte ook dat de informatieve fase beter in de tijd gespreid kan worden. Dat vermindert de piekbelasting bij de afgevaardigden, zoals die zich deze keer voordeed.

2.3 goede voorbereiding afgevaardigden

Wij stellen een knip voor tussen de voorbereidingsfase en de plenaire fase van de synode. De voorbereiding willen we afgerond zien bij de start van de plenaire zittingsperiode. Alleen dan kan die in een kort tijdsbestek van 8 weken – in de maanden mei/juni – worden afgewikkeld. De benoeming van de afgevaardigden door de PS'en dient daartoe uiterlijk in november plaats te vinden. De constituering van de synode vindt eind februari plaats; de maanden maart en april omvatten de voorbereidingsperiode.

In deze maanden worden de afgevaardigden door deputaten AO geïnformeerd en geïnstrueerd. Het moderamen stelt de agenda definitief vast en de informatieve fase start. Daarin vindt rechtstreeks (schriftelijk) contact plaats tussen deputaten en afgevaardigden, onder regie/begeleiding van DAO/Griffie.

Deputaten AO beleggen enkele instructiebijeenkomsten⁵ waarin, naast onderlinge kennismaking, de vergaderwijze aan de orde komt, het financiële kader wordt toegelicht, de inhoud van de agenda wordt doorgenomen en – onder leiding van het moderamen – de hoofdlijnen kunnen worden toegelicht.

Dit lijkt misschien wat overbodig, maar de praktijk heeft geleerd dat er een groot ervaringsverschil tussen de afgevaardigden is en dat dit de vergaderefficiëntie soms behoorlijk beïnvloedt.

De nieuwe aanpak betekent ook dat er in beginsel geen Commissies⁶ meer worden ingesteld, die de behandeling van deputatenrapporten moeten voorbereiden. Wij verwachten hiervan een belangrijke taakverlichting voor de afgevaardigden, zo goed als voor de deputaten.

2.4 Financiële paragraaf

Het financiële beheerskader willen we op een paar punten aanscherpen: de wijze van behandeling door de synode, de afweging 'oud voor nieuw', het besluitvormingsproces en het verplichten van een financiële paragraaf voor alle voorstellen van deputaten.

3 Deputaatschappen rapporteren over hun eigen werk, waarin zij zich rekenschap geven van de raakvlakken met de andere deputaten die tot dezelfde rubriek behoren. Als daartoe aanleiding is worden gemeenschappelijke onderwerpen in een – korte – gezamenlijke rapportage aan de synode gemeld. Zie verder hierover Hoofdstuk 3.

4 Deze dient uitsluitend ter illustratie en is geen onderdeel van de besluitvorming.

5 Voor de onderlinge kennismaking wordt een gezamenlijke bijeenkomst belegd; voor de praktische instructie heeft het de voorkeur om enkele bijeenkomsten regionaal of in tijd gespreid te beleggen, zodat ieder een moment kan kiezen dat het beste uitkomt.

6 Een uitzondering geldt voor de Financiële Commissie; zie paragraaf 2.4.5. In bijzondere omstandigheden kan het moderamen altijd besluiten een commissie op de voorbereiding van een (complex) onderwerp te zetten.

2.4.1 *behandeling door synode*

Wij stellen voor om in het instructieprogramma meer informatie te geven over het financiële kader, de werkwijze en de besluitvorming, zodat de synodeleden bij de start goed voorbereid zijn.

De financiële rapportage van deputaten F&B wordt vervolgens direct aan het begin van de synode behandeld. De synode vormt zich zo een oordeel over het gevoerde financieel beleid. Er komt duidelijkheid over het totaal van de beschikbare en gevraagde middelen, de kostenontwikkelingen, nieuwe activiteiten en vrijvallende middelen. De financiële speelruimte wordt bepaald en bij de inhoudelijke behandeling van voorstellen kan hiermee rekening worden gehouden.

Het is duidelijk dat de synode zich ook naar haar afspraken moet gedragen. Het moderamen heeft hierin een verantwoordelijkheid, bijgestaan door de Financiële Commissie en deputaten AO/Griffie. Besluiten van de synode die (nieuwe) financiële gevolgen hebben worden naar het einde doorgeschoven, zodat een samenhangende afweging kan worden gemaakt.

Voor deputaten geldt dat er geen ruimte meer is voor het agenderen van nagekomen financiële punten. Deputaten F&B hebben daarover niet kunnen adviseren. Dat strengere regime hoeft geen probleem te zijn: deputaten AO sluiten voortaan – in goede afstemming met F&B – al in de voorbereidingsfase actief met deputaten kort of er nog onzekerheden zijn en hoe hiermee om te gaan. Deze zijn dan aan het begin van de synode bekend en er kan mee gerekend worden.

2.4.2 *afweging 'oud voor nieuw'*

Meer dan tot nu toe gebeurt, mag een zogeheten doelmatigheidstoets plaatsvinden. Daarbij wordt gekeken naar het rendement van een activiteit. Besluiten tot nieuw beleid is mooi, maar mag gepaard gaan met een afweging van de mogelijkheden om bestaand beleid daarvoor 'in te ruilen'. Anders is er geen instrument om het totaal van de kosten te beheersen. Wij stellen daarom voor dat de synode zich in een vroeg stadium uitspreekt over speerpunten en daarop, waar mogelijk, ook de geldstroom toespitst. Dat doet zij op basis van een heldere financiële verantwoording en gesteund door rapportages van deputaten, die inzicht geven in de behaalde resultaten en die nieuwe plannen voorzien van goede financiële onderbouwing. Deze 'oud voor nieuw' afweging bestrijkt het gehele veld van alle deputaatschappen.

Wij vinden het bij de verantwoordelijkheid van deputaten behoren, dat zij in hun onderlinge overleg zelf actief de vraag gaan stellen – en in hun rapportages beantwoorden – naar de doelmatigheid van hun werk.

2.4.3 *financiële besluiten aan het eind*

Besluiten die geen nieuwe of extra middelen vragen kunnen direct al worden genomen. Alle besluiten met een nieuw financieel effect gaan naar het einde van de synode. De inhoudelijke bespreking vindt uiteraard wel eerder plaats. Anders dan nu worden er geen voorlopige besluiten meer genomen, omdat die in de praktijk, nadat er publiek over gecommuniceerd is, moeilijk terug te nemen zijn. Met de kortere plenaire periode die wij voorstellen, is deze knip in de tijd gezien geen knelpunt.

De praktische uitvoering ligt bij Deputaten AO in overleg met F&B, onder eindverantwoordelijkheid van het moderamen.

2.4.4 *financieel toezicht en verantwoording*

In aanvulling op de bestaande afspraken stellen deputaten F&B zich voor om aan een paar zaken in de toekomst extra aandacht te geven:

- * vroegtijdig overleg als deputaten problemen melden met betrekking tot de realisatie van doelen in relatie tot de besteding van middelen;
- * overleg met deputaatschappen over de adviezen van F&B aan de synode;
- * nadrukkelijker financiële onderbouwing door de deputaatschappen van hun adviezen, zeker van de nieuwe voorstellen.

Een goede financiële onderbouwing van voorstellen – waarin de mogelijkheden van 'oud voor nieuw' worden beantwoord, de gevolgen voor het quotum in relatie tot het effect van het nieuwe voorstel, de vraag naar de onomkeerbaarheid van de gevraagde extra middelen etc. – kan een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van de besluitvorming betekenen.

2.4.5 financiële commissie blijft

Deputaten AO/Griffie nemen een deel van het huidige werk van de Financiële Commissie over, met name de administratieve, praktische zaken. Er blijft een taak weggelegd als beoordelaar van het werk van F&B. Deputaten F&B voeren namelijk onder andere zelf de administratie van de kleinere deputaatschappen. Deze administratieve taak moet door een derde instantie worden getoetst en beoordeeld. Dat is conform de bestaande situatie.

2.5 informeren en rapporteren

De rapporten van deputaten zijn nu vrijwel zonder uitzondering uitgebreid en vaak erg gedetailleerd. De informatie die nu in de rapporten staat is geen onzin, integendeel. Het is informatie die voor de kerken van belang is.

Als de kerken meer en regelmatig worden geïnformeerd over het werk en de resultaten, bijvoorbeeld in een jaarlijks verslag, kan de specifieke verantwoording naar de synode korter en krachtiger. Voor deputaten hoeft dit niet een grote extra inspanning te betekenen, de tijd en de energie die het driejaarlijkse synoderapport nu vergt kunnen straks gespreid worden

Dit onderscheid past bij de knip die we in het werk van deputaten willen zien tussen besturen en uitvoeren. Dat geldt zeker die deputaten die een uitvoeringsorganisatie aansturen. Het uitvoeringsorgaan doet jaarlijks verslag van zijn werkzaamheden aan deputaten. Dat verslag leent zich er met name voor om ter kennis van de kerken te worden gebracht. De driejaarlijkse rapportage aan de synode beperkt zich dan tot de bestuurlijk relevante hoofdlijnen

Daarnaast kan het formuleren van meetbare doelen in de opdrachten aan deputaten tevens een bijdrage leveren aan het maken van kortere rapporten. Wij hebben eerder op het belang hiervan gewezen. De verschillende aard van de mandaten van deputaten maakt dat niet eenvoudig. Wij moeten constateren dat wij als commissie op dit punt geen simpele oplossing hebben kunnen uitwerken. Wij stellen voor dat deputaten AO in hun opdracht meekrijgen om in overleg met de verschillende deputaatschappen hier invulling aan te geven.

Goed voorgesorteerd, op de manier als hiervoor geschetst, kan de synode de onderwerpen effectiever en in korter tijdsbestek behandelen. Ze krijgt de bestuurlijk relevante zaken gerapporteerd. Deputaten laten in hun rapportages zien waar de onderlinge raakvlakken zitten, hoe zij daarmee zijn omgegaan en tot welke voorstellen dat leidt. In het volgende hoofdstuk meer daarover.

Tot slot een opmerking van wat andere aard. In lijn met de verantwoordelijkheid die deputaten hebben voor hun werk, mag de behandeling van hun rapporten ter synode naar ons oordeel ook in een evenwichtiger vorm plaatsvinden. Nu zaten deputaten vaak erg achteraf en waren soms meer gast(spreker) dan dat er sprake was van een rechtstreeks gesprek tussen deputaten en de synode. Wij stellen voor om tijdens de volgende synode dit evenwicht in de vergaderopstelling beter tot uitdrukking te laten komen.

Hoofdstuk 3 DEPUTATEN

3.1 samenwerken als opdracht

Alle deputaatschappen werken hard aan hun opdracht. Dat is hartverwarmend. Tegelijk is er vaak sprake van eilandvorming.

Meer samenwerking is nodig; het leidt tot betere resultaten, tot een efficiënter gebruik van beperkte middelen en vooral: als de vraagkant verandert, moet de aanbodzijde zich aanpassen. Daarom zijn we blij dat wij in de afgelopen maanden een breed draagvlak voor verdergaande samenwerking hebben mogen opmerken.

Die samenwerking is op verschillende manieren al aan het groeien. Enkele voorbeelden:

- * toenemende overlap tussen onderwijsinstututen maakt samenwerking noodzakelijk en kansrijk: de TU Kampen en GH Zwolle gaan met het oog hierop een niet vrijblijvend samenwerkingsverband aan;

- * de onderwijsinstututen richten steeds meer ook op dienstverlening: de benoeming van dr.S.Paas bij de TU Kampen in samenwerking met DTEG, mede met het oog op de versterking van de 'missionaire gemeente' is daarvan een voorbeeld en onlangs heeft ook de Academie voor Theologie van de GH Zwolle zich met verschillende cursussen en adviesmogelijkheden als dienstverlener gepresenteerd;
- * omgekeerd willen de bestaande dienstverlenende instanties hun kennis en ervaring graag aanbieden aan het onderwijs: de benoeming van de diaconaal consulent als docent voor het blok diaconaat bij de Academie voor Theologie aan de GH Zwolle laat dat zien en SGO heeft zijn ervaring en kennis ingebracht bij de ontwikkeling van de nieuwe catechisatiemethode Follow Up;
- * de logische samenhang van SGO/Depin, DTEG en ASE heeft al geleid tot het besluit van de synode tot integratie.

In al onze gesprekken in de afgelopen maanden hebben wij bij de betrokken partijen de behoefte gehoord aan regie en afstemming in deze ontwikkeling. Als ieder voor zich de beste vorm van samenwerking zoekt is het resultaat nog niet optimaal.

3.1.1 toenemende overlap

De Theologische Universiteit Kampen (TUK) en de Gereformeerde Hogeschool Zwolle (GHZ) onderzoeken samen de beste manier om samen te werken. Het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs bewegen zich steeds meer naar elkaar toe. De TUK en de GHZ zijn in onderwijsland beide kleine instituten en vissen bovendien 'in dezelfde vijver'. Zelfs al zouden ze niet willen, dan komen ze elkaar toch op allerlei terreinen tegen. Een voorbeeld daarvan is de opleiding kerkelijk werker.

De overlap zien we in het onderwijs, op het terrein van onderzoek en ook – dat is een wat nieuwere ontwikkeling – op het onderdeel dienstverlening. Kennisinstituten moeten op grond van de onderwijswetgeving laten zien dat en hoe het aangeboden onderwijs en de onderzoeksprogramma's 'relevant zijn voor de samenleving'. Een van de achtergronden voor deze eis is de behoefte om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij de arbeidsmarkt. Voor het (hoger) beroepsonderwijs dat de GHZ biedt, geldt deze eis vanouds nog duidelijker dan voor de TUK.

Voor zowel de TUK als de GHZ geldt dat ze met dezelfde achterban te rekenen hebben⁷. Als beide instituten in hun beleid speerpunten stellen, dan richten die zich op de kerken. Voor de TUK lijkt dat logisch, omdat ze een kerkelijke instantie is, maar tegelijk heeft zij een taak in de breedte van het wetenschappelijk onderwijs, onderzoek en dienstverlening. Voor de GHZ geldt in de praktijk hetzelfde, ook al is zij geen kerkelijke instantie.

3.1.2 maatschappelijk relevant

Een van de belangrijkste instrumenten om je maatschappelijke relevantie aan te tonen is dat je actief aan 'dienstverlening' doet: je kennis op allerlei manieren beschikbaar stelt, bijvoorbeeld in de vorm van informatie, cursussen, adviezen en publicaties. Maar ook omgekeerd: dat je in staat bent om actief en doelmatig in te spelen op vragen vanuit je achterban. Er ontstaat een wisselwerking: zo is door de GHZ onlangs op verzoek van het GDD een onderzoek naar plaats en de rol van de diakenen in de kerken gedaan. De kerken hebben antwoord op hun vraag en studenten hebben laten zien dat zij volgens de regels van de kunst onderzoek kunnen verrichten.

Voor de GHZ – meer nog dan voor de TUK – geldt dat op deze manier een extra geldstroom wordt gegenereerd, die mede een indicator is van de 'maatschappelijke relevantie'.

3.1.3 samenwerking niet nieuw

Samenwerken is voor de TUK en de GHZ niet nieuw. Ze was er vroeger al bij de opleiding Kerkelijk werk (nu GPW) en de opleiding godsdienstleraar. Ze is ook niet beperkt tot deze twee, ook de TU Apeldoorn en de Driehoek en – destijds - het GVI waren daar bij betrokken. Voor het GVI (nu SGO) geldt dat nog steeds, zij het beperkt.

⁷ Weliswaar is de achterban van de GHZ op dit moment groter dan van de TUK, maar dat doet principieel niet af aan de strategische en beleidsmatige benadering.

TUK en GHZ zijn in het proces van samenwerking actief op zoek naar wat hun eigen specifieke punten zijn – en hoe ze die maatschappelijk relevant kunnen maken - en tegelijk wat hen zodanig bindt dat ze daarin beter gezamenlijk kunnen optrekken. Een aspect van dit laatste is de ontwikkeling dat studenten van HBO en WO steeds meer kunnen 'sprokkelen' uit het aanbod van beide soorten onderwijs. Dat wordt zelfs aangemoedigd: beroepsopleidingen worden daardoor (kennis)theoretisch sterker en wetenschappelijke opleidingen winnen aan praktische toepasbaarheid. Nog even en het hele onderscheid tussen HBO en WO is alleen nog een organisatorisch verschil.

3.1.4 positionering

De GHZ is bezig om met haar Academie voor Theologie het daartoe behorende opleidingenpakket in te richten, op alle drie de fronten: onderwijs, onderzoek en dienstverlening. Deze opleidingsinstantie krijgt daarmee – naast de TUK en naast de bestaande kerkelijke dienstverleningsinstanties – een duidelijk eigen profiel.

De TUK is – we hebben daar op de Synode uitvoerig over gesproken – op een zelfde manier bezig met een scherp en toekomstbestendig profiel, dat niet alleen voor het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek een aantrekkende werking heeft, maar ook nadrukkelijk ingebed is in de samenleving en over de volle breedte van onderwijs, onderzoek en dienstverlening zich 'maatschappelijk relevant' bewijst.

Deze ontwikkeling heeft onvermijdelijk gevolgen voor de verschillende dienstverlenende instanties, centra en steunpunten die we in onze kerken kennen. Die zijn nu, zoals gezegd, vooral nog op hun eigen terrein geconcentreerd en soms onderling (nog) niet of nauwelijks in gesprek. Een sterkere positionering van de grotere TUK en GHZ – we laten de vergelijkbare ontwikkeling waarin de CH Ede zich bevindt voor het gemak maar buiten beschouwing – gaat of je dat nu wilt of niet zijn plek op het kerkelijk terrein opeisen.

Alle partijen onderkennen dat concurrentie in dit geval alleen maar verliezers kan opleveren. De markt is te klein om daarin zonder samenwerking met zijn drieën aan het werk te zijn. Dat levert te weinig vraag op voor het aanbod en het is communicatief niet helder naar de kerken toe. Verwarring op het grondvlak doet de vraag geen goed; die verdwijnt of er worden – wel als duidelijk ervaren – alternatieven gezocht. Kortom, het is in het belang van alle partijen, dat er samengewerkt wordt, in de eerste plaats voor de kerken zelf.

3.1.5 aparte positie GHZ

De GHZ neemt niet een kerkelijke positie in, is geen verantwoording schuldig aan de kerken of de synode. De GHZ heeft een eigen verantwoordelijkheid om zich als onderwijsinstelling zo goed mogelijk te manifesteren. De doelgroep van de GHZ is breder dan de Gereformeerde Kerken.

Van de kant van de GHZ is nadrukkelijk uitgesproken dat zij zich op grond van haar doelstelling nauw verbonden weet met de Gereformeerde kerken en daaraan ook uitdrukking wil geven in de wijze waarop de samenwerking wordt vormgegeven. De GHZ heeft voorgesteld om te bezien of schriftelijke vastlegging van de (confessionele) verhouding tussen de GHZ en de kerken daaraan zou kunnen bijdragen.

De belangen van de GHZ en van de Gereformeerde kerken lopen niet parallel. De GHZ kan zich niet 'onderwerpen' aan specifieke kerkelijke eisen en omgekeerd kunnen de kerken geen 'eisen' stellen die voor de hele instelling zouden kunnen gelden.

Wij hebben nu geen dichtgetimmerde oplossing voor de voorgestelde samenwerking. Wij vinden dat ook niet nodig. De GHZ verklaart zich vanuit haar gereformeerde grondslag bereid het proces van samenwerking in te gaan met onze kerken, zonder nadere voorwaarden of beperkingen. Dat lijkt ons de stijl van het koninkrijk en ruimschoots voldoende basis.

Wij stellen voor om op de komende synode te evalueren hoe een en ander in de praktijk is verlopen en of er redenen zijn om alsnog in te gaan op de suggestie van de GHZ voor een bepaalde vorm van nadere afspraken cq. toezicht.

3.1.6 regie

Er is een nieuwe aanpak nodig voor de geboden samenwerking. TUK en GHZ zijn samen al een eind op weg en willen graag dat de dienstverlenende centra daaraan gaan deelnemen. Voor de nu veelal zelfstandig opererende instanties betekent dit een behoorlijke verandering.

Besloten is al tot integratie van SGO, DTEG en ASE. In het verlengde daarvan ligt een groeiende samenwerking met GDD en IRTT. Een van de voorstellen van ons is dat **alle** deputaatschappen zich in hun werk nadrukkelijk rekenschap geven van de vraag of en met wie er kan worden samengewerkt en dat dan ook actief oppakken.

De nu voorgestelde samenwerking gaat verder. Ze betreft de vraag naar de organisatie van de dienstverlening aan de kerken op zichzelf. Daar is regie voor nodig. Samen moeten alle partijen zoeken naar een goede afstemming van diensten en producten, gezamenlijke visie- en productontwikkeling, communicatie met de doelgroep en een afgestemde organisatie van het aanbod. Dat betekent praten met elkaar, de bereidheid tot opgeven van bestaande zekerheden en vormen en een groeiende gezamenlijke verantwoordelijkheid voor nieuwe resultaten.

Hartelijke bereidheid om die samenwerking aan te gaan is voorwaarde, anders blijft het steken in goede bedoelingen. En uiteindelijk ook de bereidheid om – als dat aan de orde is – de bestaande zelfstandigheid geheel of gedeeltelijk op te geven.

3.1.7 programma of organisatie

Samenwerking gaat in eerste instantie op basis van overleg en praktische, proces- en productgerichte afstemming. Die kan vorm krijgen in gezamenlijke programma's. Maar het is realistisch om te verwachten dat deze ontwikkeling ook leidt tot een steeds meer gezamenlijke organisatiestructuur.

Voor de TUK noch de GHZ is dat een voorwaarde of het beoogde einddoel. De dienstverleningscentra zijn hierin alle ook nog behoorlijk terughoudend, om welke reden dan ook.

Wij vinden dit geen belemmering om nu met alle partijen aan de slag te gaan. In het belang van de kerken. Die gediend zijn met zo goed mogelijk onderwijs, onderzoek en dienstverlening. Van goede kwaliteit en als goed antwoord op de behoefte die er in de kerken is. Tot eer van de Heer van de kerk.

3.1.8 mandaat

Wij stellen voor dat de synode de TUK en de dienstverlenende deputaatschappen mandaat geeft om in nauwe samenwerking met de GHZ bovengenoemd regieoverleg op te starten en daarin deel te nemen.

Wij stellen voor dat namens alle dienstverlenende centra en steunpunten één vertegenwoordiging gaat deelnemen aan het overleg, samen met TUK en GHZ. Wij stellen voor om deputaten OOG aan te wijzen als vertegenwoordiger namens alle dienstverlenende deputaatschappen, vertegenwoordigd door de Voorzitter van het deputaatschap om zo op een voldoende bestuurlijk niveau een goede start te kunnen maken⁸.

Als eerste stap stellen de drie partijen binnen drie maanden een statuut op, waarin de samenwerking nader wordt geregeld, evenals een eerste activiteitenplan cq. –programma. Het statuut voorziet in de praktische regeling van de werkzaamheden, de verdeling van taken over personen, de verdeling van kosten en de wijze waarop in geval van het uitblijven van overeenstemming besluitvorming kan worden bereikt. Het programma bevat de kwaliteitseisen (zie Bijlage 2), de reikwijdte en de risico's, evenals de op te leveren producten en diensten. Het (eerste activiteiten-)programma is uiterlijk 1 januari 2010 operationeel.

De meest betrokken dienstverlenende deputaatschappen zijn SGO/DTEG/ASE (OOG), GDD en ZHT/IRTT. Deze drie vormen gezamenlijk een klankbordgroep, onder voorzitterschap van een door

8 Na de startfase kan die plaats bijvoorbeeld worden ingenomen door de directeur van het Steunpunt – dat dan z'n eigen fusie ook achter de rug heeft. Wij stellen voor dat aan deputaten over te laten.

partijen gezamenlijk aan te wijzen voorzitter, aan welke de vertegenwoordiger tenminste tweemaal schriftelijk terugkoppeling geeft. De klankbordgroep heeft een adviserende rol en komt bijeen zo vaak als dat voor de voortgang van het proces noodzakelijk is⁹.

Tenminste een keer per jaar worden alle overige deputaatschappen die over een dienstverlenende functie beschikken zowel schriftelijk als in een gezamenlijke bijeenkomst geïnformeerd en geconsulteerd.

De opdracht tot samenwerking is geen nieuwe extra taak, boven de al verstrekte mandaten. Wij zijn van oordeel dat de kosten die de TUK, respectievelijk de dienstverlenende centra, als hun aandeel moeten bijdragen, kunnen worden opgebracht uit de vastgestelde begrotingen. Voor eventuele ontwikkelingskosten van programma's of de kosten van nieuwe activiteiten cq. organen worden op de gebruikelijke wijze in overleg met deputaten F&B onderbouwde voorstellen aan de eerstkomende synode gedaan, indien hiervoor niet op andere wijze uit de beschikbare budgetten kan worden geput.

Aan de eerstvolgende synode wordt in een aparte rapportage over de resultaten van de samenwerking gerapporteerd. Daarin wordt tevens de verhouding tot de GHZ geëvalueerd, zoals aangegeven in paragraaf 3.1.5.

3.2 fusie SGO/DTEG/ASE: nieuw deputaatschap gemeenteopbouw

De synode heeft al besloten tot integratie van SGO, DTEG en ASE. Daarmee ontstaat een nieuwe cluster op het brede domein van de gemeenteopbouw en –ontwikkeling. Als nieuwe naam voor dit deputaatschap stellen wij voor: Deputaten Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten (deputaten OOG).

Nauwe samenwerking is voorzien met GDD en ZHT/IRTT, die ieder vanuit hun eigen specifieke invalshoek een belangrijke aanvulling kunnen betekenen. Wij zien op basis van ons overleg met alle betrokken partijen, nu geen goede mogelijkheid tot een verdergaande integratie van de deputaatschappen of hun uitvoeringsinstanties. Alle partijen hebben zich hartelijk bereid verklaard tot actieve samenwerking.

Deputaten SGO, DTEG en ASE hebben overleg gevoerd over de integratie per 1 januari 2009 van zowel de drie deputaatschappen als de onderliggende uitvoeringsorganisaties cq. activiteiten. Daarover is overeenstemming. Wij zijn als commissie organisatie blij met het vele werk dat daarvoor is verzet en kunnen de voorstellen voor een nieuwe – geïntegreerde – opdracht van harte ondersteunen. Zie de betreffende paragraaf in hoofdstuk 4 en de in Bijlage III opgenomen nieuwe, geïntegreerde instructie.

Wij hechten er voor de duidelijkheid aan om op te merken dat deputaten ASE kenbaar hebben gemaakt zich ook een andere oplossing te kunnen voorstellen, waar de voorkeur van deputaten naar uitgaat, namelijk aansluiting bij ZHT/IRTT. Het gaat dan om aspecten van schaalgrootte, de wijze waarop binnen ASE de taken nu zijn ingericht en de mogelijkheid om meer gebruik te maken van de kennis die bij ZHT/IRTT aanwezig is.

Deputaten hebben aangegeven zich te willen voegen naar de lijn die door de synode is besloten. Daaraan verbinden zij een aantal randvoorwaarden, waarvan de belangrijkste zijn:

* beoordeling van projecten moet geen taak voor een bureau worden, maar blijft de verantwoordelijkheid van deputaten.

* ruimte voor een samengaan met ZHT in de toekomst.

Over deze randvoorwaarden kort het volgende:

* ook in de toekomst zal aan de synode gerapporteerd moeten worden hoe projecten beoordeeld zijn. Deputaten dragen voor die rapportage verantwoordelijkheid en dus evenzeer voor het daarin opgenomen oordeel over projecten, los van de vraag wie uitvoerend het werk daarvoor heeft gedaan.

9 Voor de volledigheid: deze klankbordgroep betreft alleen de terugkoppeling naar en de afstemming tussen de dienstverlenende deputaatschappen. TUK en GHZ hebben daarnaast nog wel hun eigen klankbord-activiteit nodig, maar kunnen deze binnen hun eigen mandaat regelen. Daar hoeft de synode geen aparte uitspraak over te doen.

* wij willen niet op voorhand een 'escape' naar ZHT/IRTT formuleren. Dat zou de gekozen lijn verzwakken, het zou mogelijk ook een belemmering betekenen voor de ontwikkelingsrichting die ZHT/IRTT zelf doormaakt cq. gaat maken. Het hoeft ook niet; een hartelijke samenwerking zal materieel minstens hetzelfde effect hebben, als een organisatorische oplossing. Wellicht leidt die samenwerking ooit tot 'één missionair deputaatschap'. Daar willen wij nu geen uitspraak over doen.

Voor de bereidheid van ASE om zich in de lijn van de synode te voegen, spreken wij onze waardering uit. Wij hebben er vertrouwen in dat in de toekomst zal blijken dat de nu voorgestelde oplossing een goed werkbaar is en dat de gevreesde negatieve effecten niet zullen optreden.

Wij kunnen u daarom zonder terughouding voorstellen de besluiten te nemen, als aangegeven in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 4 BESLUITEN

Wij kiezen voor een andere formulering van de te nemen besluiten dan gebruikelijk. Belangrijkste argument daarvoor is dat het om interne besluiten gaat die de eigen organisatie betreffen. Gelet op de inhoud van het eindrapport, waarin voldoende gezegd wordt over de gronden onder de besluiten, laten we een herhaling daarvan om praktische redenen achterwege.

4.1 besluiten met betrekking tot het deputaatschap Administratieve Ondersteuning

- 4.1.1 Er komt een deputaatschap Administratieve Ondersteuning (Deputaten AO).
- 4.1.2 Deputaten AO zien toe op de voortgang van de uitvoering van de door de Synode genomen besluiten. Zij overleggen daartoe tenminste jaarlijks met de verschillende deputaatschappen. In dat overleg komt ook aan de orde de vraag of en hoe deputaten zich voor de uitvoering van hun taak hebben verstaan met andere deputaatschappen.
- 4.1.3 Deputaten AO kunnen zich voor hun overleg met deputaten baseren op door dezen verstrekte schriftelijke informatie over de voortgang van hun werk.
- 4.1.4 Deputaten AO zijn tevens de verantwoordelijke deputaten voor de voorbereiding en de ondersteuning van de Generale Synode.
- 4.1.5 Voor zover in het eindrapport van de commissie organisatie afwijkend is bepaald, worden de artikelen in het Huishoudelijk Reglement, die betrekking hebben op de voorbereiding of de vergadering van de Generale Synode gehanteerd, met inachtneming van die afwijkingen.
- 4.1.6 Deputaten AO richten voor de administratieve ondersteuning van de Generale Synode een Griffie in. Tenminste wordt voorzien in capaciteit voor de algemene administratie, de verslaglegging, inclusief notulen en acta, de verschillende communicatie-uitingen, inclusief de website.
- 4.1.7 Deputaten AO zoeken voor de rechtspositie van aan te stellen medewerkers aansluiting bij de regelingen die gelden voor de andere medewerkers in dienst van deputaatschappen.
- 4.1.8 Deputaten AO rapporteren aan de volgende synode over de wijze waarop zij aan hun opdracht uitvoering hebben gegeven en doen een voorstel voor wijziging van het Huishoudelijk Reglement.

4.2 besluiten met betrekking tot de agenda en de werkwijze van de Generale Synode

- 4.2.1 Bijlage 1 van het huishoudelijk Reglement (systematische agenda) wordt vervangen door Bijlage I bij dit eindrapport.
- 4.2.2 De agenda van de Generale Synode wordt zodanig voorbereid dat de plenaire behandeling van alle daarop geplaatste onderwerpen kan worden afgewikkeld in een periode van 8 weken, in de maanden mei en juni.
- 4.2.3 De opening en de constituerende vergadering van de Generale Synode vindt plaats op een nader vast te stellen datum in februari van het jaar waarin deze gehouden wordt.
- 4.2.4 Na de verkiezing van het Moderamen in de constituerende vergadering wordt de door Deputaten AO voorbereide agenda definitief vastgesteld.

- 4.2.5 In de periode tot aan de plenaire zitting, krijgen de afgevaardigden gelegenheid om zich op de behandeling voor te bereiden. Zij worden daarbij ondersteund door Deputaten AO, die informatie- en instructiebijeenkomsten beleggen, waarin, naast onderlinge kennismaking, de vergaderwijze aan de orde komt, het indienen en de behandeling van amendementen, het financiële kader wordt toegelicht en de inhoud van de agenda wordt doorgenomen.
- 4.2.6 De afgevaardigden krijgen de gelegenheid tot het stellen van informatieve vragen naar aanleiding van de rapporten van de verschillende deputaatschappen.
- 4.2.7 Aan het begin van de plenaire zitting wordt de rapportage van deputaten F&B behandeld. De Generale Synode besluit op basis daarvan over het financiële kader, waarbinnen haar besluiten moeten worden genomen.

4.3 besluiten met betrekking tot het werk van deputaten

- 4.3.1 Alle deputaatschappen wordt, in zoverre in aanvulling op de door de Generale Synode al verstrekte mandaten, gevraagd om te rapporteren over de hoofdlijnen van hun werk, waarin zij zich concentreren op de voor de bespreking door de Generale Synode belangrijkste zaken.
- 4.3.2 Deputaten zoeken actief naar mogelijkheden voor onderlinge samenwerking, ter versterking van het resultaat van hun werk. Over deze samenwerking rapporteren zij gezamenlijk aan de synode in een aparte rapportage.
- 4.3.3 Als richtlijn voor de omvang van een rapport wordt gehanteerd dat de hoofdtekst maximaal 10 pagina's beslaat.
- 4.3.4 Deputaten brengen jaarlijks een informatief verslag over hun werk ter kennis van de kerken. Over de wijze van publicatie van dit verslag overleggen zij met deputaten AO.
- 4.3.5 Deputaten beraden zich op een meer resultaatgerichte verantwoording van hun werk. Indien en voor zover daartoe aanleiding is, doen zij aan de komende Generale Synode voorstellen voor een andere formulering van hun opdracht. Deputaten kunnen zich over het bepaalde in dit artikel verstaan met Deputaten AO.

4.4 besluiten met betrekking tot het deputaatschap Gemeenteopbouw en -ontwikkeling

- 4.4.1 Er wordt een nieuw deputaatschap Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten ingesteld (deputaten OOG).
- 4.4.2 Deputaten OOG worden gemachtigd om het centrum voor dienstverlening aan de kerken in te richten en te besturen.
- 4.4.3 Deputaten OOG richten zich voor de uitvoering van hun taken naar de in Bijlage III opgenomen instructie, welke is gebaseerd op de samengevoegde instructies van deputaten ASE, DTEG en SGO.

4.5 besluiten met betrekking tot de samenwerking op het terrein van de dienstverlening aan de kerken

- 4.5.1 Met het oog op een efficiënte en effectieve dienstverlening aan de kerken werken alle betrokken deputaten aan een maximale samenwerking tussen de op dit terrein werkzame instellingen en instanties.
- 4.5.2 Hiertoe zal een regieoverleg worden ingericht, waaraan de Theologische Universiteit Kampen en de dienstverlenende deputaten zullen deelnemen, samen met de Gereformeerde Hogeschool Zwolle.
- 4.5.3 Deputaten OOG worden aangewezen om in dit overleg de op het terrein van dienstverlening aan de kerken werkzame deputaten te vertegenwoordigen.
- 4.5.4 Voor de wederzijdse afstemming en met het oog op een zorgvuldige terugkoppeling naar de andere deputaatschappen, wordt een klankbordgroep ingericht, waaraan deputaten OOG rapporteren en verantwoording afleggen.
- 4.5.5 Over de samenwerking in dit regieoverleg en de resultaten wordt door alle betrokken deputaten in een gezamenlijk rapport verslag uitgebracht aan de komende Generale Synode .
- 4.5.6 Voor zover niet anders bepaald, richten Deputaten OOG zich overigens in hun optreden naar het bepaalde in het eindrapport van de commissie organisatie.

4.6 financiële effecten van de besluiten

- 4.6.1 Voor de veranderingen die de voorgaande besluiten met zich meebrengen, worden nu geen aanvullende budgetten beschikbaar gesteld. Kosten voor nieuwe activiteiten kunnen worden opgebracht uit herschikking of aanpassing van bestaande activiteiten.
- 4.6.2 Indien en voor zover op grond van goede argumenten een deputaatschap kan aantonen dat binnen de periode tot aan de volgende synode onvoldoende financiële ruimte kan worden gerealiseerd, kan een verzoek worden gedaan aan deputaten F&B tot incidentele aanvullende steun, tot een maximum van 5% van het totale voor dat deputaatschap beschikbare budget voor de periode tot en met 2011.
- 4.6.3 Deputaten F&B beslissen over de toekenning van een aanvullend budget. Dit besluit is bindend.
- 4.6.4 De op grond van het voorgaande beschikbaar gestelde extra steun dient in de jaren 2012-2014 alsnog te worden inverdiend, tenzij de synode anders besluit.

Bijlagen

Bijlage I – A overzicht nieuwe rubrieken systematische agenda en betrokken deputaatschappen

Nr.	Nieuwe rubricering	Betrokken deputaatschappen/instaties
1	Leer en gemeenschappelijk belijden	
2	Kerkregering	Deputaten M/V in de kerk Deputaten herziening KO Deputaten Dienst & Recht Raad van Advies Huwelijk en Echtscheiding (ook bij pastoraat) Deputaten SMKCR
3	Rechtspraak	Deputaten appèlzaken Commissie van Beroep Predikantszaken Overige appèlzaken (bv tav uitspraken CvB TU)
4	Gemeenteopbouw - liturgisch: - missionair: - pastoraal: - diaconaal: - toerustend	Deputaten Eredienst, NBV, MUZ, Deputaten ZHT/IRTT, RTV, DTEG, ASE Deputaten D&SH, GVM GDD Deputaten OOG
5	Opleiding, onderzoek en dienstverlening ¹	Raad van toezicht TU Kampen Deputaten Archief en Documentatie Deputaten NBV
6	Betrekkingen binnenland en buitenland	Deputaten BBK Deputaten ZHT/IRTT Deputaten Kerkelijke Eenheid
7	Relatie met de overheid en de samenleving	Deputaten RKO Deputaten GVM Classis MH
8	Bestuur	Moderamen Deputaten AO/Griffie Deputaten GSP Deputaten F&B, art 11

B -Voorbeeld uitgewerkte planning en agenda GS Harderwijk 2011

(nb dit voorbeeld maakt geen deel uit van de besluitvorming)

Wk	dag	Dagdeel	Rubriek	Depschap	Bijzonderheden
Febr	za	Mo/mi	algemeen	KR H'wijk & DAO	Opening en verkiezing moderamen
April	Vr/ za	Mo/mi/ av Mo/mi	algemeen	Alle	Workshops Geen vastlegging van opinies; alleen wederzijdse info en discussie
Mei Wk 1	Vr	Mo	algemeen	Mod	Ingekomen stukken, niet bij depschap onder te brengen
		Mi	algemeen	DAO	Revisies, niet bij depschap onder te brengen
		Av	nr. 3	APP	Info 1 <i>besloten zitting</i>

Wk	dag	Dagdeel	Rubriek	Depschap	Bijzonderheden
Wk 1	Za	Mo	nr. 3	APP	Info 2 <i>besloten zitting</i>
			nr. 2	SMKR & CieBerPred	Discussie & benoeming
		Mi	nr. 8	F&B	Discussie Overzicht; aandachtspunten voor vervolgbehandeling
Wk 2	Vr	Mo	nr. 4.2	Ex DTEG RTV E&M ex ASE	Discussie
		Mi	nr. 2	M/V	Discussie
		Av	nr. 4.3	OOG, RaadvAdv H&E; SMKR voorl; DSH	Discussie
Wk 2	Za	Mo	nr. 4.4	GDD	Discussie
		Mi	nr. 4.5	OOG	Discussie
Wk 3	Vr	Mo	nr. 5	TUK	Discussie
			nr. 5	ADC IRTT	Discussie
		Mi	nr. 2	KR&KO	Discussie
		Av	nr. 4.1	BIJB	Discussie
			nr. 4.1	ERE MUZ liturg steunpunt	Discussie
			nr. 4.1	ERE	Discussie formulieren
Wk 3	Za	Mo	nr. 4.1	MUZ	Discussie liederen
		Mi	nr. 7	RKO & GVM & Class MH	Discussie & besluitvorming & benoemingen
			nr. 2	D&R	Disc
Wk 4	Vr	Mo	nr. 6	BBK	Ontvangst gasten
		Mi	nr. 6	BBK	Ontvangst gasten
		Av	nr. 6	ZHT / IRTT	Discussie
Wk 4	Za	Mo	nr. 6	DKE	Ontvangst CGK & NGK
		Mi	nr. 6	DKE	Discussie
Wk 5	Vr	Mo	nr. 5	OOG c.s. & TUK regie dienstverlening met GH-Z	Discussie & besluitvorming
		Mi	nr. 4.2-4.5	OOG c.s.	Besluitvorming & benoemingen
		Av	nr. 4.2-4.5	OOG c.s.	Besluitvorming & benoemingen
Wk 5	Za	Mo	nr. 4.1	ERE/MUZ	Besluitvorming & benoemingen
		Mi	nr. 8	DAO/MUZ	Samenstelling kerkboek Besluitvorming & benoemingen

Wk	dag	Dagdeel	Rubriek	Depschap	Bijzonderheden
Wk 6	Do	mi/av	??	??	Bufferdag
	Vr	Mo	nr. 5	TUK	Besluitvorming & benoemingen
		Mi	nr. 2	KR&KO	Besluitvorming kerkorde
		Av	nr. 2	KR&KO	Besluitvorming kerkorde; geen benoeming
Wk 6	Za	Mo	nr. 3	APP 1	Besluitvorming
		Mi	nr. 3	APP 2	Besluitvorming & benoemingen
Wk 7	Do	mi/av	??	??	Bufferdag
	Vr	Mo	nr. 6	BBK & ZHT	Besluitvorming & benoemingen
		Mi	nr. 6	DKE	Besluitvorming CGK & NGK
		Av	nr. 6	DKE	Overig & benoemingen
Wk 7	Za	Mo	nr. 2	MV	Besluitvorming; geen benoeming
		Mi	nr. 2	D&R	Besluitvorming; geen benoeming
Wk 8	Vr	Mo	nr. 8	F&B	Totaal & benoemingen
		Mi	nr. 8	DAO	Evaluatie synode & benoemingen
		Av	algemeen	Mod	Afronding
Wk 8	Za	Mo	algemeen	Mod	Overig Acta
		Mi	algemeen	Mod	Sluiting
		Av		Mod en KR H'wijk	Dankdienst

C – Voorbeeld uitwerking acties deputaten en afgevaardigden
(Nb dit voorbeeld maakt geen deel uit van de besluitvorming)

Deputaat	Synodelid	
Mandaat lezen en benoeming aanvaarden	Kerkelijk meelevend	Eind 2008
Deputaatschap ontmoeten en bestuurlijke verantwoordelijkheid nemen		Eind 2008
Mandaat uitvoeren door aansturing en zelfwerkzaamheid; bestuur op afstand en eventueel zelf bijdragen aan uitvoering	Predikant resp ouderling	2008 - 2011
Werkzaamheden bijhouden (en tussentijds overleggen met Deputaten Adm. Onderst.)		Begin 2009
PR verzorgen (in samenwerking met GSP)		Begin 2009
Contact (laten) maken met werkveld en terugkoppeling verwerken		

Rapportage voorbereiden en mee opmaken	Beschikbaar stellen	Zomer 2010
Rapport insturen	Benoeming PS aanvaarden	Eind 2010
Proces besluitvorming GS voorbereiden	Ontvangen rapporten Instructie van DAO op Ruimte en begrenzing van eigen inbreng Beoordeling rapporten Vergadertechniek behandeling voorstellen Verhouding synodelid – deputaten	Jan 2011
Ingekomen reacties op rapportage uit de kerken verwerken en concept beantwoording meesturen	Rapp lezen en vragen voorbereiden	Februari
	Openingszitting synode mod kiezen	Eind febr
	Informatieve, c.q. kritische vragen aanleveren	Begin maart
Vragen GS-leden ontvangen en beantwoorden		
	Schriftelijke beantwoording lezen, inclusief verwerking kerkpost (eventuele revisieverzoeken)	Eind maart
	Eigen bijdrage voorbereiden (eventuele alternatieven)	Begin april
Workshop met synodeleden houden	Voorbespreking in kleinere kring tijdens workshops;	Eind april
Plenaire ronde voorbereiden met het oog op meningsvorming;		Mei
Plenaire ronde houden als deputaatschap met synode onder technische leiding moderamen	Plenaire bespreking – meningsvormend – antwoord deputaten na bijdragen leden	Mei
	Gelegenheid tot indienen van amendementen en/of tegenvoorstel	Begin juni
Tussentijds overleg houden met indieners van amendementen en/of tegenvoorstel: misverstanden opruimen; ineenschuiven teksten; presentatie van alternatieven	Tussentijdsoverleg met deputaten: opruimen misverstanden, ineenschuiven van teksten, heldere presentatie van alternatieven	
Schriftelijke voorgestelde eindtekst In plenaire zitting laatste verdediging voorstel	Eventueel: duidelijk tegenvoorstel dat voorgestelde besluit compleet vervangt Eventueel: amendementen - overzichtelijk in beeld)	Juni
	Laatste plenaire ronde over voorgestelde eindtekst (en/of amendementen en/of tegenvoorstel)	
	Eigen oordeel op basis van heldere eindtekst Plenaire stemming	
	Synode afsluiten	Eind juni
Publicatie besluiten bewaken		Juli

Bijlage II – Kwaliteitskader samenwerking

In het regieoverleg tussen TUK, GHZ en de dienstverlenende deputaten is het hanteren van een kwaliteitskader een goed instrument om in de periode tussen twee synoden goede voortgang te kunnen blijven boeken. De in te richten klankbordgroep kan zich mede op basis van dit kwaliteitskader een concreet oordeel vormen over de resultaten van het regieoverleg.

In het kwaliteitskader dient tenminste aandacht te worden gegeven aan de volgende punten:

- * **vraaggerichte programmaontwikkeling:** hoe blijf je bij de ontwikkeling van programma's dicht bij de vraag uit de kerken en voorkom je dat programma's al te zelfstandig vanuit het onderwijsinstituut of de onderzoeksbehoefte worden ontwikkeld en in de kerken gedropt. Het is kenmerkend voor de huidige kerkelijke dienstverlening dat ze sterk vraaggericht functioneert. Concreet toetspunt: er dient een gelijkwaardige programmaraad (of vergelijkbare instantie) te komen, waarin vraag en aanbodontwikkelingen worden afgestemd.
- * als je gaat organiseren, dan vooral zoeken naar een **open structuur** met een accent op programma's waarin de dienstverlening aan de kerken vorm krijgt: geen zware bureauorganisatie, maar ten hoogste inzetten op een kleine afstemmings- en regieorganisatie.
- * **transparante processen:** structuur, besturing, bemensing, budgettering, financiering, processen etc worden transparant ingericht, zodat er één heldere en volledige verantwoording naar de opdrachtgevende partijen (Synode/deputaten, RvT TU en Bestuur GH) kan plaatsvinden.
- * **solide organisatie van de regie:** er moet een adequate juridische structuur komen, waarin de onderlinge verhoudingen goed zijn geregeld, maar die ook voldoende steun geeft naar externe partijen.
- * als er taken/activiteiten worden overgeheveld zorgen voor een **zorgvuldige transitie:** de organisatorische gevolgen van de vernieuwing voor de huidige steunpunten, maar dat geldt evengoed voor TU en GH, worden op zorgvuldige wijze in kaart gebracht en in goed overleg met alle betrokkenen gerealiseerd. Concreet toetspunt: formatieplan, personeelsplan, sociaal plan, afronding lopende programma's en opstart van nieuwe activiteiten.
- * **budgettair neutraal:** afgezien van ontwikkelings- en frictiekosten (projectkosten en evt kosten van sociaal plan) moet een nieuwe organisatie zich binnen de bestaande financiële speelruimte bewegen. Synergievoordelen mogen in een beperkte aanlooperperiode van maximaal drie jaar worden ingecalculeerd. Investeringsruimte voor nieuwe activiteiten moet in eerste instantie uit de synergievoordelen worden gevonden.

Bijlage III – instructie deputaten OOG

A *De plaatselijke kerken*

- A1 Bestaande en nieuw te stichten kerken ondersteunen bij de ontwikkeling van een eigen gereformeerde visie en missie, gerelateerd aan onderzoek en kennis op dit vakgebied.
- A2 Individuele gemeenteleden toe te rusten en te ondersteunen in hun functioneren als christen en hun roeping tot evangelisatie in kerk en maatschappij, in woord en daad;
- A3 Kerkenraden en door hen ingestelde commissies toe te rusten en te ondersteunen bij hun taak van begeleiding en instructie van de gemeente, bij het ontwikkelen van eigen visie en beleid en bij het vormgeven van alle aspecten van gemeente zijn;
- A4 Predikanten en kerkelijk werkers toe te (laten) rusten en te trainen met het oog op hun taak en rol bij de ontwikkeling van de gemeente.

B *Speciale groepen binnen de gemeente*

- B1 Er wordt een werkgroep in het leven geroepen door deputaten OOG van mensen die affiniteit en expertise hebben op het gebied van inclusie van mensen met een beperking;
- B2 Daarbij de visie (neergelegd in de notitie Visie op inclusieve gemeente) te verwerken bij de uitvoering van de overgedragen taken;
- B3 Catechesemateriaal te ontwikkelen voor mensen met beperkingen, onder andere in samenwerking met anderen die op dit gebied werkzaam zijn;
- B4 Als informatiepunt op het gebied van toerusting van jeugd- en jongerenwerk dienen, materiaal op het gebied van catechese en toerusting van jeugd en jongeren inventariseren en verzamelen, diensten en producten op het gebied van toerusting van jeugd en jongere(n) ontwikkelen voor de kerken.

C *Evangelisatieprojecten*

- C1 Erop toe te zien dat de arbeid gericht blijft op de beoogde doelen van de projecten;
- C2 Zich daartoe jaarlijks steeds binnen drie maanden na afloop van het betreffende begrotingsjaar te laten informeren door de classis waarbinnen het evangelisatiewerk plaatsvindt door middel van een beschrijving en beoordeling van de situatie, conform de richtlijnen projectbeoordeling, zoals door deputaten ASE opgesteld.
- C3 Het piramidale systeem voor financiering van aanvullende steunverlening evangelisatiewerk hanteren;
- C4 zorg te dragen voor de toerusting van evangelisatiepredikanten en overige missionaire werkers.

D *Het kerkverband*

- D1 De synode adviseren over voorstellen van (uitbreiding van bestaande) gemeentestichting;
- D2 Gemeentestichting als methodiek verder ontwikkelen en evalueren en aan de volgende synode rapporteren of genoemde methodieken bijbels verantwoord zijn. Deputaten maken hierbij gebruik van de handreiking van de PS Holland-Noord. De uitvoering van deze opdracht gebeurt in nauwe samenwerking en onderlinge afstemming met ZHT en TUK;
- D3 Ontwikkelingen op missionair, diaconaal en pastoraal gebied en de ontwikkelingen binnen en buiten Nederland die van belang kunnen zijn voor het kerk-zijn bij te houden;
- D4 Deze kennis verzamelen en beschikbaar stellen aan de kerken;
- D5 Actuele vragen in kerk en maatschappij verzamelen, thematiseren en verwerken in toerustingmateriaal;
- D6 Op het terrein van kerkelijk advieswerk met betrekking tot kerk-zijn in de volle breedte een duidelijk aanspreekpunt worden en blijven;
- D7 Het blad ZOUT -magazine over evangelisatie- op alle kerkadressen laten bezorgen met ingang van het kalenderjaar 2009 (4*jaar) in een herziene en omvangrijkere vorm;
- D8 Onderzoeken van mogelijkheden en randvoorwaarden voor een gezamenlijke website met de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken, met materiaal uit diverse kerken die de kerken helpen kan om tot een bijbels verantwoorde visie

op homoseksualiteit en tot een christelijke omgang met homoseksuele gemeenteleden te komen. Een beslissing nemen over participatie hierin;

- D9 Ruimte en middelen creëren tot het vrijstellen van theologisch geschoolde personen om te werken aan het opzetten en doordenken van missionaire visies en strategieën m.b.t. vormen van evangelisatie en gemeentestichting in Nederland, zowel binnen de bestaande plaatselijke gemeenten als ten behoeve van de regionaal en landelijk gesteunde evangelisatiegemeenten en projecten van gemeentestichting;
- D10 Ruimte en middelen scheppen tot het vrijstellen van praktisch geschoolde personen om gemeenten en kerkelijke instanties de mogelijkheid te geven om vrijgestelde predikanten/ evangelisten/ kerkelijk werkers en de met hen verbonden uitvoerende teams ter plaatse gedurende langere tijd te coachen en te begeleiden bij het vorm geven aan het kerk-zijn van de bestaande gemeenten en de missionaire projecten van evangelisatie en gemeentestichting.

E Samenwerking

- E1 Waar mogelijk en nuttig voor de uitvoering van haar taak werken deputaten OOG samen met andere organisaties binnen en buiten de Gereformeerde Kerken met dezelfde of aansluitende taakgebieden. In het bijzonder worden de mogelijkheden bezien van samenwerking met deputaatschappen van de CGK;
- E2 Deputaten OOG zoeken actief naar mogelijke strategische allianties of fusies; in dit verband worden deputaten OOG en/of de Directeur van het centrum voor dienstverlening aan de kerken gemachtigd om alle deputaatschappen, die een dienstverlenende taak jegens de kerken tot hun opdracht rekenen, te vertegenwoordigen in het regieoverleg, waarin naast genoemde, ook deelnemen de Theologische Universiteit en de Gereformeerde Hogeschool Zwolle;
- E3 Deputaten OOG wijzen tenminste twee deputaten, van wie een met onderwijskundige en een met theologische deskundigheid, uit hun midden aan met de volgende specifieke instructie:
- a) zich door de Gereformeerde Hogeschool Zwolle (GHZ) en de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) te laten informeren over het curriculum van de opleiding, de aantallen studenten uit onze kerken en de gemeenten waarin zij inmiddels werken;
  - b) zich te verdiepen in de ontwikkelingen op het gebied van kerkelijk werk in de kerken, met gebruikmaking van de informatie van de GHZ en de CHE, de Theologische Universiteit Kampen en het Landelijk Platform Kerkelijk Werkers (LPKW) en zich hierover een zelfstandig oordeel te vormen;
  - c) de kerken desgevraagd te informeren over de verschillende opleidingen voor kerkelijk werker, met name aan de GHZ en de CHE, met betrekking tot het curriculum en zijn inhoud en de geestelijke vorming die in de opleidingen meekomt;
  - d) de kerken te informeren over relevante ontwikkelingen zoals genoemd onder b, waarbij ook andere kanalen dan de rapportage aan de synode gebruikt kunnen worden.

F Deelname Stichting Evangelie & Moslims

- F1 Als Gereformeerde Kerken in Nederland te blijven participeren in de stichting Evangelie & Moslims (E&M) en daartoe twee belijdende leden van de Gereformeerde Kerken te benoemen met hun secundi, die namens de Gereformeerde Kerken zitting hebben in het bestuur van E&M; deze afgevaardigden op te dragen met E&M afspraken te maken over het materiaal dat via E&M betrokken wordt en de ondersteuning die E&M gaat bieden aan de gemeenten, en de gemeenten regelmatig te attenderen op de materialen en mogelijkheden tot toerusting en ondersteuning die bij E&M te verkrijgen zijn;
- F2 deze afgevaardigden op te dragen hun taken uit te voeren in nauwe samenwerking met deputaten OOG;
- F3 de bijdrage voor E&M voor de jaren 2009 – 2011 vast te stellen op € 42.500, - per jaar alsmede voor het jaar 2012, ongeacht het besluit van de Generale Synode van 2011;

- F4 De kerken te verzoeken dit bedrag bijeen te brengen door middel van een jaarlijkse collecte, waarvan de opbrengst via de deputaten aan E&M afgedragen zal worden, ook indien de opbrengst het genoemde bedrag overtreft;
- F5 indien de opbrengst van de collecten beneden het vastgestelde bedrag blijft, het resterende bedrag uit de algemene kas van de generale synode aan te vullen, waarbij, gerekend over de periode tot aan de volgende synode, eventuele tekorten en overschotten met elkaar verrekend zullen worden;
- F6 Deputaten op te dragen het totaal aan giften aan E&M jaarlijks met de afgevaardigden namens onze kerken en de penningmeester van E&M te evalueren.

G Algemeen

- G1 De werkzaamheden te verrichten binnen het vastgestelde budget;
  - a) voor de periode tot 2011 betreft het de door de Synode Zwolle-Zuid 2008 al eerder vastgestelde budgetten voor ASE, DTEG en SGO;
  - b) de kosten voor de fusie worden in eerste instantie via de lopende begroting ten laste van de reserve gebracht; zij worden in latere jaren tot 2014 waar mogelijk terugverdiend en dan weer aan de reserve toegevoegd. De fusiekosten worden in de jaarrekening apart inzichtelijk gemaakt.
  - c) Deputaten zien er op toe dat de binnen het budget geormerkte middelen voor evangelisatieprojecten op de daarvoor bestemde wijze worden ingezet en verantwoord.
  - d) Na deze drie jaren wordt opnieuw vastgesteld welk budget wordt toegekend.
- G2 Voor het blad ZOUT over de jaren 2009-2011 een deel van de in 2008 getroffen voorziening ad € 100.000, - te gebruiken ter aanvulling op de huidige abonnementsgelden; voor de Theologisch Missionair Werker over de jaren 2009-2011 eveneens een deel van de in 2008 getroffen voorziening ad € 100.000, - te gebruiken;
- G3 Voor het werk richting mensen met een beperking is een budget van € 84.200, - geormerkt voor de voortgang van de werkzaamheden ten behoeve van de integratie van mensen met een beperking in de plaatselijke kerken. Daarin zijn begrepen de kosten voor personele kosten (0,2 fte), kosten voor het ontwikkelen en uitvoeren van materialen, en een budget voor het organiseren van conferenties, e.d.
- G4 Van hun arbeid rapport uit te brengen aan de eerstvolgende generale synode, vergezeld van een gedetailleerde financiële verantwoording en onderbouwing;
- G5 In het rapport aan de eerstvolgende synode een evaluatie te geven van de lopende stichtings- en evangelisatieprojecten die door de kerken gesteund worden, en een advies uit te brengen over de voortzetting van de steun; als in de komende periode het doel van het project bereikt is, wordt een advies uitgebracht over de financiële afbouw van het project en een eventuele vervangende steunverlening via deputaten ad artikel 11 KO.
- G6 Deputaten OOG op te dragen in hun jaarlijkse informatie aan de kerken en hun rapport aan de eerstvolgende synode ook het werk van E&M te betrekken.

1 NB de in de Wet op het Hoger Onderwijs inmiddels opgenomen nieuwe term is 'kennissuitwisseling met de samenleving'. Met de term dienstverlening wordt vooral de (organisatorische) vorm beoogd waarin deze kennissuitwisseling tot stand komt.